דוד
קהל שית ה
תקרב א
חזן תהלתי
ותפלתי ו
קהל תיקר שיר
על קרבני

בונגרין
לך יי הגדלה והגב
והמתנשא לכל

לדוד יי אורי
לא
מחנה לי
מאת יי
בהיכלו: כי
נתה ירום
ואזמרה לי
את פניך
היית, אל
אספני: הור
בנפש צרי,
יי בארץ ח

ה לדוד
באהל
ר ישבח
עזוז נוראות
רחום יי, א
עשיך, נח

HEB 277

הסכמות

הסכמת הרב הגאון המפורסם כבוד שמו מוה' משולם זלמן נ"י א"ב דק"ק לובלין והגליל:

ה"ה מוכ"ז הרבני המופלג השלם בתורה וירמת ה' מוה' **יהודא ליבש** נ"י נתן לפני ותלמודו בידו ספר נכבד מכבוד דודו ה"ה הרב הגאון המפורסם בעטמ"ח ספר נועם מגדים, בפרים עם נרדים, הגדיל תוציא בהלכות ומנהגות בתורה ולא בחידות במוסר השכל ברב תבונה, רוח עלה ובינה, רביס שתו מזיו מרוחין, נופת תטופנה שפתותין, ונעתר עוד כמוס עמדו התוס בגזרותין, ספר אמרות טהורות, להבין ולהורות, לפקוח עינים עורות, וכבר תמך ידו כבוד ש"ב פגלון המובחק מופת הדור מוהר"י מ"ד דק"ק לבוב ליתן בדפוס הספר הנ"ל לכן גם ידי תכון עמו ליתן רשות והורמנא על הדפסת הספר הנ"ל תחר ניסוג רשות מהצענזר הממונה מהמומחי' ושרי המדינה וכניגמור הספר הנ"ל תקבל ספר תחד בתחיר הקבוב · כ"ד בכיתב ובחתם' להגדיל התורה ולהאדירה, ובאתי פה"ת ד' סיון **מגדים** לפ"ק בק"ק לובלין:

משולם זלמן אב"ד דק"ק לובלין והגליל

הסכמת הרב הגאון המפורסם כבוד שמו מוה' אהרן משה יצ"ו נ"י אב"ד דק"ק סנאטין והגליל:

נורע בשער בת רבים עילת תהלות קדושת הגאון מוה' **אליעזר** סג"ל זצוקללה"ה מאיר קיקש עתותיו בתור' ס' ובירתתו והבלית להשכיל על דבר תמת לפתח ולשדד עמקי ההלכות ובחכמתו הגדולה מבוריס מידושים נחמדים על סוגיות הש"ס כל רומיסס יכירו כי מימי המקדם יצתו כאשר תורגם עינינו בתעט מסס המובח בספרו נועם מגדים שבולו טוב ובולו מתקיומת, ויותר שהי' המחבר תכס גדול בשדהי הלכות, עוד ליחד דעת את העם בתתק תמרי נועם בחידושי תגדות ומשך הכתתו מפטינים, ועתה בבוד כ"ת הרבני המופלג בתורה וי"ח מוהר"ר **יהודא ליבש** סג"ל נשמו לבו בתכמה להעלות על הדפוס הספר היקר **אמרות טהורות** מחבר' הקודם מאיר הזכירו הגאון לעטרת תפארת, גס מחלקי תבור הגדול על ש"ס בחיזה מקומות הנקרתיס מידושי הלכות למען קדושת המחבר זלה"ה תאיר תבוניה שפתותיו וידולו מעיינותיו בפתי מהלים מסכן בבוד תכמים יבחלו תמריס מוזקקים שבעתיים, אי לזאת תרחוי ונכון לחזק ידי המוכ"ז המופלג ושלם כ"י למען יבצע זמתו הטוב וימלא פני תבל תבונת הגאון הקדוש זלה"ה, וכל חיש נבוב ולבב לבלתי העלות הספר נכבד הלזה על תכבש הדפוס מד כלות עשרה שניס לבלתי עשות נבלה ביערש ולבל יעבור על גדרן של הש"סונים תאיר נזרו על מציני הגדול והשומע ונזהר תבונת עליו ברכת טוב ויסכון בעט בדד מסכנות תבטחים · ודברי תלה למען כבוד קדושת הגאון המחבר, ולמען כבוד המופלג היקר מוהרי"ל הכ"ל כ"י · יום ת' כ' למודש תאיר **תצדק** לפ"ק:

אהרן משה מאפעס אב"ד דק"ק סנאטין והגליל

הסכמת הרב הגאון המפורסם כבוד שמו מוה' ישראל אשכנזי יצ"ו נ"י א"ב דק"ק טוסמניץ:

דרך הלוכי קרב תלי הרבני המופלג שלשלת היוחסין מוה' יהודא ליבש סג"ל פה ק"ק וביזו מתברת הקודש מכבוד ד"ו הגאון הקדוש בעטמ"ח ספר נועם מגדים פירושים על תהלים הנקרא בשם אמרות טהורות, ובקשיר כי לתת לו הסכמה ונדר לבלתי השיג גבולו תף שים לו כתה הסכמות מגוני זמניו וגס תיבורים על גפ"ת מהגאון המחבר הנ"ל, לף יכולתי להתעלם מדבר גדול כזה ואמרתי לפעלף טבא, ישר חילו, והגני מסכים להדפסת תיבורים הנ"ל ותלילה לשום שדם להשיג גבולו מיום כלות הדפוס על משך עשרה שניס בלעני רשות מהרבני המופלג הנ"ל ובטוח אני בעט קדוש ישראל לשמוע דברי אלה ויסכון בעט ושמן ותבת אליהם ברכת טוב · יום ב' למנ"י תקצ"ד לפ"ק פה"ק לבוב יצ"ו:

הק' **ישראל** אשכנזי החונה בק"ק טוסמניץ

הסכמת הרב הגאון המפורסם כבוד שמו מוה' צבי כ"ץ נ"י א"ב דק"ק שינאווא במדינת אוסטרייך:

רבים המתמוים בעט קדש לרוות צמאונם כי צמאה נפשם להסתקות מי בארו ולאכול מפריו של כבוד הגאון הגדול המצוה מוה' אליעזר מ"ד דק"ק טארניגראד בעטמ"ח ספר נועם מגדים מאיר נדפס בספר היקר הנ"ל זה כמה שניס וכבר תלפו ועברו יומן כי נעמו מתקו מצוף דבש פרי מגדיו ורביס מאיר בקשו תוכל ותין בידם כי ספו גס תמו וכניעס נמצא בחתחת הכתביס מבבוד הרב הגאון פירוש על תהלים אמרות טהורות וניחוד על תמניה לפי מאיר המחבר מביאו בספר הנ"ל ומשתבח ביה טובא ומבקש להוציאו לאורה במהרה לזכות הרביס בכמה מקומות, אך מלוך היו בלתי מסודרים כי היו מפוזרים בין הכתביס ובין מידושי גפ"ת של בבוד הרב המחבר ז"ל כאשר היו למראה עיני, לכן בוזו ונחזיק טובה לה"ה הרבני המופלג שלשלת היוחסי' מוה' יהודא ליבש סג"ל מאיר נדפה רוחו להדפיס את הספר היקר הנ"ל הוא עשה לזכות את נשמת ד"ו זלה"ה זי"ע ולזכות הרביס ויגע בשקידה רבה לאסוף את הגפוזרים ולסדר תותם אחת אל אחת, והנה בבוד המופלג הנ"ל שיחר את פני ליתן לו הסכמה לגדור גדר בעדו לבל יפחית תיש את נחלתו לעש"ת כמעשהו להדפיס את הספר הנ"ל אף כי למותר הוא כי יש לו כבר הסכמות מגאוני זמינו שגדרו בעדו אך מפני שידעתי את מרחותיו ויגיעותיו לזה עשיתי עצמי למחויב בדבר להיות שניף לגאוני הזמן ותלילה לבוס שדם להשיג גבולו מיום כלות הדפוס מסך עשרה שניס בלתי רשות מהרבני הנ"ל דלף ליקוס כו', והשומע לדבריו יסכון בעט ותבת עליו ברכה · הבת עהמ"ת יום כ' כ"ט ניסן **תצדק** לפ"ק שינאווא

הק' **צבי הירש** גלאנץ אב"ד דק"ק שינאווא

להתוודע ולהגלות שיש תחת ידי עוד כמה הסכמות מרבנים וגדולי אומר לבל ירים איש את ידו להדפיס הספר עשרת שנים מיום בלות חדפוס ויען הוצאות הדפוס בי רבה היא לא הצנתים פה

הקדמה

אמר המשׂך חכמה נא שׂירת דודי לכרמו, כרס נעוט במרוס הריס, קרנו על פני תבל יריס, והנה בגמן שלשה סריגים, פרימו למרחשׁה נחתים, לפני סריס ומלכים נהוגים, ועליהם השמש זורח, טובים למחכל מף יתנו ריח, יין טוב יוציאו כל עוד יזקין ירבה להטיב מימי בחרותו עד בנים מאה, מזור ותעלה לרוח נכאה, רפואת יהיה כמעשה רוקח, לבב לבוש יחמת, כן מחברת הקודש הזאת, יסוד מרגיעה העבעו על תורתנו הקדושה משולשת, במקראי קודש, ומשנה, והבתי התלמוד, ועליהם תופע נהרא, אור התורה על ד' הגמון זלה"ה במחברת הזאת להוציא פרייהם להמתיקם בפי כל, המה דברי קדשו של מהוגנו דהמע"ה אשר רוח ה' דבר בו לבדר ולפרש לותם ולעשות בם אור החכמה להביא נפש שוקקה ומרפא לנפש רעבה, כן בדרך פשט ודרוש, ואם במיסר השכל להורות לעם ה' את הדרך אשר ילכו בה לעבודת בוראנו ואת אשר פעל ועשה בתורתיו הקדושים **אמרות טהורות**, ומה גם בחלק הסוד אשר על תזניח אפי אשר חשקה נפשו מתוק לזכות הרבים ולהוציאם לאור בדרך נפלא בסמיכות הכתובים עצוייס בתמת ויאר · ועתה בחתי בשלתי לפני כבוד מחב"י ומה גם לפני בני הגעורים, בהיות חולי יתצא בו חיה דבר אשר יקשה ממנו, לו יתדמה בעיניהם כי הוא זה דבר פשוט, לבל יעלה על לבבם להוציא דבר על הגמון המחבר הנ"ל רק לתלות החסרון בעצמם אשר לא יוכלו להשיג כי כבד מהם הדבר, והעד כי רובי תורתו נאמרים בחריפות וגדלות מתוק · ובדרך זה בחרתי שני כתובים הבאים בתחר בתמיה אפי ולבו הן, אחלי יכונו דרכי כו' תקיך · לו לא כו' כל מצותיך · בהקדם מה שמעתי מפי' הכתוב בתורה (פ' ואתחנן) ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם כו' אשר ישמעון את החקי' כו' רק עם חכם ונבון כו' והדקדוקים מבוארים כי הקה היא מהמצוות בלא טעם ודיך יאמר רק עם חכם ונבון, גם הרק אך למיתר הוא, אחשב כן הוא כי השכל מחייב אם יאמר אדם גדול בחכמה ותבונה ענין חכמה עמוקה ולהשומעים יועצה וייטיב בעיניהם דברי האומר, הולם נמצא בזה היות דברים אשר לא יוכלו בין אותם, האם האומר יאמר אשר לא כן ידבר ומוצא פיו בלי מדע הלא לכל יחשב היות הזה, והוא מקוצר המציג ועומק המושג לא יבין את זאת, אחשב היא מחכיל יספוד בצדק אשר הוא לא יוכל לגלות מיס עמוקים בלב היא חכם ונבון, והנו ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם כו' אשר כל היא יוכל להבין במצות השכליות ואז לף אם ישמעון החקים יאמרו ג"כ אשר רק עם חכם ונבון כו' והאם לא יבינו מקוצר המציג ומעומק המושג, והנו שאמר דהמע"ה אחלי יכונו כו' לשמור חקיך, ולף גם אם האמה בלא טעם לא יאמרו מהומה עליו ולא יבוש מהות בהביטי אל כל מצותיך האם השכליות אשר כל היא מבין בזה·והנעיה לבקש מכבוד אחב"י לבלתי התאזמני חלילה, וידברו עלי אשר לא כן עשיתי ומעלתי בפעולה זאת, שמעו אלי רודפי צדק ותמיתי דרך הנה בשמי' עדי אשר יגעתי ועמלתי ז' אחשה שנים בחתת ואמונה בכתב יד של ד"ו בלא המצות אשר עליהם לא הוספתי ואם לא גרעתי, ותקצר היריעה מהכיל לספר גודל התלאות והיגיעות אשר מצאתני בשנים הללו עדי הביאותים על מקומם כתבי הקודש הללו אשר היו מכוזרים זה יותר מחמשה ואחרבעים שנה לקטתי אחת אל אחת ואחברתים להיות אחד, וגלל כן הצגתי כל הספר תהליס והפירוש השייך לאותו הפסוק, למען ירוץ הקורא בו · וגלוי וידוע לפני הצורף יח' אשר לא היה תשוקתי ואפצי בזה רק לזכות נשמת ד"ו הגמון הקדוש זלה"ה, וגם כמה גאוני זמננו ידעו נאמנה רצון לבי ואם גם כי נצטויתי מפיהם לעשות זאת להוציא לאור תעלומות חכמתו, אחשב כבן לבי ובטוח בה' כאשר ייעיינו בדברי אחת הללו פעמיים ושלוש, אזי יבינו נתיבות החכמה וימצאו בם מרגוע לנפשם ומעגלי הצדק והיושר אשר יסולו בו ויכירו דברי אמת·ואתם מגני לבב סמכוני ועזרוני, וקחו לכם תולעות חיים ממעין החכמה של המחבר ד"ו זלה"ה ובזכיותו יהיו רבים נושעים אשר יחזיקו ויסייעו להוציא לאור זו התורה, והאם גדולים יותר מהלומדים, אשר ברוח עולם עומדים, כאשר פרשתי מאמר חז"ל גדולה מחזיקי תורה יותר מלומדיה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בו' ללומדיה לא נאמר אלא למחזיקים, והקונני' מפורשת כי ידוע שהתכלית הוא גדול מהפעולות הקודמות המביאות לתכלית, כאשר המחבר ז"ל מביא זה הספר בפה ד' ואהב"ה ז"ל לעניו מאמר חז"ל גדול התלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה ע"ש, וגראה לפרש ע"ד שנאמרתי על מאמר רז"ל גדול המעשה יותר מן השושה כי יותר מה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב כי זה מחייהו בעה"ו וזה ניתן לו חיות בהשארת הנפש בעה"ב, ויש בחאר מה שמין בחבירו, אחשב המעשה הוא מזכה לבעה לעשיר ולעני כי על ידו ניתן לזאת בעה"ו ושוה"ב ועל כן לו אחשב פי שנים מהשושה, ועד"ז יש לפרש מאמר שהזכרתי כי הלומד אין לו יותר רק מה שלומד אחשב המחזיק וייטייב להוציא לאור התחדשות התורה ע"י הגאון רבים וכן שלמים וזה רצון ואפץ ה' להגדיל התורה ולהאדירה ע"כ המה גדולים יותר מלומדים בכמות וכוות הרבים תלוי בם · ואקוה לעל זכו רבים וכן שלמים וזה רצון ואפץ ה' להגדיל התורה ולהאדירה ע"כ המה גדולים יותר מלומדים בכמות וכוות הרבים תלוי בם · ואקוה לעל זורתי אשר עזרני להוציא לאור הרבים יעריס הלא אשר כל היא יאר הולך ויתפעל מזה החבור הן בחכמת התלמוד והן בדרכי עבודת הבורא יתי' בדרך השכל וחכמה, וקרחתיו בשם **אמרות טהורות**, הנ' כי המה יוציאו מאורות לטהר עיניים עורות, והנית כי מספרו עם שני התיבות הוא כמספר שם המחבר ותוארין והוא, **הרב הגאון אליעזר הלוי איש הורוויץ**, ומה מתריך בשמו ובלקוחיו, כאשר ספרו לנו תלותינו · ואם בחריפות חכמתו הגדולה והזכה יתנו עדיהן כל גאוני זמננו עלינו, אחשב מגודל טרדתי ויגיעותי הרבות אין לספר לקצר בחריס טהורים, זכות המחבר יעמוד לנו לדור דורים, ואנא בקידה לפני יוצר כל אשר עד הנה עזרני ברוב רחמיו וחסדיו בספר הזה להוציאו לאורה, כן יושיעני ויתמוך ידי להוציא לאור אשר חבורים הנאחרים מחריו חדושי הלכות על גפ"ת ואכוף חילי לפני כבוד מחב"י הן המה הנבדרים והנלחיבים ואכתי המדינה ואומר להם שלום · מאחי הצעיר לבית לוי **יהורה ריבוש הלוי איש הורוויץ**, **בן** לנ"ת הרבני המאור מוה' **יצחק יעקב** סג"ל ז"ל, בן הרב הגדול בתורה ויראה מוה' **אריה ליבש** סג"ל ז"ל רחב"ד דק"ק יערסלוב, מחי הרב הגמון המחבר מוה' **אליעזר הלוי** זלה"ה מחב"ד דק"ק פרנקפורט, ואחי הרב הגמון מוה' **יחיאל מיכל** סג"ל זלה"ה מח"ד דק"ק פרחניק, בני הרב הגמון המפורסם מוה' **יעקב הלוי** מיה הורוויץ מח"ד דק"ק פיזנוות, בהרב הגמון מוה' **יוסף** **יוזפא** מק"ק הרוזנוב, בהרב החריף מוה' **ברוך** שהי' נקרא ר' **ברוך** חריף, בהרב המופלג מוה' **יוסף יוזפא** ז"ל, בהגמון מוה' **משׂה** שנתקבל לבעיה בק"י ושם נשמתו עמוצה, בהרב הגמון מוה' **יעקב** סג"ל הורוויץ, אחי הגמון הקדוש בעל **של"ה** ז"ל בני מחל הגדול מוה' **אברהם** בעל עמק ברכה ומוה' **יוסף יוזפא** הנ"ל הי' מתן הגמון מוה' **יעקב** קסליר מח"ד דק"ק לוקאטש ור"מ לי, ומוה' **יוסף יוזפא** הרמזון הי' מתן הגמון מוה' **מאניש** חיות מח"ד דק"ק ווילנא, בהגמון מוה' **יצחק** חיות מח"ד דק"ק אחי דברבי · ולמעלה בקודש נדפס בספר יש נוחלין בצוחות רבינו **שעפטל** בן המחבר ז"ל בקודש, וכן נזה על מספחתו אשר יחזיקו ספר יחוסם מטעם המבואר שם · זכותם יעמוד לי ולזרעי עד עולם, אכי"ר :

בעזה"י דרוש ראשון למעלת העוסק בתורה לשמה ומה רב טוב ותועלת הנמשך מלימוד התורה לשמה ומתוך שבחו בא לידי גנותו של העוסק בתורה שלא לשמה והאיך הוא קרוב להפסד ורחוק מן השכר :

אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב :

הנה מציינו לר"ז בפ"ק דעבו"מ דלמקמו' להאי קרא בתרתיסם תניינו מ"ה ו"ל אמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יוחנן מ"ד אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה אתרים שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה מפני שאנשי דור הפלגה רשעים היו שנאמר הבה נבנה לנו עיר ובדרך חטאים לא עמד במעמד אנשי סדום מפני שאנשי סדום חטאים היו שנאמר ואנשי סדום רעים וחטאים : ובמושב לצים לא ישב שלא ישב במושב אנשי פלטיות שאנשי פלטיות לצנים היו שנאמר ויהי נטוע לבם ויאמרו קדמו לשמשון כו' ע"כ דברי רז"ל ועפ"י דבריהם מדויק היטב מאי דכתיב האיש זה"ק ולא איש משום דקאי על אדם יחוע ומיושב נמי מאי דאיכא למידק במאמרם ז"ל בהאי פירקא ו"ל אשרי איש ירא ה' אשרי איש ולא אשרי אשה מ"ר עמוס אמר רב אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש כו' ע"ש :

ולכאורה בעיני יפלא אמאי לא העמידו חז"ל דבריהן אלו כאן על הכתוב שלפנינו ברישא ספרא דתהלים אמאי דכתיב אשרי האיש אשר כו' וליקשו נמי אשרי איש ולא אשרי אשה כמו דקאית להו התם ואמאי נעטרו מלקשויי עד התם בקרא דאשרי איש ירא כו' :

אמנם לפ"ד ז"ל המובאים ברישא דברינו ניחא דיתקן דרך נמי בפירושא דקרא דקמן כר"י ס"ל דלא חייבי בתיסורין של בני אדם רק מספר בשכחו של אחד הוא אתרים לזה ניחא להו הא דכתיב איש דהא חייבי בתיים אבל התם דחייבי הקרא בתיסורי של בני אדם ובעבור זה שני בליעניים וכתיב איש ולא האיש לזה קאית להו אשרי אשרי איש ולא אשרי אשה עד שהוצרכו להכיא ממריסם ז"ל אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש. ומעתה אבא אנכי אמרי דברי רז"ל בפירושא דקרא דקמן ואמלא את דבריהם לברם המשך הכתוב הסגי לפי דרשת רז"ל :

כִּי יוֹם בְּתוֹרַת יְיָ חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה

לענ"ד נראה לפרש הני קראי דסגי כתובי' הללו בתיים כאחד להורות לעם ה' הדרך אשר ילכו בה לכוין את לבם לאביהם שבשמים בעוסקם בתורת ה' ובל יחשבו סוס מחשבת ס"ל כי מלבד בעוסקו בתורה שלא לשמה פיגול הוא לא ירצה לה' לימודו כלל אלא אף גם זאת כי גורם רעה לעצמו בלימודו וכמאמרינו בב' הכ' כי יעריס דרכי ה' לדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם והוא ע"ד מאמרם ז"ל בפ"ק דתענית ו"ל תניא היו' רבי נתן אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה כו' ובל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות כו' עכ"ל רז"ל והרב הר"ם הלבו"ז ז"ל בספרו אחבת עולם היטב אשר דבר בכוונת המאמר הנזכר ו"ל ת"ר ושמתם סם חיים נמשלה תורה בסם חיים כו' הקב"ה אמר להם לישראל בני נתתי לכם סם חיים כו' ונתתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו וזה עצמו דברי רבי נתן פה אמר כל העוסק כו' נעשית לו סם חיים פירוש להגלל מכף היצה"ר ואמר כל שאינו עוסק בה לשמה תורתו נעשית לו סם המות יבואר עם מה שאמרו ז"ל בסם' סוכה פרק החליל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ואמרו עוד כי הגדיל לעשות אמר אביי ובק"ח יותר מכאן לזה אמר כל שאינו עוסק בה לשמה גרע משאר בני אדם ובמקום שהתורה סם חיים להגיל מיצה"ר תורתו נעשית לו סם המות להפילו במכמורות היצה"ר יותר מאם לא היו לומד שלא היו מקטרגו רק כשאר בני אדם ובעבור תורתו מגדי יצה"ר מאכפי' ביותר ע"כ דברי הרב הר"ם הלבו"ז ז"ל . וכדברי רבי נתן פה איתא נמי בפ"ט דסנהד' ו"ל אמר ר' חנינא בר פפא מאי דכתיב שמעו כי נגידים אדבר למה נמשלו ד"ת יש בו להמית ולהחיות אף ד"ת יש בו להמית ולהחיות היינו דאמר רבא למיימינים בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא ופירש רש"י ז"ל בפירוש הסני ו"ל מיימינים בה עוסקים לשמה משמאילים שלא לשמה ופירושו הוא בפרק במה אשה כי סם הובא ג"כ מימרא דרבא הנזכרת לעכנו הדרשו ואמרו עוד בפ"ז דיומא ו"ל אמר ריב"ל מ"ד וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות והיינו דאמר רבא וכו' ע"ש הרי דרבי נתן ורב חנינא בר פפא וריב"ל שלשת הרושים הללו כלם בה אחד כוונו להא דאמר רבא דהלומד לשמה

תורתו

תורתו נעשית לו סם חיים להצילו מיצה"ר והלומד שלא לשמה נעשית לו סם המות דמכח לימודו מגדל עליו מדורת היצה"ר וגלכך ברשתו וכמ"ש הרב הר"ם אלגזי ז"ל והנה אמרו רז"ל עוד בפ"ז דיומא סם קודש מימר' דריב"ל המזכרת ז"ל אמר להו רבא לרבנן במטותא מיניכי לא תירתו תרתי גיהנם ופירש רש"י ז"ל ז"ל תרתי גיהנם להיות עמלים בתורה בעה"ז ולא תקיימוה ותירשו גיהנם במותכם וגם בחייכם לא נהנית בעולמכ' ע"כ דברי רש"י ז"ל ורבינו מאיר עיניו מהרש"ם ז"ל כתב וז"ל עפמ"ש בפ' אין דורשין שהרשע גוטל שני חלקים בגיהנם והצדיק גוטל שני חלקים בג"ע וזה שאמר לתלמידיו שילמדו לשמה כדי לקיימה ואז לא תהיו רשעים ליטול תרתי חלקים בגיהנם עכ"ל מהרש"ם ז"ל : והנה הגם שדבריו ז"ל נכונים מצד עצמן דהלומד שלא לשמה ודאי רשע מקרי וגוטל חלקו וחלק מבירו בגיהנם אבל עם תמריגו בכוונת תורה ז"ל גוטל חלקו כו' דמחזה טעם יהי' כך ולפי אשר תמרנו בטעם הדבר יבואר היטב בביאור רחב דברי מהרש"ם ז"ל והוא עם מ"ש בעל חובת הלבבות ז"ל בפ"ז משער הכניעה וז"ל כבר נאמר על אחד מן החסידים שזכרו אותו לרעה וכיון שהגיעו הדבר שלא לו למדבר בו תזמרת תרנו וכתב אליו הגיעני ששלחת לי מכתב מזכיותך וגמלתיך בזה . ואמר אחד מן החסידים הרבה בני אדם יבואו יום החשבון ובכמרתים להם מעשיהם ימצאו בספר זכותיהם זכיות שלא עשאו ויאמרו לא עשינו ויאמר להם עשה אותם אשר דבר בכם וספר בגמולכם וכן כשיספרו מספר זכיות המספרים בגנותם יבקשו אותו בעת ההיא ויאמר להם אבדו מכם בעת שדברתם בפלוני ופלוני וכן יש מהן ג"כ שימצאו בספר חובתם חובות שלא עשאו וכשאומרים לו עשינום יאמר להם נוספו עליכם בעבור פלוני ופלוני שדברתם בם כמו שנאמר והצד לבכנינו שבעתים אל חיקם חרפתם אשר חרפוך ה' עכ"ל וזהו כוונת רז"ל בהאומרם בפ"ק דר"ה כל המעבי' על מידותיו מעבירין ממנו כל פשעיו כו' דיתכן לשון מעבירין לפי דברי חובת הלבבות דהיינו שמעבירין אותן ממנו ואל רשע רשע המחרפו יחולו כמו והעברתם את נחלתו כו' וזהו כ' הכ' לדעתי שאמר תנה עון על עונם ואל יבא בצדקתך ועמדו המפרשים הלא אלקי המשפט ה' והאיך יתן עון שלא עשאו על עונם :

אמנם בהקדם הענין הנ"ל יובן שהתפלל המלך דוד ע"ה על מחרפיו שיתן הקב"ה עון שלו על עונם מחמת שחרפו אותו ואמר עוד ואל יבאו בצדקתך והוא מבואר עם מה שביארנו בטעם זה גוטל חלקו כו' דקאי על רשע המחרף את הצדיק וזה יחולו על ראשו החובות של הצדיק ומחמת זה גוטל חלק הצדיק בגיהנם מה שהיו ראוי להצדיק בעבור עונותיו אוין כשהעונות נחשבין להרשע גוטל הוא החלק גיהנם של הצדיק והחיפך הצדיק כי פרי מעלליהם הטובים של הרשעים שחרפו אותם יחשבו להם ובעבור זה גוטל חלק הרשע בג"ע וזהו כ' הכ' שאמר ואל יבאו בצדקתך כי השכר שנותן הקב"ה לאדם הוא הנקרא צדקה כאשר יבואר בראות ה' בכמה מקומות הבאים לקראתינו ולזה אחר שבקש תנה עון על עונ' שעון שלו יהי' נחשב להם בקש ג"כ שיזכה הוא בזכיותיהם ויטול חלקם בג"ע והם אל יבאו בצדקתך ר"ל שהם לא יזכו לשכר הטוב בג"ע שהוא מצדקת ה' . ומעתה נחזור לרשם דבריהם בכוונת המאמר לא תירתו תרתי גיהנם ולאשר ולקיים דברי מהרש"ם ז"ל וטרם החילותי לדבר עדיין צריכין אנו למודעי ולעמוד על שרש הדבר לברר כשמלה מהות שלא לשמ' אשר דברו בו רז"ל אשר כבר עמדו בזה מבות העולם גאוני הקדמונים ז"ל וז"ל התוספת בפ"ק דתענית בד"ה וכל העוסק כו' וקשה והלא אמרינן בפסחים בפרק מקום שנהגו לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה דמתוך שלא לשמה בא לשמה וי"ל דתרי שלא לשמה הוי דמה שאמרינן לעול' יעסוק אדם כו' היינו כשלומד כדי שיקרא רבי או כדי שיכבדוהו ומה שאמרינן הכא כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות היינו כשלומד לקנטר מבריו עכ"ל התוספ' ז"ל ומעתה נבא לבאר דברת הזהי לתלמידיו שלא ילמדו שלא לשמה הגרוע דהיינו לקנטר מבריו ולקפחם בהלכה כדי לבייסם ובעבור זה אמר לא תירתו תרתי גיהנם כי בהיותם מחרפים לחבריהם אזי כל חובת חבריהם יתנו להם ויטלו חלקם בגיהנם וזהו לא תירתו תרתי גיהנם דהיינו חלקו וחלק מבירו וכמ"ש מהרש"ם ז"ל והוא כי בהיותם מחרפים לחבריהם בתורתם אזי ירשו חלק חבריהם בגיהנם והיינו תרתי גיהנם כנ"ל להסביר דברי מהרש"ם ז"ל לפי מה שהעליתי בטעם דבריהם ז"ל שאמרו זה גוטל חלקו כו' :

אמנם לענ"ד נראה לפרש המאמר לא תירתו תרתי גיהנם בהנפי מחריבי והוא עם מה שכתבנו התוס' ז"ל דשלא לשמ' הגרוע אשר בו אמרו שתורתו נעשי' לו סם המות הוא בלומד כדי לקנטר מבריו ובבריהם אלו נאמרו ובאמנו ג"כ בפסחים פרק מקום שנהגו שלא שהוסיפו עוד מדעתם ואמרו דהתם מיירי שלומד כדי להתייהר כו' ע"ש והנה אמרו רז"ל בפ"ק דקידושין המחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ואמרו ושלא היה לכתוב למען תפוש את ישראל בלבם אמר ר' אחא בר יעקב אהוא בעי' הוא דכתיב כו' ע"ש הרי דבעי' הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה ויש מכלל שאר עבירות והנה אמרו רז"ל בפ"ק דסוטה וז"ל אמר ר' משום רשב"י כל מדסמיס בו גסו' הרוח כעובד ע"ז כתי' הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם ולא תבנה תועבה אל ביתך עכ"ל :

וכתב הרב בעל נזר הקדוש לאמר שדימוהו רז"ל לעובד ע"ז עניש יעניש גם על מחשבה כעובד ע"ז כדכתיב

כדכתיב למען תשוב לית ישראל בלבם ע"ש בדבריו וזהו
מאמר רבא לרבנן :

והזהירם למען לא ילמדו כדי להתייהר והוא שלא לשמה
הגרוע כמ"ש התוס' לזה אמרו לא תירתו תרתי
ניהנם ר"ל על מחשבת היוהרא ועל מעשה כי ביוהרא והגאות
הקב"ה מזרף המחשבה למעשה . ויש לו תרתי ניהנם אשר לא
כן בשאר עבירות שאין לו רק עונש על המעשה משא"כ ביוהרא
לזה אמר תרתי ניהנם :

ותון מדרכינו יכון דמה שא"ל רבא לרבנן דווקא מזהיר
על הגאות הוא ע"פ מ"ש בפ"ק דסוטה אמר ר"ח
בר אבי א"ר ת"ח צריך שיהא בו אחד מחמשה בחמישה
ופי' רש"י ז"ל כלומר צריך שיהא בו מעט גאוה שלא יהי' קלי
רוח מסהוללין בו ויהיו דבריו מתקבלים עליהם על כרחם ע"כ
לשון רש"י ז"ל הרי דיש ת"ח מכלל שאר העם שת"ח צריך
להשתמש מעט במדת הגאוה אבל לשאר עמ"ה מדת הגאוה
מיסורו במשהו ולהיות כן צריך ת"ח מזהיר יתירה על
הגאוה מע"ה שהיות שאר העם הם מרחיקים עצמם מהגאוה
בתכלית הריחוק ומחור סחור בו' ומחמת זה מיגע צריכים
מזהיר כל כך משא"כ ת"ח שהוא צריך שיהי' בו מעט מהגאוה
צריך התגברות ויתר עז להשתמש בה יותר מהצורך ובעבור
זה הזהיר רבא לרבנן דווקא על מדת הגאוה ואמר שירחיקו
ממנו בעבור שלא תירתו תרתי ניהנם בכפלייס על המחשבה
ועל המעשה על שניהם עונש יענש והזהיר לרבנן שהם צריכים
שמירה יתירה בדבר הזה ממה שצריכי' שאר העם כי בכל המדות
ל"ת כשהאדם עושה לעצמו גדר וסייג מזי הוא נאמר מלעבור על
הל"ת ולזה שאר העם גם למדת הגאוה יכולים לעשות לעצמם
גדר וסייג שירחקו ממנה בתכלית הריחוק לבל יקרבו לה כלל
אמנם הת"ח היותו צריך להשתמש ולהסתפק ממנה מעט בעבור
זה אין לו סייג למדת הגאוה וצריך זהירות ועטירותא יתירתא
לבל השתמש ממנה יותר מן הרשות לזה ש"ל רבא לרבנן כו' לא
תירתו תרתי ניהנם וכמ"ש דקאי בהרחקת מדת הגאוה :

ובאנפא מהריטא נראה לענ"ד לפרש נמי דאמר רבא
לרבנן לא תירתו תרתי ניהנם דהזהירם שלא
ילמדו גם כדי שיקראוהו רב או שיכבדוהו גם הוא
תרתי תרתי ניהנם כאשר יבואר בדברות ה' והוא אחר אשר
ניתן בלבנו להבין ולהשכיל במאמרו דרב יודע אמר רב לעולם
יעסוק אדם בתורה כו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה אשר
לכאורה יש להעיר במאמר הזה דמה טיבו של זה שהיות
בי' רב יודע דאם מיירי בשאר השומע לדברי חכם ומקשיב
לתוכחתו ש"ב עד שנאמר לו לעסוק שלא לשמה דהיינו ע"מ
שיכבדוהו או שיקרא רב וכמ"ש התוס' במסכת תענית בפ"ק
דבהא מיתוקמא שלא לשמה דר"י הלא טוב לנו יותר שנאמר לו
שיעסוק בתורה לשמה ולמיזה תכלית נאמר לו שיעסוק שלא

לשמה שיבא לידי לשמה הלא טוב יותר שיפתח בטוב מיד ללמוד
לשמה ואם תיירי בשאר אשר לא שומע תוכחת ש"כ גם אם לא
הי' שום תכלית טוב בלימוד שלא לשמה מאי היא לן למעבד
דגם אם נאמר לשם זה שמתיקתו יפה לו מדיבורו הלא לא
יפסיד שמוע דברי חכמים ומה ש"מ בהא דר"י שמתוך ש"ל
בא לשמה ממנם יתכן דמיירי בשאר שרצונו לעשות רצון המקום
וללמוד התורה לשמה אך שאור שבעיסה מעכב עליו ויצרו הרע
מתגבר עליו עד שלא יוכל לכוין בלימודו להיות לומד לשמה
וכמאמרם ז"ל בפ"ג דחגיגה אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו
כו' ויעשה מה שלבו חפץ והיינו שע"י הכעשה יהי' ביכלתו
לפעמים לעשות מה שלבו חפץ הרי דאף אם האדם חפץ בטוב
פעמים יצרו מתגבר עליו עד שאינו יכול לעמוד בו ואף אנו
נאמר כן בנידון דידן דמיירי בשאר אשר לבו חפץ ללמוד לשמה
אמנם יצרו מתגבר עליו עד שא"א לו ללמוד לשמה ושלא ילמד
לב האדם זה שמתיקתו יפה לו מדיבורו ויניח מלימודו היות
שאינו יכול לכוין את לבו לתכלית שבשמים ע"ז בזו רז"ל ואמרו
לעולם כו' כלומר זאת העצה היעוצה שיעסוק בתורה אף שלא
לשמה כי מתוך שלא לשמה יבא לידי לשמה והיינו מחמת שלבו
חפץ ללמוד לשמה אמנם מה יעשה כי יצרו יכבדהו ובוחן לבות
וכליות אלהים צדיק יהי' בעזרו להביאו לידי לשמה כנ"ל בכוונת
המאמר והנה מתוך דבריו אלה יצא לנו יסוד נכון על מה
דרמי התוספת ז"ל מהדדי הא דאמרו ז"ל לעולם יעסוק כו'
דמאמרם ז"ל וכל העוסק בתורה שלא לשמ' נעשית לו סם המו'
כו' עד שהוצרכו למוקמי דהא דנעשית לו סם המות היינו דווקא
בעוסק כדי לקנטר חבריו ע"ש ובאשר הבאתי דבריהם ז"ל
לעיל אמנם עם דבריו יתכן דבאמת גם העוסק כדי שיקרא
רב או שיכבדוהו נ"כ נעשית לו סם המות ובפרט לפי דברי
הר"ם אלגזי ז"ל המובא בדבריו אשר העלה בפירוש אמרם
נעשית לו סם המות נ"כ גם העוסק בעבור שיקרא רב או
שיכבדוהו נ"כ תורתו אינה נעשית לו תבלין להצילו ממנוסת
היצה"ר ש"כ ממילא נעשית לו סם המות כי עבור תורתו יצרו
גדול ממנו אך זהו דווקא בשם ביכלתו לעסוק לשמה והוא
בזרד ובמעל עושה זאת לזה אין הקב"ה בעוזרו ונעשה התורה
לו סם המות דמגרי יצה"ר בנפשי' אבל שם לבו שלם ורוצה
לעסוק לשמה רק יצה"ר שולט ומושל בו לזה הקב"ה היודע
מחשבתו הוא בעוזרו ולא יעזבנו ביד היצה"ר וע"ז אמרו מתוך
שלא לשמה בא לשמה כנ"ל ליישב קושית התוס' לפי דבריהם
בכוונת המאמר לעולם יעסוק אדם כו' והנה אף שלפי דבריהם
מתקייים מה שאמרו ז"ל נעשית לו סם המות גם בעוסק
בתור' ע"י שיקרא רב רק דתיירי בשאפשר לו ללמוד לשמה עכ"ז
נראה דהא דאמרי לעולם יעסוק כו' דלא מיירי משלא לשמה
הגרוע דהיינו לקנטר חבריו דאף שהוא עושה כן מצד ההגברות
יצרו עליו עכ"ז הוא ביל ונרוע הוא מאוד טוב לו להיותו דומה

ושוקק

ושוחק ממה שיעסוק מן התורה כי זה לא יביאהו לידי לשמה
ומי יתן טהור מטומאה כזו וזהו מה שכ"ל בכוונת רכ' חס רוח
המוסל העלה עליך מקומך אל תנח ויתכן דבא ללמדינו הדברים
עצמן שאמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה כו'
וזהו כפי מה שפרשתי דלעיל במי שיצרו תקפו וא"א לו לעסוק
בו אזי ילמוד גם ס"ל ועכ"ז דווקא בע"מ שיקרהוהו רב אחד
לקנטר אפילו בכה"ג לא וזהו מאמר הכ' חס רוח המוסל
תעלה עליך ר"ל רוח הוא כוונת הלב המוסל ר"ל ע"מ שיקרא
רב ושתורתו תהן לו ממשלה ומלכות תעלה עליך ר"ל שתתגבר
עליך עד שלא תוכל לעמוד מפניו עכ"ז מקומך אל תנח שלא
תפסוק מזה ממקומך מחלקך בתורה ולא תחסוד שפתיקותך
יפה לך מדיבורך רק העסוק בתורה כי זה יביאהו לידי לשמה
וכמ"ש רז"ל ואמר דווקא רוח המוסל אבל ס"ל הגרוע לא דחס
ישרו שולט עליו בשתי ידיו ומסיתו שילמוד לקנטר אזי מוטב
לו שיסב וידום לזה אמר דווקא רוח המוסל תעלה עליך והיינו
ללמוד כדי שיקרהוהו רב אזי אל תנח מקומך וכמו
שבישרנו בעזה"י:

אך יתכן לעכ"ד לייסב קושיות התוס' בתפיסת מחבירנו והוא
שתפסר לומר דמה שאמרו רז"ל שמתוך ס"ל בא לשמה
לאו טעמא דמילתא הוא רק כרוך ותני והכל בדבור אחד נאמר
שיעסוק ס"ל בחס שא"א לו לעסוק לשמה וכדברינו הקודמים
אזי יעסוק ס"ל ועכ"פ בכוונה זו שמתוך ס"ל בא לשמה והוא
בעוסקו בה יכוין דעתו שמולי מתוך זה יבא לידי לשמה אבל
העוסק בתורה שלא לשמה בלתי כוונה זו בחמת אמרו תורתו
נעשית לו סם המות כנ"ל לייסב קושית התוס' לפענ"ד:

סוף דבר נשמע מדבריהו דהעוסק שלא לשמה גם כדי
שיכבדוהו או שיקרא רב ויש לחל ידו לעסוק לשמה
וגם אם אין ביכלתו לעסוק לשמה עכ"ז יש לחלות לבו שיהי'
כוונתו רצוי' שמולי מהול זה יבא לידי לשמה ואם חיהו עושה
כן אזי התורה נעשית לו סם המות והיינו להפילו בתשת היצה"ר
ולכך דרשתו יותר מאם לא הי' לומד וכמאמרם ז"ל כל הגדול
מחבירו יצרו גדול ממנו וכמ"ש הר"ם אלגזי ז"ל וזהו שרמה
לפרש הכ' גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב והוא סובב
הולך על מה שסיפר במקראות הקודמים שיקרא לתורייתא
הנחמדים מזהב כו' ואלא יאמר גם ישראל הלא היא חליה וקונבסי.
כי מכח לימוד התורה יגדיל יצרו עליו וכל הגדול כו' לזה אמר
דוד המלך ע"ה גם עבדך נזהר בהם ר"ל מלבד שהי' נזהר מס"ל
הגרוע מכל עצמו דהיינו כדי לקנטר חבריו אך גם בזה הי'
נזהר בשמרם עקב רב ר"ל לבלתי שמרם עקב רב לשמה ובהיות
שיקרהוהו רב גם בזה הי' נזהר רק למד התורה לשמה ובהיות
כן התורה נעשית לו סם חיים וכמאמרם ז"ל אמר הקב"ה
ברחתי יצה"ר ברחתי התורה תבלין כו' ובהיות כן אין סום

ריעותא ח"ו מלימוד התורה רק מדרכה חיים היא למוצאי
והוא מש"ל בכ' הכ' כי יסרים דרכי ה' ר"ל התורה והיא דרכי
ה' אשר צונו להלוך בה ואמר נדיקים ר"ל העוסקים בה לשמה
יבינו בה ע"י מתקרבים לה' והולכים בתומו ונעשה להם כסם
חיים ומגינה עליהם מיצה"ר ופושעים ר"ל הלומדים ס"ל גם
כדי שיקרא רב פושע יקרא אם ביכלתו לעסוק בה לשמה ולותר
ס"ל אזי יכבלו בם שע"י דרכי ה' יכבלו דמגרי יצה"ר אפשייטו
יותר מאם לא הי' לומדים ואף שאמרו חז"ל במסכת סוריות
דהאוכל הפסח לשם אכילה נפסה ניהי דנדיק לא מקרי פושע נמי
לא מיקרי היינו כי בזה לא מגרי יצה"ר אפשיטה רק בלותר
התור' ס"ל וכל אשר יחכם יותר מכל האדם אזי יגרו יגדל עליו
יותר לזה פושע מיקרי ובעבור זה אמרו רז"ל כל העוסק בתורה
לחוד ולא נקטי מאוה כמו שאמרו יעסוק אדם בתורה ובמצות
כו' דבחמת מצוה ס"ל אינו מגדיל מדורת היצה"ר כמו התורה
ובפרט הלומד לקנטר חבירין זה ודאי פושע מיקרי ובכן
למועדי רגל וזהו כ' הכ' ופושעים יכבלו בם:

או יתכן לומרו ופושעים יכבלו בם עם מאמרינו לפרש
הכתוב שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול והנה
ע"ד שאמרו רז"ל בשילהי פ"בתרא מ"ו ל"ת הגד לעמי פשעם
ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי פשעם אלו ת"ח שעוסקין בגזירות
להן בזדונות ולבית יעקב חטאתם אלו ע"ה שגם זדונות נעשין
להן כזכיות ולבית יעקב חטאתם אלו ת"ח יותר מע"ה שהכל נאבד
להן בגזירות הרי שים שונא להת"ח יותר מע"ה ולת"ח בזדונות
לי' מבשל פ"ק הרי דמכשול הוא שם של שוגג וזהו כ' הכ'
שמיירי בת"ח ומתחיל בשבת ומסיים בגזירות ואמר שלום רב
לאוהבי תורתך להת"ח שהם נפשם מסקה בתורה וכמאמרם
ז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר כי יש דבר אשר קשה
להם והקב"ה מדקדק עמהם יותר מבשאר עמ"ש והוא כי אין
למו מכשול ר"ל שאין לו שוגג כלל כי הכל נעשו לו בזדונות
וזהו לעניות דעתי כ' הכ' כאמרו ופושעים כו' ר"ל ופושעים
יקרהו אף כי יכבלו בלבד דהיינו שוגג עכ"ז פושעים יקרהו בם
ר"ל ע"י דרכי ה' דהוא התורה עי"ז זדונות יהפכו להם גם
אשר נולדו ואשר חטאו בשגגה:

אמנם אף כי לכאור' ירחק ירח' מזה לחיש המחוני ברחמיו
כמאמר רז"ל שהפרנו דקשה עונש של ת"ח יותר
מע"ה כרחוק מזרח ממערב אזי ממת זה יבא להתרחק מן
התורה ח"ו ופורק עצמו מדין ת"ח כי טוב לו כן שיהי' נחשבין לו
הזדונות כשגגות ממה שיעסוק בתורה ולהפך עליו הנלבל
שהשגגות יהפכו כזדונות ומי זה האיש שיוכל להזהר משוגג
ושגיאות מי יבין ממנם הענין ממת כי יוסיף דעת התורה יוסיף
מכאוב העוסק אך הענין הוא כי הת"ח העוסקים בתורה לשמה
אזי מזמה תשמור עליהם ותבונה תנצרם מלבא לידי מטא בשוגג
אבל העוסקים ס"ל בחמת תורתם היא היא המכפרת עונשם

עליהם

עליהם ושמירה מעולה תיכף להם מחמת שתיכף לומדים לשמה
ובהיות כן כשנכשלים בעבירה תזי יחשב להם כאלו במרד
ובמעל עשו זאת וכמ"ש הרב ז"ל במדרש שמואל בפ"ב דתענית
דכוונת המצנה ובל תורה שתין עמה מלאכה סופה בטילה
וגוררת עון וז"ל הקדוש הכוונה שהזהיר למדם שילמוד התורה
על מנת לשמור ולעשות כי מעשה המצוה תקרא מלאכה
ובפרט שם הוא בהתמדה וז"ש ובל תורה שתין עמה מלאכה
כלומר שכשלומד אותה תין כוונתו בלימודו לעשות מלאכה
ולקייס את כל דברי התורה רק כוונתו כדי שיקרא רבי או חכם
ותין כוונתו בלימודו לקייס המצות רק רוח תחרת עמו פניה
מיוחדת תיש כזה תורתו סופה בטילה לפי שהיתה שלא לשמה
ולא עוד אלא שזאת התורה תשר למד הלא היא גוררת לו עון
לפי שעד עתה קודם שלמדה שם הי' חוטא תיזה חטא הי'
נקרא חטא ולא עון מפני שהי' ע"ה נמשל כבהמות נדמו תשר
לא ידע בין ימינו לשמאלו תמנם עתה שלמד תורה הרי הוא לו
כעון ויחשוב ה' לו עון גם חטאתו תשר חטא לז"ת וגוררת לו
עון ע"ם בדברי המדרש שמואל ז"ל הרי כי העוסק שלא לשמה
עכוס יעכס בחמת יותר מע"ה היות כי תורתו תיכף מגינה עליו
על תשר לא למדה לשמה ואף כי תמרו רז"ל דתורה מגינה
ומצלה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסק בה זהו
דווקא בלומדי לשמה בחמת היא מגינה ומצלת ומשמרת אותם
שמירה מעולה מכל חטא ושוגג וכתמרם ז"ל השתא בהתתן
של נדיקים תין הקב"ה מביא תקלה על ידן נדיקים עצמן לא
כ"ם הרי שהקב"ה רגלי חסידיו ישמור מן החטא לבל יכשלו בס
תמנם העוסקים שלא לשמה תורתן תיכף משמרתן וכשהם
נכשלים בחטא תזי נחשב להם כמזיד היות שהי' בידם להציל
עצמן מן החטא כי בהם הי' עוסקים בתורה לשמה היתה
התורה משמרתן לזה חטא הוא מזיד כיון שיש בידלתם
לעשות פעולה המצלת אותם מן החטא לזה חטא שלהם היא
נחשב להם מ"ה כעון משל"כ ע"ה דתיכף הוא ורחמנא פטריה
וגם המזיד הוא מחמת שבא לידי שוגג כי לית לי' שמירה לזה בא
תא"כ לידי מזיד לזה גם על המזיד עונשו קל שבל הת"ח נחשב
החטא כעון משום שיש בידו להציל עצמו מהחטא ללמוד התורה
לשמה כל"ל ביאור נכון בדברי רז"ל שלא תהא נחשב להת"ח
שגגות כזדונות. וזה מצינו לייחב מה שהקשה רבינו מהרש"ם
ז"ל בח"ת בפ"ק דתגיגה הוקר רגליך מבית רעיך מוקי הש"ס
בחטאות ושמות והקשה מהרש"ם ז"ל דתיך יתכן להזהיר על
השוגג דהא הוא לא ידע ואשם ע"ם ועם דבריהם ניחא דהא
הטעם דת"ח שגגות כזדונות יחשבו להם משום שהיו יכולין
להציל עצמן מהחטא בעוסקין בתורה לשמה כשמרה רגליהן
מלכת החטא וזהו כ' רז"ל כמאי דתמרי דקרא מיירי בחטאות
ושמות ותמר הוקר רגליך כי בית התדש הוא להיות נשמר
מהחטא להיותו לומד התורה לשמה ותזי מזמה תשמור עליו

בית

תבונה תגערהו כגל"ע"ד וזה יבוא על נכון תמרם ז"ל כל
העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים והיינו
שמשמר' לו מן החטא וכמ"ש שמר' ז"ל לא הערוך ממית תלא החטא
ממית וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות כי
התורה תיכף משמרתו תלא דמוסף ע"ז כי התורה מכבדת
עונשו כי בע"ה נחשבין הזדונות כשגגות ועל העוסק שלא
לשמה ההפך עליו בלהות ונהפוך הוא לו השגגות יחשבו לו
כזדונות הרי שהתורה מכבידה עליו העונש וזהו תמרם ז"ל
נעשית לו סם המות כגל"ע"ד :

ובזה תמרתי לפרש הכתוב שלום רב לאוהבי תורתך
ותין למו מכשול וכבר חלקי תמרתי נפשי בכ' הכ' הזה
ברתש תמרינו בעניין הזה תמנם לפי דבריהם תלה יתכן לפרשו
עוד בתנפת תחרינה והוא עם מתמרינו בכוונת מה שתחז"ל
בתסכת ברכות פ"ב וז"ל רב ספרא בתר דהוי מסייס גלותי'
תמר הכי יהי רצון שתסיס שלום בפמליא של מעלה ובפמליא
של מטה ובין תלמידים העוסקים בתורתך בין עוסקים לשמה
ובין עוסקים שלא לשמה וכל העוסקים שלא לשמה יהי רצון
שיעסקו לשמה ע"כ ולכאורה רתוי ליתן לבינו להבין מה מקום
לתפלה זו שיעסקו לשמה לכאן בתוך תפלתו על השלום ומתי
שייטי' דהך מילתא להכי ורבינו מהרש"ם ז"ל ייחב זה עם
דבריו ז"ל דהלומדים שלא לשמה הגרוע תשר עליו תמרו ז"ל
טוב שלא נברא משנברא והוא כדי לקנטר תבוריו לדעת התום'
ע"כ הא"ת יתכן השלום ביניהם דהא כל עיקר כוונתו בלימודו
הוא לקנטר לזה בקש בתפלתו יהי רצון שיעסקו לשמה ומתוך
זה יבא שלום ביניהם ע"ם בדברי מהרש"ם ז"ל ותני תומר כי גם
על הלומדים כדי שיקראו רב או בעבור כבוד תמר הוגרך
להתפלל בתפלתו זו שיעסקו לשמה תחר שהתפלל על השלום
כי גם זה לא יתכון השלום בעודם שונים בחולתם והוא
על דרך מה שתמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה
תין לך תדם תוהב בן חומנתו כו' וכתב הגחון בעל יפה
תאר ז"ל בטעם הדבר דבחמת מה נשתנו הת"ח שיחסבו זה
את זה משל"כ בשאר חומות דהטבע הוא שסונאים בעלי
החומות זה את זה וכתב הוא ז"ל טוב טעם בדבר וז"ל החומנים
תיכף תוהבים לפי שהבליתם תינו עשם מלחמתם תלא המתון
וכבוד המוסג להם לזה כל אחד שונא את בן חומנתו שמשיג
גבולו משל"כ החכמים שמהניים זה את זה ובהתרבותם ירבה
יקרם ותין זה משיג גבולו של זה כי תכלית כלם עשם התורה
והמצוה ולכן תיש את רעהו יעזורו ויאמתו זה בזה ע"ם בתורך
בדברי קדשו וכתב הרב בעל נזר הקודש וז"ל ותם לחתך תדש
לומר לך מדוע נמנע לפעמים ת"ח השונאים זה את זה הנה
תדע נתמנה כי הוא זה תחד ותשני סיבות תו שבחמת תחד מהם
תינו תכס גמור כראוי ואף כי הוא תכוסה בשם תכס תין תזה
תופת ורתיה בדור העור הזה תשר רבו כמו רבו בעלי תקבולה

וערמה

וערמה המתלבשים בטלית תלמיד חכם ובטלית שאינו שלהם
ורוח אין בקרבם . והשני סבה קרובה לזה כי אף אם שניהם
חכמים מובהקים אם אחד מהם אינו עוסק בחכמה לשמה רק
להיות לו קרדום לחכול ועטרה להתגדל בה הוי החכמה דומה
ממש לתומות שהוא לתכלית חיצוניות ולא מצד עצמות
החכמה ולכך הוא בחלת כחומן השוכן בן תומתו מטעם
שנזכר ועי"ז גם חבירו שוגגו כדכתיב כמים הפנים כו' עכ"ל
הרב בעל נזר הקודש . העולה מדברי הגחומים הנזכרים כי
מעסק התורה לשמה נמשך לחבת החכמים זה את זה ומהעסק
שלא לשמה נגרר ביאנתו זה את זה והטעם כי העוסק לשמה
הוא חובב התורה עצמה לזה יאהוב כל ההוגה בה והעוסק שלא
לשמה הוא אינו חובב התורה רק תכלית חיצוני הבא לו ממנה
לזה הרי הוא כחומן השוכן לבן תומתו ובזה יבואר היטיב
כוונת התפלה דרב ספרא דאחר שהתפלל על השלום בין
תלמידים בין העוסקים שלא לשמה לעוסקים לשמה אך למען
גלח יהי' כתפלת שוא אם ושלום כי הלא דבר זה אין מדרך
הטבע כי הלומד שלא לשמה הרי הוא כחומן והטבע הוא
לשנוא בעל תומתו והאיך יסכון השלום ביניהם וגם הלומד
לשמה יסתלהו כמים כו' לזה בקש רב ספרא שמוך לזה על
העוסקים שלא לשמה יהי רצון שיעסקו לשמה וא"כ חזי יבא
שלום ביניהם כי תכלית כלם יהי' עסק התורה בכלל"ד
בפירוש תפלה קצרה זו דרב ספרא ובזה נבא לבאר הכ'
שלום רב כו' דבר דבור על אופניו והוא בא לספר בשבחן של
תלמידי חכמים העוסקים בתורה לשמה ואמר שלום רב לאוהבי
תורתך והם הם הלומדים תורה לשמה שהם אוהבי התורה
בעצמותה ולא בשביל תכלית חיצוני ומתוך זה שלום רב להם
שאינם דומים לבעלי התומניות ואמר עוד ואין למו מכשול והוא
כאשר כתבנו לעיל דהלומד לשמה תורתו מסמרתו מסחטת
וזהו אומרו ואין למו מכשול דהיינו שוגג ג"כ לא יאונה לנדיק
הלומד לשמה כנ"ל בכ' הכ' לפי דרכינו בעזה"י :

ומעתה נחזור לראש דברינו לבאר המאמר לא תירתו
תרתי ניהנם החיך יהי' כוונתו והוא עם
תמריגו אלא לרצון שהלומד ע"מ שיכבדוהו או שיקרא רב ג"כ
פוסע ויתקרי דמגרי יבה"ר אנפשי' וכמ"ש הר"ש אלגזי בכוונת
המאמר נעשית לו כמ המות וגם דהוחיל והוא מביא עצמו לידי
חטא בידים דהא אם ירצה ללמוד לשמה לא יבא לידי חטא
דתורתו היתה מגינה עליו לזה שגגות נעשו לו כזדונות וכמ"ש
משגלע"ד בכוונת המאמר נעשה לו כמ המות ע"ש וא"כ
בוודאי שברי הוא זה מיורדי גיהנם ועונש נעשה לעה"ב ועמש"ל
לחלק בישוב קושית התו' דהא אמרו לעולם יעסוק אדם כו'
ועכ"פ העולה מדבריהם דמי שאפשר לו ללמוד לשמה ולומד
בחיוב שלא לשמה בוודאי עונשו מרובה לעוה"ב וגם שעכ"פ
ילמוד בכוונה זו שתולי תביאתו לידי לשמה ע"ש בתוך ובאם
אינו עושה כן אזי עונש יותר מאם לא היה לומד כמבואר
בדברינו הקודמי' בעזה"י ואמנם מלבד עונש המרובה לעוה"ב
גם בעולם הזה תהות לבו לא ניתן לו והוא מה שרומה
שיכבד מבני אדם או שיקרא רב זה לא יבא ולא יגיע להכבוד
הזה כאמרם ז"ל בעירובין פ"ק דכל המחזיר אחר גדול' גדול'
בורח' ממנו וכל הבורח כו' הרי אמי שמחזיר אחר הגדול וכבוד
ומבקש גדול' לעצמו הגדול' בורח' ממנו וא"כ אותם הזה שכל
עמלו בתורה הוא עבור שיקרא רב או שיכבדוהו אין לך רודף
ומחזר אחר הכבוד יותר מזה ולהיות כן הגדול' בורחת ממנו
וכמ"ש המדרש שמואל בכוונת המשנה . הוא הי' אומר נגד
שמא אבד אמי' וז"ל השמיענו שהרודף אחר השרר' לקנות
שררה ומעלה לא מצאי' אלא יסוג אותה כי אפילו מה שהי'
לו עד עתה בורחת ממנו ויאחר קרח מכאן ומכאן וז"ש
נגד שמא כלומר הלא יותר הטוב את הטס לעשות לו טס
כטס הגדולים לא די אלא יסיגהו אלא שלח הטס שהי' לו
יאבד ממנו ולכן אינה ואמר נגד שמא ואבד אמר אמי'
ע"כ לשון הרב בעל מדרש שמואל ז"ל הרי הן הדברים
אשר דברנו כי בהיותו לומד להסיג כבוד וגדולה הוי גדולה
בורחת ממנו אלא שהוסיף הרב ז"ל עוד דאף הגדולה והכבוד
שהי' לו כבר ניטלין ממנו עבור זה וזהו לעני"ד כוונת רז"ל
במאמרם שהזכרנו בסמוך באומרם כל המחזיר אחר הגדול'
גדולה בורחת ממנו דלכאורה תיבת ממנו אינו מובן דהא
עדיין הגדולה אינה אתו ועמו ואיך יתכן לומר בורחת ממנו
בורחת מפניו היה להם לומר אחנם עם דברי הרב ז"ל
המזכירים ניחא דהגדולה שהיתה לו כבר מאז הוי בורחת
ממנו וכמ"ש אבד אמי' שהטס שהי' לו כבר נאבד :

ובזה אמרתי לפרש הכ' באומרו רבא ירחה וכעס שינוי
כו' תמות רשעים תאבד והוא כי סובב הולך
על מ"ש במקרא שלפנינו קרנו תרום בכבוד ונקי על הנדיק
העוסק בתורה לשמה ולא בעבור הכבוד ובאמרו בתחלה
במצותיו חבץ מאוד דהיינו שחפץ במצותיו גופייהו ולא בעבור
תכלית חיצוני וכאמרו ז"ל בפ"ק דע"ז בתמותיו ולא בשכר
מצותיו הרי שהפילו בעבור שכר העוה"ב אין כוונתו וכ"ש
בעבור חיי שעה הגלוי והכבוד בעוה"ז רק חפץ במצות
גופייהו לעצמותם ובהיות כן הרי הוא כבורח מן הגדולה
בהיות שאינו שם כוונתו לה ובעבור זה לעומת זה עשה
אלקים שהכבוד וגדולה רודפים ומחזירים אחריו כאמרם
ז"ל ברוכה וכל הבורח מן הגדולה הגדולה מחזרת
עליו וזהו אומרו קרנו תרום בכבוד ואמר רשע ירגז כו'
והוא הלומד ז"ל ע"פ שיקרא רב ושיכבדוהו והוא רשע
ופוסע מיקרי כאשר יודע במוצא למעלה בדבריו בתורה
בעזה"י והוא כאשר ירחה כי הנדיק ירוש ונשא והוא הלוך
ומסור מגדולתו לזה יכעס וסיגיו יחרוק כו' ומפרש התוא

בעצמו מה מרי הקף הגדול הזה של הרמב"ם זאמר כי הוא זה היות תלות רמ"ח מה שהוא כי' מתלוה וכל עמלו בתורה כי' בעבור דבר זה להיותו רב וסיבבדותו הבריות חוב בהפך עליו הגלגל ולא כי שלא תנתן לו הזכרה שהוא מבקש רק שגם הגדולה שכי' לו מקדם תהבד וכמ"ל. ולו יאמר תלות כלומר נתינת טעם על מה בחמת ה' בכה לחים הזה שלא תנתן לו תלותו מה שהוא מבקש בגדולה בעצמו לזה אמר כי מחמת היותו הכבוד תלות רמ"ח מה כל לימודו הוא בעבור שהוא חומד ומתלוה לכבוד לזה תהבד גם מה שכי' לו כבר וכמאמרם ז"ל כל המחזיר לחבר גדולה כו' כגלעב"ד בכ' הכ' העולה מדבריהם כי מלבד הטובה בתורה ס"ל שעמוס יעמס לעוה"ב שלא דלה זו הקף זו דגם בעוה"ז תלותו סיקרת רב וסיבבדותו לא יסיג ולקף גם זאת גדולה יזה אמרו שגם מה שהיה לו כבר מן הגדולה כורחת ממנו וזהו כוונת המאמר דמ"ל רבה לרבנן כו' לא תירתו תרתי גיהנם והוא לזהרה לכל ילמדו ס"ל ויהיו עבור הכבוד וסיקרתו רב כי בהיות כוונתם כן ה"ו לזי יהיו תרתי גיהנם והוא כי לקחה מיד ה' בכפלים עונם בעה"ב וגם בעה"ז מלבד שלא יסיג הגדולה והכבוד רק שגם שהפר העטרה שכי' לו כבר כחסר ביאורנו בעוה"י ובדבריהם שלא יבואר על נכון מה שאנו מכחיש בפ"ק דתענית שמעי' לומר מחוב את המלחכה ובצע את הרבנות ואל תפודע לרשות זעיין במפרשים. ולדעתי יבואר עם הקדמות שהקדמנו בעזה"י ויאמר כי מחוב את המלאכה התורה שהיא מלחכה ה' מחוב מותה בעצמה ולא בעבור תכלית חיצוני תלמוד מותה שהיא כזה מאנו מחוב התורה גופה וכמ"ש הרב בעל בזר הקודש ז"ל ועיין במדרש שמואל שפירש כן לעניין כתם מלחכה וע"ש מאמרם גדול הנהגה מיגיעו כו' ע"ש ומקף אנו נאמר כן לדעתינו שיאמר נא מחכם מחוב את התורה גופה ואמר הפירוש ובצע את הרבנות ר"ל שלא תלמוד עבור הרבנות כדי סיקרת רב דהייגו ס"ל וכמ"ש ואת' זה הוא חיגו מחוב המלאכה שבתורה רק התכלית מחיצוני ואמר ואל תתודע לרשות ר"ל כי מלבד העונש המיועד בעוה"ב לומדי' שלא לשמה. מחגם גם בעוה"ז בלומדך ס"ל מזי התוכך לא תנתן לך שלא תעלה לגדולה וכבוד בהיות כוונתך עבור זה וכמ"ש עם מאמרם כל המחזיר כו' מבל הלומד לשמה ובורח מן הגדולה הגדולה מחזרת עליו והתורה מפרסיית מותו בעולם ומכרזת עליו ולא כן הלומד ס"ל וזהו מומרו בהיות כוונתך להקרת רב חזי מדרך' מתוך זה לא תתודע שלא תתפרסם כלל ולא תודע להגיע להרשות שהוא הסדרה והגדולה כמ"ש המדרש שמואל שהמלכות קרוי' רשות מפני סרשות בידה לעשות רצונה

ע"ם כגלעב"ד בכוונת כמאנו בעוה"י:

ובדברינו אלה ובזהרו הכתובים תסר לנו עומדים בהם ויאמר נא תסרי הגיס הת"ח העוסק בתורה תסר לא הלך בעצת הרשעים ר"ל שלא כי' כוונתו בלימודו כעצת הרשעים הלומדים עבור לקנטר חבריהם או להתיהר בלימודם כמ"ש התו' בפרק מקום שנהגו דע"ז ממרו דתורתו נעשית לו סם המות ומוה לו שלא נברת זגם לסיומיהו יכלל זה ב"כ הלומד עבור סיקרת רב וסיבבדותו בהיות לחל ידו למשול על יצרו ולטהר מחשבתו לעסוק בה לשמה או בכ"פ סיכון סיבת עי"ז לידי לשמה ולזה אמר תסרי הגיס שלא הלך בעצת ומחשבת הרשעים בלומדו התורה רק למדה לשמה ואמר ובדרך חטאים לא עמד והוא עם מה שכתבנו בכ' הכ' ואין למו מכשול כי לזוכבי התורה שהם הלומדים לשמה ותוקד התורה עצמה חזי הורתן מעמרתן ואין למו מכשול כי לא יהוה להם לחטוא בשגגה וזהו תומרו כאן ובדרך חטאים לא עמד בהיותו לומד התורה לשמה חזי בדרך חטאים דהייגו השגגות לא עמד כי תורתו מעמרתו. או יאמר ובדרך חטאים לא עמד עם מאמריגו בכ' המתמר לא תירתו תרתי גיהנם של הלומד לקנטר מבירו ולחרפס וזה עוונותם יחסבו לו כלא הוא עשאם ויריח תרתי גיהנם והמצות וזכיותיו יחסבו להצדיק לזה אמר כאשר לא הלך בעצת הרשעים ללמוד לקנטר חבריו חזי יהיה לו לבדו לדקותיו תסר עשה ולא יעמוד בדרך החטאים ר"ל החסרים מזכיותם וכמ שכתבנו לעיל ע"ש היטב.

אך יאמר ובדרך חטאים עם מ"ש דודי זקני בספרו דקדוש של"ה דף כ"ד ע"ג בכוונת המאמר ר"מ הומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וז"ל הטהור ויש להקשות מה הם הדברים הרבים שזוכה להם ומין לומר הלו שמוסב והולך כל העולם כלו כדאי הוא לו כו' דאלו דקחסיב הם קאי על ולא עוד אלא הענין הוא הקב"ה כתן לנו תרי"ג מצות ובאלו התרי"ג מצות נכלם כלם ודמות המלם בסוד רמ"ח אברים ושס"ה גידים ולכאור' יתבהל המלם כי מי הוא זה ואיזה הוא הנכלם בכל תרי"ג כי יש ויש הרבה מצות שהם בחלק שבמנע אלו לקיים ואפילו משה רבינו ע"ה לא קיימם כגון מצות העוהגות רק בכהגים וכל תורת כהגים מי שהיגו כהן ומצות יבוא לו חליצה לא נזדמן לידו גם בימי מחזיר גרושתו ראובעת ס"ר וכיוצא בהן הרבה וא"כ לא נכלם דמות ולכם שבו הלולה. אלא העניין הוא כל העוסק בתורה לשמה ואנחנו עובדי ה' התורה היא שכתב שכתב המלך לבני מדינתו והעבדים המה מנחנו תורה היסרתלית ואנחנו פותחים זה שכתב לקיים כל מה שכתוב בו אחד מה שאפשר לו ובאם אנחנו לומדים לעשות ולעשות ולקיים לו אם מקיים כל מה שאפשר לו לקיים מעלה עליו

הקב"ה

הקב"ה כאלו קיים הכל כי הקב"ה מצרף גם מחשבה טובה למעשה וכמאמרם ז"ל חשב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה · ובזה יתורץ גם כן מה שנמנו וגמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה והקושיא מפורסמת בזה המאמר כי נודע שהתכלית הוא גדול מהפעולות הקודמת המביאות לתכלית ומאחר שהתכלית הוא המעשה כמצא המעשה גדול · ומנם גראה לפרש דה"ק התלמוד מביא לידי מעשה כלומר שהלומד והעוסק לשמה ומוסד לקיים מביא כאלו הי' מקייים זה המעשה מאחר שמצדו לא יצלר כלום הי' בשפטר לו לקיים וזה שסיים ר"מ זוכה לדברים הרבה כלומר זוכה לדברים הרבה דהיינו יותר ממה שעשה מקבל שכר כאלו עשאם מאחר שלד מחשבתו שבלב הי' מוכן לקיימם אם הי' בשפטרי לו עכ"ל דודי זקני הגאון בעל שלמ"ה ז"ל ·

ומעתה לא ולמד להפרש בין הלומד לשמה בין לומד שלא לשמה מ"ו כמה מעלות טובות למקום על הלומד לשמה שגם המצות שלא עשאן מעלה עליו הקב"ה כאלו עשאן משכ"כ בלומד ז"ל וזהו כ' הכתוב לעכ"ל בלומרו לומר לני מעשי למלך לשוני עם סופר מהיר והוא יאמר לא לפי מה שהקדמנו בדברי השלה"ק ז"ל לומר לני כשהני לומר בלבד ד"ת ולא עושה עכ"ז מעשי למלך שהלא המלך הקב"ה מלכו של עולם הוא נחשב כאלו עשיתי מצוה בפועל ממש ולמר לשוני כו' ר"ל דלימתי הוא כן כשלשוני עם סופר מהיר בלי שום עיכוב רק ברור מכל סיג ומחשבת ס"ל אלא נחשב כעשי ולא כשלומד שלא לשמה ·

ובזה יבואר הכ' שלפיזנו כי הלומד ס"ל היות שלא נחשב לו ללימודו כעשי הרי לא נשלם בלמו ודמותו כי לא יתכן ולהיבו בשפטרי לקיים הקרי"ג מצות בפועל כדברי דודי ז"ל בשל"ה שהזכרנו לזה לעיל אם לא הלך בעצת רשעים ללמוד שלא לשמה להיות מחשבת פיגול ס"ל במחשבתו רק למד לשמה ומתוך זה לא עמד בדרך חטאים החסרים מזכיות כי נחשב לו כאלו קיים הכל מחמת תשוקתו וחפצו לקיימם ·

ואמר ובמוסד לנים לא יבד יבואר עם מ"ש רז"ל בפ"ג דאבות שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לנים שנאמר ובמושב לנים לא יבד ובתב הקב"ה במדרש שמואל בשם ספר לב אבות וז"ל ואומר ה"ז מושב לנים שנאמר כלומר זהו מושב לנים שנאמר המשורר ובמושב לנים לא יבד · ומ"כ היינו מביא רמי' מן הפסוק שלא מודיעו שזה הוא המושב לנים שעליו נאמר ובמושב לנים לא יבד כו' הרי מדבריו כי מושב לנים הוא נקרא לביטול תורה · ועוד הביא שם להטעים הדברים בטעם לשבח וז"ל · ובתב הרב הנזכר כי שלו רמי' גמורה היא מהפסוק שהזכיר למין לך לינמות גדולה ממי שאומרי לו מנה זהובים שעה אחת וכל מה שתמנה יהי' שלך והוא בטל והוא ולאי מתלונן מן הזהובים ומבזה אותם כן הבטל מד"ת לאחר שיודע הסכר הגדול הזה היכו כ"ש לן ממש ע"כ דברי הרב בעל מדרש שמואל ז"ל הנריך לעניינו :

ובזה ביארתי מאמר רז"ל בשם' ברכות פ"ק שם רואה שלש סימנים בשין עליו יפשפש במעשיו פשפש ולא מנא יתלה בביטול תורה שנאמר אשרי הגבר כו' · ולכאורה אין זה מן המדה של הקב"ה בכל מקום בהיות השלש היכו עושה בפועל רק בודל עצמו מד"ת בשב ואל העשה ואמאי יהי' כאלו אומם סימנים עבור זה · אמנם העניין יובן עם אמרם ז"ל בפ"ק דע"ז שאמר ר"ח כל המתלונן יסורים בשין עליו שנאמר ועתה שלא תתלוננו פן יחזקו מוסריכם · ובזה ניחא דעל ביטול תורה הוא מן המדה שעשה יעשה סימנים כי הרי הוא לן גדול וכמ"ש המדרש שמואל ודינא דהאי גברא סימנים וכמאמרם ז"ל ·

וזה יתכן ג"כ במ"ש רבא לרבנן שם בפ"ק דע"ז בתר הסיא מימרא דר"ח וז"ל ש"ל רבא לרבנן במטותא מיניכו דלא תתלוננו דלא ליתי יסורין עלייכו ולכאורה יש מקום להקשות דאמאי הזהיר דווקא לרבנן בלזהרה הזה ולא לשאר עמא אמנם לדברינו יתכן דכוונת רבא לרבנן הי' להזהיר אותם על ביטול התורה והוא לינמות גדול כדברי החסיד ז"ל שהביאו המדרש שמואל כאשר כתבנו לזה הזהיר בזה לרבנן הם הם הת"ח אשר לא ימוש ספר התורה מפיהם ויומם ולילה יהגה בו וזהו אומרו במטות מיניכו דלא תתלוננו דלא ליתי יסורין כו' · כי בהיות ביטול תורה לינמו גדול בעבור זה לכוד ילכד המבטל מתורה יסורין וכמאמרם ז"ל יהלה בביטול תורה ·

והנה לפי דברינו הלה כי כוונת הכ' ובמוסד לנים כו' היינו שלא ביטל מד"ת יוקשר היטב בקשר של קיימא עם רגש דבריו אשר לא הלך כו' כמו שכתבנו דהיינו שלא הלך במחשבת הרשעים ללמוד שלא לשמה ומתוך זה לא היינו בוטל מדברי תורה גם כן אבל לא כן הרשעים הלומדים ס"ל סופם לבטל מד"ת וכמ"ש המדרש שמואל בכוונת מאמר רז"ל וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה כלומר כי כשלומד התורה אין כוונתו לעשות המלאכה לקיים המצות רק כוונתו להקרין רב או שיכבדוהו אים כזה תורתו סופה בטילה לפי שהיתה שלא לשמה ע"ש בדבריו ודמה בכתובים בדבריהו לעיל לשכנו תדרשו ולהמתיק את הדברים מהיכן יגרר שלא לשמה להיות סופה בוטל מדברי תורה אמרתי טוב טעם ודעת כי בהיות כבר כתבנו דהלומד ע"מ שיקרין רב וכדי שיכבדוהו הברייות אזי תלותו לא ניתן לו ומתוך זה תדרבה הכבוד בורח ממנו וכמו שהתרכתי

שהתרכתי בזה במאמרי רז"ל המורים על הענין הזה והנה כאשר ירצה האדם הזה כי הגדולה בורחת ממנו ואף מה שיש לו מהגדולה ילינו אלו ואיננו כי לקח אותו מלהיות ממנו אזי מתוך זה פורש מד"ת כיון שכל עמלו לא היו בתורה רק עבור זה וכרגותו כי לא נמצא אותו הדבר הזה פורש ענינו מד"ת וזהו נכון לפעמ"ד ·

וזהו כ' הכתוב סמוכים לעד לעולם כו' ר"ל כי הד"ת סמוכים הם אצל האדם שיהי' לעד לעולם כשהם עשויים בלחם ויסר בלעי הערובות מחשבת שלא לשמה

וזהו מאמר הכתוב כי בהיות הדעת לומד התורה לשמה אזי בהוסב לנפש לא יסב להיותו בוטל מד"ת רק יהי' סמוכים לעד לעולם אלו ·

ועם זה יבא הכתוב בשני ואמר אחר שהאדם רחוק מלימוד ז"ל אזי בא להורות דרך יסכון אור תורה לשמה וזהו אומרו גי אם בתורת ה' חפצו שיחפוץ בהתורה בעצמותה ואז היא למעלה למשכיל מה שיהגה בתורתו יומם ולילה כי התורה נעשית לו אם חיים להצילו מיצה"ר ולשמרו מן החטא כאשר באמרנו במרובה בעזה"י ·

או תאמר כי אם בתורת ה' חפצו כו' עם ז"ש רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות פרקים שחיבר בדעות האמיתיות וכן כמו גזל וגניבה ונואף וכ"ב אשר עליהם אמרו רז"ל שהלו לא נכתבו רשיין כן להכתב בהם יותר מוב שלא יכתוב להם האדם ולא יתאוה להם בלב מתה שיתאוה להם ויגבר על יצרו · אמנם מצות השמיעות שהלא לא נכתבו לא היו נחשבין לרעות כלל כעין לביאת שמעתו ותויר ובשר וחלב ומריות וכדומה להן הרבה בזה מוב יותר שיהיה האדם נפשו להשתוקק בהן · ולא יהיה מלעשותם רק בעבור כי כן יסד המלך מלכו של עולם ובעבור זה אמרו רז"ל לא יאמר אדם אי אפשי בשבר חזיר אי אפשי בלביאת שמשון כו' אלא אפשי ומה אעשה שהבי שבשמים גזר עלי ולא אמרו על יאמר אדם אי אפשי להרוג את הנפש ח"ו לגמוד ולגזול שכל הדברים שמעיים כולם הם אשר קראם הש"י חוקים ואמרו רז"ל חקים שחקקתי לך אי אתה רשאי להרהר עליהן ואומות העולם מטילין עליהם בעין פרש תאומה · הנה התבאר לך מכל זה שבאמרנו אזיה מן העבירות יהי' אי אלא יתשוקק עליהם יותר מחשוב מן המשתוקק עליהם וכוכב יצרו מהם ואזיה מהם יהיה הענין בהיפך עכ"ל הרמב"ם ז"ל לפי עניניו לכאן · וזה יובן הכ' שלפנינו ויבואר ג"כ עם דבריו מה שהקשו רז"ל בפ"ק דע"ז מאמר קרא בתחלה תורת ה' ובסוף קרי' לי' תורתו · וע"ז אמרו

בתחלה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ובסוף נקראת על שם שלו ע"ש · ולדרכינו יבואר עם מ"ש הרמב"ם ז"ל דהמצות נחלקים לשני חלקים שיש מצות השכליות ויש מצות השמעיות · ולזה יתכן דמצות השמעיות הם אשר חפץ בהם המלך ונקראים בשם תורת ה' היות כי מצד שכל האדם לא היו נחשבין לאיסור ועבירה כלל רק כי גזירת הקב"ה הוא לזה שמם נתה להם תורת ה' · אמנם מצות השכליות להם יקרא תורתו כי זאת תורת האדם גם אם לא נכתבו בתורה היו רשיון להכתב ולהזהר בהן ולקיימם מדעתא דנפשי' לזה יקראו תורתו של אדם ובזה יובן הכתוב עם שהקדמנו כי בהשמעיות טוב שיחפוץ נפשו של האדם וישתוקק לעשותן משא"כ בשכליות וזהו כוונת הכתוב כי אם בתורת ה' דהיינו השמעיות בזה הי' חפצו דהיינו בשתוקתו שאמר אי אפשי רק מה שעשה שאני שבשמים גזר עלי וזהו כ"א בתורת ה' אבל בתורתו דהיינו השכליות יהגה יומם ולילה ר"ל שיומם ולילה יחשב בהן שהם מסורים ולא יפנה מחשבתו כלל להשתוקק בהן רק יומם ולילה לא יחשה לחשוב שהם מסורין כנ"ל בכ' הכתוב באומר תורת ה' ותורתו ·

וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵיהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ

יתכן עם מה שדרשו רז"ל ותוקמי' לקרא דאשרי האיש כו' שהוא מספר בשבחו של אברהם אבינו ע"ה בדבר התמור ברוחם דבריהם והעתקנו מאמרם ז"ל וגם אנכי עניתי ואמרתי לפרש הכ' כי אם בתורת ה' חפצו דקאי ג"כ עליו דע"ז ע"ה כאשר בתי בתרוכה ברוחם תמרינו לרצון וגם זה הכתוב אשר אנחנו עומדים בו יתכן לפרש לפי מאמר רז"ל בהקדם מה דאיתא במדרש רבה פ' נשא פרשה י"ד וז"ל מי הקדימו ואשלם מדבר באברהם שמעצמו הכיר בוראו ולא היה אדם אחר שילמד אותו התוך להכיר את המקום אלא מעצמו הכיר אותו ע"ש הרי שכל בני האדם אשר על פני האדמ' כולם לא הקדימו להקב"ה בחיות שהקב"ה הקדים להם רב ומורה להם דרך יסכון אור וגם גלה בפיהי עליהם והרחה להם כבודו כי הוא לבדו הנלקים בשמי' מעל ועל הארץ מתחת אין עוד מלבדו אבל ח"ו ע"ה הכיר מעצמו לבוראו והקדימו טרם גגלה אליו הנלקים ועשה מצות ומעש"ט · וזהו כוונת הכתוב שדימה לאברהם אבינו ע"ה לעץ השתול על פלגי מים אשר בעליו אין עמו לעשות לו שום פעולה ולא יקוה לפעולת הבעל הבית וגם שאין הבעל

הבעל הבית עושה לו שום טרחא ופעולה להשקותו ומאי נרכי המילן לזבלו עכ"ז הוא נותן פריו בעתו ומקדיש לבעה"ב וכן ה' מברהם אבינו כי טרם שנגלה אליו אלקים להורהו דרך ילך בה מעצמו הכירו וסיגל מצות ומע"ט וכתן פריו הטוב הן הן המצות ומע"ט שעשה ובעבור זה ה"ז דומה למילן האחול על פלגי מים וכאשר ביארנו בעזה"י .

וזהו מה שכ"ל בכוונת הכתוב שמר מברהם ה' אשר התהלכתי לפניו והכוונה שמתוך שהוא התהלך לפני ה' ר"ל קודם שה' גגלה אליו הוא התהלך לפניו שהקדימו להקב"ה וכמאמרם ז"ל מי הקדימני ואשלם מדבר מברהם .

אך יאמר והי' כעך שהוא על כו' דקאי אמאי דסליק מיניי' שאמר וכתורתו יהגה יומם ולילה פל חפצו ותשוקתו הוא בתורה גופא וכמאמרינו שבתורת ה' גופא חפצו ולא בעבור תכליות חיצוניות ע"ז אמר יאמר שהחיים הזה ידמה לעץ השתול על פלגי מים וכאשר יבואר ברצות ה' דרכיו והוא עם מ"ש בסה ד"ז בעל שם"ב בכוונת המאמר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה והיינו כי המצות שלא עשאן מעלה עליו הקב"ה כאלו עשאן היות כי כל מה שהי' בכחו לעשות עשה ועל שאר המצות היה תשוקתו וחפצו לעשותם כי זה כל כוונתו לשמור ולעשות ולקיים המצות לזה הקב"ה מצרף מחשבתו הטובה למעשה וכמאמרם ז"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומעלה עליו כאלו קיים הכל וכמאמרינו בכ' הכתוב שומר אני מעשי למלך כלומר לעיל בדבריו לשכנו תדרשו . וזה יבוא המקרא על נכון והוא עם מאמרינו שהחיים הזה שחושב ומשתוקק לעשות המצות אחר שהקב"ה מצרף מחשבתו הטובה למעשה יש לו ממש מעלה יתירה מאילו עשה המצוה בפועל והוא עם מאמרינו בטעם משארז"ל בפ"ק דשבת בתרא וז"ל אמר ר' אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום כו' . ולכאורה יפלא למאי יגדל בשלמת המעשה מן העושה וגרסה טעם הדבר עם מה דלישנא דרבה פ' נשא וז"ל מי הקדימני ואשלם ש"ר תנחום בר' חנא מי שאין לו נכסים ועושה צדקה וגמ"ח מי שאין לו בית ועושה מזוזה כו' אמר הקב"ה זה הקדים וקיים מצותי עד שלא נתתי לו בשה לקיימן ברוך הוא לשלם ליתן לו ממון ובניס שיהיו קורחים כו' הוי מי הקדימני לעשות מצוה ואשלם לו שכרו עכ"ל המדרש . והנה לכאורה יש לטעון דהאיך אמר מי הקדימני כו' דלוקח שם השלם הקדים להקב"ה הוי בשלמת מה דב טוב הנפון לנדיקים גם שם ניכס מקדימים להקב"ה אך הענין יובן עם מ"ש הרב בפ"ד בכוונת המדרש רות וז"ל

יאשם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' כו' ע"ר חסה אסר בתח לחסות תחת כנפיו עכ"ל . וכתב עליו הרב בה"ד וז"ל כל הדרשנים היו תמהין מה מיקם ר' חסה בדבריו והעלה משום דבתחת כל השכר שהקב"ה נותן לאדם ניכו רק מצד מדת טובו וחסדו אבל בדין ניכו שיעול שכרו הוחיל והקב"ה מקדימו שנותן לו בית לעשות בו מזוזה ומעות שיתן לצדקה וכן כל הדברים אך ניכא גוונא שהוא בדין שיעול שכר כגון בגידון דכתב המדרש שהזכרנו למעלה שאין לו בנים ונותן שכר סופרים כו' בדקאמיב התם ע"ש ואין ספק דכ"ש גר שבתגייר דשייך בי' לומר שזה הקדים לקיים מצות דבשלמת ביראל שאומר לו הש"י לבשתן לך בן מול אותו וכן טלית הטל בו ציצית ודכותי' שייך לומר מי הקדימני אך בגר שהי' לו טלית וכן ולא הי' חייב בשום דבר והוא בעצמו מתגייר ומקבל עליו עול המצות לא שייך לומר מי הקדימני והנה אמרו רז"ל בפרק הזרוע תנא תני ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן נמצינו למדין מזה דלא שייך למימר ליתנא דישלם אלא במה שהוא חייב מצד הדין לא מה שנותן במדת החסד וזה יבואר המאמר שהוקשה לרז"ל האיך קאמר בועז ישלם ה' פעלך ניון דאין הש"י חייב לשום ברי' וכל מה שנותן הוא מצד החסד ובמדת חסידות לא שייך לומר ישלם וכמשארז"ל לזה בא ר"ח ואמר אשר באת לחסות כלומר דבגר המתגייר שייך ישלם דהשכר הוא מן החיוב כלומר עכ"ל הרב ז"ל בפ"ד . ובזה נסתלקה תלונתינו דאמר הכתוב מי הקדימני ר"ל שהקדים לותי במצוה וכמדרש רז"ל לזי ואשלם דשיינו שיהי' לו משלומין מצד החיוב משא"כ מי שהקדימו הקב"ה אף שהקב"ה עכ"ז נותן לו שכר לא שייך בי' ליתנא דואשלם דמשלומין לינו רק בדבר שהוא מצד החיוב כנ"ל בכוונת הכתוב לפי המדרש רז"ל .

יצא לנו מזה דכשהקב"ה מקדים לאדם לזי השכר שנותן לו ניכו מצד חיוב ניק מצד חסד לא וזהו יתכן לעכ"ד בכוונת הכתוב הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו ועפירש"י . ולדעתינו יתכן שיאמר נם הכתוב הנה שכרו של הצדיק אתו עם הקב"ה שעתיד ליתן לו שכר טוב לעה"ב תע"ג שפעולתו של הקב"ה הוא לפניו ר"ל לפני עשות הצדיק המצוה כבר נעשה פעולתו של הקב"ה שמקדימו ונותן לו בן למול ובית וכל הדברים עכ"ז מצד חסד ה' שכרו אתו . ובזה יתא טוב טעם על המעשה שיגדל מן העושה כי בחיות העושה הקדימו הקב"ה בממון וע"ז נותן לצדקה ואין שכרו רק מחסד ה' ולא כן המעשה שאין לו קיום בעצמו אלא אף שיש לו עכ"ז בזה שהוא מעשה לאחרים שיתנו גם הם בזה לא הקדימו הקב"ה לזה הוא גדול מן

העושה

העוסק כל"ל בתיקונ טעם כמאמרס ז"ל :

ובזה נחזור לעניינו כי הצדיק הלומד לשמה עבור לקוי' המצו' והקב"ה מצרף המחשב'טוב' שלו למעש' הרי דבזה הוא מקדים להקב"ה כי הרי טרם שנתן לו הקב"ה שום דבר הצריך אל המצוה כבר הרי הוא כאלו עשאה בעבור זה דימה חותמו הכתוב לעץ הסתול על פלגי מים וכאשר כתבנו לפי מדרש רז"ל דאיירי בתיכרסם וה"ה לדרכינו כמו העץ הסתול על פלגי מים אשר בעליו לא קדמו אותו רק מאליו הוא נותן פריו בעתו כך להצדיק הזה טרם נותן לו' דבר הוא עושה המצות כי מחשבתו הטובה נחשבת כאלו עשה המצוה בפועל והקדימו להקב"ה כנ"ל בכוונת הכתוב לפי דרכינו בעזה"י. ואמר טוב ועליהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח . יתכן לפרש עס,מה שכתב הר"ר יונה ז"ל והובא בשל"ה דף נ"ו ע"ב וז"ל ויהיו כל מעשיך לש"ש תפילו דברים של רשות כגון האכילה והשתי' והסליכה ויציאה והקימה והשיחה והשחוק וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך לו לדבר הגורם עבודתו ע"ש באורך משם . והנה העלה הוא שומר לפרי כך כינה הכתוב צרכי הגוף שהם כעלה השומר הפרי כך הם הנה לצרכי הנפש כי זה יהי' בתכלית בריאות גופו לעבודת ה' וכמו שהעלה מין בו בעצמו צורך רק שהוא שומר הפרי כך האכילה והשתי' הם מינם מכל הצדיק רק בעבור נפשו שמור שכוונתו להחזיק גופו ושיהיכל כדי חיותו כדי לעבוד בורחו כמ"ש הר"י יונה ז"ל לזה גם עליהו לא יבול כי גם על האכילה מקבל שכר וכמאמרס ז"ל על הכתוב בכל דרכיך דעהו וכמ"ש במשנה בכל לבבך בשני יצריך ביצ"ט וביצ"ה וכפ"ש דודי ז"ל בשל"ה ע"ש . ואמר טוב וכל אשר יעשה יצליח והוא עס מאמרס ז"ל ות"ת כנגד כולם וזהו שאומרו וכל אשר יעשה כמו כל אשר יעשה יצליח בלימוד תורתו בלבד וכמ"ש המדרש שמוהל בכוונתו ומגדלתו ורוממתו על כל המעשים ע"ש .

לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ .

יתכן דקאי על הלומדים שלא לשמה שהתחיל בהם בתחלת בעצת רשעים כי הם תורתם סופה בטל' וכאמרינו בכתוב תורת אלהיו בלבו לא תמעד אשוריו כי הלומד שלא לשמה אזי לבו הוא לכבוד ותכלית חיצונית אבל לא יהיה לבו להתורה משא"כ לומד לשמה כי עיקר לימודו הוא עבור מהבת התורה גופה וזהו תורת אלהיו בלבו אזי לא תמעד אשוריו ולא כן הלומד שלא לשמה תורתו סופה בטלה לזה דימה וכמוץ אשר תדפנו רוח כן זה תורתו תהי'

נהדפת ממנו וסופה בטלה כנ"ל בכוונת הכתוב לדרכינו בעזה"י .

עַל כֵּן לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים . כִּי יוֹדֵעַ יְיָ דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד .

יתכן עס מ"ש לעיל דבדי ד"ז ז"ל בספרו של"ה כי הלומד לשמה היות שכל תסוקתו הוא לשמור ולקיים המצות וכל אשר ימצא בכחו לעשות עושה מזי זוכה לדברים הרבה וגם מצות שלא עשאן מעלה עליו הקב"ה כאלו עשאן וכמאמרס חשב לעשות מצוה ונאנס כו' וגם זה הוא כנאנס כי הרי כל מה שהי' בחפצי לעשות עשה ועל האשר נידון כנאנס והקב"ה מעלה עליו על מחשבתו כאלו עשאם כלס . ואמנס לא כן הלומד ש"ל הואיל ואין מחשבתו לקיימם וגם מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כי גס בהזדמן לידו מצוה מהמצות גם מה שנאנסתי לעשות אפ"ה לא יעשה וזה ניכר כי הוא מזיחות יען וכל לימודו הוא עבור הבלי עולם הזה וזה הכסיל בחושך ילך ולא ירגה מאורות העליונים כי לא יסליס בלמו ודמותו כמ"ש דודי ז"ל בשל"ה וזהו שאומרס נוח לו שלא נברא כי לא נשלס בלס ודמות שבו כלל כדברי השל"ה וזהו כוונת הכתוב ע"כ כו' ר"ל בעבור הדבר הכתוב למטה לא יקומו רשעים במשפט הם הם הלומדים ש"ל לקנטר חבריהם ולקפחם בהלכה וחטאים הם החסרים מזכיותם או שהם חטאים שוגגים כי תורתם היתה מאמרתם כמאמרינו בכוונת הכתוב ובדרך חטאים ע"ש לא יקומו גם המה בדעת הצדיקים היות הטעם כי יודע ה' דרך צדיקים ר"ל כשמזדמן להם מצוה אזי דרכם הטוב לעשותה ושמים ושמחים לעשות רצון קונם אמנם דרך רשעים תאבד כי אם המצוה שבאה לידו לא יעשנה ובעבור זה לא יחשבו להם כאלו קיימו התורה רק להעושים לשמה מעלה עליהם הקב"ה כאלו קיימו כל התורה כולה וזה אמרתי לפרש הכ' גדולים מעש' ה' דרושי' לכל חפציה' וחזן מדרכינו יוכן עס אמרס ז"ל בשלהי פ"ק דב"ק הא למיגמר לא למיגמר דלמיגמר מעשה גדול אבל ללמד לאחרים אזי התלמוד גדול ממעשה וזהו כוונת הכתוב גדולים מעשה ה' ר"ל שגדולים מעשה ה' לעשות המצות הם גדולים מהתלמוד ועכ"ז הם דרושים ר"ל לבשר נדק בקהל רב לדרוש ד"ת ברבים אזי התלמוד גדול ואמר לכל חפציהם וכמאמרס ז"ל בדור שאין התורה חביבה עליו כגם וזה אומרו לכל חפציהם דוקא החפצים לשמוע ד"ת אזי להם נאה לדרוש וטוב יותר

ממעשה ה׳ ולדרכינו יאמר גדולים מעשה ה׳ דרושים ר״ל אף שאינם רק דרושים הד״ת שדורשים והוגים בהם עכ״ז הם גדולים כמעשה ה׳ ואמר לכל חפציהם שזהו דוקא לכל החפצים בתורה גופא וכמאמרינו בכתוב כי הם בתורת ה׳ חפצו או יאמר לכל חפציהם לאותם שחפצם ותשוקתם הוא לקיים המצות אזי מעלה עליהם הקב״ה כלמדם התורה כאלו עשו מעשה המצות . ה׳ יזכנו להיותינו מהעוסקים התורה לשמה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים .

דרוש שני להרחקת מדת הכעס כי היא גורמת כמה רעות לאדם ומה רב טוב למילף נפשי׳ בניחותא ודברי חכמים בנחת :

ב א לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ רִיק :

יובן לעניותי עם מאמרז״ל בפ״ק דע״ז שהעומות עתידין לומר לפני הקב״ה רבש״ע ישראל שקבלו את התורה היכן קיימו׳ ע״ש וזהו כונת הכתוב כי רגשו גויים ולאומים שניהם כאחד רגשו על ישראל באומרם יהגו ר״ל אף שישראל היו הוגים ואומרים נעשה ונשמע אבל הוא ריק אצלם שלא קיימו׳ ולריק היו׳ קבלתם מה שקבלו את התורה ויהגו נעשה ונשמע ואמר .

ב יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָחַד עַל יְיָ וְעַל מְשִׁיחוֹ : **ג** נְנַתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹתֵימוֹ : **יושב** בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ : **ה** אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ בְּאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ : **ו** וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל צִיּוֹן הַר קָדְשִׁי : **ז** אֲסַפְּרָה אֶל חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ :

לדבין ולהסכיל פירוש המקרות הללו צריכין אנו להעתיק מאמר אחד מדברי רז״ל ובאחת יבואו כל הכתובים הללו בדרכינו והוא מה שאמרו בפ״ק דע״ז שהעכום״ז יפערו פיהם לבלי חק על ישראל בשומרם ישראל שקבלו התורה כו׳ כאשר מובא בדרשם דבריהם וז״ל גם אתה אומר להם הקב״ה אני מעיד יפרשאל שקיימו כל התורה כולה שומרים לפניו רבש״ע כלום יש אחד שמעיד על בנו דכתיב בני בכורי ישראל אומר הקב״ה להן יבואו ויעידו בישראל שקיימו את התור׳ כולה יבא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבדע״ז יבא לבן ויעיד ביעקב שלא נאחז על הגזל תבא אחאב פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נהנה על הערוות יבוא נבוכדנצר ויעיד באנני׳ מישאל ועזרי׳ שלא השתחוו לדמות כו׳ ע״ש ויעידו בישראל שקיימו את התורה כלה שנאמר יתנו עדיהן ויצדקו שומרים לפניו רבש״ע תנה לנו מרחם ונעשה כו׳ ואעפ״כ מנוה קלה יש לי וסוכה שמה לכן ועשו אותה כו׳ מיד כל ד ומ״ד עושה סוכתו ברחם גרו והקב״ה מקדיר עליהם שמה כו׳ מבעט בסוכתו ויוצא שנא׳ ננתקה את מוסרותיהם ונשליכה ממנו עבותיהם ו כו׳ והקב״ה יושב ומשחק עליהן שנאמר יושב בשמים ישחק כו׳ אלא אותו היום בלבד עכ״ל רז״ל לענינינו .

ומעתה נבא לבאר המשך הכתובים כי אמר שפיפר בכתוב מאמר העכום״ז ורגשת פועלי און על ישראל שאותרים עליהם והגו לא שיהגו ויאמרו נעשה ונשמע אבל הוא ריק אצלם קיימו׳ . ומעתה יאמר נא אלהי ישראל יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים ר״ל רוזנים גם הם יתיצבו כלומר שיבואו מהם ויעידו בישראל מלכיהם ושריהם גופייהו וכמאמרם יבא נמרוד יבא נבוכדנצר יבא דריוש והם המלכים מלכי ארץ ורוזנים הם שרים וסגנים אשר תחת מלכים כמו שאמרו יבא בלעד השומי כו׳ יבא לבן כו׳ תבא אחאב פוטיפרע להם יקרא רוזנים ואמר שהם גופייהו יבואו להעיד ואמר יתיצבו כי הדין הוא שהעדים יעמדו להעיד כדכתיב ועמדו שני האנשים ובעדים קמיירי כמו שהוכיחו רז״ל ור״פ שבועות העדות לזה אמר יתיצבו שיעמדו להעיד ואמר נוסדו יחד על ה׳ ועל משיחו ר״ל המלכי׳ והרוזני׳ עמ׳ אשר נוסדו יחד ר״ל אשר התיעצו יחד על ה׳ ועל משיחו העומ׳ על ישראל הוא כעומד על ה׳ והיינו כמו נמרוד שעמד על אברהם להעבירו מדתו וכ״כ על חמו״ע וכן הרוזנים שריס אשר עמדו על ישראל כמו השריס של דריוש וכאמר הכ׳ תתיעטו גל סרכי מלכותא סגניא ואחשדרפניא כו׳ די כל די יבעא מן כל אלה ואנש עד יומן תלתין להן מנך מלכא יתרמא לגוב מריותא ועכ״ז דניאל לא בטל התפלה כמשה״כ וזמנין תלתא ביומא הוא בריך על בדכותי ומצלי ומודא כו׳ לזה יאמר הקב״ה המלכים והשריס עמהם אשר התיעצו ונוסדו יחד על ה׳ ועל משיחו הם התיצבו להעיד עליהן ואמר ננתקה את מוסרותיהם ונשליכה ממנו עבותיהם .. יונן עם מאמרם ז״ל בפרק החליל ו״ל ת״ר אסי בתחלה דומה יצה״ר לחוט של בוכיא ולבסוף דומה כעבות העגלה שנאמר הוי מושכי עון בחבלי שוא וכעבות העגלה חטאה

ע"ם והנה הרב מאיר עינינו מוהרש"ק ז"ל כתב בהסיג סוגיית דע"ז שהזכרנו למעלה דאמר יבוא ג"כ ויעיד בחתו"ע שלא השתחוו לדמות ו"ל דזה נוסף על אברהם שלא עבד ע"ז שנאמרו גם ג"כ בו אבל להשתחוות לגלם שהוא הגדרטא לא נאסר ג"כ ולא נאמר בו אברהם שהי' מדיין ג"כ שלא מהמירין היו חתו"ע ע"ם. וכן מבואר בתוספת שם דסיג גלם דג"ל לא הי' ע"ז רק הגדרטא בעלמא עכו"ל לכבוד המלך ע"ם הרי שהם החמירו על עצמן בזה שלא להשתחוות והוא כדי להרחיק עצמן מן העבירה כי ברגותו שהם מקיימים ניויו בזה מהר יאמר להם עשו כך שיעבדו ע"ז ממש וכהסיג דאמרינן בפ' בן סורר ומורה דף ע"ד ל"ם שלא שלא בשעת גזירת המלכות אבל בשעת גזירת מלכות כו' אבל בפרהסיא אפי' על מנוה קלה יהרג ופרש"י ז"ל ד"ם ואפי' מנוה קלה כו' שלא יראולו העכו"ם להמריך את הלבבות לכך וזהו כוונת הכ' על חתו"ע שהיו חומרים בנתקה את חוברותיהן שם הדברים הקטנים אשר יען עליהם בתחלה ושם דומה למוסרות כמשרו"ל תחלה דומה לחוט של בוכיא בי היום חומר לו עשה כך ומתחיל מן העבירה הקטנה ובעבור זה דומה תחילתו לחוט ולפ כאן אמרו לנתק מוסרותיהן ושם רצועות קטנות שקושרין בהן השול כפירש"י והיינו שלא שלא חבו לעשות שלום להשתחוות לגלם לפ שלא הי' רק הגדרטא כמ"ש בסוס' ז"ל ועי' ובשליכה מהנו עבותיהן שם עבות העגלה וכמאמרם שפופו דומה לעבות העגלה כו' כי בשם ירחה שלא שתו לבם לשמוע לו לפילו דבר קטן כ"ם שלא יהיו סרים למשמעתו למעול מעל בה' לחטוא חטאה גדולה:

אי על כ"ל הרשע אשר היו כוונתו בהגלם לומר בתחלה ינתק מהחו"ע מוסרותיהן של הקב"ה וכמ"ש ונתק מהר יאמר להם לעבוד ע"ז ממש. וזהו ובשליכה כו' וכמ"ש ויש לרחן בחומרו את מוסרותיהן מ"ש רז"ל בשעת הגזירה תפילו על ערקתא דמסקנא יהרג ולא יעבור כי ע"י זה יומרך לבב היסרלי כפרש"י כמובא למעלה. וזהו שאמר יאמר הכתוב כי אמרו העכו"ם ננתקה את מוסרותיהן הם סרוך בעלם אשר מובדלים בו מהעכו"ם כמאמרם תפילו על ערקתא דמסקנא ועי' פירש"י ז"ל ועי' ובשליכה כו' אבל היסרלי מוסרים נפשם על קדושת השם ולא ישמעו להם גם בזה בעבור זה יבואו הם עצמם ויתיבבו ויעידו כנ"ל בכוונת הכתוב לדרכינו: ואמר בשמים יסחק ה' לעגלמו.

ודונה מון מדרכנו יתבן שיאמר הכתוב כי הקב"ה הוא בעזרתה להם ליסרלי להגילם מיד מוביהם ומבקשי נפשם ורעתם וע"ז יספר גבורתו של הקב"ה ונקדיש

מ"ם הר"ם אלשי"ך ז"ל בכתוב זה לפי דרכנו כי ילעג הוא שחוק יותר גדול מישחק ע"ם ואף אנו נאמר לדרכינו כן עם מ"ם כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים ופרש"י ז"ל אפילו בשחלם למעלה הוא נופח הגבור שלמטה כ"ם כשגבור למעלה וחלש למטה והקב"ה גבור שבגבורים ע"ם וזהו שאומרו יוסב בשמים ישחק ר"ל מגד שהוא יוסב בשמים למעלה ישחק על העכו"ם הקמים על עמו וביותר שהוא ה' ר"ל גבור שבגבורים ילעג למו שהוא גדול משחוק וכמ"ם הר"ם אלשי"ך ז"ל.

ולדרכינו יאמר עם מ"ם רז"ל והקב"ה יוסב ומשחק עליהם שנאמר יוסב בשמים ישחק אר"י אין שחוק לפני הקב"ה אלא שאותו היום בלבד ופריך והא תיכו והאר"י מ"ר כו' רביעית יוסב ושוחק עם לויתן שנאמר כו' אף"כ בר יצחק עם בריותיו משחק על בריותיו תיכו משחק אלא שאותו היום בלבד עכ"ל רז"ל וזהו כ' הכ' שאומרו יוסב בשמים ישחק ר"ל אף שאין שחוק לפניו עכ"ז ישחק בשאותו היום ואמר ה' כו' אלא יקשה להא בכל יום רביעית יוסב ומשחק לזה אמר ה' ילעג למו דהיינו שילעג עליהם דעל בריותיו תיכו משחק אלא שאותו היום בלבד. ואמר אז ידבר אליהם כו' ר"ל לימתי יוסב בשמים ישחק אז כשידבר אליהם ר"ל שיהם מנות סוכה והם יבעטו בה: ואמר בחמו ובחרונו יבהלימו ר"ל אחר שיבעטו במנוה זו אז לא יהיה להם שום טענה להנגל ואז הקב"ה בחמו ובחרונו יבהלימו או יאמר בחמו ובחרונו יבהלימו כי מה שיבעטו במנות סוכה גמן זאת מאת ה' היתה למען השמידם להשליכם מעל פניו בעין מצניע לגויש ויאבדם וכאמור כי הקשה ה' את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך היום הזה כי הרשע אשר נשתרש בחטא אזי הקב"ה דרכיו סורר אלא יוכל לשוב בתשובה כמו שהתריכו בעניין זה רבותינו הגאונים ז"ל אלא בספרתם ובידוד דודי הגאון בעל שלה"ה ז"ל וזה כ' הכתוב כי לולי שהיו מבעטים במנוה היו פטורין כדאמר התם והאמר רב מנטער מן הסוכה כו' בעוטי נמי מבעטי ע"ם הרי שכל שאינם הוא על אשר בעטו בחפם ויוצאין מן הסוכה וזהו הפ והחרון מאת ה' היתה להם וזהו בחמו ובחרונו יבהלימו ואז יאמר יאמר להם הקב"ה ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי כי את כולם יפץ רוח אחר אלא קיימו מנוה קלה ואדרב' מיבעטו נמי זה מבעטי ועי"ז הקב"ה ינסוך מלכותו רק על ציון הר קדשו כי אם עם היסרלי ולהם לבדם יסדה הקב"ה שכינתו ולא יתערב זר בשמחתם:

ואמר אספרה אל חק כו' יש לפרש בדרך רמז עם מה שאמרו רז"ל שחקים יקראו המנות שאין בהם

בסם טעם והתומות מזיזין עליהן כגון פרה אדומה ולביאת שעטנז הרי שדבר שיש להסיג עליו הוזק יקר׳ חק וזהו מאמר דוד המלך מספרה על מוק ר״ל שמה שאני מספר הוא לכאו׳ כחק בלתי טעם ויש להסיג עליו והוא כי מה צורך שיתיגעו מלכי ארץ ורוזנים להעיד על ישראל שקיימו את התורה הלא טוב לנו שיעיד הקב״ה בעצמו בישראל שקיימו את התורה וכמארז״ל אמר להם הקב״ה חני מעיד בהם בישראל שקיימו את התורה כלה לזה אמר כי זה לא יתכן היות כי ה׳ אמר אלי בני אתה ור״ל כי אמר יאמר המע״ה דבר הזה עבור כל ישראל כאלו יאמר כה ישראל ה׳ אמר אלי בני אתה ר״ל כי אנחנו אומה הישראלית חסודין בכניס למקום ובעבור זה לא יתכן שהקב״ה יהי׳ הוא העד וכמו שאמרו כלום יש אדם שמעיד על בנו לזה ההכרח הוא להיות יתיגעו מלכי ארץ ורוזנים להעיד בישראל שקיימו כל התורה כולה :

א׳ י מספרה כו׳ עם מה שראיתי בסם מוהר״י ז״ל על מה שאמרו רז״ל במסכת שבת ויתיגעו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם שם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם ע״ר אחת ב״י מכאן מודעה רבה לאורייתא כו׳ קיימו וקיבלו כו׳ והקשה הרשב״ם ז״ל וז״ל קשיא לי וכי מה קבלה זו עושה מסופו של עולם לתחלתו שם קודם שחסורוש לא היו מצווין למה נענשו ע״ז וגם למה צריך הקב״ה לכפייה הר וכי לא יוכל להמית׳ בדבר אחר אמנם יובן עם מה דאיתא בח״מ דאם אחד אנס חבירו שיקנה לו אפן אחד מיון קנין אבל בטובת הנאה דאמר לי׳ לא תעשה לך טובה פלוני׳ אם לא תקנה לי אפן זה קנינו קנין . והנה ידוע היות דהמזלות נקראו הריס וגם ידוע דהמזלות היו רעים לישראל כמ״ש פרעה רשו כי רעה נגד פניכם וגם בלעם אמר כי מראש צורים אראנו ר״ל כי הם למעלה מהמזלות כי אחיזתם בה׳ והוא תעדד המערכות בעבורם הרי לפנינו דהמזלות היו רעים לישראל אכן כאשר קבלו ישראל את התורה הגביהם הקב״ה למעלה מן המזל ומין למזל רשות להרע להם וזהו טובת הנאה שכפה הקב״ה על ישראל הר שהוא המזל כגיגית ר״ל גלגל ה׳ המזלות ואמר אם תקבלו התורה אף אני אעשה זאת לכם מטיבה אחת וטובת הנאה להציל מן המזל ואם לאו אסתיר פני מכם ואניח לכם ביד המזלות שהם משמשים להם לרעה ואם תהא קבורתכם כמ״ש משה להרוג אותם בהריס וע״כ לא הכריח הקב״ה לישראל רק אמר להציל ולא היו מודעת כלל . ובזה מיושב כמי דיוקא מה שכפה הר כו׳ ע״כ דברי הרב מוהר״י ז״ל הנעימים לחיך ויטעום אותם ומייב גדול לדבריו מש״כ כי בעת שקבלו ישראל את התורה יגלו מתחת רשות המזלות נראה ממה דאיתא

במדרש והובא בדברי הרב ז״ל בפרשת דרכים דרך החתריס וז״ל ומהיכן זכו ישראל לברכת כהנים כו׳ ורבנן אמרי ממתן תורה שנ׳ כה תאמר לבני ישראל וכתיב כה תברכו כו׳ וכתב הרב המזכר לפרש המדרש הזה עם תמז״ל דרש רב עוירׂ אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה כתיב בתורתך אשר לא ישא פנים והלא כתיב נושא פנים ליזראל דכתיב ישא ה׳ פניו אליך אמר להם הקב״ה אני מעיד בהם בישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה למדנו מכאן דבברכת כהנים הרחמנו הקב״ה את אהבתו אותנו שהבדלנו מן העמים לתומות אינו נושא פנים ולישראל נושא פנים וע״ז שהלו מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים . כלומר מניין זמן זכו לגדולה זו שבבדלו מן העמי׳ ואמרו מאברהם שנ״ל ה׳ כה יהי׳ זרעך וכבר אמרו רז״ל הקב״ה לאברהם צא מארצך וממולדתך שלך הרי שבחותה שעה הרחמנו הקב״ה שהוא מובדל מן העמים שהם תחת המזלות ואותם חלק ה׳ והמה למעלה מן המזל ומ״כ בחותה שעה זכו לברכ׳ כהנים דהיינו שהבדילנו משאר עמים ורבנן ס״ל כמ״ד שלא יצא אברהם מכלל בני נח לגמרי עד מתן תורה ומש״ה אמרו דלא זכה לברכת כהנים כי אם במתן תורה שהו מובדלו מן העמים לגמרי ע״ז הרי שע״י מתן התורה זכו לברכת כהנים להיותם מובדלים מן התומות לגמרי ובעבומ״ז בל יתחשבו ואינם תחת המזל רק הקב״ה הוא בעצמם מושיעם וזה נלעע״ד כ׳ הכ׳ שפת עיני אל ההריס מאין יבוא עזרי ר״ל כי עם ישראלי תומרים שפת עיני אל ההריס הם המזלות אשר תינם טובים ליזראל . וע״כ מאין יבוא עזרי ולזה אמר עזרי מעם ה׳ כו׳ כי ה׳ לבדו הוא בעוזרם של ישראל או יאמר שפת עיני כו׳ כי בהיות המזלות תינם טובים ליזראל מסיבה זו אין מודע׳ לאורייתא כמ״ש מוהר״י דמניעת הטובה לא תסיב תונם וזהו תומרו שפת עיני אל ההריס כנ״ל . וע״כ מאין יבוא עזרי אל מה שעוברים על דברי תורה כי אין כאן מודעה כלל וכלל לא וזהו כ׳ הכ׳ על ההריס דלקושו ר״ל כי בחמת תולולי רוע המזלות לא היו נעצמין קודם זמן שקיימו בימי אחשורוש מה שקבלו בקושיית הרשב״ם ז״ל דהוי מודעה רבה אמנם הוחיל והמזלות היו רעים להם בעבור זה גבר יד המויב עליה׳ וזהו תומרו על ההרי׳ ר״ל בעבור הסרי׳ שהם המזלות דלקושו התויבים כי לולי ההריס לא היו רחוץ להעצם כמו שכתבתי בעז״ה וזהו כ׳ הכתוב תספרה אל חק כמו שפרש״י דבר שהוא עלי חק וחיוב שתספר אותו והוא ה׳ אמר אלי בני אתה והוא להריס מכשול מדרך עם ה׳ לכל יחשבו מחשבת הון כי אין עונש לעובר על ד״ת בהא תיכא מודעה רבה לאורייתא לזה חוק הוא עלי לספר כי ה׳ אמר אלי בני אתה

ר"ל כי מן כאן ואילך טענת מודעת היות כי הכפי' לא היתה רק במציעת הטובה לבלתי עזבם תחת ממשלת כוכבים המזיק וכסיליהם ובאם שקבלו התורה הזו הם בניו והוא בעצמו בעוזר' ומגדלם ומרומם אותם למעלה מדאם צורם וזהו אומרו כי אתה שמתנהג עם הקב"ה בעצמו ולא תחת מערכת השמים ואמר מני היום ילדתיך ר"ל ביום הזה הכבחר שקבלו את התור' הזו היה עיקר לידתם כי לולא מי לאו הלא יומא כמה הרפתקאי דעדו עלייהו וא"כ מן כאן מודעת כלל:

ח שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גּוֹיִם נַחֲלָתֶךָ וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי אָרֶץ:
ט תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם:

הכוונה כי בהיותינו בניו למקום והקב"ה מסדר המערכות וזהו שקל ממני ואתנה גוים נחלתך ואחוזתך מפסי ארץ כי לך שמזולות להם לטובה עכ"ז בידו של הקב"ה להפילם לפניך.

י וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ הִוָּסְרוּ שֹׁפְטֵי אָרֶץ:

יאמר גם בדרך הפשוט אחר אשר סיפר בשבחו של מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר בידו למסדר מערכי השמים לזה אמר ועתה בהיות כן מלכים השכילו ואל תבטחו במזלות ומערכי שמים והוסרו שופטי ארץ אף עתה שישראל הם תחת ידם והם שופטי ארץ. עכ"ז יוסרו כי ביד הקב"ה להפך עליהם הרשע. או יאמר עם מ"ם מוהר"י ז"ל על מ"ם רז"ל בפ"ק דע"ז שהשומות יאמרו כלום כפית עליהו הר כגיגית ע"ש וכתב הגאון הנזכר דסתירת טענה זו היא עם מה שכתבתי שכפיית הר סיני המזל לזה ליכא מודעת דהוי מניעת טובה דליהו מוכח וא"כ אל השומות לא שייך זה כלל דבאמת המזלות טובים להם ולא מהני להו כפי' אחרת דאכתי הוי מודעת ע"כ דבריו ז"ל וזהו כ' הכ' באמרו ועתה מלכים עם היות שאמר תחלה שספרה של חק כו' כי עיקר הכפי' היה בעבור רוע המזלות כאשר יודע כמובן למעלה בתורך בעז"ה לזה אמר ועתה בהיות כן כי אשר כפיו' לא מהני זולת מחמת המזלות וזהו דוקא בעם הישראלי לזה מלכים השכילו והוסרו שופטי ארץ כי היות שפתרה טענה דכלום כפית עליהו כמ"ש דברי מוהר"י ז"ל לזה השכילו והוסרו להותם עובדי ה' כו'.

טהורות שני ח

יא עִבְדוּ אֶת יְהוָה בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה:

לפי דרכינו יהיה מוסב על התומות שיהיו עובדי ה' ובל יסורו כשלש במערכי שמים כמבואר בעז"ה ומזן מדרכינו יתמר גם הכתוב בהקדם מ"ש רז"ל במסכת ברכות פרק הן עומדין כו' שלא יתמר ר"ל ב"י מהכא עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה מלי וגילו ברעדה כו' במקום גילה שם תהא רעדה וביאור הענין הוא כאשר כתבו חכמי המופר ז"ל כי בהיות האדם שרוי בטובה ובשמחה מרב כל מזי כשהוא עובד ה' עבודתו רצוי' מאד ולא כן כשהוא עובד בעניותו ומבקש ה' ליתן לו עושר וכבוד מזי הן עבודתו תמה וכמאמר הכ' היערוך שופך לא בער וזהו כ' הכ' עבדו את ה' בירא' ר"ל שתה' יראתו תה' ולא עבור תכלית מילוני וזהו הבחינה וגילו ברעדה ר"ל במקום גילה שברוי בחוכת העה"ז ועכ"ז שם תהא רעדה וזה עבודה תמה.

יב נַשְּׁקוּ בַר פֶּן יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דָּרֶךְ כִּי יִבְעַר כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ:

עיין בפרש"י ז"ל ובמפרשים. ונעניה אף מני את חלקי תמרה נפשי בכוונת הכתובים הללו שהם הנה היו לבני ישראל להזהירם ולהרחיקם ממדת הכעס ויספרו הכתובים החיך היה מרחקת את הקרובים הקרב קרב אל משכן ה' תיד בהיותו כועס אזי טורדתו מן העולם הנצחי כאשר נבאר מאמרי ז"ל המורים לזה בראות ה' דרכינו וטרם החילותי לדבר תמרתי לבאר כוונת הכתוב בתמרו הסר כעס מלבך דים לשוס לב בהומרו מלבך ולא תמר ממך ולמה דוקא מלבך וביותר יקשה על מסרז"ל בפסחים פרק ג"ד ז"ל תמר ר' מני בר פטיש כל תדם שכועס תפילו פוסקין לו גדולה מן השמים מורידין אותו מנלן מאליהב דכתיב ויחר אף אליהב בדוד כו' וכי אזל שמואל לממשחינהו בכולהו כו' כי מפסחיהו מכלל דמעיקרא הוי חזי ע"ם ולכאורה יפלא דמכ"ל דמשום דחרה אפו לכך מאסו ה' ממלוך על ישראל דלמא בחיזה דבר אחר שכעסו בו ומהרש"א ז"ל בח"א הרגיש בזה וכתב לישב זה וז"ל ונראה דאסיפא דהתי קרא סמיך דמשום כעס מאסו דמסיים בי' וה' יראה ללבב שהוא הכעס שבלבו של אדם כמ"ש הסר כעס מלבך ע"כ דברי מהרש"א ז"ל וזהו תמוה ביותר דהא בהתי קרא גופי' לא משכחן טעמא דנקט דווקא מלבך עד שנאמר דמה שנאמר התם ללב ידוייק מיבי'

דמידת

דמידת הכעס היא שגרמה לחליבה וחוץ מדרכינו נאמר בזה עם מסרז"ל במסכת שבת פרק האורג המקרע בגדיו כו' יהא בעיניך כאלו עובד ע"ז כו' הרי שדיינו רז"ל למדת הכעס שהיא כע"ז וכמאמרם לא יהי' בך אל זר כו' ויזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה היצה"ר שהוא כאל זר בתוכם ישמע אליו למדת הכעס ע"ש וזהו ים לרמז בכתוב שאמר הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם כי היות במעשה דשכם גברו במידת הכעס כמו שאמר להם כי באפם הרגו איש כו' לזה הזהיר להם אחר מעשה זו ברצותו לילך בית אל אמר הריחקם ממדה זו ואמר הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם ר"ל בתוך הלב וזהו מדת הכעס שהוא אל זר שיש בגופו של אדם · והנה בהיות נמשל ונדמה לע"ז מזי מתוך זה עונש יענש עליו האדם גם על המחשב כמעשה כמו בע"ז שיצא מכלל אשר עבירות ליהרג על המחשבה כמשרז"ל לזה גם בכעס ידון האדם על מחשבתו כמעשה ויש לרמז זה בכתוב בזאתו אף בלב עולות תפעלון ויהיו אף מלשון כעס כמו וחרה אף ה' כו' ור"ל אף בלב ור"ל גם כשיקי' אף הוא הכעס רק בלב ולא בפועל כפיו ע"ז הרי הוא כאלו עולות תפעלון בפועל ובמעשה וזהו מאמר הכתוב והסר כעס מלבך כי גם מלב צריך האדם להסירו היות כי בכעס מחשבה כמעשה דמי לזה צריך לטהר מחשבתו ממדת הכעס ולדרכינו יתכן עם משרז"ל בפרק האורג שם ואי עביד למירמץ ליתמץ מאנשי ביתי שפיר דמי כי הא דרב יודע כו' מיתבר כיסמא ע"ש והטעין הוא כי בחמת היה לבש בר ווך בלי פשע הכעס ח"ו רק שהרגו עצמם לפני אנשי ביתם כאלו הם כועסים וזהו שאומרם למירמץ ליתמץ מאנשי ביתא שהם יהי' סבורים שכועס וכן מורין דברי רש"י ז"ל שליח מצויית' מן הנגד כו' להרגות כו' ע"ש והכוונה שלא עשה כן רק שירצה בפניהם שכועס אבל לבם היה לשמים וזהו כ"ל כ' הכ' ואתהלכה בתם לבבי בקרב ביתי ר"ל בקרב ביתי שצריך שיתנהג מעט במידת הכעס והוא למירמץ ליתמץ עלייהו וכמו שעשו החכמים הנזכרים בהתלמוד כמובא למעלה מזי ואתהלכה בתם לבבי ר"ל שלבי הי' בתם כי בלב לא היה הכעס כלל וזהו נכון לפעל"ד כ' הכתוב וזהו כ' הכ' בחמרו והסר כעס מלבך ר"ל גם בעת שצריך להשתמש במדת הכעס מזי הסר כעס מלבך ר"ל שלא יעשה הכעס שלא לפניים וכמ"ש זהו מה ש"ל כ' הכ' ולזה חמרו רז"ל שפיר דעבדו שלא לשלח ה' עבור אשר חרה אפו וכמ"ש מהרש"א ז"ל מדכתיב וה' ירפא ללבב כי היות מידת הכעס הוא מסור בלב כי גם בהיות האדם כועס לולי כעס שגור בלב מזי אין זה כלום ולא יחשוב ה' לו עון וזהו כ"ל כוונת הכ' רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם היות נודע כי דיבור הוא קשה ומרירה הוא לשון רכה וזה אומרו רגזו ואל תחטאו שתהיו רוגזים ועכ"ז לא תחטאו והיא בהיות אמרו בלבבכם ר"ל שבלב יהיה רך ולא בכעס מזי לא יחטא גם כשירגז · וזה נבא לבאר הכתוב אשר אנחנו עומדים בו ויאמר גא נשקו בר כמ"ש הר"ם אלשי"ך ז"ל כי תיבת בר נופל על טהרות וזכות הלב ע"ש לפי דרכו וכן אמר הכתוב לבבי לבב וזהו עם מה שכתבנו כי הכתובים הללו יורו בהדחק מדת הכעס וזהו שיאמר נשקו בר ר"ל שינשקו ויזהרו בר בטהרת הלב ממדה המגונה של הכעס ולאופן הראשון שכתבנו בב' הכתוב הסר כעס מלבך יאמר לא גם כאן שיזהרו גם מלחשוב מחשבת הכעס דכע"ז דמי ·

ולאופן השני יאמר כי גם בעת צורך הכעס מזי נשקו בר שיהי' לבב כל עמם בכעס ואמר פן יאנף כו' לבאר זה נקדים מה שאמר הכתוב כעס בחיק כסילים ינוח · והנה רמז לנו לשום לב לטעם הדבר על מה דווקא בחיק כסילים ולא אצל החכמים וגם נאמרו ינוח ולא יאמר יהי' ויבואר זה עם מאמר רז"ל בפסחים פרק ג"ד ז"ל אמר ר"י ג"ר כל אדם המתיהר כו' וכתר הכי אמר דשב"ל כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו כו' ממשה דכתיב ויקצף משה על פקודי החיל כו' וכתיב כו' מכלל דאתעלם מיניי' דמשה ע"ש הרי מבואר מדברי רז"ל גודל ההפסד המגיע ממדה הפחותה שהיא הכעס אשר ע"י נאבדה מחכמת חכמים ובינת נבונים וזה יבואר הכתוב כי היות בחמת גם החכם כועס לפעמים ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה שאמינו בו שכעס על פקודי החיל אך מנוחת וקביעת הכעס לא יהיה רק בחיק כסילים שם תהא מנוחתו כי החכם כאשר ירגיז את הנולד לו מן הכעס ומבחין ההפרש אשר קודם כעסו נחה עליו רוח חכמה ובינה ובהיותו כועס מזי התעיף עיניך בו ואינו ובעבר מדעת וברוחו זה מזי מרמיז עצמו בהכלית הריחוק ממדה המגונה הלזו לבל יכשל בה שנית אחר שכעס הכסילים אשר בביתם אין לחם ואין שלוה ורוח חכמה אין בהם אינו מבחין בין טוב לרע לא ידע הבחן בין הפרש בין קודם הכעס לאחר הכעס ואזי שוכח בחולתו ואתו ינוח הכעס וימצא מנוח לכף רגליו אצלו וזהו מאמר הכתוב וכעס בחיק כסילים ינוח וכאשר בארנו בעז"ה וזה שמרתי לבאר מאמר רז"ל במסכת חגיגה באמרם יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך ואל תהי נוח לכעוס ולכאורה אין לדברים הללו חיבור להדדי כלל ומה שייכות זה לזה להיותם חוברות אצל אחותה ועם דברינו יבואר היטיב ברצות ה' בהקדם מאמרם ז"ל על הכתוב חרב על הבדים וחרב על אוהביהם של תלמידי חכמים

שיוסבים

סיוסבים בד בבד כו' ולא עוד אלא שמטפסין שנאמר ונוחלו כו' ע"כ במדרש ז"ל הרי שלימוד ביחידי הוא סיבה הגורמת להיות טפש לב האדם והנה כבר אמרנו שהכסילות והטפשות הן הן הדביקים הגורמים וגוררים מדת הכעס כנאמר הכ' וכעס בחיק כו' וזהו כוונת האומר יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך וז"ל ואל תלמוד בד בבד ובהיות כן הכמתו תהי' מתקיימת ולא כשלומד ביחידי שאין התורה מתקיימת ומתוך זה שחכמתו תהי' קיימת ולא יהי' מהנואלים לזה ואל תהי נוח לכעום כי הכעס לא ינוח אל גורל החכמים כמ"ש בעז"הי וזה יבואהו הכתובים ויאמר נא נשקו בר ר"ל פיהי' להם נשק וכלי זיין בר הוא טהרת הלב והמתשבה מכעס כי גם בהיותו צריך להסתפק ממדה זו אל לבו כל עמו יהיה וזה יהיה להם נשק מיכ"ר וביותר יומתק הדבר עם אמרם ז"ל בפ"ק דקידושין הקב"ה אמר להם ליסראל בני ברחתי יכה"ר ברחתי לו הבלין כו' הרי שהתור' היא הנשק להגאל ממנוד' היכה"ר ומפח יקשו אמנם בהיות האדם כועס ח"ו אזי בחולתו בהכעס גירש שהכעסתו מסתלקת היאמנו ומ"כ אין לו נשק להגאל מיכה"ר בעבור זה אמר הכ' נשקו פיהיה להם הנשק נגד היכה"ר והוא בהיותם בר לטהר לבם וכל מהשבתם גם בזה יכעסו אזי יהיו לבם נקי מהכעס ואמר אין יאנף ר"ל כי בזה בן יאנף האדם שיכעוס אזי עי"ז תאבדו דרך ר"ל הדרך הטוב אשר נכון לילך בו יאבד ממנו בסיבת כעסו כי יצרו יתגבר עליו וייאסור בידו החיל ואין לו נשק וכלי זיין נגדו להיותו מוכל ממנו ואמר הטע' שתאבדו דרך מצוה כי יבער כמעט אפו ר"ל יבער מלשון יהרוקן . ויכי' כאיש בער נבער מדעת מפחת מעט אפו . ואמר אשרי כל חוסי בו ר"ל בהדרך הטוב הם חוסים ומתחזקים ואומרים עצמם מן מדת הכעס ועי"ז התורה מסתרת חותם והיא להם לנשק ומגן ונצח מן היכה"ר. ס' יסמרינו ממדת הכעס ויסיר ממנו לב רגז ויזכרנו להיותנו חוסים בדרכיו הקדושים :

דרוש נחמד ונעים למעלות מדת הענוה ונמיכות רוח ושיחי' האדם רעתי שפלה עליו ומתוך שבחו בא לידי נגיחו של המתגאה וכמה רעות מסתעפים ממדת המגונה של הגאוה ה' ישמרנו ממנה :

נ א מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ :
ה

מצאנו לרז"ל במסכת ברכות בפ"ק שנתעוררו בפסוק זה וז"ל מזמור לדוד קינה לדוד מיבעי' לי' אמר רשב"י למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שט"ת קודם שפרעו היה עצב לאחר שפרעו שמח לפי כאן דוד כיון שאמר לו הקב"ה הנני מקים עליך רעה מתוך ביתך אמר שמא עבד לו ממזר ואי' עצב דלא חיים עליו כיון דאמר דאבשלום הוא שמא משום הכי אמר מזמור אמר סתם ברח חם על אבא עכ"ל רז"ל והנה עמדו בזה גאוני עוזינו הרב מוהרם"מ ז"ל בח"מ והר"ם אלשי"ך ז"ל שניהם כאחד הפליאו להקשות דהם"ם פתח במלחמת אחריתי וסיים במלחמת אחריתי ופתח במלחמי דלא סיים וסיים במלחמי דלא פתח דתחילה אמר כיון שפרעו שמח ובהא סגי דמם"ה אמר מזמור ולבתר הכי אמר משום דסתם ברח כו' והל"ל ד"מ כיון שמ"ל כו' ע"כ מה שתירצו הם ז"ל בזה והנלעכ"ד לייסד בעז"הי דהכל הוא טעם אחד דאי לאו דסתם ברח כו' לא הוי מקרי כלל לאחר שפרעו כאשר יבואר לפנינו ברצות ה' והוא עם אמרנו בכ' הכ' אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ורז"ל דרשוהו להאי קרא בפ"ק דברכות ות"ל דבר זה מתורתך למדנו ק"ו מאן ועין מה אן ועין שהוא אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחירות יכורין שאמרקיס כל גופו של אדם לא כ"ש ע"כ דברי רז"ל וע"ש בפירש"י ז"ל . והנה לפי אמרם ז"ל הוי פרושא דקרא כך אשרי הגבר כו' כי היות היסורין הם לטובתו בעבור לכפר ולמרק על כל עוונותיו ואמר הכ' בעצמו ברחי' לזה דמכ"ל הם ע"ז אמר ומתורתך תלמדנו וכמשרז"ל שנלמד מהק"ו מאן ועין בכ"ל . ואענה אף אני מלקי בפירושא דהאי קרא לפי אמרם ז"ל ועם זה יומתק היטיב בהומרו הדק בדיוק תיסרנו יה דנקט הסם דוקא ולהבין זה נקדים מה שכתב הגאון מוהר"י ז"ל דבריס נכוחים ויסרים בהאי מאמר ספונה קדים ברחם דבריהו דאמרו כיון דמזי דאבשלום הוא שמא אמר סתם ברח רחים על אבא והעיר בזה הרב ז"ל וז"ל ולבאורה הא חזינן דלא היה תם ולדרכה ביקש להרגו ונודע את נפשו לקחתה וכן עמד בזה רבינו מוהרם"מ ז"ל בח"מ סם ע"ם ותירץ הרב מוהר"י ז"ל דהענין הוא דהנה היסורין הבאין על אדם ח"ו הם הם נחלקים לשני מינים המין האחד הוא אשר הקב"ה שולח בעצמו על האדם ליסרו על חטאיו ופשעיו והמין השני הוא בסיבת התגברות חטאי ופשעי האד"ם ח"ו מזי הקב"ה מסיר השגחתו ממנו ונעזב לפגעי הזמן ומערכת השמים ומזי בחיים עליו מקריס רעים ונחלה מכתו מהם והנה ההפרש בין שני המינים הללו הוא כי היסורין אשר הם שד מצד

והם

והם מושלחים מהקב"ה חזי הם הם הממרקי' על עוונותיו של אדם משו"כ היסורין הבאים ע"י הסרת ההשגחה חיוב מכפרים כלל והנה במה יודע חיפוש ההפרש בין שם הם מסיבת הסרת ההשגחה או ע"י הקב"ה בעצמו ויתכן כי בשם היותם רק ע"י הסרת ההשגחה חזי חיוב יכולים להיות רק בגדר הטבע ולא חוץ לטבע כי הלא המה בחיוב מסיבת כוכבי השמים וכסיליהם לזה לא יתכנו להיותם רק בדרך הטבע ולא חוץ לטבע משום בחיותם בחיוב מה' ועלותי דרחמנא ניהו חזי גם שלא כדרך הטבע הם בחיוב כי כן יסד המלך וכתב יגזור תומר כן יקום ·

וזהו תסר שר לה' בבחי' מפני חבשלוש בנו דמקודם היה סבור שמא עבד או ממזר הוא ויתי' מחיות סילוק ההשגחה וזהו בדרך הטבע ואינו עונש על חטאתו ולא יהיו בזה סרים עוונותיו וחטאתו לא יכופר לך ברחותו שאב בלוש הוא חזי מיד פתח פיו בשירה כי היות שתם ברח רחי' לתבא וא"כ לא שאבשלו בחמ"ל עמדו עכ"ז מוכח וידוע היה לו שהיסורים הם בהשגחה מהקב"ה הואיל ואינם בדרך הטבע דהא שתם ברח וכו' לזה יכופר לו בזה על חטאתו ופשעו ע"כ דברי הרב מורה"י ז"ל בתוספות ביאור היטיב נכון בעזה"י :

ובזה תמרתי לפרש הכ' בתומרו הסתרת פניך היתי נבהל דהנה בחמת דהע"ה לא היה לו שום טיעת בלבו ח"ו על היסורין רק היה מקבלם בהכנה מה' בהיות גלוי וידוע לפניו שהם מכפרים עוונותיו · תמנם על היסורים שהם בהסרת ההשגחה שהם חיוב מכפרים חזי היה מקונן מתוך עליהם וזהו תומרו הסתרת פניך ר"ל הסרת השגחה שהיית מסיר השגחתך חזי הייתי נבהל מהיסורין הללו הבאים מפגעי הזמן ומקריה רעים מכוכבי השמים וכסיליהם כמבואר הכל למעלה ומזה תמר הייתי נבהל כנלענ"ד כ' הכ' :

ובזה יובן הכתוב תשרי הגדר כו' דהנה נתתי טעם לשבח על דברי הר"ב מורה"י ז"ל בתומרו סיסורין הבאים ע"י הסרת ההשגחה שהיום מכפרים היש להבין על מה זה ומה זה דהלא עכ"ז החדש מקבל עונש ויסורין בחין עליו ומה נפקא מינה בשם שבאים היסורים עליו מהקב"ה בעצמו וכבודו או שם בחיים בסיבת הסרת ההשגחה ואולי יתכן כי בהיות הקב"ה בעצמו הוא מענישו חזי יכופר חטאתו הואיל והעונש בא ג"כ מהקב"ה משו"כ בשם העונש הוא מכוכבי השמים וכל המזלות חזי הואיל ואין הקב"ה בעצמו מענישו לזה אין זה כפרה על חטאתו זהו הדרך הפשוט :

אמנם יש לי להוסיף עוד מדעתי בעזה"י טעם נכון היטיב בדבר זה כי היות היסורין ממרקין העוונות למדוהו רז"ל מק"ו בחן ועין כו' והנה זה הוא דבר ברור ומובן לכל אדם בשם העבד יהי' מוכה וכו' ועוד ואיש אחר יעשה לו דבריס המלה כגון שיכה את עינו ויפיל עינו היהי' יתכן להעלות על לב אדם שיגע העבד ע"י לחירות מרבו זה בודאי לא יעלה על לב אדם וכמאמר הכ' דווקא בעין קרא כדכתיב ואיש כי יכה כו' ש"כ כיון דיסורין להיותן ממרקין הם גלמדין לנו מזה"ע ש"כ לא תדיפא בודאי ממה דאתי מיני' וכדק"ל בכל דוכתא דיו לבא מן הדין להיות כנידון ש"כ גם היסורין חיוב ממרקים רק בהיותם מהרב בעצמו דהיינו חדוניו מלכנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אבל בשם בחיים בהסרת ההשגחה חזי חיוב מכפרים וכמו בעבד שחיונו יוצא לחירות רק בשם רבו הפיל עינו ומיומת עינו כך היסורין לא יכפרו רק בהקב"ה בעצמו שולחם וזהו כ' הכ' בתומרו תסרי הגדר תסר תיסרנו יה ר"ל שתתה בעצמך מיסר אותו ביסורין ולא ע"י הסרת ההשגחה כי אז חיוב מכפרים ומזה טעם שאין חיוב מכפרים משום דכל עיקר היסורין ממרקין מתורתך תלמדנו דהיינו מק"ו ודאן ועין לכך תמרינן שגם היסורין דווקא תסר תיסרנו יה חזי הם מכפרים כנ"ל בכ' הכ' ·

ובזה מיושב קושיית הגאונים מהרש"ם והר"ם תלמי"ך ז"ל דבחמת הא דתמר הש"ם לאחר שפרעו שמח והא דשתם ברח רחים לתבא שניהם טעם אחד הם ונריכין זה לזה דאי לא הא לא קיימא הא דבחמת הטעם הוא שמח יאמר מזמור משום דפרע חובו דיסורין ממרקין על עונו אך מי לאו הא דשתם ברח כו' לא היה שמח דמנ"ל דפרע חובו דאימא היה היסורין בהסרת הקב"ה השגחתו ממנו וחיוב ממרקין כלל תמנם הואיל ושתם ברח רחים על אבא וא"כ היסורין חיוב בדרך הטבע וא"כ ע"כ שהם מהקב"ה בעצמו והוי שפיר פורע חובו והא דשתם ברח לאחר לא סגי דהא בחמת חבשלוש לא נהג עמו כבן עם חבין רק היה לודה את נפשו לקחתה וכקושיית מהרש"ם ומורה"י ז"ל אלא דעכ"ז חביבותי' הוא לגבי היסורין הואיל ושתם ברח כו' ומזה מוכח דהיו היסורין מהקב"ה ומכפרין והוי פרע חובו וא"כ נדקו יחדיו שני הטעמים דהש"ם דנקט בתחלה לאחר שפרעו ובתר הכי פרושי קא מפרש דמנא הוי יודע שפרע חובו לזה תמר שתם ברח כו' וע"כ היסורים הם מהקב"ה לזה ידע דהוי לאחר שפרע כנ"ל נכון בעזה"י בכוונת הש"ם :

ב יְהוָה מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים קָמִים עָלָי :

יתכן עם מאמרינו בכ' הכתוב היו צריה לראש תויבה שלו והנה תמרו רז"ל מהאי קרא כל המיצר ליתחל נעשה ראש ודרשוהו מקרא הנזכר דכתיב היו צריה לראש והכ"ל לפרש הכתוב כולו לפי דרשת רז"ל דהנה ע"ידי ותמרתי בטעמו

בטעמו של דבר דכי כך הוא המדה דהוקיל ומצר לעם ישראלי יעשה רצם ואמרתי דבמחת דבר זה הוא לטובת ישראל כאשר מצינו לרז"ל שאמרו שיהו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו והעניו דמי שאין לו פת בסלו הוא תאב ומתאוה יותר לאכול ממי שיש לו פת בסלו וזהו פשוט לזה גם בנידן דידן כל המיצר לישראל ולבו חורם רעה ומחשבות און על עם ישראלי להוצירם בעת שיוכל להציר להם ושיהי' ביכולתו להציר להם אזי לטובת ישראל הקב"ה ממנהו לרשע והרי בכוחו לעשות בהם כרצונו ומקוך זה אינו מיצר להם כ"כ אחר שבידו הכח והגבורה לעשות בהם כרצונו בהיותם תחת ממשלתו והרי הוא כמי שיש לו פת בסלו ואינו תאב כ"כ להציר להם כנ"ל בטעמו של דבר ובזה יובן הכ' דהכה בחמת לפעמים גם אחר שנעשה רצם אזי מיצר לישראל בהיות לבו חורם מחשבות און כי מה שנעשה לרשע הוא בשבור שיציר לישראל ושכרו הוא זה על אשר את שונאם בשבור זה נעשה רצם וזהו מאמר הכ' היו צריה לרשע ואיינו בשבור טובת ישראל כמ"ש אמנם לבב החוגים לא כן ידמה רק שהיה לרשע בשבור שיהי' ביכולתו להציר להם וזהו אוכי' אלו ר"ל שאגו בדבר כי תרגום של שוגג אלו וכמו ויכהו על הסל ור"ל שאגו וסברו שנעשו לרשע בשבור שיצירו להם למיצרים לישראל גם אחר שהם רשעים עליהם כנ"ל בכ' המקונן · וזהו כ' הכ' שלפנינו כי אמר יאמר המלך דוד עבור עם ישראלי המקוננים במר נפשם בגלותם ואומרים במענה פיהם ה' מה רבו צרי ר"ל למה רבו צרי שהם רבו ובתגדלו ורבו לשון חשיבות וגדולה ור"ל שכל המיצר לישראל בעשה רצם וע"ז שואלים מה' כי על מה נהיתה זאת והם תאמר שזהו לטובתינו כנ"ל פ"ז אמר כי הלא זה אינו כי הלא גם כשהם רבים ר"ל מרוסחשובים עכ"ז המים עליונו ומצירים לנו וא"כ למה רבו ונעשו רצם ואמר ·

ג רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי אֵין יְשׁוּעָתָה לוֹ בֵאלֹהִים סֶלָה : ד וְאַתָּה יְהוָה מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי :

יתבן לפי דרכינו שיהי' כוונת בעמו הטעם על אשר היו צריה לרשע והוא עם מ"ש מורה"י ז"ל בכ' הכ' עבדיה משלו בזו פורק אין מידם כי הוא ז"ל כתב הטעם על מה המיצר לישראל נעשה רצם כי היות הקב"ה רוצה להפרע מן הרשעים הללו ואין זה כבודו של מקום להתגרות בדברי פחותה ושפל מעמי לזה הקב"ה מגביהו ונעשה רצם ואח"ז הקב"ה נפרע ממנו וזהו כ' הכ' לפני שבר גמון · אמנם בהיות הקב"ה אינו רוצה להפרע ממנו אזי אינו מגביהו לרשע וזהו כ' הכ' עבדיה משלו בזו ואינם נעשים רצם והטע' משום דפורק אין מידם ע"כ דברי מורה"י ז"ל · וזהו כ' הכ' כי בא כמסיב ליתן טעם על אשר נעשה רצם וזהו מדרכה תמחומין לנו כי היות רבים חומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה ולא יצא מלהיות בעזרתינו ח"ו · אמנם אנחנו בוטחים בה' כי היות ארוחים מנחנו אשר הוא צרינו לרשע והוא בעבור שהקב"ה יפרע ממנו וזה אומרו ואתה ה' מגן בעדי להושיענו כבודו ר"ל שזהו כבודו במה שאתה מרים שונאי להיות רשעי שנעשה רצם כנ"ל בכתוב :

או יאמר רבים חומרים לנפשי דהנה רצוי לשוא לב על חומרו אין ישועתה לו כו' כי הי' רצוי לומר אין ישועתה לה כי הנפש תקרא בלשון נקיבה בכל מקום כמו אשר תאכל מבשר זבח השלמים וכהנה רבות ומ"ש אחר שהתחיל ואמר חומרים לנפשו מהרצוי שיאמר אין ישועתה להכי הוא מוסב על הנפש · והכרחה לע"ד דהכה אמרו רז"ל בפ"ק דברכות צדיק מגנו בולע צדיק גמור אינו בולע ושמעתי הטעם משום דצדיק גמור היות יסודתו בהררי קודש שאחזהו בחבלי הקדושה בהקב"ה בעצמו ולזה הרשע שפגעו הוא אינו המזל אין יכול לשלוט בו · אמנם אם הוא רשע בן צדיק שאז אמרו הוא ג"כ מהקב"ה בעצמו אזי יכול לשלוט גם בצדיק גמור דרשע בן צדיק הוא רשע ועוד לו אינו זכות אבות היש שעומדה לו לזה גם הצדיק מקורת ממנו והנה אמנם זה אינו רק בהיות הרשע הזה שהוא בן צדיק עומד נגד אחרים אזי מהני לי' זכותי' דאבהתי' לשלוט בם אמנם אם הוא עומד על אביו בעצמו בוודאי שאינו יכול להרע עמדו דניהי לי' קמרתא דאבוה לגבי' דאחריני אבל לגבי דאבוה גופי' בודאי לא מהני זכותי' דאבוה שיכול להרע לאביו כי יותר רצוי שהצדיק בעצמו בחמונתו יחי' והנה הן הנה הדברים אשר דבר אדוניו דהע"ה בהיות רבים חומרים לנפשי אין ישועתה לו ר"ל לאבשלום בלבד סלה ר"ל שכל הצלחתו אינו אלא מצד הקב"ה בעצמו אינו בעוזרו רק הצלחתו וישועתו הוא מצד המזל ואף שהיה בן דוד שהיה צדיק גמור עכ"ז בעת הזאת אשר עמד על דהמע"ה בעצמו אזי לא הזכירה לו זכיותיו של דוד וזהו אומר ואתה ה' מגן בעדי ולא יועילו זכיותי לו רק מגן בעדי אתה וכבודי ומרים ראשי שיחזור למלכותו כבראשונה כנ"ל בכ' הכ' בעזה"י :

או יאמר גם הכתוב רבים חומרים לנפשי כו' בהנפש תחריגא ועם זה יבואר הכתובים הבאים אחר זה ובפחת יבואר בעזה"י :

קולי

ה קוֹלִי אֶלֹהִים יְהוָה אֶקְרָא וַיַּעֲנֵנִי מֵהַר קָדְשׁוֹ סֶלָה ׃
ו אֲנִי שָׁכַבְתִּי וָאִישָׁנָה הֲקִיצוֹתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי ׃

להבין ולהשכיל פירוש המקרות הללו נקדים תחלה כ׳ הכ׳ נסמ לת רחם בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה׳ בפקוד אותם ולא יהי׳ בהם נגף בפקוד אותם ׃ ונקדים לזה מה שאמרו רז״ל בעירובין בפ״ק כל המשפיל עצמו הקב״ה מגביהו וכל המגביה עצמו הקב״ה משפילו הרי למדנו שאף אם יש לו למדם איזה ממשלה ומלכות וגדולה בהיותו גאה ורם בדעתו אזי הקב״ה משפילו ממנה ׃ ובדרך רמז אמרתי לפרש זה מה שיסדו הקדמונים ז״ל הגאוה והגדולה לחי עולמים ר״ל כי היות שני הדברים הללו גאוה וגדולה לא יהיה שניהם כאחד רק לאל חי העולמים מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ולא לאל אדם כי אם יש לו גאוה אזי הגדולה בורחת ממנו כי הקב״ה משפילו ואם יש לו גדולה ע״כ שאינו מתגאה וח״כ לא יתכן להיות יחדיו יחי׳ תמיס גאוה וגדולה רק לאל הקב״ה חי העולמים כנ״ל ׃

וגם אמרתי זה הטעם לפמ על מה שמצאנו לרז״ל שאמרו אין לאדם עולה לגדולה אלא ח״כ מוחלין לו כל עונותיו ולכאורה לא מצאנו טעם בדבר למ״ל הא ממנם עש דברי רז״ל שהזכרנו יבוא על נכון ברצות ה׳ ׃ ונקדים לזה אמרם ז״ל בפ״ק דסוטה אמר ריב״ל בא וראה כמה גדולים נמוכי רוח לפני הקב״ה שבזמן שבה״מ קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה עליו מעלה הכתוב הקב״ה כאלו הקריב כל הקרבנות כלן שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה ע״כ דברי רז״ל לעניינו ע״פ ונאמרו ונשנו דברים הללו בפ״ם דסנהדרין פרק נגמר הדין וכתב שם רבינו מהרש״א ז״ל בה״א וז״ל שכר עולה בידו רצה לומר אין לו אלא שכר עולה ואם עשה עבירה שחייב עליו חטאת ואשם אין מתכפר לו אבל רוח נשברה לשמים שפיר בכל לבו ורוחו מיקרי זבחי אלהים דעולה לו גם בשביל חטאת ואשם ע״ש בדברי קדשו הרי דמדות הנמיכות הוא מכפרת על חטאי האדם ככל הקרבנות ׃ וזה יבואר המאמר דהיות כשאנו רואין אדם שעולה לגדולה ע״כ שאדם זה השפיל עצמו מאוד בעבור זה הגדיהו הקב״ה וכאמרם כל המשפיל עצמו הקב״ה מגביהו וא״כ בודאי מוחלין לו כל עונותיו כי הרי הוא כאלו הקריב כל הקרבנות כולן ואף אם שהגיג והש״ם אמר מכפרין על כל עונותיו ׃ יתכן דלהכי נקט עונותיו ולא אמר עונו דהיינו מה שנחשבין לו כעונו דהיינו שגג תלמוד

העולה זדון ועכ״ז יש לו דין שוגג להתכפר בקרבן וה״ק כמה שדעתו נמוכה עליו מתכפר כנ״ל בעזה״י וכ׳ המאמר על רז״ל וזה נצא לבאר הכתובים דהנה לפי דברי רבותינו ז״ל שכל ההמשפיל עצמו הקב״ה מגביהו ח״כ הדעת נותנת שכל מה שהאדם שפל בדעתו יותר הקב״ה מגביהו יותר הוגיל ומה שהקב״ה מגביהו לאדם הוא בעבור שהוא משפיל עצמו ח״כ מה שמשפיל עצמו יותר הקב״ה מגביהו יותר וזהו כ׳ הכ׳ נסמ לת רחם בני ישראל ר״ל שתשמ לת רחשם לגדולה לפקודיהם ר״ל מלשון ולא נפקד ממנו איש שהוא לשון מסרון ומיעוט וכמ״ש הטורים בפסוק פקוד יפקוד פלקיש לתכשם ע״ש ולפ אנו נאמר בפירוש תיבת לפקודיהם ר״ל לפי מיעוטם שיהי׳ הנשיאות רחם לגדולה להם לפי מיעוטם כי כל הממעיט עצמו ביותר יעלה יותר לגדולה ואמר ונתנו איש כופר נפשו לה׳ בפקוד אותם ר״ל כי אמה שהם ממעטים עצמם זהו כופר נפשם לה׳ כי הרי הוא כאלו הקריבו כל הקרבנות לכפר על נפשותיהם ואמר עוד ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם והוא עם מה שאמר׳ ל עוד וספרו בגאות הגאוה בפ״ק דסוטה וז״ל מ״ר אלכסנדרי כל מי שיש בו גאות רוח אפילו רוח קימעא עוכרתו כו׳ ופירש״י פורענו׳ קלה טורפתו ומאבדתו מן העול׳ וזהו בפקוד אותם ע״י שיספילו דעתם לא יהי׳ בהם נגף ולא יהי׳ טרופין ומואבדים מן העולם כנ״ל בכ׳ הכ׳ בעזה״י וזהו כ״ל בפירוש הכתוב כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב אשר רואו עיניך והכוונה לדרכינו יאמר לא הכ׳ כי טוב לומר לך עלה הנה שתעלה לגדולה והקב״ה יגביה אותך מהשפילך לפני נדיב ר״ל כי הגדולה יבוא ויגיע לך מסיבת השפילך לפני נדיב הקב״ה שיקרא נדיב מסיבת ההשפלה והכנעה יאמר לך עלה הנה ואמר אשר רואו עיניך כאשר כתבנו ומובא למעלה בפרשה ג׳ מה שדעתי לפרש הכ׳ וזה אומנם לדעתינו יובן עם מה שאמרז״ל בפ״ק מכוטה וז״ל אמר רב יוסף לעולם ילמוד אדם מדעת קונו שהרי הקב״ה הניח את כל ההרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ע״כ ופירש״י ז״ל ילמוד אדם מדעת קונו להיות הנמיכות עכ״ל הרי שמדת הענוה נלמוד מהקב״ה שלא השרה שכינתו על ההרים הרמים ועל הגבעות הנשאות וזהו כ״ל בכוונת הקדמונים שיסדו אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה כו׳ ועמדו בזה המפרשים דמאי תועלת הי׳ לנו בקרבנו להר סיני זולת נתינת התורה ולדרכינו יובן כי גם מה שקרבנו להר סיני ורמיזנו שהשרה הקב״ה שכינתו בו ולא בהרים הרמים למדנו תועלת גדול והוא מדת הענוה שהיא חשובה לפני הקב״ה ותועלת גדול יש לנו בה ומה רב טוב נמשך ממנה לדובקי׳ בה והרי הוא כאלו הקריב כל הקרבנות ושאר שבחי׳ אשר הרבו רז״ל לספר בה וא״כ תועלת

גדול

גדול הי' לנו במה שקרבנו הקב"ה לפני הר סיני בלבד כנ"ל ובזה יבוא על נכון הכתוב באומרו אשר ראו עיניך והוא מוסב על מה שאמר מהתפילך כו' כי מסבת התפילך תזי יאמר לך הקב"ה עלה הנה שעי"ז הקב"ה מגביהו ואמר הרמי' שהקב"ה חפץ בשמוכים אשר ראו עיניך כי ידוע שנשמותיהם של ישראל עמדו כלם על הר סיני וגם הגריס חפץ דהיינו לך הוי מזלייהו הוי וא"כ הרי ראו עיניך שהשרה הקב"ה שכינתו על הר סיני ועוד הרים הרמיס מזה מוכח שחפץ הקב"ה דבהו של אדם להיותו דבק ושפל רוח להשפיל עצמו ועם מאמר רז"ל שהזכירנו לעיל לעולם ילמוד אדם מדעת קונו כו' אמרתי לפרש הכ"ל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך כי היות נודע שהגאוה היא גורמת עון המחלוקת כי בהם הלא' מקטין עצמו הינו בא לידי המחלוק' וכמ"ש שהמדרש שמואל ז"ל במסכת שמואל הקטן אומר וז"ל ולכן נקרא שמואל הקטן כי הקיהליך בזה הלך מנד הגאוה והשלום בזה מנד העצום עכ"ל ע"ש בתורך וזהו כ' הכ' וכל בניך לימודי ה' ר"ל שיהיו לומדים עצמם מדעת קונם וכמו שאמרו רז"ל לעולם ילמוד אדם מדעת קונו והיינו להוסיף הכמיות ומתוך זה ורב שלום בניך כי העצום גורמת השלום כנ"ל בבוונת הכ' לפי דרכינו בעזה"י.

ובזה נבוא אל הכתובים שנתנחנו עומדים בהם ויאמר נא רבים אומרים לנפשי כו' כי היות הקדמנו מאמרם ז"ל שכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו ומורידו מגדולתו וכאשר יסדו בתפלתינו משפיל גאים ומגביה שפלים וכן אמרו רז"ל ג"כ בפ"ק דסוטה וז"ל שם כל אדם שיש בו גסות רוח לסוף הוא מתמעט שנאמר רומו מעט כו' ופירש"י ז"ל מתמעט מחשיבותו רומו מעט כיון שרומו מתמעטין והנה הן הנה הדברים אשר אמרו על דוד המע"ה כי ברצותם בדברו מפני אבשלום בנו אזי הוא ירד מגדולתו ומלכותו ואבשלום הי' בירושלים כמלך ודוד לא היה לו דין מלך כלל וכלל בימים ההם בזמן הזה כמובן בתורך הדבר הזה בפ"ד דרך המלך ע"ש וברצותם הדבר הזה אזי לבבם ידמה שאין זה כי אם כל קבל די רוח' יתיר' הוי בי' וזהו עוכשו"ב שכל המתגב' מתמעט והקב"ה משפילו ומורידו מגדולתו ובעבור זה אמרו אין ישועתה לו בתלקים סלה ר"ל שלעולם לא יהי' לו תשועה מהקב"ה להחזירו אל כוחו ומלכותו כברצותו והוא כמשנ"ל בפ"ק דסוטה וז"ל אמר ר"ז בשר כתיב בי' וברפת אדם לא כתיב בי' כלל וברפת ופרש"י ז"ל לפי דרכך תהא למד שמי שהוא רך ועניו כבשר קרוב להתרפות מיסורין הבאין עליו אבל מי שהוא קשה כאדמ' אין רפוא' למכתו כו' ע"ש היטב וה"ה לכל מה שבא עליו מיזה נראה אזי אין לו רפואות תעלה לה בהיותו מתגאה ובעבור זה אשר חשבוהו למתגאה

ובעבור זה השפילו הקב"ה לזה אמרו אין ישועתה לו בתלקים סלה ר"ל כל זמן שעודנו מחזיק בהגאוה אזי אין ישועתה לו בתלקים סלה:

א"י כי גם בהשפילו עצמו אזי לית מהני ליה התשובה כי היות עיקר ושורש התשובה הוא על החטא בחותו מקום וכדאיתא בש"ס דיומא בפ' יוה"כ והיינו כ"ז שהוא בתוקפו ובחזקו כמו בעת שהי' עושה העבירה אזי מהני התשובה משא"כ אחר שנעתרד מגדולתו אזי לא מהני התשובה וההשפל כמו חסרת לגמרי נפשי כו' וזהו אמרו כי אחר שנעתרד דוד ממלכותו ומילוסלים עיר הקודש אזי לא יועיל תשובתו והשפלתו היות שהיה במעלה העליונה כמו בעת הגאוה אשר עבירה הוא בידו ונעשה עלי' וזהו כוונת הכתוב רבים אומרים לנפשי והוא בעת שירד מגדולתו אזי אומרים אין ישועתה לו בתלקים סלה כי על הגאוה נענש ואזי לא ימיח לו מרוכה כי לא כתיב בי' ונרפא וגם הכנעתו לא תועיל לו אזי כי היות שהיו מגדולתו ולא מהני התשובה כ"ש כל זמן שים בכחו וגבורתו לעשות דבר עבירה כמו מאז ומקדם אמנם אחר שנתרד מהגדולה אזי אם אפשר לו להיות גאה ורם כמו מקדם וזה אין ישועתה לו בתלקים סלה.

אמנם בחשת דהמע"ה ידע בנפשו כי לא כן עמדו ולא נמצא בתו עמו זולתם הגאוה שפילו מאסו כלל וכלל לא וכשרז"ל דוד הוא הקטן שהקטין עצמו מתחילתו ועד סופו רק דהענין הזה הי' בדרכו מפני אבשלום עבור מעשה דבת שבע וכמ"ש לו נתן הנביא הנני מקים עליך רעה מתוך ביתך וזהו הי' אבשלום וכמאמרם כיון דחזא דאבשלום הוא שמח לזה בטח בה' שיהי' רפואה למכתו ויחזירהו ירושלים למלכותו כברשבועה וזהו אומרו ואתה ה' ר"ל שאני יודע בעצמי שלא נמנע בי שום פסול הגאוה לזה ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומריס ראשי ר"ל להחזירני למלכותי ואיהי' רפואה למכתי ולא כאשר לבבם ידמה וחשבוהו לבן בליעל המתגאה שהקב"ה משפילו ואין תרוכה להחלתו לא כן הוא רק אתה תריס ראשי ואמר קולי אל ה' אקרא כו' יתכן כי בא להרחות להם אשר לא נמנע בו דופי הגאוה לזה אמר המופת והעד ע"ז כי היות קולי אל ה' אקרא ויענני וזה מוכח שאין בי גאוה כלל והוא עפ"י אמרו רז"ל בפ"ק דסוטה וז"ל כמה גדולים נמוכי רוח לפני הקב"ה כו' ולא תפלתו נמאסת כו' הרי שאמרו שאין תפלתו נמאסת אל נמוך בדעתו נמאסת עוד אלא שאין ומכלל לאו אתה שומע הן שהמתגאה בודאי תפלתו לא לרצון הוא לה' וכמ"ש רז"ל אם עוד להדיוט אין תפלתו אל אדם נשמעת אל"כ מפיס עצמו כאשר כו' ע"ש וע"ש בפירש"י

בפרש"י ז"ל הרי שמי שהוא גבה עינים ומתגאה הקב"ה מואס בתפלתו וזהו מאמר דהמע"ה להבית רשי' שאין בו שמץ דבר מגאוה של הגאוה לזה אמר הלא תדעו קולי של ה' תקרא בכל עת שאני קורא לה' (ותקר' יה' לשון הוה) וזי ויעננו מהר קדשו סלה פ"ל ע"כ שאני מנמיך עצמי ושלא כדבריכם כן הוא. פ"י קולי של ה' תקרא לשון עתיד כלומר אמר שאמר ואתה ה' כו' ר"ל שאין בו מהגאוה כלל וש"כ להיות כן קולי של ה' תקרא ויעננו כו'.

ואמר אני שכבתי וישנה כו'. דהנה המיתה נקראת שינה מצל הצדיקים וכמ"ש דוגב שפתי ישינים וכן בתפלת נקום לחשיגו לישיני עפר והוא ע"ש שהם עתידים לעורר ויקיצו ויעמדו לתחיית המתים וכמו השינה שעתיד להתעורר ולהקיץ משנתו כך המיתה נקראת שינה עבור זה והנה עוד זאת מצאתי לרז"ל שספרו בעונש מדת הגאוה וז"ל בפ"ק דסוטה כל מדם שיש בו גסות הרוח אין מפרו נגער שנאמר הקימנו ורגנו שוכני עפר שוכבי עפר לא נאמר אלא שוכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו ופירש"י ז"ל נגער מקין בתחיית המתים שוכני עפר לא נאמר דלישתמע על כל המתים שכן לעפר מספיל עצמו עד לעפר עד כאן לשונו לשון רש"י ז"ל. וזהו כ' הכ' אמר שאין בו מדה המגונה של הגאוה לזה אמר אני שכבתי ר"ל אמות ואישנה ר"ל אלא יהי' המיתה רק כשינ' ועתיד לעורר ולעמוד בתח"ה ולא כהמתגאה שאין מפרו נגער ואמר הקימותי ר"ל שתקין בתח"ה ואמר כי ה' יסמכני והוא עם מה שאמרו רז"ל כי מפתח של תח"ה אלא נמסר לשליח רק הוא ע"י הקב"ה בעצמו וכמ"ש כי אני ה' בפתחי את קברותיכם וזהו אומרו כי ה' יסמכני ר"ל ה' בעצמו ולא שליח רק הקב"ה בעצמו יחייהו בת"ה לעתיד לבא ה' יסמרנו ממדת הגאוה ויטע בלבו הכנעה והענוה כנ"ל בכ' הכתובים בעזה"י.

ז לֹא אִירָא מֵרִבְבוֹת עָם אֲשֶׁר סָבִיב שָׁתוּ עָלָי ·
ח קוּמָה יְהוָה הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל
אֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ :

הנראה לפרש הכתובים הללו בעזה"י בדרך הפשוט ועם זה יבואר מה שמצינו שדרשו רז"ל בקרא דשני רשעים שברת אלו הקרא שנרמזת בשלשת בפרשת הרוחה גבי מעשה דעוג מלך הבשן דהוי עקר טורח כך תלתא פרסי ותותבי אריסך וצעא למיזדי עלייהו דישראל חייתי הקב"ה עליו קאתי כו' צעי למישלפי מסכיהו שיניו להאי גיסא כו' והיינו דכתיב שיני רשעים שברת ואמר ר"ל אל תקרי שברת אלא שרבבת כו' עכ"ל. והנה פליאה דעת ממני דאמאי הזכיר דהמע"ה דווקא הך מילתא דעוג ולא שאר חומות שהפילם ה' אלים לפני עם הישראלי והגראה לפרש הכ' ובזה יתיישב נמי דרשת רז"ל דנקט הך נישא דעוג והוא עם מה שאמעתי לפרש הכתוב ועתה ירום רגלי על חויבי סביבותי דהנה כבר כתבנו לעיל דצדיק גמור היות מחיזתו בהקב"ה עצמו לזה אין הרשע יכול לבלעו אם לא כשהשכר ושפעת הרשע הוא ג"כ מצד הקב"ה בעצמו וכעין ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו או שהוא רשע בן צדיק דאזי לכלב חי הרשע טוב לו מן הזכות של האריי' את חביו הצדיק וכמ"ש הר"ם אלגזי ז"ל לפרש כ' הכ' כי לכלב חי כו' ע"ש ואזי בתופן זה שסכרן ממעל מה' גם הצדיק אשר יסודתו בהררי קודש מתירא ממנו היות שגם אין הרשע העומד עליו הוא סביבו אחוז מהקב"ה וזהו כ' הכ' שבקש המלך דוד ועתה ירום רגלי על חויבי סביבותי ר"ל גם אותם החויבים לי שהם סביבותי שמחזתם ושפעם הוא ג"כ מהקב"ה אף שגם חלק אחד הרשע הוא מלקים עכ"ז ירום רגלי עליו ולא יוכל להרע עמדי ע"כ מה שאמעתי בכ' הכ'. ובזה יבארו הכתובים שלפנינו ברגלים ה' והוא עם היות כבר כתבנו דמשבלום גופי' לא היו דוד מתירא כי היות שפעו לא היה מצד הקב"ה כי בעת עמדו על מביו בודאי לא יעמדו לו בעת הזאת זכויותיו של מביו וכמאמרינו בכ' הכ' רבים חומרים לנפשי ע"ש ויחורו עיניך. לזה אמר עתה גם מרבבות עם אשר עם משבלום היו ג"כ לא תירא אף שהם סביב שתו עלי ר"ל שהם בחפשר בני צדיקים וזכי זכות אבותם מסייעתם ואחיזתם היא סביב לי כי כמו שאני חויבי ושפעי מהקב"ה כך גם הם סביב יחנו לי עכ"ז לא תירא מהם וזהו אמר לא תירא כו' ואומר קומה ה' הושיעני ר"ל שתושיעני גם מהעם אשר ברגלו של משבלום ואמר כי הכית את כל חויבי אמר כל להורות על זה הענין גם אותם אשר חיותם מהקב"ה עכ"ז הכית אותם לחי ואמר שיני רשעים כו' והוא מפלתו של עוג ויומתק מדבש לפי דרשת רז"ל דקאי על עוג והוא עם אמרם ז"ל במסכת נדה פרק האשה מכדי סיחון ועוג אחי הוו מ"ש מסיחון דלא הוי קמיסתפי משה ומ"ש מעוג דהוי מסתפי כו' שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שבינו כו' ע"ש הרי דמלחמ' עוג היה משה רבינו מתייר' היות שפעו לא היה מצד כוחות הטומאה ומערכת השמים רק מצד הקב"ה ובעבור זה מסיחון לא היה מתירא כי היות ידע שישראל הם מחוזים בהקב"ה והרשע הזה היה שפעו

ממערכת השמים ולא יוכל לעמוד ביסראל וכדבריהו לעיל אבל מעוג שהיה לו זכות אצל הקב"ה אז היה משה מתירא ועכ"ז הושיעו הקב"ה וכבשו לעוג ועמו וזהו כ' הכ' כי הביא רמז' כי הלא זיני רשעים שברית אף שהיה לו לחזור בהקב"ה וכמ"ש לזה גם אני בוטח כך שהושיעני גם מרכבות עם אשר סביב אתו עלי ר"ל שגם הם יש להם שכר אתך היות שהם בני צדיקים עכ"ז תגדל חסדך עמדי להושיעני כנ"ל כ' הכ' בעזה"י:

ט לַיהוָה הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה:

יתכן לפרש לעני"ד עם מ"ש המדרש שמואל ז"ל בכוונת הכתוב נופה רשע לצדיק כו' ולא ערשיינו בהשפטו והוא כמו שדרשו רז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנא' ה' לא יעזבנו בידו ובדומיה בפרק החליל ע"ש והנה עם היות שהקב"ה עוזרו לצדיק היה מהראוי שלא יתן לו שכר כ"כ היות כי ה' הושיעו לזה אמר אף שה' לא יעזבנו בידו והוא בעוזרו של הצדיק עכ"ז ולא ירשיעו בהשפטו ר"ל בעת שהצדיק נשפט עכ"ז הקב"ה אינו מרשיעו לנכות שכרו ע"כ דברי הרב ז"ל במדרש שמואל. וזהו כ' הכ' לה' הישועה אף שלה' היא הישועה שהקב"ה מושיעו להצדיק ובלא זה אינו יכול לעמוד בו עכ"ז על עמך ברכתך ר"ל שכרך וברכותיך הטוב עכ"ז הוא סלה על עמך ולא תרשיעם בהשפטם:

או יאמר עם מאמרינו בכ' הכ' רפאני ה' וארפא הושיעני ומושעה כי תהלתי אתה והוא ע"ד מאמרים ז"ל בפ"ק דתענית וז"ל אמר ריב"ל כל השמח בייסורין הבאין עליו מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולס ומושעה ע"ש בפרש"י ז"ל. וזה כ"ל בפירוש הכתוב אומר כי עניתני ותהי לי לישועה כי הענין הוא כמדרז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ומסיק הש"ס לא נצרכ' אלא לקבלינהו בשמחה וכדאיתא בפרק הרואה. וזהו כ' הכ' אומר ר"ל שאני אומר אומר גם כשעניתני כשאתה מביא יסורין עלי עכ"ז אני אומר אומר והודאה היא בודאי בשמחה וכמשמרז"ל לא נאמר אלא לקבלינהו כו' וגם כמשמרז"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה ב' הכ' בשמחה על היסורין אני מתוך זה תהי לי לישועה וכמ"ש מביא ישועה לעולם. וזהו כ' הכ' הושיעני ומושע כי תהלתי אתה ר"ל כי תמיד אתה תהלתי ואני מהלל על היסורין לזה רואי הוא שתבוא עלי ישועה. וזהו כ' הכ' לה' הישועה שהקב"ה מושיעו לעמו כשהיות על עמך ברכתך סלה ר"ל סלה הם מהללים גם על הרעה מהללים ומשבחים להקב"ה כעל הטובה ושמחים בהם ולזה לה' הישועה כנ"ל בכ' הכ' בעזה"י.

ד א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד: ב בְּקָרְאִי עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צִדְקִי בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי חָנֵנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי:

יתכן עם מה שכר מבותינו ספרו לנו בפ"ק דסוטה בגנות ושונא מדת הגאוה והוא שאין רפואה למכתו וכאמרם בשר כתיב בי' וגרפא כו' ולפ גם זאת שהפילתו על גסי הרוח נמשכת ואין תפלתו על אדם נשמעת ע"כ מסיס עצמו כשכר כו' ע"ש וכאשר כתבנו בפרשה הפוב קדי' עע"ש וזהו כ' דוד העכ"ש בהיותו מבקש שיפני ה' לתפילתו לזה אמר כי ע"כ אני מסוב לפניך כשכר ושפל רוח בעיני כי בהיות רוח אני בשר הרחבת לי והעליתנו מצרתי וכשהיות יש רפואה למכאובי ותגבה מזורי ע"כ ע"כ הריני לפניך כשכר הרשו להעלות תרוכה וע"כ בדין הוא שאין תפלתי נמשכת וזהו בקראי עניני כו' והוא כי הלא בשר הרחבת לי ע"כ בדין הוא שתחנני ותשמע תפלתי כנ"ל:

יתכן עם אמרינו בכ' הכתוב שיר המעלות אל ה' בצרתי לי קראתי ויענני. דהנה כתיב היערוך שוחך לא בשר וכאמרז"ל לעולם יקדים אדם תפלה לצרה והענין הוא כי היות אמרו רז"ל אין עומדין להתפלל מתוך עצבות ולזה בעת שאך ונקטר ונתון בצר' ונפשו עליו תאבל ח"ו אזי גם כי יזעק ויצוע בעת ההיא אתם תפלתו ואינה נשמעת ולא יהי' לרצון אמרי פיו לפני ה' כי היות תפלתו הוא מתוך עצבות אך בני עלי' והמה מוטטים אשר גם בכל צרותם אל ירך לבבם מחבלי היסורין והוא בתחד משני פניס או בהיותם בוטחים בה' שיושיעם מצרה לרוחה ובעבור זה לא יעלה ולא יבוא עצבות בלבם לזה תפלתם מקובלת לרצון לפני ה' או שהם שמחים ביסורין ומקבלים בתכבה ובעבור זה אין בהם עצבות כלל ותפלתם סלקא לעילא ופנ' ה' אל תפלתם בצרתם וזהו כ"ל בכוונת הכתוב שאמר דהמע"ה

תודך כי עניתני ותהי לי לישועה ר"ל גם בעת אשר עניתני ביסורין עכ"ז תודך מהיו' שתין בלבו עצבות ח"ו כי תני בוטח בה' ותהי לי לישועה ומחמ' זה שאני יודע שתהי' לישועת' לי לא יבוא העצבות בלבי לזה תודך גם כי עניתני כנ"ל בכ' הכ' וזהו תומרו אל ה' בצרתי לי כו' כי הי' בוטח בה' וגם שמח ביסורין לזה גם בצרתה לי קראתי ויענני שתפילתי מקובלת ברצון לפני ה' וזהו כ"ל כוונת הכתוב וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ר"ל המוסיס בך ובוטחים שתושיעם אזי אין בהם עצבות ולעולם ירננו גם בעת צרה כנ"ל בעזה"י.

וזהו כוונת הכתוב שלפנינו שבקש דהמע"ה בעת צרתי בקראתי ענני אלהי צדקי אף שתפלתי היא בעת צרה כי הלא יודע אני כי מדרכך בצר הרחבת לי ות"כ לא ירך לבבי מיסורין לזה תנני ושמע תפלתי כנ"ל:

ג בְּנֵי אִישׁ עַד מָה כְּבוֹדִי לִכְלִמָּה תְּאֶהָבוּן רִיק תְּבַקְשׁוּ כָּזָב סֶלָה:

יתכן עם מאמרינו בכוונת הכתובים תצן מאמר הכתוב היתה לרשע פנה · מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו · והנראה עם מה שאמרו רז"ל בסס' ע"ז בפ"ק וז"ל דאמר ר"י משום רשב"י לא היו' דוד רשוי לאותו מעשה כו' דכתיב ולבי חלל בקרבי כו' אלא לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יאיר שעשה תשובה אף אתה עשה תשובה כו' והיינו דאמר ר"ש בר נחמני אר"י מ"ד נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על משיחי' עולה של תשובה ע"כ דברי רז"ל ופרש"י ז"ל לאותו מעשה דבת שבע לבי חלל יצה"ר חלל בקרבי ואין בו כח לסלוט בקרבי לומר לך גזירת מלך היתה ליתן פתחון פה לשבים ע"כ דברי רש"י ז"ל · והנה מאמר הנ"ל הוסיף ואתה ליתן תאזיני ולא תרפנו עד אשר תשומה עיני עליו לבאורו די בזה כיד ה' הטובה אלי והוא כי לכאורה יש להפליא בזה וכאשר הפליא לתמוה בזה הדבר בספר תורת חיים ז"ל קצת תימה והלא כל הנביאים כולן הזהירו על התשובה וכבר הבטיחה התורה ושבת עד ה' אלקיך ושב את שבותך ר"ל אין לך פתחון פה גדול מזה והאיך מצי למימר שלא יקבלנו בתשובה ע"כ לשון הרב בתורת חיים ז"ל ע"ש ובאמת הערה זו גדולה היא אלי ורחוי לשים לב לייסד דברי רז"ל והגלעד"ד בדרך הפשוט דהנה אמרו רז"ל בסס' בבא קמא וסנהדרין נשארה מחוק מלמד שהקב"ה מדקדק עם הנדיקים כחוט השערה כו' ע"ש בתורך ואמרתי טעם בדבר שהקב"ה מדקדק בחמת עם הנדיקים ביותר והוא בהיות הם קרובים אל מסכן ה' וקרובים יותר אל המלך אזי הפגם שלהם הוא עולה מחוד עד גבהי מרומים ולא כן הדיוט החוטא אל המלך אין פגמו גדול כל כך לזה הקב"ה מדקדק עם הנדיקים כחוט השערה ומזה הטעם נמי יתכן מה שאמרו"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו כמ"ש בסוכה בפרק החליל יע"ש והיינו כי יותר היצה"ר מתגבר להחטיאת מי שחטאו ופגיו גדול ובנדיק החטא והפגם ר"ל מתגבר ומתגדל מאוד לזה היצה"ר גדול ממנו ומומד ומתאוה מאוד להחטיאו ואליו הוא תשוקתו ומפני וזהו כ"ל בכוונת הכתוב כי ברב חכמה רב כעס ויוסף דעת יוסיף מכאוב והיינו כי בהיות האדם ברב חכמה וגדול מחבירו אזי רב כעס יגדל עליו הכעס מלפני הקב"ה כשיחטא יותר מאם לא הי' גדול מחבירו כי בהיותו קרוב אל המלך אזי פגמו גדול וכאמרם שהקב"ה מדקדק עם הנדיקים כחוט השערה מטעם רוב חכמתן והתקרבותן אליו וכמ"ש ואמר עוד ויוסף דעת יוסיף מכאוב והוא כי מחמת זה גופי' שחטאו גדול לפני המלך מתוך רב חכמתו לזה ג"כ יוסיף מכאובו מהיצה"ר בחם מוסיף דעת וכשגדול מחבירו יצרו אזי גדול ממנו והוא נמי מטעם שפגמו גדול יתגרה בו להחטיאו ח"ו וכמ"ש בעזה"י:

ובזה יבא המאמר הנ"ל לכלל יאוד והוא דאף כי התורה הזהירה במעשה התשובה וגילה לנו שהקב"ה מקבל שבים עכ"ז הי' מקום לבע"ד לחלוק ולומר דזהו דוק בחם האדהוא בינוני רק מחסדי ה' מטה כלפי חסד תמותתו ואם יחטא זה האדם אזי יקבל הקב"ה תשובתו הואיל ואין פגמו גדול כל כך כי מעולם לא היה זה מרואי פני המלך ממנו נדיק גמור ואיש חסיד אשר כל ימיו רוחו ונשמתו אליו יאסוף וכל נשימתו תהלל יה ונמץ דבר לא נמצא בו ובהיות האיש הזה יסודתו בהררי קודש מעלה מעלה וע"כ כשיחטא מ"ו האדם הזה אזי יעלה אל לבו שאין מרוכה ותרופה למכתו והקב"ה לא יפנה לקבל תשובה ממנו ממנו אחר אשר אדונינו המלך דע"ה קיבל הקב"ה תשובתו על חטאו אשר חטא ומי לנו גדול בירחה וכבל מילי מעליותא מדע"ה ועכ"ז קיבל הקב"ה תשובתו הרי בלמד שהקב"ה תרף נתן גם ליריעיו ולחוסדי שמו כל הימים אם יחטא ויאשם שעכ"ז תשובתו לא נאחרה מעל מ"ו והקב"ה מקבלה וזהו כוונת רז"ל שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד דאף שדהמע"ה היו לבו חלל בקרבו עכ"ז קיבל הקב"ה תשובתו ה"ה לכל אדם וכן תשובת הצדיק בכה"ג אשר הם כולם לדיקים עכ"ז אף שהפגם גדול הקב"ה מקבל תשובתם ובלמד מישראל שהיו כולם לדיקים כולם תשובתם

ברורים אים לא נעדר וכמאמר הכתוב מי יתן והיה לבבם זה כו' ועכ"ז הקב"ה קיבל תשובתם וה"ה לכל ליבור אף שהם צדיקי גמורי ופגמ גדול עכ"ז הקב"ה מקבל תשובתם ודבר זה לא למדנו מן התורה ומן הנביאים כי היות סד"ח לאיש אשר תלה לו שהוא קרוב מאוד אל המלך מלכו של עולם וכדוד וכישראל שבחותו הדור שעשו את העגל לא מהני תשובה לזה כי גזירת הקב"ה שיפרע המאורע לחותו מעשה לדוד ולאחותינו שבמדבר ללמד העם דעת שידעו שגם בכה"ג הקב"ה מקבל התשובה כנ"ל לומר ולייסד תמיהת הרב בעל ת"ח ז"ל. ובאמת לאחרינא נראה לייסד עוד עם מה שאמרו"ל ביומא בפ' יוה"כ ה"ד בעל תשובה בגון שבא דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושני ופירש הימנה מחוי רב יודא בשותו מקום ובשותו שעה כו' ופירש"י בשותו שעה ובשותו מקום שעבר בשר עבירה ע"ש והנה מדבריהם של רז"ל הללו נראה לייסד אמרם בפ"ק דע"ז והוא דאי מן התורה ומן הנביאי ה"מ דנהי דמהני התשובה אמנם היינו דוקא כשאמרם בשותו מקום כו' אבל במי שיצרו מתגבר עליו עד שאר הוכרח לבתת את רגליו ללכת למקום שאין מכירין אותו וכאמרם ז"ל אם רואה אדם שיצרו כו' וה"כ היתכן כי לאיש זה לא תועיל לו תשובתו וגם אם אתה שאשה שאר אשת עמה הלא יכול לקיים התשובה בביתה שאשה זו ה"א הלא מהני התשובה בכה"ג אמנם אחרי רואינו שקבל הקב"ה תשובתו של דמע"ה אף כי גם שם לא כי' התשובה בשותה שאשה הלא נשא לבת שבע וה"ל כבר נעשית לו כהיתר והיאך כי' התשובה בשותה שאשה וגם מיד כשנתרע לורי' במלחמה שיתה נעשית כהיתר שלא היתה אשת איש ולא הוי התשובה בשותה שאשה ולהדיא מוכח בעלוי בספר שמואל פ' י"א שלא עשה תשובה כלל רק אחר שבא אליו נתן הנביא אזי התוודה את חטאתו ואמר חטאתי לה' אבל זה כי' אחר הריגת לורי' בחרב בני עמון וכבר לקחה לו לאשה ויוסיפה על ביתו כמבואר בכתובים להדיא למי שרואה בהם הרי שלא כי' התשובה בשותה שאשה היות שבעת אשר שם לבו לשוב אזי כבר לקחה לו לאשה ונעשית לו היתר וגם בזה לא לקחה אחר שנהרג לורי' בעלה אזי לא הוי אסורה וה"כ לא הוי התשובה בודאי כלל בשותו שאשה והרי עכ"ז קיבל תשובתו ורצה את מעשיו ומזה יפתח פתח לבבים בזה שלא אפשר לקיים התשובה בשותה שאשה אלו ה"ה בשותו מקום שהשובה התשובה לפני ה' שלא התשובה מעולה הוא יותר בשותו מקום ובשותו שאשה כמאמר רז"ל אמנם בזה לא אפשר אזי יקבלו הקב"ה גם בכה"ג וה"כ שפיר נלמד מדוד המע"ה מה שלא הוי שמענו מן התורה ומן הנביאים:

וכן ממה שלמדנו מישראל לניבור היינו נמי בכה"ג דישראל עשו את העגל ועבדו לו עד עת בא משה רבינו ע"ה ממרום ואזי לקח את העגל ויזרוק אותו ויטחון עד אשר דק. ויזר על פני המים ע"כ הרי שבשותו העת שנכשלו לא הי' התשובה ועכ"ז קבלם הקב"ה והרי זה פתח פתוח לבבים אף בזה לא יוכלו עשות מעשה התשובה בשותו מקום ובשותו משה ודוק היטב כן האיר ה' את עיני ומצאתי טוב טעם ודעת תורה לפרש דברי רז"ל:

ומעתה נחזור לרשם דבריהם לבאר כ' הכ' דבר דבור על אופניו ברצות ה' דרכיהם ועדיין אנו צריכין למודעת מה דאיתא במדרש שומר טוב והובא בספר פרשת דרכים דרך המלך ז"ל רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו כו'. רבי שמואל פתח קרא בדוגג ואחיתופל שהיו רבים בתור' אמרו אפשר אדם שעשה את הכשפה והרג את הרועה יש לו תשובה אין ישועתה לו בהלהים סלה ע"כ דברי המדרש הנ"ל: וזהו מאמר הכ' אבן מצאו הבונים כו' הם הת"ח דוגג ואחיתופל והת"ח נקראו בונים (ועיין בדברי רבינו הגדול מהרש"ל ז"ל בפ' ע"פ שכתב ג"כ בפירושו דתיבת הבונים כן לפי דרכו ע"ש) והם מאסו את המלך דע"ה ופערו פיהם עליו אמין ישועתה לו בהלהים סלה. אמנם בהאמת זה לאינו כי הם"י קיבל תשובתו ואדרבה הי' לרשם פינה שהוא רשם לכל בעלי תשובה ואתינו ילמדו כולם והוא נתן יד לבבים ופתח להם השער לה' אשר יבואו בו ולכך הרי הוא זכה וזיכה את הרבים כי כל בעלי תשובה אשר היו ואשר עתידים להיות הכל בהגלגל הזכות ע"י אדונינו המלך דע"ה וזהו מאמר הכ' היתה לרשם פינה ואמר מאת ה' היתה זאת והוא ממש דברי רש"י ז"ל דגזירת מלך היתה כדי ליתן פתחון פה לבבים ואמר עוד היא נפלאת בעינינו ר"ל שע"כ בודאי מה' היתה הסיבה כי נפלאת היא בעינינו כי הלא לא הי' דוד רשאי לאותו מעשה דהא הי' לבו חלל בקרבו שע"כ דמאת ה' היתה זאת כנ"ל.

ומעתה נשוב לפרש הכ' אשר אנחנו עומדים בו. והוא אחר אשר הצענו בעזה"י כי היות אחר ששב ה' את שבות המלך דע"ה וקבל ורצה תשובתו אזי זכות גדול לו להדבר הזה זכות תלוי בו שכל בעלי תשובה הכל מחמתי' קאתי והרבה זכויות יהי' לו ע"י עבירתו אחר ששב לה' בכל לבו וגם דמוכח דזכאי גדול היה ממש מכל בני דורו דהל"ל אמאי אירע הדבר הזה לו לבדו ולא לאחר להרות מעלת התשובה הלא ע"כ מהיותו הצדיק והמובחר שבדורו אזי גלגל הקב"ה הדבר הזה להיות מגלגלין הזכות ע"י זכאי והוא הי' זכאי מכולן וזהו כ' הכ' בני אים הם דוגג ואחיתופל

ואחיתופל עד מתי כבודי לכלימה הדבר שהוא לי לכבוד ולתפארת בהיות שנשתלח דבר זה על ידו כי הלא הוא ה' לבו חלל בקרבו רק גזרת המלך הוא ובשלוח ה' ע"י דבר זה מוכח שהוא הזכאי והצדיק יותר מכל בני דורו · וע"כ הדבר הזה כבודו הוא וגם זכות הרבים תלוי בו וע"כ הדבר הזה הוא כבודי אחר שאר רבים ה' פעלי ותהי משכורתי שלימה מעם ה' לך תצליחם אני מוכלם מחמת הדבר הזה והם חשבוהו שהוא לכלימה לו בזאת תקנה יש לי וזהו עד מה כבודי לכלימה כנ"ל בב' הב' :

או יאמר בדרך הפשוט עם מה שאמר הב' הלא משגיח ה' עכ"ז לחויבים היו לי והענין הוא כי דרך העולם הוא כי הצדיק בחמונתו מדרכו לשנות את הרשע לקח כי לא דרך לו הרשע רע מעולם עכ"ז הוא שונאו מהיות כי בכל התחבר לשנות חויבי חובתו כך הצדיק חובתו של הקב"ה וכן לבבו ונפשו ומחודו לזה ישנא את הרשע תכלית שנאה הרשע שונא את הצדיק מהיות שמחם גם בחרים סג ושיש ושונא חובתו מלכו של עולם · וזהו משכ"ב תכלית לה שנאתיים שתי שונא אותם את שונאי ה' וכן להיפוך ויבים הי' לי שהם שונאים אותי · וזהו כ' הב' שאמר דוד המע"ה לחויבי' ודורשי רעתו עד מה כבודי לכלימה תאהבו שבעבור מה כבודי לכלימה תצליחם ואתם שונאים אותי ודורשי רעתי אתם משום כי אתם תתהבון ריק תדקשו כזב סלה ובהיות אתם רשעים ושונאי המלך מלכו של עולם לזה אתם חויבים לחובתי המלך אשר בעל עת ידרשוהו כנ"ל בב' הב' בעזה"י :

ד וְדָעוּ כִּי הִפְלָה יְהוָה חָסִיד לוֹ יְהוָה יִשְׁמַע בְּקָרְאִי אֵלָיו :

הנה יש להבין להא שאמר רז"ל בברכות בפ"ק ור"ל ודוד היכי קרי לנפשי' חסיד והא כתיב לוקח החמנתי כו' סבר שמע יגרום החטא ע"ם וכתב שם הכותב דלכתי בלא רומיא דקרא נמי יקשה החיך קרי לנפשי' כי ירחה זה כמו גסות הרוח לשבח האדם עצמו ויהללוך זר ולא פיך וכתב שם כי בשמת תעפ"י שיהי' אדם שלם בדבר מה בלתי נודע לכל חבריו שם יכרון על עצמו הריני שלם בדבר זה הרי זה גאוה וגסות הרוח כי חפץ שיכבדוהו משע"כ במדבר לפני הקב"ה היודע סתרי מצפוניו ומחלה פניו על כפרת חטאו וכמודה ועוזב תומר לפני יתברך הלא ידעת כי אני שלם בדבר לכן יהי רצון מלפניך למחול עבירה פתומית וזאת היתה כ' דוד כי כיון שהוא יתברך יודע שהוא חסיד

לדבר כולל לו נתה למחול חטאת את שבע ותורי' אשר יגרו מנסו ויודע שתוכו כברו עכ"ל הכותב נס · והנה לפי זה מה נעשה ביום שיעובר בנו המי קרא דקמן כי מיך התהלל עצמו לפני בני אדם ותומר להם על עצמו כי ה' הפלה חסיד לו ·

וגם יש להקשות לפי מה שפירש"י ז"ל בפרק החליל גבי שמחת בית השואבה · יש מהן מי' תומרים מאחרי ילדתנו שלא בייאה את זקנתינו ולו חסידים כו' ופירש"י ז"ל וז"ל ולו חסידים כל חסיד הוא מעיקרו ע"ל הרי שחסיד יקרא מי שלא טעם טעם חטא מימיו · וע"כ החיך קרי דוד לנפשי' חסיד והוא לא הוי כן רק כשם בעל השואבה יתותר כתמרם שהקים עולתו של תשובה וגם בפ"ק דברכות יש להעיר כמו כן דשלמו רומי' דקרקע דרמי הש"ס להדדי הלא לא הוי במדריגת חסיד אלא שיתכן דהוי מזמור דהתם תמרו קודם שנכשל במעשה דב"ש ותורי' אך לפי דברי הכותב הנ"ל משמע דלאחר חותו מעשה תמר כן ועכ"פ נקרא דקמן דלפי דבריהם בפסוק הקודם דקאי ל מעשה דב"ש אשר חרפו חויבי' חותו · ע"כ החיך קרי לנפשי' חסיד והלא בעל תשובה הי' ·

והנראה לפרש הב' בדרך הפשוט עם מה דאיתא בפרק אין עומדין דאמר רבי אבוה במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים שנאמר כו' ע"ש · וזהו כ' הכתוב כי בחמת דוד המע"ה לא קרי לנפשי' חסיד מ"ו וגם אלא הי' חסיד רק בעל תשובה וכך אמר ודעו כי הפלה ה' חסיד לו לשמוע תפלתו וע"כ ממילא דה' ישמע בקראי אלו כי הבעלי תשובה חביבין ביותר לפני הקב"ה לזה אמר להם שרצה ה' פועל תשובתו ולא להשתבח אמר כן רק ליתן פתחון פה לשבים כנ"ל בב' הב' :

ה רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה :

הנה מצינו לרז"ל בפ"ק דברכות שדרשוהו להאי קרא ז"ל אמר רבי לוי בר חמא אמר רש"ל לעולם ירגיז אדם י"ט על י"ר שנאמר רגזו ואל תחטאו אי אזיל מוטב ואי לא יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אי אזיל מוטב ואי לא יקרע ק"ש שנאמר על משכבכם אי אזיל מוטב ואי לא יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה ע"כ דברי רז"ל · ופירש"י ז"ל ירגיז י"ט שיעשה מלחמה עם י"ר ודומו סלה יום המות שהוא דומי' עולמות ע"כ לשון רש"י ז"ל והפליג

והפליג להקשות בזה הרב הר"ם מלגזי ז"ל בספרו מהבת עולם דהיך אומר הכ' ודומה סלה דהא כ"מ שנאמר סלה אין לו הפסק והלא יסוד מוסד שנלינו שהקב"ה יקי' המתים ויקיצו ויעוררו שוכני עפר וא"כ היך קאמר על יום המית' ודומו סלה והרב ז"ל נכנס בדוחק לייסד הערה זו ולפרש בעין אחר מאמר רז"ל יזכיר לו יום המיתה יע"ש :

והנראה לייסד מאמר רז"ל כי יתכן שהש בחי' בדבריה' הנעימים להזהיר את האדם להרחיק עצמו ממדה המגונה של הגאוה כי היא הגורמת כל העונות כי בהיות האדם נכנע לפני בוראו מזי לא יבוא לעבור על דבריו רק ביום אשר ירום ונשא בעיניו . מזי כל העולם דומה עליו כמיאור ובדרם לבבו יסבה את ה' אלהיו וע"ז בזו לומר שירגיז האדם היצ"ט להלחם עם היצ"ר לבל יפילהו ברשתו רשת הגאוה ובזה יגל מעבירות וכמ"ש ר"ז מש רוחה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים כו' ויעשה מה שלבו חפץ וכדאיתא בפרק אין מדרשין ובתבו התוס' ז"ל . דהיינו שא"א לומר שהותר לו לעבור עבירה רק בהיות לבו נשבר ונדכא מזי יסור ממנו היצ"ר ויוכל לעבו' מה שלבו חפץ בעבודת ה' ע"ש הרי שמי שנשבר לבו בקרבו היצ"ר סר ממנו והכנעה וספלות נבריחי את היצ"ר מלב האדם ולזה אמרו רז"ל לעולם ירגיז אדם יצ"ט על היצ"ר להרחיק עצמו . מן הגאוה וממילא לא יבוא בשאר עבירות ואמרו יעסוק אדם בתורה כי עסק התורה גורמת הכנעה לאדם כאמרם ז"ל מפני מה ניתנה תורה ליסראל מפני שהם עזין הרי שהתורה היא מכניעה לב האדם מהעזות והוא הגאוה שניכם אחת דא ודא אחת היא וכמו שאמרתי טעם לשבח על אמרם ז"ל בשילהי סוטה בעקבו' משיחא חוצפא יסגי והוא משום דאמרו רז"ל בשבת פרק תולין עתידה תורה שתשתכח מיסראל כו' ע"ש ומתוך זה יחזרו לאיתנם ולתוקפם שהם עזים שבאומות לזה חוצפא יסגי ועכ"פ נלמד שבהיות התורה היא מכנעת ומרחקת העזות והגאוה ולזה אמרו יעסוק בתורה :

ואי לא מזיל יקרא ק"ם כי בהיותו קורא ק"ש ומקבל עליו עול מלכות שמים מזי הכרת תברת ממנו מחשבות הגאוה כי הלא זה כעובד עכו"ם וכאמרם ז"ל בפ"ק דסוטה וז"ל אמר ר"י משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות הרוח כעובד ע"ז שכתיב הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם ולא תביא תועבה אל ביתך וע"ש במהרש"א ז"ל ובזוהר יומתקו הדברים עם מה שכ' הרב ז"ל בפרשת דרכים דרך כרמים וז"ל תוכל למידע דמה שהתייחסות יש לומי שיש בו גסות הרוח שיהי' כעכו"ם אמנם עפ"י האמור ניחא שמי שיש בו גסות הרוח ע"כ דלא סבירא ליה שיהי' הגדול כמלך בקטן שהרי הוא מתגאה וא"כ לפי דעתו מאי דכתיב נעשה אדם הוא פ"פ למינים לומר שתי רשות הם ח"ו וא"כ הרי הוא כע"ז ע"ם עכ"ל דברי הרב הנזכר . וא"כ בהיותו מקבל עליו עול מלכות שמים ומייחד להקב"ה אזי מוכח מנעשה אדם מדת הענוה לזה הוא תועלת גדול ליטע בלב הכנעה והענוה בקורלו ק"ם כו' ואחר אשר יטע בלבו הענוה אזי יגל מתועבות היצה"ר ושב ורפא ואין מחריב וזהו כוונת רז"ל באומרו יקרא ק"ש ואי לא יזכיר לו יום המיתה כי בהיותו זוכר יום המיתה אזי יברח ממנו הגאוה כי איך יתגאה אדם להבל דמה תתבלנו תועלה ורמה כ"ל בביאור מאמר רז"ל :

ובזה נתיישבה קושיית הר"ם מלגזי ז"ל כי שפיר אמר קרא ודומו סלה להכריח הגאוה ויזכיר שיהוס סלה אחר המיתה כי בהיותו מתגאה אזי לא יקיץ בתחיית המתים וכאמרם ז"ל בפ"ק דסוטה וכמובא בדברינו בפרשה הפונה קדיש וז"ל ואמר ר"ח כל המתגאה אין עפרו נוער בו' ע"ש לזה אמר שבאם יחזיק בטומאתו טומאת הגאוה אזי ידומו סלה ומתוך זה יברית ממנו הגאוה ויחזיק במדת הענוה ועי"ז יגל ממעודת היצה"ר ולא יכשל בעבירה כנ"ל בביאור מאמר רז"ל ובפירוש הכתוב כאשר חלקי אומרים כפי בפרשה ג' בפסוק נשקו בר כו' ע"ש ויתיהו עיניך .

ו זִבְחוּ זִבְחֵי צֶדֶק וּבִטְחוּ אֶל יְיָ :

יתכן עם מאמרינו בכתוב הקודם שלפי דרשת רז"ל הזהי' להחזיק במידת הענוה והיא שמורה מעלה לכל החטאים כי לא יפלוט היצ"ר באדם . טרם שיטמאהו ותעב יתעבנו בתועבות הגאוה ורם לבבו ושכח את ה' אלהיו לזה גם הכתוב הזה יפורש בהמשקת מידה זו ובמעלתה והשיבותה לפני הקב"ה וטרם אחל לדבר אציגה נא עמדי מאמר אחד מדברי רז"ל והוא במולין בפרק כיסוי הדם אמרו רז"ל אמר רבי יצחק מאי דכתיב התומנם אלס נדק תדברון כו' מאי תומנתו של אדם בעוה"ז יעשה עצמו כאלם יכול אף לד"ת ת"ל נדק תדברון יכול יגום דעתו ת"ל מיסרים הספטו בני אדם עכ"ל ופירש"י ז"ל וז"ל התומנם אלם תומנות יפה הוא האלם אבל נדק דהיינו ד"ת תורתן תדברון מיסרים כמיסור מרן חלקה . שנאמר לירדם ע"כ דברי רש"י ז"ל וע"ש במהרש"א שכתב לפרש בעין אחר מיסרים הספטו שע"י לימודי התורה לא יגים דעתו וכהיות דרש"י שהי' דעתו גסה עליו מפני רוב תורתו ואמר במה מכוער אדם

זה לזה אמר מיסרים תספטו כעין והלקים עשה את האדם יפר שירתו מלפניו ע"ש היטב. והנה מלבד שפירוש ז"ל דחוק קצת בהא דמיסרים תספטו כו' אלא דאף זו יש לי להקשות במה דאמר הש"ס יכול יגים דעתו דממני והיכי משמע מהדברים הקודמים דיגים דעתו דאמר יכול יגים דעתו דבשלמא מני דאמר יכול אף לד"ת ניחא דהיינו הוגיל ואמר דאומנות טוב הוא לפום עצמו כאלם לזה ה"ג אף לד"ת טובה מדה זו אבל מאי דאמר יכול יגים דעתו דמהיכי תיתי ה"ג יגים דעתו.

והנראה לפרש מאמר רז"ל בטוב טעם בעזה"י ועם דברינו יבואר ג"כ מה דכתיב בתר הני קרא אף עולות בלב הפעלון והוא עם מה שאמרתי בכ' הכ' כי יום לה' על כל גלה ורם ועל כל נשא ושפל. והערו בזה לעל מה זה ענוש יענש השפל בדעתו והגדלה דהנה ליתא בר"ה וז"ל אמר רבא כל המעביר על מידותיו מעבירין ממנו על כל פשעיו שנאמר גומא גומא עון ועובר על פשע למי גומא עון למי שעובר על פשע אמר רב אחא ב"ר חלי' וקונ דה לשארית נחלתו למי שעושה עצמו כשיריס וכתב הרי"ף וז"ל למי שעושה עצמו כשיריס ומפני כך מעביר על מידותיו להיות מחשיב עצמו כאין אבל מי שמחשיב עצמו ומפני חשיבותו אינו נותן לבו לדברי חבירו ומעביר על מדותיו כי אומר בלבו מה יתן לי ומה יוסיף דבריס של זה לאיש כמוני ע"כ אינו מעביר על מדותיו מלך שפלות לא יעבירנו לו על כל פשעיו ולשארית נחלתו מעבירין כל"ל ע"ש. וזהו כוונ' הכ' על כל נשא ושפל שהוא שפל ומעביר על מדותיו והוא מחמת שהוא נשא ואינו חושש לדברי חבירו מחמת זה לזה אים הזה ענש יענש כי הלא לבו חורם מחשבת עון הגאוה כנ"ל.

אמנם אכתי יש להעיר דנהי דבכה"ג אין מעבירין לו פשעיו אכתי אמאי יענש דהא אין זה אלא מחשבה רעה ומחשבה רעה אין הקב"ה מגרפה למעשה ביזראל אך הוגיל והמתגלה הרי הוא כעובד עכומ"ז ובע"ז הקב"ה מגרף מחשבה למעשה למען תפוש את בני ישראל בלבם לכך בעון הגאוה הוגיל ושקול יקל כע"ז מעניני הקב"ה ג"כ על המחשבה כמו על המעשה וכמ"ש הדברים הללו הרב בעל נזר הקודש. והביאותיו בפרשה ג' בביאור המאמר לא קירתו תרתי ניהנם ע"ש בקופן הכ'. וע"כ ניחא שענוש יענש גם השפל בהיות שבא שפלותו מחמת גבה לבו שהוא נשא בדעתו ואינו חושש לדברי חבירו מחמת זלזן גאות לבו והקב"ה מעניש בגאוה על המחשבה כנ"ל.

וזהו כוונ' רז"ל שאמר שאמרו שאומנו' טובה הוא שיעשה אדם עצמו כאילם ולא יסוב חורפו דבר לזה ה"אלזיגוס דעתו שיעשה בדרך הזה את עצמו כאילם שמתוך שיגים דעתו אזי לא יחוש לדברי מחרפיו כי לא יחשבו דבריו לכלום לנגד עיניו כמ"ש הרי"ף לזה אמר מיסרים תספטו בני אדם ר"ל שיהיו כל בני אדם שוים לפניך ותספוט בשכלך ובראיונך כי כולם המה מיסרים כולם שוים ולא תחשיב שהמחרפך הוא קטן ממך לזה אל תחוש לדבריו כי הכל לפי המציים כו' לזה אמר אלא תחשוב כן רק מיסרים כו' כנ"ל כ"כ המאמר וזה מבואר הכתוב שאמר הטעם על זה דהלא אין זה רק מחשבה רעה לזה אמר אף בלב ר"ל כי גם אלא יהי' הגאות רק בלב עכ"ז הרי כאילו עולות תפעלון כאילו עשיתם ח"ו בפועל הגאוה לזה צריך שיעשה עצמו כאילם מחמת שמשים עצמו כשיריס ואז טוב לו ומומצת הזה כנ"ל בעזה"י.

וזה כ"ל כוונת הכ' באומרו אלא רכב על דבר אמת ועניו צדק והיינו מסוס שיש שהוא עניו אבל אינו בצדק דהוא שותק לחבירו בחרפו אותו אבל הוא אינו בצד' רק מחמת גאוה לזה אמר ועניו צדק דהיינו שיעשה עצמו כשיריס ומחמת זה יעביר על מדותיו וזהו כ' הכ' וזהו זבחי צדק כי ניחוכי רוח הרי הן כאילו הקריבו כל הקרבנות כולן והרי הן כבל הזבחים אך הכ"מ כשהוא בצדק ולא מחמת גאותו אינו מחשיב לדברי חבירו וזהו זבחי צדק ואמר ובטחו אל ה' כי הוא היודע מחשבות בני אדם ויודע מצפוניך שמחשבתך טובה ובענוה פנ"ל ב"כ הכ' כי אך ה' הוא היודע מחשבות ולא סוס מלאך לזה אמר ובטחו אל ה' כנ"ל הוגיל והדבר מסור ללב נאמר בו אל ה' זהו כ' הכ' לפענ"ד:

ז רַבִּים אֹמְרִים מִי יַרְאֵנוּ טוֹב נְסֵה עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְיָ: ח נָתַתָּה שִׂמְחָה בְלִבִּי מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ: ט בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֶשְׁכְּבָה וְאִישָׁן כִּי אַתָּה יְיָ לְבָדָד לָבֶטַח תוֹשִׁיבֵנִי:

יתכן עם אמרס ז"ל בחולין פרק כיסוי הדם כי מהני כו' זכותא דצדיקיא לעלמא אדידהו לא מהני כו' בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חניגא בני כו' בקב חרובין מע"ם לע"ם. הרי דהצדיקי' הם בעצמם ניזונין בצער רק דזכותא דידהו מהני לעלמא ולהס הטיב הקב"ה בעבורם של הצדיקים ועם זה אמרתי פירוש הכ' כציפור נודד מקינו כן איש נודד ממקומו כי הצפרים הם נודדים

מקינם

מקיפים עבור בניהם גוזלות שאינם מפריחים כך הצדיקים מכוונים ללחם וזכותו לא מהני לדידי׳ רק לעלמא ומה שהוא נודד וגלה ממקום למקום הוא לכפר עון הדור ולהכין טרף חקס וזהו כציפור נודד כו׳ כן איש הנדיק נודד ממקומו :

אמנם יש הצדיקים אשר מתעוים ליהנות מזכותם בהאי עלמא וזהו כ׳ הכ׳ רבים אומרים מי ירלמו טוב שירף ל׳ מן הקב״ה טוב בעוה״ז ולא שיזון העולם בעבורו נפה על יהו אור פניך ה׳ אבל דהמע״ה אמר לא כן עמדי רק נתתה ם מחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו דההני זכותא דידי אף למאן ואף שכל העולם כולו ׳בנחת ואני בצער אני שמח וטוב לב כי שכרי גדול לעה״ב כנ״ל בכ׳ הכ׳ :

ובאופן אמר נראה לפרש כה״כ נתת שמחה בלבי כו׳ ועם זה יבואר הכתוב שלח״ז בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה ה׳ לבדד לבטח תושיבני . ונקדים לזה מה שאמרתי לפרש הכ׳ לכן יחכה ה׳ לחננכם וירום לרחמכם כי אלהי משפט ה׳ ועמדו בזה אדרבה אלא כי בהיות הקב״ה אלהי המשפט איך ירום לרחמכם כי במקום המשפט אין רחמים ואין מרחמים דאין . והנ״ל לבאר הכתוב הזה עם מה שאמרתי לפרש הכ׳ תחי נפשי ותהללך ומשפטיך יעזרוני ודרשתי הפסוק הזה כמין חומר והוא עם מה דאיתא בחלק אמר לי׳ מנטוניום לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה אתה שמיום שפירשה ממנו הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף אתה שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כנפור אמר לי׳ למשול לך משל למה״ד כו׳ לף הקב״ה מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחת שנאמר כו׳ עכ״ל רז״ל לדרכינו ושמעתי דהא דנקט הש״ם אלהקב״ה משום דזה אתה״מ לזרו׳ הנשמ׳בגוף׳להחייותו מחדש לזה נקט הקב״ה דווק׳ הוא בעצמו כי מפתח של תחיית המתים לא נמסר לשליח כדאיתא ברפ״ק דתעניות ע״ש וזהו כה״כ שאמר דהמע״ה בטוח אני שאתי נפשי ותהללך ר״ל שיעמוד בעת תח״מ והרפ׳ לתח״מ הא אמר ומשפטיך יעזרוני ר״ל שהם מסייעים לי לאמונתי בתח״ה כי הלא לא יתכנו משפטי ה׳ כי אם על ידי תחיית המתים דכל אחד בפני עצמו גוף לחוד ונשמה לחוד יכולין לפטור עצמן מן הדין כנ״ל רק שהקב״ה נוטל כו׳ ודן אותם כאחת הרי מסייעי׳ והם לי בעוזרי להאמין בתח״ה כנ״ל בכ״הכ .

וזהו כ׳ הכ׳ לכן יחכה ה׳ לחננכם ר״ל להחיות המתים ולחוננכם ואמר וירום לרחמכם׳כי תח״ה הוא ברחמים כאמור בקיון לחסנו מחיה מתי׳ ברחמי׳ רבים ואמר הרחי׳ לזה כי הלא תדעו כי אלהי משפט ה׳ולא יתכן המשפ׳רק ע״י תח״ה כמש״ל כנ״ל בכ״הכ בעזה״י וזהו כה״כ שאמר דהמע״ה נתתה שמחה בלבי כו׳ר״ל שנשמח עצמו בת״ה והוא ע״י רצותי כי דגנם ותירושם שלם הרשעים רבו כמו רבו ויאלין לוהלים לשודדים ובטוחות למרגיזי אל ות״כ יקשה הלא אלהי משפט ה׳ לך ע״כ שהמשפט הוא אחרי מותם ות״כ מוכח מזה תחה״מ לזה נתתה שמחה בלבי ואמר כי עי״ז אני יודע כי אתה ה׳ ר״ל אתה בעצמך לבדך הקב״ה בעצמו יחי׳ המתים לבטח תושיבני להחייהו בת״ה ואמר לבטח כי היות אחר ת״ה אזי יאבו לבטח ולא יפחדו מיום המיתה וכאמרם ז״ל צדיקים שעתיד הקב״ה להחיותן אינם חוזרים לעפרם כנ״ל בכה״כ בעזה״י :

או יאמר כי אתה ה׳ והוא עם מה שכ׳ הרב בעל מדרש שמואל ז״ל בהקדמתו בפירוש הכ׳ ויצא הכהן אל מחוץ למחנה ורפאה והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע שהקשו המפרשים דהנ״ל נרפא הצרוע מן נגע הצרעת וכתב וז״ל כי לפי דרך הטבע הצרעת בלהלו מסוס שגדרה עליו ה׳ שחורה והו׳ צריך אליו לשמח עצמו ולטייל כדי להסיר מעליו מנחתו להתרפא מצרעתו ועכשיו בהיותו בדד מחוץ למחנ׳ הוא עצב ונלחם ויגרוס להכביד עליו השחורה ולכן אמר כשיצא הכהן אל מחוץ למחנה שלפי הטבע הוא רע להכביד עליו חליו משם ירפאה הכהן ויכיר כי הכל תלוי בתשובת הצרוע וז״ש ורפאה הכהן והנה נרפא כו׳ כלומר כי לא היה לו רפואה בדרך הטבע ע״י רופא אלא עצמו נרפא הנגע שהצרוע עצמו רפא את עצמו במה שבד ונכנע לפני אלהיו ע״כ דברי הרב ז״ל בעל מדרש שמואל ומה נמרצו לחברי יושר הרי נלמד שמה שהוה הקב״ה במצורע בדד יבד הוא מתנגד לרפואת הצרעת בדרך הטבע ומזה נראה בחתת כי מה׳ יושעתה לו ולא בדרך הטבע והנה אמרו רז״ל בחלק שמה חדשים נצטרע דוד כו׳ ע״ש וזהו אומרו כי אתה ה׳ לבדד גם כשושב אני לבדד כדין המצורע בדד יושב עכ״ז לבטח תושיבני להחזירנו אל כותן ולרפואתו מצרעתו . אף שבדרך הטבע אדרבה זהו גורם להכביד חליו וכאמרו אנוש אבל לה׳ הישועה לרפואת גם כשהוא בדד יבד כנ״ל בכה״כ בעזה״י :

דרוש נחמד ונעים שיכוין אדם בתפלתו להתפלל בכוונה ובהכנעת הלב ובאימה וכל בקשותיו יהיו שימלא ה׳ צרכיו למען יוכל לעבוד ה׳ בכל לב :

ה א לַמְנַצֵּחַ אֶל הַנְּחִילוֹת מִזְמוֹר לְדָוִד :
ב אֲמָרַי הַאֲזִינָה יְיָ בִּינָה הֲגִיגִי :

יתכן עם מה שאמרתי בפירוש הכ׳ ועתה מה קויתי ה׳ תוחלתי לך היא . כי הענין הוא כמו פרנסה ומזון

וממון וכל צרכיו כשהדם שוחל מאת ה׳ צריך להיות כוונתו שיהיו לו הדברים הללו למען יהיו לו הכנה לעבודת הגבורה יתי״ש כי בשם הוא למלאות חפצו ותחוותו ולזי תפלתו היתה לרצון וכמ״ש דצוותין ככלבין ומתרן הכ לן היא הכ לן מזונא הכ לן תורתא רק צריך לכוין שמבקש על החיים למען יעבוד את הגבורה ויתקן את אשר עיות ובמזוכ יכוין למען יוכל לעבוד את ה׳ וכן בעותרא לן תפלתו לרצון לפני ה׳ צורו וגואלו ·

וזהו כוונת הכ׳ מה קויתי ה׳ כל מה שקויתי שתתן לי כל תוחלתי גם צרכי הגוף הכל לך היא כלומר בעבורך לתת לכל לעבדך בחמת ובלב שלם בלי שום מניעה כלל וזהו ג״כ כוונת הכ׳ טוב ה׳ לקויו לנפש תדרשנו · והפשוט הוא כי לפעמים יש רשע עריץ עושה מעשה זמרי וכוטח בה׳ ומבקש שכר כפיהם וכמאמר הכ׳ רשעה בשוחד יספטו כו׳ ועל ה׳ יסמכו כו׳ לכן בגללכם כו׳ והכטחון הזה כתן נחשב כי אך יושיעהו ה׳ והוא עומד ברשעו ובמרדו ועודנו מחזיק בטומאתו אך הכטחון הוא נאות לנדקים ירחי ה׳ וחוסבי שמו אזי ה׳ הוא בעוזרם וזהו כוונת הכ׳ טוב ה׳ לקויו תמכם דווקא לנפש תדרשנו אבל לא להרשע שעושה עבירות רעות לאיש אשר אלה לו לא יועיל הכטחון וזכן להדיא במ״ר טוב ה׳ לקויו וכול לכל ת״ל לנפש תדרשנו ע״ש והוא זה הדבר אשר דברנו בעזה״י וזהו כה״כ בטח בה׳ ועשה טוב ר״ל כי הכטחון לבד לא יועיל לך כלום רק עשה טוב אז יועיל לך בטחונך בהקב״ה כנ״ל תמכם לדרכינו יתכן לפרש טוב ה׳ לקויו לאותם שמקויים לה׳ לנפש תדרשנו שעיקר קויום הוא שתתה ה׳ תדרשם לנפש ר״ל לא מיבעי׳ בהתפללם ומקויים לך שתושיעם לעבודתיך זהו בוודאי נראה בעליל שאין בזה שום כוונה רק לשמך הגדול רק גם בהתפללם על צרכיהם המרובים אזי עיקר הכוונה הוא לנפש שיוכלו לעבדך בחמת ובתמים ותדרשנו קאי על ה׳ ור״ל טוב ה׳ לקויו שמקוים לנפש תדרשנו תדרשנו אתה ה׳ לנפש לדברים הנוגעים אל הנפש ולא לצרכי הגוף אז גם בהם מקויים גם עבור צרכי הגוף ג״כ כוונתם לנפש למען לא יהיה להם מניעה מעבודת ה׳ כנ״ל בכ׳ הכ׳ בעזה״י ויתעלה · וזהו כ׳ ה״כ כי בהתפלל דוד המע״ה אל ה׳ אל הגמולות והם שירות וגייסות המוכיח העומדים עליו ועל כל ישראל עם ה׳ אמר אמרי האזינה ה׳ שתאזין אמרי פי והיגה הגיגי כי כל מחשבתי הוא לעבודתך שתגילנו מהם עבור לעבדך כי אשב לבטח ובשלום אזי מוכל לעבדך בחמת ובלב שלם וגם בכל צרכיו כשהתפלל ובקש מאת ה׳ אזי אמר היגה הגיגי ר״ל מחשבתי וזהו כ׳ הכ׳ יהיו לרצון אמרי פי כי היות הגיון לבי לפניך ה׳ כו׳ כי לפניך גלוי מחשבתי כי גם בעת שאני מתפלל על צרכי הגוף מחשבתי היא עבור עבודתך הטהורה והקדושה למען תוכל לעשותה בשלימות כנ״ל בכ׳ הכ׳ בעזה״י:

הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְּעִי מַלְכִּי וֵאלֹהָי כִּי אֵלֶיךָ אֶתְפַּלָּל:

יתכן עם מה שכ׳ הרב הר״ם אלגזי ז״ל בספרו אהבת עולם לפרש הכ׳ ה׳ שמעה תפלתי ושועתי האזינה אלי בתוספת ויו״ו עפמ״ש הרמב״ם ז״ל בפ״ה מהל׳ תפלה דאין אדם רשאי להגביה קולו בתפלתו אע״פ שלא יכוון לבו רק ע״י הרמת קול אז שרי וזהו כה״כ שמעה תפלתי ה׳ ושועתי ר״ל מה שאני מריס קולי בשועה שועה היא לשון הרמת קול הוא בעבור שתאזין תפלתי כי בהיותי מכוין לבי אזי אין תפלה נשמעת לפני הקב״ה · היו לבו לא נכון עמו אזי אין התפילה נשמעת לפני הקב״ה · וכאמרם ז״ל בפ״ק דתעניות אין תפלתו של אדם נשמעת אע״פ שאינו נפשו בכפו כו׳ ע״כ וזהו ושועתי הוא בעבור שתפלתי אזין תבוא שתוכל לבוא אזין וזהו מש״כ הר״ם אלגזי ז״ל בתוספת ביאור קצת ·

יש להמתיק הדברים עם מ״ש מוהר״י ז״ל עוד בכתוב ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם גם אם תרבו תפלה עושה צדקה אז שמר מצות ולבו כל עמו והקב״ה ירחם ללבב אינם המלאכים אינם יודעים מה בלבו של אדם וז״ש ובפרשכם כפיכם כו׳ שתתנו צדקה ורק בכף יד בלא לב אזי אעלים עיני מכם וזהו לטובה שידונו אותם המלאכים ובטוב העולם נידון כו׳ ע״ש עכ״ל הטהור · ומש״כ שהמלאכים אינם יודעים מחשבה שבלב נ״ע קצת דמבואר להדיא בתו׳ בפ״ק דשבת שיודעים מחשבה שבלב כל אדם ע״ש · ובזה יומתקו דבר הר״ם אלגזי ז״ל שיאמר הכ׳ ושועתי הוא בעבור שתכוין לבי בתפלתי ואזין תבוא להקב״ה בעצמו משא״כ אם רוח אחרת עמו אזי אין הקב״ה בעצמו מקבלה רק נמסרת למלאכים וכדברי מוהר״י ז״ל :

ובזה יובן הכ׳ שלפנינו ונקדים לזה מה שעניתי ואמרתי לפרש מאמר רז״ל בפ׳ תפלת השחר וז״ל אמרו לו רבינו למדנו כו׳ וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים ע״ש ופירש״י ז״ל דעו כו׳ כדי שתתפללו בירח״ז וכוונה ע״ש והכוונה היא כי בהיות שאמר להם לבסוף יה״ר שיהא מורא שמים עליכם כמורא ב״ו ח״כ בהיות האדם לפני מלך ב״ו גם כשלבו בל עמו ג״כ פעמים שהמלך יעשה

יעשה בקשתו וימלא חפצו והלוך למר מורת שמים כמורת ב"ו לך כי הב"ו ליכו מבין ויודע מחשבה שבלב רק הקב"ה הוא בוחן לבות וכליות וע"כ כמו שלפני בשר ודם צריך לשמור פיו ולשונו בדיבורו עכ"פ כך לפני הקב"ה שגלוי לפניו תעלומות לב צריך לטהר רעיונו ומחשבותיו הוחיל ולפניו גלוי המחשבה וזהו כשזירז מותס לכוונת הלב בתפלה שיזרזו בזה אמר דעו לפני מי אתם מתפללים ובקיומו זוכר לפני מי הוא עומד אזי ירחה שיהא פיו ולבו כשיודע שעומד לפני מ"ם הקב"ה ולפניו סתר כגלוי ומתוך זה יכוין לבו בתפלתו כנ"ל וזהו ג"כ מה שפירש"י ז"ל כדי שיתפללו בירחה וכוונה כי הכוונה תבא ע"י שידע לפני מי הוא עומד לפני מ"ם הקב"ה וע"כ אין מילוק בין דיבור למחשבה וזהו כוונת הכ' הקשיבה לקול שועי כו' ר"ל גם כאשר אזעק ואשוע בהרמת קול עכ"ז הקשיבה כי הרמת קולי הוא עבור כי אליך אתפלל ומחשבה כדיבור דמיא לזה צריך אני להרים קולי בקול להבין ולעורר בזה כוונת הלב כנ"ל בעזה"י:

ועוד כ"ל לרמז בכ' הזה רמז נפלא אשר האיר ה' את עיני ומצאתי סמך קצת מפסוק הזה למה דאיתא בס"ע פ"ח סימן ק"ח ס"ג ו"ל י"ח אשר"ם וכיו"ב מותר להשמיע קולו בתפילתו כו' ע"ש וזהו כ' הכ' הקשיבה לקול שועי דהיינו בהרמת קול כו' מלכי ואלקי כי אליך אתפלל ר"ל בר"ה בר"ח ויוה"כ שאנחנו מתפללים ואומרים להקב"ה מלכי ואלקי שאומרים ב"פ ה' וגם המלך אז הקשיבה לקול שועי שאז מותר להשמיע קולו בתפילתו משא"כ בשאר ימות השנה אין אומרים המלך רק ה' בלבד לזה רמז לקול שועי מלכי כו' כי אליך אתפלל כנ"ל בעזה"י:

ד יְיָ בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרֹךְ לְךָ וַאֲצַפֶּה:
ה כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אַתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע:
ו לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ שָׂנֵאתָ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן: ז תְּאַבֵּד דֹּבְרֵי כָזָב אִישׁ דָּמִים וּמִרְמָה יְתָעֵב יְיָ: ח וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ:

נראה לפרש לפי מה שמעתי לפרש הפסוק כי עמך הסליחה למען תורא כי כל זמן שהאדם עומד במדרגת אזי מין ירחת ה' על פניו כלל לא בבושו בחטא המלך מלכו של עולם ומה נורא המקום הזה עכ"ז אף עונותיו מבדילין בינו לבין המקום אמנם אחר שעב בתשובה והקב"ה נושא עון אז תבוא אליו ירחה בחינת אשר מעליו עונו וחטאתו תכופר ואזי סרו המחיצות שהבדילו בינו להקב"ה ומתוך זה יבוא אליו ירחה והכניעה מהש"י וזהו כוו' כ' כי עמך הסליחה למען תורא כי ע"י מה שאתה סולח לעונותינו נירא מפניך ויבא הירחה בלבנו כן שמעתי זהו לעכ"ל כוונת רז"ל במה שאמרו הבא לטהר מסייעין לו והיינו כי בחינת הכל בידי שמים חוץ מירחת שמים לך הסיוע הוא בדרך הזה שהקב"ה ברוב חסדיו כאשר יבוא האדם לטהר ומתחרט על פשעיו אזי הקב"ה סולח לו ומתוך זה יעש ממילא בלבו הירחה כנ"ל וזה לו פיוט גדול לשוב בתשובה כנ"ל.

והנה זה ודאי מה שהקב"ה סולח לאדם הוא מצד חסדו וטובו ודרכו לרחם על בריותיו המתנחמים ועוזבים פשעיהם כי מצד הדין הפשע המטלטל תמות רק מחמת שהקב"ה רב חסד הוא נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו כי אפן חסד הוא ומתוך זה החסד בחי ירחה לאדם כנ"ל וזהו פירוש הכ' ואני ברוב חסדך רנ"ל מחמת רוב חסדיך לסלוח עוונותינו מתוך זה כשתשוב ביתך וגם כשתתחנה אל היכל קדשך הכל הוא בירחתך כי לולא חסדי ה' לסלוח העונות אזי גם אם יבוא האדם בחצר המלך פניהם לחץ כי מורא המקום הזה עכ"ז לא ירך לבבו כלל כמ"ש ברחם דברינו כנ"ל בפירוש הכתו' בעזה"י.

ועוד נראה לפרש הכ' לפי מה שאמרו רז"ל במסכ' חולין בשילהי פרק כיסוי הדם חוטקני בכס שאפילו בשעה שאני משפיע לכס גדולה אתם ממעטין עצמיכם לפני כתבי גדולה לאריסים חמר ואכני עפר ואפר כו' לדלי חמר ואכני תולעת ולא איש כו' ע"ש וכן בתב בספר המפואר חוכת הלבבות כי עיקר הכרת הכנעה בחדם הוא אם בשעה שעולה לגדולה עכ"ז לא סר ממדות הכנע' ועבוה אז ניכר כי ענין אמיתי הוא ע"ש בתוך מזה שהבית רמז בכתוב אם רום המושל יעלה עליך כו' רנ"ל שתעלה לממשלה וגדולה עכ"ז מקומך על תגח ע"ש ויאירו עיניך. וזהו פירוש הכתוב ואני ברוב חסדיך ר"ל כשחסדיך מתרבים עלי ומשפיע אתה עלי גדולה אזי אז אני ממעט עצמי לפניך וזהו מאמרו אבוא ביתך משתחוה אל היכל קדשך כי השתחוי' הוא מורה הכנעה והשפלת האדם עצמו לפני בוראו ומאר בירחתך ולא כאותן אשר לבם בל עמם וכי מטת למודים ריפא מכלי וכמאמרם ז"ל נחזיק טיבותא לריפא כו' ואמנם אני משתחוה לפניך בירחתך כנ"ל בחחות ה' לפרש הכ': נראה

ט יְיָ נְחֵנִי בְצִדְקָתֶךָ לְמַעַן שׁוֹרְרָי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ:

נראה דלפרש לפרש עם מה שאמרו רז"ל בכניסתו לבהמ"ד מזי יעמוד ויתפלל אלא מכאן בדבר הלכה ויסמוך בי תחירי כו' ולא יכנסו כו' והכי תיבת ויסמוך בי תחירי הוא לכאורה ללא צורך כי מה חסר בהתפללו פסוק אלא יכנס ולמה לומר עוד התקלה של התחירים והנראה שהוא כדי שיהי' כמבקש רחמים על תחירו שנענה תחילה לזה כולל בתפלתו גם תפלה על התחירים ומשם כוונתו אלא יכנס למען לא יבוא תקלה לתחירים על ידיו ועי"ז הוא נענה וזהו כ' הכ' כי מצינו שגם המלך דע"ה ביקש על עצמו אלא מכאן בדבר הלכה וכמשנ"ת בפסוק שמרני אל כי חסיתי בך שמרני ר"ל אלא מכאן בדבר הלכה וזהו בקשתו גם כאן ונקדים עוד לזה כי הסנהדרין היו יושבין כחצי גורן עגולה כדי שיראו זה את זה ולזה יתכן שקראם שוערי ר"ל הרואים לותי וזהו פירוש הכ' ה' נחני בצדקתך ר"ל בצדק אלא מכאן שלא יכנס וגם אם לא למעני רק שלא יסמכו בי תחירי וזהו למען שוררי כנ"ל היסר לפני דרכיך ר"ל התורה הנקראת דרכי ה' כנ"ל בעזה"י:

י כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוֹנָה קִרְבָּם הַוּוֹת קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן:

הנראה לפרש דהנה אמרו על רבי נחוניא בסמיה מתפלל על החולים הי' לומר כו' אם שגורה תפלתי יודע אני שהוא מקובל כו' הרי שסימן הוא שאין התפלה מקובלת כשאינה שגורה בפי' כמ"ש יודע אני שהוא מטורף דקאי על התפילה שטורפין אותה בפניו כמ"ש הרב ז"ל בפירוש המשנ"ע ש"ס והנה אמרו רז"ל בפ"ק דתענית אין תפלתו של אדם נשמע' עד"כ משום שפסו נפשו בכפו ופירש"י ז"ל שנפשו מכווב בכפו דהיינו בלב שלם ע"ש הרי כי בשם אין האדם מכוין לבו בתפלתו אין תפלתו נשמעת וכבר אמרנו כי כשאין התפלה מקובלת אלי אינה שגורה בפיו וזהו פירוש הכ' כי אין בפיהו נכונה ר"ל שהתפל' אינה נכונה בפיהו ר"ל שאינ' שגור' בפיו ואמר הטעם משום קרבם הוות ר"ל שבקרבם הוא מחשבתם הוות ר"ל מחשבות רעות ואינן מכווינים לבם בתפלתם לזה תפלתם אינה נשמעת וטורפים אותה בפניו ולזה אינה שגורה בפיו כנ"ל.

ואמר קבר פתוח גרונם ר"ל כי נודע מאמרם ז"ל דלעולם יכלכלנו ואמרינן הכי הכי לן מיי הכי לן מזונו ועותרו ובניות אינם מצויים כוונתם לשמים רק

טהורות רביעי

למלאות חפצם ותשוקתם אזי תפלתם אינה נשמעת. וזהו שאומרו קבר פתוח גרונם ר"ל שגרונם הוא כמו קבר פתוח אשר לא יסגר לעולם כמ"ש שלא הכה לא תשבענה שאול כו' וכל כוונתם בתפלה הוא עבור חפצם ובעבור זה תפלתם אינה לרצון לזה לעולם יחליקון. ר"ל שמחלקים בלשונם שלא תפלה שגורה בפיהם ודרכם חושך וחלקלקות או יאמר לעולם יחליקון לשון שפת חלקות ור"ל כי אין כוונתם לשמים רק בעבור נרכי גופם. הם מחליקים לעולם להתפלל כנ"ל בפירוש הפסוק בעזה"י.

יא הַאֲשִׁימֵם אֱלֹהִים יִפְּלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם בְּרֹב פִּשְׁעֵיהֶם הַדִּיחֵמוֹ כִּי מָרוּ בָךְ:

כבר נודע מאמרם ז"ל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה בישראל אבל בעכו"ם הקב"ה מצרף המחשבה למעשה והטעם שמעתי משום דקי"ל העמד דבר על חזקתו לכך בישראל שהם בחזקת כשרות כ"ז שלא עשה העבירה בפועל כפיס אזי העמידנו על חזקתו ואף שחשב מחשבה רעה ודאי לא הי' עושה בפועל משא"כ בעכו"ם דהם בחזק' פסול גילוין גם על המחשבה כמו על המעשה כן שמעתי והנה הלא אמרו רז"ל רובא רובא וחזקה רובא עדיף ולפ"ז אם הלדם רובו עונות אזי הדעת נוטה ומכרע' שיעשה גם על המחשבה כי אף דחזקה חזקה בישראל לגבי' עכ"ז הלא רובו עונות ורובא וחזקה רובא עדיף ואיתרע חזקתו וגם בודאי אחר שהוא רשע גמור ורובו עונות בודאי יעשה אשר זמם מחשבה רעה:

ובזה אמרתי לפרש מה דאיתא במדרש אינה בפסוק כי ה' הוגה על רוב פשעיה ואמר במדרש כי ה' הוגה יכול על מנן ת"ל על רוב פשעיה ע"ש. ורבים וכן שלמים מהקדמונים מפרשי המדרש תמהו בזה דמהיכי ס"ד דעל מנן יע"ש:

והנראה דאיתא במדרש. כי ה' הוגה מלמד שכפנשו על ד"ת כי נאמר והגית בו כו' ע"ש ולפ"ז יש לומר נמי דכעבדו על המחשבה אחר שניתן לידרש תיבת הוגה כי הוגה הוא לשון המחשבה ג"כ כמו בינה הגיגי וזהו כ' המדרש כי ה' הוגה דקיימו על המחשבה נמצאו יכול על מנן שהרי הקב"ה מינו מצרף מחשבה רעה בישראל לזה אמר על רוב פשעי' אחר שהיו רובם פשעים לזה הקב"ה מעניש גם על המחשבה כנ"ל דרובא וחזקה רובא עדיף כנ"ל בעזה"י. וזה כ' הכ' התשימם אלהים יפלו ר"ל

שיהיו נופלים ממועלתיהם ר"ל גם מחמת מועלותיהם הם מחשבותם הרעות גם ע"ז יעכבו ויפלו ולפ שאין כן הוגד של הקב"ה בישראל לזה אמר בדוד פשטיהם ר"ל בהיותם רובם פשעים עי"ז הדיחמו כי מרו בך ר"ל גם מה שמרו רק בך כי הקב"ה לבדו הוא יודע מחשבות לזה אמר על המחשבה כי מרו בך עכ"ז תעבם מחמת רוב פשעיהם ורובן וחזקה רובא עלויה כנ"ל בפה"כ בעזה"י :

וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעֲלְזוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ :

עמ"ש בריש פרשה ד' בפסוק בקרבי עבני לפרש הכתוב הזה ע"ש ויאירו עיניך :

יתכן עפ"י מה שאמרו רז"ל בפ"ק דברכות מתי ושלוש פרשיות אמר דוד ולפ אמר הללוי עד שרשה מפלתן של רשעים שנאמר יתמו חטאים מן הארץ כו' וכן אמרי שם עוד רשה מפלתן של רשעים . ואמר שירה ע"ש והקשה מהרש"ג ז"ל שם בחידושי אגדות וז"ל מכאן קשה למ"ש התחרונים שאין לומרים הלל ביום ראשון של פסח . משום שאמר הקב"ה מעשה ידי טבעו ביס ואתם אומרים שירה והרי הכא אמרו בהיפך דלפ אמר דוד הלל עד שרשה במפלתן של רשעים ע"ש בתורף . ולכאורה דבריו נפלאו ממני דאמתי תלה קושיתו על התחרונים דבלפ דבריהם נמי יקשה ס"ם דהכא שם"ם דפ"ד דסנהדרין דאמר להדיא בקשו מ"ה לומר שירה אמר להן הקב"ה מעשה ידי טבעו ביס כו' הרי דס"ם ערוך הוא לאין לומרים שירה על מפלתן של רשעים ואפשר יתכן דהוי מחלקין בין שירה להלל לפי שאין קושיא לי' על הס"ם אבל על התחרונים שפיר קשיא לי' דאמרו דבריהם על הלל כנ"ל אמנם העיקר נראה לומר דאין הסוגיות הללו ניסתרו להדדין בהקדם מה שאמרתי בפירוש ה"ש יסמח נדיך כי חזה נקס פעמיו יראה בדם הרשע ויאמר אדם אך פרי לצדיק כו' והנראה דהנה בהיות הרשעים יושבים בשלוה ודרך רשעים עבוד אלקים כי הלפ יסליו לוהלים לשודדים ובטוחות למרגיזי אל והצדיקים הלכו קדורנית מפני חויב ות"כ הלפ תרגו כי אך ריק זכיתי לבבכם וכמאמר ה"כ אך כו' ואני כמעט נטו רגלי כאין כו' כי קנאתי בהוללים כו' וכל הפרשה מדבר מזה הענין והדברים מאיר דברנו .

אמנם בהיות הקב"ה מעניש לרשע אז ניכר כי אית דין ואית דיין ואפ שאין להצדיק שכר

בהתי עלמא שכרו גמור לעה"ב כי טוב שעה אחת של קורת רוח בעה"ב מכל חיי העוה"ז ונקדים עוד מ"ש חכמי המוסר כי לכאורה יש לתמוה מה זה ועל מה זה שאנו עוה"ב הגמור אין זכר למו בתורתנו כלל ומנ"ל כך מולמת ותירצו לזה כי הסכר אין צריך להכתב בתורה כי אחר שנכתב עונש הרשע הכרת הנפש ההוא ומזה טובה מרובה ממדת פורענות ממילא נלמד מק"ו שכר טוב לצדיקים והעמידו דבריהם על הפסק וירוממך לרשת ארץ בהכרת רשעי תרגה ר"ל וירוממך לרשת ארץ לעוה"ב והרמ"כי הכרת רשעים תרגה ממילא הסכר טוב נלמד מכ"ש זהו דברי הרמב"ן ז"ל הרי כי בהיות הקב"ה מעניש להרשע נלמד מזה שכר טוב לצדיקים ולפ כי בעה"ז דמיקא לי' שעתה שכרו גמור לעה"ב לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו וזהו לפענ"ד פירוש הכ' כאשר מספטך לארץ נדך למדו יושבי תבל כי בכר יעדנו כמה פעמים כי הסכר נקרא נדך היות שהוא מנדקותיו של הקב"ה וזהו מאמר הכ' כאשר מספטיך לארץ ר"ל בעשותך מספט בארץ ברשעים אזי נדך דהוא ס"ט למדו יושבי תבל שלמדוהו מקל ומומר כנ"ל .

וזהו כוונת הכ' ישמח נדיק כי חזה נקס כשרואה נקמת ה' בשונאי הצדיק אזי ישמח ואמר הטעם על שמחתו כי בשמת הצדיק אינו שמח על יוד הרשע רק שמחתו הוא שכשרואה עונש הרשעים אזי יודע כי שכרו הוא בעוה"ב וגמור לעוה"ב כמ"ש כי מידה טובה מרובה וזהו ויאמר אדם ר"ל הצדיקים שהם קרואים אדם אזי יאמר אך פרי לצדיק ר"ל שיש שכר טוב לצדיק וגם אך יש פלקים שופטים בארץ להפרע מן הרשעים ולית ס"ט לצדיקים . או יאמר אך יש פלקים ר"ל דמפרש מה שיאמר אך פרי לצדיק מנין לו זה כי הלא אך יש פלקים שופטים בארץ שעושה מספט ברשעים ס"כ כ"ש שיתן ס"ט לצדיקים . והנה עפי"ז נשוב ליישב מאמר רז"ל בברכות דכוונת דוד בהשירה הי' ברשותו מפלת הרשעים אזי אמר שירה על ידיעתו הסכר הטוב שיש לו לעוה"ב וזהו כ' רז"ל רשה מפלתן של רשעים ואמר שירה ר"ל על הסכר שלו ומפרש הכ' יתמו חטאים כו' וזהו פורעניותן של רשעים ומתוך זה ברכי נפשי את ה' שיש לך לבטוח בה' שסכרך יהיה מסלס וברכו את ה' ואל ישיאך יצרך שאך ריק זכית לבבך כמ"ש זהו כ' רז"ל בברכות אמנם לומר שירה על מפלתן של רשעים בלתי כוונה זו רק על נפילתן אזי אין אומרים והמלאכים אין להם סכר כלל והם רצו לומר שירה על מפלתן של הרשעים לבד לזה לפ רשה הקב"ה ואמר מעשי ידי טבעו ביס כו' וה"כ לפ סתרי להדדי ס"ם דברכות וסנהדרין ושניהם כאחד טובים . וזה יבואר הכ' כי מוסב על המקרא שלפניו דאיירי

ממפלתן של רשעים לזה נאמר כי בהיותך עושה דין ברשעים
לזו ויסמכו כל חוסי בך הם הצדיקים וקרוים בשם חוסי בך
כי היות הצדיק בעוה"ז הוא ערוי בצער ומתפרנס בדוחק אף
שעושה מצות והטוב בעיני ה' ועכ"ז לזיכוי מהרהר אחר מדותיו
של הקב"ה כי הוא בוטח בה' שזכרו הוא שמור לעוה"ב
וכמאמרם ז"ל צדיקים יושבים ועטרותיהן ברשאיהם ונהנים
מזיו השכינה ובעבור זה נקרוים חוסים כי הם בוטחים בה'
אף שבעה"ז הם מעונים ביסורים ודחיקה להו שעתא וזהו
כי' הכ' כי כשאר ירקו הצדיקים עונג הרשעים אזי ישמחו כי
ידעו שכרם הגנוז ויהא לבם נכון בטוח בה' ואמר לעולם
ירננו ר"ל לעולם גם בעת ערה להם עכ"ז ירננו כי ידעו
שכרם לעה"ב ומה' פעלם ומשכורתם שלימה כי נלמד מק"ו
מעונש הרשעים ופמ"ל בעזה"י :

ואמר ותסך עליהו ר"ל שתגין עליהם ותסך עליהם
מהי"ר אר שלא יהי' לו פתחון פה להסיתם כמ"ש
ברחם דבריהו כי הלא הצדיק יחזה נקמת ה' ברשעים והנה
טענת הי"ר היא שהיה כשתים החת היא כי אמר
יאמר הלא הכל רואה שהרשעים יושבים בשלוה ומקטים הרי
אין עונש בעולם ואיה היסר בעיניו יעשה וזו הטענה היא
שהה מסלות הרשעים והשנית הוא מיסורי הצדיקים כי יאמר
לו אף שוא עבוד אלהים כי הלא הם נגועים כל היום
ותוכחתם לנקריס :

אמנם כשהקב"ה עושה דין ברשעים אזי סרה ובטלה
התלונה הראשונה וגם הטענה השני' בטילה
ומבוטלת כי הלא שכר טוב נלמד בק"ו ממונש הרשע ולזה
אף שבעה"ז הצדיק נגוע ומוכה אלהים ומעונה הכל הוא
להרבות שכרו בעה"ב תעכוב נקמי ליכנות מזיו השכינה וזהו
אמרו ותסך עליהו ר"ל שתגין עליהם מהי"ר כי בטלה
טענה הראשונה של הי"ר בעשותך נקם ברשעים ואף
הטענה שני' בטלה כי אף שהצדיקים דחיקה להו בהאי עלמא
הלא ישמחו ויעלצו בך ר"ל בך להכות מזיו השכינה תוכבי שמך
הצדיקים וא"כ כל טענותיו של הי"ר בטילין ומבוטלין ולא
שרירין ולא קיימין ע"י המשפט שעושה הקב"ה ברשעים
בעה"ז כנ"ל :

יג כִּי אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק יְיָ כַּצִּנָּה רָצוֹן תַּעְטְרֶנּוּ:

יתואר עם מ"ש המדרש שמואל לפרש משה"ל ונאמן הוא
בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך והוא כי בכל מלאכה
שהאדם עושה עושה לעצמו לבוש וחלוקה דרכן כתנות אור
להתלבש בו לע"ב ועכ"ז הקב"ה נותן להאדם שכר על המצות
אף שכבר הרי הוא עושה לעצמו לבוש במצותיו והרי זה דומה
למי ששכר פועל שיבנה הפועל בית עצמו והבע"הב משלם לו
שכר על זה וזהו כוונת רז"ל ונאמן הוא בעל מלאכתך ר"ל
הקב"ה שהוא בעל מלאכתך נאמן לשלם לך שכר פעולתך
פעולתך דייקא ר"ל הפעולה שאתה עושה לעצמך ע"כ דברי
הרב ז"ל במדרש שמואל :

וזהו לפע"ד צדיקים יושבים ועטרותיהן ברשאיהם
ונהנים מזיו השכינה ור"ל שאתה שיושבין ועטרותיהן
ברשאיהם והייתו העטרות שעשו לעצמם מהתורה ומע"ט כמ"ש
עטרותיהן דייקא ר"ל שלהם ועכ"ז אף שעטרותיהן ברשאיהם
עכ"ז יש להן שכר ונהנין מזיו השכינה :

וזהו כ' הפסוק כי אתה תברך צדיק ר"ל שמברכתך
יבורכו עבדיך לעוה"ב לשלם שכר טוב להם אף שכשינה
רצון תעטרנו שאתה מעטר תחתן בעטרות הרי שמלאכתן
ופעולתן הוא עכ"ז יבורכו ממך ונאמן אתה לשלם שכר
פעולתו כנ"ל :

באופן אחר יש לפרש הכ' דהנה כתיב מי הק דמני
ואשלם ודרשו רז"ל מי הקדים לותי לעשות מטוב
עד שלא נתתי לו נתתי לו בית הכ"ש עושה בו מזוזה טלית
לציצי' בן לימול הרי שהקב"ה מקדי' לאד' ועכ"ז נותן לו שכר משל'
וזהו כי אתה תברך צדיק שאתה מברכו ומשפיע לו הטוב קודם
כנ"ל ועכ"ז נכנה אתה העטרנו כרצון להעוה"ב כנ"ל בעזה"י .

וזהו לפע"ד כ' המקרא כי תקדמנו ברכות טוב תשית
לראשו עטרת פז והכונה כי תקדמנו ר"ל אף שאתה
תקדמנו שאתה מקדים האדם בברכת טוב בבית ובטלית ובן
עכ"ז תשית לראשו עטרת פז שכר העה"ב שיושבין ועטרותיהן
ברשאיהן וגם פז גופל על תענוג עה"ב וכמ"ש דהוי יתיד רשב"י
אי"ג תרתקי דפיזא כנ"ל בפירוש הכתוב בעזה"י . ועיין בתורך
בביאור הכ' מי הקדמני כו' בפרשה בפסוק והיו כעץ שתול
בתופן הסני ע"ש ויאירו עיניך .

ו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב יְיָ אַל בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאַל בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי:
ג חָנֵּנִי יְיָ כִּי אֻמְלַל אָנִי רְפָאֵנִי יְיָ כִּי נִבְהֲלוּ עֲצָמָי:

הנראה לפע"ד לפרש המשך הכתובים הללו לפי
מה שאמרו רז"ל בסנהדרין פרק חלק וז"ל
אמר רב יהודה אמר רב שנה מלכים נלטרע דוד כו' שנה
מלכים מ"ל דכתיב ויהיו ימי מלך דוד על ישראל
ארבעים שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלים ל"ג שנים
וכתיב

וכתיב בחברון מלך על יהודה שבע שנים ושמה מדבר׳ . ואילו הכא שמה מדבר לא קאמר ש״מ דאינטרע עכ״ד רז״ל . ופירש״י ז״ל ש״מ לא ה׳ מלכותו שלימה שנטרע מותן שמה מדבר עכ״ל .

ורבינו מאיר עינינו מהרש״ם ז״ל הביא דברי רש״י וכתב עליו ויותר נראה לפרש כדאמרינן במגורע דחציב כמת כו׳ ולכך לא חשיב לי׳ הכי שמה מדבר שהיו מגורע וחשוב כמת עכ״ל מהרש״ם ז״ל . ואני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה רק הכוונה הוא עם מה שאמרו רז״ל בהוריות פרק כהן משוח מלחמה ת״ל תאר נשיא יחטא פרט לחולה כו׳ פרט לנשיא שנטרע ע״כ הרי דנשיא שנטרע אין לו דין נשיא לענין הדברים שחלוק מן התורה מהדיוט ואינו נחשב אז לנשיא לזה כיוצא דאמר הש״ס ש״מ דאינטרע לכך לא נחשב כמלך שאין לו דין מלך כלל בימים ההם בזמן הזה וזה ברור ואמיתי לפענ״ד וע״ם עוד מה שדברנו אקרא דויחד בבית החפצות ע״ש ועיין בפרשת דרכים דרך דוד דף ד״ה ט״ב עכ פ נלמד שבחותו זמן שנטרע לא הי׳ לו דין מלך . .

והנה אמרו רז״ל בפ״ק דר״ה אמר ר״ח מלך וניבור מלך נכנס תחילה לדין כו׳ ואע״ג מקמי לליפוש חרון אף הרי מצינו שחלק הקב״ה כבוד למלך לדונו תחילה וטובה גדולה הוא לו שנידון מקמי לליפת חרון אף של הקב״ה והנה אחר שבימים ההם שנטרע דוד לא הי׳ לו דין מלך יתכן דגם לזה לדונו מקודם לעשות משפטו מקמי עידנא דיתחיל נמי לא הי׳ לו דין מלך ואינו נידון קודם שאר העם וזהו פירוש הכ׳ שבקש דהמע״ה בעת צרעתו ה׳ אל בחפך תוכיחנו ר״ל אלא תוכיחנו ותהוכח עמי בעת חפך בעידנא דליפוש חרון אף ואל בחמתך בעת הגדלת בחמה מחמת הרשעים היסרני ואמר חנני ה׳ ר״ל בחמתך חנם תעשה לי להדר הזה לדין ולעשות משפט עבדו מקודם כי אף לומלל אני ר״ל אף שמומלל אני ואגזר אני מהמלכות ומצד הדין אין לדוני מקודם עכ״ז חנני בחמתך חנם לדון דיני מקודם .

* ואמר רפאני ד׳ כו׳ נראה לבאר זה עם הכתוב שלאחריו :

ד וְנַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד וְאַתָּה יְיָ עַד מָתָי :

והנה אמרו רז״ל בפ״ק דברכות נגעים אינם יסורים של אהבה ואמרתי טעם הדבר משום דאמרו רז״ל כל יסורין שיש בהן ביטול תורה א״ו אינם יסורים של אהבה והנה מצורע דינו הוא בדד יצא וכבר אמרו רז״ל הלא כה דברי כאש נאם ה׳ מה אש עץ יחידי הינו דולק אף ד״ת אינם מתקיימים ביחידי ע״כ הרי נגעים הם יסורים שיש בהם בטול תורה כי תורתו אינה מתקיימת לזה אינם יסורים של אהבה אח״ז ימים רבים מצאתי בספרת דגברת רבת כוותי . ועיין בחידושי אגדות מהרש״ם ז״ל פרק חלק בסוגיא שהבאתי בראש הפרשה ע״ש :

והנה נבוא על הלמד יסורים שאין בהם ביטול תורה ותפלה אזי אף שהגוף מעונה ומדוכא ביסורין עכ״ז הנפש לא תחבל בהיותו עובד ה׳ עדיין ואין לו מניעה אמנם היסורין שיש בהן ביטול תורה וגם תפלה א״ו אזי הנפש ג״כ תחבל עליו כי יחסר מזונו ומזון הנפש היא התורה והמצות אשר יעשה אותם הלמד ואי בהם וזהו אומרו רפאני ה׳ מן הנרעת כי נבהלו עצמי דהיינו הגוף ונפשי ג״כ נבהלה מאוד הואיל ויש ביסורין של נרעת ביטול תורה כנ״ל :

או יפורש עם מסרז״ל בפרק הרואה לא נברחו הרעמים אלא כדי לפשוט העקמומית שבלב שנאמר והא לקיש עשה שירתו מלפניו ע״ש והיינו כי בהיות הלמד נבהל מפני הרעש אזי הוא נכנע לפני בוראו . הרי כי בהיות הלמד נבהל הוא נכנע לפני הקב״ה והנה אמרו רז״ל בכ״ק דסוטה אר״ז בש ר כתיב בי׳ ונרפש למד לא כתי ב בו׳ ונרפש וזהו פירוש הכ׳ רפאני כי נבהלו כו׳ ואני נכנע מפניך ואתה ה׳ עד מתי כי הרי הגיע העת והעונה שתרפאני כי בשר כתב בי׳ ונרפש .

ה שׁוּבָה יְיָ חַלְּצָה נַפְשִׁי הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חַסְדֶּךָ :

יתכן עם מה שיסדו בתפלה שמתפללים על החולה ר״ל שתשלח מהרה כו׳ רפואת הנפש ורפואת הגוף כו׳ ואמרתי הטעם שמתפללים על החולה לרפואת הנפש ומה מקום לתפלה זו והנראה דהוא עפ״מ דאיתא בש״ס בפ״ד דנדרים אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו כל עוונותיו שנאמר הסולח לכל עוכי הרופא לכל תחלואכי ע״ש וזהו שמתפלל על רפואת הנפש דהיינו שימחול לו הקב״ה עוונותיו ואחר זה יוכל להיות רפואת הגוף אבל בלתי הקדם רפואת הנפש לא יתכן כלל רפואת הגוף כמסרז״ל אין החולה כו׳ וזהו כה״כ שובה ה׳ חלצה נפשי ר״ל שתחלין נפשי מתחלה מעוכותי ואח״כ הושיעני ברפואת הגוף כנ״ל ואמר למען חסדך דהנה אמרו עוד שם גדול נם הנעשה לחולה יותר ממה שנעשה לחכמי׳ משאל ועזרי׳ דאילו התם שם על הדיוט והכל יכולין לבקשת

מכל שלא חולה קם שלא שמיש הוא ומי יוכל לכבושה וכתב מהרש"ם ז"ל סס וע"ש לעניין דמנכין לו מזכיותיו' ע"ש וזהו כ' המקרא שביקש דמע"ה הפרשה הזה שירפאהו ה' מחלי לך היה מתירא שלא יגוכה לו מזכיותיו לזה ביקש הושיעני למען חסדך בחסדך הושיעני ולא בעבור זכיותי ·

או יאמר הושיעני למען חסדיך עם מאמרנו שביקש כל הבקשה הזאת שיתרפא מצרעתו והצרעת הזה בא לו עבור מעשה דבת שבע וכשמע מריבטי דסוגיא דסנהדרין המובא בדברינו בפרשה זו דאיתא התם שאמר דהמע"ה רבש"ע מחול לי על עוונותו כולו כו' קבל עליך יסורין כו' וכתב הכי הוי לך מימרא דרב שפה חדשים בצטרע דוד ע"ש וכן משמע במהרש"ם דהוחיל והבא על אשת איש הוא מיורדי גיהנם יע"ש ודוד קיבל עליו יסורים כהאי עלמא ורק שפה חדשים בצטרע והרשעים בעשים לעה"ב ואינם מקבלים עליהם יסורים ה"ז לזה מצאנו שברים שבעה"ב דהייגו ב"ח בגיהנם ע"ש בדברי מהרש"ם ז"ל הרי נלמד עכ"פ שהצרעת באה לו עבור מעשה דב"ש .

ונקדים עוד מה שמעתי בפירוש הכ' ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו · ובפ"ק דר"ה ר"ש רמי כתיב ולך ה' החסד וכתיב כי אתה לאיש כמעשהו כו' · ושמעתי לפרש הכ' כי אמרו רז"ל מחצבה רעה אין הקב"ה מצפרה למעשה ביעקב וזהו פירש הכ' שהחסד הוא כי אתה תשלם לאיש כמעשהו דווקא ולא כמחצבתו כן שמעתי בפירוש הכ' · והנה אמרו רז"ל בפ"ק דע"ז מקרא נאום הגבר הוקם על שהוקם עולה של תשובה וכתב מהרש"ם ז"ל יש לפרש דנקט עולה כו' כי העולה באה על המחצבה והנה דוד לא חטא במעשה דבת שבע באה על היולאת כו' גט כריתות כותב לאשתו והוי גט למפרע אבל לפי העולה על המחצבה חטא מיתת אחי הוי בת אוריה ולא נהרג הוא אשת איש נמורה ע"ש .

ונקדי שחטאתו של דוד לא היו רק המחצבה וזהו כ' הכ' הושיעני לרפאני מהצרעת שהוא עבור עון דבת שבע למען חסדך כי לך ה' החסד שאין אתה מגלה רק כמעשהו ולא על המחצבה וע"כ הוסיף עבדך כי הלא חטאי לא היה רק במחצבה ואין אני רואי להעונש כל"ל בעוה"י :

ז כִּי אֵין בַּמָּוֶת זִכְרֶךָ בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדֶה לָּךְ :

יתבן לפמ"ש מהרש"ם ז"ל בחלק לפרש הכ' יאוכו לי ירחיק וידעו עדותיך · ואמרו רז"ל סס שפירשו היינו סנהדרין וע"ז בקש יאוכו לי וכו' וכתב מהרש"ם ז"ל למלאות דבריהם וז"ל דאמר שפירשו היינו סנהדרין היה חסר בשתים דהיינו ממנין עשרה לכל דבר שבקדושה ועוד כי' חסר מברה שהי' שוגה כל בבל ע"ז שהפלל יאוכו לי ירחיק והתפלה נקראת ירחה כו' ע"ש בתורך והנה אמרו רז"ל המצורע חשוב כמת ע"ש וזהו כי אין במות ר"ל בצרעת שהוא כמות וזכרך כי היינו בדד יבב ודבר שבקדושה אין מזכירים בפחות מעשרה לזה אין במות זכרך ר"ל להזכיר דבריס שבקדושה כו' ואמר בשאול מי יודה לך כי כבר יעדנו כי כשאין הלדם מכוין לבו בתפלתו אזי אין תפלתו מקובלת כמשרז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אלא"כ משים נפשו ככפו רק הקב"ה בחסדו הגדול מעלים עינו כדי שהמלאכים יקבלו התפלה שהם אינם יודעים מחשבה שבלב אחד זהו ביחיד אבל בצבור גם הם לבם כל עמם הקב"ה בעצמו מקבל תפלתם והן אל כביר לא ימאס וכדאיתא בפ"ק דתענית דפריך מקרא דויפקחהו בפיהם כו' ל"ק הא ביחיד והא בציבור ע"ש וזהו כ' הכ' כי אחר שאמר שהוא נפסד בצרעת מלהזכי' דבריס שבקדושה אמר עוד כי גם תפלה שרשאי ביחיד להתפלל אזי לא טוב הוא בצרעת הזה בשאול ר"ל בצרעת שהיא קשה כשאול מי יודה לך כי אין הלדם שיוכל לכוין כראוי וכצת שהוא בדד יבב אזי תפלתו אין מקובלת להקב"ה כביחיד צריך כוונת הלב לזה אמר בשאול מי יודה לך ר"ל שהתפילה תהיה לך בעצמך ולא להתקבל להמלאכים כי הלדם אינו יכול לכוין כראוי וגם התפילה היא ביחיד כי בדד יבב לזה מי יודה לך כנ"ל בפי' הכ' ועם הדברים הללו אמרתי לפרש הכ' לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה והנה יש לדקדק בכפל הדברים לא אמות כי אחיה והגרלה דהנה כתבנו מאמרם ז"ל דהמצורע חשוב כמת וגם יעדנו דבמצורע יש בו ביטול התפלה מהדברים שבקדושה וגם שם אינו מכוין לבו אזי תפלתו אינה נרצון כי כך היא הסדה בתפלת היחיד וזהו אומרו לא אמות ר"ל שלא יהי' נגוע בצרעת החשוב כמת כי אחיה כ"ז שאני בחיי לא אהי' כמת ואספר מעשי יה ר"ל שרשאי להזכיר דבריס שבקדושה הנאמרים בעשרה כנ"ל בפה"כ :

ח יָגַעְתִּי בְאַנְחָתִי אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי עַרְשִׂי אַמְסֶה :

יתבן לפרש הכ' הזה על חרבן בהמ"ק בעו"ה ונקדי לזה אמרש ז"ל בכתובות אמר רב אבהה שוברתו אחי גופו של אדם כ' עד ג"ל ה"מ מילתא אחריתא אבל הא דאיכן בה ע"ש הרי אחא שהורגלנו בחורבן בית מקוינו לזה האבהה אינה שוברת ומיגעת האדם כמו בהאי גברא דאף דאדכרי'

דתלכרי'העכום"ז מורדנב"ה לא מני לסגופי בהדי'ולא עיף ולא יגע עבור זה ממנם העניו הוא כשהתלם ביכה מחוד על נער שים לו מתוך זה יסור היגון מלבו וכדאיתא בש"ע פ"ח סימן רפ"ח בהג"ה וכן מי שים לו עוגג חס יבכה כדי שילך הנער מלבו מוקר לבכות בשבת ע"ם הרי שמתוך זה שבוכה הנער הולך מלבו ולזה אח"ז כשנזכר בדבר הוא לו כמילתא דתתא הוחיל וכבר יצא הנער מלבו ולא היה בוכרונו והו כ' הכ' יגעתי בתנחתי ר"ל שהייתי יגע בתנחתי לף דכבר דמיגן בה עכ"ז מחמת שעשה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה ומתוך הבכיות יולא הלחלה והנער מלבי לפי שעה לזה התנחה שוברת גופו של אדם ומיגעתי הוחיל והוי כמילתא דתתא כ"ל בשזה ואמר בכל לילה כי עיקר הבכיה על תורבן בהמ"ק הוא מהרתו להיו בלילה כמו בכה תבכ' בליל' וכמו קומי רוני בלילה כו' כ"ל:

ח עָשְׁשָׁה מִכַּעַס עֵינִי עָתְקָה בְּכָל צוֹרְרָי:

הנה הת"ח נקרחים עינים כמו עיני העדה וכדאיתא בש"ם בפ"ק דב"ב הוא סימא עינו של עולם רבנן דכתיב ואם מעיני העדה כו' ע"ם הרי מבואר שת"ח קרואים עינים והכה תמרו רז"ל בפ"ג דנדרים עולה במסקי' לחרטת דיסרחל תתלוון בהדי' הרין חוץ ח כו' תמה ר"י ותמר ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב כו' ע"ם הרי דקך קרח וקללה ונתן לך ה' לב רגז בבבל והכה נודע תמרם ז"ל כל הכופם תכמתו מסתלקת הימנו וזהו אשר קוץ דוד המלך הקיצה על הגלות עשסה ר"ל שנכנה מכעם ר"ל מחמת הכעם אשר מנוחתי בגלות אשר נתן ה' להם לב רגז עי"ז עשסה עיני ר"ל הת"ח נכנה מאורם עבור הדבר הזה כי חכמתם מסתלקת ותמר עתקה בכל צוררי דהכה ניתק בפ"ק דחגיגה כי קל נייתק נפשי' דרבי יהושע ב"ח תמרו לי' רבנן ומאי תיהוי עלן מפיקורסים ג"ל לחבדה עלה מבנים נסרחה חכמתם כיון דחבדה עלה של בנים נסרחה חכמתם של עכו"ם ע"ם. והכה בהיות ח"ו חכמי ישרחל מחבדין חכמתם לדעת כהיות כל הכופם דחכמתו ח"ו מסתלקת ממנו בחופן הזה יתכן שלא נסרח חכמתן של עכו"ם וזהו תומרו עשסה כו' שישרחל נסתלקה החכמה וכהה עינם מהכעם ועתקה ר"ל נתקה סחכמה כמו עתק מפיכם שהוא לשון חזק בכל צוררי כי לא נסרחה חכמתן של עכו"ם:

ט סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן כִּי שָׁמַע יְיָ קוֹל בִּכְיִי:

נראה לפרש עם מה שכ' רז"ל בר"ה בפ"ק דרש רבא מאי דכתיב והבתי כי ישמע כו' תמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ע חיימתי אני מהודה לפניך בזמן שאתה שומע קול תחנוני עמך ישרחל אבל בזמן שאין אתה שומע קול תחנוני אלא אני מהודה לפניך ר"ל שאין אני מהודה לזה אמר בזמן שאתה שומע קול תחנוני ר"ל שאין בהם ביטול תפלה. והא דאמר בזמן שאתה שומע כו' ולא אמר בזמן שאני יכול להתפלל רק בחמת גם ביסורים החדש יכול להתפלל רק שהיסורים מונעים הכוונה לכוין לבו בתפלתו וכבר אמרו שאין תפלתו של אדם נשמעת רק בכוונו את לבו וזהו בזמן שאתה שומע קול תחנוני שהתפלה בכוונת הלב ולא אין ביסורין ביטול תפלה וביכר שאני מהודה לפניך כ"ל מו יתכן לפרש קצת בהנפת אחריו ע"ד מ"ש התלטיך בכ' אני מהבי אהב ומשחרי ימצאוני כי בשם בחים היסורים על הצדיק חזי המון עם מוסבים שהחדש הזה וודאי אינתוני בשרו ולף כי נחמד למראה בני אדם הוא לבו בל עמו לזה הקב"ה מביא עליו יסורין חמר' העד והמופ' על צדקתו הוא כשהקב"ה מקבל תפלתו בעת יקרא לה' זהו מופת חמיתי על צדקותו וכמשרז"ל בפ"ק דכתובות מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר ור"ל מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד ר"ל מי יודע שם הם טובים או לא היות שים לצדיקים סיבה עליהם כמעש' הרשעים ומאן מפים לזה חמר הרקיע כו' כשמתפללים והקב"ה עונה להם ומקבל תפלתם זהו עד על צדקתם. וזהו פירוש הכ' אני מהבי אהב והרחי' ומשחרי כשמשחרים פני בתפלה ימצאוני הרי המופת על צדקתם לך היסורים הם של מהבה להרבות שכרם בעוה"ב כן פירוש התלטיך וזהו כ' המתמר חיימתי אני מהודה לפניך לף שהם מוכים ביסורים לזה אמר כי הבחינה הוא כשאתה שומע קול תחנוני זהו רחי' על צדקת הצדיקים כנ"ל. וזהו כ' הכ' סורו ממנו כל פועלי און שלא תחמרו הוחיל וגם אתה חלית כמונו חלינו נמשלת לזה אמר סורו ממנו שאל תדמוני לכם והרחיה כי שמע ה' קול בכיי הרי עד על צדקתי וחלילי לא הי' רק להרבות שכרי לעוה"ב כנ"ל:

י שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ תְּפִלָּתִי יִקָּח:

גם זה מוסב על מקרא שלפניו לרחי' על צדקתו לשבר מלחמות רשע שלא ידמה לבשם שבעבור שגם הוא לבו בל עמו גידון ביסורים לזה אמר הרחי' כי שמע ה' תחנתי כו':

יא יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ מְאֹד כָּל אֹיְבָי יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ רָגַע:

יתכן שאמר זה על שונאיו אשר שמחו על מידו שלא יקום רע וכמתמר הכ' והסיב מעליו לפו דהיינו

אמרות טהורות

שיזיב מעליו ויבוש על שונאו השמח על מפלתו לזה כלפי שמר בתחילה ונפשי נבהלה לזה אמר עתה שיזיב ה' מעליו ופו ויבוש הרע על שונאיו השמחים על לידו והם יבושו ויבהלו מאוד כנ"ל ואמר ישובו יבושו רגע יתכן עם אמרם כל העושה דבר עבירה ומתביים בה מוחלין לו וזהו ישובו שיהי' תשובתם בשם יבוש לזי יבושו רגע דרגע אחת מוחלין להם כנ"ל בפירוש הכ' בעזה"י:

א שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁר לַיהוָה עַל דִּבְרֵי כוּשׁ בֶּן יְמִינִי:

ב יְהוָה אֱלֹהַי בְּךָ חָסִיתִי הוֹשִׁיעֵנִי מִכָּל רֹדְפַי וְהַצִּילֵנִי:

יתבן לפרש עם מאמרז"ל הירח ורך הלבבי ילך ויבוש כו' הירח מעבירות שבידו ע"פ הרי שבעת נאתם למלחמה צריכין הם לפשפש במעשיהם להיותם נקי מכל חטא ועון ומשמה והנה רש"י ז"ל פירש שפרשה זו אמרה דוד על עסקי יבוז בנוב שבא עליו על עצת שאול והתפלל דוד שלא יפול ביד גויב ע"פ ולזה המלין בעד עצמו בעת ההוא שלא יזכר ושלא יפקד עון דבת שבע כי אמרו רז"ל בחלק דרש רבא מ"ד לך לבבך חטאתי כו' אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך דאי בעית למכפי' ליצרי הוי מכפינא אלא דלא רציתי עבדת זכי למרי' ע"כ הרי לפני הקב"ה היה גלוי וידוע שאין משמה דהמע"ה בעון דבת שבע כי היתה כוונתו למען כבוד השם וגדולה עבירה לשמה וזהו אומרו בעת הלחמו בשאול שהוא נקי מעבירה וחף בלי פשע . וזהו פירוש הכ' ה' חלקי כך חסיתי ר"ל כך שאתה יודע מחשבתי דאי בעינא כיפינא ליצרי רק למען שם קדשך עשיתי זאת דלא יאמרו עבדת זכי למרי' וא"כ אין עבירה בידי לזה הושיעני מכל רודפי והצילני:

ג פֶּן יִטְרֹף כָּאַרְיֵה נַפְשִׁי פֹּרֵק וְאֵין מַצִּיל:

הנראה לפרש עם מה שמרז"ל כי נשמתן של רשעים לאחר מותן זוממות והולכות שנאמר ואת נפש אויבי יקלענה בתוך כף הקלע ופירש"י זוממות מבושות בבית הסוהר עוד שם חלו ולזה נאמרו כן ע"פ בפרק כ"ג דשבת הרי שנשמת הרשעים לאחר מבדן מן העולם נאמרת לזומה לקלענה בתוך כף הקלע לאמר בעון הכעס מחיים נפשו נאמרת להחיצונים ח"ו וטורף נפשו באפו . עוד כתבו ספרי המוסר כי ע"י הכעס נשמתן מתפלק' ולא הדיח לאתרה' וזהו כ' המקרא פן יטרוף כו' ומוסב על מקרא שלפניו שביקש הושיעני כו' ר"ל מהגלות המר אשר כתיב בי' ונקו ה' לך לב רגז וכאשר יעדנו בפרשה הקודמת בפסוק עשה כו' ע"פ וזהו אומרו פן יטרוף כאריי' נפשי ר"ל עי"י לב רגז והכעס נטרפ' הנפש מהיים לזה דימוהו כאריי' כמארז"ל מה ארי דורס ואוכל וחיו ממתין עד שתמות כו' ואמר עוד פורק ואינמציל שמי אפשר להציל מידו כמ"ש דלא להדרת לאתריה:

ד יְיָ אֱלֹהַי אִם עָשִׂיתִי זֹאת אִם יֶשׁ עָוֶל בְּכַפָּי:

ה אִם גָּמַלְתִּי שַׁלְמִי רָע וָאֲחַלְּצָה צוֹרְרִי רֵיקָם:

ונקדים נח תחלה דברי מורינו ורבינו הרב מהר"ם אלשיך ז"ל מ"ש לפרש הכתובים בספר שמואל ח' כ"ד וכך הוא הנעה של הכתובים ויאמרו אנשי דוד אליו הנה היום כו' ועשית לו כאשר יעב בעיניך . ויקס דוד ויכרת את כנף המעיל כו' ויהי אחרי כן ויך לב דוד כו' ויאמר לאנשיו כו' כי משיח ה' הוא והנה ים להעיר דלאיזו צורך כרת כנף המעיל ותו דלמה לא הסיב לסס חלילה כו' טרם שכרת כנף המעיל וגם למה אמר דוקא כי משיח ה' הוא משמע דבל"ז היו הורגו ומפרש הרב אלשיך ז"ל דדוד הי' מחולק עם אנשיו דהם היו אומרים דהכת להורגך הסכם להורגו והוא היה אומר דזהו דוקא בהדיוט ולא במלך אמנם כאשר בא שאול במערת אזי הם היו אומרים רמה שכדברינו כן הוא ואם אתה תהרגהו אתה מכוקה מעון כי הלא מה' יצא הדבר שנתנו בידך לך דוד כי' עושה בחינה לעצמו במה שכרת כנף המעיל אם את"ז יתפרש אזי לא נכון להורגו ואם לאו יהרגהו וזהו אחד שכרת כנף המעיל ויך לב דוד הוא כו' ובעבור זה אמר לסס אח"כ חלילה כו' וזה מפלוקים כל הקושיות והערות דמה שכרת כנף המעיל הי' לבחינה כנ"ל וגם טרם שכרת כנף המעיל לא הי' יכול לומר להם חלילה כו' כי אדרבה הם בבינו רצי' שכדבריהם כן הוא דהא הקרא ה' יהיו לפני דוד וגם הוכרת לומר כי משיח ה' הוא דוקא זה בעמת יש לו דין להרגך להורגך זהו דברי הר"ם אלשיך ז"ל. לפי כוונתו ע"פ שהאריך בכמה דברים עוד בזה ואני בחתי לקצר ובדברים הללו אמרתי לפרש מאמרם ז"ל בפרק הדות' ז"ל ואמר להרגך ותחס עליך ואמר ואתרתי מיבעי לי' ותחס ומסת מיבעי לי' אר"ש ב"ר ז"ל דוד לשאול מן התורה הי' מותר להרגך מ"ט שהרי רודף הוא כו' אלא מיעוטא הוא דהיתה בך חסה עליך ומאי מיעוטא היתה זו בשאול דכתיב ויבוא שאול גדרות כו' גדר לפניס מגדר כו' ע"פ

ויש להפליג דהא כיון דמן התורה הי' מותר להורגו אין כאן פנים עבור לניעות שהיתה בו וגם דבקרא מבואר שאמר הטעם שלפי שלא בו יד משום דמשיח ה' הוא והכרחה דלפי' דברי הר"מ שלפנינו הללו דבאמת כרחות דהמע"ה שהקרה ה' את שאול לפניו לתוך המערה לזו גם הוא היה חוזר מדעתו והסכים לדברי העם אשר ברגליו שאין לחלק בין מלך להדיוט הואיל והודף הוא הסכם והורגו אך עכ"ז ליתר שאת ויתר עז נדקתו לא שמך ע"ז היות שהי' יכול לבחן הדבר ע"י כריתת כנף המעיל אמנם אי לאו שהי' נכנס גדר לפנים מן הגדר לא הי' בחפשר לכרות כנף המעיל שלא ירגיש שאול ואחר שלא הי' אפשר לעשות הבחינה הזו הי' מוקים לי' דוד לשאול מדינא דרודף וכמו שבארנו וזהו כוונ' המאמר מן התורה הי' מותר להרגך ר"ל זולת הבחינה הייתי סובר דמה"ת מותר להרגך הואיל ורודף אתה ולא הייתי מפליג בין הדיוט למלך אחרי רואי שהקרה ה' לותך לפני אך ע"י ניעות שהיתה בך כו' והי' לי בחפשר לברר הדבר הוא חסה עליך משום שאתה"ז רחה ויך לב דוד לותו כו' ידע שעבירה היא בידו הואיל ושאול מלך הוא ולית בי' דין הדיוט הרודף וזה נסתלקו הערות שהערנו דבאמת כלום משות פנים יש בדבר שלא יהרגהו עבור שאמנם בו דבר טוב של הניעות רק הכוונה הוא דע"י הניעות נודע לו לדוד שמה"ת אין להרגו והטעם באמת משום דמלך שאני וזהו כוונת הכתוב כי משיח ה' הוא שלא דזה נודע לו מתוך הניעות דשאול

כנ"ל בעזה"י ביאור מאמרם ז"ל :

וזה יבארו הכתובים שלפנינו ברצות ה' דרכיו דהנה ידוע מאמרם ז"ל שכריתת כנף המעיל נחשב לו לחטא לשאול המלך דע"ה וכמ"ש שבעבור זה לעת זקנתו ויכשלוהו בגדיים כו' ונקדים עוד מ"ש רש"י ז"ל בשמה דוכתי' שים שם במקרא שהוא מיוד ואינו תלוי כמו שם כסף תלוה ויש שם שהוא תלוי וזה פשוט וזהו כוונת הכ' שהתגלל עצמו המלך דוד על אשר כרת כנף המעיל ה' תלקי שם עשיתי כו' ושם זה הוא ודאי ואינו תלוי ר"ל מה שעשיתי זאת לכרות כנף המעיל הי' בעבור זה שאדע שם יש עול בכפי כהריגתו שזה הי' לו לבחינה והכרעה שם הדין כדעת החנשים אשר אתו או כדבריו כדברי הר"מ תלמיך ז"ל אשר מוכח למעלה ואמר שם כו' ר"ל שם גם אחרי כריתת כנף המעיל הייתי הורגו אזי היה לחנם כריתת המעיל וזהו אומרו ואחלצה צורי ריקם ר"ל מה שחלצתי ופשטתי את כנף מעילו היה לריק וזהו אומרו ריקם אבל עתה שלא הרגתיו נמצא אני מנוקה מעון כריתת המעיל שזהו היה לבחינה שם יפלח בו יד או

לא כנ"ל בביאור הכתוב בעזה"י הוא יורנו נפלאות מתורתו

ו יְרַחֲפֵאוֹיֵב נַפְשִׁי וְיַשֵּׂג וְיִרְמֹס לָאָרֶץ חַיָּי וְכָבוֹדִי לֶעָפָר יַשְׁכֵּן סֶלָה :

מוסב על המקרות שלפניו ומפרש על מה ולמה הוצרך לבחינה זו לכרות כנף מעילו לזה אמר דהיה בדעתו דרשתי להורגו הואיל וירדוף כו' וכבודי לעפר ישכן סלה לזה הבא להורגך הסכם להורגו לזה הוצרך לבחינה בעבור ידע דלשתני דינא דמלך כנ"ל בפי' הכ' בעזה"י :

ז קוּמָה יְיָ בְּאַפֶּךָ הִנָּשֵׂא בְּעַבְרוֹת צוֹרְרָי וְעוּרָה אֵלַי מִשְׁפָּט צִוִּיתָ :

בדרך דרוש נרחה לפרש הכ' עם אמרנו לרמז הכ' תרדוף בלף ותשמידם מתחת שמי ה' ויובן עם אמרם ז"ל בשעם הכ' וחסד לאומים חטאת דכל נדקה וחסד שעושין אינם עושין אלא בשביל עצמן כדי שתמשך מלכותן יע"ש בפ"ק דבבא בתרא והנה אמרו רז"ל במסכת פסחים כתיב כי גדול מעל שמים חסדך כו' וכתיב כי גדול עד שמים חסדך ל"ק כאן בעושין לשמה כאן בעושין שלא לשמה הרי דעושין שלא לשמה שכרן עד שמים עכ"פ אלא דבעכומ"ז אישתני דינא דאפילו עד שמים יגדל שכרן וכדאיתא בפ"ק התם קודם לזה ל"ק כאן בישראל כאן בעכומ"ז ויעיין בפרש"י ז"ל ובזה יבוא הכ' ונקדי עוד מ"ש רבינו מהרש"ג ז"ל לבאר מאמרם ז"ל בפ"ק דב"ק במשרז"ל סם ויהיו מכוסלים לפניך אפילו בשעה שעושין נדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים ונאמר ובשנה המאמר הלזה בפ"ק דב"ב ע"ש והתו' ז"ל בב"ק כתב דגרמז במקרא הזה דאיירי מצדקה מדכתיב לפניך וכתיב והלך לפניך צדקך ע"ש ורבינו מהרש"ג ז"ל בח אחריה' ומילא את דבריה' לפרושי סיפא דקרא לפי דרשת רז"ל דאמר בעת אפך עשה בהם דצדקה מגינה מפני

הלף כמאמר הכ' מתן בסתר יכפה אף :

אמנם כשיכשלו בבני אדם שאינם מהוגנים אזי הלף בחזקתו עומד וזהו בעת אפך עשה בהם ע"כ דברי מהרש"ג ז"ל ע"ש ובזה יבואר הכתוב שאמר תרדוף בלף ר"ל שלא ינן עליהם מעשה הצדקה ואז בלפך עשה בהם ואמר עוד ותשמידם מתחת שמי ה' ר"ל דאע"ג דבישראל העושה ש"ל אזי שכרו הוא עד שמים עכ"פ אבל לא כן ה' ידין עמים וזהו מתחת שמי ה' ר"ל שגם עד שמים לא

יגדל זכרן כנ"ל בביאור הכ' וזה יבואר הכ' שלפניו ברצות ה' ואומר קומה ה' בתפך ר"ל סיקום ה' בתף ואל יכפה לדקה שלה' תף התקומיל ואינם עושי' רק ס"ל בעבור שתעשה תלכותן כמארז"ל כמובא למעלה ואומר עוד הנסת בעברות צוררי ונקדיש לזה מאמרם ז"ל עוד בפ"ק דכ"ב ז"ל שם נענה ר"ג ואמר לדקה תרומס כו' שהיום עושים חלה להתיהר וכל המתיהר נופל בגיהנם כו' ואין עברה חלה גיהנם כו' ע"ש וזהו כ' הכ' הנסת לעשות מספט בעברות צוררי ר"ל לנקום מהם בעברה הוחיל ונדקתן הוא עבור להתיהר כנ"ל ואומנם כי"ן בעכום"ז אבל גם כן בישראל כי למי שעושה שלה לשמה עכ"ן שכרו הוא עד שהיום עכ"פ והעושה לשמה גדול מעל שהיום שכרו וזהו שורה חלי ר"ל לעם הישראלי מספט צוית ר"ל כמספט אשר צוית להעושה לשמה מעל שהיום ולעושה ש"ל עד שהיום שכרו כנ"ל:

ח וְעָרַת לְאֻמִּים תְּסוֹבְבֶךָּ וְעָלֶיהָ לַמָּרוֹם שׁוּבָה׃

יתכן עם אמרם ז"ל בפ"ק דע"ז יתקבצו העכום"ז ויבואו לפני הקב"ה כו' חלה כך אומרים לפני הקב"ה ישראל שקבלו את התורה היכן קיומה כו' אמר להם יבואו שהיום ואתן שכרם לישראל כו' נוגעים בעדותן כו' יבוא נעורו ויעיד בשכרם כו' ע"ש ושמעתי להקשות זה לאמתי כל ישראל שאין להם עדות דעכום"ז האיך יקבלו שכר ופירנו ע"פ אמרם ז"ל על נדיק אחד העולם עומד וה"ק אחר שהשכרם ואיך דקאמיר ודאי נדיקי גמורי נינהו כשאני הן הן עדיהן דעכום"ז עצמם ה"ק שהיום ואתן כשרים לפעיד לכל ישראל דשוב אינם נוגעים בעדות דכלל"ה הם קיימים ועומדים בזכות אבותם מדינו ע"ה זה מה ששמעתי וזכון הוא וזהו ביאור הכ' ועדת לאומים תסובבך ר"ל לעתיד לבוא שיתקבצו העכום"ז ויבואו לפני הקב"ה ויפערו פיהם עלינו כמארז"ל ונהי דעל אברהם ושאר נדיקי דקאמיר הס"ם שם עצמ'יבואו ויעידו אומנם על שאר ישראל מה תהוו עליהן לזה אמר ועלי ר"ל עבור כל הכנסת ישראל למרום שובה ר"ל תחזור לתירון הרחמן שלך יבואו שהיום כו' ויעידו דכבר אינם נוגעים בעדות כמס"ל וזהו אומרו שובה ר"ל שתשיב לתשובה הרחמנה שהשבת להם כנ"ל בעזה"י.

אור יאמר נא הכתוב עם אמרינו בפרשה ה' בפסוק בקר תערך לך ואצפה ע"ש והענין הוא כי מהרחוי לעם הישראלי בהשתפך נפשם על מר הגלות שיהי' עיקר כוונתם להתחנן על גלות השכינה וזהו אומרו ועדת לאומים תסובבך כו' ר"ל שלא אותנו הם מסבבים רק אותך כי הלא בכל צרתם לו נצר בכיכול ואמר ועליה כו' ר"ל כי זכור נא

שהם מחריבו נוך וע"י עלית למרום וסלקת שכינתך מן התחתונים ועכ"ם מוהר"י ז"ל בפ' זכור ה' מה יו' לנו כו':

ט יְהוָה יָדִין עַמִּים שָׁפְטֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי וְכְתֻמִּי עָלָי׃ י יִגְמָר נָא רַע רְשָׁעִים וְתָכוֹן צַדִּיק וּבֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת אֱלֹהִים צַדִּיק׃

יתכן לפרש הכתוב וזה יבואר ג"כ הכתוב שלאחריו ונקדים לזה מזרז"ל בפ"ק דקידושין וז"ל רמב"ם אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו וסיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת מאריו שכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות כו' עשה עבירה אחת כו' שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה בשביל אחת שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובות הרב'עכ"ל לעניינו ע"פ הן קמן שהעולם נידון אחר רובו ולפעמים שם היום אחד יקטיג ח"ו על כל העדה יקנוף חוחיל והכריע את כל העולם בחטאו לכף חובה וזהו כה"ג מפני רעה נתפף הצדיק היות דתף שהוא צדיק בפני עצמו ורובו זכות עכ"ז שם הוא נידון בכולל עם העולם אחר רובו חזי הוא נתפף בחטאם שרובם עוונות וזהו כוונת הכ' שפטני ה' כצדקי וכתומי עלי ר"ל כל זכיות שעשיתי התחזוב הכל עלי ולא להעולם ובהיות כן חזי יגמר נא רע רשעים שיכלה הרע את הרשע ויחלם ה' לעושי רע כרשעתו ותכונן לצדיק כי הצדיק היות שרובו זכיות יכונן בארץ כנ"ל לפרש.

אי שפטני ה' כו' עם מזמו"ל בשם' שבת בפ' בתה נשמ' וז"ל אמרה מדה"ד לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו אמר לה אלו צדיקים גמורי'והאלו רשעים גמורים ס"ל רבש"ע כי' בידם למחות ולא מיחו ס"ל גלוי וידוע לפני שאם יוכיחו בהם לא יקבלו מהם ע"כ דברי המאמר הרי שהצדיק נתפס על דור הרשע עבור שלא הוכיחם ואף שגלוי וידוע לפני הקב"ה שלא היו מקבלים מהם עכ"ז לפני הצדיק מי גלוי אומנם לכאורה יקשה ע"ז דהא אין זה רק מחשבה רעה דלפי החמת ידע הקב"ה שלא היו מקבלים אין מעשה בפה שלא הוכיחו אותם וכיוצא בזה כמדומה לי שרציתי שהקשה הרב בעל נזה"ק במאמרם ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר שלה צריך שליחה כו' דעל מה זה שליחה זו דהא אין זה רק מחשבה רעה והעלה לתרץ דעכ"ז גרע ממחשבה רעה דלפי מחשבתו עכ"פ עשה גם מעשה העבירה ע"ש וכ"ה בנידון דידן אך דעכ"ז יש לפקפק דהא סב ועל תעשה פוש ונריך לומר דשפ"ה עברו על העשה עכ"פ לפי מחשבתם. וזה יבואר הכתובים ברצות ה' ואמר

שפטני

שפטני ה' כצדקי וכו' ר"ל כמ"ש הקב"ה הללו צדיקים גמורים ומהרלו"ו שלא יכלו כמו הרשעים ומאי יגמר כח רע הרשעים כו' רק הרשעים יבוערו כקוצים מן הכרם ותכונן צדיק ואף שלא הוכיחו לותם עכ"ז ובוקן לבות וכליות תלקיש צדיק ואתה יודע וגלוי לפניך שלא היו מקבלים מהם כל"ל בעזה"י:

אי יגמר נא כו' לפמ"ש בפרשה ח' לבאר המאמר שאמרז"ל שהצדיק נוחל חלקו וחלק חבירו בג"ע ולכיפך הרשע בגיהנם והעליתי הטעם כמ"ש בעל חובת הלבבות ז"ל דע"י שהחדש שותק למחרפיו אזי כל עונותיו יחולו על ראש הרשע המחרפו והזכיות של הרשע נחשבין לו כאילו עשאן בעצמו ולזה הצדיק נוטל חלק הרשע בג"ע הואיל וזכיותיו נחשבין לו ולכיפך הרשע יורש גיהנם של הצדיק הואיל וכל מה שחטא הצדיק נחשב להרשע לזה דינא הוא להיותו נוטל חלקו בגיהנם ע"ש היטב בדברי קדשו ותמצא נחת. ונקדים עוד מה שכתב הרי"ף ז"ל בפ"ק דר"ה דכ' רז"ל שאמרו למי שעושה עצמו כשריים ר"ל שמה שעושק למחרפו הוא בעבור שמחזיק עצמו כאין וכלא נחשב בעיניו ובעבור זה הוא מעביר על מדותיו יחולו על ראש הרשע ומעבירין תמיו כל פשעיו. ומעתה אם לבבו לא כן ידמה רק שחושב שמחרפו הוא כאין נגדו ונגד חשיבתו ומעלותיו לזה חיינו חושש לדבריו לחיש מאחר שלא הוא לו בלבבו אין מעבירין מחמו פשעיו וכבר הארכתי בזה בחריבות גדול ונפלא בדברים נכונים בפרשה ד' בפסוק וזכחו זבחי צדק ע"ש וזהו כונת הכתוב יגמר נא רע רשעים ר"ל הגיהנם יכלה ויוגמר רק לרשעים שירד גם חלק הצדיק ותכונן לדיק בג"ע במקום הרשע ג"כ והטעם הוא עבור שחותק למחרפו אחמת הדבר הזה הוא מסור ללב אם שתיקתו הוא מחמת עצה או מחמת הערומותו לזה אמר בוקן לבות וכליות תלקיש צדיק ואתה יודע וגלוי לפניך שמעביר על מדותיו מחמת עצה לזה מהרלו"ו שתכונן צדיק כל"ל בעזה"י:

יא מַגִּיני עַל אֱלֹהִים מוֹשִׁיעַ יִשְׁרֵי לֵב:
יב אֱלֹהִים שׁוֹפֵט צַדִּיק וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם:

הנראה לפרש הכתוב בדרך הפשוט דהנה לפעמים יש לדיק דלמיקא לי' שעתא טובא ואין זה כ"א מכח חליונו הוא נפש ומכחוביו הוא סבלא ובשת חשר חמת המלך מלכו של עולם גדלה בעולם אזי מפני רעת דורו הצדיק נלקה לכפר על נפשותיהם וזהו כ' הכתוב ותלקיש שופט צדיק ודן לותו ביסורין אף שהוא אף

כלי פשע ואין יסורין בלא עון אמנם מחמת חל זועם בכל יום על הדור לזה הקב"ה שופט הצדיק אף שהוא מנוקה מעון כל"ל בביאור הכתוב: ובאמת אחריות נראה לפרש עם מ"ש הגאון בספר תורת חיים לפרש מאמרז"ל דהשיב הקב"ה למשרע"ה על מה שאמר אחר שראה שעוקרין את בשרו של ר"ע במסרקות של ברזל רבש"ע זו תורה וזו שכרה והשיב הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה לפני וכתב הת"ח לפרש מאמר הלזה עם מאמרז"ל על הכתוב וסביבין נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה והטעם כמ"ש רש"י ז"ל ברחשית ברא אלקים כו' בתחלה עלה במחשבה לברא העולם במדה"ד אך שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים במדה"ד לזה שיתף מדה"ר למדה"ד שנאמר ביום עשות ה' אלהים כו' ע"ש ולכאורה יפלא דלמיזה לצורך המשיעו הכ' זה דעלה במחשבה כו' כיון דעכ"פ סוף סוף לא נברא רק בשניהם יחד אך דהענין הוא דבצדיקים נאמר מדה"ד דכתם מתקיים גם במדה"ד להוד ובעבור זה הקב"ה מדקדק עמם כחוט השערה וזהו כ' אמרס ז"ל כך עלה במחשבה לפני ר"ל דאף שהי' ר"ע אף בלי פשע עכ"ז לא יגלל אלא הי' לו לזה חטא קל עכ"פ והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כו' וזהו מחמת שתלמס נתקיים מחשבתו של הקב"ה וזהו כונת רז"ל כך עלה במחשבה לפני ע"כ דברי הרב בעל ת"ח ז"ל בקום' ביאור היטיב:

וזהו כוונת הכתוב תלקיש שופט צדק ר"ל שתלל הצדיק קמה וגם נלבה מחשבתו של הקב"ה לדון אותו רק במדה"ד וזהו תלקיש בתחלת המחשבה ברחשית ברא אלקים כך הקב"ה שופט הצדיק כל"ל בעזה"י:

אן יאמר בתנפח אחריות והוא עם אמרס ז"ל כ"כ רק אתכס ידעתי כו' היות מחמת אהבתו של הקב"ה את ישראל עמו אזי בכל יום פוקד עליהם עוונותיהם וטובה הוא להם שגובה שטרו מעט מעט וזהו פי' הכ' תלקיש שופט צדיק ר"ל שפופט את הצדיק ביסורין על מעט עוונותיו והיינו הוא מתנהג עמו ותל ועשה בכל יום ר"ל שמעט מעט פוקד עליו בכל יום מעט ולא בפעם אחת כל"ל בפי' הכ' בעזה"י:

יב אִם לֹא יָשׁוּב חַרְבּוֹ יִלְטוֹשׁ קַשְׁתּוֹ דָרַךְ וַיְכוֹנְנָהּ:
יד וְלוֹ הֵכִין כְּלֵי מָוֶת חִצָּיו לַדֹּלְקִים יִפְעָל:

הנראה לבאר הכתובים הללו עם מ"ש בתופן הרחשון לפרש הכתוב תלקיש שופט צדיק כו' והיינו דהצדיק נתפס בעון הדור וע"ז סובב הולך הכ' השני ויבואר בעזה"י ונקדים מ"ש ד"ז הגאון בעל של"ה ז"ל לתרץ שני מאמרי ר"ל דלכאורה מיחזי כסתרי אהדדי

דכמה דוכתי אמרו רז"ל דמיתת צדיקים מכפרת וכפ' חלק אמרו צדיק אבד מן העולם רעה בלה לעולם שנאמר מפני הרע נאסף הצדיק אלא ל"ק כשאין מתעוררין לו סיבה רעה בלה לעולם וכשמתעוררין לתשובה בשמרם מס בתרזיס נפלה שלהבת מה יעשו חיזובי קיר חזי מיתת הצדיק מכפרת ע"כ דברי רודי הסל"ה ז"ל וזה כתב לפרש המדרש רבה וז"ל אמר רשב"ג בשלשה בניסן מתו בניו של אהרן כו' אלא מלמד שכשם שיוה"כ מכפר כך מיתת צדיקים מכפרת ע"ש וכיוצא בהמו יוה"כ מכפר והיינו עם התשובה דוקא ע"ש בתורך מזה וזהו כוונת הכתוב דל"ת דתמיד מכפרת מיתת הצדיק לזה אמר שם לא יסוד ר"ל בשם הדור לא יסוד בתשובה מתמת העבר הצדיק חזי לדרשה רעה תבא עליהם ח"ו וזהו חרבו ילטוש קשתו כו' ואמר ולו הכין כו' ר"ל שסוד לא יעמוד הקב"ה הצדיק רק הרשעים הדור הרשע בעצמם וזהו ולו הכין כו' ואמר חציו כו' נראה לפרש עם מ"ש מוהר"י ז"ל בפי' הכתוב והיה בשמעו את דברי האלה כו' שלום יהי' לי כו' דיש להפליא למה יתברך כו' בשמעו התוכחה הלא להדרבה חיל ורעדה אחזתו לך להבין הוא שארז"ל גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה זו מיתת צדיקים והנה הצדיק נקרא לב ע"ש שחגין על כל דורו כמו הלב המחזיק כל חיברי הגוף וזהו כוונת הכתוב בשמעו את דברי האלה דמרומז בו מיתת צדיקים והתברך בלבבו ר"ל בעבור הצדיק שנקרא לב יתברך עצמו הגם הסובר הלזה שמיתת הצדיק תכפר עליו לזה אמר כי חזי יעשן כו' ורבנה בו כל האלה הכתובה ר"ל שאר התוכחה ולא ימית הקב"ה את הצדיק כלל הוחיל והם לוגים שניים גם כי ירצה חכמים ימותו ע"ש בתורך. וזהו כ' הכתוב כי אם לא יסוד הדור הרשע בעבור מיתת הצדיק חזי ולו הכין ר"ל להדור כלי מות חיציו ר"ל כל המכות הכתובות לדולקים יפעל ולא מיתת הצדיק.

טו הִנֵּה יָחֹבַל אָוֶן וְהָרָה עָמָל וְיָלַד שָׁקֶר.

נראה לפרש עם מהרז"ל בפרק החורג מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים מפני שלא בכה והתאבל על מיתת אדם כשר מוחלין לו כל עונותיו ע"כ דברי רז"ל. והנה לכאורה יפלא דאמאי יהי' עונשו חמור כ"כ דהא לא עבר אלא בשב ואל תעשה והקב"ה עתיד ליפרע בקוס ועשה להכרית מארץ זרעו והנ"ל לבאר מאמר הלזה בדרך פשוט ומתיתי בעוזי"י עם אמרם ז"ל בפ' במה מדליקין וז"ל בזמן שצדיקים בדור הם נתפסים בעון הדור אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים בעון הדור ע"ש בתורך והנה הנראה ליתן

טעם על מה שמיתת הצדיקים מכפרת משום דעל הרוב כל אדם בוכה ומתאבל על מיתת הצדיק לזה רצוי לכפר עונותיהם כמהרז"ל דכל הבוכה על אדם כשר מוחלין עונותיו וזהו כוונת רז"ל בפרק החורג דבשלמא אם האדם הוא נקי וחף בלי פשע ואין בידו עון רק משום שלא בכה על אדם כשר לא כך הוא האדם שילקה במיתת בניו רק העניין הוא דהוא בלא"ה פושע רק עכ"ז אם יש צדיקים בדור הם נתפסים אך הוחיל ולא בכה על אדם כשר ע"כ לא יהגי לי' מיתת הצדיק ולזה הוי לדידי' כאין צדיקים בדור ותצד"ר נתפסין לזה בניו מתים כנ"ל בפי' המאמר.

והנה גם אם בוכה על אדם כשר אך שחוטף תמיד וחוסך בלבו שמיתת הצדיק מכפרת גם לאיש הזה לא יכפר מיתת הצדיק כמ"ש דברי הרב מוהר"י ז"ל והטעם נראה דהא מיתת הצדיקים שהיא מכפרת מיקשה ליוה"כ וכבר למדונו רז"ל דהשומר מחטת ויוה"כ מכפר אין יוה"פ מכפר וה"ה לזה וזהו כוונת הכתוב הנה יחבל אין שעושה עבירות והרה עמל ר"ל שחורש מחשבות עמל בלבו כמ"ש מוהר"י ז"ל והתברך בלבבו ר"ל שחושב בלבו מיתת הצדיק תכפר עליו ממנה בחמת הוחיל וסומך ע"ז לא יכפר עליו מה"כ כלל וא"כ מוזר העונש לדוכתי' שבניו נתפסין וזהו וילד שקר ר"ל מה שילד דהיינו בניו שקר ר"ל שאינו מתקיים וכונן בארץ זרעו כשיקרית דלא קאי כנ"ל בעזה"ו.

טז בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ וַיִּפֹּל בְּשַׁחַת יִפְעָל.
יז יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְעַל קָדְקָדוֹ חֲמָסוֹ יֵרֵד.

יובן עם דבריהם הנ"ל דהרשע עשה מעשיו הרעים וחשב שעל הרשע הצדיק יחולו והוא יתפס בעונו אמנם הקב"ה נופח ללב הרשע הזה ואמר שישים בעמוקו בזה עונותיו ילכדנו את הרשע בעצמו וזהו בור כרה ויחפרהו וזהו עונותיו שכרה שהוה לכוד בהם הצדיק חזי יפול בעצמו בשחת יפעל ויבוא עמלו בראשו כו' כנ"ל בפירוש הכתוב בעזה"ו.

אי הנה יחבל און. דהנה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה אמנם הרהורי עבירה דזכות ר"ל הוא מחשבה העושה פירות כי מיד בעת שמהרהר בעבירה הוא בא לידי הוצאת זרע לבטלה לזה כמעשה דמי וזהו הנה יחבל און ר"ל שמחבל און ומז"ל ע"י הרה עמל ר"ל מחשבה רעה ועי"ז ילד שקר כי בעון הז"ל בניו של אדם מתים כמ"ש בעל משנת חסידים בפסוק פני ה' בעושי רע ר"ל מוניא זרע לבטלה כמשחר"ז כל המוניא זרע לבטלה נקרא רע וזהו להכרית מארץ זכרם ר"ל בניהם מתים עבור זה וזה

ממרתי לפרש הכתוב כי חזק בריחי שעריך וכו' כי ע"י שפיגס מדם בלה"ר מוטמין חומתו בהז"ל בלילה והנה מרז"ל שני מחיצות יש לו ללשון לחת של בשר ולחת של עצם וזהו כי חזק בריחי שעריך ר"ל מחיצות והבריחים של הפה ונשמרת מכל דבר רע מהז"ל ר"ל ועי"ז ברך בניך בקרבך שבניהם חיים וקיימים כנ"ל בדרוש ה' לפרש הכתוב:

יח אוֹדֶה יְהוָה בְּצִדְקוֹ וַאֲזַמְּרָה שֵׁם יְהוָה עֶלְיוֹן:

יובן עם מש"ר ל"ל בפרק ע"פ ו"ל ולמה נקרא שמו הלל הגדול מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל ברי' ע"ש וזהו אודה ה' כצדקו כפי הצדקה והטובה שעושה עמי כמ"ש הר"ם אלשי"ך ז"ל לפי דרכו ע"ש ואמר ואזמרה כו' ר"ל שאני מזמר ומשבח לה' בעבור החידוש הזה שהוא עליון ויושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל ברואיו כנ"ל בפי' הכתוב בעזה"י:

או יתכן עם מש"ר ל"ל שאין עומדין להתפלל אלא מתוך דבר שמחה של מצוה ופירש"י ז"ל כגון שמוך לגאולת מצרים או לתהלה לדוד וכן בערבית כי לא יעזוב ה' את עמו כו' ע"ש וזהו כונת הכתוב אודה כו' ר"ל קודם התפלה אזי אודה את ה' כצדקו כפי צדקה שעשה עמנו כגון ביציאת מצרים או כצדקו כצדקתו שמתנהג עמנו ורצון ירצון יעשה ואח"ז שאני שמח וטוב לב בשמחה של מצוה אזי ואזמרה שם ה' עליון כנ"ל בביאור הכתוב בעזה"י:

ח א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד · יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם ·

הנראה לבאר הכתוב הזה בהקדם מה שאמרתי לפרש הכתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש והוא עפ"י מה דאיתא בפסחים בפרק אלו עוברין כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך ל"ק כאן בעושין אלא לשמה כאן בעושין לשמה הרי דהעושה אלא לשמה שכרו אינו רק בעה"ז דסיינו עד שמים ולא לעה"ב וכבר כ' הרב בעל נור הקודש לייסד עפ"י דבריהם אלו מש"ר ל' כל העוסק בתורה ש"ל נוח לו אלא נבדל דמך דיש לו שכר בעה"ז עכ"ז הוחיל ונשתר פרוס מכל לעה"ב וח"כ מה הנאה יש לו במה שנבדל דהלא יפה שעה אחת של קורת רוח בעה"ב מכל חיי עוה"ז רק שנבדל אלא תאכל הנשמה נהמת דכיסופא אבל אם עוסק ש"ל אזי נשאר ערום מכל ואין לו תועלת בבריאתו כלל ע"כ דברי הרב בעל נוה"ק ז"ל ובזה פירשנו היטב מש"ר ל' במ' כתובות אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ר"ל שלמד לשמה והוא בא לעלמא דקשוט ועדיין תלמודו בידו אלא קבל שכרו בעה"ז רק מוכן לקבל שכר טוב בעה"ב כנ"ל וזהו כוונת הכתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ר"ל בלימוד התורה ובעשיית המצות ש"ל שכל שכרו הוא תחת השמש וח"כ מה יתרון יש לו דהא יפה שעה אחת של קורת רוח בעה"ב מכל חיי עוה"ז ועכ"פ נלמד שאני מיני שכר הן המין האחד שכר העושים שלא לשמה בעה"ז עושר וכבוד וכדומה והמין השני ליראי ה' ולחושבי שמו ועושים לשמה לעה"ב והשכר הוא כמש"ר ל' לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה· וזהו כונת הכתוב שפיר דהמע"ה שבי מיני שכר המזכירים ואמר ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ הוא אדיר שמו של הקב"ה להעושים שלא לשמה ונפרעין על הארץ דהיינו עד שמים ואמר על הגמול השני להעושי' לשמה אשר תנה הודך על השמי' ואמר הודך כי זהו שכרן ליהנות מזיו השכינה כנ"ל בפי' הכתוב בעזה"י:

או יאמר עם מה שמש"ר ל' על הפסוק כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך כו' מלמד שנגלה הקב"ה עליהם כאדם שעושה למעלה ונבור למטה כונה גבור שבגבורים כו' וזהו ה' אדונינו מלא היותך ה' אדונינו גבור שבגבורים אזי אדיר שמך בכל הארץ ובפרט אשר תנה הודך על השמים והרי גבור שבגבורים למעלה מכ"ש אדיר הוא שמך ומתויים עלינו כנ"ל:

או עם מ"ש התום' ז"ל בפ"ק דברכות בשם מחזור ויטרי ז"ל בכונת הנוסח של תיש"ר כו' כי אמר הכתוב כי יד על כס יה כו' שתין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק וזהו בקשתינו יהא שמי' רבא ר"ל יהי שמו גדול ע"ש· והנה אמרו רז"ל שנשבע הקב"ה שלא יבא בתוך ירושלים שלמעלה עד שיבנה ירושלים של מטה וזהו כונת הכתוב מה אדיר שמך בכל הארץ ר"ל מה אדיר יהי' השם שיהי' השם שלם ואמר אשר תנה הודך על השמים בירושלים של מעלה שזו ע"כ רבר תהי' כאין ירושלים שלמטה וזהו אמר מחיית זכר עמלק וזו יהי' השם שלם כנ"ל לפרש הכתוב בעזה"י:

ג מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם:

הנראה לפרש עם מש"ר ל' בפ"ק דתענית ז"ל ואמר ר"ח בר"ח למה נמשלו ד"ת למים כו' מה מים

מים מניחין הגבו' ויורדין לגמוך לף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה עליו ואמרו עוד שם סמוך למימרא הזכרת למה נמשלו ד"ת בשלשה מקרין כו' אלא בפתוחות שבכלים לף ד"ת כו' ע"ש היטיב וזה פירשנו את הכתוב בעיר תנכי וגבזה כו' ר"ל היות שתני מחזיק עתני לעיר וגבזה בעיני בעבור זה פיקודיך לף שכחתי וד"ת מתקיימים בי והנה ידוע לכל כי התורה נקרא עוז כמאמר ה' עוז לעמו יתן כו' וזהו כונת הכתוב מפי עוללים ויונקים הם הם בני אדם השפלים וגבזים בעיניהם כמו שפירש"י ז"ל לפי דרכו ע"ש בהם יסדת עוז כי אלא הד"ת מתקיימים כנ"ל בפי' הכתוב בעזה"י.

אן יתכן עם מאמרז"ל בחולין פרק כיסוי הדם וז"ל ג"ר חילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם עצמו בשעת מריבה כו' ע"ש. והנה כבר הקדמנו זה פעמים שגם מי שמעכיר על מדותיו לף יחשב לו לזכות רק אם יעשה כן מחמת ענוה והוא נגזה בעיניו ונמשם ובעבור זה החרש יחרים למחרפיו. ואמנם אם מעכיר על מדותיו ושותק מחמת כל קבל די רוחם יתירת בי' אזי תדרכה עון הוא בידו כאשר כתבתי בתורוכה בדבר הזה בפרשה ד' בפסוק זבחו זבחי לדק ע"ש וגם בפרשה הקודמת בכתוב יגמר בעד רשעים כו' בתופן השני ע"ש ויתירו עיניך וזהו ביאור הכתוב מפי עוללים כו' ר"ל מחמת פי בני אדם שהם כעוללים והם שפלים בעיניהם וכפירש"י ז"ל מסיבת פיהם שבולמים עצמם בשעת מריבה ומעבירים על מדותיהם וזהו מחמת ענוה שחשובים בעיניהם כאין וכעוללים לף רואו אור מחמתם יסדת עוז שבעבורם העולם מתקיים כמש"ל מרז"ל אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם עצמו כו' ואו יאמר מפי עוללים כו' עם מארז"ל בשבת פ' כל כתבי וז"ל אר"ל משום ר"י נשיא אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן ע"ש וזהו מפי עוללים כו' ר"ל ע"י פיהם והבל שלהם יסדת עוז של העולם כנ"ל בעזה"י:

אן יאמר מפי עוללים כו' עם מאמרז"ל שהקב"ה העמיד נביאים לתינוקות בעבור שלא יהי' להם פתחון פה לומר אלו היו לנו נביאים כמו לישראל גם אנחנו היינו שומעים ומקיימים התורה והמצות לזה העמיד להם הקב"ה נביאים והם בעצמם התעוש מדרך הטוב כמו בלעם פרץ גדר עולם במה שיעצם להפקיר את בנותיהם וזהו פי' הכתוב מפי עוללים כו' ר"ל שפלים ונבזים כמו בלעם עכ"ז הקב"ה יסד עוז שכינתו עליו והטעם למען צורריך הם העכו"ם להשבית תוכ ומתנקם שלא יהיה להם פ"פ וטעו"מ כלל.

אן יאמר למען צורריך כו' עם מאמרם בפ"ק דברכות וז"ל תניא ר' דוסתאי בר מתנן אומר מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה כו' חיני והא אר"י הם רחית רשע שהשעה מסהקת לו אל תתגרה בו ומשני ל"ק הא במילי דיד"ש הא במילי דשמיא ע"כ דברי רז"ל לדרכינו וזהו פי' הכתוב כי אמר מפי עוללים כו' ר"ל ע"י מה שבולמים פיהם בשעת מריב' מתמת גודל עכותכות' עבור' יסדת העול'וכמ"ש רז"ל וכמובא בדברינו לעיל בתופן השני ע"ש וע"ז סובב הולך סיפא דקאמר ואמר אף כי החרש יחרים הצדיק למחרפו עכ"ז למען צורריך להשבית ר"ל להשבית את הרשעים והם צוררי של הקב"ה בזה הוא תוב ומתנקם מהרשע דהיינו במילי דשמיא בזה חיינו שותק לו ומתגרה עמו כדין שאמרו רז"ל לחלק בין מילי דידי' למילי דשמיא כנ"ל בעזה"י ועי' בפ"ב דיומא במארז"ל כל ת"ח שאינו נוקם כו' כנקט בלבי' כו' ובתוס' שם דהעלו דהיינו דוקא במילי דשמיא וזהו כה"כ באמרו ומתנקם ר"ל כי במילי דשמיא להשבית הצורר הרשע נוקם ונוטר כנ"ל בפי' הכתוב עוד נראה לפרש הכתוב בתנפף מחרינע דהכא אמרו רז"ל בפ"ק דעירובין כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו וכל המגביה ת"ע הקב"ה משפילו כו' ע"ש וסו"ס רש"י ז"ל כ' בפי' הכתוב יקר שתת ויתר עוז דעז היינו מלכות כמו שנאמר ויתן עז למלכו וזהו כ' הכתוב מפי עוללים ויונקים ר"ל שהם שפלים בעיניהם בפי' ומלא עוז ומלכות כי כן הוא המדה דמשפיל עצמו הקב"ה מגביהו ואמר למען צורריך כו' דהכא מיירי בחטאו של שאול המלך ע"ה במעשה דמלחמת עמלק הי' עבור גודל עונה שלו כמשמעות הכ' בשמואל ג' ט"ו וזהו לשון המקרות ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם כו' הרי דמשמעות הכתוב הוא דהם הביאו רק הוא לא מיחה בידם מגודל עונש שלו וכן מורה הלשון שאמר לו שמואל הלא אם קטן אתה בעיניך כו' ע"ש וזהו כ' הכתוב שאמר דוד המלך ע"ה לשף שתתן הקב"ה בדבריו של אדם עכ"ז נטלה המלוכה משאול עבור פשעו שלא אמה זכר עמלק לגמרי וזה כתוב אמרו למען צורריך להשבית והם עמלק ועמו בזה הי' ראוי להיותו תוב ומתנקם, ולא ישמע לדברי העם כנ"ל בפי' הכ':

אן יתכן עם מאמרינו ז"ל בפ"ב דיומא וז"ל אר"י ג"ר מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו כו' והקשה הרי"ף ז"ל דלמאי דמסיק הש"ס דנקט לי' בלבי' ופרש"י ז"ל הוא היינו עושה מעשה נקימה ונטירה אלא מניח עלבונו למקום ג"כ יפה עשה שאול ע"ש ובמתת בגוף השאלה הזו אשר שאלו רז"ל יש להשליח דמה הקשה להם מ"מ נענש שאול דאלא מפורש בקרא שנענש עבור מעשה דעמלק ורש"י ז"ל

תיקן את זה ז"ל נעגם שמול לבת לידי דבר כו' ע"ש וזה יהכן לפרש הכ' מפי עוללים כו' וכמ"ש בתופן הכ' ע"ש ולזה הוקשה דמ"כ הדרת קושי' לדוכתי' למה נעגם שמול דהא יפה עשה שהעביר על מדותיו ויהי כמחריש לזה תמר שבחת לא נעגם עבור זה רק עבור שלא מחה זכר עמלק וזהו למען צורריך להשבית כו' כנ"ל. ובדרך הפשוט נראה לפרש הכ' עם מה שמרז"ל בפ"ק דמ"ק ז"ל עדני העצני בשעה שהי' יושב ועוסק בתורה מעדן עצמו כתועלת העצני בשעה שהי' יוצא למלחמה מקשה עצמו כעץ] וז"ל מהרש"ז ז"ל בשם הערוך פי' כשהי' עוסק בתורה היו מעדן עצמו עד כו' וכשהי' יוצא למלחמה כו' כל מה בעת הצורך ע"ש וזהו כ' הכ' מפי עוללים ר"ל השפלים בעיניהם יסדת עוז דהיינו התורה שנקראת עז הרי שבעת לימוד התורה צריך להיות בעזה ממש בעת המלחמה הי' מחזק ומקשה עצמו כעץ כמשרז"ל וזהו תומרו למען צורריך להשבית כו' ר"ל בעת יוצאו למלחמה תזי צריך להחזיק עצמו ולהיות תויב ומתנקם כנ"ל בעזה"י:

או יתמר עם מה שכ' הגאון מהר"י ז"ל בטעם תמרס ז"ל כל המיצר לישראל נעשה רצם דהוה בעבור שהקב"ה רוצה להפרע ממנו לזה מגדלו בתחילה כי אין זה כבודו של מקום להתגרות בשפל תנוסי וכתשר יעדנו דבריו תלו בפ' ג' בפסוק ד' מה רבו צרי ע"ש וזהו כ' הכתוב משגיח לגויס ויתבדש כי הוא מגדל תותם בתחלה ומשגיח מלעון ותחריבך יסגה מתוך ותח"ז ויתבדש כנ"ל בפי' הכ' בעזה"י. והנה תמרו רז"ל הזהר בעכום"ז קטן דמלכותי' תמורי תודני' קלי וזהו כ' הכ' מפי עוללי' ויונקי' ר"ל גם עכום"ז קטן וכזוי ושפל ודל תישים עכ"ז יסדת עוז דהיינו המלכות שבעשה רצם ותמר מפי כי היות על שפתי המלך נחתכין כל הדברים ותמר הטעם למען צורריך ר"ל עבור שהם צורריך כי העומד על ישראל כאלו עומד על הקב"ה ולזה תמר צורריך והיינו שבעבור זה נעשה רצם ומלך למען להשבית תויב ומתנקם כי תחר שנעשה רצם הקב"ה בפרע ממנו כנ"ל ולפמ"ש לעיל בפרשה הנ"ל טעמא דבפסוקי בהא דכל המיצר לישראל ר"ל עבור שיהי' דומה כמי שים לו פת בסלו וזהו לטובת עם ישראלי ע"ש יבואר ג"כ הכתוב ויתמר גם להשבית תויב כו' ר"ל שבעבור זה הולך וגדול עבור להשבית תותו שלא יהי' תויב ומתנקם כנ"ל בעזה"י.

ד כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה: מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ · וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ ·

הנראה לפ' הכתובי' הללו עם מ"ש הקדמונים ז"ל הטעם דאסר לן רחמנא להסתחוות לחמה וכוכבים ומזלות ולא תמרינן מדרצת מחמת גדלות העבד ניכר גדולת רבו היות כי האדם נעשה בצלם אלקים ונשמתו הוא חלק אלוה ממעל לזה בשם יכרע ויסתחוה לעבד השמים השמש וירח הרי הוא מכניע צלם אלקים ורוח יתירת די' מהקב"ה להמשרתים כן שמעתי הטעם בשם הקדמונים ז"ל וזהו כ' הכתוב כי תראה שמיך כו' וגם תני מחשב מה תנוח כי תזכרנו כו' ואחר מתשבתי עלה לפני שמהרהו היות האדם הוא שפל ובזוי מהרהו שיסתחוה לעבד השמים וגם כלפי מעלה תין זה גרעון כי תדברה מגדולת העבד כו' ויתכן שיאמר כי תפקדנו מלשון ניווי ר"ל כי הקשה לו על מה פקדת את האדם לבלתי יסתחוה לשמש וירח לזה תמר ותחסרהו מעט מלקים ר"ל שהוא קרוב למדריגת אלקים כי נשמתו הוא חלק אלקי ממעל וגם וכבוד והדר תעטרהו ר"ל שנברת בצלם אלקים לזה אסר לן רחמנא להסתחוות ולהכניע למשרתים החמה ומזלות:

או יתמר מה תנוח כו' עמ"ש המדרש שמול לפרש תמרס ז"ל ובטוב העולם כידון והכל לפי רוב המעשה והוא כי היות נודע מה שהרז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' הרי שהקב"ה הוא בעוזרו של אדם נגד היצה"ר ומ"כ הי' הדעת נותנת שיכעס הקב"ה משכרו של הצדיק הוחיל והוא לא עשה בעצמו כל הדבר בצלמות רק ע"י סיוע של מעלה לפי מחשב ה' ליראיו הוא שיתן השכר משלם הוחיל ורוב המעשה הוא מהאדם לזה חינו מוכה לו המעט ושדי מיעוטא בתר רובא וזהו כ' רז"ל ובטוב העולם נידון ותמר למה משום והכל לפי רוב המעשה לפי שהמיעוט הוא מה' עכ"ז הוא דן את האדם לפי רוב המעשה ושדי מיעוטא בתר רובא ע"ש בדברי הרב בעל מדרש שמואל ז"ל בתוך זה הרי כי רוב הפעולה היא מהאדם והמעוט בסיוע הוא מהקב"ה לפי עכ"ז זולת סיוע הלזה אין האדם יכול לעמוד ביצרו וזהו כ' הכ' מה תנוח כו' ר"ל שלא הי' האדם נחשב לכלום בשם ותחסרהו מעט מלקים ר"ל בשם שברת אותו המעט סיוע שים לו מלקים אזי לא הי' יכול לעמוד ביצרו כנ"ל לפרש הכ':

ז תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַּחַת רַגְלָיו:

להבין הכ' הזה נקדים מ"ש רש"י בפ' בראשית וז"ל הטהור וירדו בדגת הים וגו' בלשון הזה לשון רידוי ולשון יריכה זכה כו' ע"ש והנה בכר יעדנו כמה פעמים

אמרות

פעמים היות כל זכיות ומעשיו הטובים של האדם הכל הוא ע"י סיוע של הקב"ה שלמלא הקב"ה עוזרו כמארז"ל אין האדם יכול לעמוד בו וזהו כ' הכ' ואמר תמשילהו מה שאתה ממשיל אותו והוא ע"י שזכה לשון רידוי הוא וירדו והוא במעשה ידיך כי הכל הוא בעזרתך כנ"ל:

או יאמר עם מה שארז"ל אפי' הקב"ה גוזר גזירה צדיק מבטל וזהו תמשילהו ר"ל שאתה ממשיל הצדיק במעשה ידיך גם במעשה ידיך מה שאתה רוצה לעשות הצדיק הוא מושל בכיכול וכאשר יגזור אומר כן יקום כנ"ל בעזה"י:

או יתכן עם מארז"ל כל דיין שדן דין אמת לאמיתו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וזהו אומרו תמשילהו ויתכן שהוא מלשון מושל ר"ל שאתה משוה אותנו במעשה ידיך ר"ל במעשה בראשית אתה משוה אותו לגיך כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא כנ"ל בעזה"י. ואמר כל שאתה תחת רגליו דהנה אמרו רז"ל בשלשי פ"ק דמס' כ"ב שלשה לא שלטה בהן יצר הרע אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהן בכל מכל כל ע"ש הרי שתיבת כל ניתן לידרש שלא שלט יצר הרע בהם וזהו כ' הכתוב ומובב עלמה שאתר מקוד' תמשילהו וכמ"ש בתופן הא' היות מה שהוא מושל הוא ע"י שזכה וזהו מעשה ידיו של הקב"ה שלמלא הקב"ה עוזרו וכו' וזהו שמפ' כל שאתה תחת רגליו ר"ל גם היצ"ה שאתה אתה להאדם תחת רגליו כנ"ל בעזה"י כפי' הכתוב:

ח צֹנָה וַאֲלָפִים כֻּלָּם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדָי · **ט** צִפּוֹר שָׁמַיִם וְדְגֵי הַיָּם עֹבֵר אָרְחוֹת יַמִּים ·

מה נאמר לאיך דברי דודי זקני הגאון בעל שלי"ה ז"ל מ"ש בסידור שלו כפי' הכתובים הללו ע"פ דקדק י"ז ע"ב כפי' הברכה שעשה לי כל צרכי וז"ל הנה והטהור והקדוש ברכה זו הוא כד סיים מסאני'ואריך לתת טוב טעם ודעת סיכת ברכה זו לגשילת מעלים וקבלתי ממורי הגאון החסיד מהרש"ל שהעניז הוא כפי מ"ש דוד המלך עליו השלום במעלת האדם תמשילהו כו' הכוונה כי הקב"ה ברא ארבע מדריגות בעולם הזה זו למעלה מזו דהיינו דאח"ת כידוע וז"ש כל שאתה תחת רגליו כו' והיינו שאחר שהוא מושל בהמי דהיינו נמה כו' מכל שכן שמושל במה שלמעלה מהם דהיינו בדומם ונומח וזהו כל שאתה תחת רגליו דהיינו מדסיים מסאני' שהוא מעור בהמה וע"כ הרי הוא מושל בכל ולזה תיקנו הברכה שעשה לי כל צרכי לאתי דסיים מסאני'

טהורות

דמזה מבואר וניכר שיש לו כל צרכו דהוא מושל בכל ע"כ דברי דודי ז"ל הנ"ל בשם הגאון הנ"ל ודבפח"ת ושפתיים יסק, וזה יכון לע"ד שפת אתת דעת הקדוש האר"י ז"ל שאין לברך בט"ב ברכת שעשה לי כל צרכי והוכח בבאר היטב סי' תקנ"ד ס"ק י"ח ולכאורה יפלא דהא מותר בנעילת סנדל של עץ וגמי ובגד ע"ש כמבואר בש"ע ולפי הנ"ל ניחא דאין שייכת לברכת דשעשה לי כ"ל רק לחנעל של עור כנ"ל בעזה"י:

י יְהוָה אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ

יובן עם מארז"ל על הכתוב כי גדול שמי בגויים דקרין לי' אלהה דאלהה וזהו מה אדיר שמך בכל הארץ גם אצל האומות אדיר הוא שמו של הקב"ה כנ"ל בפי' הכ':

ט **א** לַמְנַצֵּחַ עַל מוּת לַבֵּן מִזְמוֹר לְדָוִד ·
ב אוֹדֶה יְהוָה בְּכָל לִבִּי אֲסַפְּרָה כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ ·
ג אֶשְׂמְחָה וְאֶעְלְצָה בָּךְ אֲזַמְּרָה שִׁמְךָ עֶלְיוֹן ·

להבין ולהסכיל כונת המקראות הללו לפי חלישת שכלי נקדים מה שעניתי ואמרתי לפ' הכתוב הילכו שניים יחדיו בלתי עם נועדו והוא עם מה שכתב רבינו הגאון מוהר"י ז"ל לפרש מאמר רז"ל בשם' ברכות שניים שנכנסו להתפלל וקד' ג' מהם ויצא עליו הכ' אומר טורף נפשו בחפו כו' וכ' הרב ז"ל דהעניז הוא דהתפלה בלא כ' הלב לא שלקא לעילא ובאין נחשב הוא ובאשר התריכו בזה הגאונים הקדמונים ז"ל וזהו כ' אמרם ז"ל שניים שנכנסו להתפלל ר"ל שניים הגוף והנפש כי בתחלת התפילה אזי האדם מכוין את לבו רק בתחלת התפלה אמר יאמר ולבו בל עמו וזהו שניים שנכנסו להתפלל ר"ל בשעת הכניסה והכנסתו דהיינו הכנסת והתחלת התפילה אזי שניים נכנסו להתפלל וקדם ג' מהם ויצא ר"ל בתחלת התפלה אזי קדם אחד מהם ויצר דהיינו שהנפש והמחשבה יצא לדבר אחר ומושב מחשבת הבלי העה"ז לזה טורפין לו תפלתו בפניו כמארז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אלא ג"כ מושים נפשו בכפו ע"כ דברי הרב הגאון הקדוש והטהור רבינו מוהר"י ז"ל ע"ש וזהו לפי ע"ד פי' הכ' הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו דהנה ידוע אמרם ז"ל במסכת ברכות חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת כו' כדי שיכוונו

את לבם למקום ע"ם בתורך במערז"ל וזה ביארתי הכ' בתמורו נפשי בכפי תמיד ותורתך לא שכחתי דהנה תמרו רז"ל אין תפלתו נשמעת אלא מ"ש מסיח נפשו בכפו והיינו שיכוון את לבו כמו שהוא מריס כפו בתפלתו והנה יעדנו מעשה רב דהחסידים הראשונים שהיו צריכים יגיעה ושקידה רבה לכוונ'הלב כמ"ש עד אשר הקשו רז"ל אם וכי מלאך שהי' שוהין ט' שעות ביום תורתן מתי נעשי' ומשני מתוך שחסידים היו תורתן מסתמר ע"ם וזהו כ'הכ'נפשי בכפי תמיד ר"ל תמיד בעת תפלתי נפשי בכפי ר"ל שאני מכוין את לבי וכמתמרם ז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אלא מ"ש מסיח נפשו בכפו וגם יתכן לפי ענ"ד תומרו תמיד עם תמרם ז"ל תפלות כנגד תמידים תקנום ע"ם לזה תמר נפשי בכפי תמיד ר"ל בעת התפלה שהוא כנגד תמיד אזי הוא נפשי בכפי שאני מכוין נפשי בכפי וכמו שאמרז"ל אין תפלתו של אדם כו' ואמר ותורתך לא שכחתי כי לזה צריך הכנה רבה כמעשה ועובדת דחסידים הראשונים שהיו שוהין כו' וזהו גורם לכתורה לביטול תורה וקשוסי' רז"ל תורתן מתי נעשית לזה תמר ועכ"ז ותורתך לא שכחתי כתירוץ רז"ל מתוך שהיו חסידים תורתן מסתמרת כנ"ל בפי' הכתוב בעזה"י :

וזהו ביאור הכ' הילכו שניים יחדיו דהיינו שיתפלל גם בכוונת הלב דהוא שניים יחדיו הגוף והנפש יחדיו יהיו תמיס וכדבריו של מוהר"י ז"ל בפי' שתמר שניים שיכוונו להתפלל כו' ע"ם בלתי אם נופלו ר"ל זולת ההכנה ויעוד מקודם לעשות קודם התפלה כדי שיכוונו את לבם למקום וכעובדת דחסידים הראשונים אשר אמרונו רז"ל ספרו לנו בנ"ל בפי' הכ'וזהו כ'הכ' אודה את ה' בכל לבבי רצה לומר כשאני מודה ומשבח להקדוש ב"ה בכל לבבי ר"ל בכ' הלב כי זולת דבר הלזה אין תפלתו של אדם נשמעת כלל וכמארז"ל בנ"ל בעזה"י לפרש הכ' :

או יתכן לפרש להמתיק עוד פי' הכ' עמ"ש דודי זקני הגאון ז"ל בסל"ה בשם הר"י ז"ל דגם למ"ד מצות ניתנו לצרכות כונה מצות התלויות בתמירה בעלמ' בלבד ולפי צריכה כוונה שהתמירה הוא בלבד בלבד וכשאינו מכוין בתמירה ואינו עושה מעש'כמצוה כיוי שלא עשה שום דבר מהמצו' ע"כ דברי הרב ר' יונה ז"ל הביאו הגאון ז"ל בסל"ה וזהו כ' הכתוב אודה ה' בכל לבבי ר"ל כי הקפ שגם בשאר מצות שגם בהם אינו מכוין את לבו עכ"ז ירצה הקב"ה מעשיהו שנתנם כשאודה ה' שתין זה רק דבור בעלמא צריך אני להודות את ה' גם בלב כי זולת זה לא אהני בדבורי' כלום כי לא עשה שום דבר בפועל ידיו כנ"ל בעזה"י ואמר אספרה כל נפלאותיך שמחה ואעלצה בך אזמרה שמך עליון . הנראה עמארז"ל אין עומדין להתפלל כו'אלא מתוך דבר שמחה עכ"ד רז"ל לצורך הענין ע"ם ז"ל רבינו מאיר עיניו רם"ז"ל סס אלא מתוך דבר שמח' של מצוה כגון דברי תנחומין של תורה כגון שמוך לגאולת מצריס או שמוך להלה לדוד כגון רגלין יריתין יעשה שומר ה' את כל אוהביו כו' וכגון מקראות הסדורים בתפילת ערבית וכיוצא בהן כמו כי לא יטוש ה' את עמו ע"ם היטב בדברי רם"י ז"ל וזהו לפי ענותי כ' המקרא ברצות ה' כי הורה לנו אלהינו המלך דע"ה דרכי ה' עשיני התפלה ואמר לנו הלוך יתנהג בדרכי ה' והורה לנו דרכיו ואמר אספרה כל נפלאותיך ר"ל הניסים והנפלאות שעשה לנו הקב"ה כגון בקעת ים סוף מיצרים ועי"ז תשמח ואעלצה בך ר"ל שיהי' לבי שמח מדבר שמחה של מצוה ואחרי הדבריך הללה בהיותי שמח וטוב לב אח"ז ואזמר' שמך עליון ר"ל כי אז בהיותי שמח מדבר שמח' של מצו' אז אמרתי להודות ולזמר לה'וכמארז"ל אין עומדין להתפלל מתוך עצבות כנ"ל בפי'הכ' בעזרת השם יתברך :

או יתכן לפרש הכ' תשמח ואעלצה בך כו' עם מאמריהו בכ' הכ' חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כו' והנה רוב ניסים לנו על אשר כפל הדברים באומרו חסדי ה' כו' וגם אמר תהלות ד' כו' והנראה לפרש ולרמז דבר ירצה גדול ונפלא בפסוק הזה ועם זה יפורש הכ' שאמר לך ה' הצדקה ולנו בוטח הפניס והנ"ל דהנה כ' הרמ"א ז"ל בס"ע ס"ח סעי' ג' וז"ל ולפ יקבייס מפני בני אדם המלפיגים עליו בעבודת השם יתברך ע"ם והענין בזמת כי צדקה גדולה עשה לנו הקדוש ברוך הוא בזה שהרשה לנו נכוים ופפלים עולים ויונקים להיותינו מספרים תהלתו ועזוזו ונפלאותיו וכמ"ש רבינו הגדול רם"י ז"ל בכ' הכ' מפי עולים ויונקים כו' ולזה טעות גדול הוא מצוים להיותו מקבייס בעבדות ה' כי אדרבה הלא זכות הוא לו לעמוד לשרת לפני המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אמנם הרבה ב"ם אם אשר טח מרחות עיניהם ומהשכיל לבותם ואת פועל חסדי ה' לא יביטו ולא יסיג לבן לא דעת ולא תבונה לאמר כי טוב הוא וחסד גדול הוא מאת המלך מלכו של עולם שמזכהו לעמוד לפניו ולשרת בהיכלו וזהו כ'הכ' לך ה' הצדקה ר"ל כי לך הוא הצדק לך יחשב צדקה גדולה אשר אתה זכית אותנו והרשית אותנו לעמוד ולבקר בהיכלך ולנו בוטח הפניס כי אנחנו לא הסגנו המעלה הזאת ולא זו בלבד אף זה שאנחנו בוטים בעושינו מעשה הטוב כנ"ל בדרור בדרך המוסר בהשכל ודעת בעזה"י .

נחזור לדרכינו כי נלמד מזה כי לנו הוא צדקה גדולה מהקדוש ברוך הוא אשר זכינו לעמוד לשרת לפניו בעבודה שבלב זו הוא תפלה וזהו כ' הכ' חסדי ה' ר"ל כי חסד הוא אשר אזכיר תהלות ה' ר"ל חסד גדול הוא מהקדוש ברוך הוא מה שאנו זוכה להזכיר תהלות ה' ולספר

אמרות טהורות

בשבחו כנ"ל ברצות ה' לפ' הכ' בדרך מוסר וזהו כ' הכ' משמחה כו' ר"ל שמחה גדולה הוא לי מה שאני זוכה כי חזרה שמך עליון מה שאני נכזה ונפל זכיתי לעמוד לפניך זהו לי לשמחה גדולה כנ"ל בעזה"י לפרש הכ' בדרך מוסר השכל ת"ל :

וב אנפא מחרינן יתכן לפרש הכ' בחומרו משמחה ומעלה בך כו' דהנה מצינו לרבינו הטור ז"ל בתורת חיים סי' רנ"ב ו"ל ואומר פ' ואני תפלתי כו' אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אין לומה זו כשאר עכומ"ז עכום"ז כשהוא נותן ומשתכרין הולכים ופוחזים אבל לא כן אני"פ שאתיגו ואני תפלתי לך ה' כו' ע"ש ע"כ לשון הרב רבינו ז"ל בעל הטורים ע"ש בסי' הנ"ל ואף אנו נאמר כן בכ' הכ' הזה משמחה כו' ר"ל גם בעת שמחתי ועליתני עכ"ז חזרה שמך עליון כנ"ל ברצות ה' לפרש הכתוב :

ועוד נראה לפ' בדרך הפשוט דהנה אמרתי לפרש הכ' בחומרו אל תשמח ישראל אל גיל כעמים כי זנית מעל אלקיך כו' ויתכן דהנה נודע בשערים אמרם ז"ל אין מ"י לישראל והייגו כי היות אומה הישראלי נקראים בניס למקום והייגו כי היות כל העמים אשר על פני האדמה כל עם ועם בלשונו יש לו שר ומזל למעלה אמנם לא כאלה חלק יעקב כי יוצרם הוא חלקם וזולתו אין להם שום יניקה וכח כלל וכאשר התריכו למעניתו בזה כמה גדולי הדור רשאונים ואחרונים ז"ל הלא בספרתם וביחוד הגאון החסיד מוהר"י ז"ל הרבה מאוד לספר בשורש הלזה וכאשר גם לפנינו יבואר הדבר הזה בעזה"י בכמה וכמה כ' ומקראי קודש ברצות ה' דרכינו וזהו כ' הכ' אל השמח ישראל אל גיל כעמי' ר"ל אלא השמח אתה עם הישראל אל גיל כעמים ר"ל דוגמת הגיל כעמים בעת אשר זנית כו' כי הם יש להם חיות ונפש מלא מערכת וכוכבי השמי' וכסיליהם משא"כ אתם כנ"ל בעזה"י פי' הכ' וזהו כוונת הכתוב כי אמר יאמר המלך דוד עליו השלום בעבור העם הישראלי משמחה ומעלה בך ר"ל כל שמחת הוא בך ואין לי שום חיות ונפש אלא מלך ומערכ' ממערכ' השמי' ואמר חזרה כו' ר"ל שאתה עליון על כל ובידך לשדד המערכות ולעשות בהם כרצונך :

ד בְּשׁוּב אוֹיְבַי אָחוֹר יִכָּשְׁלוּ וְיֹאבְדוּ מִפָּנֶיךָ ׃

הנ"ל לפרש הכ' ועם זה יפורש ג"כ המקרא שלפניו והוא עמשרז"ל כל מי שחבירו נעגם על ידו אין מכניסין תוכו בתחינותו של הקדוש ברוך הוא וזהו כ' הכ' משמחה

אמרות טהורות

ומעלה בעולם הבא בך שתזכה להנות מזיו השכינה וגם לע"ל תזמרה שמך עליון והוא בעבור היות מה שעשו מויבי לחור הייגו משום כבודך עבור עוונותיהם ולא משום גירת דידי וזהו תומרו יכשלו כו' מפניך ר"ל עבור כבוד פניך ולא עבורי ולזה שלא יענשו ע"י לזה מובטח שמשמחה כו' כנ"ל בעזה"י :

או יתכן עם מאמרם ז"ל בכ' ולחוש מלחוש יחמן כשזה קס כו' וזהו תומרו משמחה כו' בעת שוב תויבי לחור כו' תזי תבנה ותכונן ירושלים עיר הקודש ותהי בה מעלה כנ"ל :

ה כִּי עָשִׂיתָ מִשְׁפָּטִי וְדִינִי יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק ׃

בדרך דרוש האיר ה'את עיני לפ'הכ'הזה ויקוסר ריסן לדבר קרא עם הכ' הקודש ונקדיש תמרם ז"ל בפר' ב' דמכות וז"ל תר"י ת"ר קללת חכם אפילו ע"ת בתה מנ"ל מאחיתופל כו' ות"ה כתיב ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש עכ"ד רז"ל לדרכינו והנה ידוע היות כל המעבד עצמו לדעת הוא נידון לדורי דורותעל אבדן את נפשו ולזה גם אחיתופל נידון כמאבד עצמו לדעת וכאשר חשבוהו רז"ל דהוא מארבע הדיוטות דאין להם חלק לעולם הבא דאף דאוד גזר וקבל אותו שיחנוק בגרונו עכ"ז לא היה לו לפגוע בעצמו ולשלוח ידו בדעה וזהו כ'הכ' בשוב תויבי לחור הגם שישיב לחור ויבא אפלתו בעוה"ז עכ"ז גם לעולם הבא עונש יענש ויאבדו מפניך דהייגו בעולם הבא מלחזות בנועם ה' ואמר הטעם כי עשית משפטי ודיני כאשר גזרתי תומר עליו שיחנק כן יקוס ולזה גם לעולם הבא עונש יענוש כדין המאבד עצמו לדעת הוחיל ואחנק ת"ש כנ"ל בעזה"י בדרך דרוש ת"ל :

או יתמר בשוב תויבי עם מאמר הכ'שאמר ואחיתופל ראה כו' וזהו בשוב תויבי לחור ר"ל שישוב לחור מבנו לשלום תזי יכשלו כו' ר"ל שיחנק והייגו מחמת קללת דוד וזהו כי עשית משפטי ודיני כאשר שפטתי אותי שיחנק בגרונו כן עשית וכאשר גזרתי תומר כן קס כנ"ל :

או יתכן לפרש הכ' בהקפה אחרינא והוא עם מאמרינו בפי' הכ' לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים וכבר כתבתי לעיל מה שחלקי תמרה בפסי כנ"ל הכ' הזה ע"ש בכ' משמחה ומעלה בך כו' יתירו עיניך ולדרכינו יתמר גם הכ' דהנה כ' המפרשים ז"ל בטעם בריאת האדם בעולם הזה לף שיסה שעה אחת בעולם הבא מכל חיי העולם הזה והשמחה טרם בואה לעולם השפל הזה היא מתעדנת בנועם זיו העליון בכל שדי לף העניין הוא שכל העונג והעדן שיש לה הכל הוא מצלה

כנשמת

כהמשך דכסופה היות שכל זה הוא מצד חסד של ומיומן מן החיוב לזה בעיתא לאיסתכולי בהנפוקי דקודשא בריך הוא בעבור זה הקדוש ברוך הוא שולח הנשמה לעולם הזה בעבור שיהיה לה שכר מצד חיוב ואז תשב לבטח בלי כסופה כלל וכלל וזהו כ' הכ' לך ה' הצדקה ר"ל כי לך יאות ומתך הוא מצות הצדקה שאתה מקייים מותה תמיד כך דביהות יקשה כן דעל מה זה נפרצת התדש בלא זה נהנה ה' מזון הסכינה מצד נדקות ה' לזה בא כמשיב ואמר ולנו בושת הפנים דהיה להנשמה נהמשך דכסופה כנ"ל כן האיר ה' עיני ביסוד פי' הכ' הזה.

וזהו פי' הכ' כי עשיתי משפטי ודיני ר"ל כי מה שעשית את התדש הוא למען שיהי' השכר והעונג הטה"ב משפטי ודיני שאתה' ניזון בזרוע ולא מצד הרחמים וזהו יסבת לכסף שופט צדק ר"ל שאתה' שופט מותו בצדק ולא בחסד ורחמים כנ"ל בעזה"י:

ה נָעֲרַתָּ גּוֹיִם אִבַּדְתָּ רָשָׁע שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם וָעֶד.

יובן עם אמרינו לרעון בכ' הכ' בפ' ד' תרועם בשבט בראל כו' כי היות לפעמים יבא מפלה על היזה מותה מצד המזל אשר משמם להם לרעה ולפעמים יבא להם מפלה מהקב"ה בעצמו ובהיות הנפילה מהמזל אזי יש תקומה למפלתם באם יעלה בשמים שיהא אך בהיות הנפילה מעם ה' בגלות אשר יעצה אזי יתמיד מפלתם ע"ם בתוכך נפלה מעניין הזה. וזהו כ' הכ' תרועם בשבט כו' ע"ם וזהו מאמר הכ' נערת גויס ר"ל בשאתה בעצמך נערת גויס אזי שמם מחית לעולם ועד שיתמיד מפלתם כנ"ל:

ו הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח וְעָרִים נָתַשְׁתָּ עָבַד זִכְרָם הֵמָּה. ז וַיְיָ לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ. ח וְהוּא יִשְׁפּוֹט תֵּבֵל בְּצֶדֶק יָדִין לְאֻמִּים בְּמֵישָׁרִים. ט וַיְהִי יְיָ מִשְׂגָּב לַדָּךְ מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה: י וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ יְיָ.

יתבן לפרש המויב תמו כו' עם תמרס ז"ל נדקה גדולה עשה הקדוש ב"ה עם ישראל שהקדיש שתי שנה לוונשתם כו' כדי שלא יתקייש בהם ותבדתם תהרה כו' תמנם בעכום"ז תין הקב"ה נפרע מתומה עד שכתמלא סאתה וזהו המויב תמו ר"ל המויב בעכום"ז תין הקב"ה נפרע מהם עד תשר תתו ר"ל מלשון תמימות שיהי' מויב בשלימות

שתתמלא סאתם ואז הם נענשים ומתוך זה הרדות לנצח שעונשם כבד ומכתם תמום ונכתב נצח כנ"ל בעזה"י לפרש מקלת הכ' בראשית ה':

ובאנפא מהרינן בראשה לפרש הכ' הזה שאמר דהע"ה על מויבי נפשו דוחק ומחיתופל והוא עם מסתרין"ל שהיה תומרים דוד הבא על תשת תישבו' ואמר הוא להם דוד הבא כו' ויש לו חלק לעה"ב תכל המלבין פני חבירו ברבים כו' וזהו המויב ר"ל המויב שלו תמו תרבות לנצח ר"ל שלא יהיה להם חלק לעה"ב ואמר ועריס כו' יתכן מלשון ומלתו פני תבל עריס וכמו ולא תבנה בעיר שהוא לשון שוגה וזהו ועריס השונאים שלי נתשתי תצד זכרם המה גם לעולם הבא כנ"ל בעזה"י.

או יתכן לפרש המקרא הזה עם מסתרין"ל בגנות ועונש הגלות והוא בתוס' סוטה פ"ח ול"ל שם תר"ז בשר כתיב בי' וכרפא תדם לא כתיב בי' וכרפא הרי שכל המתגלה אין רפואה למכתו גם תומרו שם עוד כל תדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו נגער והנה כשר הקדמונו כמה פעמים מה שתינו לרבותינו בתומי הקדמונים ז"ל שבתבו שכל הצרות והקנאה והתיבה והתחרות וגם התחלוקת הכל הם תולדות וענפי שורש פורה רואש ולענה מדת הגאוה ר"ל מהאי דעתא ח"ו וזהו תומרו המויב ר"ל תיש בר ומויב והוא בעל הגסות והגאות תמו כשיהי' תם ותתמוטט אזי תרבו לנצח ר"ל לנצח ושולמי עד אתין רפואה למכתו וכמסתרין"ל בעונש המתגלה ואמר עוד וערי' נתשת ר"ל השונאים תשר עקרת ונתשת תצד זכרם המה ר"ל שתצד זכרם גם לעולם אבא וכמסתרין"ל אתין עפרו נגער ולהמתיק הדברים הללו יעיון במ"ש בענין הזה בפ' ג' בפסוק רבים תומרים לנפשי כו' ע"ש ויתורו עיניך ועש דבריתו תלה יכוון תכ' שלאחריו ברצות ה' דרכיתו ויאמר נם תכ' וה' לעולם יסב כו' להעניין הוא דהקב"ה תינו ממהר ליפרע תן הרשעים תמית שתמיד בידו תכא והגבורה לעשות בחפצו וכרצונו ולקיי' נקמתו תסת"כ בשבר ולם שבוקר לא ילין וכמ"ש כל זה רבותינו בעלי המוסר הקדמונים ז"ל הלא בספרתם והנה בשר יעדנו בפ' ד' בפסוק בשלוש יחדיו כו' ע"ש בביאור הכ' לכן יחכה ה' לחננכם כו' כי ממשפטי ה' תמת תחרי תות השדם מוכח תמיית המתים להלא גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן תן הדין ואין בחפשר הדין רק בהיות הקדוש ב"ה זורק הנשמה לתוך הגוף וכמתמרם ז"ל ות"ש נראה בעליל חיזוק גדול ואמיתי לתמונתינו בת"ה ע"ש ותמצא נחת בעזה"י.

וזהו בתור הכ' וסובב הולך על דבריו בפסוק הקודם בתומרו עבד זכרם המה והיינו כמ"ש בעזה"י דתין להם

להם תקומה לת"מה ע"ם ואמר רמי' לתת"ה וה' לעולם יסב מחמת שה' לעולם יסב לזה היינו ממהר לפרוע מן המדם בחייו ועכ"ז לא שבק דילי' וכמארז"ל מתריך אפו וגבי דילי' וזהו כוונ למשפט כסאו והוא ע"כ תחר מיתה המדם והיינו ע"י ת"ה וכמש"ל וא"כ מזה רמי' וחיזק גדול לתמוהיונו בתחה"מ למנם המויב כו' והיינו המתנאה כמש"ל מבד זכרם המם גם בת"ה לא יקיימו כמבואר בדבריהם הפונים קדים בעזה"י ע"ם ויתורו עיניך זהו מה שכ"ל בפי' הכ' בעזה"י .

ואמר והוא יספוט כו' יתכן עם מה שמעמנופ"ה כ' ולך ה' החסד כו' שחסד של הוא שהיו מצלם רק כמעשהו ולא כפי המחשבה וזהו דוקא בישראל אבל בעכומ"ז לא כן ידין עמים רק גם על המחשבה נידונין כמו על המעשה וכבר הובאו הדברים האלה בפרשה' בפ' הושיענו למען חסדך ע"ם וזהו פי' הכתוב והוא יספוט תבל הם הוא הישראלי נקראים תבל הוחיל והם עיקור ויסוד העולם להם יספוט לדק דהיינו בצדקתו וחסדו שלא להעניש על המחשבה אמנם ידין לאומים ר"ל האומות הוא דן במשריש ולא לפניש משורת הדין כנ"ל .

ואמר ויהי ד' כו' יתכן עם מאמר הכ' עת צרה היא ליעקב וממנה יושע והענין היא כי ע"י היסורין והצרות ופגעי הזמן וקורותיו האדם נכנם לפני עלקיו ומדת הכנעה ונמיכות רוח חשיבה קמי שמיא כאילו הקריבו כל הקרבנות וזהו וממנה יושע וזהו כוונת הכ' ויהי ד' מגיד לדך ר"ל למי שהוא דכא ושפל רוח ולזה מגיד יהי' ה'לנו הקב"ה לעתות בצרה ר"ל בעת צרה יושעו כ"ל בעזה"י :

ואמר ויבטחו בך יודעי שמך כו' יבואר הכ' עם מאמרם ז"ל בכמה דוכתין דאין מזל לישראל ובעבור זה כשישראל חוטאים אזי מפלתם קשה כי אין להם שום חיות וכשאר קרח מכאן ומכאן וכמ"ש רבינו הגאון מוהרם ז"ל בכוונ' הכתוב אותי נהג וילך כו' ע"ם בתורך וזהו ויבטחו בך ר"ל שום הישראלי רק בך יבטחו ואמר יודעי שמך כי שם שדי מורה על שיכולת ביד הקב"ה לשדד המערכות ולעשות כשפנם וזהו אומרו יודעי שמך שמורה על שמשדד המערכות וזהו אומרו כי לא עזבת דורשיך ד' שאין אתה עזבם להתנהג ע"י המזלות כנ"ל בעזה"י :

ב זַמְּרוּ לַיְיָ יֹשֵׁב צִיּוֹן הַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃
ג כִּי דֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכַר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנִיִּים׃

יבואר עם מאמרז"ל במס' יבמות פ' הערל קל תבע

טהורות

לבחול מה שחטא בהריגתו את כהני ד' ותבע ביקרי שלא נספד · כהלכה כו' בחשר משפטו פעלו ופרש"י ז"ל במקום שדן את האדם וכהוה דבחול שנתבע על דית הדמים ועכ"ז שם הזכיר הקב"ה פועל לצדקותיו ע"ם בפירש"י ז"ל והנה בחמת דבר זה הוא נפלאת בעיניו ולא מצינו כזה בבני אדם רק אצל ד' וזהו כ' המקרואות הגידו בעמים עלילותיו שהם נפלאים בעיניו ואמר מה הוא זה כי דורש דמים וזהו מעשה דבחול המלך שהקב"ה דרוש דורש ממנו על דית הדמים וזהו כי דורש דמים ועכ"ז בזו הפעה הזכיר אותו לטובה וזכר פועל לצדקותיו כמ"ש רש"י ז"ל וזהו אותם זכר כנ"ל עזה"י ואמר לא שכח צעקת ע נוים כמו עם אמרם ז"ל בפוטה בפשה הגמיכות אבל לעקת עניים אמנם כו' וזהו כוונת הכ' לא שכח לעקת עניים .

ד חָנֵּנִי יְיָ רְאֵה עָנְיִי מְשַׂנְאַי מְרוֹמְמִי מִשַּׁעֲרֵי מָוֶת׃

יתכן עם אמרם ז"ל המוסר דין על חבירו הוא נעשה תחילה והטעם משום שמפסקין במעשיו אם רצוי הוא לעשות נקמה עצמו או לא וזהו כוונת הכ' חנני ד' ראה עניי משונאי שאין אני מבקש דבין שתנקום משונאי רק מפני חנם אני שואל ובעבור זה מרוממי ר"ל שתרוממם אותי משערי מות שלא אהיה נעשה תחילה כנ"ל בעזה"י בפי' הכתוב :

או יתכן עם מאמרינו בפ' הכ' יקדמוני ביום פידי ויהי ה' למשען לי והוא ע"ד שאמרם ז"ל שמואל הקטן אומר בנפול אויבך אל כו' והשיב מעליו אפו הרי שע"י שמחת האויב הקב"ה מסיר חרון אפו מהאדם וזהו כ' הכ' יקדמוני ביום פידי שמקדימין לבא אצלי לשמח ביום פידי ועי"ז ויהי ד' למשען לי כמשמ"כ להשיב מעליו אפו וזהו כ' הכ' שלפניכו חנני ד' ראה עניי משונאי השמחים למפלתו ועי"ז תרוממני משערי מות והשיב מעליו אפו כנ"ל בפי' הכ' בעזה"י :

או יתכן עם אמרם ז"ל הבא על אשת איש הוא מיורדי גיהנם ואינם עולין ואמרו עוד שדומה ואחיתופל תרפו לדוד המע"ה ואמרו דוד הבא על ע"א כו' ואמרו ז"ל המעביר על מדותיו בשם יפתוק למחרפו הדין נותן שמעבירין ממנו כל פשעיו וכבר הארכנו בזה בתריכות נפלא בפ' ג' ע"ם ויאירו עיניך וזהו אומרו חנני ד' להעביר פשעי והיינו כי רואה עניי משונאי המחרפים אותי ועי"ז מרוממני משערי מות הגיהנם כנ"ל בעזה"י :

ובאנפא מחריצא גרסה לבתר הכ' דהקדש תמרינו לרצון המתמר רז"ל בכ' שמרני אל כי חסיתי בך ודרשו רז"ל שמרני כו' שלא אכשל בדבר הלכה והוכח המתמר הזה בדברינו בפרשה ה' בפסוק ד' נאתי בצדקותיך כו' ע"ש ואמרתי לבתר המתמר הזה חוץ מדרכינו עמ"ש בספר חסידים והוכח בבתר היטיב ח"ת סי' כ"ג סקט"ו וביורה דעה ס"ל ת"ת שלפי חימון רמ"ו אכסן הדורש ברבים לא יפי' שמא מצד הדרשה ובשעה שרשב"ג יצא להרג ח"ל ר"י אחי מפני מה אתה יוצא ליהרג שמא היית דורש ברבים ושמא לבך ונהגית מד"ת ח"ל אחי נחמתני ע"ש וזה כ' רז"ל שמרני שלא אכשל ע"י הדבר תורה כי בהיותי נהנה ושמא אחי נכשל ח"ו וכעובדא דרשב"ג שמען דבר לא נמצא בו רק הדבר הזה כנ"ל בביאור המתמר בעזה"י:

ולדרכינו יבואר עם מש"כ בפ"ק דתענית כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים וכל העוסק בתורה שלא לשמה תורתו נעשית לו סם המות הרי שהעוסק בתורה ס"ל התורה נהפכת לו מסם חיים לסם המות וזהו לפע"ד כוונת הכ' בתומרו כי דור תהפוכות המה וחוץ מדרכינו תמר דמוסב על המקרא שלפני פניו דתמר קרא ורע ה' ויגאץ כו' וידוע דסם של הוי' הוא מד"ה כמו שפרש"י ז"ל בריש פ' בראשית ע"ש וזהו כוונת הכ' שתמר תהילה ורע ה' שהוא מד"ה ויגאץ לזה תמר כי דור תהפוכות המה וכמש"כ רשעים מהפכים מד"ה למד"ה כנ"ל לו יתמר לדרכינו כי דור תהפוכות המה שמהפכים סם החיים שהוא ד"ת לסם המות כנ"ל וזהו תומרו שלא אכשל בדבר הלכה דהייגו כי בלומדי ס"ל התורה נעשית לו מכשול ופוקה ח"ו ובזה נבא אל ביאור הכ' שלפנינו דהנה כבר ידענו בפ' ג' כי העוסק בתורה לשמה תורתו משמרתו ולא כן הרשעים העוסקים ס"ל חזי תורתו חיגו מצילתו להעשות לו תבלין נגד היצה"ר ע"ש בתורך:

וזהו לעניותי כוונת הכ' מי פתי יסור הנה חסר לב תמרה לו ור"ל דהנה התורה הוא תבלין נגד היצה"ר וכמש"כ"ל תמים העוסק בתורה ס"ל חיגה מגיגה ומצילה וזהו תומרו מי פתי ר"ל מתפתה ביצרו חף כי יסור הנה ולומד התורה. לו מי פתי ע"ד תמרם חיגו תדם עופר עבירה אלא ע"כ נכנס בו רוח שטות:

ואמר יסור הנה כמש"ל בסמו' וע"ז תמר חסר לב תמר"לו ר"ל שהתור' משיבתו שתין זו כי אם רוע לב ר"ל כל קבל די עקב רוח אחרת היתה אתו בעוסקו בתורה ואף אם בפיו ובשפתיו ידבר לבו בל עמו לכוין את לבו לשמים רק עבור דברים חצוניים ותאוות הגשמיות ולזה לאיש חסר אלה לו תורתו חיגה משתמרתו וזהו כ' הכ' חסר לב תמרה לו שהתורה משיבתו שבעבור זה חיגה עומדת לימינו להגילו עבור שהוא חסר לב כנ"ל בעזה"י לדרוש הכ' הזה כמין תומר וזה יכאנו ד' במנגלי נדך לבתר ולפרש הכוונה חסר אנאנו עומדים בו ונקדים עוד דברי רז"ל בפ"ב דשבת וז"ל מכריז רבי יצחי חבל על לית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד הרי שהתורה נקראת בשם שער כי הוא זה השער לה' תשר יבאו בה לפניו ולפניהם וע"ש במהרש"א ז"ל שהביא פירש"י ביומא פרק בא לו ע"ש היטב וזהו כוונת הכ' חבלי ד' רשה עניי משונאי ר"ל מהשונאים הגמור העומד על נפשו של אדם להחטיאו ח"ו וקשה מההורגו ולזה השונא התבלין הוא לימוד התורה וכמבואר למעלה בדבריגו מתמר רז"ל בדרתי יצה"ר כו' אם תבין הוא יומוח אתנם כל זה הוא דוקא בשם הוגה בה לשמה: וזהו תומרו מרוממי ר"ל שתרומם תורתי ותצילני שלא תעשוק בה שלא לשמה וזהו משערי מות כי הקדמנו שהתורה נקראת שער וכל העוסק בה שלא לשמה ח"ו נעשית סם המות ותיגה מציל"ר וכמ"ש בכוונת הכ' מי פתי כו' וזהו משערי מות שלא תהגה בה שלא לשמה רק לשמה כנ"ל בעזה"י וזהו נ"ל בכוונת הכ' דמגילת קינות שערי שוממין כתניה נתנחים דהנה הכתניים הם המורים יורו משפטי ה' ליעקב יורו וידין ידין להבדיל בין הקודש לחול ובין הטמא לטהור ולהורות נתן בלבם עבור שתיגם טרודים בעסקי העולם שתין להם חלק ונחלה בישראל ותחיגם כל בית ישראל מספיקים להם מיס ומזון וזהו כוונת הכ' כי בעת הזה שגלינו מארצינו ונתרחקנו מעל אדמתינו ותזי בטלו התומות ומעשרות וזה תומרו שערי שוממין ר"ל התורה וכללה נקראת שער כמשנ"ל והקדמנוהי למעלה ובפרטות כל דין בפ"ע נקראת כל התורה בלשון רבים שערי' הם שוממין שמנחים בקרן זוית ותין אדם סופנה והוא עבור שכתניה נתנחים שתין להם בגלות המר תו"מ כנ"ל בעזה"י:

או יתמר כתניה נתנחים בתפא מחריצא ויבואר ג"כ סיפא דקרא בתולותי נוגות כו' ע"ש והוא עם תמר' ז"ל בפ"ב דשבת וז"ל ללמדך שתין השכינה שורה לא מתוך עצבות כו' תמר ר"י וכן לדבר הלכה כו' הרי שלימוד התורה צריך להיות בשמחה וטוב לב וזהו תומרו שערי שוממין כמ"ש בתוכן הרשתן והייגו משום דכתני' נתנחים הם שרויים בעצבות לזה הד"ת שוממין בעו"ה:

ואמר עוד בתולותיה נוגות כי הת"ח מציגו שמכוני' בשם בתולות היפות ע"ש תשות כחם וזהו תומרו כי בעלה התורה מהכתיים כי בהם עיקר התורה כמש"ל וגם כל בתולותיה

בתוספתי הת"ח כוונות והיינו שהם שרויים בצער ועצבון · ואמר והיה מי לה יבוקר עם מזרז"ל עוד שם וז"ל היינו והאמר רבא כל תלמיד חיושב לפני רבו ואין שפתותיו כוטפות מר תכויכא כו' הא מקמי דלפתח כו' ע"כ הרי שפתות בתחילה צריך להיות מתוק דהיינו שמחה ועובלבב ולבתר דפתח דוקא נריכין להיות מר וזהו שאומרו דבהם אזל לי' השמחה הצריך להיות בתחילה ולא נאמר רק מר לה בין בתחילה בין בסוף כנ"ל בפ' הכתוב:

או יתכן בפי' התיבו' והיא מר לה עם שאמרו ז"ל כל רגיז רעיא על ענא עביד לגבידא שמיותא וזהו ואומרו אחר שלא הכניסם והת"ח בטילים מן התורה אזי כל הקומה היסרהלי' מר לה כנ"ל בפרש בעזה"י הוא יורנו נפלאות מתורתו:

ט לְמַעַן אֲסַפֵּרָה כָּל תְּהִלָּתֶיךָ בְּשַׁעֲרֵי בַּת צִיּוֹן אָגִילָה בִּישׁוּעָתֶךָ

יתכן עם שאמרם ז"ל לעולם אל יעמוד אדם בעצמו במקום סכנה שמא אין עושין לו נס ואם עושין לו נס מכבין לו מזכיותיו הרי שגם בשם נעשה נס לאדם עכ"ז אין זה זכות לאדם כי זכיותיו מתמעטין אמנם בשם הקב"ה מושיע לאדם -מצד החסד זה זכות הוא לו לעובד ה' שיצא מצרה לרווחה וגם שכרו גוטל מאלם וכמ"ש רש"י ז"ל בפרשת לך לך בפ' אחר הדברים האלה כו' ע"ש:

אמנם עם הקב"ה מושיע להצדיק מצד חסדו הרי שאין האדם ניצול בזכות עצמו והרי אמרו רז"ל בעשם שלא אמר חזקיה המלך שירה על מפלתו של סנחרב היות שלא נושע בזכותו והובא בדברי הגאון רבינו מוהרי ז"ל בהפטרת בשלח ע"ש וא"כ אם הקב"ה עושה טובה וישועה לצדיק ג"כ אינו מהראוי לומר שירה אבל אם זכיותיו עמדו לימינו ליושעה אזי מהראוי לומר שירה וזהו מאמר הכ' למען כו' ר"ל להגיד שהושפעת לי בעבור זכיותי ויועצו זכיותי שכרי לעוה"ב עכ"ז אגילה בישועתיך והוא עבור מספרה כל תהלתך שהישועה היא בעבורי כנ"ל בעזה"י

ובאנפא מחרונא נרמה לבאר הכ' בהקדם מה שאמרתי בביאור הכ' הקדוש מגני ד' כו' דהנה רש"י ז"ל פי' בפ' ויהלא ויירא ויצר ויירא שלא יהרג ויצר שלא יהרוג ע"ש הרי שגם עצם להצדיק לא טוב ואין רצונו להרוג אחרים וזהו מאמר הכ' מגני ד' כו' ובקשתי רק מרוממי משערי מות ואין אני מבקש על מפלתם רק שלא אהרג אי' וזהו הנני כנ"ל רק לזה לרומם אותו משערי מות שאגאל מהם וזהו פי' הכ' למען כו'

ר"ל כי כל עיקר כוונתי הוא בעבור לספר תהלתך ולשיר שירה חדשה לפניך וא"כ אין לי צורך במפלתם וכאשר אמרו רז"ל שאין מומרין שירה על מפלתן של רשעים כנ"ל לפרש בעזה"י:

וזהו מומרו אגילה בישועתך ר"ל כמה שאתה מושיע לי ולא בזכותך מהם כנ"ל:

או יאמר בדרך הפשוט כי אין כוונתי בהתשועה הזאת עבורי להנאת הגוף רק למען יקודש שם קדשך הגדול וזהו למען אספרה כו' כנ"ל בעבור זה בלבד אגילה בישועתך כנ"ל:

טז טָבְעוּ גוֹיִם בְּשַׁחַת עָשׂוּ בְּרֶשֶׁת זוּ טָמָנוּ נִלְכְּדָה רַגְלָם:

להבין כוונת המקרא הזה נקדים אמרם ז"ל בכתוב כי בדבר אחר זדו עליהם במים דמו למצדם ונדונו במים ע"ש וזהו מומרו אגילה בישועתיך והוא מבעו גוים שנטבעו במים בעבור שכן דינו על ישראל וזהו בשחת עשו ברשת זו טמנו ללכוד ליסראל זה שלכדה רגלם כן נראה בפי' הכ' וזה עולה יפה לשנת דקרא דאמר טבעו כו' ומהראוי לומר נטבעו מוטבעו בסורק כאשר יאמר מעל הקדמוני טבעו בים סוף ולדרכינו ניח דקאי על ישראל שטבעו מותם כל בן חילוד ובעבור זה נידונו בדבר אחר זהו וזהו מומרו בשחת עשו וברשת זו טמנו נלכדה רגלם ויתכן מומרו רגלם ע"ד רגלוהי דבר גם כו' וזהו נלכדה רגלם שהובילם לשם כנ"ל ויש לקשר הכ' הזה עם הכ' הקודם בדרך דרוש עם מה אחר שמעטו וכן רגינו בדפים בשם גמון ס' ושמו פלאי ממני כעת במאמרז"ל והובא בדברי רבינו מאיר עינינו רש"י ז"ל בפירושו על התורה בפסוק ולא קרב זה אל זה כל הלילה וז"ל רז"ל בסנהדרין בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשי ידי טבעו בים ואתם אומרים שירה עכ"ל רז"ל לדרכינו שהובא המאמר הזה בדברינו לעיל פרשה ס' בפסוק וישמעו כל חוסי קך ע"ש ודקדק הגאון דהא הקב"ה גזר עליהם לשוטפם בשטף מים רבים והחיך עתה לא בקש לשמוע שירה מפומייהו דשיריו וקדישין ואמר הגאון בביאור המאמר בהנפא מחרונא דהנה מצינו לרז"ל שאמרו דשריפת מחנה סנחרב הי' עבור שנכנס בחוצם שירת המלאכים ועי"ז נשרפו וזהו הפי' בקשו מ"ה לומר שירה ר"ל שבקשו להמית המצריים בדרך הזה וכעובדא דסנחרב

והשיב

והשיב להם הקב"ה תשובה נאתת דרצונו להעניש מדה כנגד מדה ודוקא בדבר אשר זדו ובמיס ידעו כו' כ"ל וזהו שאומרו מעשה ידי טבעו כו' ר"ל מעשה ידי קלי על ישראל שהם מעשה ידיו של הקב"ה להתפאר וטבעו ר"ל המצריס וע"כ מהראוי להעניש ג"כ במיס ואתם אומריס שירה ר"ל להמית אותס בזה עכ"ד הגאון ז"ל ודפח"ו ושפתיס ישק :

אמנם אף שהדברים הס קרוב לשמוע וגוח לדבר אף דאחר העיון במחילת כ"ת דהגאון נתעלמה ממנו הלכה ערוכה דשם דף"ד דסנהדרין דכך הוא הלעה של הלכה שם ומי הדי הקב"ה במפלתן של רשעים הכתיב כו' לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים ומייתי רבי על זה דאמר רשב"ל כתי' מתי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה כו' ת"ל הקב"ה מעשה ידי טבעו בים כו' ע"כ דברי רז"ל ואם כפי' הגאון במימרא דר"ש ב"י ת"כ לא מוכח מזה שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים דהא לא קאי לומר שירה בשעור שידונם מדה כנגד מדה ודוק היטיב וגם דהס"ם קאמר בלישנא דידיה מעשה ידי טובעין וזה אינו סובל פירושו דנימא דקאי על ישראל :

ואולי שלא אמרו הגאון רק דרך דרוש בפסוק ולא קרב דהיינו שלא ישרפו אותם בהבל שבפיהם ולא שאותר דברי הס"ם עכ"ז התורה נתנה לדרוש ודרוש וקבל שכר וכפתים יפותן שלא :

ובזה יבואר הכ' בדרך דרוש עס דברי הגאון הנ"ל דאחלה אמר למען תספרה כו' ושלא יקשה דהא אין אומריס שירה על מפלתן והיך אמר אחרי מפלתן של שונאיו שיספר תהלות ד' דהיינו שירה לזה בא כאשיב דבאמת אומרין שירה על מפלתן והאי דלא קרב משום כדברי הגאון דהכונה שלא שרפו אותן בהבל פיהם והיינו משום דטבעו גויס ר"ל לישראל ולכך בשחת עשו דווקא בלבדה רגלס ולא נידונו בשרפה אבל בשחת דעוכין ואומרין שירה על מפלתן של רשעים ולזה למען תספרה כל תהלתך כנ"ל בעזה"י דרך דרוש והשכל :

יז נוֹדַע יְיָ מִשְׁפָּט עָשָׂה בְּפֹעַל כַּפָּיו נוֹקֵשׁ רָשָׁע הִגָּיוֹן סֶלָה :

יתכן עס מ"ש הקדמונים המפרשים דשכי תיכי דיקין יש בעלמא דקשוט אחד הוא הדין שדן היחידי פתיקא קדישא והחילוק השכי הוא שדנין הב"ד של

מעלה כאשר הזכרנו קצת מזה בדרוש ס' דתהילים ונאמר ונסבה ג"כ קצת מזה בפרשה ז' בפסוק ד' ידין עמיס ע"ש עלעכות"ז טוב המשפט של הב"ד שלא יעשו על המחשבה כמוזכר בדבריהם כמה פעמיס וזהו כ' המקרא נודע כו' ר"ל דאיכא היכר כשהקב"ה לבדו משפט עשה והוא בהיות נוקם רשע הגיון סלה ר"ל שהוא נוקם ונכשל גס על ההגיון ר"ל המחשבה בתס גס על המחשבה עתים יעשה אזי נודע כי ד' בעצמו הוא ולא אחר משפט עשה כי אין מי שיודע מחשבות רק הקב"ה בעצמו .

או יתכן לפרש הכ' עס אמרס ז"ל אס רואה הקדס סיסורין בתיס עליו יפשפש במעשיו כו' ע"ש הרי שתכלית היסורין הוא למען יסיס הקדס את לבו לפשפש במעשיו ולהכין עצמו והכין לקראת אלהיך ישראל אמנס הרשע בצוח עליו היסורין אזי מהריר אחרי מדותיו של הקב"ה ופיו ממלל רברבן ולצד עלתה ימלל ופומי' אכשלי' והיסורין הס גורמיס לו רעה יותר כי לא זו שאינו מפשפש במעשיו אף זו שמוסיף להטות וכאמור הכתוב על מה תוכו עוד תוסיפו סרה ר"ל על הכאה שלכס כי אין מקליכס התיקון לפשפש במעשיו רק מדרבה עוד תוסיפו סרה לדבר על ד' כנ"ל :

וזהו כ' המקרא שלפנינו נודע ד' משפט עשה בפועל כפיו ר"ל בעת עשות משפט בפועל כפיו שהקדס שהוא יגר כפיו של הקב"ה מהרהור להיות נודע אליו שיפשפש במעשיו אמנס לא כן הרשעים רק מדרבה נוקם רשע הגיון בהדיבור שמדרבה ירבה דברים לדבר סרה על ד' ומביא חטא כנ"ל בפי' הכ' בעזה"י :

או יתכן עס אמרס ז"ל בפ' ג' דסנה בעון כדרים בכיס מניס שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך כי למה יקצף אלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך תיזהו מעשה ידיו של אדם הוי אומר זהו בניו ובנותיו ע"ש ואמר הכ' על קולך ר"ל כי אף בעת אליו הגזבר אזי הכסף אזל מכליו ואין בידו לשלם עכ"ז יקצף הקב"ה על הקול ר"ל על אשר הוציא מפיו מילין לגדור וזהו כוונת הכ' בפועל כפיו ר"ל בניו ובנותיו כי הוא זה אשר יקרע פועל כפיו וכאמרס תיזהו מעשה ידיו של אדם כו' וזהו אומרו בפועל כפיו ר"ל בניו ובנותיו נוקם רשע וזהו עבור הגיון ר"ל הדיבור סלה עבור נודרו כנ"ל בעזה"י לפרש הכתוב בדרך הפשוט :

יח יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים :

אמרות טהורות

יתכן לפרש עם תמרס ז"ל כי בע"ז הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה מדכתיב למען תפוש את בני ישראל בלבם ע"ש ובעכום"ז גם בכל עבירות הקב"ה מצרף מחשבה למעשה וזהו לעני"ד כ' תומרס ז"ל דמ"ל רבא לרבנן במטותא מיבייכו לא תירתו תרתי גיהנם והוא משום דתמרו רז"ל כל המתגאה כחילו עובד ע"ז ובע"ז הקב"ה מצרף מחשבה למעשה כמש"ל וא"כ גם המתגאה כמוהו עכום יענש על המחשבה וכ"כ הרב בעל נזר הקודש והובא בדבריו כמה פעמים והנה לפמר עתי לפשר לעשות גדר להשמר ממדת הגאוה תמנם ת"ח הלא העידו רז"ל ואמרו שריך שיהי' בו ג' משמנה שבשמיעית וזהו הכ' שלי רז"ל לא תירתו תרתי גיהנם ר"ל השמר תשמרו ממדת הגאוה שהוא גורם להיות יורשים גיהנם בכפלים דהיינו על המעשה והמחשבה וזהו מחמת שחשב יחשוב בע"ע ובע"ע הקב"ה מצרף למעשה המחשבה והיינו תרתי גיהנם ר"ל על המחשבה והמעשה ועי' בפרשה ג' כי עם ביתרתי הדבר בתר היטב בתורך עיי"ש ויתירו עיניך וזהו כוונת הכתוב יסובו רשעים לשאולה ר"ל יסובו בכפלים כי אחר שיהיו נדונים יסובו עוד לשאולה דהיינו לגיהנם ואמר כי הם בדמיון כל גויש כמו כל העכום"ז שנידונים על המחשבה כן ידון אותם והטעם שכחי אלקים כי המתגאה הוא כאילו עובד עכום"ז וזהו שכחי אלהים בל"ל בעזה"י לפרש הכתוב .

או יתכן לפרש הכתוב עם תמרס ז"ל רשעים תפילו על פתחו של גיהנם מיום מיזרים בתשובה וזהו דווקא בעכום"ז אבל בישראל אדרבה מלמים תרטה הם וזהו כוונת הכתוב יסובו רשעים לשאולה ר"ל בעת הגיעם לשאול דהיינו על פתחו של גיהנם אז יסובו שחוזרים בתשובה תמנם העכום"ז שכחי אלהים כי גם בגיהנם אינם חוזרים בתשובה לאמר יפה דנת כו' בל"ל בפירוש הכתוב בעזה"י .

ובאנפא לחריבת גרמה לפרש הכ' עם מה שתמרו רז"ל כי כל העוסק בתורה ובמצות שלא לשמה נוח לו שלא נברא והיינו בעשותו מירמת העונם או ע"מ לקבל פרס וזהו כוונת הכתוב יסובו רשעים גם הם סם שניש בתשובה עכ"ז ירדו שאולה עבור כי הם שכחי אלהים כי אין אלהים נגדם והתשובה הוא שלא לשמה אז יאמר לשאולה כולמר כל התשובה שעושים אינה רק עבור הם שאל שהם מתירחים ממנו בל"ל בעזה"י .

יח כִּי לֹא לָנֶצַח יִשָּׁכַח אֶבְיוֹן תִּקְוַת עֲנָיִים תֹּאבַד

לֵעָר׃ יט קוּמָה יְיָ אַל יָעֹז אֱנוֹשׁ יִשָּׁפְטוּ גוֹיִם עַל פָּנֶיךָ׃ כ שִׁיתָה יְיָ מוֹרָה לָהֶם יֵדְעוּ גוֹיִם אֱנוֹשׁ הֵמָּה סֶלָה׃

להבין כוונת הכ' נקדים תמרס ז"ל אין ב"ד בא עד שיכלה פרוטה מן הכיס וטעם הדבר הוא עבור להכניע עזותם בעבור היותם עזים וכמבר ז"ל בציוה לשירחל הם עזים שבחומות וע"י עניותם הם נכנעים לפני הקב"ה ועי"ז יפדם הקב"ה מהגלות וזהו כוונת הכ' כי לא לנצח יישכח אביון ר"ל אחר שיהיו אביונים ויכלה להם פרוטה מן הכיס אזי לא ישכחו ויעלו בזכרון טוב לפני הקב"ה וזהו ג"כ תומרו תקות עניים ר"ל אחר שיהיו עניים ומוכנעים אזי יבא תקותם ויעלו לציון ברנה :

או יתכן שקרא לישראל אביון ועניים ע"ד שתמרתי בטעם מניית ישראל אחר הלבנה ע"ד תמרס הלי מלן דלבנה אכיל דלאו דילי ואתי דלאו דילי ע"ש והנמון בעל פנים מאירות יהיב טעמא למלתא משום שהלבנה אין לה אור מעצמה רק מה שמקבלת מהחמה לזה מלן דלבנה אכיל דלאו דילי ע"ש והנה תמרו רז"ל אין מזל לישראל כמו לשאר העכום"ז רק מה שמקבלים מהקב"ה ובעבור זה מונין להלבנה להורות על הדבר הזה בל"ל בטעם הדבר ובעבור זה קרחם הכ' אביון ועניים הואיל ואין להם חיות ושפע מצד המזל ובעכום"ז לא יתחשבו להיות להם מזל בל"ל ואמר קומה ד' אל יעוז אנוש כו' לפרש שני מקרחות הללו נקדים כלל גדול שהקדמונים והביאוהו כמה גדולי מפרשים הקדמונים ז"ל ואחרון הגדול המהר"י ז"ל הביאו כמה פעמים בספרו והוא כי לפעמים בא העונש מצד מערכת השמים אשר ניתרע מזלו לחומה ואשר יחסו בללו ועי"ז יש להחומה מפלה למטה ואם יהי' מפלתם מצד המזל לא יתמיד מפלתם כי אם יעלה לשמים שיהא מזל ירוס קרנם של החומה שתהא הלי מזלם אם אד משדי יבא אזי יתמיד מפלתם ולא מהרה יעלה מרוכתם והובא בדבריו פ"ב בפסוק תרועם בשבם ברזל כו' ע"ש ויתירו עיניך וזהו כוונת הכ' קומה ד' ר"ל תתה בעצמך תעניש אותם ויספטו על פניך ר"ל מכעסך יספטו ושיתה מורה להם ר"ל לשון לימוד שילמדו ויבינו שמך הוא וידעו כי יד זאת תתה ד' עשית ומפרש ומזיל מלין יודע להם זה ע"י שיהיו בשפל קול הטחנה וידם על התחתונה זמן מרובה וזהו אומרו גוים ר"ל מדרגה שפלה כידוע כי מלת גוים מורה לשון שפלות המה סלה

אזי ידעו ויבינו כי יד ד׳ נגעה בם ולא מנד מערכת השמים כנ״ל :

ועוד לאלוה מילין בפי׳ הכ׳ קומה ד׳ כו׳ עם זמרנו בפירוש הכתוב בפרוש רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד ואתה מרום לעולם ה׳ ונראה לפרש הכתובים הללו בטוב טעם ודעת בהקדם מה שכתב רבינו הגאון הקדוש מוהר״י ז״ל בפסוק עבדים משלו בנו פורק אין מידם והעניין עם זמרם כל המיצר ליזרעל נעשה רשע והטעם משום דהקב״ה רוצה להפרע מן הרשע הזה המיצר לעמו בעבור זה מגדלו שאין זה כבודו של הקב״ה להתגרות בשפל תאוסי וזהו כל המיצר ליזרעל בעבור זה נעשה רשע כדי להפרע ממנו וזהו לפני שדר גאון ע״ש וזהו כוונת הכ׳ עבדים ר״ל שהם עבדים ואינם נעשים רשע לפי שמשלו בנו וזהו משום דפורק אין מידם ולאיזה צורך יגדלם הקב״ה ע״ש בדברי קדשו היטב וזהו כוונת הכ׳ בפרוש רשעים כ׳ ויציצו כו׳ ר״ל כשהר תראה כי יניץ ופרח רשע הדע שזהו בעבור להשמדם עדי עד ובעבור זה הקב״ה מגדלו כי אין כבודו של מקום להתגרות בשפל תאוסי וזהו הטעם ואתה מרום לעולם ד׳ ר״ל שהקב״ה הוא מרום רם ונשא ואין כבודו של מעלה להנקם ולהתגרות ברשע שפל בעבור זה הקב״ה מגדלו ויניץ ופרח כנ״ל פי׳ הכתוב בעזה״י :

והנה כבר כתבנו בפ׳ ג׳ כי הצר הצורר ברשותו שהוגדל לחמרי שהציר ליזרעל לבבו ידמה שאין זה כי אם שכרו אתו מחמת שהציר להם ומתוך זה עודנו מחזיק בטומאתו ומוסיף והולך בכל־יום ערתו מרובה משל חבירו והגדיל לויב הרי שבימים שביניהם טרם שהקב״ה נפרע ממנו אזי הוא מציר מאוד ליזרעל בחשבו שהוא הגדיל ע״י מה שמציר ליזרעל ובחמת הכוונה הוא למען יחבד מעל פני האדמה וזהו כוונת הכ׳ עת ירה הוא ליעקב כו׳ כי בהיות שהקב״ה מגדיל פאויב למען השפילו וזהו בעבור כבוד ד׳ שלא יתגרה בשפל תאוסי והרשע הזה חושב שהוא נתגדל מחמת שמציר ומציר להם מאוד וזהו עת ירה כו׳ בעבור גדולת הצר הצורר להם שהי׳ לרשע וממנה יוסיף כי עי״ז הקב״ה משפילו ופתאום יבא שברו כשבר נגד כנ״ל :

וזהו כוונת הכתוב קומה ה׳ ר״ל להעניש את העומדים עלינו לכלותינו ח״ו ועל ישוע אמנם ר״ל שלא תגדלו מקודם רק יהי׳ אמנם כי זה רע ליזרעל בימים שביניהם טרם יבא שברו לזה לא ישוע כלל ועכ״ז יספטו כו׳ וזהו שיתה ה׳ מורה להם ר״ל שיהיו נאבדים מן העולם ומורה לשון השלכה כמו שפירש״י ז״ל. ידעו כו׳ ר״ל שיהיו נעניש מלשון ויודע בהם אנכי סוכות אמנם המה סלה לפי שאמנם המה שאמנם הוא מדרגה פחותה ר״ל שלא יעלו לגדולה עכ״ז יהיו נענשים ויאבדו מן העולם והקב״ה יפרע מהם כנ״ל בעזה״י פי׳ הכתוב ברצות ה׳ :

יא לָמָּה יְיָ תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה :

דהבין ולהשכיל כוונת המקראות הזה נקדים דברי רבינו הקדוש גאון יזרעל מוהר״י ז״ל במגיל קינות עודינו תכלינה עיינינו אל עזרתינו הבל בצפיתינו צפינו אל גוי לא יושיע וכתב גאון עוזינו הכ״ל לפרש דהנה ידוע שבעת החורבן בע״ה היו בהם כמה חכמים ונבונים שהיו יודעים שמית הקדושים והשבעות המלאכים וכמו דאיתא במדרשי רז״ל זה אומר שיעשה חומת אש וזה אל מים זה בכה וזה בכה והיו בוטחים על חילם ובזוב חכמתם יתהללו והקב״ה החליף השריס זה אל מים על האש וכמשארז״ל ושמכו והעמידו דבריהם בכמה כתובים והנה בחמת היו גלוי וידוע לפניהם שהקב״ה מסדד המערכו׳ ועושה בם כחפצו ורצונו הקדוש אך שחשבו דהקב״ה לא יעשה זאת דנהי שלא יהא בעזרתם נגד שונאיהם עכ״פ לא יהא בעזרת שונאיהם ובהיות הקב״ה אב ואל תעשה בדבר אזי הם יעשו בחכמתם מומות ירושלים וגם היו בכחם להעמידה בתוך העולם וכמובן ברבה בפסוק גת דרך ה׳ אמנם הקב״ה הי׳ מסדד המערכות ולא מחשבותיו מחשבותיהם רק בפועל ידיו עשה הקב״ה להשחיתם וחילק השריס וגת דרך לירושלים וזהו כ׳ הכתוב עודינו כו׳ אל עזרתינו הבל ר״ל ההשבעות שהיו בידם ואמר כי הבטחון הי׳ בצפייתינו כו׳ אף שידעו שהיו בידם ואמר כי הבטחון הי׳ בצפייתינו שאל גוי ר״ל לעכומ״ז עכ״פ לא יושיע ולא יעשה לסדד המערכות אמנם הקב״ה בחמת שידד המערכות והי׳ בעזרת העכומ״ז והיצר ליזרעל זהו דברי רבינו הגאון מוה׳ יוסף זצ״ל :

וזהו כוונת הכתוב דהנה אמרו רז״ל בפרק אין עומדין במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים כו׳ דכתיב שלום לרחוק ולקרוב לרחוק בריאת כו׳ הרי נלמד מדברי רז״ל דהרשע יקרא רחוק היות הוא מרוחק מהקב״ה וזהו כוונת המקרא למה ה׳ תעמוד ברחוק ר״ל למה תעמוד ליימין הרשע להושיעו וכמעשה שהיו בחורבן בית מקדשינו כי לולי ה׳ הי׳ בעוזרם ומה׳ היתה הסיבה לא היו יכולים

לשלוט

לשלוט כלל בבהמ"ק וגם ביסרגל וכדמשכחן בעובדא דבר דרומא בגיטין בפרק הנזקין עש"י בנחם נהרג ולא היו התויב יכולים להלחם אתו ועיין במדרש רבה חיכה בפסוק כלא ה' ולא חמל בעובדא דבן כויבא בתורך וז"ל אם ובשעה שהיו יוצאין למלחמה היו אומרים לא תסעוד ולא תסכו' והוא מלשון השחתה ע"ש במ"ר ובסוף חיתה התם ויל ותייתי לי לוזל ותייתי לי' ומשתכח טבנא כריכא על גוארין אמר חילולי מלחה קטלי לדין מאן הוי יכיל לי וקרא עליו אם לא כי צורם מכרם וכן חיתה התם בעובדא דשני אחין בכפר חריכא ע"ם היטב הרי כי צורם מכרם וה' הסגירם ביד לויב ואי לאו דמשמיה מיהב יהיב כח ועזוז ביד הצריס אלו היו הם מצילים עצמם בגבורתם וכבר חכמתם בהשבעות וזהו שאומרו למה ה' כו' להושיע הרשע כי היה די אם היית מעלי' מהם וכמשתתר פניס ממנו מבלתי להושע לנו וזהו שום רו בפי' הכ' תעלים לעתות בצרה כנ"ל :

ב בְּגַאֲוַת רָשָׁע יִדְלַק עָנִי יִתָּפְשׂוּ בְּמִזְמוֹת זוּ חָשָׁבוּ :

הנלענ"ד לפרש הכ' עם מה שארז"ל דהצדיק נתפס בעון הדור והענין מה שנתפס הוא עבור שלא הוכיח לבני דורו וכמו דמשכחן במס' שבת שקטרג מלה"ד לפני הקב"ה אחרי שהשיב הקב"ה הללו צדיקים גמורים היה להם להוכיח וזהו טעם התפסת הצדיק עבור דור הרשע ולפ שגלוי לפני הקב"ה שלא היו הרשעים הללו מקבלים מהם עכ"ז הואיל ולפניהם לא היו' גלוי נענשים על זה כי לפי מחשבתם לא טוב עשו בעשם שלא הוכיחו מותם וזהו כונת המקרא דהנה ידוע וכבר כתבנו הדבר זה בשמרנו כמה פעמים כי רוב עבירות רובם ככולם נמשכים הם ונגררים מעון הגלוי והתרוממות בלב איש כמאמר הכ' ורם לבבך ושכחת כו' וזהו כונת הכתוב בגאות רשע ר"ל בעבור גאות הרשע וקרא כל עונות ע"ם הגלוי כי מחמת הגלוי יתיין כולהו וכמ"ש ואמר ידלק עני ר"ל שהעני הצדיק נדלק ונענש עי"ז ואמר הטעם יתפסו ר"ל שהצדיק נתפס בעבור מזימותיו זו חשבו ר"ל לא שהרשע לא הי' מקבל תוכחתו עכ"ז עונש יענש הצדיק עבור מחשבתו שחישב שהרשע יקבל תוכחתו ועכ"ז לא הוכיחו

לזה יתפס הוא בעון הדור כנ"ל פי' הכתוב בעזה"י :

או יאמר עס מאר שמענו בשם ספרי מוסר הקדמונים ז"ל דהצדיק מוכרח לילך דרך גיהנם ולעבור בו להעלות משם נשמת הרשעים עבור שהרהר הצדיק בעבירה ועי"ז עשה הרשע העבירה בפועל בפיו לזה הצדיק צריך לעבור דרך שם ולהעלותו מטיט היין ע"ם וזהו שאומרו בגאות רשע ר"ל עבור עונות ורשעות הרשע ידלק עני ר"ל הצדיק ידלק ותבער בו גם של גיהנם בעבורו דרך שם ואמר הטעם כי יתפסו הצדיקים במזימות זו חשבו בעבור שהרהרו בעבירה כנ"ל :

או יאמר בדרך הפשוט דהנה הצדיק לפעמים נכשל בהרהורי פיו ומהרהר מחרי מדותיו של הקב"ה ברהותו דרך רשעים ללחה ורשע וטוב לו חזי אמר יאמר אף ריק זכיתי לבבי וכמאמר הכתוב בתורך וזהו אומרו בגאות רשע ע"י גאות הרשע ורוב גדלו חזי ידלק עני שנדלף ונענש ואמר הטעם כי יתפסו במזמות זו חשבו שהרהר מחרי מדותיו של הקב"ה כנ"ל לפרש הכ' בעזה"י :

ג כִּי הִלֵּל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יְיָ :

יתכן עס מ"ש דצוחין בכלבין ואמרין הב לן מזונא הב לן עותרא והענין דלף דרמוי וכבן הוא שיפעל הפחד כל נרכיו מהקב"ה כי הלא אין לנו על מי להשען ומבלעדו אין מי שירחמנו רק שנריך הפחד לכוין בכל שלמותיו ובקשותיו שיגיע משה לעבודת הכורת ב"ה וכמאמרנו בתורך בפירוש הכתוב אמרי התזיבה ה' ע"ם ולא כן הרשעים כי כל כוונתם עבור למלאות תאותם ומפנם ותשוקתם וע"כ אמרו דצוחין בכלבין כו' וזהו מאמר הכתוב כי הלל רשע ר"ל לף בעת שמהלל להקב"ה אין כוונתו לשמים רק על תאות נפשו כנ"ל :

או" הכתוב דברים הללו על טיטום הרשע שמניעו שארז"ל בפרק הנזקין שהניח כל כלי המקדש והניחן בפרוכת והושיבן בספינה לילך ולהשתבח בעירו שכאמר ובכן רחיתי רשעים קבוריס כו' ע"ם בתורך וזהו כ' הכתוב כי הלל רשע ר"ל שמתהלל ומשתבח בעירו על תאות נפשו ר"ל שהשיג תאותו והניח כלי המקדש ואמר ובוצע ע"ד שארז"ל בפסוק בצע ממרתו בזע פרפורת דילי' ע"ם וזהו כונת הכתוב שקראו לטיטום הרשע בוצע ע"ם שגירד ובצע את הפרוכת כשארז"ל שם ברך משבח עצמו שנתן ה' כנ"ל פי' הכתוב שמרמז על עובדא דטיטום כמוזכר בדברי רז"ל שהבאתי וזה יתכן לפרש גם בתוב הקודם ומקרא שלפניו שמאמר יאמר הכ' על טיטום בגאות רשע כו' ואמר יתפסו כו' ר"ל יתפס הרשע הזה ויענש במזימות זו חשבו וכשארז"ל שהיה סובר שהרג ג"ע ע"ם .

ד רָשָׁע בְּגַבַּהּ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל מְזִמֹּתָיו :

יובז עם מ"ש בפי' הכתוב ושבתם ורפיתם בין לדיק לרשע ולכאורה קיבת ושבתם אין לו מובן ומ"ש לפרש עם מאמר הכתוב כל דרך איש יפר בעיניו והכוונה כי הרשע בעת שעולה מחזיק בטומאתו ועומד במרדו אזי אינו יודע כלל שהוא רשע ומוכד עצמו כצדיק ואינו מבחין בין טוב לרע לפי אחר שהקב"ה מדקלו ביסורין ואזי מתחיל לפשפש במעשיו ויודע שהיה רשע מעיקרא ומבחין ההפרש בין רשע לצדיק וזהו כונת הכתוב ושבתם ר"ל אחר שתחזרו בתשובה ורפיתם ור"ל אז תבינו וגם תרלו ההפרש שבין צדיק לרשע וזהו כונת הכתוב רשע בגבה אפו בעת רשעותו וגבהות אפו ותלה כל העון בגבהות אפו כי אזה כמשכין כל התועבות כמ"ש בפי' הכ' רשע בגבה אפו כו' ע"ש אזי אין כל ירדוף כלל ובל יבין כי אין אלקי' כלל בכל מזימותיו ר"ל שלא יבין שאין אלקים כלל במחשבתו כנ"ל בפי' הכ' :

ה יחילו דרכיו בכל עת מרום משפטיך מנגדו כל צורריו יפיח בהם :

נראה לפרש הכתוב דהנה ידוע מרז"ל בכמה דוכתי כל הדרכים בחזקת סכנה הם עיין בפרק תפלת השחר בסוגיא דוכשתתה יונק לדרך המלך בקונך כו' וע"ש במהרש"ל ז"ל בח"מ והנה מרז"ל בפ' במה מדליקין ז"ל ומ"ש בשעת לידתן ר"ל נפל תורת חדד לסכינא וע"ש בפירש"י ז"ל הרי שבעת שהאדם עומד בסכנה אז הוא מוכן לפרעניות להפרע ממנו על מעשיו הרעים וזהו כונת הכתוב שאמר דהמע"ה ונתה על שלות הרשעים גם בעת שהם עומדים בסכנה כשהם בדרך שכל הדרכים בחזקת סכנה הם וזה מומרו יחילו דרכיו בכל עת ר"ל גם דרכיו שהוא אז בסכנתא ומ"ש כי' מרחוי להפרע ממנו וגפל תורת חדד לסכינא עכ"ז מרוס משפטיך מנגדו כנ"ל בפי' הכתוב :

ובזה יתכן לפרש גם מאמר הכתוב מדוע דרך רשעים צלחה כו' והכונה כמ"ש לעיל שהמה על הצלחת הרשעים גם בעידן סכנתא גם בדרך אשר ילכו אף כל הדרכים בחזקת סכנה הם עכ"ז הם מצליחים את דרכם כנ"ל :

או יתכן לפרש הכתוב עם מה דאיתא בפרק שחליל ז"ל וכולהו קטלינהו אלכסנדרום מוקדן אתת אשכחינהו דהוו קרי בספרא יפח ה' עליך גוי מרחוק אמר מכדי הוא גברא הוא דבעי למיתי בספינתא בעשרה יומו ולא זקף ואתי בספינתא בחמשה יומי נפל עלייהו וקטלינהו עכ"ל המאמר וז"ל רש"י ז"ל הוא גברא הוא עליו נאמר מקרא זה וגזירת מלך הוא להחריבם עכ"ל הרי שאמר שראה הרשע הזה כי הי' דרכו שלא כדרך הטבע רק יד ה' עשתה זאת שיצליח דרכו אז הרגישהו לכולהו בומרו שאין לו משפט ועונש בדבר זה כי הלא צורם מכרם וה' הסגירם כפירש"י שגזירת מלך הוא להחריבם וזהו כ' הכתוב ורמז על דבר זה אשר רז"ל ספרו לנו ואמר יחילו דרכיו בכל עת ר"ל ברלותו שהצליח דרכו כנ"ל דהלא זקף כו' אז מרוס משפטיך מנגדו שסובר שאין לו עונש ולא יענש על זה כי גזירת מלך הוא להרגם ולכך כל צורריו יפיח בהם בחושבו שלא יענש ע"ז כלל כנ"ל בפי' הכ' בעזה"י :

אוי יחילו דרכיו עם מה דאיתא בש"ע יורה דעה סימן קע"ט ס"ב נהגו אין מתחלין בד' ול' כו' והט"ז כתב משום שהכוכבים הנזומים בהם הם קשים וע"ש במ"ש הגאון הגולה בשם הרמב"ן והגימוקי יוסף ע"ש הרי שים עתים ויומים שאין להתחיל בהם אזה דבר דהמלאכה אינה נגמרת כהוגן ע"ש לזה אמר דשלות והצלחת הרשעים אינה כן רק יחילו דרכיו ר"ל יחילו לשון התחלה כמו ויחל נח בגדול החל ויחילו בכל עת שהם מתחילים בכל עת גם בד' ובל' ופעפ"כ מרוס משפטיך מנגדו אף שיודע מתחת המזלות דאז המזלות קשים למתחילים עכ"ז מרוס משפטיך מנגדו ומעשיו נגמרים כנ"ל בעזה"י :

או יאמר מרוס משפטיך מנגדו דהנה כבר כתבנו בקופן הרחשון כונת הכתוב שאמר יחילו דרכיו ר"ל אף הדרכים יחילו ויצליחו אף דאז הוא עומד בסכנה לכל הדרכים בחזקת סכנה הם עכ"ז אינו נעצם ומצליח דרכו אשר הולך עליו ובזה יתכן לפרש גם סיפא דקרא אומרו מרוס משפטיך מנגדו דהנה ידוע אמרת ז"ל זכה עזר לו זכה כנגדו הרי דאלל הרשע אשתו היא מנגדתו והנה ארז"ל ומ"ש בשעת לידתן משום דנפל תורת חדד לסכינא הואיל ועומדת בסכנה הדין מוכן לבא ומ"כ מאמת זה בנוסג שבעולם שאומרין הנשים מצותן אף אותן שאינם מניקות לדקניות לשמור משפט ה' אלקיהם עכ"ז הן נזהרין במצותן שלאתן נדה כו' מירחת העונג בשעת לידתן דעומדין בסכנה אמנם אשת הרשע כשהיא רוצה שיחילו דרכיו כו' עי"ז מרוס משפטי ה' אמונה ואינה נזהרת במצותן ברלותה כי הרשע הזה גם בדרך שהוא בסכנה אזי חושבת כי גם בעת הסכנה לא יזכר ולא יפקד לה חטא אשר חטאה וזהו מרוס משפטיך מנגדו ר"ל מאשתו והיא

קרויה כנגדו"ג כנגד הרשע כתרז"ל לא זכה כנגדו כנ"ל בפי' הכתוב :

או יתמר מרוס מספטיך כמספר והולך כמו שהרשע מגליח דרכו תף שהוא גז נתון בסכינה כמו כן תף משת הרשע שמסתמת מחזקת בטומאתו כדתמרי ליעבי ליהו בצוניע ויהיי בקרי ועכ"ז מרוס מספטי ה' מלתה ור"ל שהיה נעשית גם בעת לידתה ומנגדו היינו כמש"ל דלא זכה כנגדו כנ"ל בפי' הכתוב בעזה"י :

או יתכן עפ"י תמרינו בפי' הכ' וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך כו' והוא ע"ד תמרס ז"ל זכה עזר לא זכה כנגדו וזהו כוונת הכתוב ותמר וידעת ר"ל שאתה תוכל לדעת ולהבין שם נדיק אתה או רשע ח"ו והיינו שהבחינה הוא לך כי שלום אהלך וע"ד תמרס ז"ל ויסב מחון לאהלו שאסור בתשמיש המטה וכן שובו לכם לאהליכם הרי שאסה נקראת בשם אהל וזהו כי שלום אהלך ר"ל שאתה שרוי בשלום עם אשתך והיא היא כנגדך מזה תבין כי טוב אתה לפני אלקים לזה נעשית לו עזר ותמר עוד ופקדת כו' כי הנה אמרו רז"ל בסוטה כל המזנה אשתו מזנת עליו כו' ע"ש ותמרתי הטעם ע"ז עפ"י תמרס ז"ל ונקה הים מעון כו' בזמן שהבעל מנוקה מעון מים בודקים את אשתו הן הים מנוקה מעון הן המים בודקין את אשתו וזהו טעם מאמר הכ"ל כי ברוחה שהוא מזנה מזי מורח לא יעלה על רשה מסתיית מים המתרים כי שוב לא יבדקו לוחה הוחיל והן בעלה מנוקה מעון ובעבור זה היא מזנת עליו כי תפק ירחה תעלה כתמור לעיל תמנס כשהוא היינו מזנה ומנוקה מעון מזי היא גם היא ירחה מלזנות כי המים בודקים לוחה וזהו כוונת הכתוב ופקדת נוך אשתה תוכל לפקוד על נוך בסתיית מים המתרים וע"ד לשון הכתוב לא תפקוד על בנותיכם כו' וזהו תומרס ופקדת נוך שתוכל לפקוד על נוך כנ"ל ותמר תימתי בזמן שאתה לא תמטא ותהיה מנוקה מעון כנ"ל בפי' הכתוב בעזה"י :

וזהו כ' הכתוב שלפנינו בתומרו על הרשע יחילי כו' ר"ל מלשון התחלה כמו והוא יחל להושיע את ישראל ר"ל שהוא מתחיל בעבירה דזנות ותמר דרכיו ע"ד תמרס ז"ל בפ"ק דקידושין דביאה תיקרי דרך כדתניא דרך גבר בעלמה וזהו תומרו דרכיו ר"ל ביאה דאיסורא דילי' הוא מתחיל בעבירה קודם שהזנה עליו אשתו ועי"ז מרוס מספטיך ר"ל שתיית המים המתרים שהוא מספט ה' לבודקה ולעכשה מרוס הוא מנגדו ר"ל מאשת הרשע הנ"ל שקרוי' כנגדו כמ"ש בתופן הקדוש וזיינו הוחיל והוא יחיל דרכיו דרכי הרשע ועם הזונות יפרד בעבור זה אין המים בודקין אותה כמו שהתרכתי לעיל : ובזה יבואר היטב כתוב שלאחריו בתומרו

ו אָמַר בְּלִבּוֹ בַּל אֶמּוֹט לְדֹר וָדֹר אֲשֶׁר לֹא בְרָע :

והענין כי הרשע בעת שרואה שהמים הזיכם בודקים לאשתו הזי חושב דלית דין ולית דיין וכל העוכשים הכתובים בפ' התורה הינו מאמין בהם כלל וכלל והינו אומר שהוא מחזק רשעתו שהינו מנוקה מעון לכך אין מים בודקין אותה וזהו כוונת הכתוב אמר בלבו שגם הוא לא יאמוט לדור ודור ואמר הטעם שאומר כן אשר לא ברע ר"ל בעבור שהינו ברע שלו לאמר שבעבור זה הזיכם נבדקת לכך הוא אומר דלית דין ולית דיין מ"ו שגם הוא לא יאמוט לעולם :

ז אָלָה פִּיהוּ מָלֵא וּמִרְמוֹת וְתוֹךְ תַּחַת לְשׁוֹנוֹ עָמָל וָאָוֶן :

יובן עם תמרינו הקודמים כי הרשע ברחותו כי אשתו לא נבדקה לומד להרשיע ועודנו מחזיק בטומאתו וזהו כוונת הכתוב כי ידוע הלא הוא כתוב בתורה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה . והנה גם אחרי רואו שלא נענש ולא נבדק וגם על השבוע'האל' שעונת'אמן דהוי כמוצ' שבועה מפיו הזי עי"זגם הוא אלה פיהו מלא ומיקל גם הוא לשבע שבועות שוא ושקר :

או יתכן לפרש כ'הכ' דהנה מניני בש"ע יו"ד ס' רל"ג דפסק דנדרי חוכמין או שנשבע לאשת כו' ולכך נודרין ונשבעין להרגן ולאחמסן ולאכסן ואומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם כו' וחושב בלבו שיאסרו עליו רק היום ע"ש והוא מש"ס דנדרים ע"ש הרי דגם בנדרי הרגן ואכסן אף ש"ה בעינן שיחשוב בלבו רק היום אמנם לא כן הרשעים כי גם שנודר ונשבע הוא לאכסן ולהרגן אף ש"ה עון יחשב לו אם עובר על השבועה אמנם דלא חישב בלבו לבטל את השבועה והוא כוונת הכתוב אלה פיהו מלא ואמר מרמות ותוך ר"ל גם בלב הוא אחשב כאשר חוניא אפיו ואינו מבטל השבועה בלבו ובעבור זה הוא עובר על השבועה אף בהשבעו לאכסן ואמר תחת לשונו רמה לומר ולא די שבפיו חוניא השבועה ועובר עליו אלא גם תחת לשונו דהיינו במחשבתו (כמ"ש המפרשים ז"ל לדרכיהם ע"ש) ג"כ בהם עמל ואון כנ"ל בפי' הכתוב יעיין בזו"ד סימן רל"ב סעי' י"ד ע"ש היטב :

ח יֵשֵׁב בְּמַאְרַב חֲצֵרִים בְּמִסְתָּרִים יַהֲרֹג נָקִי עֵינָיו לְחֶלְכָּה יִצְפֹּנוּ :

יובן עם תמרינו בכתוב הקודם יחילו דרכיו דקאי על הרשע בעל זימה וזנות . והכא הוא הזה ודאי במחשך מעשהו עם הזונה וכמתמר כל' משלי על האשה זונה ונכרית לב אכל כל פנה תתרוב . וגם את זה לעומת זה הרשע המזנה גם הוא במחשך מעשהו וחרב הוא לה מתי תבקע לידו וזהו תומרו יסד במחרב חצרים . ותמר במסתרים כו' יובן עם תמרם ז"ל בסנהדרין לא נעשו על הנסתרות עד שעברו את הירדן ע"ש הרי לאחרי דעברו הירדן גם אם יסתר היש במסתרים ויעשה עבירה כל ישראל הם ערבים עבורו ונענשים ח"ו בעבור עונו . וזהו כ' הכתוב במסתרים ר"ל גם אם הרשע עושה עבירה בסתר עכ"ז הוא יהרג את הנקי והנקי נלכד בעונו כי לאחרי שעברו הירדן אזי חל הערבות על הסתר כנגלוי ותמר עוד עיינו כו' דהנה המפרשי' ז"ל כתבו טעם על מאמר רז"ל שהצדיק נתפס בעון הדור דהיינו ע"פ תמרם דבריהי דהוו בסיבבותי' דר"ז לאחר דכח נפשי' דר"ז שבו בתשובה בתמרם עד התינוק הוי קטינא תריך שקי קייס ומגלי עלן השתא מגן ליבעי רחמי עלן ועי"ז שבו בתשובה שלימה כי ראו כי את גבורם תשר עליו שמו מבטחם וזהו טעם שהצדיק את בעון הדור כי הם בוטחים עליו לביבעי רחמי עלייהו לחנם כשיחות עושים התשובה ואין להם על מי סיסמוכו לכך הוא את כדי שיתנו לבם לשוב בתשובה שלימה כן כתבו המפרשים ז"ל . וזהו כ' הכתוב שתמר מקודם במסתרים יהרוג נקי כי גם על נסתרותיהם חזי נענש הנקי והצדיק וע"ז בא להוסיף טעם לשבח ותמר שבעבור זה עשה ה' זאת לצדיקים שנענשים בעבור דור הרשע משום כי עיניו ר"ל עיניו של הרשע לחלכה יפנו ר"ל חלכה היינו חיל שלך הם הצדיקים שהם נקראים על שמו של הקדוש ברוך הוא וכל קוויים ובטחונם של הרשעים הם על הצדיקים לביבעי רחמי עלייהו ובעבור זה יהרג נקי כדי שישובו בתשובה וכהאי עובדא דבריהי דהוו בסיבבותי' דר"ז כתמר לעיל כנ"ל פי' הכתוב . ומתוך דברינו תלה נפתחו לנו שערי תורה לייסד דבר שנתקשה בו רבינו מהרש"ם ז"ל בח"ת בסנהדרין פרק נגמר הדין ווי"ל יש לעיין לר"י דנענשים גם על הנסתרות נ"ל למימר בפרק במה תשה דצדיקים נענשים בשביל הרשעים משום דבידם למחות כו' הא על הנסתרות דאין בידם למחות נמי נענשים משום ערבות לרבי יהודה עכ"ל ע"ש (וכוונתו להתם דרש לה הש"ס מקראי דבתחלה תמר והתוית כו' שלא ישלטו בהם כו' והיינו עד שקטרג מדה"ר פי' להם להוכיח וע"ז שפיר קאמר לי' מהני קראי לר"י) ולפמ"ש לק"מ דבודאי אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותי' להעניש לצדיק על הנסתרות משום ערבות רק בהיות הרשע בוטח על הצדיק וכעובדא דבריהי דהוו בסיבבותי' דר"ז אזי מן ההכרח הוא סילוקו של צדיק מן העולם כדי שהמה ישובו בתשובה שלא בדור הזה של תורבן דה"מ לא היו בוטחים כלל על הצדיקים רק היו רשעים גמורים למרוד ולמעול מעל בלי שום בטחון על הצדיק לכך לא היו הצדיקים רשאים למות אזלת על מה שלא הוכיחו והש"ס דקאמר שאחר שעברו את הירדן נענשו על הנסתרות היינו בחופן שזכרנו כשהרשעים בוטחים על הצדיקים וכמתמרינו בכ' הכתוב דיהיב טעמא על מה זה במסתרי' גם על מעשיו הנסתרו' יהרג נקי ר"ל שהצדיק נענש עליו משום כי עיניו של הרשע לחלכה דהיינו לצדיקים יפנו דהיינו שכל קוויים וניפוי שמנפים הרשעים ובוטחים היינו על הצדיק לביבעי רחמי עלייהו ובעבור זה יהרג נקי כאמור לעיל בדבריהם בתריכות כנ"ל פי' הכתוב בעזרת השם יתברך :

ט יָאֹרֵב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְּסֻכּוֹ יָאֹרֵב לַחְטֹף עָנִי יַחְטֹף עָנִי בְּמָשְׁכוֹ בְרִשְׁתּוֹ : י יִדְכֶּה יָשַׁח וְנָפַל בַּעֲצוּמָיו חֶלְכָאִים .

יובן לעניותינו דהמלך דוד אמר שני כתובים אלו הכפולים כאחד כרה"ק על מאורע דהצדיק גדלי' בן יחיקם שהרגו הנר הצורר ישמעאל בן נתני' ובתחלה הרגה עמו לפניו כאומר ויעבע לו גדלי' בן יחיקם כמאמר הכתוב ירמי' מ' פסוק ח' וגם אחר זה בבואו אצלו ויאכלו לחם עמו במצפה ואחמת שהרגה עמו כאומר לא תבא אחרי גדלי' לדברי יוחנן בן קרח ואחר שהרגו נפלו כל שארי' ישראל הנשארי' כאמתר יוחנן ונפלו כל יהודה הנקבצים אליך ואבדה שארית יהודה . וזהו כוונת המשך הכתובים יתרוב במסתר דהיינו בלבבו הרע ולא בגלוי ואמר יתרוב לחטוף עני כאשר הוזכר שם בכתובים כי גדלי' והעם שנשארו אתו המה היו מדלת הארץ אשר השאיר נ"ב ובעבור זה קאמר עני . ואמר יחטוף עני כו' ודכה ישוח כו' ר"ל שכל זה הי' בעבור שהפיל עצמו הרשע הזה בתחלה לפני גדלי' ושם גבהותו בעבור זה אמר ליוחנן שקר אתה דובר על ישמעאל ועי"ז נפל בעצומיו של הרשע הזה חלכאי ר"ל שכל שארי יהוד' נפלו ג"כ עי"ז וזהו חלכאים דכיס ועניים שהיו בתוכו הדור כנ"ל פי' הכ' בעזה"י :

אמרות טהורות

יא אָמַר בִּרְכּוֹ שָׁכַח אֵל הִסְתִּיר פָּנָיו בַּל רָאָה לָנֶצַח : יב קוּמָה יְהוָה אֵל נְשָׂא יָדֶךָ אַל תִּשְׁכַּח עֲנָיִים :

להבין ולהשכיל פירוש המקרא קודם הלזו נקדים מ"ש ז"ל בסם' חגיגה בפ"ק וז"ל ריב"ח הוי קאי כי קיסר לחוי לי" האי מינא עמא דלהדר לי' מלרי' לפי' מיני' לחוי לי' האי מיהו ידו נטוי' עליהו ע"ם ורליתי בספר לחד מלחד קדוש מדבר לפרש המלמר הלז דהכא היון לחר לן עמא דלהדר מרי' כו' דהיינו כמלמר הכתוב והסתרתי פני ממנו ביום ההוא וכל שפעת ויניקת ישראל בגלות הוי מלו מלור פני המלך רק מלחוריים וזהו שרמז לו היון והשיב ריב"ח בחכמתו שזהו מדרכה לנו לטובה והלקים חשבה לטובה דהכא בפרק מקום שנהגו בפסחים פירש"י ז"ל על לחרים ז"ל בקש לגלות קן ליון דהיינו שהקדוש ברוך הוא השיב לחור ימינו עד עת הגאולה לז יסוב יהפוך ידו וזהו קן היון שיהי' קן להיון של הקדוש ברוך הוא שישיבהו לפניו וזהו היא תשובתו של ריב"ח דהכא ידוע שכל ההפעה שהוא מימינו של הקב"ה הוא בכל תוקף ועוז ומרובה מדת טובתה ונלדרה בכח יותר מהשמאל והשפעתה ולזה לחר לו שהלקים חשבה לטובה מה שנלחמו ניזונין מלחוריים כי הלא היון השיב לחור ובהיותינו כשפעי' מלחוריי' לזי השפע בלה היון מפע"כ לילו היי' מפני המלך עכ"ד המחבר הל"ל ודפק"ח. וזה יובנו המקרלות הללו ולחר הכתוב לחר בלבו שכח אל ר"ל שבגלות לחר בוכר הרשע הלר הלורר כי ח"ו שכח אל לותנו כי הלא הסתיר פניו וזהו כדברי היון דלהדר מרי' לפי' מיני' ובל רלה לנלח לדרוש טובתינו ח"ו וגם הכתוב כמשיב ע"ז ולחר קומה כ' והרלה להם כי זהו טובתינו ובמה יודע לילות הדבר הזה ע"ז לחר אל נשא ידיך דהכא מלינו לרז"ל במכות דף ל"ז ע"ל ר"י החורס לחר מלינו יהון שנקרל יד שנלחר וירל יוסף כי ישית לבין יד ימינו כו' הרי דלהלי תנל ימין נקרל יד סתמל וזהו כ' הכתוב אל נשא ידיך דהיינו ימין ועי"ז ירלו שוכלי ויבושו כי ימינו כטוי עליהו כי טובה הדבר הזה עליהו מה שהסתרת פניך ממנו שעי"ז מלחנו ניזונין מהימין כנ"ל פי' הכתוב :

ו עַל מָה נִאֵץ רָשָׁע אֱלֹהִים אָמַר בְּלִבּוֹ לֹא תִדְרֹשׁ ·

בדרך דרוש לחרתי לפרש הכתוב הזה ובעינן מדת הכעס המגונה . למען כבר יעדנו בפרשה ב'

כי בהיות הכעס רק לפניס ולחרלה עיניס להטיל חימה ולבו בל עמו בכעס לזי היינו בחשב לעון בלבר הלרכנו בפרשה הנ"ל ובמלכנו דבריהו על כמה כתובים ומקרלי קודם ובלחר שמעינו בשם לחד קדוש מגדולי הקדמונים ז"ל בפי' הכ' טוב כעס משחוק כי ברוע פניס ייטב לב ולחר לפרש כונת הכ' שלחר מי הכעס לפעמיס טוב דהיינו בשהוא משחוק ולחר ה"ל כעס משחוק ע"ז מפרש דהיינו בתופן זה כי ברוע פניס לף שבפניו מרלה כעס ופניס של זעס עכ"ז ייטב לב דהיינו שלבו מיהו כועס בלל לז הכעס הוא טוב . וזה יובן הכ' שלפניהו ולחר שלף כן הרשעים כי הכעס גס בלבו יוף וזה המשך הכתובים ולחר על מה ר"ל על דבר מה בקטן כגדול נלן רשע מיד הוא כועס ומנלף והטעס שלו הוא קיום שהוא כופר בעיקר וכובר שהקב"ה לף ירלה ללבד החדש להיות יודע מחשבות וע"כ סובר שלין עונש על הכעס דמי מפיס לס הכעס תגור גס בלב לו לף וזהו מלחר הכ' טעס על זעס וכעס של הרשע שהוא מחמת מחשבתו הרשעה שסובר שלקים בלבו לף ירדוף ר"ל מה שהוא בחלשבתו ובלבו לף ירדוף שלקים לכך מוסיף טומלה גס בכעס כנ"ל פי' הכ' :

או יתכן לפ"ש הקדמונים בחלחר רז"ל מכלן מודעת רבה לחורייתא דלנוסים היינו והקשו דהא קיי"ל דגס בהנסן לריך סיכוון בלבו לבטל השבועה והנדר ותירלו דזה לף שייך כלפי שמיא כי הקב"ה יודע מחשבות והוי להו חונסין על החשבה כמו על הדבור ע"ש בפרשת דרכיס שהלריך למעניתו בזה. לחתם הרשע הסובר שהקב"ה לף ירלה ח"ו ללבב לזי לית לי' מודעת כלל בקושיית הנלוניס ז"ל וזהו כונת הכתוב בדרך קושיא ותמה על הדור הרשע להנדיל מדורת החטא ופשע שלהם ע"ף שי' להם סוס פ"פ וטעמה כלל ולחר על מה נלן רשע ר"ל למה הוא מנלץ להקב"ה ועובר על מלות המלך מלכו של עולם ואם יסיב דלית לי' מודעת לחורייתא ע"ז לחר דז"ל דהלא הוא לומר שהקב"ה לף ירלה ללבב וזהו כונת הכתוב הלא שלקים ר"ל הקב"ה לחר בלבו ר"ל שהרשע לומר כי בלבו לף תדרוש ר"ל בחשבתו לף יחקור הקב"ה לידע תעלומת לב וע"כ ליכא כלן מודעת הומיל וקבלו התורה בלב שלם ובפס חפילה וכדברי חנסן בריך סיכוון בלבו בנ"ל פי' הכ' בדרך דרוש :

יד רָאִתָה כִּי אַתָּה עָמָל וָכַעַס תַּבִּיט לָתֵת בְּיָדְךָ עָלֶיךָ יַעֲזֹב חֶלְכָה יָתוֹם אַתָּה הָיִיתָ עוֹזֵר ·

יובן עס מה שהקדיס בכתוב שלפניו שהרשע חושב שלקים בל ירדוף וחמר הכתוב שהחמת שלף כי הוא

הוא רק שלא זו שתלקיש שותק לו על מעשיו הרעים ואינו נפרע ממנו עד שתתמלא סאתו כאשר מצאתי רמיזתי לפרש קצת הכ' הזה בסידור התפלה של דודי זקני הקדוש ז"ל בעל שלי"ה ע"ד מאמר רז"ל הנ"ל שהקב"ה מביט העמל והכעס של הרשע עד שתמלא סאתו אז הוי לתת בידך העונש ע"פ לפי דרכו. ומצא לעת"ד נראה לפרש קצת בהפך מהרגיל ואמר רמיתיה בודאי מעשה הרשעים כי אתה בודאי מבין ומביט מעשה הרשעים לא זו לתת בידך ר"ל שאתה בעצמך ממציא לו העבירה לחרי רואך כי הוא נשרש בחטא כאשר יעלנו כמה פעמים מאמרי רבותינו ז"ל שהקדוש ברוך הוא רואה הרשע שנשרש בחטא אזי דרכיו סורר לבל יתן לת לבו לשוב כלל כמאמר הכתוב משגיח לגויש ויאבדם וכת"ס רז"ל וכאשר התריך זה למעניתו קצת דודי זקני הגאון הנ"ל בסידור התפלה בדרכת גומל חסדיש ע"ש בתוך כפלא בדברי קדשו וזהו כונת הכתוב כי לא זו שאתה רואה עמל וכעס של הרשע ואותך למען תתמלא סאתו כנ"ל או להגדיל מדורת העונש לעה"ב אלא לא זו לתת בידך שאתה בעצמך תכניס לבו לב הרשע לבל יסור ממוקדי מות. ואמר עליך יעזוב חלכ' כו' יובן עם אמרם ז"ל אין מזל לישראל כי היות כל העכו"ם כל אחד ואחד הם ניזונים ומתפרנסים מתחת המזל אשר עליהם אבל לא כן כלקה חלק יעקב רק יוצר הכל הוא הזן ומפרנסם לזה אמר עליך בעצמך יעזוב חלכה ולא על מלאך ושר.

אי כי בקום עליכו חוס הישראלי ח"ו חדש רשע גר הצורף אף כי אנו אין לנו מזל כלל והם תחת מזלם עכ"ז אנחנו עליך נעזוב כי הלא בידך שבט המוסל לשבר המערכות כאשר ירה יורה עם של שדי ע"ש שהוא משבר המערכות ואמר יתוס אתה הייתי עוזר כי הנה רמיתי למפרשי התור' טעם לדבר שאמרו אחי יוסף לאת יוסף אחיהם דוקא לארץ מצרים ולא לשאר ארצות הרחוקים ביותר מארץ כנען אשר עם הי' ישיבתם וקביעתם היות כי המה חפצו לבטל החלום שחלם להם שמלך ימלוך עליהם בעבור זה התחכמו בדבר לשכרו דוקא למצרים היות שידוע מאמר רז"ל שהי' כתוב בניומוסיהם שאין עבד רשאי למלוך וגם משם לא יוכל לצאת לעולם בעבור הע"ז פי החירות שכל עבד שכם לא הי' יכול לברוח כידוע ממדרשי רז"ל לזה לעבד נמכר יוסף דוקא למצרים כן רמיתי במפרשי התורה ז"ל והנה ד"ז ז"ל בם"ה הניח בכונת הכתוב יתוס היינו יוסף הצדיק כי בשם סידור מוה' הירץ ז"ל ליתוס היינו יוסף הצדיק כי

לא נודע יחוסו עד שנ"כ רמז לדבר יתוס הוא נוטריקין יפה תואר ויפה מראה כאשר נאמר ביוסף ויהי יוסף יפה כו' ע"ש.

וזהו המשך הכתובים שאמר מקודם עליך יעזוב חלכה דהיינו שאתה תוכל לעצום הרשע ולשבר מערכתו שע"י המזל רצוי שטוב יהי' לרשע ואמר הרחי' ע"ז שהקב"ה משבר המערכות כי הרי יתוס אתה כו' ר"ל ליוסף הצדיק כנ"ל אתה הייתי עוזר שע"ז מראה שהקב"ה משבר המערכות כי נימוסיהם הי' שאין עבד מולך כנ"ל:

או יובן בהנפת אחריתא עם מ"ש בסידור הנל"ה ז"ל לפרש רשע הכ' רמיתיה כו' לתת בידך ר"ל כשהתמלא סאתו וע"ז סובב הולך סיפא דקרא ואמר עליך יעזוב חלכה ר"ל שבעבור זה שנאמר בוטחים בה' שיעזוב לרשעים רק שמאריך אפו וגבי דילי' כשהתמלא סאתו. ובזה יובן סוף הפסוק עפ"י אמרם ז"ל על הכ' ויסקוד ה' על הרעה כו' לדקה גדולה עשה הקב"ה לישראל שהגלה גלות לדקי' ועדיין גלות יכני' קיימת אף שעדיין לא נתמלא סאתו והיינו בעבור שבגלות לדקי' נשתכחה התורה מפיהם לולא זאת שהגלם הקב"ה מקודם כ"ז שגלות יכני' קיימת וזהו פונת הכתוב שאמר עליך יעזוב חלכה שמה שהקב"ה מאריך אפו היינו עד מלאו ספקו של הרשע אז יצר לו ואמר שלא תקשה מישראל שלא המתין הקב"ה עד שתתמלא סאתם לזה אמר יתוס ר"ל לישראל שבאותו דור דור יתוס מבעלי תורה לכך הגלם הקב"ה מקודם כדשכן הי' ליושבי בפ"ק דחגיגה שאמרו"ל אין דור יתוס שרוב"ע שרוי בתוכן ע"ש וזה אתה הייתי עוזר להם ודקה גדולה עשה הקב"ה עמהם זה שלא תשתכח תורה מ"ו מישראל כנ"ל פי' הכתוב וגם עפ"י אמרם ז"ל שהדקה הוא שהקדיש שתי כניס קודם ונשכחה שלא יתקיים בהם ונחדשה מהדה וזהו לומרו שלישראל שהמה כיתמי בגלות המר ונאמר הכתוב יתומים היינו כו' להם הייתי עוזר זה שלא יהיה ממתין עד שתתמלא סאתם ומלותת ספקם כנ"ל פי' הכתוב בעזה"י:

טו שְׁבֹר זְרוֹעַ רָשָׁע וְרָע תִּדְרוֹשׁ רִשְׁעוֹ בַּל תִּמְצָא.

הנראה לפרש הכתוב הזה עם מאמר רבותינו ז"ל במגילה מ"מ נתחייבו ישראל שבאותו הדור כלי' מפני שהשתחוו לצלם שבימי כ"נ וכי משה פנים

אמרות

יש בדבר הס לא עשו אלא לפניו אף הקב״ה לא עשה ממהס אלא לפניו והנה זה ידוע כי הקב״ה הוא לבדו יודע מחשבות ותעלומות סתרי כני אדם בלתי לה׳ לבדו המה ידועים כאשר התרכנו בזה בכמה דוכתא • וזהו כ׳ הכתוב ברוח דממע״ה ברה״ק בצרת נפשם של ישראל בימי המן והתפלל עליהם להקדיש תפלה לצרה ואמר שבור זרוע רשע ורקי על המן ואמר ורע תדרוש כו׳ ר״ל ויהי כמלין אלא יענבו עבור שהשתחוו לצלם ע״ז אמר ורע תדרוש ר״ל אם אתה בעצמך תפן לדרוש מזי רשעו בל תמצא כי הס לא עשו אלא לפניו ומחשבתם לא הי׳ לע״ז כנ״ל :

טז יְהוָה מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד אָבְדוּ גוֹיִם מֵאַרְצוֹ •

הנראה לפרש הכתוב הזה ולהמתיק דברי רש״י ז״ל שכ׳ ה׳ מלך כו׳ בעת שיאבדו עכו״ם מארצו ולעב״ד נראה להסביר בטוב טעם עם תמריצו בכ׳ הקדוש דקאי על המן לזה ניתא קרא שלפניו עפ״י תמרס ז״ל שנשבע הקב״ה שלא יהי׳ השם שלם ובכסאו שלוש עד שימחה שמו של עמלק לזה אמר גם הכתוב הזה על מפלת המן לסיעת מרחמוהי זרע עמלק ימ״ש שיהי׳ השם שלם ה׳ מלך עולם ועד אחר שיאבדו זרעו של עמלק כנ״ל פי׳ הכתוב לפשע״ד :

יז תַּאֲוַת עֲנָוִים שָׁמַעְתָּ יְהוָה תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ •

הנה ידוע מ״ש המפרשי׳ דבזמן שהאד׳ מכוין לבו בתפלתו חזי הקב״ה מקבלו בעצמו אבל אם בשפתיו ידבר ולבו בל עמו חזי המלאכים מקבלים אותה וכמ״ש מוהר״י בכוונת הכתוב ובפרישם בפיכם ע״ש והנה אמרו רז״ל גבי מעלת עניה בפ״ק דסוטה ולא עוד אלא שאין תפלתו נאותה ע״ש ואמרתי בטעמא דמלתא משום דידוע כי עיקותיו של אדם המבלבלים מחשבתו בשעת התפלה ומוסכים בו רוח עועים מחשבות זרות ולזה אינו יכול לכוון בתפלתו וידוע ברז״ל אין תפלתו של אדם נשמעת ביחיד עד״כ משים נפשו ככפו וע״כ הרי העונות הס סיבה שלא תעלה תפלתו לרצון אבל במדת הענוה אמרו רז״ל שם דהרי הוא כאלו הקריב כל הקרבנות וע״ש בח״מ מוהרש״ג ז״ל וע״כ אחר שסר מעליו עונו וחטאתו תכופר לזה מחשבתו נקיי׳ בשעת תפלה לכך אין תפלתו נאותה • וזהו כונת הכתוב תאות עניים תשוה ר״ל תאותם ותפלתם שמעת ה׳ ר״ל שהקב״ה בעצמו מקבל תפלתם ואמר הטעם משום תכין לבם שמכוונים לבם בתפלתם ע״י הענוה שסר חטאתם

טהורות

מעליהם ואמר תכין ע״ד הבא לטהר מסייעין לו ולכך תקשיב אזנך • או נאמר בתופן אחר ויבואר השני הכתובים הבאים אחריו :

יח לְשָׁפּוֹט יָתוֹם וָדָךְ בַּל יוֹסִיף עוֹד לַעֲרֹץ אֱנוֹשׁ מִן הָאָרֶץ :

ונקדים דברי רש״י ז״ל בפי׳ החומש וז״ל הניחה לי עדיין לא שמענו שהתפלל משה עליהם אלא כאן פתח לו פתח והודיעו שבו הדבר תלוי שמה יתפלל עליהם לא יכלו עכ״ד רש״י ז״ל :

והנה אחרי שהתפלל משה עליהם ונתקבלה תפלתו לרצון עכ״ז מצינו שמתו כל העומדי הע״ז שהיו בם ובשלם מיתות נידונו ולא הועילה תפלת משרע״ה רק שלא תהי כלי׳ על כל העם כישראלי ח״ו וזה פשוט ונקדים עוד מה שמצינו לרז״ל שדרשו תיב׳ חנוש על העובד ע״ז כמ״ש בשם׳ שבת כל השומר שבת כהלכתו אפי׳ עע״ז כדור חנוש מוחלין לו שנאמר אשרי חנוש יעשה זאת כו׳ ע״ש וזהו כ׳ הכתוב תאות עניים שמעת ה׳ ר״ל שאומע מה שמתאוים ומתפללים ואמר כי לא זו בלבד אף גם זאת שהקב״ה פותח להם פתח ומודיע להם שתקובל תפלתם ובם הדבר תלוי׳ וזהו תכין לבם שמכין לבם לדעת שתקשיב חזקו וכמו שמצינו במשרע״ה שאמר לו הקב״ה הניחה לי וזהו כ׳ הכתוב שלאחריו וקאי על משרע״ה ודור המדבר שאמר לו הקב״ה הניחה לי לפתוח לי פתח להתפלל והועילה תפלתו וזהו לומרו לשפוט יתום ודך בל יוסיף עוד ר״ל שבעבור זה תכין חזקו שתקשיב תפלתו לשפוט כו׳ שלא לעשות הכשרים שבהם רק לערוץ חנוש מן הארץ היינו חוטן שעבדו ע״ז שדנם בשלם מתות :

או יתכן לפרש קצת בחנפא אחריתא והוא עפ״י מה שהתחלת פ״ק דסוטה מפני מה נתקנה משרע״ה ליכנס לא״י כו׳ הרבה מצות כו׳ ע״ש ובח״מ מוהרש״ג ז״ל דיתכן דבקש ליכנס לארץ ליקבר שם משום קבר גלגול מחילות ע״ש שדחק לתרץ ודברי תורה בדרך דרוש ניתנו לידרש כפטים יפוצץ סלע ונלכה בתורתותיו דעיקר הכוונה כי׳ עבור קבורה בא״י וליפטר מקבר גלגול מחילות והנה שם כך היו כוונתו ע״כ מה שביקש לא ניתן לו משה״כ לדרשת רז״ל שיתת התם מעלה מני עליך כו׳ ע״ש וטעמו של דבר הוא ע״ד הפשוט וכמו דאיתא בש״ס התם ואתחנ״ח מפני מה נקבר משה ע״ב בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור ע״ש • וזהו ג״ל בפי׳ ה׳ בתוב בספר ואתחנן ונשב בגי מול בית פעור וע״ש ברש״י שדרש המקרא שלאחריו ע״ש ולדרכינו נאמר

נאמר במקרא נדרש לפני פניו שאמר כי לא תעבור את הירדן הזה ואז את יהושע כו׳ והוא יעחיל לותם את הארץ מאד תראה . וע״ז בא הכתוב הזה ואמר כמשיב ונדרש לפניו ולפני פניו הטעם שהוא יעחיל לותם את הארץ ומרע״ה לא יעבור את הירדן לא שהי׳ משתוקק מאוד לדבר ע״ז אמר ואמר בני אול בית פעור ונשמרתם לע״ז ולכך היו מהכרח שמם תהי׳ קבורתו של מרע״ה בב״ל :

ונקדים עוד מ״ש רבותינו התום׳ ז״ל שם בד״ה מפני כו׳ וז״ל ומדרש אגדה בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בענות מואב בותה פרק בית פעור עולה למעלה לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ומקטרג ומשרע״ה שקעו בארץ עד חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ומשקע עד חוטמו למקום שמשקעו מרע״ה עכ״ל . ונקדים עוד דברי רש״י בסדר ואתחנן אתה החילות כו׳ ממך למדתי שאמרת לי ועתה הניחה לי וכי תופס הייתי בך כו׳ כמו כן הייתי סבור עכשיו עכ״ל ע״ש וזהו כונת הכ׳ תלות עכוים ר״ל מרע״ה וקרמו עכוים בליסנא דרגיש ע״ש גופו ונשמתו שגם גופו נזדכך והי׳ בלול וזך ואמר שמעת ר״ל שמהי׳ רחוי שתשמש תלותו שהי׳ מתלוה ליכנס לא״י ואמר בפרט שלא גם זאת הלא תכין לבם אתה פתחת לו פתח כמ״ש אתה החילות כו׳ שתקשיב לזניך ואמר הטעם שהקב״ה לא עשה לל תפלתו ויהי כמשיב שזהו בעבור לשפוט יתום וזך היינו ישראל בל יוסיף עוד להיותו עבור הקטרוג דפעור וזהו לערוך אנוש מן הארץ דע״ז נקראת ע״ש אנוש כמש״ל וכדי לערוך אותה מן הארץ הוכרח להיות קברו של משה מול בית פעור לזה הלות לבו לא נתת לו להקבר בארץ :

יא אַלְמְנַצֵּחַ לְדָוִד בַּיהוָה חָסִיתִי אֵיךְ תֹּאמְרוּ לְנַפְשִׁי נוּדִי הַרְכֶם צִפּוֹר ׃

הנראה לפרש המקרא הזה עם אמרינו לפרש הכ׳ ה׳ ילחם לכם ואתם תחרישון דאיתא במסכת מכות אריב״ל מ״ד עומדות היו רגלנו בשעריך ירושלים מי גרם לרגלינו שהיו עומדין במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקין בהן בתורה ואמרתי לפרש מאמר הלזה לא שהוא מוכן בפשטו ע״ד הקול קול יעקב כו׳ ואמרתי עוד עם מה דאיתא בערכין אלא מה תקנתו של בעל לה״ר כו׳ אלא יבוא לידי כך גם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ע״ם הרי שלהנגל מלשון הרע צריך עסק התורה וירושלמי דברכות איתא ז״ל דורו של דוד היו כולם צדיקים ע״י שהי׳ בהן בעלי דילטורין היו יוצאין למלחמה וכופלין אגל דורו של אחאב היו כולן רשעים ע״י שלא הי׳ בהן דילטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין ע״ם בתורך בפרק הרואה . וזהו כונת המאמר מי גרם כו׳ שעיר ירושלים שהיו עוסקין בהן בתורה וע״י עסק התורה ניצולו מלה״ר לכך הואיל ולא הוו בהן דילטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין כדברי הירושלמי וזהו כונת הכ׳ שאמר להם מרע״ה ה׳ ילחם לכם כי לה׳ המלחמה לך ואתם תחרישון ר״ל תשימו מחסום לפיכם מלדבר לה״ר חוץ מ׳ יהי׳ בעזריכם לנצח במלחמה . וזהו לענ״ד כ׳ הכ׳ בהקדם שאמרם ז״ל בערכין וז״ל אריב״ל מה נשתנה מצורה שאמרה תורה יביא שתי צפרי חנך עשה מעשה פטוט לפיכך קרבנו פטוט הרי מצינו שצפור הוא דוגמת לה״ר וזהו כ׳ המשורר בנאתו למלחמה על תוכיח אז הוכיח במישור לאנשי דורו שהיו יהיקים לך שהי׳ בהן דילטורין והנה איתא בסוכה בלדיקים היכה״ר נדמה כהר ע״ש וזהו תומרו להם בה׳ מסיתי תוך תאמרו לנפשי ר״ל שכל אחד מכשתומר לי שבה׳ מבטחו בנאתו למלחמה ובשם תלקים תנצחו נודו ר״ל התרחקו עצתיכם מהרכם ר״ל היכה״ר שלכם שאתם צדיקים שנדמה לכם כהר נודו ממנו לפור ר״ל מעשה פטוט דהיינו לה״ר ואז בה׳ תשימו כשליכם לנצח במלחמה :

א״י נודי כו׳ עם מה דמצינו שע״י לה״ר הקב״ה מסלק שכינתו מתחתונים ומשרה שכינתו בעליונים וכדאיתא שם בירושלמי הל״ל שאחר שרתה דוד בעלי לה״ר תמר רבש״ע מה שכינתך עושה בארץ שלך שכינתך מביניהם הה״ד רומה על השמים כו׳ ע״ם וזהו כ׳ הכ׳ שאתם אומרים לה׳ חסיתי הלא נודי הרכם הקב״ה נודד ממקומו וזהו מהרכם הר הבית ע״י לפור מעשה לה״ר הקב״ה מסלק שכינה מתחתונים וע״ז בא בקרא שלאחריו והוכיחם על לה״ר וסיפר כמה רעות גורם ואמר :

ב כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קֶשֶׁת כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יֶתֶר לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל לְיִשְׁרֵי לֵב ׃

כמ״ש בפירש״י דקאי על הדילטורים שבהם דובר ואחיתופל לזה סיפר להם מה שאירע ע״י לה״ר של דובג לירות במו אופל ליש״י לב נוב עיר הכהנים : ואמר

ג כִּי הַשָּׁתוֹת יֲהָרֵסוּן צַדִּיק מַה פָּעָל ׃

אמרות טהורות

ר"ל לפי כי הכהנים נהרגו עכ"ז שמול לפי הי' ידו כמעל כ"כ ועכ"ז נהרג כמלחמה ע"י דילטורין.

ד יְהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ יְהוָה בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ עֵינָיו יֶחֱזוּ עַפְעַפָּיו יִבְחָנוּ בְּנֵי אָדָם.

הראה להם גודל רעת הלה"ר שגורם שהקב"ה מסלק שכינתו עי"ז מהתחתונים כמ"שמרינו לעיל מומרו ה' בהיכל קדשו בשמ"ק הי' שכינת עוזו ועתה ע"י לה"ר ה' בשמים כסאו שסילק שכינתו מן התחתונים והשרה שכינתו על העליונים כמ"שמרם בכתוב רומה על השמים כו' ומ"ש עיניו יחזו ר"ל אף כי בשמים כסאו ומגבי' לשבת עכ"ז עיניו יחזו ומשפילי לרעות ולהבחין בני אדם:

ה יְהוָה צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ.

הנה דרשו ז"ל בפרק חלק מקרא דנודו הרכם בפור במעשה דבת שבע ו"ל מ"ר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על זותו עון שלא יאמרו הר שבכם בפור נודדו וע"ש בפירש"י ועוד שם בשמוד גלוי וידוע לפניך דאי בעינא הוי כייפנא ליצרי רק שלא יאמרו עבדא זכי למרי' ע"ש ויתכן שזהו כ' המשורר בכתוב הזה שהתנגל דהמע"ה על מעשה בת שבע ואמר ה' צדיק יבחן ר"ל שהקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע תעלומות לב יבחן לב הצדיק שלא עשה הדבר לתאותו רק לכבוד הקב"ה שלא יאמרו עבדא זכי למרי' ובהיות כן הוי עבירה לשמה ואמר ורשע ואוהב חמס ר"ל שאוהב עבירה גופה לשם הזה שאף נפשו כנ"ל פי' הכ' ברעות ה'.

וימטר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות מנת כוסם. כי צדיק יי צדקות אהב ישר יחזו פניו.

יתכן לומרו מנת כוסם היינו ע"פ אמרם ז"ל אין הקב"ה נפרע מן האדם שלא תחר שתתמלא סאתו שנאמר במלאת ספקו יצר לו. וזהו לומרו מנת כוסם. ובזה יקושר היטב מקרא שלאחריו והוא עם אמרם ז"ל עשה דקרא ויעקוד ה' על הרעה כי צדיק כו' נדקה גדולה עשה הקב"ה שהגלה גלות נדקי ועדיין גלות יכבי' קיימת שתתמלא כן נשתכחה מ"ו תורה מישראל ולזה אחר שאמר מנת כוסם דלא תיקשי דמ"ש למה הקב"ה ליסרגל ולא המתין עד שתתמלא סאתם אחר שהי שנים כמנין ומשתם לזה אמר כי לדיק ה' נדקות אהב וכמ"שמרם ז"ל נדקה גדולה עשה הקב"ה כו' ואמר מהו הנדקה יפר יחזו פניהו שגלות נדקים יחזו פניהם של הפרים ובעלי התורה דהיינו דורו של יכבי"כו': או יתכן עם אמרינו בפירוש הכתובים לך ה' הנדקה ולנו בושת הפנים והוא עם מה שמעתי ענין נאה בפי' הכתוב בירמי' ואיך נהפכת לי סורי נפן נכרי' עפ"י מ"ש התוס' פ"ק דערלה מ"ה דדינא הוא כ"ז שהחילן יונק מן הזקנה פטור מן הערלה רק אחר שנפסק יניקתו חייב בערלה וז"ל ונוכל לעמוד ע"ז בעלין שבעת שיונקת מן הזקנה הופכת עלי' שלא יעמדו כנגד עלין של אב ואם לתו הופכת עליו כלפי הזקנה וסימן לדבר דאיכול מחברי' מתבייש להסתכל בו ע"ש עכ"ל והנה ידוע דמין מזל ליסרגל וכל יניקתם ונפע' הוא מה'לבנו וזהו כ' הנבי' במליג' דבריו והוכיח במיסור לאום היסרגלי על העיזם מנאם לסור מאחרי ה' ואמר איך נהפכת לי ר"ל שאתה הופך את פניך לי להסתכל לומר שסר מסוה הבושה מעל פניכם כמו סורי הגפן נכרי' שמין להם יניקה מהזקן וכהניח דירושלמי והבן עכ"ל פח"ח והנה ידוע מ"ש חכמי המוסר דהגשמת טרם בושה לעולם הספל מתענגת בטעם זיו העליון אך דלא תיהוי לה נהמת דכיסופא מוכרחת לילך לגוף עכור ואם תזכה תזי שוב לא יהי' לה נהמת דכיסופא כי פרי מעלי' תאכל והענין של נהמת דכיסופא הוא כההו' דאכילת מחברי' בחל' בהיות לחיסתכלו בהגשמה והזהו כ' הכ' לך ה' הנדקה אתה בודאי מקיי' ועושה מעשה הנדק' אך דל"ב למה נברח אדם הי' לך ליתן עונג להגשמה בתורת נדקה ע"ז בא כמשיב ולנו בושת הפנים שהי' לנו בושת הפנים ונהמת דכיסופא ואמר בושת הפנים דמתבייש להסתכל בטעם פני ה' כנ"ל וזהו כ' הכ' גם כאן כי לדיק ה' נדקות אהב אך דל"ב למה נשלחה הגשמה לזה העולם לזה אמר יפר יחזו פניהו ר"ל שבסופר יחזו פניהו של הקב"ה ליהנות מזיו השכינה ואמר יפר כמ"ש בירושלמי דכל יומי היניקה הופכת עלי' ע"ש אבל אחרי בושה לזה העולם ופרי מעלי' תאכל אז יפר יחזו פניהו של הקב"ה כמ"שמרם ז"ל נדיקים יושבין כו' ונהניס מזיו השכינה:

או יתכן לפרש שני כתובים הללו הבאין כאחד שבקש דהמע"ה על מויבין ומחרפין כמו דוגג ומחיתופל שיענשו ולא מסיבתו היות כי עתום לנדיק לא טוב והוא ע"ד אמרם ז"ל כל שהבירו נעשם על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה וזהו המשך הכתובים ימטר כו' ר"ל שיענש ה' אף הרשעים מנת כוסם ר"ל בעבור עבירות שלהם ולא בעבור שברעו

שהרעו להצדיק ואמר כי צדיק ה' צדקות אהב ר"ל שהוא צדיק ואוהב צדיקים כמו שנדרש במדרש ע"פ לכך יאיו מעניים הרשע עבור הצדיק למען יסר הצדיק יחזו פניהו של הקב"ה דהיינו שיהי' במחיצתו של הקב"ה והוא ואין תבירו נעכם על ידו כנ"ל :

יב א לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד :
ב הוֹשִׁיעָה יְהוָה כִּי גָמַר חָסִיד כִּי פַּסּוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם :
ג שָׁוְא יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ שִׂפַת חֲלָקוֹת בְּלֵב וָלֵב יְדַבֵּרוּ : ד יַכְרֵת יְהוָה כָּל שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדֹלוֹת : ה אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ : ו מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנָקַת אֶבְיוֹנִים עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יְהוָה אָשִׁית בְּיֶשַׁע יָפִיחַ לוֹ :

הושיעה כו' מרז"ל אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב וכל רוע' שהוא על ככה דבדור שכולו חייב אמאי יזכו לגאולת בן דוד והרבה פירושים נאמרו בדבר ושמעתי פי' נ"ל אחד להסביל עפ"י אמר כשהקב"ה רואה שאין ישראל חוזרים בתשובה מעמיד להם כו' וכע"כ יזכו בתשובה ואמרו רז"ל צדיק מושל ביראת אלקים אפי' הקב"ה גוזר גזירה צדיק מבטלה והכה לפ"ז אם הקב"ה רוצה להכות לב ישראל שיתנו לב לשוב בתשובה ע"י גזירות המתחדשו' עליהם הצדיק שביניהם עומד ומבטלה אבל בדור שכולו חייב גזירה מתקיימת עד שישובו בתשובה וזהו אמרם ז"ל או בדור שכולו חייב ואין ביניהם עומד בפרץ לבטל הגזירה אז בן דוד בא שבע"כ יזכו בתשובה ע"כ שמעתי . והכה איתא סם אמר ר"כ כל כי האי ריתחא לירתח עלן מרח עלמא וליפרקין וזהו כ' הכ' הושיעה ה' ר"ל כי בידך להושיעני מהגלות בזיזה תופן שיהא כאמר ר"כ לירתח עלן כו' כי גמר חסיד ר"ל דהא גמר חסיד כו' וא"כ בדור שכולו חייב אין מי שיבטל הגזירה לזה לה' הושיעה כנ"ל בכה"כ : או יתכן עם אמרם ז"ל בחולין פרק כיסוי הדם כי מכני זכותי' דצדיקיא בעלמא אדידהו לא מכני הרי דהעולם ניזון בעבור הצדיקים וכאמרם כל העולם כולו ניזון בשביל חניגא בני ואיתא במדרש כל מה שישראל תוכלין בעוה"ז אינו אלא בשביל התמונה . וזהו המשך הכתובים הושיעה ה' כי טובתי אינה רק עליך ברחמיך כי

גמר חסיד ואין לנו אלא מי מקדושים לפנות ליזון בזכותם וגם פסו אמונים כו' ואין להם לאכול בעה"ז בעבור התמונה כנ"ל בפי' הכתוב .

אי הושיעה ה' כו' יתכן כי מיתת הצדיקים מכפרת על עון הדור כאמר רבינא בר קיסי מכפר כשעיר המשתלח וזהו הושיעה ה' על כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם ר"ל ע"י בני אדם הרשעים שעוד להם עי"ז פסו אמונים דאינם אמונים מאמינים בשכר ועונש :

ז אִמְרוֹת יְהוָה אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזֻקָּק שִׁבְעָתָיִם : ה אַתָּה יְהוָה תִּשְׁמְרֵם תִּצְּרֶנּוּ מִן הַדּוֹר זוּ לְעוֹלָם :

בעליל כו' בפרהסי' עכ"ז אמרות טהורות בלי פניה ועי"ז אתה ה' תשמרם שכרם שמור לעוה"ב כי העושין לשמה שכרן על השמים :

ט סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן כְּרֹם זְלוּת לִבְנֵי אָדָם :

עד מ"ש הח"ס כי הצדיק עבור שעתק למחרפיו אז כל הזכיות של הרשע נחשבין להצדיק וזהו כ' הכ' סביב רשעים יתהלכון כו' ר"ל סובב הולך ובל יקרב לגבות אל הקודם למחיצת ג"ע אף כי ים לו זכיות ואמר הטעם היכן הן זכיותיו לזה בא כמתרץ ואמר כרם זולת כשמתרומם הצדיק אשר לי' מזולזל לבני אדם ושתק נגד מחרפיו הוא מהרומם ונוחל חלק הרשע בג"ע כנ"ל פי' הכ' .

יג א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : ב עַד אָנָה יְיָ תִּשְׁכָּחֵנִי נֶצַח עַד אָנָה תַּסְתִּיר אֶת פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי :

כי הנה העונש שהוא בהסתרת פנים הוא קשה מאוד וזהו תשכחני נצח עד אנה תסתיר את פניך ואינם אותי ואינם בזכרונו שאינו זוכר אותם לפילו לענות אותם והוא עד אנה תסתיר את פניך דהיינו עונש בהסתרת פנים ח"ו והוא קשה מאוד כאמר הכ' הסתרת פניך הייתי נבהל וזה עד אנה תסתיר את פניך ממני כו' וזהו יגון בלבבי יומם ע"ד אמרם ז"ל בחגיגה אמר רבה אמר הקב"ה אע"פ שהסתרתי פני

מהם לותו פניס דכתיב ודבר ד' אל גושה פניס אל פניס
לותו מסתיר אבל בחלום מדבר בו ופי' בע"ס בקרא דמדכתי'
ואנכי הסתיר אסתיר פני ממנו ביום ההוא קא דריס
דדוקא ביום לא בלילה שמרחין לו חלום ועיין במהרש"ל
ז"ל וזהו כ' הכתוב עד אנה תסתיר את פניך כו' דהיינו
הסתרת פני השכינה רק בחלום ידבר וזה יגון בלבבי יומם
דהיינו ביום יש יגון בלבבי כי החלום הוא חלום לילה
דוקא כנ"ל :

או יתכן ע"ד אמרם ז"ל בברכות פני ילכו המתן עד
שיעברו פניס אל זעס אלי והוא כי הנה שמעתי
מורים פי' הכתוב למה ד' זנחת לנצח ותק שיערהל מינס
עושים תשובה לירתח מרי עלמן ויעמיד עליהם מלך כהמן
וזהו יעשן אפך כו' וזהו כוונת הכתוב עד אנה כו' תשכחני
נצח ותק מחמת שיערהל מינס עושים תשובה הלא עד
אנה תסתיר את פניך דהיינו כי טוב הי' לירתח מרח
עלמן ולפרקינן עד"ז י"ל הכ' אודך ד' כי אנפת בי דהיינו
לירתח מרי עלמן ותו יסוב אפך שיעשו תשובה ותוציאנו
מהגלות :

נ עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי יָגוֹן בְּלִבָבִי יוֹמָם
עַד אָנָה יָרוּם אֹיְבִי עָלָי :

יתכן כי הקב"ה מעניש מדכמ"ד ועי"ז נזכר הלדס
בחטאו אשר חטא כי נזכר מהעונש משנ"כ
העונש שהוא בהסתרת פניס הוא מכ"מ כי הקב"ה הוא
ומענישו והוא יודע מטאו וזהו עד אנה אשית עצות בנפשי
שיועץ ומחשב שהוא יודע על מה עשה ד' ככה לו יגון
בלבבי יומם כי עס היות העונש בהסתר פניס גם הנפש
תכלה עליו כמאמר הכ' ונפשי נבהלה מאוד על שנענש
בגגעים שהין יסורים של אהבה ז"ל גס כאן שעל היסורים :
בהסתרת פניס יגון בלבבי יומם היות שהין מכפרים :

או יאמר יגון בלבבי כנ"ל שהיסורים הם גם ביום
ואיכא ביטול תורה כדאית'בגמר' לעפרא אמר להו זילא
מפני ביטול תורה וכמ"ש מהרש"ל ז"ל ואהי נגוע כל
היום ע"ש :

עד אנה ירום אויבי פלי כי אס היות היסורין מקב"ה
בהשגחה אין חפץ ד' בודאי יגליח בידו ואס יוסקין
בתורה אינס נמסרים בידו ואין בהס ביטול תורה אינס
בהסתרת פניס יש בהס ביטול תורה וידרו ס"ו מתגבר
וזהו עד אנה ירום אויבי עלי :

ד הַבִּיטָה עֲנֵנִי יְיָ אֱלֹהָי הָאִירָה עֵינַי פֶּן אִישַׁן
הַמָּוֶת :

כי אם הקב"ה מקבל תפלתו אז אימן טוב שהיסורין
הן מהקב"ה כמ"ש הר"ס אלש"ך אני אוהבי אוכ
וכמאמרינו בב'אמר' אימת אני אהובה לפניך וכמ"ש פן תחשה
ממני כו' וכשחרז"ל מעשה ידיהם של לדיקים כו' וזהו
הביטה ענני ד' אלקי וזהו סימן שהיסורין הן מהקב"ה והן
יסורין של אהבה ואף שהיו היסורין עכ"ז תענני וזהו סימן
היסורין של אהבה הן :

ה פֶּן יֹאמַר אֹיְבִי יְכָלְתִּיו צָרַי יָגִילוּ כִּי אָמוֹט :
ו וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ בָטָחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה
לַיְיָ כִּי גָמַל עָלָי :

היינו שכר עוה"ב נקרא חסד הוחיל מי הקדמני וזהו
בחסדך בטחתי ויגל לבי בישועתך שהיסורים
בישועה ויסורים של אהבה הס ואימת שאני רואה כי אשירה
לה' בעת שגומל יסורין וע"כ הס יסורין של אהבה הוחיל
ואין בהם ביטול תפלה :

ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך כי לעולם ירחה לחדס
עצמו מאהבה זכאי הו' וזה כוונת אמרם לבקש מנד החסד כי
לפיך רחוי לישועה אמנם לביטוי אס הוא ניתן בשרה אוי
אינו רחוי לישועה כי הקב"ה נותן מתנת חנס ורב חסד
אתה כלפי חסד וזה ואני בטחתי בחסדך ועי"ז יגל
לבי בישועתך :

אי ואני בחסדך בטחתי כו' ר"ל שהושיעני מנד חסדך
ולא תנכה מזכיותי ואז יגל לבי בישועתך אבל אס
תנכה מזכיותי אין כאן טוס גילה ומתר אשירה לד' ר"ל
בעת שחילני משוקתי אז אשירה לד' ולא על מפלתן כי
אין ראוריס שירה על מפלתן של רשעים רק אשירה על
הטובה שנעשה לי וזהו כי גמל עלי ר"ל על מה שגמל
עלי טובה :

אי יגל לבי בישועתך היינו ישועת שכינה והיינו כמה
שמקבל על עצמו יסורין כמ"ש בכ' ותתה לדיק כו'
וזה אשירה לד' כי גמל עלי כנ"ל : אשירה לד' כי גמל עלי
יתכן עס אמרם חסינת את לתתפוסי מדרש וזה אשירה
לד' על היסורין כי גמל עלי ר"ל עלי בעבור הדור שחטוד
ע"כ להיותו נתפס בעון הדור : ת"י אשירה לד' על היסורין
כי גמל עלי כי גמול הוא עונש מדכ"מ והיסורין הללו
הן מהקב"ה וחביבים וע"ז אשירה לד' :

יד א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים
השחיתו

הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ עֲלִילָה אֵין עֹשֵׂה טוֹב׃

שאומר דלית דין ולית דיין כי הלא הקב"ה מינו מעניש לותו ולא אמר שהצדיק מגין ומתפלל על דורו כמו היה בה עץ וכמו בר"ז דהוי אמרו בריוכי הכי אך האמת הוא שהדור פולו חייב וזה אמר נכל כו' מסוס לעין עוסק טוב אין גם אחד אין לצדיק בארץ: ת"י כי הצדיק מבטל את הגזירה לצדיק מוסל כו' אך כשעין לצדיק עוסק טוב אז אמר נכל וכו':

ב יְהוָה מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם לִרְאוֹת הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים׃

ג הַכֹּל סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד׃

יתכן ע"ד אמרם ז"ע כי' דורש כל אחין שבתורה עד שהגיע לאת ד' אלהיך תירא פי' כו' את ד' אלהיך תירא לרבות ת"ח והנה ארז"ל גדולה השגחה שעושים ע"ה לה"ח כו' אך בדוריכו זה אין ע"ה דלא ידע למקרי ק"ש ואדרבה הע"ה בדוריכו ע"פ הרוב מוהבי תורה ות"ח בעו"ה הת"ח עוסקים ז"ל ואחד מבזה לחבירו ולא שם לבו לדרוש את ד' אלקיך דאת לרבות ת"ח וזהו כוונת הכ' בדרך דרוש ד' תשמיש כו' היש משכיל ר"ל מי שיש לו קצת שכל בתורה אם הוא דורש ר"ל שדורש קרא את ד' אלהיך לרבות ת"ח לכבדו וזה דורש את האלקים ונקט משכיל כנ"ל דהת"ח בזמינו הם עוסקים לת"ח או נקט משכיל שיש בו קצת השכלה לדרוש דרושי המקראות, תורת דאת ואמר הכל סר יחדיו כו' ואינם מוהבים לת"ח ועוסקים להם בגדולת בגודו' על הת"ח ולפ"ז שאינם מוהבים לת"ח ס"ל את מיותר בקרא וע"כ הם מומרים כמו הכופרין המינין דשניות הן וזה אין גם אחד ר"ל שלפי דעתם אפשלה אין גם אחד אינו כי ע"כ מומרים ד' רשויות הם אבל המוסר לת"ח ודורש את לרבות ת"ח אז אין בלבו אלא אחד כנ"ל:

ד הֲלֹא יָדְעוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן אֹכְלֵי עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם יְיָ לֹא קָרָאוּ׃ ה שָׁם פָּחֲדוּ פָחַד כִּי אֱלֹהִים בְּדוֹר צַדִּיק׃ ו עֲצַת עָנִי תָּבִישׁוּ כִּי יְיָ מַחְסֵהוּ׃

עצת עני תביאו כי ד' מחסהו. הענין ההכנעה היא דבר גדול ומכפר על כל החטאים כמו כל הקרבנות אך מדם שהיו נכנע הוא מצד השוואת עצמו לבוראו דכתיב כי גפה גפה ד' מלך גאות לבש וזהו עצת עני תביאו ר"ל עני היינו הכנעה כמו לעגות מפני והיינו הכנעה תביאו

ומר כי ד' מחסהו ד' הוא מחסהו ומיזוק אלו לפ"ד בדבר זה ובוטח בזה שדי הוא גאות לבם:

ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְיָ שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל׃

ר"ל כמו בציון שמשרה הקב"ה שכינתו כך יהיה ישועת ישראל כמאמרינו בכ' הכ' דברו על לב ירושלים: בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל כי יעקב הם מינם צדיקים גמוריס ויסראל הם הצדיקים גמוריס וישמח הוא גדול מיגל וזה יגל יעקב וכמ"ל כי הם יהי' בהם מכילה ושתיה מכל הצדיקים יהנו מזיו השכינ' וזה ישמח שהוא יותר מיגל ישראל הם הצדיקי' גמורי': ת"י מי יתנמינין כו' ר"ל כי ע"י שיתפללו ישראל על ציון ע"י יהי' ישועת ישראל ע"ד שמבקש רחמים על חבירו הוא נעשה תחלה וזה בשוב ה' שבות עמו כו' אז יגל יעקב כו' כי יהי' נוספים כבר ונעשים תחלה על מבוקשם וכמ"ש החלשיך בכ' הכ' משירה לד' כו'

מז א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ׃

הענין הוא ע"ד שאמרם כל המתגלה אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור כו' ואמרו עוד כל מי שיש לו ע"פ ידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני והנה זהו ודאי שהמתגר' יש בו ע"פ וכן להיפך הע"פ הוא בודאי מתגר' ויתכן שזה אמרם בידוע שלא עמדו אבותיו כו' כי הענוה שלמד מהקב"ה שהניח הריס הרמיס והשרה שכינתו בסיני וכשיש בו עזי פנים ובודאי הוא מתגאה לזה ודאי לא עמדו אבותיו על הר סיני ומתוך זה לא למדו מדת הענוה והנה אחר שהע"פ הוא מתגאה וכן היפך המתגאה הוא ודאי ע"פ בודאי שלא עמדו כו':

וזהו ד' מי יגור באהלך שידור במחיצת הקב"ה ואינו מתגאה לז"א מי יסכון בהר קדשיך שעמדו אבותיו על הר סיני וא"כ אינו ע"פ ומתגאה והוא יגור עם הקב"ה באהלו: ת"י מי יגור באהלך. כענין מה כורת המקום הזה שיגור הוא מלשון ירת' באהלך של הקב"ה והוא בהיותו קרוב להקב"ה מזי גדולה ירשה אלו וזהו מי יסכון בהר קדשך:

ב הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ׃

הולך תמים ופועל צדק. הענין הוא עם אמרם מינן שאין שולחים בכלדיים בעל' המיס תהי' והכוונה

כי העם ישראל חיים תחת המזלות בעבור היותם נמולים כמ"ש בתורה התהלך לפני והי' תמים כו' ובעבור ותרבה את זרעך כדד המערכות אמר אל שדי המורה לכדד המערכות וזה אמר מניין שחולקין כו' ת"ר כי בהיותם תמים וניתולים אין הס עם ה' וחיים תחת המזלות לזה אין חולקים בכללים וז"ש הולך תמים כי חיים תחת המזלות ובעבור זה פועל לדק כי הצדקה היא לעם ד' הוחיל וקרויים בניס בעבור שחיים תחת המזלות:

ודובר שמה שדובר דברי תפלה ובקשה היה האמת גם בלבבו: ג' ודובר אמת ר"ל כשדובר דברי אמת התור' והת פלה היא גם בלבבו שמכוון את לבו ואמר לא רגל על לשונו כדת מר נחזיק טיבותא לריסק כו' וכמאמרינו על הכ' תשתחווה אל ה' יכל קדשך בירושלם ולא בהרגל וה"ה בתפלה פעמים שהפה מדבר והלב חיוכו מכוון כלל וזה ודובר כו' כמ"ש ולא אמת רגל על לשונו שהתפלה היא מורגלת על לשונו רק כ' לבו הוא דובר:

ג לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ: ד נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת יִרְאֵי יְהוָה יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמִיר: ה כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם:

וחרפה כו' על מה שמקרב עצמו להקב"ה לא נשא חרפה שלא היה לו בושה בעבוד ה' מפני בני אדם המלעיגי' עליו:

טז א מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ:

ודרשו רז"ל שמרני אל שלא אכשל בדבר הלכה וכ"ל מאמר' ז"ל ע"פ מה דאיתא בסוט' עבי' מכד' מצו' ואין עבירה מכבה תורה מה דריש ולא ירלה בך ערות דבר כו' ולא הוי ידעו דעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה וזהו כ"ל בכ' הכ' לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי ר"ל כי לולי שעסקתי בתורה דאין העבירה מכבה אותה המצות לחוד לא היו יכולין להגן עלי כי בעבירה נכבה כר מצוה כדעת דוגמ ומחיתופל שהיו אומרים רדפו ותפשוהו וזהו אז אבדת בעניי וזהו כוונת רז"ל שדוד בקש שמרני כו' כי חסיתי בך דמה אהני בחוסן ובבטחון שהרי כתוב ושב מאחריך וכדדרשי דוגמ ואחיתופל עד שאמרו אלקים עזרו ומה אמר דוד בה' חסיתי הלא אחר מעשה דב"ש אלקים לא היה בעזרו ושב מאמריו כי עבירה מכבה מצוה לזה אמרו ז"ל שמרני כו' שלא אכשל בדבר הלכה והטעם כי חסיתי בך לך הלא כתיב ושב מאמריך לזה אמר שהשמירה תהיה בדבר הלכה דהיינו עסק התורה דעבירה אינה מכבה תורה וזה מיושב מה דאיכא למידק בדרז"ל דמנ"ל לומר שהשמירה הי' דוקא ממכשול בדבר הלכה ולא משאר מכשולות אך לדבריהם דבר גדול דברו רז"ל דבאמת כוונת השמירה היא מכל הדברים אך טעם השמירה היא בעבור דבר הלכה דהיינו עסק התורה וזה אמרי לי' העסק והבטחון בד' כי אין עבירה מכבה תורה כנ"ל נכון פי' רז"ל:

ב אָמַרְתְּ לַיְיָ אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ:
ג לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם: ד יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׂפָתָי:

אמרת כו' יתכן עם אמרס הכל בי"ס חוץ מי"ס וזהו שאדוני אתה שהוא אדון על הכל עכ"ז טובתי שאהי' טוב ו"ס בל עליך. לקדושים כו' עם אמרס ג' שלא שלטו בהן יצה"ר:

א"י בל עליך במצות שבין אדם למקום אין פירוש רק בין אדם לחבירו וזה טובתי שיטיב לי בעה"ז בל עליך ר"ל בעבור מצותיך רק לקדושים אשר בארץ והס מצות שבין אדם לחבירו:

א"י עם אמרס כי מהני זכותא דצדיקיא לעלמא ובמצה שהטובה הוא בעד הצדיקים וזה טובתי בל עליך לקדושים כו' וזה יובן התפרנסו זה מזה כי כל אחד ניזון מחבירו כי זכותא לא מהני לצדיק רק לחבירו וכן זכותא דחבירי מהני ליה וזה דאביי ורבא מחלפי סעודת' לצדדי ר"ל שכ"ש ניזון בזכות חברו. או יאמר ע"ד המבקש רחמים על חבירו כו' וזהו התפרנסו זה מזה שכ"ש ניזון עבור שמתפלל על חבירו וזה לכו כו' זה מזה כו' ע"י המצות והטובות שעושין זה עם זה מתפרנסין ויהיו להם פירות בעה"ז:

ה יְיָ מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:

כי אין מזל לישראל וגם ש"י חיים תחת המזלות רק ארז"א ד' אלקיך דורש אותה וזה ד' מנת חלקי וכוסי כי חלקי הוא ד' ולא המזלות וגם אתה תומיך גורלי ר"ל גם ש"י אתה תומכה

תומכה כי תיכה תחת המזלות :

ז אֲבָרֵךְ אֶת יְיָ אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי :

יתכן שמציאו שיעץ הקב"ה לדוד כדאיתא בחלק מ"ל הקב"ה קבל עליך ע"ם וזהו מברך ד' אשר יעצני לקבל עלי היסורין להיות נקי לעוה"ב :

ח שִׁוִּיתִי יְיָ לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט :
ט לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח :
י כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת :

שויתי כו' יתכן שאמרז"ל תרג על הכתיב שויתי ד' נגדי תמיד ועוסקים בתורה והנראה דגם כשאדם לומד ביחידי הרי אמרו שהקב"ה קובע לו שכר רק לכלל הוא דכשאדם הוא זך וחף בלי פגע אזי כשיתפלל או לומד שכינה שרויה כנגדו אמנם אם הוא רגע התורה והמצות שעושה לא סלקין לעילא והשכינה מיהא שרויה כנגדו מאמת שרחון עונותיו וזהו שיושבין כד כבד ר"ל שאינו נקיין החטא ואז השכינה מיהא כנגדו והרי הוא יושב לבדו וכן אם האדם לומד ש"ל ג"כ אין השכינה כנגדו וז"ש שויתי ד' לנגדי תמיד שאני מצוה לנגדי השכינה ואיני כד כבד ואמר מצוה דמימיני ר"ל לצמה שיקרא ימין כל אמוט וא"כ השכינה שרויה כנגדי תמיד בעת לימודי וגם הלומד ש"ל להתייהר וע"ז אמרו שהקב"ה אין יכול לדור עמו במחיצתו לז"א שויתי ד' כי הקב"ה אין לו בעולמו אלא ד"א של הלכה ואמר לימת כי מימיני כל אמוט בעבור זה שויתי ד' לנגדי תמיד ואמר לכן שמח לבי ויגל כבודי כי הקב"ה מצפיל המתגאה ומנמך כשלומד לשמה הקב"ה מגביהו וזה יגל כבודו כנ"ל :

א"י מברך ד' אשר יעצני בקבלת היסורין כי היסורין הם להיות נקי לעוה"ב ועוד יש בהם מעלה אף כי לילות כו' שהיסורין הם בלילה וכמו ברמב"ם ואין בהם ביטול תורה וזה שויתי ד' כו' ר"ל שהכל שוה לפני מ"ה גם היסורין כמו הטובות כי הלא מימיני מהתורה שניתנה מימין כל אמוט וא"כ יסורין שהם בלי ביטול תורה הרי הם של אהבה וזה ולכן שמח לבי בהיסורין כי לא תעזוב נפשי כו' ר"ל שאינם בהסתר פנים שאינם מכפרין רק תודיעני תורת חיים :

א"י כי היסורין הם לצני סיבות אז למען יזכה לעוה"ב וכמאמרם ג' מתנות כו' אז למען יזכה בתורה וזה לא תעזוב כו' רק היסורין הם לעוה"ב וזהו שובע שמחות את פניך כי עוה"ב אין בו אכילה ושתיה רק נהנים מזיו השכינה אז נעימות בימינך נצח ר"ל התורה שניתנה בימין נצח ולזה צריך האדם ליסורין וזה אומרו תבליט כו' ר"ל יסורין לפי נחלת שפרה שכבר שפרה ע"י ובידנו הוא עכ"ז היסורין הם בנעימים בעבור עוה"ב והתורה: ג"י שויתי ד' לנגדי תמיד כי הלא בסיבת זה שאני חושב שמלא כל הארץ כבודו ושהיא מימיני בל אמוט כדברי המדרש ש"ט בפ' כל הגשמה וכמ"ש התלמיד בפ' רעבים גם נמאים וזהו מי מי היא יודיך לקיים שועתי בעת התפלה כי עי"ז הוא מי כמדרש ש"ט הנ"ל וזה תחיינו וכשמך נקרא ויהיו חייך תלויים לך מנגד רוח דפורקנא שעי"ז תיין יקיים שויתי ויזכה לגאולה ועוד מ"ש מוהרי' ז"ל בכ' רוח דפורקנא יוכן הכ' וכבל ארץ מחוזתם להיינו חיים תלויים מנגד שיהוד של הארץ כשהיא מזי גאולה תתנו לארץ כי כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה וע"ד הפסוק יזכור לו יוסף המיתה וגאולה מיצה"ר יוסף המיתה שמזכיר לו ויכנע וזה גאולה תתנו לארץ :

א"י שויתי ד' לנגדי תמיד והוא כמאמרם ז"ל שכינה שרויה כנגדו והוא כי ע"י הימין דהיינו יחוד התורה לשמה וע"ד תורך ימים בימינה לכן שמח לבי ויגל כבודו ואינני צריך להזכרת יוסף המיתה כמו החיים הרך הלבב רק שמח לבי אף בשאני חושב בשרי ישכון לבטח ובל אזכור יוסף המיתה כי לא תעזוב אין לאדם עוזב את נפשי להכלות שאול להרות שמת דהיינו הזכרת יוסף המיתה ואמר תודיעני ג"ח דהיינו לשמה וע"ד ג"י בימינה למאמינים בה שמת דחיי וע"ז שובע שמחות ובלי עצב המיתה ואת פניך דשכינה שרויה כנגדו נעימות בימינך נצח ימינה תורך ימים כנ"ל וזהו לא תעזוב הוא הזכרת יוסף המיתה כי אמר רק אינכל מינה"ר ע"י כי אספר מעשה יה דהיינו התורה ואמר יסר יסרני כו' כי אלמלא הקב"ה כו' למות כו' אלא אנטרך לפעולת המות פתאם לי שערי צדק דהיינו תרעא דרחמי ואמר צדק ע"ד תורת חסד לשמה והרי היא צדק כי עשה חסד עם חבירו וכל יומא בר כמאמרינו בכ' מחיים חמסים כו' ואגוזא בם ע"י ואודה יה זה השער דברי תורה לד' לשמה ואז נזכים יבואו בם :

יא תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִימוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח :

אמרות טהורות

תורה לשמה דהיינו שמע דמיי שומע שמחות לת פניך שכר הכ"ל והוא בח נעימות הזה בימינך נעמ ע"י שמיימינים בה ועד"ז יובן ג"כ תתהלך לפני ד' להגות מזיו השכינה בתרגות ע"י תרגות החיים תורה לשמה כ"ל:

יז א תְּפִלָּה לְדָוִד שִׁמְעָה יְיָ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי בְּלֹא שִׂפְתֵי מִרְמָה:

גם שאיני יכול לכוון לבי כדאוי עכ"ז התזיקה הואיל והוא בלא שפתי מרמה כי פי עכ"פ יודה לאל:

ב מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תֶּחֱזֶינָה מֵישָׁרִים:

ג בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא זַמֹּתִי בַּל יַעֲבָר פִּי:

כי הקב"ה מוסר תפלה בלא כוונת הלב למלאכים שאינם יודעין מחשבות ב"ג כמ"ש הר"י ז"ל וזה מלפניך משפטי יצא ר"ל שיצא מלפניך רק תמסור למלאכים כי עיניך תחזינה מישרים: בחנת לבי ר"ל שאתה בוחן לבו יודע מחשבות אתה לכך תמסור התפלה למלאכים: ג"י מלפניך משפטי יצא ר"ל המקטרג והמבקש את הדין יצא מלפניך ותעבירו מן העולם וע"י התשובה ועשה זכיות והיינו ע"י המחשבה וכמ"ש בשם המפרשים וזהו עיניך תחזינה מישרים ר"ל זכיות והיינו ע"י כי בחנת לבי וזהו הטוב בעיניך עשה ר"ל שמעשות ועשה זכיות והוא הטוב בעיניך ר"ל זכיות טובים לפני עיני הקב"ה: ג"י מלפניך משפטי יצא ר"ל בהיפוך שדוקא לפניך יהי' משפטי יצא והדין זכאי כי בחנת לבי וגלוי וידוע לפניך שהייתי יכול לנצח היצה"ר דק כדי שלא יאמרו עבדת דנצח למריס:

ד לְפֹעַל אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ אֲנִי שָׁמַרְתִּי אָרְחוֹת פָּרִיץ:

לפעולת אדם דהיינו ד"ת בדבר שפתיך שבתורה גם בזה אני שומרת אני דווקא לעצמי או פי' היינו טבילה דכ"ק שהיא מפריצות וכדאמר אני מחמיר לעצמו והבן היטיב:

ה תָּמֹךְ אֲשֻׁרַי בִּמַּעְגְּלוֹתֶיךָ בַּל נָמוֹטוּ פְּעָמָי: ו אֲנִי קְרָאתִיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל הַט אָזְנְךָ לִי שְׁמַע אִמְרָתִי:

טהורות

תמך אשורי במעגלותיך כו' כי עיקר הדרך הטוב היא לדבק בו להלוך בדרכיו מה הוא רחום כו' וזה תמוך אשורי במעגלותיך אז בל נמוטו פעמי כנ"ל:

ז הַפְלֵה חֲסָדֶיךָ מוֹשִׁיעַ חוֹסִים מִמִּתְקוֹמְמִים בִּימִינֶךָ: ח שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן בְּצֵל כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנִי: ט מִפְּנֵי רְשָׁעִים זוּ שָׁדְדוּנִי אוֹיְבֵי בְנֶפֶשׁ יַקִּיפוּ עָלָי: י חֶלְבָּמוֹ סָגָרוּ פִּימוֹ דִּבְּרוּ בְּגַאוָה:

יא אֲשֻׁרֵינוּ עַתָּה סְבָבוּנוּ עֵינֵיהֶם יָשִׁיתוּ לִנְטוֹת בָּאָרֶץ: יב דְּמָיוֹנוֹ כְּאַרְיֵה יִכְסוֹף לִטְרֹף וְכִכְפִיר יֹשֵׁב בְּמִסְתָּרִים: יג קוּמָה יְיָ קַדְּמָה פָּנָיו הַכְרִיעֵהוּ פַּלְטָה נַפְשִׁי מֵרָשָׁע חַרְבֶּךָ: יד מִמְתִים יָדְךָ יְיָ מִמְתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם בַּחַיִּים וּצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם יִשְׂבְּעוּ בָנִים וְהִנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם:

הפלה כו' כי הרשע שספעו מלא המוצל אינו יכול להרע להצדיק רק כשהוא בן צדיק שספעו מהקב"ה אז צריך גם להושיע לצדיק מידו וזהו הפלה חסדיך ר"ל שכרם ממך והשכר לישראל היא מימין וכן לרשע הואיל והשכר היא מהמת צדקות הצדיק אבינו לזה שכרו ג"כ מימין:

טו אֲנִי בְצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ:

יוכן עם מה שכ' הגאון בפ"ד בכ' רז"ל שמע להקב"ה ליחזקאל לך והביה את המתים בבקעת דורא דמזה מוכח שהש בנים למקום דבל"ז איך החיה הקב"ה מתים כי בידו לבדו מפתח של תח"ה וכדאיתא בסנהדרין דשאל האי מינא מלהיכם כהן הוא כי קבר למשה בתאי טבל וכ' התוס' דל"ק לי' איך טמא מ"ע דישראל נקראו בשם בנים כו' פ"ם וה"ה בת"ח בלעדי זאת ישראל הם בנים לא כי' בתפארתי להקב"ה להחיות מתים הוא בעצמו כדכתיב אני ד' בפתחי את קבריתיכם וכמ"ש במדרש גבי יציאת מצרים דכתיב כי אני ד' שהקב"ה בעצמו הלך לשם שהי' מצרים מקום טומאה משל לבהן שתרומתו בהב"ק ע"ם וה"ה כאן בתח"ה דכתיב אני ד' ע"כ בעצמו הולך אצל המות והיינו משום שנקראו בנים ובעבור זה אמר דניאל לנ"ג חמייך בצדקה פרוק דהיינו הואיל ונקראו בנים מותר ליתן להם צדקה כמו דאיתא בר"ע שהציל לטורנסרופס הרשע אבו בנים למקום כו' הרי לצדקה אינו מצוה רק בשם ישראל נקראים בנים דבלא"ה מדרגת עבירה היא בידו

משל

משל למלך שכעס על עבדו כו' וחמונת תמ"ה היכה נמי רק שם נקרלו בניס דאלת"ה הא הקב"ה כהן הוא כחמור לעיל וזהו כוונת הכתוב מזי בדק ר"ל ע"י נדקה תחזה פניך ר"ל להנות מזיו השכינה כי נדק לפניו יהלוך להורות לו הדרך תשר ילך בה ועוד שכר אחר עי"ז מוכח שאנחנו בניס למקום בהיות כן תשבעה בהקיץ תמונתיך גם בהקיץ בעת שיבני עפר יקיצו חלה לחיי עולם אף"ה תשבעה מתמונתיך הוחיל ואנחנו סוברים שנקרלו בניס משל"כ בשם חיצו עושה נדקה כשאלת הרשע הל"ל משל למלך שכעס על עבדו ול"ב הרי הוא כופר בתמ"ה וחז אין עפרו נגער כדין הכופר בתמ"ה : ג"י בשופן אחר כי אמרו רז"ל כל ימיו של דוד לא רחה חלום טוב והיינו כדי שיהי' יסורין חף בלילה בעת שיבה כמ"ש מוהר"י בב' הב' חף לילות יסרוני כליותי וכ"ז כדי למרק עוונותיו כי בחדש אחר מיתה ממרקת משל"ב דוד מלך ישראל חי וקיים והנה חרז"ל פני יללו המתן עד שיעברו פניט של זעם ע"ם והנה ידוע כי נדקה יכפה חף וזהו, כ' דהמע"ה אני בנדק ר"ל גם כשאני נותן נדקה עכ"ז אחזה פניך ר"ל פניט של זעם ויסורים וכ"ז למה כדי שתשבעה בהקיץ ר"ל בלי מיתה תשבעה מתמונתיך הייגו ליהנות מזיו השכינה כי זה הוא כל שכרן של הצדיקים לע"ל ויושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנים מזיו השכינה כנ"ל בפי' הפסוק:

יח דַּבֵּר לְעַבְדְּךָ יְיָ לְדָוִד אֲשֶׁר דִּבֶּר לַיְיָ אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הִצִּיל יְיָ אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל : ב וַיֹּאמַר אֶרְחָמְךָ יְיָ חִזְקִי: ג יְיָ סַלְעִי וּמְצוּדָתִי וּמְפַלְטִי אֵלִי צוּרִי אֶחֱסֶה בּוֹ מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי : ד מְהֻלָּל אֶקְרָא יְיָ וּמִן אֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ :

ארחמך כו"ע"ד מוסרס כפ"רוחה שנחמו רק בזה שמר לו דיולעבד להיות כרבו וזה מרחמך גם על הרעה כי ד' חזקי היו לעבד שיהי' כרבו כנ"ל פי' הכ' בעז"ה :

א"י ע"ד חמרס ז"ל מסרי חים חסרי מי שעושה תשובה כשהוא חים וחיינו מתעלל מלעשות תשובה עד זקנה ושיבה שאז היכה מעלה ונריך לעשות תשובה בעת שהוא עדיין בתקפו ובחזקתו ולו משפט הבחירה ועכ"ז מנלח את יצרו אז היא תשובה מעולה וזהו כוונת הכ' כי מזמור זה חמר דוד בסוף ימיו ברחותו כי הוא נגל מכל חוביו וחז שיבה וזימר ל' ושלח תחמר כי הרי זה דוקא לעת זקנתו אז החל לקרות בשם ד' וכנ"ל לזה חמר מרחמך שגם טרם בחו ימי הזקנה ותשות הכח גם בעת חזקי נ"ל מהבתיך כנ"ל בכ' הכ' :

א"י דהנה חרז"ל למה נסמכה פ' חבשלוש לפ' גוג ומגוג שתם יחמר לך חדם כלוס יש עבד שמורד ברבו חף חתה חמור לו כלוס יש בן שמורד בחביו והנה לדוד הי' בהיפך תנחומין על נערו של חבשלוש חשר מעולם לא נהייתי כזאת ומה מתנחם זולתו בחמונתו במלחמת גוג ומגוג הרי דיש עבד שמוריד ברבו וה"ה בן על חביו וזה הי' תנחומין שלו וקיבל בהנה מהש"י וזהו מרחמך חני חוכח חותך כי ד' חזקי הוא מחזק חותי כי הרי יש עבד שמורד ברבו וה"ה בן על חביו כנ"ל :

א"י כי נדיק ברחותו שלבו שם ושמח בעת עסקו בעבודת הש"י זהו לו לחיזוק גדול וזהו כוונת הכ' מרחמך ר"ל כמה שחני רוחה שחכב חותך הוא חזקי כנ"ל וכמו שנתבחר פי' הכתוב שיהו חתה מסוס כל המתחלים עליה: או יתכוכי דוד חמר לשאול גם חת הארי' גסלת הדוב כו' וזה הי' לו סימן לבטוח בד' כי יתן לו כח לעשות חיל ללחום עם גלית וע"י מלחמת גלית נתקנא בו שאול ברחותו כי היה מדיו עליו כמדתו ושאל עליו בן מי זה העלם ובחמת לחמ"ז בשרדף שאול נתייחס על גם דהארי ודוב כי זולת זה לא גברה הקנאה בשאול אך מחר שהקב"ה הי' לו עזר מנריו ומיד שאול אז סיבח גם על הגם הזה שחיזק הקב"ה אותו על הארי והדוב ובמלחמות גלית וזהו מרחמך ד' ר"ל חני חוכח חותך בעבור חזקי שחזקת אותי בארי ודוב וגלית כי עכ"ז נצלתי מיד שאול כנ"ל :

ה אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וְנַחֲלֵי בְלִיַּעַל יבעתוני : ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבָּבוּנִי קִדְּמוּנִי מוקשי מָוֶת : ז בַּצַּר לִי אֶקְרָא יְיָ וְאֶל אֱלֹהַי אֲשַׁוֵּעַ יִשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי לְפָנָיו תָּבוֹא בְאָזְנָיו : ח וַתִּגְעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וּמוֹסְדֵי הָרִים יִרְגָּזוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי חָרָה לוֹ : ט עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל גֶּחָלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ : י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו : יא וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף וַיֵּרָא עַל כַּנְפֵי רוּחַ : יב יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סְתָרוֹ סְכִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַּת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים : יג מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ עָבָיו עָבְרוּ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ . יד וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם יְיָ וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קֹלוֹ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ : טו וַיְרַעֵם בַּשָּׁמַיִם יְיָ וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קֹלוֹ

בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ · מז וַיִּשְׁלַח חִצָּיו וַיְפִיצֵם וּבְרָקִים רַב וַיְהֻמֵּם · יז וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגַּעֲרָתְךָ יְיָ מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפֶּךָ · יח יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים · יט יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז וּמִשַּׂנְאַי כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי · כ יְקַדְּמוּנִי בְּיוֹם אֵידִי וַיְהִי יְיָ לְמִשְׁעָן לִי · כא וַיּוֹצִיאֵנִי לַמֶּרְחָב יְחַלְּצֵנִי כִּי חָפֵץ בִּי :

אפפוני כו׳ ע״ד המדרש בני בדרתי יצה״ר בדרתי לו תורה תבלין מה תבלין עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו כו׳ ואמרו עוד מה פגע בך מגוול זה מסכתו לבה״מ אמנם תורה שלא לשמה וודאי דלא מצלי מיצה״ר ומציגו שאמרו למיימינים בה שמא דחייה למסתלים בה שמא דמוקמ״ן ואמרו עוד ומה לאו עורפהו כמטר וע״ש במהרש״ל וזהו כוונת הכ׳ תבלי ר״ל שיירות מלשון מבל בציפים ור״ל חיילות של שקול דהייגו היצה״ר וחיילותיו שבבוני ח״ו ואמנם שלא לשמה היא התבלין דילי׳ לזה אמר קדמוני מוקמי מות ר״ל שהי׳ מוקדם מוקמי מות דהייגו מוקמי התורה שלא לשמה שהיא שמא דמותא לכך תיכף מגיעה ומצלי מיצה״ר כנ״ל פי׳ הכ׳ בעזה״י :

או יתכן דאמר תבלי שקול שבבוני ואף אכ״ז הי׳ לי להתפלל לפני הקב״ה להסיר מעלי היסורין לזה נא כמשיב ואמר קדמוני מוקמי מות דהכה תרז״ל לעולם יקדים אדם תפלה לצרה היערוך שועך לא בצר לו״א שאין התפלה מועלת כ״כ כי בבר קדמוני כו׳ ר״ל הם קדמו אותי טרם אקרא להתפלל וא״כ אין התפלה מועלת כי היערוך שועך לא בצר ואמר אמ״כ עכ״ז בצר לי כו׳ אף שבבר צר לי ואבלי שקול שבבוני עכ״ז אקרא ד׳ וכו׳ ודאה מסדי ד׳ כי הוא קיבל תפלתינו גם אשר ערכתי בצר יסמע מהיכלו קולי כו׳ וזהו לפע״ד כוונת הכ׳ :

כב יְגָמְלֵנִי יְיָ כְּצִדְקִי כְּבֹר יָדַי יָשִׁיב לִי .

יתכן כי אמרו גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות וזהו כוונת הכ׳ כי אחרי שעשה דהמע״ה בתשובה שלימה ונתקבל תפלתו ותשובתו אז אמר כי על עוני יגמלני ד׳ כצדקי אשר כלו עשיתי מצות וכזכיות נחשב העון וכבור ידי זה מעשה המצות ישיב לי על העון כי נעשה לי מהעונות זכיות :

א״י יגמלני ד׳ לי כצדקי כמו שהי׳ צדקי בהמצוה אם גם המחשבה היתה טובה יגתן לי שכר גם על המחשבה כי מחשבה טובה הקב״ה מצרף לותה למעשה ממש על העבירה ח״ו כבור ידי יסיב לי כמו שהיתה עבירה אם היתה רק במחשבה לא במעשה היך אז כבור ידי יושיבני ולא יצרף המחשבה למעשה לך אחז״ל כי מחשבת ע״ז הקב״ה מצרפה למעשה לז״א כי שמרתי דרכי ד׳ ר״ל דרכי ד׳ התחדות ולא רשעתי מאלהי להכשל במחשבת ע״ז ח״ו כי אם מרשיע ופורש מאלהים חיים וזה הקב״ה מצרף למעשה ממש״כ בשאר עבירות כבור ידי יסיב לי כנ״ל : ג״י יגמלני ד׳ לי כצדקי לא שהקב״ה עוזר ומסייע לצדיק עכ״ז יגמלני ד׳ לי כצדקי כלומר הוא צדקי וכבור ידי כלו היתה בור ידי לא כי שמרתי דרכי ד׳ ולא רשעתי היא מאלהי כי הקב״ה עזרני עכ״ז ידעתי שיגמלני כצדקי כלומר הוא צדקי ובור ידי ואמר דמנ״ל הא עז״ג כי כל משפטיו לנגדי דהוסיל ורוב המעשה הוא מהלדם נידון לפי רובו כמ״ש ובטוב העולם כו׳ ולמדו דלזלזיבתר רובא וזה כי כל משפטיו לנגדי ר״ל משפט הרובא וגם זה מפרש תדומה שנקרא חקה וזה וחקותי לא תשמור ממני ומזה מוכח דלזלזין בתר רובא לכך יגמלני ד׳ לי כצדקי כלומר היה כל המעשה צדקי וכבור ידי כלומר הי׳ המעשה מחמת בור ידי יסיב לי כנ״ל :

כג כִּי שָׁמַרְתִּי דַרְכֵי יְיָ וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי ;

יתכן עם מה שאמרת פי׳ הכ׳ כי ישרים דרכי ד׳ כו׳ והוה כי יש לאדם לידבק בדרכי ד׳ מה הוה רמוז לך אתה רמוז אמנם מצינו בהקב״ה כי אל קנא הוה וגאות לבבו בשה בשה וזה נאסר לאדם והרשע לומד מהקב״ה מדת הלנו וזה כי ישרים דרכי ד׳ צדיקים כו׳ וזה כוונת הכ׳ כי שמרתי דרכי ד׳ לדבק בדרכיו אבל לא רשעתי מאלהי ר״ל מדת הגאוה והקנאה אינם רק ד׳ לבדו זה לא למדתי כנ״ל :

א״י כי הלא אמרו ז״ל יסד ולא עבר עבירה כאלו עשה מצוה וזה כוונת הכ׳ יגמלני ד׳ ר״ל שאמר דהמע״ה יגמלני ד׳ על יסבתי ולא עברת עבירה כצדקי כאלו עשית המצוה והצדק וכבור ידי כו׳ אף שלא עשיתי בפועל המצוה רק שמרתי דרכי ד׳ כי שמירה נופל על זהירות מעבירה כמו השמר פן ואל תיגע אלא ל״ת ולא רשעתי מאלהי ר״ל שלא עשיתי עבירה עכ״ז גמל עלי כאלו עשית מצוה וכבור ידי כו׳ :

כד כִּי כָל מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי וְחֻקָּתָיו לֹא אָסִיר מֶנִּי ;

כה וְאֶהְיֶה תָמִים עִמּוֹ וְאֶשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנִי : כו וַיָּשֶׁב יְיָ

לי כְּצִדְקִי בְּבֹר יָדַי לְנֶגֶד עֵינָיו: כִּי עָם חֲסִיד תִּתְחַסָּד עִם גֶּבֶר תָּמִים תִּתַּמָּם: כִּי עִם נָבָר תִּתְבָּרָר וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל: כִּי אַתָּה עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינַיִם רָמוֹת תַּשְׁפִּיל:

כי אתה עם עני תושיע. ישראל נקראו עם עני ע"ש שאין להם שפע מצד המזלות כמ"ש בענין נפיש זכותא כנ"ל:

כט כִּי אַתָּה תָּאִיר נֵרִי יְהוָה אֱלֹהַי יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי:
ל כִּי בְךָ אָרֻץ גְּדוּד וּבֵאלֹהַי אֲדַלֶּג שׁוּר:
לא הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן הוּא לְכֹל הַחוֹסִים בּוֹ: לב כִּי מִי אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ: לג הָאֵל הַמְאַזְּרֵנִי חָיִל וַיִּתֵּן תָּמִים דַּרְכִּי: לד מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל בָּמוֹתַי יַעֲמִידֵנִי: לה מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה וְנִחֲתָה קֶשֶׁת נְחוּשָׁה זְרוֹעֹתָי: לו וַתִּתֶּן לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וִימִינְךָ תִסְעָדֵנִי וְעַנְוָתְךָ תַּרְבֵּנִי: לז תַּרְחִיב צַעֲדִי תַּחְתִּי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָי: לח אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם: לט אֶמְחָצֵם וְלֹא יְכֻלוּ קוּם יִפְּלוּ תַּחַת רַגְלָי: מ וַתְּאַזְּרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתָּי: מא וְאֹיְבַי נָתַתָּ לִי עֹרֶף וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם:
מב יְשַׁוְּעוּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ עַל יְהוָה וְלֹא עָנָם:
מג וְאֶשְׁחָקֵם כְּעָפָר עַל פְּנֵי רוּחַ כְּטִיט חוּצוֹת אֲרִיקֵם: מד תְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עָם תְּשִׂימֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עַם לֹא יָדַעְתִּי יַעַבְדוּנִי: מה לְשֵׁמַע אֹזֶן יִשְׁמְעוּ לִי בְּנֵי נֵכָר יְכַחֲשׁוּ לִי: מו בְּנֵי נֵכָר יִבְלוּ וַיַּחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם:
מז חַי יְיָ וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי: מח הָאֵל הַנּוֹתֵן נְקָמוֹת לִי וַיַּדְבֵּר עַמִּים תַּחְתָּי: מט מְפַלְטִי מֵאֹיְבָי אַף מִן קָמַי תְּרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ חָמָס תַּצִּילֵנִי:
נ עַל כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם יְיָ וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה: נא מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם:

יתכן כי כבר ידענו שגם יותר גדול הוא להגאל מאדם הדיוט מלהגאל מאיזה מלאך לכן ערים ביד ד'

יט לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ:

השמים כו'. יהכן ע"ד למרס ז"ל יבואו שמים וארץ ויעידו כו' שנאמ' שם לא בריתי יומם ולילה חקות שמי וארץ לא שמתי והקשו התו' הרי זה מגופ' דעומדין מוכח דישראל מקיימין התורה ותרצו דעומדין על הקבלה בלבד שקבלו התורה והיינו שלמדו נעשה ונשמע והקשו המפרשים דלפ"ז כשירים השמים והארץ להעיד שאינן נוגעין בעדותן דכבר מתקיימין על הקבלה ע"ש וזה כוונת הכ' השמים כו' ר"ל הם מעידין על ישראל שעומדין ומקיימין התורה ורצון הקב"ה יעשו וזה כבוד שלו ולמר הטעם שכשרין להעיד שאינם נוגעים בעדות שהיות שהן מעידין על מעשה ידיו של הקדיק דהיינו על העשיי' והם כבר מתקיימים על התמירה וזה ומעשה ידיו ר"ל של חומה היפרלי מגיד הרקיע ובדבר הזה אינם נחשבין כנוגעין היות שמקיימין על התמירה:

א"י השמים מספרים כו' ומעשה ידיו כו' וא"ל מעשה ידיהם של צדיקים הוי מגיד הרקיע לכתורה צדיקי' מתן דבר שמייהו כתן ומה קיטור יש לזה עם הקדוש. לך הצדק כל פעולותיו לנשמה ומעשה הגוף ג"כ בשביל הנשמה ובפרט כי מעט עוסק בצרכי הגוף לזה שמו שמים כנשמה שהכל הולך אחר העיקר ולהיפך הנשמיים יקראו אחר מהמי טעמא וצדיקים אמרו ז"ל אפי' עליהם לא יבול שיחת חולין כו' ומכנים בהן יחודים ורזי תורה בפנים אבל בחוץ יעקד ומשכן פנימות ישראל ורזי תורה נקראים כבוד של ע"ה כבוד אלקים הסתר דבר וזהו השמים הצדיקים מספרים

סיפורים דברים זה כנוד על רזי תורה וימודים וע"ז ספיר
תמר ומעשי ידיו מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד מהם
עד"ז הרקיע ומתי כיהו מטר דמצלי ותתא מטרא והבן כנ"ל:

ג יוֹם לַיּוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת:
ד אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם: ה בְּכָל
הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵּבֵל מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם
אָהֶל בָּהֶם: ו וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ
כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח: ז מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ
וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ: ח תּוֹרַת
יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת
פֶּתִי: ט פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ
בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם:

יום כו'. יתכן ע"ד תמרנו כל הדרכים בחזקת סכנה
הם והיינו סכנת הנפש להנגל מיה"ר היות
שתרו"ל ואם לאו יעסוק בתורה ותמנם של תרגזו בדרך של
תתעסקו בדבר הלכה וע"כ הוי סכנה מיה"ר שאין בזה
להנגל ממנו לך תכתי למגרם שרי כדתרו"ל תמנם עיקר
הגלה מיה"ר הוא מהעון עמוק והנה ביום נריך התבולה
יתירה להנגל מיה"ר היות שהיה"ר מתגבר יותר ביום
מחמת שביום העונש מרוב' משא"כ בליה דלל פלגא דליליא
והיה"ר מתגבר יותר במקום שהעונש יותר חמור כמתמרינו
בב' הכ' כי ברוב חכמה רוב כעס ויוסיף דעת יוסיף
מכאוב ע"ש וזהו כוונת הכ' יום ליום יביע אומר ר"ל
יביעו שמחדש חידושי תורה כמעין הנובע ובעי לעיוני
להנגל מיה"ר תכל בליה גם בהא סגי שיחוה דעת ר"ל
שידבר דעת תורה בלבד:

י יִרְאַת יְיָ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְיָ אֱמֶת
צָדְקוּ יַחְדָּו: יא הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים
מִדְבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים: יב גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם
בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב: יג שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת
נַקֵּנִי: יד גַּם מִזֵּדִים חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל יִמְשְׁלוּ בִּי
אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: טו יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי
פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

יראת ד' כו'. נרמה לפרש עפ"ז מה דתיתא
בשילהי שביעית הלוה מן הגר לא יחזיר לבניו
ואם החזיר רוח חכמים נוחה היממו והייטו משום שמא
יחזור לסורו ע"ש בפי' הרב הואיל ועכו"ז יורם את מבניו
דבר תורה כדלכתיב כי ירושה לעשו כו' אלמא מדינא אע"ג
דכשהוא עכו"ז יורם כשהוא גר מיהו יורם רק מדת
חסידות הוא להחזיר ורוח חכמים נוחה היממו ולכאורה
יפלא על משפטי ד' הללו דעכו"ם יורם מבניו ואמאי לא
יורם גר את מבניו דביהום שמא מתוך זה יחזור לסורו אך
דהעניין הוא דמדינא הוא שלא לחוש לזה שיחזור לסורו
אם הוא עובד ד' לשמה וזהו ירמת ד' טהורה בלא עירבוב
מחשבה זרה זה לא יעשה ח"ו מפני כל זה אם הוא עובד
בשמת ובתמים אז פגול הוא לא ירצה והלעיטהו לרשע ויומת
אך עם כ"ז מדת חסידות הוא לבל ידח ממנו נדח וע"ד
כי יפול הכופל כו' וזה המשך הכ' ירמת ד' טהורה והוא
העובד בשמת ובתמים זה לא יעיב מפני כל ובדקתו עומדת
לעד וז"ש עומדת לעד שלא יבו העבודה בשביל הבני עולם
הזה כסף כמשם ולזו משפטי ד' ר"ל שני המשפטים דהיינו
דלא דעכו"ם יורם את מבניו מפ"ם הלוה מן הגר אין צריך
להחזיר לבניו ושניהם שמא נדקו יחדיו דלא מייתינן שיעור
לעכו"ם עבודתו דאם ירמתו טהורה אז יעמוד בצדקו
ויחזיק בתומתו כנ"ל:

כ לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב יַעַנְךָ יְהוָה בְּיוֹם צָרָה
יְשַׂגֶּבְךָ שֵׁם אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ג יִשְׁלַח
עֶזְרְךָ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ: ד יִזְכֹּר כָּל מִנְחֹתֶיךָ
וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה: ה יִתֶּן לְךָ כִלְבָבֶךָ וְכָל
עֲצָתְךָ יְמַלֵּא: ו נְרַנְּנָה בִּישׁוּעָתֶךָ וּבְשֵׁם אֱלֹהֵינוּ
נִדְגֹּל יְמַלֵּא יְהוָה כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ: ז עַתָּה יָדַעְתִּי
כִּי הוֹשִׁיעַ יְהוָה מְשִׁיחוֹ יַעֲנֵהוּ מִשְּׁמֵי קָדְשׁוֹ
בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ: ח אֵלֶּה בָרֶכֶב וְאֵלֶּה בַסּוּסִים
וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר: ט הֵמָּה כָּרְעוּ
וְנָפָלוּ וַאֲנַחְנוּ קַמְנוּ וַנִּתְעוֹדָד: י יְהוָה הוֹשִׁיעָה
הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ:

כא לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב יְיָ בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח
מֶלֶךְ וּבִישׁוּעָתְךָ מַה יָּגֵל מְאֹד:

ג תַּאֲוַת לִבּוֹ נָתָתָה לוֹ וַאֲרֶשֶׁת שְׂפָתָיו בַּל מָנַעְתָּ סֶלָה: ד כִּי תְקַדְּמֶנּוּ בִּרְכוֹת טוֹב תָּשִׁית לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת פָּז: ה חַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּ לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד:

ד' כו' · יתכן ע"ד המרס ואין עוז אלא תפילין שתפילין עוז הם ליסראל דכתיב ורמו כל עמי הארץ כו' מר"ן אלו תפילין שברחש ואמרו עוד מזיח דהוי קף בדח טובה אמר תפילין מנחה ועפרש"י שכתב והם עדות כו' וז"ש הכ' ד' בעוד ע"י עוזך והם התפילין ישמח מלך יוכל לשמוח כמאמר החכם הכ"ל תפילין קף מנחה:

א"י ד' בעוד כו' · יתכן ע"ד שמו"ל שמ' סוטה דלא הוי ידעו דוגג ואחיהופל דעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה לכך הוי אומרי רדפו ואפשוהו אלקי' עזבו כו' מדכתיב ולא ירחה כך ערות דבר וכך מאחריך ע"ם וכמאמרו בפי' הכ' שמרנו אל כי חפיתי בך ע"ד משדרז"ל שלא תכשל בדבר הלכה ע"ם וזהו כוונת הכ' כאן כי ידוע שהתורה נקראת עוז כמ"ש ד' עוז לעמו יתן דהיינו התורה ועיין בפ"ג דביצה במהרש"ל וזהו מאמר הכ' ד' בעוד ישמח מלך ר"ל ע"י התורה שנקראת עוז כזה ישמח מלך כיון לו בטחון עי"ז שביעשעתך ינל מאוד אף דעבירה בידו הלא תיכה מכבה את עוז התורה כנ"ל:

א"י כוונת הכ' ד' בעוד ישמח מלך · להגה שמעתי בשם המפרשים דהשכר טוב לא נכתב בתורה היא עבור דהוי מילתא דלתיאל בק"ו מעונש הרשע דיודה טובה מרובה ומפרשים כזה הכ' וירוממך לרשת ארץ דהיינו שכר עה"ב והרמי' דהכתרת רשעים תרחה ע"ם וזהו כוונת הכ' ד' בעוד ישמח מלך ר"ל בעת שאתה עושה טוב וגבורה בימיך אז ישמח מלך כי עי"ז שהוא מעניש את הרשעים אזי יליף בק"ו וביעושעתך מה יגל מאוד דהיינו שכר טוב הצפון לצדיקים כנ"ל:

א"י ד' בעוד ישמח · ע"ד שכתבנו כמה פעמים שרחוי הוא לכל אדם לשום כוונתו בתפלה על גלות שכינה ולתקנת שכינתא מעפרא ולא יהי' כוונתו עיקר עבור דברים הגשמיים רק יהוא דממילא הוא נעשה בדברי נרכיו כאשר אמרו רז"ל כל המבקש רחמים על חבירו הוא ראוי שיענה בו' וזהו כוונת הכ' ד' בעוד ישמח מלך עיקר שמחת המלך היא בעוד וביעושעתך שתושיע לך זרועך והיינו על פדיון השכינה לך שעי"ז גם תלות לבו נפת לו כמו המבקש רחמים על חבירו ואמר עוד כי תקדמנו ברכות טוב ר"ל לא זו בלבד שאתה נותן לו תלות לבו גם זאת שהוא נעשה תחלה וזהו כי תקדמנו ברכות טוב כנ"ל פי' הכ':

א"י ד' בעוד ע"י עוז שתתן לו תזי ישמח במה שהוא מלך כו' ואמר שהטובה הוא במה שהוא מלך תלות לבו כו' כל מנעת סלה · והוא ע"ד אמרס בכל קרחינו אליו בעבור ובהמנאו ביחיד ובין ר"ה ליו"כ אמנם מלך נידון ברבים כדאיתא בכמה דוכתי וזהו כוונת הכ' ואמרת שפתיו כל מנעת סלה ר"ל בכל קרחו להקב"ה כעבור תפלתו בשמעת · ואמר עוד טובה למלך:

כי כו' הוא ע"ד אמר' מלך ונידור מלך נכנס תחלה כו' מקומי דליפוש חרון אף הב"ע דלאו אורח מרעא דליקי מלכא אברמי וזהו כוונת הכ' כי תקדמנו זו עוד טובה שאתה מקדים אותו ונכנס לדין תחלה וה"ז ברכת טוב מקומי דליפוש חרון אף ואמר טעם השני על שנידון תחלה משום דתסית לרשעו עטרת פז ולאו אורח מרעא למיקס אברמי ואמר חייס שאל ממך כו' אורך ימים כו' וע"כ שתין לו ריעותא רק טובה כאמור לעיל כנ"ל:

ו גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ בִּישׁוּעָתֶךָ הוֹד וְהָדָר תְּשַׁוֶּה עָלָיו: ז כִּי תְשִׁיתֵהוּ בְּרָכוֹת לָעַד תְּחַדֵּהוּ בְשִׂמְחָה אֶת פָּנֶיךָ: ח כִּי הַמֶּלֶךְ בּוֹטֵחַ בַּיהוָה וּבְחֶסֶד עֶלְיוֹן בַּל יִמּוֹט: ט תִּמְצָא יָדְךָ לְכָל אוֹיְבֶיךָ יְמִינְךָ תִּמְצָא שׂוֹנְאֶיךָ: י תְּשִׁיתֵמוֹ כְּתַנּוּר אֵשׁ לְעֵת פָּנֶיךָ יְהוָה בְּאַפּוֹ יְבַלְּעֵם וְתֹאכְלֵם אֵשׁ: יא פִּרְיָמוֹ מֵאָרֶץ תְּאַבֵּד וְזַרְעָם מִבְּנֵי אָדָם: יב כִּי נָטוּ עָלֶיךָ רָעָה חָשְׁבוּ מְזִמָּה בַּל יוּכָלוּ: יג כִּי תְשִׁיתֵמוֹ שֶׁכֶם בְּמֵיתָרֶיךָ תְּכוֹנֵן עַל פְּנֵיהֶם · יד רוּמָה יְהוָה בְּעֻזֶּךָ נָשִׁירָה וּנְזַמְּרָה גְבוּרָתֶךָ:

פרימו כו' · יתכן שאמר שיאבד פרימו מארץ ושטאס כי זרעם ליכם שלהם כי נשותיהם מזנות עליהם וז"ש וזרעם מבני אדם ר"ל משאר ב"ח ולאינו זרע שלהם וע"ד ממזר דלא ידעי לא חיי' כנ"ל:

כב א לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד:
ב אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי רָחוֹק מִישׁוּעָתִי

מִשּׁוּעָתִי דְּבָרִי שָׁאַתָּה : ג אֱלֹהַי אֶקְרָא יוֹמָם וְלֹא
וְלֹא תַעֲנֶה וְלַיְלָה וְלֹא דוּמִיָּה לִי : ד וְאַתָּה קָדוֹשׁ
יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל · ה בְּךָ בָּטְחוּ אֲבוֹתֵינוּ בָּטְחוּ
וַתְּפַלְּטֵמוֹ : ו אֵלֶיךָ זָעֲקוּ וְנִמְלָטוּ בְּךָ בָּטְחוּ וְלֹא
בוֹשׁוּ : ז וְאָנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם :
חֹכֶל רָאַי יַלְעִיגוּ לִי יַפְטִירוּ בְשָׂפָה יָנִיעוּ רֹאשׁ :
ט גּוֹל אֶל יְהוָה יְפַלְּטֵהוּ יַצִּילֵהוּ כִּי חָפֵץ בּוֹ : י כִּי
אַתָּה גּוֹחִי מִבָּטֶן מַבְטִיחִי עַל שְׁדֵי אִמִּי : יא עָלֶיךָ
הָשְׁלַכְתִּי מֵרָחֶם מִבֶּטֶן אִמִּי אֵלִי אָתָּה :

אלי כו' · הנה מרז"ל כל זמן שעושין לפני כסדר הזה
אינם חוזרין ריקם ופי' המפרשים דבעינן דוקא
שעושין ע"ד הדבק במדותיו ממנם שמעתי תומרים משמי'
דהגאון מהר"ם סיף ז"ל בפי' הבקשה של הורית לנו לומר
שלם עשרה דהנה לחת מי"ג מדות היא של וזהו ג"פ
בחדם וע"כ דהיינו בחמירה נמי וזהו של הורית לנו כו'
והנני · ומני הסברתי עוד דה' הוא נחשב לב' מדות ודרז"ל
קודם שיחטא ואחר שיחטא והרחמים קודם שיחטא הוא
לפי שידוע לפניו שעתיד לחטוא וזהו בבקשה שיודע עתידות
תשא"כ בחדם וע"כ בחמירה נמי סגי וזהו כוונת הכ' אלי
אלי ר"ל שנכתב שני פעמים ה' וא"כ למה עזבתני ואמר
רחוק מישועתי שאתה רחוק מישועתי לפי שים לפניך דברי
שאגתי דהיינו לחמירת י"ג מדות ע"ז רחוק אתה מישועתי
והלא בחמירה סגי מדכתיב ה' שני פעמים :

או יתכן דהנה היסורים ממרקין עונותיו של חדם לפי
שם בהכתר פנים אינן מכפרים כלל כמ"ש מהר"י
נכמה דוכתי והתרכנו גם לנחנו בזה בכמה דוכתי וכפירוש
הכ' תודך כי עניתני · וזה אלי אלי כו' למה עזבתני והיינו
שאינו מעניש כלל רק עוזב למערכת השמים ואמר רחוק
כו' כלומר אמר דברי שאגתי כו' ר"ל מה שאגתי שוגג אין זה
עבור כחב היסורין כי זה לפי' נחשב למזומה שם היו
מכפרים כמ"ש תודך כי עניתני לפי שאגתי היא רחוק
מישועתי שהיסורין הן רחוק מהישועה הוחיל והן בהכתר
פנים ועזיבה :

או יוכן ע"ד אמרם ז"ל דרשו כו' בהיותו קרוב בכל
קרחינו כו' כאן בזמיד כאן בנביר ויחיד אימת בעשר'
ימים שבין ר"ה ליו"כ והנה בנעקה אמרו שיפה גם אחר
גז"ד וזה כוונ' הכ' אלי אלי למה עזבתני גם שרחוק מישועתי

טהורות

דבעינן קרחינהו בהיותו קרוב בזמיד ובכל השנה רחוק
מישועתי עכ"ז דברי שאגתי דהיינו בעקה היפה לחדם כנ"ל :

א"י רחוק מישועתי דברי שאגתי דייקו דמלך
דינו כנבור והבן ·

יב אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי צָרָה קְרוֹבָה כִּי אֵין עוֹזֵר :
יג סְבָבוּנִי פָרִים רַבִּים אַבִּירֵי בָשָׁן כִּתְּרוּנִי : יד פָּצוּ
עָלַי פִּיהֶם אַרְיֵה טוֹרֵף וְשׁוֹאֵג : טו כַּמַּיִם נִשְׁפַּכְתִּי
וְהִתְפָּרְדוּ כָּל עַצְמוֹתָי הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנָג נָמֵס בְּתוֹךְ
מֵעָי :

אל כו' · כי צרה קרובה כי אין עוזר · ואמר כי צרה
קרובה ואי"ז ואין עוזר ע"ד אבי חבותא נפיבי אחי
ומרחמני אבי בזיוכי לא אחי ולא מרחמי כנ"ל :

טז יָבֵשׁ כַּחֶרֶשׂ כֹּחִי וּלְשׁוֹנִי מְדֻבָּק מַלְקוֹחָי וְלַעֲפַר
מָוֶת תִּשְׁפְּתֵנִי : יז כִּי סְבָבוּנִי כְלָבִים עֲדַת מְרֵעִים
הִקִּיפוּנִי כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלָי :

יבש כו' · ר"ל כחי שהיו לי להתגבר על היצה"ר יבש
כחרש וגם עוד תועלת לעסוק בתורה כמ"ש רז"ל
לעולם ירגיז חדם יצ"ט על היצה"ר כו' יעסוק בתורה חך
לשוני מודבק מלקוחי ומשתקע מילולי וא"כ אין תועלת רק
להזכיר יום המיתה וזהו ולעפר מות תשפתני וכענין מ"ש
הגאון מוהר"י ז"ל בפי' הכ' החמונים עלי תולע חבקו
תשפתות ע"ש :

יח אֲסַפְּרָה כָּל עַצְמוֹתָי הֵמָּה יַבִּיטוּ יִרְאוּ בִי :

אספר כו' · היינו זכות חבות שהיו עסומים בתורה
ובמנות כמ"ש במקום אחר, ואמר המה יביטו
ירמו בי להנה דרשו רז"ל גם אלה השכחנה כו' היינו
מעשה העגל כו' ואנכי כו' מעשה קבלות התורה הרי מדרך
הטבע בעת הזכרת הזכות מזכירין כל מעשי העבירות וה"ה
בזכות החבות מזכירין גם עונות החבות אלו בוסר כו'
לך לנדיקים גם זה אינו מזיק הוחיל ואינם לוחזים
מעשה אבותיהם בידיהם וזהו המה יביטו ירמו בי שאין
מחזיקים לותי לנדיק כנ"ל לפע"ד :

א"י אספר כל עצמותי המה יביטו ירמו בי לכאורה
הפוה לאיזה צורך יספר החדש עצמותיו והנ"ל
לפרש ע"ד מ"ש דודי זקני הגאון בחל"ה לפרש כוונת הכ'
בחמרו

כא הוֹשִׁיעֵנִי מִפִּי אַרְיֵה וּמִקַּרְנֵי רֵמִים עֲנִיתָנִי :
כב אֲסַפְּרָה שִׁמְךָ לְאֶחָי בְּתוֹךְ קָהָל אֲהַלְלֶךָּ :
כג יִרְאֵי יְהוָה הַלְלוּהוּ כָּל זֶרַע יַעֲקֹב כַּבְּדוּהוּ
וְגוּרוּ מִמֶּנּוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל :

הצילה כו׳ . כי דרשו רז״ל קרא על הבדיס כו׳ סיומכין בד בבד ועוסקין בתורה ופירשנו שבד בבד היינו מבלתי חיבור השכינה מחמת סרחון עוונותיהי דאל״כ כל היושב ועוסק בתורה שכינה שרויה כנגדו כדכתיב נוכח פני ד׳ אך מחמת עוונותיהם נתרחק הקב״ה מהם כמ״ש ולא ירפה כך ערות דבר ושב מאחריך וזהו בד בבד ועיקר סילוק שכינה הוא ע״י לה״ר כמ״ש שניהם חניית וחיניס כו׳ ע״ש רומה על שמים ואמרו ז״ל שעונש לה״ר היה עוד שרוי להסליקו לכלבים כדכתיב לכלב תסליכון אותו וסמיך לי׳ לא תעשו שוא וזהו כ׳ הכ׳ הצילה מחרב נפשי שלא ישב בבד שתהי׳ שכינה כנגדי וזהו ע״י שינגל מיצה״ר ובקש ע״ז משום שהיה ג׳ מג׳ דברים שאין אדם ניצל מהם בכל יום ואחד מהניהו אבק לה״ר לכך התחנן להנצל מזה ותהא שכינה שרויה כנגדו ולא ישב בד בבד וינצל מחרב שעונשו כך ולזה אמר עוד שבהנצלו מיצה״ר חזי ינצל משונש הכלב שרצוי לומר לה״ר להסליקו לכלבים כנ״ל בעזה״י .

א״י הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי כי הרשעים הם נדמים לכלב וכמ״ש הר״ם שלגזי בפי׳ הכ׳ כי לכלב חי כו׳ וזהו הושיעני מפי אריה שלא יועיל להרשע זכות אבותיו האריה המת . ואמר ומקרני רמים עניתני כו׳ יתכן שהתפלל על שלמה בנו שינצל מירבעם ולא יועיל לו זכותא דיוסף צדיקא דהי׳ ברכתו כתועפות ראם וכקרני ראם :

א״י הצילה מחרב נפשי מחרבו של שאול ואמר מיד כלב עניי׳ ואפ״ה העיזו פניהם נגד דוד ככלבים דלית דעתי מינים ואפ״ה ה״מ משלשה עזים כלב בהיות וזהו מיד המלשין כנ״ל ואו מיד כלב ע״ש שהמדבר לה״ר מהגלגל בכלב כאשר שמעתי בשם דורשי רשומות על הכ׳ ויקרא לה נוצח בשמו לשון הרע ר״ת לה ועונשו נוצח כלשון הכ׳ כלבים תלמיס לא יוכלו לנבוח לזה קראם כאן כלב ע״ש הגלגול שלהם ועונשם כנ״ל :

כד כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְלֹא הִסְתִּיר
פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמָע . כה מֵאִתְּךָ תְּהִלָּתִי
בְּקָהָל רָב נְדָרַי אֲשַׁלֵּם נֶגֶד יְרֵאָיו . כו יֹאכְלוּ

אמרות

בשמרו בשמע התוכחה וזכרתי את בריתי יעקב כו׳ זה כאמר להגדיל מדת העונש כי מיום דומה למלא שבע מגזע יפרח ומשבי טוב והוא בעצמו הולך בשרירות לבו הרע לזי הטמו גדול שלא למד מעשה אבותיו היסריס והלך אחר תועבות כמ״ש רז״ל בעובדיה שהוכיח לאדום שדר בין שי צדיקים יצחק ורבקה ולא למד ממעשיהם משא״כ מי שבא מרשעי׳ אין העונש גדול כ״כ עליו וזה כוונ׳ הכ׳ להגדיל מדורת העונש וזכרתי את בריתי יעקב כו׳ ואפ״ה חטאו הם ולא שלטו בדרכי אבותיהם ואף זה מן התוכחה ע״ש והנה רז״ל דדשו בסוטה ו״ל ואת עצומיו יחלק שלל כאברהם יצחק ויעקב שהיו עצומים בתורה ובמצות ע״ש וזהו כוונת הכ׳ ואמר אספר כל עצמותי ר״ל בעת שאני רוצה לספר כל עצמותי דהיינו העונש והחיזוק שלי מזכות אבותי שהיו עצומים בתורה ובמצות המה יביטו ירחו בי ר״ל עי״ז עוונ׳ גדול שאתה חומל ומתקום קדום בחת מגזע יפרח ואבות הקדושים אשר בארץ המה כנ״ל פי׳ הכ׳ ואמר אספר כל כו׳ ר״ל אף בדרך ספור בעלמא וכהאי דאמר עד שבאברון להזכיר יפיני אברון כנ״ל :

או יתכן אספר כל עצמותי כו׳ ע״ד מה שאמעתי בפי׳ הכ׳ בלבי בפנימי מארבך כו׳ והנה דרשו ז״ל ועצומיו כל הרוגיה זה ת״ח שהגיע להורג׳ ואינו מורה אף דהמע״ה לא הורה בעבור עירי היתירי שהי׳ קיים ולא הרחיק ממנו עבור שלא יחטא דר במקום רבו אף כך הם אומרים שחטא דוד לזה אספר כל עצמותי מה שאני עונש פי ולעוני לזי הם יביטו ירחו בי מפשפשין ר״ל הלא עכ״ז אתה חוטא וע״כ יקשה למה אינו מרחיק עצמו מרבו כנ״ל :

יט יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל .
כ וְאַתָּה יְהוָה אַל תִּרְחַק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה :

ועל לבושי כו׳ . יתכן דהנה הדבר הגרוה לעין נקרא לבוש כמו שהלבוש נראה לעין מבחוץ והנה אמרו״ל מ״מ כתחייבו יראת״ל שבאותו הדור כליה מפני שהשתחוו לצלם של נ״כ וכי משא פניס יש בדבר הם לא עשו אלא לפניס אף הקב״ה לא עשה עמהם אלא לפניס וזה כוונת הכ׳ על לבושי ע״י לבושי דהיינו שנראה לעין ולפניס שהשתחוו לצלם עי״ז יפילו גורל כי המן הפיל גורל . ואמר ואתה ד׳ ר״ל כי אתה לבד יודע מחשבות שבלבם לא היה לעבוד ע״ז לזה אל הרחק ממני כו׳ כנ״ל :

כא הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי .

עֲנִיִּים וְיִשְׂבָּעוּ יְהַלְלוּ יְהוָה דֹּרְשָׁיו יְחִי לְבַבְכֶם
לָעַד • כח יִזְכְּרוּ וְיָשׁוּבוּ אֶל יְהוָה כָּל אַפְסֵי אָרֶץ
וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כָּל מִשְׁפְּחוֹת גּוֹיִם : כט כִּי לַיהוָה
הַמְלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם • ל אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ כָּל
דִּשְׁנֵי אֶרֶץ לְפָנָיו יִכְרְעוּ כָּל יוֹרְדֵי עָפָר וְנַפְשׁוֹ לֹא
חָיָה·לא זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לָאדֹנָי לַדּוֹר • לב יָבֹאוּ
וְיַגִּידוּ צִדְקָתוֹ לְעַם נוֹלָד כִּי עָשָׂה :

כי לא נזה כו' ע"ד ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת כו'
וזה לא נזה כו' עונות עני כו' ועני הוא מלשון הכנעה
כמו מאנת לענות מפני ואמר ולא הסתיר פניו ומאנו ר"ל
שהיסורין לא הי' בהסרת ההשגחה כמאמרנו בכוונת הכ'
הסתרת פנים הייתי נכחל כנ"ל ואמר ובשועו אליו שמע כו'
ע"ד מ"ש התלמיד בכוונת הכ' אני מוהבי מהב כו' ע"ד
מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע כו' וזה רמיה ובשועו
אליו שמע והיו יסורין של אהבה הוחיל ובשועו אליו שמע
כנ"ל פי' הכ' :

כג א מִזְמוֹר לְדָוִד יְיָ רוֹעִי לֹא אֶחְסָר : ב בִּנְאוֹת
דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנוּחוֹת יְנַהֲלֵנִי •

ה' רועי כו'. יתכן דהנה מיתת בסוט"ק כ"ש מאי דוז יבוז
לו ק"ע לא כשמעון אחי עזריה כו' אלא כהלל ובבנה
כו' תא נפלוג כו' הרי בחי שלומד תורה ע"י חבירו ומפרנסו
כי האי דר"י וכי נשיאה ובשמעון אחי עזריה גם זכותו
נחלק לחציו ומפרנסו וכפירש"י שם אמנם כשהוא חיינו נהנה
מב"ו ומה' פרנסתו אזי כל זכיותיו לו לבדו הם ואין לאחר
חלק בו וזה כוונת הכ' ד' רועי ר"ל כשהקב"ה בעצמו הוא
רועי ומפרנס אותי ולא ע"י ב"ו כנ"ל אזי לא אחסר כלל
מזכיותי משא"כ כשפרנסת האדם ע"י ב"ו כנ"ל אזי זכיותיו
חסרים מניס מתתו ושייכים לחבירו משא"כ כשהשם בעצמו
הוא רועי אז לא אחסר כנ"ל פי' הכ' :

א"י כי הצדיק חינו מתפלל להקב"ה על העותרות רק
כיעקב אבינו לחם לאכול כו' אלא יהי' לו מניעה
מעבודת[ו] הש"י וזהו בקשת דהמע"ה ד' רועי שירעני עכ"פ
אלא אחסר ויותר לא הי' מבקש רק אלא יחסר לחמו ואלא
ימנע עי"ז מעבודת הש"י :

או יתכן לפרש על נוסח אחר והוא ע"פ מה דאיתא פ"ק
דסוטה כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש בכר
לחם וזה כ"ל דהמע"ה להרחות תופת תוכך שאין חטא בידו
במעשה דב"ש וכמשתרז"ל שבקש לעשות ולא עשה והרחיה
אמר כי ד' רועי לא אחסר ושונא הבא על אשה זונה
הוא שיבוא לידי עניות עד בכר לחם אלא מוכח שהוא מנוקה
מעון זה כנ"ל פי' הכ' :

א"י ד' רועי ע"ד מלך במשפט כו' ובעון השומר בת
עגירת נשמים כו' משא"כ כשה' הוא רועי לו על מי
מנוחות ינהלני :

א"י ד' רועי לא אחסר ע"ד אדם כי ימות בתוך אין
התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה דהיינו
בהתרחקות תאות הגופניות וזה כוונת הכ' עבור הצדיק
המחפרש' בדוחק כי בחמת ד' רועי שביכלתו להיות רועי בתופן
שלא אחסר כל טוב ולא להתפרנס בדוחק לך מה שהוא
מפרנסני בנמצוא וזה תומרו בנאות דשא ירביצני ע"ד תיכף
קודמי בלבם הטעם הוא מפני שעי"ז על מי מנוחות והייט
התורה שנקראת מים שיורדי' מגבוה לנמוך ומנוחות הוא
לשונ"ב ינהלני לכך ממעט הצדיק תענוגי העה"ז כנ"ל :

או יתכן לפרש הכ' קצת בתופן אחר ואמר ד' רועי שירעני
בתופן שלא אחסר חסרון הנפש והוא בשני תופנים
כי היות בודאי על ידי רועי העשק במשא ובמתן האדם בת
ח"ו לידי פריקת עול וגם אם פרנסתו מזומנת לו בלי רבוי
טעשק אזי ח"ו פורק עול י"ש מעליו והקיפך כשתיכה מצויה
לו בריות כאמור הכ' ויעזך וירעיבך כו' למען עמוד כו'
כי ע"י יכוונן את לבו בכל שעה לחביו שבשמים משא"כ
כשפרנסתו מצויה לו ואכל ושבע ודבן אזי ורם לבבו כאמור
הכ' ורם לבבך כו' והוא כוונת הכ' בנאות דשא כו' כנ"ל
דמתפרנס בקורתי לחנם' ואזי יכנע לבבו: ש"י על מי מנוחו'
ע"ד אמרם הספנין רובן בדיקים כי מחמת עומדם בסכנה
מכווינים לבם לשמים כנ"ל בדרך דרוש :

א"י ד' רועי לא אחסר עם אמרינו בב' אמרם ז"ל קשים
מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף והוא עם אמרינו
בכוונת הכ' בית דרכיך כו' ע"ש . הרי כי לא נודע גם של
קריעת ים סוף עד שעמו מים לאיתכם כך מזונותיו של
אדם הוא סובר כאן ועונש יד עשה לו את החיל הזה ואיני
מבין כי יד ה' עשתה זאת רק בעת יחסר לאמו בלבבו יבין
כי מה' היעושה והוא הנותן לו כח לעשות חיל וזה כ' האמור
קשין מזונותיו של אדם ר"ל שקשין להבין לכאורה לאחם
ב"ש אם מה' הוא לו מכאן כאן בקריעת ים סוף שלא נבחן
רק לחי"ו והבן היטיב. אך בני עליה הם מבינים גם בעת

הטובה שה' הוא המזון ומפרנס אותם וזהו כוונת הכ"ה רועי ר"ל שאני מבין ויודע שה' רועי ובהשגחתו הפרטית הוא זן ומפרנס אותי לא אחסר ר"ל גם בעת שלא אחסר עדיין עכ"ז יודע אני שה' הוא רועי ומפרנסני כנ"ל:

ג נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ:

נפשי כו'. יתכן לפרש תחלה למען שמו כי כל העושה מצוה אחת לשמה זוכרו עד שמים והיינו בעוה"ז בתחלת הגופניות משא"כ לעושים לשמה שכרם מעל השמים וזוכין לעשר העליון שהוא תענוג לנפש וזה כוונת הכ' נפשי ישובב ר"ל שזכרו יהיה משיבת הנפש להיינו מעל השמים וזה ע"י שינחני במעגלי צדק בעשיית המצוה שיהיה כוונתו למען שמו דהיינו לשמ' ולזה יהי' שכרו עוגג הנפש מעל השמי' כנ"ל:

ד גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמוּנִי:

גם כי אלך כו'. יתכן לפרש עפ"י דאיתא בפ"ק דמר דוד רבה"ע גלוי ויודע לפניך דאלו בעינה הוי מכפינא ליצרא רק דלא יתמרו עבדך לזכי למידע וזה כוונת הכ' גם כי אלך כו' ר"ל אף שהלכתי בגיא כו' ואמר גיא ע"ד הכ' כי שוחה עמוקה זונה כו' ועכ"ז לא אירא רע הואיל וכוונתי היה לש"ש וזהו כי אתה עמדי ר"ל הקב"ה בעצמו כי הוא לבדו יודע תעלומות לב. וביותר יומתק עם שמריהו על הכ' הקדוש שאמר שעיקר הוא שינחני במעגלי צדק שיהיו כל עשיותיו למען שמו וע"ז אמר כי בעשותו כל הדברים בכוונה זו גם על העבירה ח"ו אין לו טוענ כמארז"ל גדולה עבירה לשמה כו' וזה גם כי אלך כו' לא אירא רע מהטוענ ואמר כי אתה עמדי כי ה' לא יסוב מאחריו כמ"ש ולא ירחה דך ערות דבר ושב מאחריך וכדאיתא בסוטה דמחמת זה דדפוהו דואג ואחיתופל אבל בהיות כוונתו לשמים הוי עבירה לשמה ולא יסוב ה' מאחריו וזה כי אתה עמדי. או יתכן לפרש הכתוב עם מה שכ' בפ"ד דף מ"ב ע"ש לפרש מאמר רז"ל כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה ויהי דוד לבל דרכיו מכשיל וה' עמו אפשר חטא בא על ידו כו' והקשה שם הג"ל דקרא וה' עמו מוקדם למעשה דצ"ל ואולי דס"ל דמי שזכה פ"א אתערה עליו שכיבה טוב אין חטא בא על ידו וע"ש שהשיב ע"ז והעלה לכאורה לתרץ עם מאמרם ז"ל בחלק וה' עמו היינו שהלכה כותו בכ"מ ויתכן דהן הן הדברים הנאמרים בשבת עפ"י מה דאיתא בסוטה הביא לפ"ד ניגל מכולן מה פ"ד זה ת"ח דשלקא ליה שעתא חלישא דהלכתא וזה כ' רז"ל אפשר חטא והא כ' וה' עמו שהלכה כמותו והביא לפ"ד ניגל מכולם ע"ש וזהו כוונת הכ' גם כי אלך בגיא צלמות כו' כדאיתא בפ"ק דע"ז דאמרו ניזיל אפתחא דזונות דכתיב מזימה תשמור עליך והיינו שקוקי שעתא חלישא דהלכתא וזה כוונת שם':

גם כי אלך בגיא צלמות. דהיינו בפתח דבי זונות לא אירא רע ר"ל אלא יבוא לידי חטא ואמר כי אתה עמדי והיינו שה' עמו וה"כ אין אפשר שיבוא חטא ע"י והשכינה עמו זה לפי' ה' אל הגמון ולפי' ד' נמי ניחא כי אתה עמדי והיינו לשקוקי שעתא חלישא דהלכתא והגיע לפ"ד ניגל מכולם כנ"ל:

ה תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צוֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה:

תערוך כו'. יתכן כי דוגמ' ומחיתופל מסדוהו בא"ח ואמר דהמע"ה להכחיס דבריהם דרחוי מופלגים ע"ד מה דאיתא פ"ק דסוטה כל הבא על הזונה סוף שמבקם ככר לחם וכתבנו שם בעבור זה היה עונשם של בני עלי כמאמר הכ' שפחני נא אל אחת הכהונות לאכול פת לחם משום שחטאו בא"ח אשר יסכבון אז אמעלה עליהם הכ' כאלו חטאו הואיל ושהו את קניהן לכך נענשו עד ככר לחם לזה אמר דהמע"ה תערוך לפני שלחן ר"ל השלחן מלכים וזהו מופלג נגד צוררי שחסדוהו בא"ח שהם כדבריהם הייתי רחוי להענש עד ככר לחם ואמר דשנת בשמן רשתי ר"ל אף שהוא נמשח בשמן המשחה ונתכפר וא"כ לא נתכפר לו אחרי נראו מפני מבטלוס רק דעיקר הוכחה דלא חטא כלל ממה שערכת לפני שלחן כו' כנ"ל.

א"י תערוך לפני שלחן כו' כפירש"י שלחן הוא המלכות נגד צוררי ר"ל שאמרו שאינו רחוי לבוא בקהל ונעשה מלך הרי דיותר מוכח דרחוי לבוא בקהל כמ"ש בימות עד שאתה שולל עליו אם הוא הגון למלכות שלל עליו אם רחוי לבוא בקהל הרי מוכח דרחוי לבא מדחזינן דמלך ולא תאמר כי בחלמות היתה זאת ורבים עבדים המתפרנסים מאת אדוניהן לא דשנת בשמן רחשי ר"ל ע"י שמואל הנביא מאת ה' היתה זאת ואמר כוסי רויה כי לטובה היה לו שבא מרות המוחזיה כי עי"ז יברך בכוס של ברכה לעתיד לבא כדין המורם מברך כמ"ש דודי זקני הגמון בדיני התפלה שלו ע"ש בפי' הלל וזה יובן נמי ושבתי בבית ה' לאורך ימים ע"ד מפני מה לא נמשחה מלכות שאול כו' כנ"ל.

ו אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה לְאֹרֶךְ יָמִים:

אך טוב כו'. יתכן אך טוב וחסד הוא מאת ה' מה שרדפוני חוייבי כדי שהיה חס כלי פסח לעוה"ב וכמ"ש הלשני לפי דרכו אך ההפסד הוא לכאורה מה שהוצרך לברוח לא"י ולמען ירבו ימיכם על המדמה כתיב לזה אמרו ושבתי בבית ה' היינו ישיבה לשון עכבה והיינו מקדמי ומחסכי לבי כניסתה מאת הויה לו בועלם לאורך ימים ר"ל לאריכת ימים:

אמרות טהורות

א׳ לפרש הכ׳ ע״ד אמרס בתגיגה חזינן לצורבא מרבנן דמעבור במילי מוסיפנן ליה הרי דדוקא לת״ח דמעבור במילה ולא לע״ה וזה אך טוב ר״ל התורה וכמ״ש אין טוב אלא תורה ואסד ר״ל מלסון מרפה כמ״ש חסד הוא ר״ל חרפה אחורפין אותו צוררי שניסס אלו ירדפוני כל ימי חיי כי עי״ז ושבתי בבית ה׳ לעובדו לאורך ימים וכאמור לעיל דהני שני מוסיפים לת״ח דמעבור במילה וכמ״ש בפי׳ הכ׳ ירחת ה׳ תוסיף ימים ע״ש .

א״י אך טוב ואסד כו׳ ע״ד אמרס ז״ל בזכה ובמנחה אינן מתכפרים אלא מתכפרים בד״ת וג״ח ואמר אחיי דעסק בתורה לבדו ורבא דעסק בתורה וג״ח כו׳ ע״ש והנה עון בני עלי הי׳ בג״ל כנאמר אסר יכבדון וז״ש דהמע״ה נגד צוררי אחשדוהו בג״ל במעשה דבת שבע ואמר אך טוב ואסד דהיינו תורה וג״ח ירדפוני כל ימי חיי ועי״ז ושבתי כו׳ לאורך ימים כדאשכחן ברבא דנתכפר לו בתורה וג״ח עון בית עלי כנ״ל .

א״י ושבתי כו׳ . דהנה ליתא בגמרא הרבנות מקנרת את בעליה והיינו שמתנהג עצמו ברבנות כמ״ש המהרש״א שאינו רצוי לכך אבל דהמע״ה נמשח משמואל הנביא עפ״י ה׳ לז״א דבית בשתן רצוי ולא לקח לעצמו המלכות לכן יהיה לו לאורך ימים :

כד א לְדָוִד מִזְמוֹר לַיהוה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל
וְיֹשְׁבֵי בָהּ : ב כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל
נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ : ג מִי יַעֲלֶה בְהַר יהוה וּמִי יָקוּם
בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ : ד נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא
לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמִרְמָה : ה יִשָּׂא בְרָכָה
מֵאֵת יהוה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ : ו זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁיו
מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה : ז שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : ח מִי
זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יהוה עִזּוּז וְגִבּוֹר יהוה גִּבּוֹר
מִלְחָמָה : ט שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְשָׂאוּ פִּתְחֵי
עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד : י מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
יהוה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה :

כה א לְדָוִד אֵלֶיךָ יהוה נַפְשִׁי אֶשָּׂא .

לדוד אליך כו׳ . יתכן כי דהמע״ה היה נתון בסכנה בכמה מקומות בעת שרדפו שאול ושאר חויבים והיה צריך לנס ואיתא בש״ס דשאונים שאסרו נפסס על קדה״ס חיתרחיש להו ניסא כו׳ ע״ש וזה כוונת הכ׳ אליך ה׳ נפשי דצת הרי דמוסרני נפשי על קדה״ס ורחוי אני להעשות לי נס ולהצילני מיד חויבי ג״כ בדרך נס וזה אלהי בך בטחתי כו׳ שגס בדרך הנס תושיעני שלא אבושס ואל יעלצו חויבי לי :

א״י אליך כו׳ . יתכן ע״ד מה שכתב בש״ע ולא יתביים מפני המלעיג עליו בעבודת ה׳ הרי דצריך להסתמס בזה קצת מדת הגאוה ולא להסגיח בהס וכהאי דאמרו ת״ח צריך שיהא בו שמיצת שבשמיצת למען ישמעו דברי תוכחתו וזהו כוונת הכ׳ שהתפלל דוד המלך ע״ה על מעט מדת הגאוה ואמר אליך ר״ל בעבורך אני נפשי נשא אני מגביה את נפשי ואמר אלהי כו׳ אל אבושה כדי שלא אבוש בפני ב״ח המלעיגים עלי כנ״ל .

ב אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל אֵבוֹשָׁה אַל יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי :

יתכן ע״ד אמרנו בכ׳ הכ׳ בזאת ידעתי כי חפצת בי כו׳ וזה כ׳ הכ׳ גס כאן בך בטחתי שתושיעני גס אס אל אבושה ואל יעלצו חויבי לי ולא יהיה התשועה תחמת שמחת חויב אע״ז תושיעני ה׳ ובך בטחתי כנ״ל

ג גַּם כָּל קֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ יֵבֹשׁוּ הַבּוֹגְדִים רֵיקָם :
ד דְּרָכֶיךָ יהוה הוֹדִיעֵנִי אָרְחוֹתֶיךָ לַמְּדֵנִי :
ה הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי כִּי אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי
אוֹתְךָ קִוִּיתִי כָּל הַיּוֹם : ו זְכֹר רַחֲמֶיךָ יהוה וַחֲסָדֶיךָ
כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה . ז חַטֹּאת נְעוּרַי וּפְשָׁעַי אַל תִּזְכֹּר
כְּחַסְדְּךָ זְכָר לִי אַתָּה לְמַעַן טוּבְךָ יהוה . ח טוֹב
וְיָשָׁר יהוה עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ :

יבושו הבוגדים ריקס כו׳ . יתכן כי דהמע״ה במעשה דב״ש הוה עסירה לעשה דלא יתמרו עבדא דזכי למריה ו״ש שהוא לא יבוש בעומו הוחיל והיה כוונתו לעשה כתמור

כתמור לע"ל רק יבושו הבוגדים ועובדי עבירה ריקם כלי כוונה לשמה כנ"ל:

ט יַדְרֵךְ עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט וילמד וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ:
י כָּל אָרְחוֹת יְהוָה חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְּרִיתוֹ וְעֵדוֹתָיו · יא לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנִי כִּי רַב הוּא: יב מִי זֶה הָאִישׁ יְרֵא יְהוָה יוֹרֶנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר: יג נַפְשׁוֹ בְּטוֹב תָּלִין וְזַרְעוֹ יִירַשׁ אָרֶץ: יד סוֹד יְהוָה לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם · טו עֵינַי תָּמִיד אֶל יְהוָה כִּי הוּא יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת רַגְלָי · טז פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי: יז צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי הוֹצִיאֵנִי: יח רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי וְשָׂא לְכָל חַטֹּאתָי: יט רְאֵה אוֹיְבַי כִּי רָבּוּ וְשִׂנְאַת חָמָס שָׂנְאוּנִי · כ שָׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אַל אֵבוֹשׁ כִּי חָסִיתִי בָךְ · כא תֹּם וְיֹשֶׁר יִצְּרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ: כב פְּדֶה אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל צָרוֹתָיו:

ידרך עניוים דרכו כו' כי המשפט היא ע"י תמ"ה וע"י ידרך עניוים כי המקבלים מין עפרו נכנעו וילמד עניוים דרכו כמאמרם שכרי הפרק שכיפתו על הר סיני ומזה מוכח ללמוד מדת ענוה וזה וילמד עניוים דרכו כנ"ל.

כו א לְדָוִד שָׁפְטֵנִי יְיָ כִּי אֲנִי בְתֻמִּי הָלָכְתִּי וּבַיהוָה בָּטַחְתִּי לֹא אֶמְעָד · ב בְּחָנֵנִי יְהוָה וְנַסֵּנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי: ג כִּי חַסְדְּךָ לְנֶגֶד עֵינָי וְהִתְהַלַּכְתִּי בַּאֲמִתֶּךָ · ד לֹא יָשַׁבְתִּי עִם מְתֵי שָׁוְא וְעִם נַעֲלָמִים לֹא אָבוֹא · ה שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים וְעִם רְשָׁעִים לֹא אֵשֵׁב · ו אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסוֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ יְיָ · ז לַשְׁמִיעַ בְּקוֹל תּוֹדָה וּלְסַפֵּר כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ · ח יְהוָה אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ · ט אַל תֹּאסֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי · י אֲשֶׁר

בִּידֵיהֶם זִמָּה וִימִינָם מָלְאָה שֹׁחַד · יא וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵךְ פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי · יב רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר בַּמַּקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְיָ:

כז א לְדָוִד יְיָ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא יְיָ מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד · ב בְּקָרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרִי צָרַי וְאוֹיְבַי לִי הֵמָּה כָּשְׁלוּ וְנָפָלוּ · ג אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ · ד אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת יְיָ אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה כָּל יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנוֹעַם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ · ה כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה בְּיוֹם רָעָה יַסְתִּירֵנִי בְּסֵתֶר אָהֳלוֹ בְּצוּר יְרוֹמְמֵנִי:

יסתירני בסתר אהלו · יתכן ע"ד למרס ז"ל מזמור לאסף כו' שאסף חמתו על העגיס והמבניס וזה כ' הכ' יסתירני ר"ל סיסתיר חותי ויגן עלי ע"י סיסתור אהלו ר"ל סיסתור אהלי ויאסוף חמתו ט"ז:

ו וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אוֹיְבֵי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַיהוָה: ז שְׁמַע יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא וְחָנֵּנִי וַעֲנֵנִי · ח לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת פָּנֶיךָ יְיָ אֲבַקֵּשׁ · ט אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי אַל תַּט בְּאַף עַבְדֶּךָ עֶזְרָתִי הָיִיתָ אַל תִּטְּשֵׁנִי וְאַל תַּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעִי · י כִּי אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וַיהוָה יַאַסְפֵנִי · יא הוֹרֵנִי יְהוָה דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי: יב אַל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרָי כִּי קָמוּ בִי עֵדֵי שֶׁקֶר וְיִפֵּחַ חָמָס · יג לוּלֵי הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב יְהוָה בְּאֶרֶץ חַיִּים · יד קַוֵּה אֶל יְהוָה חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל יְהוָה ·

אל תט כו' · יתכן ע"ד מאמר הכ' מתן בסתר יכפה לף והנה מרז"ל שהשיב להמין שהצדקה תחשב לנו למעלה עבור כי מנחתנו בניס למקום ומרז"ל בזמן שעושין רצונו

אמרות

רצונו של מקום נקרא׳ כעיס ובזמן שאין עושין רצונו של מקום נקרא׳ עבדים ע״כ ח״ו הפך חוזר למקומו כי הצדקה תיכף כופה לפף הוויל ועבדים הם וזה בקשת דהמע״ה לפי שהם עבדך ר״ל גם בעת שאינם עושין רצ״מ שהם נקרא׳ עבדים עכ״ו אל תט לותנו ח״ו בפף כנ״ל פי׳ הכ׳ :

כח א לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא צוּרִי אַל תֶּחֱרַשׁ
מִמֶּנִּי פֶּן תֶּחְשֶׁה מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם
יוֹרְדֵי בוֹר • ב שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנַי בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ
בְּנָשְׂאִי יָדַי אֶל דְּבִיר קָדְשֶׁךָ • ג אַל תְּמָשְׁכֵנִי עִם
רְשָׁעִים וְעִם פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּבְרֵי שָׁלוֹם עִם רֵעֵיהֶם
וְרָעָה בִּלְבָבָם • ד תֵּן לָהֶם כְּפָעֳלָם וּכְרֹעַ מַעַלְלֵיהֶם
כְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם תֵּן לָהֶם הָשֵׁב גְּמוּלָם לָהֶם • ה כִּי
לֹא יָבִינוּ אֶל פְּעֻלֹת יְהוָה וְאֶל מַעֲשֵׂה יָדָיו יֶהֶרְסֵם וְלֹא
יִבְנֵם • ו בָּרוּךְ יְהוָה כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי • ז יְהוָה
עֻזִּי וּמָגִנִּי בּוֹ בָּטַח לִבִּי וְנֶעְזַרְתִּי וַיַּעֲלֹז לִבִּי וּמִשִּׁירִי
אֲהוֹדֶנּוּ • ח יְהוָה עֻזָּמוֹ וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ
הוּא • ט הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת נַחֲלָתֶךָ
וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד הָעוֹלָם׃

אליך ה׳כו׳ עפמ״ש הלשיך כנ׳ הכ׳ לפי שהוא מקבל ומשחרי ימצאוני שכשיורין בפין על הצדיק יזי העם סוברים שזה רשע ואין תוכו כברו והקב״ה להוציא מלבן שומע תפלתו של הצדיק ומזה רמי׳ שהוא צדיק והיסורין הם להגדיל שכרו בעוה״ב וכמאמרם ז״ל תרוייהו לצדיקי ניתנו מר מצלי ואתא מטרא ומר מצלי ואתא מטרא הרי שהוכיחו ז״ל שצדיקים מדמצלי אתא מטרא כשרז״ל מעשיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ר״ל מי מוכיח הלא יסורים בחיים עליו ואמרו הרקיע ומאי ניהו מטר ר״ל שמזה שהקב״ה שומע תפלתם מזה מוכח שהם צדיקים וזה כ׳ הכ׳ לפי שהוא מקבל ומשחרי ימצאוני כן להגדיל שכרן והרמיז שהן צדיקים שהקב״ה שומע תפלתו כן פי׳ הלשיך וזה כ׳ המקרא שלאיך ה׳ מקרא כשאני קורא תוכך בתפלה צורי אל תחרש ממני ר״ל שתשמע תפלתי כן תעשה ממני ר״ל שלא תשמע תפלתי ונמשלתי עם יורדי בור ר״ל שיחשוב שהוא רשע מחמת שרואים שיסורים בחיים

טהורות

עליו כמ״ש אבל כשהקב״ה שומע תפלתו של הצדיק זה מות שהוא לצדיק :

כט א מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֵלִים הָבוּ
לַיהוָה כָּבוֹד וָעֹז • ב הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד
שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ •

השתחוו לה׳ בהדרת קודש כו׳ • ע״ד שאמרו ז״ל לצדיקי׳ שהקב״ה עתיד להחזיקן חיזק חוזרים לעפרם כו׳ מה קדוש לשולם קייס כו׳ הרי נקראים צדיקים קדוש על שחזרו חוזרים לעפרם ומז״ל שדרו של אדם נעשה נחש והוא דלא כרע כמודים והעוכם הוא שחזרו עומד בתח״ה כמ״ש וזהו השתחוו לה׳ כו׳ ר״ל בעבור שעי״ז תזכו להדרת קודש והיינו לתח״ה שנקראים קדושים שחזרו חוזרין לעפרן כנ״ל :

ג קוֹל יְהוָה עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל מַיִם
רַבִּים • ד קוֹל יְהוָה בַּכֹּחַ קוֹל יְהוָה בֶּהָדָר •
ה קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְהוָה אֶת אַרְזֵי
הַלְּבָנוֹן • ו וַיַּרְקִידֵם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיֹון כְּמוֹ
בֶן רְאֵמִים • ז קוֹל יְהוָה חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ •
ח קוֹל יְהוָה יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל יְהוָה מִדְבַּר קָדֵשׁ •
ט קוֹל יְהוָה יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת
וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד •

קול ה׳יחולל לילות כו׳ • יתכן דקאי על מחנה מזור שמתו ע״י שמועתן שירה מפי החיות וזה קול ה׳ ר״ל ע״י הקול נתחוללו וז״ש ובהיכלו כולו אומר כבוד דהיינו שירות החיות כנ״ל :

י יְהוָה לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם •
יא יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם׃

יי עוז כו׳ ע״ד הכ׳ בספר לויט תן לפרס מסו״ל למדבי תורה על רגל אחד דהיינו בלי גלגול ופ״ז הסיב ואהבת לרעך כמוך וכולם יומשכו לגוף אחד ומיום את מחין ואת

ותת רעהו יעזורו כל מה שתחד עושה מצוה נחשב גם לתחריס כאלו עשתום ע"ש וזהו כ' הכ' ה' עוז לעמו יתן דהייטו התורה שנקראת עוז כמו שדרשו ז"ל לך לכתורה הוא דכר שע"ז לקייט כ"ש מישראל תרי"ג מצות ובפרט שיש מצות שנוהגים בישראל לבד לא בכהנים וע"ז אמר ה' יברך את עמו בשלום וע"כ נחשב לכ"ש גם מעשה המצות של תבירו כנ"ל :

ל א מִזְמוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד · ב אֲרוֹמִמְךָ יְהוָה כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי · ג יְהוָה אֱלֹהָי שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי · ד יְהוָה הֶעֱלִיתָ מִן שְׁאוֹל נַפְשִׁי חִיִּיתָנִי מִיָּרְדִי בוֹר : הַזַּמְּרוּ לַיהוָה חֲסִידָיו וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ :

ארוממך ה' כי דליתני כו' . ע"ד כל הגדול מחבירו יגרו גדול ממנו וצריך עזר ותשועת ה' יותר מן הקטן ממנו במדריגה להבין מיכה"ר ועל דרך שתמר תלמלת הקב"ה עזרו לא יכול לו וכאשר אנו אומרים ויגער ביה"ר מן הנשמות דהייטו המעולים במדרגה וזה ארוממך ד' כי דליתני שהגבהת אותי במדרגה גדולה ועכ"ז לא שמחת אויבי עלי דהייטו היה"ר וכת דילי והיית בעוזרי להצילני מהם כנ"ל פי' הכ' :

א"י ארוממך כו' . יתכן עפ"י מה שפירש"י ז"ל ולא שמחתי אויבי לי כמעשה דב"ש שנהפכו פני שונאיהו כשולי קדירה ברחות' שנפתחו בשבילו לתות הבית המקדש ואמר עוד רמיה שנמחל לו העון דהא שועתי אליך ותרפאני וע"כ שנמחלו לו עונותיו . וכמאמרם ז"ל מין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו כל עונותיו כנ"ל .

ו כִּי רֶגַע בְּאַפּוֹ חַיִּים בִּרְצוֹנוֹ בָּעֶרֶב יָלִין בֶּכִי וְלַבֹּקֶר רִנָּה : ז וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְשַׁלְוִי בַּל אֶמּוֹט לְעוֹלָם · ח יְהוָה בִּרְצוֹנְךָ הָעֱמַדְתָּה לְהָרְרִי עֹז הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל : ט אֵלֶיךָ יְהוָה אֶקְרָא וְאֶל יְהוָה אֶתְחַנָּן · י מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל שָׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ · יא שְׁמַע יְהוָה וְחָנֵּנִי יְהוָה הֱיֵה עוֹזֵר לִי :

בערב ילין כו' . יתכן ע"ד מאמרם ז"ל הוי קבדח טובא כו' תפילין מנחה וזהו בערב דלאו זמן תפילין הוא ילין בכי ולבוקר רנה ע"י התפילין :

הפכת

מספרי למחול לי כו' . למען יזמרך כבוד כו' יתכן עם מ"ש שארי הגאון בספרו זרע יצחק בשם מבות פ"ג דאיתא במדרש ילקוט ראגו על מסכתות שהצדיקים מקלסים להקב"ה בקבר מה"ט אין בין הצדיקים החיים והמתים אלא דיבור בלבד וזה פי' הכ' מה בצע בדמי כו' היודך עפר ופ"ת הא גם המתים מקלסים לז"ש הגיד תמיתך ר"ל דהדבור אין בהם עכ"ל הגאון . ובזה נבאר הכ' ספכת מספרי למחול לי כו' כי דוד המע"ה היה דואג ומיצר על אלא זכה לבנות בית המ"ק וסבר אלא נתכפר לו עון דב"ש והטעם היה משום דלא יוכל ליחרב כי מעשה ידי צדיקים חיים בטילין בחייהן ודוד מלך ישראל חי וקיים וזה שאמר לו אלא יבנה בית המ"ק כי נראה שיהי' חי וקיים וזה הפכת מספרי למחול מה שהיה לי למספד אלא מבנה בית המ"ק היה לי שאתה שאני חי וקיים . למען יזמרך כבוד ולא ידום . ר"ל ולא תדום לעולם גם בדיבור ובפה לעולם תודך כנ"ל :

לא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : ב בְּךָ יְהוָה חָסִיתִי אַל אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם בְּצִדְקָתְךָ פַּלְּטֵנִי · ג הַטֵּה אֵלַי אָזְנְךָ מְהֵרָה הַצִּילֵנִי הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹז לְבֵית מְצוּדוֹת לְהוֹשִׁיעֵנִי · ד כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה וּלְמַעַן שִׁמְךָ תַּנְחֵנִי וּתְנַהֲלֵנִי · ה תּוֹצִיאֵנִי מֵרֶשֶׁת זוּ טָמְנוּ לִי כִּי אַתָּה מָעוּזִּי : ו בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי יְיָ אֵל אֱמֶת : ז שָׂנֵאתִי הַשֹּׁמְרִים הַבְלֵי שָׁוְא וַאֲנִי אֶל יְיָ בָּטָחְתִּי : ח אָגִילָה וְאֶשְׂמְחָה בְּחַסְדֶּךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת עָנְיִי יָדַעְתָּ בְּצָרוֹת נַפְשִׁי : ט וְלֹא הִסְגַּרְתַּנִי בְּיַד אוֹיֵב הֶעֱמַדְתָּ בַמֶּרְחָב רַגְלִי : י חָנֵּנִי יְיָ כִּי צַר לִי עָשְׁשָׁה בְכַעַס עֵינִי נַפְשִׁי וּבִטְנִי · יא כִּי כָלוּ בְיָגוֹן חַיַּי וּשְׁנוֹתַי בַּאֲנָחָה כָּשַׁל בָּעֹנִי כֹחִי וְעַצְמַי עָשְׁשׁוּ · יב מִכָּל צוֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה וְלִשְׁכֵנַי מְאֹד וּפַחַד לְמְיוּדָעַי רֹאַי בַּחוּץ נָדְדוּ מִמֶּנִּי : יג נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב הָיִיתִי כִּכְלִי אוֹבֵד · יד כִּי שָׁמַעְתִּי

דִּבַּת רַבִּים מָגוֹר מִסָּבִיב בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי לָקַחַת נַפְשִׁי זָמָמוּ : טו וַאֲנִי עָלֶיךָ בָטַחְתִּי יְהוָה אָמַרְתִּי אֱלֹהַי וָאָתָּה • טז בְּיָדְךָ עִתֹּתָי הַצִּילֵנִי מִיַּד אוֹיְבַי וּמֵרוֹדְפָי • יז הָאִירָה פָנֶיךָ עַל עַבְדֶּךָ הוֹשִׁיעֵנִי בְּחַסְדֶּךָ :

נשבחתי כמת מלב כו' • יתכן שאמר זה על צרות ישראל בגזירת המן וזה הוא עבור שהשתחוו לצלם ממנם בחמת לבם היה לשמים כמשרז"ל הם לא עשו אלא לפניהם וז"ש נשכחתי אצל הקב"ה כאלו הייתי ח"ו מת דרשע נקרא בחייו מת • מלב גם מלב ובחמת לבבו היה לשמים וזה ככלי חודד שיגזר עליהם להשמיד ולהרוג ולאבד ואמר בהוסדם בעת נתועדו ונוסדו יחד עלי כו' ר"ל שניהם זממו לקחת נפשי • ואני עליך בטחתי ה' ר"ל כי אתה יודע מצפוני • אמרתי אפשרי כמו אמר נכל בלבו • אלהי אתה ר"ל בלב הייתי חושב כי אתה אלהי גם בעת שהשתחוו לצלם כנ"ל :

יח יְיָ אַל אֲבוֹשָׁה כִּי קְרָאתִיךָ יֵבוֹשׁוּ רְשָׁעִים יִדְמוּ לִשְׁאוֹל • יט תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שָׁקֶר הַדֹּבְרוֹת עַל צַדִּיק עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז • כ מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם : כא תַּסְתִּירֵם בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ מֵרְכְסֵי אִישׁ תִּצְפְּנֵם בְּסֻכָּה מֵרִיב לְשֹׁנוֹת • כב בָּרוּךְ יְיָ כִּי הִפְלִיא חַסְדּוֹ לִי בְּעִיר מָצוֹר • כג וַאֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי נִגְרַזְתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אָכֵן שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנַי בְּשַׁוְּעִי אֵלֶיךָ • כד אֶהֱבוּ אֶת יְיָ כָּל חֲסִידָיו אֱמוּנִים נוֹצֵר יְיָ וּמְשַׁלֵּם עַל יֶתֶר עֹשֵׂה גֵּאוָה : כה חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַיְיָ :

ו על מבוסה כו' • מאמר זה על דניאל שהשליכו אותו לגוב אריות עבור התפלה וזה על מבוסה בעבור מה קרתיך והתפללתי לפניך ואמר יבושו רשעים כמ הסריס אשר היו ידם במעל למסור אותו למלך והם ידעו לשאול כמו שהיה להם שהיה הצדיק מצרה בחלן זה דניאל ויבא רשע תחתיו שהשליכו אותם לגוב כנ"ל • ל"י על חמ"ו שהיו נוטלין בתפלה כשהיו הולכין לגו אתין גורע יקידתא מלכא דיעקב עניע והתומות היו שוחקים וכשעלו ע"ז נאמר לו עתה

אמרות טהורות

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׁוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה • ב אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשׁוֹב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה : ג כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָלוּ עַצְמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל הַיּוֹם : ד כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה : ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיְיָ וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה •

אשרי כו' דהנה המר"י ז"ל כ' דסוגג בג מחמת זדון גלגול הקודש וזהו יתכן בפי' הוידוי בזדון ובשגגה חף שים להתפלל על הקל תחלה לך שהשגגה בג מחמת זדון לזה מקודין על רשעון רשעון וזה אשרי נשוי פשע כו' ר"ל שהוא בעצמו גדיק ונשוי פשע כו' :

אמנם אשרי אדם לא יחשוב כו' גם העון שהיה על שלא הובים והוא מטעם שאין ברוחו רמיה ר"ל הגאוה ולבך לא נעצם על שלא הוכיח כמ"ש בפי' הוכח הוכיח ופ' שהבו אף ד' כו' וזהו אמרו כי בל"ז גם כי החרשתי ולא ממיתי בלו עצמי :

א"י כי החרשתי כו' • כעגין מוי לי שם תומר וכמ"ש תומרי בפי' הג' גאוה פשע לרשע כו' וזה כי החרשתי בלו עצמי וגם בלו עצמי בשגגתי כו' כנ"ל :

א"י אשרי נשוי פשע כו' • כי החרשתי כו' יתכן עם אמרם ז"ל מפני מה כו' שכל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו כל עוונותיו ע"ם וכ"כ בשם האר"י ז"ל והוא מהזוהר דכל מאן דבכי על מיתת בני אהרן מן בניו מתי' עי"ש • והנה בשביל זה יגירו דמעה ב"א הן ביוה"כ בקריאת הפרשה דאחרי והן על אדם כשר כדי שיחיו בניהם ובחמת לא זו הדרך דיבדה התם על דבר זה אך הבכיה צריך להיות לקשה

יום מר פטירת הצדיק לו שריפת ב"ג וממילא מוחלין לו וכניו יחיו ושארו בארץ לכל מחשבות רמ"כ ל"ל תועיל רק צריך להצטער על גוף הדבר מצדון הצדיק . ויתכן שזהו כ' כ' ואמר אשרי נשוי פשע כו' אשרי כו' ל"ל יחשוב כו' ע"י בכיה והורד'דמע' על מדם כשר אזי מוחלין לו כל עוונותיו ולך תימתי ואין ברוחו רמיה שכל הבכיה אינה רק בשביל שיחיו בניו וזהו רמי' ומפרש ואזיל מה רמיה ואיך יאמור ממנה ואמר כי החרשתי בלו עצמי דבניו של מדם הם העצמות שבהם על שם הבניהם יקראו כמארז"ל מבניו תזריע הלובן שהם העצמות וכמ"ש מהרש"א ז"ל לך עצמי ובשרי אתה כו' עיי"ש וזהו כי לא שהחרשתי בלו עצמי עכ"ז צריך ליזהר בשתקתי כי תגרת דהספדת דלווי' הרמת קול בבכי וזה בשתקתי ל"ל כל היום רק הכל בבחינות בלי פנייה ורמיה בעצם היום וכמ"ש לאור יקום שם ברור לך הדבר כאור . ומכרה כיום כו' וכמאמרינו בכ' שבע ביום כו' עפ"י חס"ל:

א"י אשרי נשוי פשע כי העולה לגדולה מוחלין לו כל עוונותיו וזה אשרי נשוי פשע כו' תמנם ואין ברוחו רמיה ר"ל שלא יעשה מכאן ולהבא עבירה כי הרבנית מקברת בעליה תמנם לפי זה יקשה על יוסף הצדיק דעברו רוב שנותיו בלא חטא ל"ב למה הרבנית קוברת לזה אמר כי החרשתי על שקרלו לחבוי עבדך וזהו מכניל ע"י מתורגמן כי לזה נעצם למות עשר שניס קודם כמ"ש המפרשים ז"ל .

א"י אשרי נשוי פשע שהוא מנוסח ומובדל מן הפשע שלא שהוא כשוי חטאה שאינו מפרסם כי ההוא דכורת כי' עמרס ועכ"ז הוא נשוי פשע אזי וודאי אשרו כי פורס מירצת ה' ולא מבושת הבריות כמ"ש .

א"י אשרי אדם כו' עם אמרס ז"ל שאסד הוא שהקב"ה נפרע מעט מעט על עוונותיהם של ישראל וזהו פי' הכ'אלהיס שופט צדיק ואל זועס כו' ר"ל מעט מעט פוקד כמ"ש רז"ל על הכ' תפקוד עליכס כו' וז"ש אשרי אדם לא יחשוב ס' לו עון שאינו חושב לו לנקש חשבונו ת רבים רק מיד כשחוטא ח"ו פוקד עליו מעט מעט כנ"ל . ובחזור לפרש הכ' בדרך אחר אשרי נשוי פשע האינן כי בחטא יש שני תקלות הא' היא המרידה נגד מ"ה הקב"ה וירצת עונש ע"פ וכב' פנוס בנפש והוליד בה טבע רע והפרידה מדביקות הש"י וכיבוי הי'תלהבות וקדושה והוא כדמיון הבן אשר הלביסו אביו מחלצות ויהי בהלכו אחר מעללו מעשה נערות טינף בגדיו הגאים והחמודות שעשה לו ומרודים רחמי האב ולא הכהו על הדבר אך הבן הזה אם בן מכס הוא אזי אף שמחל לו אביו הוא מרגיש בכי לפני אביו אף שעדיין לא הכהו אביו ע"ז הבגד נאשר מלובלך ואין לו בגד נאה כמו מקדם ומבקש מאביו אולי ימצא תרופה להסיר ליכלוך

הזה מבגדו בלופן שיחזיר לגאותו כמקדם והאב מרגיש רחמין גם בזה ומבקש תרופה ע"י כיבום לו ע"י אבן מלובן לפי טופס הרופס וכניסתו בבגד וכמו כן הוא בחטא דאף שהקב"ה מוחל לו ע"ז רופס ופגם בנפשו נאשר וצריך לבקש רחמים מהקב"ה שיסיר העון והפגם עד שתחזור הארת נשמתו כמקדם וזהו בקשת דהמע"ה אחר אומרו כרוב רחמיך מחה פשעי מספר כמארז"ל וכל מעשיך בספר נכתבים אח"ז בקש על טהרת הנפש מליכלוך החטא ואמר הרב כבסני כו' ואמר כי פשעי אני אדע שחטא חטא עי"ז ואחטאתי נגדי תמיד עלול לחטא וזה אשרי נשוי פשע שהקב"ה נושא הפשע . אך עדיין כשוי חטאה בכיסוי בבגד נאשר חסרון . אך אשרי אדם לא יחשוב כו' ושגם אין ברוחו רמיה הפגם בנפש לא נאשר רק נפשי מטוהרה בבח"ם .

א"י אשרי אדם כו' ע"ד אומרס דהצדיק צריך לעוסק לעבור דרך גיהנם כי ע"י שהוא הרהר בעבירה בא הרשע לידי עבירה בפועל וזה אמרתי לפ' הכ' אל תט לבי לדבר רע שזה גורס להתעולל עלילות ברשע דהייטו בפועל ומעשה את האנשים פועלי און ר"ל להאנשים פועלי און והבן אמנם אס הצדיק גס מחשבתו טהורה אז אינו נענש בשביל הרשע שעושה בפועל וזהו כ' הכ' אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ר"ל עון של הרשע שיענש בעבורו לילך דרך גיהנם וזה משום שאין ברוחו רמיה דהייטו במחשבתו כמו שקד היתה רוח אחרת אתו . רמיה ר"ל הרהור חטא :

אי"ו יתכן ע"ד אמרס אס לפניך גלוי לפניהס מי גלוי הרי שהצדיק נענש בשביל שלא הוכיח לרשע אף דלא הוי מקבל מיניה וזה אומרו כי החרשתי ולא הוכחתי לרשע זה עבור כי בלו עצמי שהיו עצמי בלו בשתקתי כל היום והוא אינו מקבל תוכחה כנ"ל :

א"י עפ"י אמרס ז"ל כל המעביר על מדותיו כו' וזה דוקא שעושה עצמו כשיריס ומעביר על מדותיו מחמת עונות נדק כמ"ס הרי"ף ולא משום גאות או העדר ההרגש וזהו כ' הכ' אשרי אדם לא יחשוב כו' והייטו ע"י שמעביר על מדותיו ואמר כמ"ס החס"ל דעוונותיו של הצדיק על רגש רשע המחרפו יפול וזה לו דייק ואמר שזהו דוק ואין ברוחו רמיה שאינו שותק מחמת גאוה ואמר עוד שלא יהיה מחמת העדר הרגש וזהו כי החרשתי אף שהחרשתי בלו עצמי בשתקתי כו' ר"ל שרצונו הוא לשתוק ולהשיב חורפי דבר ואיניני כבמה נדמה בהעדר ההרגש רק מעונות נדק והבן היטב וזהו כ' הכ' תלמנה שפתי שקר כו' פעמים נעשים כאלם שפתי שקר הרשעים הדובריס על צדיק עתק פעמים הם אלמים ושותקים למחרפיהם ואדע שזה אינו עונות נדק כי אלא אמה דוברים על צדיק עתק רק זה בגאוה יאמר וזו שמחמת שהוא דומה לנבזה בעיניו והבן :

ו עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי:

על זאת כו' · ר"ל גם לעת מצוא זו מצה שהחתן פטור מק"ש עכ"ז יתפלל כמו ר"ג קרע ק"ש בלילה שמצה שמין לו טירדא כמו לעת שטף מים רבים שטבעה ספינתו ביום כנ"ל:

א"י שיתפלל לעת מצוא זו מצה בעבור שמצילתו מן החטא של הוצאות ז"ל והוא לשטף מים רבים ע"ד כל המוצא בצמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם כנ"ל:

א"י עם מרס שהלדיק נתפס בעון הדור למנס לפעמים ח"ו ר"ל כיון שניתן רשות כו' ויכו מבחין ומצא שזכות הוא לצדיק מה שנתפס בעון הדור כי בין כך ובין כך ימות ח"ו ר"ל וזה זכות לו שמכפר על עון הדור עכ"פ וזה כ' הכ' על זאת כו' לעת מצוא זו המיתה כי גם בלא ימות ח"ו שתהיה מיתתו כפרה עכ"פ על הדור ולא יגיע אליו לשטף המים רבים הרשות המשחית בעולם ח"ו רק שיהא כפרה על הדור כנ"ל:

ט אַל תְּהִיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עָדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרוֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהָרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב:

אל תהיו כו' · ר"ל שלא ליתן לצדקה לעניים קף את העני עמך כמ"ש בשם התלמיד וכמו הסוס לא ידעו קוניהו ומכום בעליו במתג ורסן עדיו לבלום כך לא תהי' ומר בל קרוב אליך ר"ל גם העני אשר חיו קרוב גם אשר חיו מבזרך לא תתעלם · שמחו בה' וגילו צדיקים ומ"כ עומדין להתפלל מתוך דבר שמחה על מצוה וזה והרנינו כל ישרי לב ·

לג אֲרַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה: בּ הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ: ג שִׁירוּ לוֹ שִׁיר חָדָשׁ הֵיטִיבוּ נַגֵּן בִּתְרוּעָה:

רננו צדיקים בה' כו' · כי הצדיקים בה' לבד ומיהם מרוצים לבריות בעמדם לפני התיבה צריכין לרנן ולנגן כדי שיקובלו על הבריות ממנם ישריס המרוצים לבריות להם נאוה תהלה גם תהלה לבד בלתי ריכון נאוה להם כנ"ל ·

שירו לו שיר חדש לשון זכר כמ"ש ונאמר לפניו שיר חדש ממנם לימת כשיהיה הטיבו נגן בתרועה ר"ל בעת שמריעין להם הס שמחים וכל הממח ביסורין מביא ישועה לעולם וטעם שמחתן הוא כי יאר דבר ה' וכל מעשהו בחמונה כנ"ל:

ד כִּי יָשָׁר דְּבַר יְהוָה וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה:

כי יאר כו' ע"ד מה דאיתא במדרש והובא בפ"ד ויעש · שלקים את הרקיע זה אחד מן המקרואות שהרעים בן זומא את העולם אתמהא והא במאמר נבדא וחכ"א לפי שבפה הקב"ה שעתידין עכו"ם לעשותן שלקות הכתיב בהן לשון עשייה לומר שה' ברחן ע"כ המדרש · וז"ל כוונת הכ' כי יאר דבר ה' שהיה הכל יאר ע"י דבר ה' וכל מעשיהו מ"ם מעשה היא בחמונה בעבור חיזוק החמונה להוציא מלבן של צדוקין שעושין אותם שלהות:

א"י כי יאר כו' ר"ל אבל דברי ה' נאמרים ביאור כמ"ש וכל מעשיהו כנ"ל · ת"י כי יאר כו' ר"ל אנכי שהוא דבר ה' אפי הגבורה שמעגו בלב היא יאר גם בלב ויאר נופל על הלב כאמרו ליאורי לב וכמארז"ל צדיקים לאורה יאריס כו' שלמא דיאריס סתם היא ג"כ בלב וכמארז"ל סתם יאריס לשמחה וזה כי יאר גם בלב:

א"י עם אמריכו שהעוסק בתורה לשמה תורתו מאמרתו וזה כי יאר דבר ה' אם הוא יאר בדבר ה' אזי כל מעשיהו בחמונה שתורתו מצילתו מן החטא:

א"י כי יאר כו' ר"ל שאבל התלמיד יאריס דרכי ה' כי אם גם נותן לצדקה עבור שיהיו בניו וחיו לא יחיו עכ"ז יאר אבלו דבר ה' אמנם כ"ז הוא אם כל מעשיהו בחמונה מש"כ בעכומ"ז כנ"ל:

ה אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ ·

חסד ה' כו' יתכן ע"ד אמרס ז"ל כל הדר בא"י דמי שלין לו אלהי דהנה בכל עבירות לבד מע"ז אין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה והטעם משום דהעמד דבר על חזקתו ויש"ראל כולן בחזקת כשרות הן והנה מהמחשבה אדם אין לדיק בארץ להגיל ממנה וכמאמרינו בכ' המוסג מאלהי יצדק כו' והנה בתשובת הגאונים בתרמי כתוב דהא דכל ישראל בחזקת כשרות הן היינו דוקא בא"י ולא בח"ל וזהו אמרס כל הדר בא"י וכודאי ג"ע לו להגיל

מהמחשבה דעה כנ"ל וזהו הרי זה דומה כמי שאין לו חלוה
ר"ל כאלו מחשב מחשבת ע"ז או כעכו"ם שנידונין
בכל הדברים על המחשבה כנ"ל וזה מבואר מה שלא
נידונו עבור מעשה המכירת יוסף עד עת הגלות ההוא משום
שלא עשו מעשה רע רק הם חשבו לרעה וחלקיס חשבה
לטובה כמ"ש בעל נזר הקודש ע"ש לזה נידונו עד אחר
הגלו' ישראל מארצ'ל"ל וזהו כ'הכ' ובל יאמר שכן חליתי כו'
ר"ל הצדיק לא יעשה עבורהרשע עבור המחשב שחשבו שיקבלו
ממנו העס היושב בא"י בשוא שון המחשבה וזה לאמרם כל
הדר בא"י שרוי בלא עון. עון כו' ולכאורה זה סותר מאמר רז"ל
אין אדם נה בירושלים וחטא בידו דמשמע בשאר ג"י לן
בחטא וכאן אמרו דאפילו בכל שאר ג"י לן בלא חטא ולדברינו
ניחא דהא דשרוי בלא עון היינו בלא עון המחשבה כנ"ל
.

א"י וכל יאמר שכן כו' כי הצדיק נתפס עבור שחשב
מחשבה רעה וע"ז הרשע עושה העבירה' נפועל ממנס
בא"י הינו נידון על המחשבה ו"ש וכל יאמר שכן כו' כנ"ל
וזהו כ' הכ' חסיד ה' שלא לצרף מחשבה רעה למעשה וכמו
שמעתי בכ' ולך ה' הצדקה כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו
ר"ל רק על המעשה לא על המחשבה זה חסד גדול זה
החסד מלאה הארץ רק ג"י לבדו כנ"ל :

ו בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם :
ז כֹּנֵס כַּנֵּד מֵי הַיָּם נוֹתֵן בְּאוֹצָרוֹת תְּהוֹמוֹת :
ח יִירְאוּ מֵיְהוָה כָּל הָאָרֶץ מִמֶּנּוּ יָגוּרוּ כָּל יוֹשְׁבֵי
תֵבֵל .

בואכך ה' שמים נעשו כו' עפ"י שמעתנו בכתבי האר"י
ז"ל דבר גדול מעשה מרכבה שהוא דבריו של
גדול וזהו בדבר ה' שמים נעשו דבריו של ה' סודות התורה
שמים נעשו כמ"ש בזוהר כי בחשבר שמים חדשים וזהו השמים
מספרים כו' שהשמים הם על שהצדיקים מספרים כבוד
אל הייגו רזי תורה מכבודו של הקב"ה :

ט כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד .
י יְהוָה הֵפִיר עֲצַת גּוֹיִם הֵנִיא מַחְשְׁבוֹת עַמִּים .

כי הוא כו' ע"ד דתיתא בחלק דשאל הלי מינה תמריתו
דשכבי חיי השתא דחיי מיתו כו' והטיב בזה"ל בתר
תיפכא דלא הוי דהוי לא כ"ש וזהו כ' הכ' לחזק תמונת
תפ"ה ואמר כי הוא אמר ויהי היינו על דלא הוי ויהי מכ"ש
הוא נזה ויעמוד שיעמדו שוכני עפר דהוו כבר ואמר ה'

הפיר עצת גויס כו' עפ"י מ"ש הפ"ד דאז"ל בשעה שהשליך
נ"נ את חמ"ו לתוך כבשן האש אמר הקב"ה ליחזקאל לך
והחיה את המתים שבקעת דורא דהיינו שהוא היה סובר
שהם כמדריגת עבדים ועבד שאחררו רבונ"ם וע"י תפ"ה
מוכח שנקראו בניס הואיל והקב"ה בעצמו מחיה מתים וע"כ
מדרשתי לטמאות כמ"ש התו' בסנהדרין גבי משה רביגו
ע"ה ע"כ היינו דנקראו בניס ע"ש וזה נשבר מתלעות עול
ע"ש וזהו תשובה נצחת לכל רשעי עכוס"ז העומדים על
ישראל להעבירם מדת משוס מחשבתם השפלה דישראל הס
מגורשים ומשוחררים וכשהם מהשבה הינס לבין בורשס אך
מחשיית מתי יחזקאל או ממה שעתיד להחיות מתים לעתיד
לבוא מוכח דישראל הס בניס למקוס ולא יאקרו וזהו כ' הכ'
לאחרי אומרו רחיה מזקה לתפ"ה מדאמר ויהי לזה אמר שעי"ז
ה' הפיר עצת גויס הינו מחשבות עמיס לבל יתגו"ד להדיח
את ישראל מה' כנ"ל כי בודאי לא יעשו שטות כזה לחלוק כלפי
מעלה כמ"ש הפ"ד אס גבי נ"נ אך אס גבי הס בחיס בטענה
הנ"ל דישראל נקראו עבדים לזה בזו להוכיח מתפ"ה דבניס
הס להקב"ה והבן היטיב וע"ש בפ"ד וזה יש לפרש גס מקרא
שלפניו ירחו מה' כל הארץ עפ"מ שמעתי במאמר רז"ל
הקב"ה נוטל נשמה וזורקה דהיינו דנקט הקב"ה משוס שזה
תחיה תלשה ולא נמסר לשליח רק ע"י הקב"ה בעצמו לזה
אמר הקב"ה כו' והנה מי שהינו מאמין בתפ"ה הינו מאמין
גס במשפט העתיד הואיל וז"ש רק ע"י הרכבה גוף ונשמה
כנ"ל וזהו תפ"ה כאמור וזהו כ' הכ' ירחו מה' כל הארץ ר"ל
והיינו כי במשפט יבוא על כל נעלם ונלא תאמר הלא גוף
ונשמה יכולין לפטור עצמן כ"ש בפ"ע מן הדין לז"ש כי
הוא אמר ויהי מכ"ש הוא נזה ויעמוד וירכיב חגר על
הסומא וידין שניהס יחדיו ולזה ירחו מה' והבן היטיב.

יא עֲצַת יְהוָה לְעוֹלָם תַּעֲמֹד מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדֹר
וָדֹר . יב אַשְׁרֵי הַגּוֹי אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהָיו הָעָם בָּחַר
לְנַחֲלָה לוֹ : יג מִשָּׁמַיִם הִבִּיט יְיָ רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי
הָאָדָם . יד מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ . טו הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל
מַעֲשֵׂיהֶם . טז אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרָב חָיִל גִּבּוֹר לֹא יִנָּצֵל
בְּרָב כֹּחַ . יז שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה וּבְרֹב חֵילוֹ
לֹא יְמַלֵּט . יח הִנֵּה עֵין יְהוָה אֶל יְרֵאָיו לַמְיַחֲלִים
לְחַסְדּוֹ . יט לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בָּרָעָב .
כ נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַיהוָה עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא . כא כִּי בוֹ

יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם קָדְשׁוֹ בָּטָחְנוּ · כב יְהִי חַסְדְּךָ יְהוָה עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ ·

עצת ה' לעולם תעמוד כו' . ע"ד מה שכ' כך עלה במחשבה לפני ע"ד בתחלה עלה במחשבה כו' ע"ש ומחשבה נקרא עצה כמ"ש הכ' מיט עמוקים עצה כו' · והכא קאמרו דלא פחות מל"ו צדיקים יש בעולם בכל דור שעליהם העולם עומד וז"ש עצת כו' דהיינו המחשבה לעולם תעמוד לאותן מאה העולם עומד עליהם ואמר מחשבות דהיינו בתחלה עלה במחשבה לדור דור ע"ד מ"ש רש"י בגון דורו של חזקיה ודורו של רשב"י שכיוצא בזרוע והמחשבה יכולה להיות בדבר ומתקיימת מחשבתו :

לד א לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ
וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלַךְ · ב אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי · ג בַּיהוָה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ · ד גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו · ה דָּרַשְׁתִּי אֶת יְיָ וְעָנָנִי וּמִכֹּל מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי · ו הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ · ז זֶה עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ : ח חֹנֶה מַלְאַךְ יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם · ט טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְהוָה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה בּוֹ · י יְרָאוּ אֶת יְהוָה קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו · יא כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב : יב לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם · יג מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב · יד נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה : טו סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ : טז עֵינֵי יְהוָה אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם : יז פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם : יח צָעֲקוּ וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם : יט קָרוֹב יְהוָה לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת דַּכְאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ : כ רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְהוָה · כא שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה

לא נִשְׁבָּרָה : כב תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ : כג פּוֹדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ ·

לה א לְדָוִד רִיבָה יְהוָה אֶת יְרִיבַי לְחַם אֶת לֹחֲמָי : ב הַחֲזֵק מָגֵן וְצִנָּה וְקוּמָה בְּעֶזְרָתִי · ג וְהָרֵק חֲנִית וּסְגֹר לִקְרַאת רדְפַי אֱמֹר לְנַפְשִׁי יְשׁוּעָתֵךְ אָנִי · ד יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיַחְפְּרוּ חֹשְׁבֵי רָעָתִי : ה יִהְיוּ כְמֹץ לִפְנֵי רוּחַ וּמַלְאַךְ יְהוָה דֹּחֶה : ו יְהִי דַרְכָּם חֹשֶׁךְ וַחֲלַקְלַקּוֹת וּמַלְאַךְ יְהוָה רוֹדְפֵם : ז כִּי חִנָּם טָמְנוּ לִי שַׁחַת רִשְׁתָּם חִנָּם חָפְרוּ לְנַפְשִׁי : ח תְּבוֹאֵהוּ שׁוֹאָה לֹא יֵדָע וְרִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר טָמַן תִּלְכְּדוֹ בְּשׁוֹאָה יִפָּל בָּהּ : ט וְנַפְשִׁי תָּגִיל בַּיהוָה תָּשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ :

לדוד ריבה ה' את יריבי כו' יתכן ריבה לשון גדולה כמו רביס וזה ריבה ה' שתגדלם ותפ"ז לחם את לוחמי וכמ"ש מהר"י הטעם כל המיצר ליסראל נעשה רשם כו' :

י כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ · יא יְקוּמוּן עֵדֵי חָמָס אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתִּי יִשְׁאָלוּנִי : יב יְשַׁלְּמוּנִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה שְׁכוֹל לְנַפְשִׁי : יג וַאֲנִי בַּחֲלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק עִנֵּיתִי בַצּוֹם נַפְשִׁי וּתְפִלָּתִי עַל חֵיקִי תָּשׁוּב · יד כְּרֵעַ כְּאָח לִי הִתְהַלָּכְתִּי כַּאֲבֶל אֵם קֹדֵר שַׁחוֹתִי · טו וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ נֶאֱסְפוּ עָלַי נֵכִים וְלֹא יָדָעְתִּי קָרְעוּ וְלֹא דָמּוּ · טז בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג חָרֹק עָלַי שִׁנֵּימוֹ : יז אֲדֹנָי כַּמָּה תִּרְאֶה הָשִׁיבָה נַפְשִׁי מִשֹּׁאֵיהֶם מִכְּפִירִים יְחִידָתִי · יח אוֹדְךָ בְּקָהָל רָב בְּעַם עָצוּם אֲהַלְלֶךָּ :

כל עצמותי כו' . יתכן מליל עני מטעמה שם ה' שהוא שם עניים למה אין מפרנסן ומגילו מחזק ממנו שכל

סכל חיזוק בעה״ב היה ממנו ומזכהו כמ״ש כדי שנזכה בהם לנחלו כמו אשר עשיתי עמו וע״ד עשר בשביל שתעשר ועני ותבזון ע״ד עשיל ורש נפגשו ויהי לת קדשיו כו׳ ושם תבזון התאחד לכל היכו נופל אלא על הירוד מנכסיו ולא עני מעיקר׳ וזה ועני ותבזון שבעה״ב נעשה תבזון ועני מסבת גוזלו את העני וע״ד את העני עשק כידוע והוא שבח זה נוטין תח״ה שאמרו מי כמוך שמפתח של תח״ה אלא נאשר לשליח ועי״ז מעשה הצדקה שלוש :

יט אַל יִשְׁמְחוּ לִי אֹיְבַי שֶׁקֶר שֹׂנְאַי חִנָּם יִקְרְצוּ עָיִן׃
כ כִּי לֹא שָׁלוֹם יְדַבֵּרוּ וְעַל רַגְעֵי אֶרֶץ דִּבְרֵי
מִרְמוֹת יַחְשֹׁבוּן׃ כא וַיַּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם אָמְרוּ הֶאָח
הֶאָח רָאֲתָה עֵינֵינוּ׃ כב רָאִיתָה יְהוָה אַל
תֶּחֱרַשׁ אֲדֹנָי אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי׃ כג הָעִירָה וְהָקִיצָה
לְמִשְׁפָּטִי אֱלֹהַי וַאדֹנָי לְרִיבִי׃ כד שָׁפְטֵנִי כְצִדְקְךָ
יְהוָה אֱלֹהָי וְאַל יִשְׂמְחוּ לִי׃ כה אַל יֹאמְרוּ בְלִבָּם
הֶאָח נַפְשֵׁנוּ אַל יֹאמְרוּ בִּלַּעְנוּהוּ׃ כו יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ
יַחְדָּו שְׂמֵחֵי רָעָתִי יִלְבְּשׁוּ בוּשֶׁת וּכְלִמָּה הַמַּגְדִּילִים
עָלָי׃ כז יָרֹנּוּ וְיִשְׂמְחוּ חֲפֵצֵי צִדְקִי וְיֹאמְרוּ תָמִיד
יִגְדַּל יְהוָה הֶחָפֵץ שְׁלוֹם עַבְדּוֹ׃ כח וּלְשׁוֹנִי תֶּהְגֶּה
צִדְקֶךָ כָּל הַיּוֹם תְּהִלָּתֶךָ׃

ועל רגעי מרץ כו׳ ע״ד סכ׳ הפי נדוקי שקירי משקריפו מרץ נבי כתיב בה וזה ועל רגעי מרץ ובעבור זה דברי מרמות יחשובון כדאמר הפי נדוקי והבן היטיב : ח״י ע״ד סכ׳ המלשיך ועל רגעי מרץ מלשון נוחי מרץ ע״ש וזה כי לא שלוש ידברו ואין מכפר מיתת הצדיקים ובעבור זה מרננים על מבותיו דהצדיק וזהו ועל רגעי מרץ כו׳ והבן היטיב :

לו א לַמְנַצֵּחַ לְעֶבֶד יְהוָה לְדָוִד׃ ב נְאֻם פֶּשַׁע
לָרָשָׁע בְּקֶרֶב לִבִּי אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינָיו׃
ג כִּי הֶחֱלִיק בְּעֵינָיו לִמְצֹא עֲוֹנוֹ לִשְׂנֹא׃
ד דִּבְרֵי פִיו אָוֶן וּמִרְמָה חָדַל לְהַשְׂכִּיל לְהֵיטִיב׃
ה אָוֶן יַחְשֹׁב עַל מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל דֶּרֶךְ לֹא טוֹב
רָע לֹא יִמְאָס׃ ו יְהוָה בַּהַשָּׁמַיִם חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ
עַד שְׁחָקִים׃

ז צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם
וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְהוָה׃

צדקתך כהרבי על כו׳ . יתכן עפ״י מה שכ׳ הר״ם מלגזי בפי׳ הכ׳ ה׳ על בקצפך תוכיחנו ר״ל ה׳ היות שאתה רחמן לזה בקשתי שאל בקצפך תוכיחני שהנה הרחמן בהיותו כועס כעסו גדול מאוד וזה בדקתך שאתה רחמן גדול לזה משפטיך תהום רבה וזה כ׳ הכ׳ ה׳ שהוא רחמן על בצפך כו׳ :

ח מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם
בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן׃ ט יִרְוְיוּן מִדֶּשֶׁן
בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם׃ י כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים
בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר׃ יא מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ
וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי לֵב׃

מה יקר חסדך כו׳ ע״ד ולך ה׳ החסד כו׳ כמעשיהו ולא יענש על המחשבה וזהו דייקא בפ״י כמ״ש לפרש זה המאמר רז״ל כל הדר בח״ל וזה מה יקר חסדך ובני אדם בצל כו׳ דהיינו בגל פ״י כנ״ל :

יב אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה וְיַד רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי׃
יג שָׁם נָפְלוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן דֹּחֲו וְלֹא יָכְלוּ קוּם׃

אל תבואני כו׳ . יובן עם אמרינו בטעם עגום הצדיק עבור הדור הרשע היינו משום המעט הגלות שמיני שבשמיעית שים בלבו והוא כדי שיהיו דברין נשמעים ומקובלי׳ בתוכחה כמ״ש רש״י ולזה גם אינו מוכיחם אזי הדרת קושיא לדוכתא ענין הגלות . למען הצדיק דלית בי׳ גלות אפילו כל שהו ניכר הוא מאותו עוגם עבור הרשע הוחיל ולא היה יכול להוכיחו עבור שאין דבריו מקובלים אצל הרשע כלל וזה כ׳ הכ׳ על תבואני רגל גאוה שאתה נשמר אפילו מרגל גאוה היינו הפחות שבגאוה גם לידי מדה זו אל תבואני ובהיות כן אזי ויד רשעים אל כו׳ ר״ל יד רשעים כל רשעותם שעושים בידיהם מלמה זימה אל תגוד אותי כלל כי אין אני רואי להיות נענש בעבורם כנ״ל :

לז א לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי
עַוְלָה׃ ב כִּי כֶחָצִיר מְהֵרָה יִמָּלוּ וּכְיֶרֶק דֶּשֶׁא
יִבּוֹלוּן

אמרות

יִבְלוּן׃ ג בְּטַח בַּיהוָה וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ
וּרְעֵה אֱמוּנָה׃ ד וְהִתְעַנַּג עַל יְהוָה וְיִתֶּן לְךָ
מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ׃ ה גּוֹל עַל יְהוָה דַּרְכֶּךָ וּבְטַח
עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה׃ ו וְהוֹצִיא כָאוֹר צִדְקֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ
כַּצָּהֳרָיִם׃ ז דּוֹם לַיהוָה וְהִתְחוֹלֵל לוֹ אַל תִּתְחַר
בְּמַצְלִיחַ דַּרְכּוֹ בְּאִישׁ עֹשֶׂה מְזִמּוֹת׃ ח הֶרֶף מֵאַף
וַעֲזֹב חֵמָה אַל תִּתְחַר אַךְ לְהָרַע׃ ט כִּי מְרֵעִים
יִכָּרֵתוּן וְקוֵי יְהוָה הֵמָּה יִירְשׁוּ אָרֶץ׃ י וְעוֹד
מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ׃
יא וַעֲנָוִים יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְהִתְעַנְּגוּ עַל רֹב שָׁלוֹם׃
יב זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וְחָרֹק עָלָיו שִׁנָּיו׃ יג אֲדֹנָי
יִשְׂחַק לוֹ כִּי רָאָה כִּי יָבֹא יוֹמוֹ׃ יד חֶרֶב פָּתְחוּ
רְשָׁעִים וְדָרְכוּ קַשְׁתָּם לְהַפִּיל עָנִי וְאֶבְיוֹן לִטְבוֹחַ
יְשָׁרֵי דָרֶךְ׃ טו חַרְבָּם תָּבוֹא בְלִבָּם וְקַשְׁתוֹתָם
תִּשָּׁבַרְנָה׃ טז טוֹב מְעַט לַצַּדִּיק מֵהֲמוֹן רְשָׁעִים
רַבִּים׃ יז כִּי זְרוֹעוֹת רְשָׁעִים תִּשָּׁבַרְנָה וְסוֹמֵךְ
צַדִּיקִים יְהוָה׃ יח יוֹדֵעַ יְהוָה יְמֵי תְמִימִים
וְנַחֲלָתָם לְעוֹלָם תִּהְיֶה׃ יט לֹא יֵבֹשׁוּ בְּעֵת רָעָה
וּבִימֵי רְעָבוֹן יִשְׂבָּעוּ׃ כ כִּי רְשָׁעִים יֹאבֵדוּ וְאוֹיְבֵי
יְהוָה כִּיקַר כָּרִים כָּלוּ בֶּעָשָׁן כָּלוּ׃ כא לֹוֶה רָשָׁע
וְלֹא יְשַׁלֵּם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן׃ כב כִּי מְבֹרָכָיו
יִירְשׁוּ אָרֶץ וּמְקֻלָּלָיו יִכָּרֵתוּ׃ כג מֵיְהוָה מְצְעֲדֵי
גֶבֶר כּוֹנָנוּ וְדַרְכּוֹ יָחְפָּץ׃ כד כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל כִּי
יְהוָה סוֹמֵךְ יָדוֹ׃ כה נַעַר הָיִיתִי גַם זָקַנְתִּי וְלֹא
רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם׃ כו כָּל
הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה׃ כז סוּר מֵרָע
וַעֲשֵׂה טוֹב וּשְׁכֹן לָעוֹלָם׃ כח כִּי יְהוָה אֹהֵב מִשְׁפָּט
וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ וְזֶרַע רְשָׁעִים
נִכְרָת׃ כט צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ וְיִשְׁכְּנוּ לָעַד עָלֶיהָ׃
ל פִּי צַדִּיק יֶהְגֶּה חָכְמָה וּלְשׁוֹנוֹ תְּדַבֵּר מִשְׁפָּט׃
לא תּוֹרַת אֱלֹהָיו בְּלִבּוֹ לֹא תִמְעַד אֲשֻׁרָיו׃
לב צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ׃ לג יְהוָה

טהורות

לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְלֹא יַרְשִׁיעֶנּוּ בְּהִשָּׁפְטוֹ׃ לד קַוֵּה
אֶל יְהוָה וּשְׁמוֹר דַּרְכּוֹ וִירוֹמִמְךָ לָרֶשֶׁת אָרֶץ
בְּהִכָּרֵת רְשָׁעִים תִּרְאֶה׃ לה רָאִיתִי רָשָׁע עָרִיץ
וּמִתְעָרֶה כְּאֶזְרָח רַעֲנָן׃ לו וַיַּעֲבֹר וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ
וָאֲבַקְשֵׁהוּ וְלֹא נִמְצָא׃

גול כו׳. ר״ל שתגלה דרכך לימודך בתורה על ה׳
בלמוד לשמה וזה ובטח עליו והוא יעשה שיוחשב
לימודך כאלו עשית המלוה בפועל כמ״ש הסל״ה בכוונת
המשנה זוכה לדברים הרבה וכמ״ש המ״י בכ׳ ומרוממתו על
כל המעשים כנ״ל׃

לז שְׁמֹר תָּם וּרְאֵה יָשָׁר כִּי אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם׃
לח וּפְשָׁעִים נִשְׁמְדוּ יַחְדָּיו אַחֲרִית רְשָׁעִים נִכְרָתָה׃
לט וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה׃
מ וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים
וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ׃

שמר תם ורואה יסר כו׳ ע״ד ויעקב איש תם שהיו מריץ
לרמות לך עם עקש כידוע לחיו לכי ברמאות
וזה ורואה יסר שם מדם שתהא עוסק בו הוא יסר כנ״ל׃

לח א מִזְמוֹר לְדָוִד לְהַזְכִּיר׃ ב יְהוָה אַל בְּקֶצְפְּךָ
תוֹכִיחֵנִי וּבַחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי׃ ג כִּי חָצֶיךָ נִחֲתוּ בִי
וַתִּנְחַת עָלַי יָדֶךָ׃ ד אֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי מִפְּנֵי
זַעֲמֶךָ אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי׃ ה כִּי
עֲוֹנוֹתַי עָבְרוּ רֹאשִׁי כְּמַשָּׂא כְּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי׃
ו הִבְאִישׁוּ נָמַקּוּ חַבּוּרֹתַי מִפְּנֵי אִוַּלְתִּי׃ ז נַעֲוֵיתִי
שַׁחֹתִי עַד מְאֹד כָּל הַיּוֹם קֹדֵר הִלָּכְתִּי׃ ח כִּי
כְסָלַי מָלְאוּ נִקְלֶה וְאֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי׃ ט נְפוּגֹתִי
וְנִדְכֵּאתִי עַד מְאֹד שָׁאַגְתִּי מִנַּהֲמַת לִבִּי׃ י אֲדֹנָי
נֶגְדְּךָ כָל תַּאֲוָתִי וְאַנְחָתִי מִמְּךָ לֹא נִסְתָּרָה׃
יא לִבִּי סְחַרְחַר עֲזָבַנִי כֹּחִי וְאוֹר עֵינַי גַּם הֵם אֵין
אִתִּי׃ יב אֹהֲבַי וְרֵעַי מִנֶּגֶד נִגְעִי יַעֲמֹדוּ וּקְרוֹבַי

מֻרְחָזִק עָמְדוּ · יג וַיְנַקְּשׁוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יְדוֹרְשֵׁי רָעָתִי דִּבְּרוּ הַוּוֹת וּמִרְמוֹת כָּל הַיּוֹם יֶהְגּוּ ·
יד וַאֲנִי כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו ·
טו וָאֱהִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר לֹא שׁוֹמֵעַ וְאֵין בְּפִיו תּוֹכָחוֹת ·
טז כִּי לְךָ יְהוָה הוֹחָלְתִּי אַתָּה תַּעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהָי ·
יז כִּי אָמַרְתִּי פֶּן יִשְׂמְחוּ לִי בְּמוֹט רַגְלִי עָלַי הִגְדִּילוּ ·
יח כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן וּמַכְאוֹבִי נֶגְדִּי תָמִיד ·

כי מכי לצלע נכון כו' · כי היות תשובה בעוה"ז אפשר לעשות לו לעשה וזה כי מכי לצלע נכון היא בת שבע וזה ומכאובי נגדי תמיד ·

יט כִּי עֲוֹנִי אַגִּיד אֶדְאַג מֵחַטָּאתִי · כ וְאֹיְבַי חַיִּים עָצְמוּ וְרַבּוּ שׂנְאֵי שָׁקֶר ·

כי עוכי מגיד כו' כי וידוי הוא דבר גדול ודמע"ה כשסר התוודה את חטאו מיד אמר לו נתן הנביא גם ה' העביר חטאתך לא תמות אמנם מרז"ל ע"י תשובה מירפה זדונות נעשו כשגגות וזהו מאמר הכ' כי עוכי אגיד אדאג מחטאתי כי עדיין נשאר חטאתי גם שהגדתי והתודיתי על הזדונות נעשו מהם שגגות וע"ז אדאג :

כא וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּחַת טוֹבָה יְשִׂטְנוּנִי תַּחַת רָדְפִי טוֹב · כב אַל תַּעַזְבֵנִי יְהוָה אֱלֹהָי אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי · כג חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי יְהוָה תְּשׁוּעָתִי ·

ומשלמי רעה תחת טובה כו' ר"ל הם משלמי רעה ר"ט ומפרש מה הטובה שעשה להם לזה אמר ישטנוני תחת הטובה שאני עושה להם והטובה היא רדפי טוב והם ניזונין בזכותי כמ"ש מרז"ל כי מכני זכותא דצדיקייא בעלמא וכל העולם ניזון בצדיל חגיגא בני כו' וכמו שאמרתי בכוונת חוכל לחמי כו' ר"ל שהם חוכלים לחמי וניזונין בזכותי הגדיל עלי עקב וזהו חומרו שמשלמים רעה ת"ט ישטנוני תחת רדפי טוב כנ"ל בכ' הכ' ·

לט א לַמְנַצֵּחַ לִידוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד · ב אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִּלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם בְּעוֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי · ג נָאַלַמְתִּי דוּמִיָּה

אמרות

ד וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּה לֵאלֹהֵינוּ יִרְאוּ רַבִּים וְיִירָאוּ וְיִבְטְחוּ בַּיהוָה · ה אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר שָׂם יְהוָה מִבְטַחוֹ וְלֹא פָנָה אֶל רְהָבִים וְשָׂטֵי כָזָב · ו רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין עֲרֹךְ אֵלֶיךָ אַגִּידָה וַאֲדַבְּרָה עָצְמוּ מִסַּפֵּר · ז זֶבַח וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִי עוֹלָה וַחֲטָאָה לֹא שָׁאָלְתָּ · ח אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי · ט לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהַי חָפָצְתִּי וְתוֹרָתְךָ בְּתוֹךְ מֵעָי · י בִּשַּׂרְתִּי צֶדֶק בְּקָהָל רָב הִנֵּה שְׂפָתַי לֹא אֶכְלָא יְהוָה אַתָּה יָדָעְתָּ : יא צִדְקָתְךָ לֹא כִסִּיתִי בְתוֹךְ לִבִּי אֱמוּנָתְךָ וּתְשׁוּעָתְךָ אָמָרְתִּי לֹא כִחַדְתִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ לְקָהָל רָב · יב אַתָּה יְהוָה לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד יִצְּרוּנִי · יג כִּי אָפְפוּ עָלַי רָעוֹת עַד אֵין מִסְפָּר הִשִּׂיגוּנִי עֲוֹנֹתַי וְלֹא יָכֹלְתִּי לִרְאוֹת עָצְמוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי וְלִבִּי עֲזָבָנִי · יד רְצֵה יְהוָה לְהַצִּילֵנִי יְהוָה לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה · טו יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחַד מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי לִסְפּוֹתָהּ יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי · טז יָשִׁמּוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים לִי הֶאָח הֶאָח · יז יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְהוָה אֹהֲבֵי תְשׁוּעָתֶךָ · יח וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן אֲדֹנָי יַחֲשָׁב לִי עֶזְרָתִי וּמְפַלְטִי אַתָּה אֱלֹהַי אַל תְּאַחַר :

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד · ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה · ג יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו · ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דָּוֶי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ · ה אֲנִי אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ · ו אֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ · ז וְאִם בָּא לִרְאוֹת שָׁוְא יְדַבֵּר

טהורות

לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר · ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׂנְאָי עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי · ט דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם · י גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב · יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם · יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי · יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם · יד בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן :

בזאת ידעתי כי׳ חפצת בי כו׳ לפניך לעולם כו׳
ר״ל בזאת שמיני בזה ביהמ״ק ידעתי כי חפצת בי כדי שיספוק הקדוש ברוך הוא חמתו על עניס ותכניס וזה כי לא יריעו אויבי עלי שלא יהרוג ליסראל ח״ו ממנס כשמני תהי׳ בזה תזי לא יוכל ליחרב כי בחיי תימו בטל מעשה ידי ודוד מלך ישראל חי וקיים וזה ותהי בתמי תמכתי כדי שיספוק הקב״ה חמתו על עניס ותכניס ותניחני לפניך לעולם שמני חי וקיס לכך לא בזה ביהמ״ק :

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח · ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים · ג צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים · ד הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֵּאמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהָיִךְ · ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג · ו מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו : ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר · ח תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ · ט יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי ·

י אֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה קֹדֵר אֵלֵךְ
בְּלַחַץ אוֹיֵב : יא בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי
בֶּאֱמָרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ : יב מַה
תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים
כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי :

מג א שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי מִגּוֹי לֹא חָסִיד
מֵאִישׁ מִרְמָה וְעַוְלָה תְּפַלְּטֵנִי : ב כִּי
אַתָּה אֱלֹהֵי מָעוּזִּי לָמָּה זְנַחְתָּנִי לָמָּה קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ
בְּלַחַץ אוֹיֵב : ג שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתֶּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי
יְבִיאוּנִי אֶל הַר קָדְשְׁךָ וְאֶל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ : ד וְאָבוֹאָה
אֶל מִזְבַּח אֱלֹהִים אֶל אֵל שִׂמְחַת גִּילִי וְאוֹדְךָ בְּכִנּוֹר
אֱלֹהִים אֱלֹהָי : ה מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה
תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת
פָּנַי וֵאלֹהָי :

מד א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מַשְׂכִּיל :
ב אֱלֹהִים בְּאָזְנֵינוּ שָׁמַעְנוּ
אֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ פֹּעַל פָּעַלְתָּ בִּימֵיהֶם בִּימֵי
קֶדֶם : ג אַתָּה יָדְךָ גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטָּעֵם תָּרַע
לְאֻמִּים וַתְּשַׁלְּחֵם : ד כִּי לֹא בְחַרְבָּם יָרְשׁוּ אָרֶץ
וּזְרוֹעָם לֹא הוֹשִׁיעָה לָמוֹ כִּי יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ וְאוֹר
פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם : ה אַתָּה הוּא מַלְכִּי אֱלֹהִים
צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב : ו בְּךָ צָרֵינוּ נְנַגֵּחַ בְּשִׁמְךָ
נָבוּס קָמֵינוּ : ז כִּי לֹא בְקַשְׁתִּי אֲבְטָח וְחַרְבִּי לֹא
תוֹשִׁיעֵנִי : ח כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמְשַׂנְאֵינוּ
הֱבִישׁוֹתָ : ט בֵּאלֹהִים הִלַּלְנוּ כָל הַיּוֹם וְשִׁמְךָ
לְעוֹלָם נוֹדֶה סֶלָה : י אַף זָנַחְתָּ וַתַּכְלִימֵנוּ וְלֹא
תֵצֵא בְּצִבְאוֹתֵינוּ : יא תָּשִׁיבֵנוּ אָחוֹר מִנִּי צָר
וּמְשַׂנְאֵינוּ שָׁסּוּ לָמוֹ : יב תִּתְּנֵנוּ כְּצֹאן מַאֲכָל

וּבַגּוֹיִם זֵרִיתָנוּ : יג תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְּלֹא הוֹן וְלֹא
רִבִּיתָ בִּמְחִירֵיהֶם : יד תְּשִׂימֵנוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ
לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ : טו תְּשִׂימֵנוּ מָשָׁל
בַּגּוֹיִם מְנוֹד רֹאשׁ בַּלְאֻמִּים : טז כָּל הַיּוֹם
כְּלִמָּתִי נֶגְדִּי וּבֹשֶׁת פָּנַי כִּסָּתְנִי : יז מִקּוֹל מְחָרֵף
וּמְגַדֵּף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם : יח כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ
וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ : יט לֹא נָסוֹג
אָחוֹר לִבֵּנוּ וַתֵּט אֲשֻׁרֵנוּ מִנִּי אָרְחֶךָ : כ כִּי
דִכִּיתָנוּ בִּמְקוֹם תַּנִּים וַתְּכַס עָלֵינוּ בְּצַלְמָוֶת :
כא אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנְּפָרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר :
כב הֲלֹא אֱלֹהִים יַחְקֹר זֹאת כִּי הוּא יֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת
לֵב : כג כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן
טִבְחָה : כד עוּרָה לָמָּה תִישַׁן אֲדֹנָי הָקִיצָה אַל
תִּזְנַח לָנֶצַח : כה לָמָּה פָנֶיךָ תַסְתִּיר תִּשְׁכַּח
עָנְיֵנוּ וְלַחֲצֵנוּ : כו כִּי שָׁחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ דָּבְקָה
לָאָרֶץ בִּטְנֵנוּ : כז קוּמָה עֶזְרָתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן
חַסְדֶּךָ :

פועל פעלת כו' ע"ד מ"ם הפ"ד נכ' הכ' למכה
מלכים גדוליס כו' לסיחון כו' ע"ד עמון
ומוחב טיהרו בסיחון ע"ס וזה פועל פעלת שני פעולות כו'
דסיינו מתה ידך גויס הורשת שנתת לגויס ירושה ותטעס
את הגויס דסיינו סיחון ועוג ומ"ז תרע לגויס כו' להורים
ליסראל הרי שני פעולות ומתר כי בחרבס כו' הס בחרבס
לא יכלו להורים עמון ומוחב כו' כי ימינך וזרועך כו'
ימין וסמאל דזרוע סיינו סמאל כמאמר הכ' נסבע ה' כו'
וזרוע עוזו וכמ"ס רז"ל מתפילין וע"ד ימינך ה' נאדרי
בכח כו' כי ליסראל הטובה בימין ולעכות"ז הטובה בסמאל
וכאן בתחלה לסיחון ועוג שכבשו לעמון ומוחב הי' כזרוע
ומ"ז ליסראל בימין וכ"ז בעבור התורה שנאמר לא תגודס
וזהו ואור פניך וע"ד כי בעור פניך נתת כו' וזה כי רציתס
עכשיו רציתס והרשית להס דטיהרו בסיחון:

מה א לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁנִּים לִבְנֵי קֹרַח מַשְׂכִּיל
שִׁיר יְדִידֹת : ב רָחַשׁ לִבִּי

אמרות

דָּבָר טוֹב־אָמַר אֲנִי מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר :

אומר מכי כו' . יתכן עפ"י מאמרם ז"ל וידוי מעכר בכל לשון והנה מאמרו רז"ל בחר ביטוד בשבעים לשון וזה היה עפ"י הכם ומהירות גדול לכתוב התורה ביום אחד בכל הלשונות וזהו כ' הכ' תומר מכי מעכי למלך ר"ל בעת שאני תומר ומספר מעשי לפני מ"ה הקב"ה דהיינו וידוי מעכר שאדם תומר שקיים המצות בשכר נפטוה וכאמרם ז"ל אדם תומר שבחו של ע"ה בפירש"י תזי לשוני הוא כעט סופר מהיר דהיינו זה היום עשה ה' עפ"י הכם לכתוב התורה בכל לשון ביום ג' ותף מכי כמותו לעניין זה דדברי נאמרין בכל לשון והבן :

ג יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם הוּצַק חֵן בְּשִׂפְתוֹתֶיךָ עַל כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹהִים לָעוֹלָם : ד חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יְרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהַדָּרְךָ :

יפיפית מכני מאדם הוצק חן בשפתותיך כו' שיהיו ד"ת על פי ולא תלך לשחול ותזו תגור תרבך על ירך והבן ע"כ ברכך כו' ופנחס הקדם לו שלום וברכה כו' :

ה וְהַדָּרְךָ צְלַח רְכַב עַל דְּבַר אֱמֶת וְעַנְוָה צֶדֶק וְתוֹרְךָ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ : ו חִצֶּיךָ שְׁנוּנִים עַמִּים תַּחְתֶּיךָ יִפְּלוּ בְּלֵב אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ : ז כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד שֵׁבֶט מִישׁוֹר שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ : ח אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע עַל כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ : ט מֹר וַאֲהָלוֹת קְצִיעוֹת כָּל בִּגְדֹתֶיךָ מִן הֵיכְלֵי שֵׁן מִנִּי שִׂמְּחוּךָ : י בְּנוֹת מְלָכִים בִּיקָרוֹתֶיךָ נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינְךָ בְּכֶתֶם אוֹפִיר : יא שִׁמְעִי בַת וּרְאִי וְהַטִּי אָזְנֵךְ וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ : יב וְיִתְאָו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ כִּי הוּא אֲדֹנַיִךְ וְהִשְׁתַּחֲוִי לוֹ : יג וּבַת צֹר בְּמִנְחָה פָּנַיִךְ יְחַלּוּ עֲשִׁירֵי עָם : יד כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ : טו לְרִקְמוֹת תּוּבַל לַמֶּלֶךְ

טהורות

בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ : טז תּוּבַלְנָה בְּשִׂמְחוֹת וָגִיל תָּבֹאנָה בְּהֵיכַל מֶלֶךְ : יז תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ : יח אַזְכִּירָה שִׁמְךָ בְּכָל דֹּר וָדֹר עַל כֵּן עַמִּים יְהוֹדוּךָ לְעוֹלָם וָעֶד :

וענוה צדק כו' יתכן עפ"י מאמרינו יכול יגיס דעתו כיוצ' עכיו מחמת גאותו תיאמר מכי תיכי מסגיף על דבר בזוי כזה מאני גדול בתורה ובירלה הרי שענוה היא מחמת גאותו לזה אמר מסריס תספטו כו' תיהיה הכל שון בעיניך שהמזלזל לותך יהיה חשוב בעיניך כמוך ועכ"ז יעשה עצמו כאלם וזה וענוה צדק תיהיה הענוה בצדק ולא בגאות :

מו א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר : ב אֱלֹהִים לָנוּ מַחְסֶה וָעֹז עֶזְרָה בְּצָרוֹת נִמְצָא מְאֹד : ג עַל כֵּן לֹא נִירָא בְּהָמִיר אֶרֶץ וּבְמוֹט הָרִים בְּלֵב יַמִּים : ד יֶהֱמוּ יָחְמְרוּ מֵימָיו יִרְעֲשׁוּ הָרִים בְּגַאֲוָתוֹ סֶלָה : ה נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר אֱלֹהִים קְדֹשׁ מִשְׁכְּנֵי עֶלְיוֹן : ו אֱלֹהִים בְּקִרְבָּהּ בַּל תִּמּוֹט יַעְזְרֶהָ אֱלֹהִים לִפְנוֹת בֹּקֶר : ז הָמוּ גוֹיִם מָטוּ מַמְלָכוֹת נָתַן בְּקוֹלוֹ תָּמוּג אָרֶץ : ח יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה : ט לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ : י מַשְׁבִּית מִלְחָמוֹת עַד קְצֵה הָאָרֶץ קֶשֶׁת יְשַׁבֵּר וְקֵצַץ חֲנִית עֲגָלוֹת יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ : יא הַרְפּוּ וּדְעוּ כִּי אָנֹכִי אֱלֹהִים אָרוּם בַּגּוֹיִם אָרוּם בָּאָרֶץ : יב יְהוָה צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה :

מז א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר : ב כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף הָרִיעוּ לֵאלֹהִים בְּקוֹל

רְנָה: ג כִּי יְהוָה עֶלְיוֹן נוֹרָא מֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל
הָאָרֶץ: ד יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּנוּ וּלְאֻמִּים תַּחַת
רַגְלֵינוּ: ה יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב
אֲשֶׁר אָהֵב סֶלָה: ו עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה יהוה
בְּקוֹל שׁוֹפָר: ז זַמְּרוּ אֱלֹהִים זַמֵּרוּ זַמְּרוּ לְמַלְכֵּנוּ
זַמֵּרוּ: ח כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זַמְּרוּ מַשְׂכִּיל:
ט מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם אֱלֹהִים יָשַׁב עַל כִּסֵּא
קָדְשׁוֹ: י נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
כִּי לֵאלֹהִים מָגִנֵּי אָרֶץ מְאֹד נַעֲלָה:

נדיבי עמים נאספו וכו'. נאספו מלשון מיתת כמו נאסף לעמו ואמר הטעם שמתים ונאספים כדי שילמדו מהם הדור לשוב וכמ"ש שהקב"ה מתעלה והייט שהדור לומדים מהם לירא במרגים כו' וזהו טעם מיתת הנדיקים לכפרה על הדור והייט כדי שהדור ילמדו מהם לשוב ועי"ז הקב"ה מכפר על עוונותיהם וזה אמרתי לפ' מערי"ל אין ב"ד נא מלך בדור שכולו זכאי או כולו חייב וכל רוחה מהמומם בדור שכלו חייב אמאי יהוג מהיא ויתכן דכתרוגים שהם נמרים כולם חייבים והנדיקים נפלה שלהבת אוי מתוך זה הם שבים בתשובה וב"ד נא וגם נרחה עם מ"ש עד האידנא קטיגא חריך שקיל כו' וזהו כתרוגים שהדור כולו חייב ואין מי שיבקש רחמים עליהם אוי כולם שבים בתשובה וע"י התשובה ב"ד נא.

אי נדיבי עמים נאספו עם מערי"ל הקב"ה מדקדק עם הנדיקים כחוט השערה כו' וכ' הת"ח כי בתחלה נברא העולם במדה"ד רצה שאין העולם מתקיים כו' והנדיקים שיוכלו להתקיים נגד הדין נאמר בהם המחשבה וזהו הכ' כך עלה במחשבה לפני כו' הת"ח וזהו כ' הכ' נדיבי עמים נאספו לשון מסיפה ומיתה והנדיבים הם הנדיקים ואמר הטעם כי לאלהים מגיני ארץ ר"ל מדה"ד הם המג"ח שלהם יוכל להתקיים כך ואמר מאוד נעלה לעבור שהם במדרגה עליונה ומביניו נשערה מאד כנ"ל:

מח א שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח: ב גָּדוֹל יְהוָה
וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר
קָדְשׁוֹ: ג יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן

יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב: ד אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ
נוֹדַע לְמִשְׂגָּב: ה כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ
יַחְדָּו: ו הֵמָּה רָאוּ כֵן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נָחְפָּזוּ:
ז רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם חִיל כַּיּוֹלֵדָה: ח בְּרוּחַ קָדִים
תְּשַׁבֵּר אֳנִיוֹת תַּרְשִׁישׁ: ט כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ
בְּעִיר יְהוָה צְבָאוֹת בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים יְכוֹנְנֶהָ
עַד עוֹלָם סֶלָה: י דָּמִינוּ אֱלֹהִים חַסְדֶּךָ בְּקֶרֶב
הֵיכָלֶךָ: יא כִּשְׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן תְּהִלָּתְךָ עַל קַצְוֵי
אֶרֶץ צֶדֶק מָלְאָה יְמִינֶךָ: יב יִשְׂמַח הַר צִיּוֹן
תָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ: יג סֹבּוּ צִיּוֹן
וְהַקִּיפוּהָ סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ: יד שִׁיתוּ לִבְּכֶם לְחֵילָהּ
פַּסְגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן: טו כִּי
זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וָעֶד הוּא יְנַהֲגֵנוּ עַל
מוּת:

דמינו אלהים חסדיך כו' יתכן ע"ד אמרינו בכ' הכ' חסד אל כל היום וכ' יומם יצוה ה' חסדו כי ביום הוא חסד אבל בלילה היא דין אך אמרו ז"ל תפלתן של נדיקים נמשלה כעתר ומהפכת מדה"ד לרחמים וזהו ובלילה ר"ל גם בלילה ים רחמים בעבור כי שירה עמו תפלה כו' ותפלה מהפכת מדה"ד לרחמים וזהו דמינו אלהים חסדך ר"ל שאנחנו מדמין אלהים הדין שהוא ג"כ חסדך ויכון הוא נעשה כך על זה בת כמשיב בקרב היכלך דסייגו בבהכ"נ שהוא מקדש מעט כנ"ל: ג"י דמינו אלהים חסדיך גם הדין חסד בעבור קרב היכלך לבקר בהיכל ה' וסיורין ממרקין או שפך חמתו על העגים ואבניס וזהו אלהים הדין חסדיך בקרב היכלך בבהמ"ק שיפוך חמתו:

מט א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר:
ב שִׁמְעוּ זֹאת כָּל
הָעַמִּים הַאֲזִינוּ כָּל יֹשְׁבֵי חָלֶד: ג גַּם בְּנֵי אָדָם
גַּם בְּנֵי אִישׁ יַחַד עָשִׁיר וְאֶבְיוֹן: ד פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת
וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת: ה אַטֶּה לְמָשָׁל אָזְנִי אֶפְתַּח
בְּכִנּוֹר חִידָתִי: ו לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עְקֵבַי

יִסַּפְנִי · ז הַבֹּטְחִים עַל חֵילָם וּבְרֹב עָשְׁרָם יִתְהַלָּלוּ ·
ח אָח לֹא פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ לֹא יִתֵּן לֵאלֹהִים כָּפְרוֹ ·
ט וְיֵקַר פִּדְיוֹן נַפְשָׁם וְחָדַל לְעוֹלָם : י וְיִחִי עוֹד
לָנֶצַח לֹא יִרְאֶה הַשָּׁחַת : יא כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים
יָמוּתוּ יַחַד כְּסִיל וָבַעַר יֹאבֵדוּ וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם ·
יב קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם מִשְׁכְּנוֹתָם לְדֹר וָדֹר
קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם עֲלֵי אֲדָמוֹת · יג וְאָדָם בִּיקָר בַּל
יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ · יד זֶה דַרְכָּם כֶּסֶל
לָמוֹ וְאַחֲרֵיהֶם בְּפִיהֶם יִרְצוּ סֶלָה · טו כַּצֹּאן לִשְׁאוֹל
שַׁתּוּ מָוֶת יִרְעֵם וַיִּרְדּוּ בָם יְשָׁרִים לַבֹּקֶר וְצוּרָם
לְבַלּוֹת שְׁאוֹל מִזְּבֻל לוֹ · טז אַךְ אֱלֹהִים יִפְדֶּה
נַפְשִׁי מִיַּד שְׁאוֹל כִּי יִקָּחֵנִי סֶלָה · יז אַל תִּירָא
כִּי יַעֲשִׁיר אִישׁ כִּי יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ : יח כִּי לֹא
בְמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל לֹא יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ · יט כִּי
נַפְשׁוֹ בְּחַיָּיו יְבָרֵךְ וְיוֹדְךָ כִּי תֵיטִיב לָךְ : כ תָּבוֹא
עַד דּוֹר אֲבוֹתָיו עַד נֶצַח לֹא יִרְאוּ אוֹר :

אך אלהים יפדה נפשי כו' יתכן לפרש כי כבר תמרנו כי הקב"ה פוקד על הצדיק מעט מעט ואין רגע בלא פגע מעט יסורין וזה למען יוסר לעבודת הקב"ה לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל וכמאמרינו בכ' הכ' אלקיס סופט צדיק כו' וכמש"ל בכ' רק תתכס ידעתי מכל מספקות התדמה כו' וזה לך אלהים ר"ל מדה"ד כידוע הוא יפדה נפשי מיד שאול והטעם כי יקחני ר"ל מלשון לקח ולימוד שהוא מלמדני ומדרכני להועיל בדרך הטוב ע"י הדין וקנת היסורין כנלע"ד בפי' הכ': או יתכן ע"ד תמרס ז"ל כל יסורין שאין בהם ביטול תורה הלא המה יסורין של אהבה וזה כ' הכ' כי בזכות של התדש יסורין לפעמים דעתו נוטה לכעס ולכעין ואין ספק מוציאו מלבו והיינו חולי הס לאהבה כי את אשר יאהב ה' יוכיח או שהס כדרך הרשע שהוא מיוסר ועכ"ז דרכו לשחול · ואתנס הסיומן הוא כשאין בהם ביטול תורה אזי הס יסורין של אהבה וזהו כ' הכ' אך אלהים ר"ל מדה"ד היא יפדה נפשי מיד שאול והס יסורין של אהבה והרמיז כי יקחני סלה שהוא מלמדני בד"ת בעת היסורין וע"כ הס יסורין של אהבה כ"ל בפי' הכ'.

כא אָדָם בִּיקָר וְלֹא יָבִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ ·

אדם ביקר כו' כי ת"ח צריך שיהיה בו ג' מדות כו' והטעם כמ"ש אמ"ו ז"ל כי זולת זה מה שמסביר על מדותיו הוא בחשב לכלום כמו בהמה רק יבין הצער מחמת היותו בדרגת אחרת ומעביר על מדותיו וזה אדם ביקר ולא יבין כלל שהוא ביקר הזי ממשל בבהמות גדולו מה שבדמה ושותק למחרפיו וידוע כנ"ל :

נ א מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים יְהוָה דִּבֶּר וַיִּקְרָא
אָרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ ·
ב מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ : ג יָבֹא אֱלֹהֵינוּ
וְאַל יֶחֱרַשׁ אֵשׁ לְפָנָיו תֹּאכֵל וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד ·
ד יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְאֶל הָאָרֶץ לָדִין עַמּוֹ ·
ה אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי זָבַח : ו וְיַגִּידוּ
שָׁמַיִם צִדְקוֹ כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט הוּא סֶלָה ·
ז שְׁמַע עַמִּי וַאֲדַבֵּרָה יִשְׂרָאֵל וְאָעִידָה בָּךְ
אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אָנֹכִי · ח לֹא עַל זְבָחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ
וְעוֹלוֹתֶיךָ לְנֶגְדִּי תָמִיד · ט לֹא אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָּר
מִמִּכְלְאֹתֶיךָ עַתּוּדִים : י כִּי לִי כָּל חַיְתוֹ יָעַר
בְּהֵמוֹת בְּהָרֵי אָלֶף : יא יָדַעְתִּי כָּל עוֹף הָרִים
וְזִיז שָׂדַי עִמָּדִי · יב אִם אֶרְעַב לֹא אֹמַר לָךְ כִּי לִי
תֵבֵל וּמְלֹאָהּ · יג הַאוֹכַל בְּשַׂר אַבִּירִים וְדַם
עַתּוּדִים אֶשְׁתֶּה · יד זְבַח לֵאלֹהִים תּוֹדָה וְשַׁלֵּם
לְעֶלְיוֹן נְדָרֶיךָ · טו וְקָרְאֵנִי בְּיוֹם צָרָה אֲחַלְּצֶךָּ
וּתְכַבְּדָנִי : טז וְלָרָשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לְּךָ לְסַפֵּר
חֻקַּי וַתִּשָּׂא בְרִיתִי עָלֵי פִּיךָ · יז וְאַתָּה שָׂנֵאתָ
מוּסָר וַתַּשְׁלֵךְ דְּבָרַי אָחֳרֶיךָ : יח אִם רָאִיתָ גַּנָּב
וַתִּרֶץ עִמּוֹ וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ · יט פִּיךָ שָׁלַחְתָּ
בְרָעָה וּלְשׁוֹנְךָ תַּצְמִיד מִרְמָה · כ תֵּשֵׁב בְּאָחִיךָ
תְּדַבֵּר בְּבֶן אִמְּךָ תִּתֵּן דֹּפִי · כא אֵלֶּה עָשִׂיתָ
וְהֶחֱרַשְׁתִּי דָּמִיתָ הָיוֹת אֶהְיֶה כָמוֹךָ אוֹכִיחֲךָ וְאֶעֶרְכָה
לְעֵינֶיךָ : כב בִּינוּ נָא זֹאת שֹׁכְחֵי אֱלוֹהַּ פֶּן אֶטְרֹף
וְאֵין מַצִּיל · כג זֹבֵחַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׂם דֶּרֶךְ
אַרְאֶנּוּ בִּישׁוּעַת אֱלֹהִים :

בינו נא זאת כו' שוכחי אלהים כו' ואין מציל כו' . יתכן ע"ד מאמר רז"ל מאימתי כלה זכות תבות כו' שנא' ואיש לא יצילנה מידו והיינו שאין עוד זכות תבות וכמ"ש התום' שם דזכות תבות הוא דתמה אבל ברית תבות לא תמה וכדכתיב וזכרתי את בריתי יעקוב וגם לאחר גלות ע"ש ושמעתי בשם בעל פ"מ לפרש הכ' ואף נם זאת בהיותם בארץ אויביהם והיינו דזאת ר"ת זכות תבות תמה והיינו בגלות בהיותם בארץ אויביהם עכ"ז לא מאסתים וסיים להפר בריתי אתם וכמ"ש התום' דברית תבות לא תמה גם בגלות עכ"ד הגאון וזס כ' המאורר על ימי הגלות שבל יבטאו ב"א על זכות תבות לזה אמר בינו נא זאת כו' ר"ל דזכות תבות תמה דזאת היא ר"ת זכות תבות תמה כמ"ש לעיל על הכ' הכ"ל ולז"א פן תטרף ואין מציל והיינו אין מציל מזכות תבות כמו שדרשו ז"ל על כ' ואיש לא יצילנה כו' כנ"ל :

נא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד : ב בְּבוֹא אֵלָיו נָתָן הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל בַּת שָׁבַע :

ג חָנֵּנִי אֱלֹהִים כְּחַסְדֶּךָ כְּרֹב רַחֲמֶיךָ מְחֵה פְשָׁעָי :

חנני אלהים כחסדך . יתכן מומרו לפמ"ש מהרש"ל ז"ל בכמה דוכתי דדוד לא חטא רק במחשבה שלא ידע מגד שנתן מוריה לב"ש בניגעת ע"ש והכה ידוע דשני משפטים הם הא' מהקב"ה בעצמו והב' מהב"ד ממליא של מעלה והב"ד חיגם יודעים מחשבות ב"א רק הקב"ה בעצמו והשתא לפני הב"ד לא היה לדאמע"ה חטא מספע מות כי חיגם יודעים מחשבתו שבחיסור הא עליה ולא ידע מהגע וזה ג"כ כ' הכ' גם ה' העביר חטאתך דמלת גם מיותר אבל הכוונה אאל הב"ד בודאי אתה נקי ונדיק רק הקב"ה היודע מחשבות העביר חטאתך בנ"ל וזה כ' הכ' חנני אלהים בחסדך כמ"ש בפסוק לך ד' אסא כו' וזהו בחסדך שאין אתה מעניש על המחשבה בנ"ל :

ד הָרֵב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי וּמֵחַטָּאתִי טַהֲרֵנִי .

הרב כבסני מעוני . ר"ל ע"י העון תרב לכבסני יותר ממה שהייתי מקודם ימחטאתי מן החטא הטהרני יותר מקדם וכמ"ש רז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים כו' והטעם הוחיל וחטא כבד ממנו הדבר לפרוש מן החטא חדא הוחיל וטעם חטא דחיסורא ועוד דהקליפה שנכרתת מחטאו מיגו מניחתו לעשות וזה מומרו שטעם שיטהר

בטהרה יתירה מסיבת החטא כי פשעי אני אדע וזה טעם הא דטעם טעמא דחיסורא וזה מלאכה גדולה לכבוש היצר הרע ועוד וחטאתי נגדי תמיד ר"ל נגדו שהוא דמקנגד עמי וכמ"ש רז"ל לא זכה כנגדו פירש"י חולקת עליו ושותרת דבריו כנ"ל :

ה כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד : ו לְךָ לְבַדְּךָ חָטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי לְמַעַן תֵּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְשָׁפְטֶךָ :

כי פשעי אני אדע כו' . יתכן ע"ד מאמרס שגגת תלמוד עולה זדון והיינו על שהי' לו ללמוד כיון שיש לאל ידו . וזהו כי פשעי אני שאחשב לי לפשע היא בעבור שאני אדע והיה לי ללמוד לכך הוי כפשע ועולה זדון :

ז הֵן בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי וּבְחֵטְא יָחֲמַתְנִי אִמִּי : ח הֵן אֱמֶת חָפַצְתָּ בַּטֻּחוֹת וּבְסָתֻם חָכְמָה תודיעני :

ט תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין :

י תַּשְׁמִיעֵנִי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה תָּגֵלְנָה עֲצָמוֹת דִּכִּיתָ :

יא הַסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵחַטָּאַי וְכָל עֲוֹנוֹתַי מְחֵה : יב לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי :

יג אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קָדְשְׁךָ אַל תִּקַּח מִמֶּנִּי :

הן בעון חוללתי כו' . כבר כתבנו דדוד חטא במחשבה . והנה גם בימי מלינו חטא במחשבה שסבר על לסתו שספחתו היא וכא עליה וזה התגללות דהמע"ה שלא יגדל המדורה מנד ימי מהיו כי יש היה מהמתים בעטיו של נחש ולזה קרחוהו בן ימי להגדיל מדורת חטאו לזה אמר יאמר כי אם אתה תופס את בן ימי לעגוש על המחשבה ג"כ גם בימי מהיו כמלא חטא מחשבה ו"ח בן בעון חולקתי כו' ואמר עוד בן אמת כו' כי אמר הכ' אם תכס לבך כו' כי לא ימי' לו ער ועונה כמ"ש בפנחס שלא חטא וכה"ב דמזה שסלמהיהיה מכס בתלמידים מוכח שאין עון בית דוד במעשה דב"ש ואמר דוד כאן על עצמו בן אמת ר"ל במחשבה וא"כ גם בימי כמלא העון וא"כ למה בסתום תכמה תודיעני כי לא רצוי ער ועונה לאיש אחר כמלא בו דבר ערמה . או יאמר בסתום כו' ע"ד כל היגע בניגעת מחפיש וזה בסתום ר"ל סתום מבני אדם כו' :

יד הָשִׁיבָה לִי שְׂשׂוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִסְמְכֵנִי .

טו אַלְמָנָה פְּשָׁעִים דְּרָכֶיךָ וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ ·
טז הַצִּילֵנִי מִדָּמִים אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי תְּרַנֵּן
לְשׁוֹנִי צִדְקָתֶךָ · יז אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד
תְּהִלָּתֶךָ · יח כִּי לֹא תַחְפֹּץ זֶבַח וְאֶתְּנָה עוֹלָה לֹא
תִרְצֶה · יט זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר
וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה · כ הֵטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת
צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָיִם : כא אָז תַּחְפֹּץ זִבְחֵי
צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל אָז יַעֲלוּ עַל מִזְבַּחֲךָ פָּרִים ·

השיבה לי כו' כי מתוך שמחה שורה רוה"ק כמו ביעקב ותחי רוח יעקב וזה ורוח נדיב' היא רוח הקד' נדיבה את נדיב הסכינה בת ה' לאברהם ובכל שמה כידוע וזה השיבה לי כו' ועי"ז רוח נדיבה הסמכני כנ"ל ·

נב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לְדָוִד : ב בְּבוֹא דוֹאֵג
הָאֲדֹמִי וַיַּגֶּד לְשָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ בָּא
דָוִד אֶל בֵּית אֲחִימֶלֶךְ : ג מַה תִּתְהַלֵּל בָּרָעָה
הַגִּבּוֹר חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם : ד הַוּוֹת תַּחְשֹׁב
לְשׁוֹנֶךָ כְּתַעַר מְלָטָשׁ עֹשֵׂה רְמִיָּה : ה אָהַבְתָּ
רָע מִטּוֹב שֶׁקֶר מִדַּבֵּר צֶדֶק סֶלָה : ו אָהַבְתָּ כָּל
דִּבְרֵי בָלַע לְשׁוֹן מִרְמָה : ז גַּם אֵל יִתֶּצְךָ לָנֶצַח
יַחְתְּךָ וְיִסָּחֲךָ מֵאֹהֶל וְשָׁרְשְׁךָ מֵאֶרֶץ חַיִּים סֶלָה :
ח וְיִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִירָאוּ וְעָלָיו יִשְׂחָקוּ : ט הֵנֵּה
הַגֶּבֶר לֹא יָשִׂים אֱלֹהִים מָעוּזּוֹ וַיִּבְטַח בְּרֹב עָשְׁרוֹ
יָעֹז בְּהַוָּתוֹ : י וְאָנִי כְּזֵית רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹהִים
בָּטַחְתִּי בְחֶסֶד אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד · יא אוֹדְךָ
לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְאֶקַּוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב נֶגֶד
חֲסִידֶיךָ :

אודך לעולם כי עשית כו' · יבואר עם מרז"ל טוב לפדם שלא נברא מסנברא וכמנו וגמרו כו' ולפ"ז אין לפדם להודות על בריאתו כי מי יודע מה יולד ואיך יתנהג בעולם ומיזו דרך טילך בה להימין או להשמאל אמנם כשיעברו רוב שנותיו של פדם שאז הקב"ה בעזרו וה' שומרו כמארז"ל ורגלי חסידיו כו' כיון שעברו רוב שנותיו אזי יש להפדם להודות על בריאתו וגם על כל העולם שנברא כמ"ש רז"ל כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל לצוות לזה והיינו ע"כ כי בדיק אחד צריך לכל העולם וזה מרז"ל בשביל בדיק אחד העולם נברא וזה כ' הכ' תודך שאני מודה לך על העולם אשר עשית וזה תומרו לעולם כי עשית ר"ל שעשית את העולם ואמר הטעם שאינו מתיירא מן החטא משום ותקוה שאמך ר"ל שאחר רוב שנותיו אזי תקוה שאמך כי טוב הוא לשמור ואמר נגד חסידיך ר"ל תומן שעברו ר"ה ונקראים חסידים כמ"ש הכ' רגלי חסידיו כמארז"ל כנ"ל · ואמרו רז"ל מיזהו יסורין של אהבה כל שאין בהם ביטול הפלה ונראה הטעם משום דים לפרש תומרם יסורין של אהבה ומהו הענין ליסר האהוב שלו בשביל גודל האהבה אליו ונראה עם תומרם ז"ל מפני מה היה מבותינו עקריס מפני שהקב"ה מתאוה להפלתם וזהו ענין של יסורין שהקב"ה תואב הבדיק ומתאוה להפלתם לזה שולח עליו יסורין למען יעמוד ויפלל הרי יסורין הן מחמת אהבה שמוסק בו ובתפלתו וזה שאמרז"ל יסורין שים בהם ביטול הפלה ח"ו אזי אינן של אהבה שהרי הוא מוכה ומעונה שאינו יכול להתפלל ואינם של אהבה ואיזו הם של אהבה כל שאין בהם ביטול תפלה כנ"ל ·

נג א לַמְנַצֵּחַ עַל מַחֲלַת מַשְׂכִּיל לְדָוִד : ב אָמַר
נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ
וְהִתְעִיבוּ עָוֶל אֵין עֹשֵׂה טוֹב · ג אֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם
הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם לִרְאוֹת הֵיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת
אֱלֹהִים · ד כֻּלּוֹ סָג יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה טוֹב
אֵין גַּם אֶחָד : ה הֲלֹא יֵדְעוּ פֹּעֲלֵי אָוֶן אֹכְלֵי
עַמִּי אָכְלוּ לֶחֶם אֱלֹהִים לֹא קָרָאוּ · ו שָׁם פָּחֲדוּ
פַּחַד לֹא הָיָה פָּחַד כִּי אֱלֹהִים פָּזַר עַצְמוֹת חֹנֶךָ
הֹבַשְׁתָּה כִּי אֱלֹהִים מָאָסָם · ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן
יְשׁוּעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב אֱלֹהִים שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל
יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל :

נד א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מַשְׂכִּיל לְדָוִד · ב בְּבוֹא
הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל הֲלֹא דָוִד
מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ : ג אֱלֹהִים בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי
וּבִגְבוּרָתְךָ תְּדִינֵנִי · ד אֱלֹהִים שְׁמַע תְּפִלָּתִי

הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי פִי : ה כִּי זָרִים קָמוּ עָלַי וְעָרִיצִים
בִּקְשׁוּ נַפְשִׁי לֹא שָׂמוּ אֱלֹהִים לְנֶגְדָּם סֶלָה : ו הִנֵּה
אֱלֹהִים עוֹזֵר לִי אֲדֹנָי בְּסוֹמְכֵי נַפְשִׁי : ז יָשִׁיב הָרַע
לְשֹׁרְרָי בַּאֲמִתְּךָ הַצְמִיתֵם : ח בְּנְדָבָה אֶזְבְּחָה לָךְ
אוֹדֶה שִׁמְךָ יהוה כִּי טוֹב : ט כִּי מִכָּל צָרָה
הִצִּילָנִי וּבְאוֹיְבַי רָאֲתָה עֵינִי :

נה א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מַשְׂכִּיל
לְדָוִד : ב הַאֲזִינָה
אֱלֹהִים תְּפִלָּתִי וְאַל תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתִי : ג הַקְשִׁיבָה
לִי וַעֲנֵנִי אָרִיד בְּשִׂיחִי וְאֶהֱימָה : ד מִקּוֹל אוֹיֵב
מִפְּנֵי עָקַת רָשָׁע כִּי יָמִיטוּ עָלַי אָוֶן וּבְאַף יִשְׂטְמוּנִי ·
ה לִבִּי יָחִיל בְּקִרְבִּי וְאֵימוֹת מָוֶת נָפְלוּ עָלָי :
ו יִרְאָה וְרַעַד יָבֹא בִי וַתְּכַסֵּנִי פַּלָּצוּת : ז וָאֹמַר מִי
יִתֶּן לִי אֵבֶר כַּיּוֹנָה אָעוּפָה וְאֶשְׁכֹּנָה : ח הִנֵּה אַרְחִיק
נְדֹד אָלִין בַּמִּדְבָּר סֶלָה · ט אָחִישָׁה מִפָּלֵט לִי
מֵרוּחַ סָעָה מִסָּעַר · י בַּלַּע אֲדֹנָי פַּלַּג לְשׁוֹנָם כִּי
רָאִיתִי חָמָס וְרִיב בָּעִיר · יא יוֹמָם וָלַיְלָה יְסוֹבְבֻהָ
עַל חוֹמֹתֶיהָ וְאָוֶן וְעָמָל בְּקִרְבָּהּ : יב הַוּוֹת בְּקִרְבָּהּ
וְלֹא יָמִישׁ מֵרְחוֹבָהּ תּוֹךְ וּמִרְמָה : יג כִּי לֹא
אוֹיֵב יְחָרְפֵנִי וְאֶשָּׂא לֹא מְשַׂנְאִי עָלַי הִגְדִּיל וְאֶסָּתֵר
מִמֶּנּוּ · יד וְאַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי אַלּוּפִי וּמְיֻדָּעִי :
טו אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ
בְּרָגֶשׁ : טז יַשֵּׁי מָוֶת עָלֵימוֹ יֵרְדוּ שְׁאוֹל חַיִּים
כִּי רָעוֹת בְּמְגוּרָם בְּקִרְבָּם · יז אֲנִי אֶל אֱלֹהִים
אֶקְרָא וַיהוָה יוֹשִׁיעֵנִי : יח עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם
אָשִׂיחָה וְאֶהֱמָה וַיִּשְׁמַע קוֹלִי · יט פָּדָה בְשָׁלוֹם
נַפְשִׁי מִקְּרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי : כ יִשְׁמַע אֵל
וְיַעֲנֵם וְיֹשֵׁב קֶדֶם סֶלָה אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוֹ וְלֹא
יָרְאוּ אֱלֹהִים · כא שָׁלַח יָדָיו בְּשִׁלּוּמָיו חִלֵּל
בְּרִיתוֹ · כב חָלְקוּ מֵחֶמְאוֹת פִּיו וּקְרָב לִבּוֹ רַכּוּ
דְבָרָיו מִשְּׁמָן וְהֵמָּה פְּתִיחוֹת : כג הַשְׁלֵךְ עַל יהוה
יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק :
כד וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים
וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ :

נו א לַמְנַצֵּחַ עַל יוֹנַת אֵלֶם רְחוֹקִים לְדָוִד מִכְתָּם
בְּאָחְזוֹ אוֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים בְּגַת : ב חָנֵּנִי
אֱלֹהִים כִּי שְׁאָפַנִי אֱנוֹשׁ כָּל הַיּוֹם לוֹחֵם יְלָחֲצֵנִי :
ג שָׁאֲפוּ שׁוֹרְרַי כָּל הַיּוֹם כִּי רַבִּים לֹחֲמִים לִי מָרוֹם :
ד יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטָח : ה בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל
דְּבָרוֹ בֵּאלֹהִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה בָשָׂר
לִי : ו כָּל הַיּוֹם דְּבָרַי יְעַצֵּבוּ עָלַי כָּל מַחְשְׁבוֹתָם
לָרָע · ז יָגוּרוּ יִצְפְּנוּ הֵמָּה עֲקֵבַי יִשְׁמֹרוּ כַּאֲשֶׁר
קִוּוּ נַפְשִׁי : ח עַל אָוֶן פַּלֵּט לָמוֹ בְּאַף עַמִּים הוֹרֵד
אֱלֹהִים : ט נָדִי סָפַרְתָּ אָתָּה שִׂימָה דִמְעָתִי
בְּנֹאדֶךָ הֲלֹא בְּסִפְרָתֶךָ : י אָז יָשׁוּבוּ אוֹיְבַי אָחוֹר
בְּיוֹם אֶקְרָא זֶה יָדַעְתִּי כִּי אֱלֹהִים לִי : יא בֵּאלֹהִים
אֲהַלֵּל דָּבָר בַּיהוָה אֲהַלֵּל דָּבָר : יב בֵּאלֹהִים
בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם לִי : יג עָלַי
אֱלֹהִים נְדָרֶיךָ אֲשַׁלֵּם תּוֹדוֹת לָךְ : יד כִּי הִצַּלְתָּ
נַפְשִׁי מִמָּוֶת הֲלֹא רַגְלִי מִדְּחִי לְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים
בְּאוֹר הַחַיִּים :

נז א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּבְרֹחוֹ
מִפְּנֵי שָׁאוּל בַּמְּעָרָה : חָנֵּנִי אֱלֹהִים
חָנֵּנִי כִּי בְךָ חָסְיָה נַפְשִׁי וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֶחְסֶה עַד
יַעֲבוֹר הַוּוֹת · ג אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵל
גֹּמֵר עָלָי : ד יִשְׁלַח מִשָּׁמַיִם וְיוֹשִׁיעֵנִי חֵרֵף שֹׁאֲפִי
סֶלָה יִשְׁלַח אֱלֹהִים חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ · ה נַפְשִׁי בְּתוֹךְ
לְבָאִים אֶשְׁכְּבָה לוֹהֲטִים בְּנֵי אָדָם שִׁנֵּיהֶם חֲנִית
וְחִצִּים וּלְשׁוֹנָם חֶרֶב חַדָּה : ו רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם
אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ : ז רֶשֶׁת הֵכִינוּ
לִפְעָמַי כָּפְפָה נַפְשִׁי כָּרוּ לְפָנַי שִׁיחָה נָפְלוּ בְּתוֹכָהּ
סלה

סֶלָה · ח נָכוֹן לִבִּי אֱלֹהִים נָכוֹן לִבִּי אָשִׁירָה
וַאֲזַמֵּרָה :
ט עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר:

נכון לבי אלהים · פ"ד ס"כ תמ"ח דכתנות לילה רמוי לבקר רחמים כו' ובסוף הלילה יבקש צרכיו וזהו נכון לבו כו' ולפ כבודו צרכי ומפרש ואזמר עורה נבל כו' והיינו בחנות כאמרן"ל כנור היה תלוי למעלה כו' ואעירה שחר לצרכי חדש · או יתכן נכון לבי שלבו נכון ובטוח שמוכה לעתיד להיות מצפה ומזמר לפ כבודי דהיינו הגוף ע"ד ותחת כבודו כו' וזהו אעירה שחר לעורר בזמן התחיה ובעבור זה הלות כי אנו בניס וע"כ תורך בעמים כי ניכני מיפס מטעמת עבד :

י אוֹדְךָ בָעַמִּים אֲדֹנָי אֲזַמֶּרְךָ בַּלְאֻמִּים : יא כִּי גָדוֹל
עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ וְעַד שְׁחָקִים אֲמִתֶּךָ :
יב רוֹמָה עַל שָׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדֶךָ :

אודך בעמים לפ שאנו בעמים ולאומים מתבוללים בתחסכים עכ"ז תודך כי גדול מעל שמים כו' כי ע"י אנו מוקיס מעון והגלות מכפרת שבירורו תברהס לע"ה לזה מעל השמים כו' דהיינו הסכר והחסד ועד שחקים ר"ל בעוה"ז כו' דהיינו דין כמ"ש תורה דחיית בה אמת מצמ"כ בעכוה"ז הוא להיפך רומה על השמים כו' סס הדין ועל כל הארץ יגחלו כבוד בעוה"ז הסוף · ק"י רומה כו' לסתור הטענה כי אנחנו אין רלוי לתפלה רק שרפי מעלה התירוץ הוא כי הס ג"כ קטני ערך וזהו רומה על השמים ג"כ רס ובעבור זה גס על הארץ מנד הארץ :

נח א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם :
ג הָאֱמֻנִם אֲלָם צֶדֶק תְּדַבְּרוּן מֵישָׁרִים
תִּשְׁפְּטוּ בְּנֵי אָדָם · ג אַף בְּלֵב עוֹלוֹת תִּפְעָלוּן
בָּאָרֶץ חֲמַס יְדֵיכֶם תְּפַלֵּסוּן : ד זֹרוּ רְשָׁעִים מֵרָחֶם
תָּעוּ מִבֶּטֶן דִּבְּרֵי כָזָב : ה חֲמַת לָמוֹ כִּדְמוּת חֲמַת

נָחָשׁ כְּמוֹ פֶּתֶן חֵרֵשׁ יַאְטִם אָזְנוֹ · ו אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחֲשִׁים חוֹבֵר חֲבָרִים מְחֻכָּם ·
ז אֱלֹהִים הֲרָס שִׁנֵּימוֹ בְּפִימוֹ מַלְתָּעוֹת כְּפִירִים נְתוֹץ
יְהוָה · ה יִמָּאֲסוּ כְּמוֹ מַיִם יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ יִרְרוֹךְ
חִצָּיו כְּמוֹ יִתְמוֹלָלוּ · ט כְּמוֹ שַׁבְּלוּל תָּמֵס יַהֲלֹךְ
נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל חֲזוּ שָׁמֶשׁ : י בְּטֶרֶם יָבִינוּ סִירוֹתֵיכֶם
אָטָד כְּמוֹ חַי כְּמוֹ חָרוֹן יִשְׂעָרֶנּוּ :

האמנם חלס נדק תדברון מישרים תשפטו בני חדס לף בלב כו' בלב עולות תפעלון · יתכן לפרש ע"פ תמרס ז"ל במס' חולין מה תומתו של חדס בעולס הזה יעשה עצמו כחלס יכול לף ל"ת כן ת"ל נדק תדברון יכול יגים דעתו ת"ל מיסריס תשפטו ב"ח ומ"ס יכול יגים דעתו הוא לכחורה תמוה דמיכי תיתי דיגים דעתו דבשלמא דמ"ס נתחלה יכול לף ל"ת ניחא הוחיל ואמר יעשה עצמו כחלס ה"ק דלכל דבר יעשה עצמו כחלס תמנס להגים דעתו מה"ת דיגים דעתו מתין גלמד דבר זה מדברים שתמר בתחלה דהא תדרכה תמר שיעשה עצמו כחלס ולא יסיב חורפו דבר וזהו ממדת ענוה וגס מ"ס מיסריס תשפטו פירס"י ז"ל מרן חלקה שנוחה לדרס ולפי דרכינו יפורש בעין לחר לפי מ"ס בספר ג' על מה שתמר הכ' כי יוס לך' על כל גחה ורס ועל כל נשף ושפל דלכחורה יפלף על מה יענש השפל וכ' דלפעמים חדס שומע חרפתו מחבירו ושותק מחמת גודל גחותו והוא מחשב בלבו חין לי בזיון כלל כשהחדס הזה מדבר לי דברים רעים מחמת שהוא נבזה ושפל וחיני מסגיח כלל בדברי שפל כזה הוחיל וחני גדול בתורה ובמעלות וכבודי הוא שלא להסיב לו דבר לריב עס חיש כזה נבזה ושפל הרי שעשה שלו היא בח מגודל גחותו וזה כ' הכ' ועל כל נשף ושפל שתמחת שנשף בעיניו הוא שפל וחינו מסיב חורפו דבר לזה עונש יענש כ"כ נס' ק' תמנס יקשה לכחורה עדיין הא בחמת חינו מסיב לחורפו וק"כ חין לו עון רק מחשבתו הרעה וק"כ לחותי יענש הא חין הקב"ה מנרף המחשבה רעה למעשה רק העניין הוא לפמ"ש בעל נזר הקודש בחשבת הגחוה הקב"ה מנרפה למעשה הוחיל ודמוהו ז"ל לעט"ז ובט"ז הקב"ה מנרף למעשה וכמו שלמדו רז"ל מדכתיב למען תפוס חת ישראל בלבם לכך בגחוה שהיא כעט"ז ג"כ עונש יענש על המחשבה ונלקו דברי הספר הכ"ל וזה נמי מס"ה והסר כעס מלבך דהכועס נמי כעט"ז לכך חמר והסר כעס מלבך דגס בלב חסור הכעס ונענש עליו ובז' כחזיר לעניננו יכול יגים דעתו ר"ל חחר שחמרת דלד"ת לף יעשה עצמו כחלס וק"כ קשה מחוד

לחדס

כל בוגדי און סלה · ז ישובו לערב יהמו בכלב ויסובבו עיר · ח הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם כי מי שומע · ט ואתה יהוה תשחק למו תלעג לכל גוים · י עוז אליך אשמורה כי אלהים משגבי · יא אלהי חסדי יקדמני אלהים יראני בשוררי · יב אל תהרגם פן ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגננו אדני · יג חטאת פימו דבר שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומכחש יספרו · יד כלה בחמה כלה ואינמו וידעו כי אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה · טו וישובו לערב יהמו בכלב ויסובבו עיר · טז המה ינועון לאכול אם לא ישבעו וילינו · יז ואני אשיר עזך ארנן לבוקר חסדך כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי · יח עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי :

ס א למנצח על שושן עדות מכתם לדוד לתמר · ב בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה וישב יואב ויך את אדום בגיא מלח שנים עשר אלף · ג אלהים זנחתנו פרצתנו אנפת תשובב לנו · ד הרעשתה ארץ פצמתה רפה שבריה כי מטה · ה הראית עמך קשה השקיתנו יין תרעלה · ו נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קשט סלה · ז למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני · ח אלהים דבר בקדשו אעלזה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד · ט לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחוקקי · י מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי · יא מי יובלני עיר מצור מי נחני עד אדום · יב הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו

לחדש לתפוס מדת הגלמות רק לעניין שלא יסיד למחרפו דבר וכ"כ ה"ג דיעבד בדרך זה סיגים דעתו ומתוך כך יסתוק למחרפו שלא יחשבו דברי מחרפו בעיניו מחמת סיבותו שלבו ויבטח עצמו והכל לפי המדיים והמתבייש לזה אמר מעריס תשפטו ד"ת ר"ל סיהיו במשפט ובדעתך תשפוט שכל כ"ת הס סוים ועכ"ז יסתוק ולא יסיד רק יעשה עצמו כאלם וזה כ' הכ' התוכס כו' כמו שדרשו רז"ל וכפי מה שפרשנו כוונתם · ואמר לקח בלב כו' ר"ל אחר שאמר מעריס כו' והייגו שלא יגיס דעתו וכו"ס ע"ז אמר שלא תאמר דגס כסיגים דעתו תיגו נעגס ולא תבזה עליו רעה דהא תיגו רק מחשבה לז"ת שתיגו כן לקח בלב ר"ל שהגאוה תיגה רק בלב הרי היא כמו עולות תפעלון ר"ל כאלו עשיתם בפועל ממדת הגאוה וכמ"ל ממדת הגאוה דהוי כע"ז · עוד יש לרמז בכ' לקח בלב כו' כמ"ל דבכעס ג כ נידון על המחשבה כמעשה דהוי ג"כ כע"ז ויהיה פי' מלת לקח לשון כעס כמו וחרה לקח וחמר לקח בלב ר"ל כשהכעס היה בלב ע"ז עולות תפעלון הרי היא כאלו עשיתם העולה בפועל דהכעס הוי כעובד ע"ז כמ"ש כ"ל :

יא ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע · יב ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש אלהים שפטים בארץ :

ישמח צדיק כי חזה נקם כו' ר"ל שקרוב כ"כ ממנו שרוחץ פעמיו בדם שלו והוא גיהנם וזהו רק פרי לצדיק וזהו לך וגם לך יש ר"ל שהדין יהא ממועט ובזה"ק בקריעת י"ס נגוף למצריס ורפא ליסראל ובגמרא כמי פלגא כו' וזהו לך ר"ל זקו רק לצדיק עכשו מתיקון פעור ותועל' מכי"ר חיס מהר כ"ל והבן :

נט א למנצח אל תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את הבית להמיתו :

ב הצילני מאויבי אלהי ממתקוממי תשגבני · ג הצילני מפועלי און ומאנשי דמים הושיעני · ד כי הנה ארבו לנפשי יגורו עלי עזים לא פשעי ולא חטאתי יהוה · ה בלי עון ירוצון ויכוננו עורה לקראתי וראה · ו ואתה יי אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד כל הגוים אל תחן

אמרות

בְּצִבְאוֹתֵינוּ : יג הָבָה לָנוּ עֶזְרַת מִצָּר וְשָׁוְא תְּשׁוּעַת אָדָם : יד בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל וְהוּא יָבוּס צָרֵינוּ :

הבה לנו עזרת כו' ע"ד נדקה מקרבת הגאולה ובזמן שמ"ו אין עוסקין בצדקה אלו יבוזן זריס יגיעם אלו מרודים אלא בצפ"ה ומגשיך נדקה וזה הבה לנו עזרת מצר ע"י הצר הצורר כי בעו"ה שוא תשועת אדם דהיינו אים את אחיו יעזורו הקרויים אדם . ג"י ושוא כו' והוא כי יבקש רחמים על ישראל הבה לנו ואח"כ הלך להרגיע ישראל ולהוכיחם ואמר להם כי הלא שביה בצדקה והיינו אחרי אמשפט שדן דין אמת שהצדקה משלו וכאמרינו בכ' ובכל ארץ כו' ובאמרם מיום שעמד על דעתו כו' וכאמר הכ' ציון במשפט וז"ל שוא תשועת אדם ר"ל גם איש יושיע לאחיהו התשוע'היו משלו ושוא הוא אך אם בלקי'נעשה חיל דהיינו כיוון בזרוע ע"ד נעשה שוחק אזי הוא יבוס צריהו כנ"ל : ג"י בכ' הכ' עם הידוע מאמר הכ' אחת הכחשת כו' ועכ"ז ומגשיך נדקה וכאמרינו שפטני ה' כצדקי וכתומי בלבי ולא העושק כמ"ש המפרשים ז"ל וסיפר עוד אחד ואמר כי אחרי שמציאו בעת ה' נשפט ובחרבו זבח לה' ביום הרג רב כידוע בקרקי קודש וקיי"ל דאיהו מת ומשלם אך בדין שמים מחייב ומת ומשלם כאשרז"ל וזה בלקים ואם אמשפט לבלקים הוא אז נעשה חיל בלשון כאן ויאשרלא עושה חיל וגם והוא יבוס צריהו כאמור כנ"ל :

תהודות

סב א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן מִזְמוֹר לְדָוִד • ב אַךְ אֶל אֱלֹהִים דּוֹמִיָּה נַפְשִׁי מִמֶּנּוּ יְשׁוּעָתִי • ג אַךְ הוּא צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט רַבָּה • ד עַד אָנָה תְּהוֹתְתוּ עַל אִישׁ תְּרָצְחוּ כֻלְּכֶם כְּקִיר נָטוּי גָּדֵר הֲדָחוּיָה : ה אַךְ מִשְּׂאֵתוֹ יָעֻצוּ לְהַדִּיחַ יִרְצוּ כָזָב בְּפִיו יְבָרֵכוּ וּבְקִרְבָּם יְקַלְלוּ סֶלָה • ו אַךְ לֵאלֹהִים דּוֹמִי נַפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִקְוָתִי •

אך לאלהים דומי נפשי כו' יתכן ע"ד וידוס אהרן וגם כשארז"ל אגרת דבי טמיא-שתיקותא וזה אך לאלקים ר"ל אין תקוה רק לאלהים להדין דומי נפשו • ואמר כי ממני תקותי מהשתיקה הזאת היא תקותי ושכרי כאמרם אגרת דבי טמיא כו' כנ"ל •

ז אַךְ הוּא צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׂגַּבִּי לֹא אֶמּוֹט • ח עַל אֱלֹהִים יִשְׁעִי וּכְבוֹדִי צוּר עֻזִּי מַחְסִי בֵּאלֹהִים • ט בִּטְחוּ בוֹ בְּכָל עֵת עָם שִׁפְכוּ לְפָנָיו לְבַבְכֶם אֱלֹהִים מַחְסֶה לָנוּ סֶלָה • י אַךְ הֶבֶל בְּנֵי אָדָם כָּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד • יא אַל תִּבְטְחוּ בָעֹשֶׁק וּבְגָזֵל אַל תֶּהְבְּלוּ חַיִל כִּי יָנוּב אַל תָּשִׁיתוּ לֵב •

יב אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי כִּי עֹז לֵאלֹהִים •

אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי כו' יתכן כדרז"ל בכל מאודך בכל מדה שהוא מודד לך כו' ר"ת בכל מאודך ותרתי מכלן וזה יאמר אחת דבר אלקים שתים זו שמענו מבכל מאודך ובאחת תרתי מכלן ולכאורה להה לאחוד בכל מדה ר"ל למכתב גם בפ' שניה וע"כ דהכונה גם בכל מאודך וזה לא שייך בדברים אך אולי זה לאחוד וגם אי לכל מדה כמו תקשי דמס"ה ר"ל למכתב בפ' שניה אע"כ דזה לאחוד כנ"ל :

יג וְלְךָ אֲדֹנָי חֶסֶד כִּי אַתָּה תְּשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ

ולך ה' חסד כי אתה תשלם כו' ארז"ל כתיב ולך ה' החסד וכתיב כמעשהו והנה דברי תורה ניתנו לדרוש וכפטים יפותן סלה והרבה פירושים נאמרו בדבר והנראה

סג א מִזְמוֹר לְדָוִד בְּהֶיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה ׃
ב אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כָּמַהּ
לְךָ בְשָׂרִי בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם : ג כֵּן
בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִיךָ לִרְאוֹת עֻזֶּךָ וּכְבוֹדֶךָ : ד כִּי טוֹב
חַסְדְּךָ מֵחַיִּים שְׂפָתַי יְשַׁבְּחוּנָךְ ׃

והגרתה לעני"ד עס מה שמעתי פירוש נחמד ומתקבל על
הדעת ז"ל שזכר מנוח מנוי כו' והוא בהיות ידוע מאמרס
ז"ל בזמן שהחדש מתעבר שכינה מה לשון אומרת קלני
מראשי כו' אם כך על דמן של רשעים שנשפך ק"ו כו'
מהיות שהקב"ה רחום וחנון ורב חסד ואפץ בטובתן של בריות
ולא במיתתן והשחתתם וזה טוען הרשע לפי שהוא בהכרח
כי אלהי משפט ה' ובמשפט יעמיד ארץ עכ"ז מגודל רחמיו
קשה הדבר מאד לפניו ובכל נרתם לו גר כביכול כי רצונו
להטיב וטוב ה' לכל רק נפש רשע תותה רע על עצמו נמצא
הטוען של רשע הוא התנגדות להכורח יתי' . ומעתה היפיך
שכר טוב של הצדיק ודאי קורת רוח גדול הוא לפניו כי
הלא חפצו רק להיטיב והנה בכל עת עיקר עשיית מצוותינו
מה יוצא להקב"ה מזה זולת כאשר נמצא בקרבנות ריח
ניחוח שאמרתי ועשית רצוני וכן בכל המצות והיפיך בעוברי
רצונו והשתא צדקו מאמרס ז"ל שכר מצוה מצוה שכר
עבירה הוא מצוה כמו במצוה עושה רצונו של הקב"ה כן
התשלומין ג"כ הוא רצונו ית' כי חפץ חסד הוא וה"ז מצוה
שנעשה רצון הבורא ית' והיפיך שכר עבירה . וזה דבר נאה
ומתקבל כן שמעתי וזהו פי' הכתוב ולך ה' החסד כי לך
הוא מדת החסד ואתה רב חסד וחפץ חסד הוא והבן .
(כ"ל שעיקר הדיוק כי אתה משלם הייגו שכר טוב על המצות
הקב"ה בעצמו משלם טובות וק"ל) וזהו כוונת שאמרו
לצדיק כי טוב כו' וז"ל עמדיס צדיק טוב כו' וכ"כ ברשע
רע מה שפרי מעלליהם יאכלו הוא בעצמו טוב והיפיך
חומר על הרשע על הרע הזה עצמו שגומל ידיו יעשה לו
כנ"ל וזהו פי' הכ' אחת דבר אלקים שתים כו' ר"ל שתדע
שבכל מצוה ומצוה לך שאחת היא שנתנו מביניס כי שתים
הוא והטעם מהיות כי הדין מוכרח כי עוז הדין לאלקים
ואלקי משפט ה' אבל בחסד ולך ה' החסד כי כל חפצו
לחסד ולזה כי אתה תשלם כו' נחסד כמעשיהם והרי כאן
שתים שמענו :

א"י אחת דבר דין דע"ז או דרוש ועי"ז שתי' שמעתי דהייגו
לענין השכר בשלימות מק"ו וזהו מדחזינן כי עוז
כו' ק"ו למדה טובה . ולך כו' לשלם על כולו כמעשה
כו' נ"ל :

סה א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד · ב שִׁמְעָה אֱלֹהִים
קוֹלִי בְשִׂיחִי מִפַּחַד אוֹיֵב תִּצֹּר חַיָּי · ג תַּסְתִּירֵנִי
מִסּוֹד מְרֵעִים מֵרִגְשַׁת פּוֹעֲלֵי אָוֶן · ד אֲשֶׁר שָׁנְנוּ
כַחֶרֶב לְשׁוֹנָם דָּרְכוּ חִצָּם דָּבָר מָר · ה לִירוֹת

בסמתר

כי טוב חסדיך כו' יתכן עס שמרינו בכ' הכ' לך ה'
הצדקה ולכן בושת הפנים והכווכה כי צדקה גדולה
עשה הקב"ה לנו שזיכנו לעמוד ולהתפלל לפניו לא כי
תחכונו שפלים וגבזים ואיך נזכה לעמוד לפני המלך אלקי
המלכים הקב"ה ואין זה כ"א מחסד של וטובו ורחמיו וחסדיו
הגדולים ולפעמים החדש מתביים מפני המלעיגים עליו
הרי שחרפה היא לו ובושה לעבוד את ה' וזהו כ' הכ' לך
ה' הצדקה מה שהרשית לנו להתפלל ולחנחנו בושים בדבר
זה ולחרפה נחשב לנו וז"ש ולנו בושת הפנים הרי שהתפלה
שלנו מתפללים היא מחסד של כל היום וטובו וגם נקרא חסד
כי הוא בין לעניים ובין לעשירים כמשחרז"ל בג' דברים ג"ח
יותר מן הצדקה ונקדים עוד כי שכר מצוה מצוה ושכר זה
היא בעוה"ז כי המתים חפצי ושכר אחר יש שילם לעה"ב
למחר לקבל שכרם ולא בהאי עלמא כך שמעתי וגם השכר
דעלמא דאתי נקרא חסד כי מי הקדימני ואשלם כמו שבארתי
בתורך . והנה מרז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז
כו' וזה כי טוב חסדך מחייב ר"ל החסד שהוא מחייב
דהייגו בעוה"ז הוא טוב מעוה"ב ומהו השכר שפתי ישבחונך
דהייגו לעבדך בלב שלם כנ"ל :

ה כֵּן אֲבָרֶכְךָ בְחַיָּי בְּשִׁמְךָ אֶשָּׂא כַפָּי · ו כְּמוֹ
חֵלֶב וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי וְשִׂפְתֵי רְנָנוֹת יְהַלֵּל פִּי ·
ז אִם זְכַרְתִּיךָ עַל יְצוּעָי בְּאַשְׁמֻרוֹת אֶהְגֶּה בָּךְ ·
ח כִּי הָיִיתָ עֶזְרָתָה לִי וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ אֲרַנֵּן ·
ט דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ בִּי תָמְכָה יְמִינֶךָ · י וְהֵמָּה
לְשׁוֹאָה יְבַקְשׁוּ נַפְשִׁי יָבֹאוּ בְּתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ ·
יא יַגִּירֻהוּ עַל יְדֵי חָרֶב מָנָת שְׁעָלִים יִהְיוּ ·
יב וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים יִתְהַלֵּל כָּל הַנִּשְׁבָּע בּוֹ
כִּי יִסָּכֵר פִּי דוֹבְרֵי שָׁקֶר :

בשמך תשע כפי כו' כי דהמע"ה נלחם בשמו כתמור ותנחמו
בשם כו' ויש ידין למלחמה להלבים הדבר בפני
ב"ח וזהו בשמך תשע כפי כנ"ל :

בְּמִסְתָּרִים תָּם פִּתְאֹם יוֹרֵם וְלֹא יִירָאוּ · ו יַחֲזִקוּ לָמוֹ דָּבָר רָע יְסַפְּרוּ לְטָמוֹן מוֹקְשִׁים אָמְרוּ מִי יִרְאֶה לָמוֹ · ז יַחְפְּשׂוּ עוֹלוֹת תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ וְקֶרֶב אִישׁ וְלֵב עָמֹק · ח וַיּוֹרֵם אֱלֹהִים חֵץ פִּתְאֹם הָיוּ מַכּוֹתָם · ט וַיַּכְשִׁילֻהוּ עָלֵימוֹ לְשׁוֹנָם יִתְנוֹדְדוּ כָּל רֹאֵיהֶם בָּם · י וַיִּירְאוּ כָּל אָדָם וַיַּגִּידוּ פֹּעַל אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂהוּ הִשְׂכִּילוּ · יא יִשְׂמַח צַדִּיק בַּיהוָה וְחָסָה בוֹ וְיִתְהַלְלוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב ·

סה א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד שִׁיר · ב לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן וּלְךָ יְשֻׁלַּם נֶדֶר · ג שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה עָדֶיךָ כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ · ד דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם · ה אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְטוּב בֵּיתֶךָ קֹדֶשׁ הֵיכָלֶךָ · ו נוֹרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ מִבְטָח כָּל קַצְוֵי אֶרֶץ וְיָם רְחֹקִים · ז מֵכִין הָרִים בְּכֹחוֹ נֶאְזָר בִּגְבוּרָה · ח מַשְׁבִּיחַ שְׁאוֹן יַמִּים שְׁאוֹן גַּלֵּיהֶם וַהֲמוֹן לְאֻמִּים · ט וַיִּירְאוּ יוֹשְׁבֵי קְצָוֹת מֵאוֹתֹתֶיךָ מוֹצָאֵי בֹקֶר וְעֶרֶב תַּרְנִין · י פָּקַדְתָּ הָאָרֶץ וַתְּשֹׁקְקֶהָ רַבַּת תַּעְשִׁרֶנָּה פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם תָּכִין דְּגָנָם כִּי כֵן תְּכִינֶהָ · יא תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַחֵת גְּדוּדֶיהָ בִּרְבִיבִים תְּמוֹגְגֶנָּה צִמְחָהּ תְּבָרֵךְ · יב עִטַּרְתָּ שְׁנַת טוּבֶךָ וּמַעְגָּלֶיךָ יִרְעֲפוּן דָּשֶׁן · יג יִרְעֲפוּ נְאוֹת מִדְבָּר וְגִיל גְּבָעוֹת תַּחְגֹּרָנָה · יד לָבְשׁוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים יַעְטְפוּ בָר יָתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ :

שומע תפלה כו' · כל בשר כו' נראה עם הידוע דברי הלבוש בענין הסגחה לסתור דעת הכופרי' כי אין זה כבודו להסגיח בספלים וזהו כפירה כי גם מלאכי רומה ספלי' ככנדו ואין הסגחתו כי אם מעבוה ה"ס לתחתוני' וזהו כוונת הכתוב כי רס ה' וספל ירקה ע"ש · וגם בענין הלגול והסבא יתכן כן כי גם עליונו לסבא ולא במלאכים יתקלס דוקא כי שירה שלהם ג"כ אינה לרצון כ"ה מנד רחמיו ורחמיו מרובים גם בגדיכו והתרכבו בזה וכ"כ גדול ה' ועכ"ז ומהולל מאד גם בתחתונים מהיות ולגדולתו אין חקר לזה ל"ש בין עליונים לתחתונים ולא כדעת הכופרים כי כבודו בעליונים וה"ז ח"ו כחק לגדולתו ומדרגת אחר שגם שם מנד החסד כו' כנ"ל : וזהו כוונת הכתוב למען יזמרך כבוד שהכבוד הוא לזמר לך ולא ידוס שאין הכבוד לידוס כדעת הכופרים הנ"ל דה"ז כותן ח"ו חק לגדולתו לכך ה' ג' לעולם תודך והכונה לעולם ר"ל גם בזמי' בזמדרג' כרחמי' יסייעו תמיד בעל הרחמים כידוע וזהו שומע תפלה אחר שידענו שה' שומע תפלה יהי' ממי שיהי' מלדיק גדול ע"כ עדיך כל בשר יבואו כי הרחמים אין להם סוף וזהו שאירה לה' כי גם על מלאכים ותיות גלה וזהו גלה רק בעמותו ירבה וזהו יועיל גם לי כנ"ל כאן :

סו א לַמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר הָרִיעוּ לֵאלֹהִים כָּל הָאָרֶץ · ב זַמְּרוּ כְּבוֹד שְׁמוֹ שִׂימוּ כָבוֹד תְּהִלָּתוֹ · ג אִמְרוּ לֵאלֹהִים מַה נּוֹרָא מַעֲשֶׂיךָ בְּרֹב עֻזְּךָ יְכַחֲשׁוּ לְךָ אֹיְבֶיךָ · ד כָּל הָאָרֶץ יִשְׁתַּחֲוּוּ לְךָ וְיַזַּמְּרוּ לְךָ יְזַמְּרוּ שְׁמֶךָ סֶלָה · ה לְכוּ וּרְאוּ מִפְעָלוֹת אֱלֹהִים נוֹרָא עֲלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם · ו הָפַךְ יָם לַיַּבָּשָׁה בַּנָּהָר יַעֲבְרוּ בָרֶגֶל שָׁם נִשְׂמְחָה בוֹ · ז מֹשֵׁל בִּגְבוּרָתוֹ עוֹלָם עֵינָיו בַּגּוֹיִם תַּצְפֶּינָה הַסּוֹרְרִים אַל יָרוּמוּ לָמוֹ סֶלָה · ח בָּרְכוּ עַמִּים אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעוּ קוֹל תְּהִלָּתוֹ · ט הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַחַיִּים וְלֹא נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ · י כִּי בָחַנְתָּנוּ אֱלֹהִים צְרַפְתָּנוּ כִּצְרֹף כָּסֶף · יא הֲבֵאתָנוּ בַמְּצוּדָה שַׂמְתָּ מוּעָקָה בְּמָתְנֵינוּ · יב הִרְכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ בָּאנוּ בָאֵשׁ וּבַמָּיִם וַתּוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה · יג אָבוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת אֲשַׁלֶּם לְךָ נְדָרָי · יד אֲשֶׁר פָּצוּ שְׂפָתָי וְדִבֶּר פִּי בַּצָּר לִי · טו עוֹלוֹת מֵחִים אַעֲלֶה לְךָ עִם קְטֹרֶת אֵילִים אֶעֱשֶׂה בָקָר עִם עַתּוּדִים סֶלָה · טז לְכוּ שִׁמְעוּ וַאֲסַפְּרָה כָּל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה לְנַפְשִׁי · יז אֵלָיו פִּי קָרָאתִי וְרוֹמַם תַּחַת לְשׁוֹנִי · יח אָוֶן אִם ראיתי

רָאִיתִי בְרִבִּי לֹא יִשְׁמַע אֲדֹנָי · יט אָכֵן שָׁמַע אֱלֹהִים הִקְשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי · כ בָּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא הֵסִיר תְּפִלָּתִי וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי :

סו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר שִׁיר · ב אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה · ג לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ · ד יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם · ה יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִישֹׁר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה ·

ו יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם ·

אלהים יחננו ויברכנו כו׳ · ע״י הצדקה כי בגלל הדבר הזה יברכך כו׳ וגם הדין יחננו והוא ע״י הצדקה ויאר פניו כו׳ שהצדקה מאירה זמן רב בסוד וצדקתו עומדת לעד כמ״ש התו״י וזהו לדעת בארץ דרכך כו׳ שתתה נוהג עמנו כביכול וע״ז יודע בכל גויס ישועתך דבטל טענת עבד שמכרו וע״ד מחי׳ מתיס מתה וכניס מנחנו לזה ורב להושיע כנ״ל :

ז אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ ·
ח יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ ·

ארץ נתנה יבולה כו׳ דהיינו עד שמיס יברכנו כו׳ ושכר הנלחי ג״כ דהיינו יברכנו כו׳ וירחו אותו להנות מזיו השכינה :

סח א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר שִׁיר · ב יָקוּם אֱלֹהִים יָפוּצוּ אוֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו מִפָּנָיו · ג כְּהִנְדֹּף עָשָׁן תִּנְדֹּף כְּהֵמֵס דּוֹנַג מִפְּנֵי אֵשׁ יאבדו רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים · ד וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ יַעֲלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְיָשִׂישׂוּ בְּשִׂמְחָה · ה שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו · ו אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ · ז אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה ·

ח אֱלֹהִים בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ בְּצַעֲדְךָ בִּישִׁימוֹן סֶלָה · ט אֶרֶץ רָעָשָׁה אַף שָׁמַיִם נָטְפוּ מִפְּנֵי אֱלֹהִים זֶה סִינַי מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל · י גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוננתה · יא חַיָּתְךָ יָשְׁבוּ בָהּ תָּכִין בְּטוּבְךָ לֶעָנִי אֱלֹהִים · יב אֲדֹנָי יִתֵּן אֹמֶר הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא רָב ·
יג מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדּוֹדוּן יִדּוֹדוּן וְנוֹת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל · יד אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ · טו בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן · טז הַר אֱלֹהִים הַר בָּשָׁן הַר גַּבְנוּנִים הַר בָּשָׁן · יז לָמָּה תְרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנוּנִים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ אַף יְיָ יִשְׁכֹּן לָנֶצַח · יח רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָּם סִינַי בַּקֹּדֶשׁ · יט עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יָהּ אֱלֹהִים · כ בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה · כא הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת וְלַיהוִה אֲדֹנָי לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת ·
כב אַךְ אֱלֹהִים יִמְחַץ רֹאשׁ אֹיְבָיו קָדְקֹד שֵׂעָר מִתְהַלֵּךְ בְּאַשְׁמָיו · כג אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצוּלוֹת יָם · כד לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בָּדָם לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ מֵאֹיְבִים מִנֶּהוּ · כה רָאוּ הֲלִיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים הֲלִיכוֹת אֵלִי מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ · כו קִדְּמוּ שָׂרִים אַחַר נוֹגְנִים בְּתוֹךְ עַלָמוֹת תֻּפֵּפוֹת · כז בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים אֲדֹנָי מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל · כח שָׁם בִּנְיָמִין צָעִיר רֹדֵם שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם שָׂרֵי זְבֻלוּן שָׂרֵי נַפְתָּלִי :

גשם נדבות כו׳ ע״ד גדול יום הגשמים ועניו לה׳ בתודה וזהו גשם תניף אלהים כביכול מריס הדין כי הרחמים יכוסה בשם רוממות והירידה לדין כמו שאמרנו בכ׳ תרוממך כו׳ ותניף אלהים שגם הוא רחמים והכל יסופה ונחלתך בעלי יסורין וגלגה יתנחמו וזה שהכל רחמים וזהו שתה כוונת כנ״ל נכון :

אמרות טהורות

א״י גסס נדבות כו׳ ע״ד יוס הגסמיס בקבון גליות וזהו גסס הוא כמו נחלתך ונלאה תתה כוונת דסייעו קיבון גליות ויומתק עס מאמרינו שהגסס הוא סימן לישועה וזהו נחלתך ונלאה בפגעי היסורין תתה כוונת תחרי ערוחיס בתוס הישועה מגסמיס לף דקסה יומף דמטרי והבן : וגס דברי רז״ל יתתקו בזה כי קיבון גליות הוא ג״כ כדוגמת זה תבלי מסיח ומעמיד להס מלך קסה ועכ״ז עי״ז בא ישועה לעולס כנ״ל :

כט צִיָּה אֱלֹהֶיךָ עֻזֶּךָ עוזה אֱלֹהִים זוּ פָּעַלְתָּ לָנוּ׃
ל מֵהֵיכָלְךָ עַל יְרוּשָׁלַיִם לְךָ יוֹבִילוּ מְלָכִים שַׁי ׃
לא גְּעָר חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס
בְּרַצֵּי כָסֶף בַּזֹּר עַמִּים קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ׃ **לב** יֵאָתְיוּ
חַשְׁמַנִּים מִנִּי מִצְרַיִם כּוּשׁ תָּרִיץ יָדָיו לֵאלֹהִים ׃
לג מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ אֲדֹנָי סֶלָה ׃
לד לָרֹכֵב בִּשְׁמֵי שְׁמֵי קֶדֶם הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז׃

צוה מלהיך עוזך ׃ דידוע דמלמלת הקב״ה עוזרו כו׳ ופ״ה הסכר בסלימות כידוע ׃ וזהו שמדבר מל המדס נוס מלהיך עוזך מה שתתה בעוז נגד היסה״ר בחמת נוס מלקיך ועכ״ז מסבל הסס עוזך מלקיס עוז סלו זו עצמו פעלתו לנו תתה פועל זאת לנו לסכר כנ״ל :

לה תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גַּאוָתוֹ וְעֻזּוֹ
בַּשְּׁחָקִים׃ **לו** נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל
הוּא נוֹתֵן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים ׃

תנו עוז לאלהים ׃ כי המדס המתגבר על יצרו נקרא גבור כמאמר מיזה גבור כו׳ וה״ז גבורה ועוז תמצא מיס מגלגב יחסוד כי לד׳ הישועה ולא בכחו יגבר מיס ולא יתגאה ע״י שנלא היסה״ר וזהו תנו עוז לאלהים ולא לך העוז מהיות על ישראל גאותו מלא גאוה ועוזו נגד היסה״ר הוא בשחקים דכל מן הדכא הרי מין זה כ״ל יד ד׳ עשתה זאת להתגבר נגד היסה״ר כנ״ל וזה כ׳ הכ׳ הרגינו לאלהים עוזינו ר״ל הרגינו בלי גאוה כי לאלהים עוזינו נגד היסה״ר כנ״ל :

סט א לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁנִּים לְדָוִד ׃ **ב** הוֹשִׁיעֵנִי
אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ׃ **ג** טָבַעְתִּי
בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד בָּאתִי בְמַעֲמַקֵּי מַיִם וְשִׁבֹּלֶת

שְׁטָפַתְנִי ׃ **ד** יָגַעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינָי
מְיַחֵל לֵאלֹהָי ׃ **ה** רַבּוּ מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשִׁי שֹׂנְאַי חִנָּם
עָצְמוּ מַצְמִיתַי אֹיְבַי שָׁקֶר אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז
אָשִׁיב ׃ **ו** אֱלֹהִים אַתָּה יָדַעְתָּ לְאִוַּלְתִּי וְאַשְׁמוֹתַי
מִמְּךָ לֹא נִכְחָדוּ ׃ **ז** אַל יֵבֹשׁוּ בִי קַוֶּיךָ אֲדֹנָי יְהוִה
צְבָאוֹת אַל יִכָּלְמוּ בִי מְבַקְשֶׁיךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל ׃
ח כִּי עָלֶיךָ נָשָׂאתִי חֶרְפָּה כִּסְּתָה כְלִמָּה פָּנָי ׃
ט מוּזָר הָיִיתִי לְאֶחָי וְנָכְרִי לִבְנֵי אִמִּי ׃ **י** כִּי קִנְאַת
בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי וְחָרְפוֹת חוֹרְפֶיךָ נָפְלוּ עָלָי ׃
יא וָאֲכַסֶּה בַצּוֹם נַפְשִׁי וַתְּהִי לַחֲרָפוֹת לִי ׃ **יב** וָאֶתְּנָה
לְבוּשִׁי שָׂק וָאֱהִי לָהֶם לְמָשָׁל ׃ **יג** יָשִׂיחוּ בִי יֹשְׁבֵי
שָׁעַר וְנִגְינוֹת שׁוֹתֵי שֵׁכָר ׃ **יד** וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ
יְהוָה עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ ׃

ואני תפלתי כו׳ עת רצון ע״ד מ״ש הטור דכל העכומ״ז כשהן משתכרין כו׳ ותמרז״ל במנחה שכיחא שכרות ותמרו כל המתפתה בייגו כו׳ וזהו עת רצון להתרצות ולהפתות כנ״ל בעזה״י :

טו הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל אֶטְבָּעָה אִנָּצְלָה מִשֹּׂנְאַי
וּמִמַּעֲמַקֵּי מָיִם ׃ **טז** אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבּוֹלֶת מַיִם וְאַל
תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ׃ **יז** עֲנֵנִי
יְהוָה כִּי טוֹב חַסְדֶּךָ כְּרֹב רַחֲמֶיךָ פְּנֵה אֵלָי ׃ **יח** וְאַל
תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מֵעַבְדֶּךָ כִּי צַר לִי מַהֵר עֲנֵנִי ׃ **יט** קָרְבָה
אֶל נַפְשִׁי גְאָלָהּ לְמַעַן אֹיְבַי פְּדֵנִי ׃ **כ** אַתָּה יָדַעְתָּ
חֶרְפָּתִי וּבָשְׁתִּי וּכְלִמָּתִי נֶגְדְּךָ כָּל צוֹרְרָי ׃ **כא** חֶרְפָּה
שָׁבְרָה לִבִּי וָאָנוּשָׁה וָאֲקַוֶּה לָנוּד וָאַיִן וְלַמְנַחֲמִים
וְלֹא מָצָאתִי ׃ **כב** וַיִּתְּנוּ בְּבָרוּתִי רֹאשׁ וְלִצְמָאַי
יַשְׁקוּנִי חוֹמֶץ ׃ **כג** יְהִי שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם לְפָח
וְלִשְׁלוֹמִים לְמוֹקֵשׁ ׃ **כד** תֶּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת
וּמָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד ׃ **כה** שְׁפָךְ עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ
וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם׃ **כו** תְּהִי טִירָתָם נְשַׁמָּה בְּאָהֳלֵיהֶם
אַל יְהִי יֹשֵׁב ׃ **כז** כִּי אַתָּה אֲשֶׁר הִכִּיתָ רָדָפוּ

ואל

וְאַל מַכְאוֹב חֻלָּיִךְ יְסַפֵּרוּ: כח תְּנָה עָוֹן עַל עֲוֹנָם
וְאַל יָבֹאוּ בְּצִדְקָתֶךָ • כט יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים וְעִם
צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ • ל וַאֲנִי עָנִי וְכוֹאֵב יְשׁוּעָתְךָ
אֱלֹהִים תְּשַׂגְּבֵנִי • לא אֲהַלְלָה שֵׁם אֱלֹהִים בְּשִׁיר
וַאֲגַדְּלֶנּוּ בְּתוֹדָה • לב וְתִיטַב לַיהוה מִשּׁוֹר פָּר
מַקְרִן מַפְרִיס • לג רָאוּ עֲנָוִים יִשְׂמָחוּ דֹרְשֵׁי
אֱלֹהִים וִיחִי לִבַּבְכֶם • לד כִּי שֹׁמֵעַ אֶל אֶבְיוֹנִים
יהוה וְאֶת אֲסִירָיו לֹא בָזָה • לה יְהַלְלוּהוּ שָׁמַיִם
וָאָרֶץ יַמִּים וְכָל רוֹמֵשׂ בָּם: לו כִּי אֱלֹהִים יוֹשִׁיעַ
צִיּוֹן וְיִבְנֶה עָרֵי יְהוּדָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וִירֵשׁוּהָ: לז וְזֶרַע
עֲבָדָיו יִנְחָלוּהָ וְאֹהֲבֵי שְׁמוֹ יִשְׁכְּנוּ בָהּ:

תנה עון על עונם ואל יבואו בצדקתך • יתכן עם פתרוס ז"ל בראתי לדיקים בראתי רשעים בראתי ג"ע בראתי גהינם זכה נוטל חלקו וחלק חבירו כנ"ע לפ זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם והענין ע"פ מ"ש בח"ה דלעה"כ מרחין לצדיק זכיות ומצות שלא עשאן מעולם ובעיניו יפלו עד שמזיעין ומומרין לו הזכיות שלו עשאן מי שחרפך ודבר עליך רעה ומתוך כך זכיותיו נטלו ממנו ונתנו לך וכן להיפך הרשעים מרחין להם עונות שלא עשאן ומומרים להם שהם העונות שעשו האנשים שחרפו חותן לכך חובותיהם יכתנו לרשעים המחרפים חותם וזה מסרז"ל המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו ונקט מעבירין מלשון והעבירם נחלתו לבתו שנוטלין חותן מהן ועל רשע רשעים יחולו וזה כ' רז"ל זכה נוטל חלקו כו' שהצדיק זכה והעביר על מדותיו לכך נוטל הזכיות של הרשע והנ"ע שלו ולהיפוך הרשע נוטל עונות הצדיק לכך נוטל חלקו של הצדיק בגיהנם והנה יודע שהסכר לעו"הב נקרא נדק כמ"ש נדקתך כהררי אל וזה כ' הכ' שבזיקם דוד על מחרפו תנה עון על עונם ר"ל עון משלי על עונם והם יטלו חלקו בגהינם ואמר ואל יבואו בצדקתך הזכיות שלהם יתנתו לי ומעלה לי יהיה חלקם כנ"ע • וזהו ואל יבואו בצדקתך ר"ל בצדקת הסכר כנ"ע לפ יבואו הס רק הוא יטול חלקם כמאמרם ז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו כנ"ל:

ע א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר • ב אֱלֹהִים לְהַצִּילֵנִי
יהוה לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה • ג יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ
מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי •

ד יָשׁוּבוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים הֶאָח הָאָח
ה יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ וְיֹאמְרוּ תָמִיד
יִגְדַּל אֱלֹהִים אֹהֲבֵי יְשׁוּעָתֶךָ • ו וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן
אֱלֹהִים חוּשָׁה לִי עֶזְרִי וּמְפַלְטִי אָתָּה יהוה אַל תְּאַחַר:

אלהים להצילני להגלה מאויבי אלהים דין עליהם וד'
בלותו פעם רחמים לעזרתי חוסה כמו במצרים
הכה בכורי מצרים ופסוח והמליט בכורי ישראל ע"ד יחכל
גויש כו' כ"ל:

עא א בְּךָ יהוה חָסִיתִי אַל אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם:
ב בְּצִדְקָתְךָ תַּצִּילֵנִי וּתְפַלְּטֵנִי הַטֵּה
אֵלַי אָזְנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי: ג הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹן לָבוֹא
תָּמִיד צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה:
אֱלֹהַי פַּלְטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ: ה כִּי
אַתָּה תִקְוָתִי אֲדֹנָי יֱהוִה מִבְטַחִי מִנְּעוּרָי: ו עָלֶיךָ
נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גּוֹזִי בְּךָ תְהִלָּתִי
תָמִיד: ז כְּמוֹפֵת הָיִיתִי לָרַבִּים וְאַתָּה מַחְסִי עוֹז:
יִמָּלֵא פִי תְהִלָּתֶךָ כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ: ט אַל
תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה כִּכְלוֹת כֹּחִי אַל תַּעַזְבֵנִי:
י כִּי אָמְרוּ אוֹיְבַי לִי וְשֹׁמְרֵי נַפְשִׁי נוֹעָצוּ יַחְדָּו:
יא לֵאמֹר אֱלֹהִים עֲזָבוֹ רִדְפוּ וְתִפְשׂוּהוּ כִּי אֵין מַצִּיל:
יב אֱלֹהִים אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי אֱלֹהַי לְעֶזְרָתִי
חוּשָׁה: יג יֵבשׁוּ יִכְלוּ שָׂטְנֵי נַפְשִׁי יַעֲטוּ חֶרְפָּה
וּכְלִמָּה מְבַקְשֵׁי רָעָתִי: יד וַאֲנִי תָּמִיד אְיַחֵל וְהוֹסַפְתִּי
עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ: טו פִּי יְסַפֵּר צִדְקָתֶךָ כָּל הַיּוֹם
תְּשׁוּעָתֶךָ כִּי לֹא יָדַעְתִּי סְפוּרוֹת: טו אָבוֹא
בִּגְבוּרוֹת אֲדֹנָי יֱהוִה אַזְכִּיר צִדְקָתְךָ הַלְבָדֶךָ:
יז אֱלֹהִים לִמַּדְתַּנִי מִנְּעוּרָי וְעַד הֵנָּה אַגִּיד
נִפְלְאוֹתֶיךָ: יח וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה אֱלֹהִים אַל
תַּעַזְבֵנִי עַד אַגִּיד זְרוֹעֲךָ לְדוֹר לְכָל יָבוֹא גְּבוּרָתֶךָ:
יט וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְּדֹלוֹת
אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ: כ אֲשֶׁר הִרְאִיתַנִי צָרוֹת רַבּוֹת
וְרָעוֹת תָּשׁוּב תְּחַיֵּנִי וּמִתְּהוֹמוֹת הָאָרֶץ תָּשׁוּב

אַמְרוֹת

תַּעֲלֵנִי: כא תָּרֵב גְּדוּלָתִי וְתִסֹּב תְּנַחֲמֵנִי: כב גַּם נָאֲנִי אוֹדְךָ בִּכְלִי נֵבֶל אֲמִתְּךָ אֱלֹהָי אֲזַמְּרָה לָךְ בְּכִנּוֹר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: כג תְּרַנֵּנָה שְׂפָתַי כִּי אֲזַמְּרָה לָךְ וְנַפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ: כד גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ כִּי בֹשׁוּ כִּי חָפְרוּ מְבַקְשֵׁי רָעָתִי:

עב א לִשְׁלֹמֹה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן וְצִדְקָתְךָ לְבֶן מָלֶךְ: ב יָדִין עַמְּךָ בְצֶדֶק וַעֲנִיֶּיךָ בְּמִשְׁפָּט: ג יִשְׂאוּ הָרִים שָׁלוֹם לָעָם וּגְבָעוֹת בִּצְדָקָה: ד יִשְׁפּוֹט עֲנִיֵּי עָם יוֹשִׁיעַ לִבְנֵי אֶבְיוֹן וִידַכֵּא עוֹשֵׁק: ה יִירָאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים: ו יֵרֵד כְּמָטָר עַל גֵּז כִּרְבִיבִים זַרְזִיף אָרֶץ: ז יִפְרַח בְּיָמָיו צַדִּיק וְרוֹב שָׁלוֹם עַד בְּלִי יָרֵחַ: ח וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד יָם וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ: ט לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים וְאוֹיְבָיו עָפָר יְלַחֵכוּ: י מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְחָה יָשִׁיבוּ מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֶשְׁכָּר יַקְרִיבוּ: יא וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מְלָכִים כָּל גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ: יב כִּי יַצִּיל אֶבְיוֹן מְשַׁוַּע וְעָנִי וְאֵין עֹזֵר לוֹ: יג יָחֹס עַל דַּל וְאֶבְיוֹן וְנַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ: יד מִתּוֹךְ וּמֵחָמָס יִגְאַל נַפְשָׁם וְיֵקַר דָּמָם בְּעֵינָיו: טו וִיחִי וְיִתֶּן לוֹ מִזְּהַב שְׁבָא וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ תָּמִיד כָּל הַיּוֹם יְבָרְכֶנְהוּ: טז יְהִי פְּסַת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעַשׁ כַּלְּבָנוֹן פִּרְיוֹ וְיָצִיצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ: יז יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם לִפְנֵי שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ וְיִתְבָּרְכוּ בוֹ כָּל גּוֹיִם יְאַשְּׁרוּהוּ: יח בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ: יט וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן: כ כָּלוּ תְפִלּוֹת דָּוִד בֶּן יִשָׁי:

משפטיך כשתדין את ישראל במשפט לא תמשור אותם כיד שפל ע"ד כל המיצר כו' שלא יאמרו כיד גומה כו' והו"ע מלך תן כאומרם מי לנו דמלכא את והלכתן כו' ונדקדק לגמלנו ע"ד ושכיח בנדקה לבן מלך

שְׁהוֹרוֹת

שמנאנו בני מלך מלכו של עולם ובטל עבד שמכרו כ"ל מו ונדקדק ע"י הנדקה ניכר לבן מלך שמנאנו בניס:

עג א מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי לֵבָב: ב וַאֲנִי כִּמְעַט נָטוּ רַגְלַי כְּאַיִן שָׁפְכָה אֲשׁוּרָי: ג כִּי קִנֵּאתִי בְּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה: ד כִּי אֵין חַרְצֻבוֹת לְמוֹתָם וּבָרִיא אוּלָם: ה בַּעֲמַל אֱנוֹשׁ אֵינָמוֹ וְעִם אָדָם לֹא יְנֻגָּעוּ: ו לָכֵן עֲנָקַתְמוֹ גַּאֲוָה יַעֲטָף שִׁית חָמָס לָמוֹ: ז יָצָא מֵחֵלֶב עֵינֵימוֹ עָבְרוּ מַשְׂכִּיּוֹת לֵבָב: ח יָמִיקוּ וידברו [וַיְדַבְּרוּ] בְּרָע עֹשֶׁק מִמָּרוֹם יְדַבֵּרוּ: ט שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ: י לָכֵן יָשׁוּב עַמִּי הֲלוֹם וּמֵי מָלֵא יִמְצוּ לָמוֹ: יא וְאָמְרוּ אֵיכָה יָדַע אֵל וְיֵשׁ דֵּעָה בְּעֶלְיוֹן: יב הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְּוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ חָיִל: יג אַךְ רִיק זִכִּיתִי לִבָבִי וָאֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי: יד וָאֶהְיֶה נָגוּעַ כָּל הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים: טו אִם אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְמוֹ הִנֵּה דּוֹר בָּנֶיךָ בָּגָדְתִּי: טז וָאֲחַשְּׁבָה לָדַעַת זֹאת עָמֶל הִיא בְּעֵינָי: יז עַד אָבֹא אֶל מִקְדְּשֵׁי אֵל אָבִינָה לְאַחֲרִיתָם: יח אַךְ בַּחֲלַקּוֹת תָּשִׁית לָמוֹ הִפַּלְתָּם לְמַשּׁוּאוֹת: יט אֵיךְ הָיוּ לְשַׁמָּה כְּרֶגַע כָּפוּ תַמּוּ מִן בָּלָהוֹת: כ כַּחֲלוֹם מֵהָקִיץ אֲדֹנָי בְּעִירְךָ צַלְמָם תִּבְזֶה: כא כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי וּכְלָיוֹתַי אֶשְׁתּוֹנָן: כב וַאֲנִי בַּעַר וְלֹא אֵדָע בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ: כג וַאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ אָחַזְתָּ בְּיַד יְמִינִי: כד בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי וְאַחַר כָּבוֹד תִּקָּחֵנִי: כה כִּי מִי לִי בַּשָּׁמַיִם וְעִמְּךָ לֹא חָפַצְתִּי בָאָרֶץ: כו כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם: כז כִּי הִנֵּה רְחֵקֶיךָ יֹאבֵדוּ הִצְמַתָּה כָּל זוֹנֶה מִמֶּךָּ: כח וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב שַׁתִּי בַאדֹנָי יְהוִה מַחְסִי לְסַפֵּר כָּל מַלְאָכוֹתֶיךָ:

אם תמרתי מספרה כמו כו' נרמה לפרש דהנה תמרו ור"ל כקיב

כתיב והי׳ מספר כו׳ וכתיב אשר לא יספר כו׳ כאן בזמן שעושין רצונו ס״מ כו׳ והכי שמעתי במתרס״ג כל המונה את ישראל עובר בלאו ועי״ש במהרש״ג והיינו בלאו דבל תלין כו׳ כאן שמעתי וזהו מה שמרתי מספרה כימו ר״ל שאספור ליסראל כמוהם תזי דור בניך כגדתי דהא כשעושין רצונו ס״מ אין להם מספר כנ״ל:

עד א מַשְׂכִּיל לְאָסָף לָמָּה אֱלֹהִים זָנַחְתָּ לָנֶצַח יֶעְשַׁן
אַפְּךָ בְּצֹאן מַרְעִיתֶךָ: ב זְכֹר עֲדָתְךָ
קָנִיתָ קֶדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ
בּוֹ: ג הָרִימָה פְעָמֶיךָ לְמַשָּׁאוֹת נֶצַח כָּל הֵרַע אוֹיֵב
בַּקֹּדֶשׁ: ד שָׁאֲגוּ צוֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶיךָ שָׂמוּ אוֹתֹתָם
אוֹתוֹת: ה יִוָּדַע כְּמֵבִיא לְמָעְלָה בַּסְּבָךְ עֵץ
קַרְדֻּמוֹת: ו וְעַתָּה פִּתּוּחֶיהָ יַחַד בַּבַּשִּׁיל וְכִילַפּוּת
יַהֲלֹמוּן: ז שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ מִקְדָּשֶׁךָ לָאָרֶץ חִלְּלוּ
מִשְׁכַּן שְׁמֶךָ: ח אָמְרוּ בִלְבָבָם נִינָם יָחַד שָׂרְפוּ כָּל
מוֹעֲדֵי אֵל בָּאָרֶץ: ט אוֹתֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ אֵין עוֹד
נָבִיא וְלֹא אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה: י עַד מָתַי אֱלֹהִים
יְחָרֵף צָר יְנַאֵץ אוֹיֵב שִׁמְךָ לָנֶצַח: יא לָמָּה תָשִׁיב
יָדְךָ וִימִינְךָ מִקֶּרֶב חֵיקְךָ כַּלֵּה: יב וֵאלֹהִים מַלְכִּי
מִקֶּדֶם פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: יג אַתָּה פוֹרַרְתָּ
בְעָזְּךָ יָם שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים עַל הַמָּיִם: יד אַתָּה
רִצַּצְתָּ רָאשֵׁי לִוְיָתָן תִּתְּנֶנּוּ מַאֲכָל לָעָם לְצִיִּים
טו אַתָּה בָקַעְתָּ מַעְיָן וָנָחַל אַתָּה הוֹבַשְׁתָּ נַהֲרוֹת
אֵיתָן: טז לְךָ יוֹם אַף לְךָ לַיְלָה אַתָּה הֲכִינוֹתָ מָאוֹר
וְשָׁמֶשׁ: יז אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל גְּבוּלוֹת אָרֶץ קַיִץ
וְחֹרֶף אַתָּה יְצַרְתָּם: יח זְכֹר זֹאת אוֹיֵב חֵרֵף יְהוָה
וְעַם נָבָל נִאֲצוּ שְׁמֶךָ: יט אַל תִּתֵּן לַחַיַּת נֶפֶשׁ
תּוֹרְךָ חַיַּת עֲנִיֶּיךָ אַל תִּשְׁכַּח לָנֶצַח: כ הַבֵּט לַבְּרִית
כִּי מָלְאוּ מַחְשַׁכֵּי אֶרֶץ נְאוֹת חָמָס: כא אַל יָשָׁב
דַּךְ נִכְלָם עָנִי וְאֶבְיוֹן יְהַלְלוּ שְׁמֶךָ: כב קוּמָה אֱלֹהִים
רִיבָה רִיבֶךָ זְכֹר חֶרְפָּתְךָ מִנִּי נָבָל כָּל הַיּוֹם: כג אַל
תִּשְׁכַּח קוֹל צוֹרְרֶיךָ שְׁאוֹן קָמֶיךָ עוֹלֶה תָמִיד:

עה א לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר:
ב הוֹדִינוּ לְךָ אֱלֹהִים הוֹדִינוּ וְקָרוֹב

שְׁמֶךָ סִפְּרוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ: ג כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי
מֵישָׁרִים אֶשְׁפּוֹט: ד נְמוֹגִים אֶרֶץ וְכָל יוֹשְׁבֶיהָ אָנֹכִי
תָּכַנְתִּי עַמּוּדֶיהָ סֶלָה: ה אָמַרְתִּי לַהוֹלְלִים אַל
תָּהוֹלּוּ וְלָרְשָׁעִים אַל תָּרִימוּ קָרֶן: ו אַל תָּרִימוּ
לַמָּרוֹם קַרְנְכֶם תְּדַבְּרוּ בְצַוָּאר עָתָק: ז כִּי לֹא
מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְלֹא מִמִּדְבַּר הָרִים: ח כִּי
אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים: ט כִּי כוֹס בְּיַד
יְהוָה וְיַיִן חָמַר מָלֵא מֶסֶךְ וַיַּגֵּר מִזֶּה אַךְ שְׁמָרֶיהָ יִמְצוּ
יִשְׁתּוּ כֹּל רִשְׁעֵי אָרֶץ: י וַאֲנִי אַגִּיד לְעוֹלָם אֲזַמְּרָה
לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: יא וְכָל קַרְנֵי רְשָׁעִים אֲגַדֵּעַ תָּרוּמֵמְנָה
קַרְנוֹת צַדִּיק:

עו א לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר לְאָסָף שִׁיר: ב נוֹדָע
בִּיהוּדָה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל
שְׁמוֹ: ג וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ וּמְעוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן: ד שָׁמָּה
שָׁבַר רִשְׁפֵּי קָשֶׁת מָגֵן וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה סֶלָה:
ה נָאוֹר אַתָּה אַדִּיר מֵהַרְרֵי טָרֶף: ו אֶשְׁתּוֹלְלוּ
אַבִּירֵי לֵב נָמוּ שְׁנָתָם וְלֹא מָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי חַיִל
יְדֵיהֶם: ז מִגַּעֲרָתְךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב נִרְדַּם וְרֶכֶב וְסוּס:
ח אַתָּה נוֹרָא אַתָּה וּמִי יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ מֵאָז אַפֶּךָ:
ט מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה:
י בְּקוּם לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל עַנְוֵי אָרֶץ
סֶלָה: יא כִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֶךָ שְׁאֵרִית חֲמֹת תַּחְגּוֹר:
יב נִדְּרוּ וְשַׁלְּמוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל סְבִיבָיו יוֹבִילוּ
שַׁי לַמּוֹרָא: יג יִבְצֹר רוּחַ נְגִידִים נוֹרָא לְמַלְכֵי אָרֶץ:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי
אֶל אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים
וְהַאֲזִין אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי לַיְלָה
נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הֻנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה
אֱלֹהִים וְאֶהֱמְיָה אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה:
ה אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר:

ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שָׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה
נְגִינָתִי בַלֵּילָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה וְיַחְפֵּשׂ רוּחִי:
ח הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא יוֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד:
ט הָאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדוֹר וָדוֹר: י הֲשָׁכַח
חַנּוֹת אֵל אִם קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר
חַלּוֹתִי הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי
יָהּ כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ
וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקּוֹדֶשׁ דַּרְכֶּךָ
מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה
פֶּלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: טז נָאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ
בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: יז רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ
מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם
עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף חִצֶּיךָ יִתְהַלָּכוּ:
יט קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה
וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים
וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ: כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

קולי אל אלהים ואצעקה כו' ותתעטף רומי סלה •
הקדושים רבו כיון רבו ובפרט הסגנות הדבר פעמים
כאומרו קולי אל כי' קולי אל כו' ויקשב עם אומרם דרשת יומא
קמא דחגא ג"ל לשמעי' טרוקי גלי כו' ע"ש וזהו כ' הכ'
כאומרו כי לפעמים קולי אל אלהים דהיינו התפלה לאל חי
וגם נוסף לזה הוא צעקה שהוי צועק ומודיע צערי לרבים
ולפעמים קולי אל אלהים רק לה' לבדו והאזין אלי והוא בלבדו
נרתי ישמע ויאזין אלי ובפרט הדבר ביום צרתי ר"ל ביומא קמא
וכמ"ש רז"ל כי היכי דלא ליקרע מזלא מז דרשתי ה' לה'
בלבד דרשתי ואומר ידי דהיינו מכתי כפירס"י ליליה ר"ל שלא
פירסתי הדבר בפירסום ר"ל דמיתי כליליה וכ"ש רז"ל וכשל
גם נפשי אתך כו' כשהוא כליליה אך אחר זה ברחמוני כי נגרה
שנתחזק החלי ולא תפוג מאין הפוגות מזי מאליה הנחש נפשי
ומזי ביום הצרי מזכרה אלהים ואהמיה ר"ל בתפלה וגם מצינה
ר"ל שהוי מסיח עם בני אדם להודיעם הצער וע"כ ממ"נ
שיועה קרובה לבוא כדברי רבא מאן דשכי לי כו' ומאן דרחים
לי כו' ועכ"ז ותתעטף רומי סלה כו':

עח א מַשְׂכִּיל לְאָסָף הַאֲזִינָה עַמִּי תּוֹרָתִי הַטּוּ
אָזְנְכֶם לְאִמְרֵי פִי • ב אֶפְתְּחָה
בְמָשָׁל פִּי אַבִּיעָה חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם: ג אֲשֶׁר
שָׁמַעְנוּ וַנֵּדָעֵם וַאֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ • ד לֹא נְכַחֵד
מִבְּנֵיהֶם לְדוֹר אַחֲרוֹן מְסַפְּרִים תְּהִלּוֹת יְהוָה וְעֻזּוֹ
וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה: ה וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב
וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבוֹתֵינוּ
לְהוֹדִיעָם לִבְנֵיהֶם • ו לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן בָּנִים
יִוָּלֵדוּ יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם • ז וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים
כִּסְלָם וְלֹא יִשְׁכְּחוּ מַעַלְלֵי אֵל וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ:
ח וְלֹא יִהְיוּ כַּאֲבוֹתָם דּוֹר סוֹרֵר וּמוֹרֶה דּוֹר לֹא הֵכִין
לִבּוֹ וְלֹא נֶאֱמְנָה אֶת אֵל רוּחוֹ: ט בְּנֵי אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי
רוֹמֵי קָשֶׁת הָפְכוּ בְיוֹם קְרָב: י לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית
אֱלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנוּ לָלֶכֶת • יא וַיִּשְׁכְּחוּ עֲלִילוֹתָיו
וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הֶרְאָם • יב נֶגֶד אֲבוֹתָם עָשָׂה פֶלֶא
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צוֹעַן: יג בָּקַע יָם וַיַּעֲבִירֵם וַיַּצֶּב
מַיִם כְּמוֹ נֵד • יד וַיַּנְחֵם בֶּעָנָן יוֹמָם וְכָל הַלָּיְלָה בְּאוֹר
אֵשׁ • טו יְבַקַּע צֻרִים בַּמִּדְבָּר וַיַּשְׁקְ כִּתְהוֹמוֹת
רַבָּה • טז וַיּוֹצִיא נוֹזְלִים מִסֶּלַע וַיּוֹרֶד כַּנְּהָרוֹת מָיִם •
יז וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטֹא לוֹ לַמְרוֹת עֶלְיוֹן בַּצִּיָּה:
יח וַיְנַסּוּ אֵל בִּלְבָבָם לִשְׁאֹל אֹכֶל לְנַפְשָׁם:
יט וַיְדַבְּרוּ בֵאלֹהִים אָמְרוּ הֲיוּכַל אֵל לַעֲרוֹךְ שֻׁלְחָן
בַּמִּדְבָּר: כ הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם וּנְחָלִים יִשְׁטְפוּ
הַגַּם לֶחֶם יוּכַל תֵּת אִם יָכִין שְׁאֵר לְעַמּוֹ: כא לָכֵן
שָׁמַע יְהוָה וַיִּתְעַבָּר וְאֵשׁ נִשְּׁקָה בְיַעֲקֹב וְגַם אַף
עָלָה בְיִשְׂרָאֵל: כב כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵאלֹהִים וְלֹא
בָטְחוּ בִּישׁוּעָתוֹ: כג וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי
שָׁמַיִם פָּתָח:

ויצו שחקים ממעל כו' שחקים עניים שחוקי הרק ממעל פי
המספיל עצמו הקב"ה ויגביהו לשבת וגם עוד יש
מעלה לעניו ולקוי שמים פתח ע"ד חין תפלתו כו' ממ"כ
מסיס עצמו כשבר •

כד וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וְדָגַן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ :
כה לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם לָשֹׂבַע :
כו יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם וַיְנַהֵג בְּעָזּוֹ תֵּימָן : כז וַיַּמְטֵר
עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר וּכְחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף : כח וַיַּפֵּל
בְּקֶרֶב מַחֲנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכְּנוֹתָיו : כט וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ
מְאֹד וְתַאֲוָתָם יָבִיא לָהֶם : ל לֹא זָרוּ מִתַּאֲוָתָם עוֹד
אָכְלָם בְּפִיהֶם : לא וְאַף אֱלֹהִים עָלָה בָּהֶם וַיַּהֲרֹג
בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיַע : לב בְּכָל זֹאת
חָטְאוּ עוֹד וְלֹא הֶאֱמִינוּ בְּנִפְלְאֹתָיו : לג וַיִּכַל בְּהֶבֶל
יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתָם בַּבֶּהָלָה : לד אִם הָרָגָם וְדָרְשׁוּהוּ
וְשָׁבוּ וְשִׁחֲרוּ אֵל : לה וַיִּזְכְּרוּ כִּי אֱלֹהִים צוּרָם וְאֵל
עֶלְיוֹן גֹּאֲלָם : לו וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשֹׁנָם יְכַזְּבוּ
לוֹ : לז וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ וְלֹא נֶאֶמְנוּ בִּבְרִיתוֹ :

ולבם לא נכון עמו כו' . כי הלב חומד ומהרהר ביום ועי"ז בא לידי כו' כדדרש ר"פ וגסמרת וכו' והו ולבם לא נכון עמו ועי"ז ולא נאמנו בבריתו מ"ו .

לחוה וארחים יכפר עין ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו :

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית יהכן ע"ד ואמרס מעביר רחמון רחמון כו' ועון עמו היינו כמתק והכי כפרה היינו להעביר העון לגמרי רק להסירו מלקטרג אבל עדיין הוא בעולם וכפרה היינו כ"ש סליחה ומחילה וזה כ' הכ' והוא רחום יכפר עון הייגו עון הרחמון מסירו אבל ולא ישחית היינו העון לגמרי כמאמר ר"ל ועון עמו היינו נמתק דהי היכא דהוו עונות כו' ויש לפ' מאמר רז"ל בזה דשעים מהפכים מדה"ר למדה"ד כי זה שהקב"ה מעביר רחמון רחמון היא ברחמים רבים כמ"ש המלשי"ך בפי' הכ' תנא עון על עונש ואל יבואו בצדקתך ר"ל סיוסיף העון הרחמון שהעביר על עונש ואל יבואו בצדקתך ר"ל בצדקה שאתה עושה להעביר רחמון רחמון הרי זה שהקב"ה מעביר רחמון רחמון כשהיו עם עונות מחנה על מחנה הוא ברחמים והרשע שהוא רובו עונות אזי גם מדה"ר נהפך עליו למדה"ד דמיטרף בהדייהו גם עון רחמון ולא כן הצדיקים שמהפכין מדה"ד למדה"ר דהא דמדה"ד אינו רוצה להעביר רחמון רחמון היינו כשהיה עמו מחנה על מחנה אבל כשהיה גם עם אותו עון מועט עונות אזי גם מדה"ד מהפכת להעביר רחמון רחמון כמנא אלשה חלוקות

כדבר דאי אינה רובא עונות בהדי עון רחמון אזי גם מדה"ד מהפכת לצדק הרחמון ואם בעון הרחמון יהיה מחנה על מחנה אזי מדה"ר היא להעביר הרחמון ומדה"ד אינה מהפכת ועכ"ז הרחמים נוברים אבל אם גם עם עון הרחמון אינו רק מיעוט עונות מדה"ד מהפכת ג"כ שלא יעבוד על עון הרחמון ומזה נלמדים נדיקים מהפכים מדת הדין למדה"ר מחמת שרובם זכיות מדה"ד נהפכת להפכים ג"כ לרחמים ס כנ"ל :

לט וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב :
מ כַּמָּה יַמְרוּהוּ בַמִּדְבָּר יַעֲצִיבוּהוּ בִּישִׁימוֹן :
מא וַיָּשׁוּבוּ וַיְנַסּוּ אֵל וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל הִתְוּוּ : מב לֹא
זָכְרוּ אֶת יָדוֹ יוֹם אֲשֶׁר פָּדָם מִנִּי צָר : מג אֲשֶׁר שָׂם
בְּמִצְרַיִם אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתָיו בִּשְׂדֵה צוֹעַן : מד וַיַּהֲפֹךְ
לְדָם יְאֹרֵיהֶם וְנֹזְלֵיהֶם בַּל יִשְׁתִּיּוּן : מה יְשַׁלַּח בָּהֶם
עָרוֹב וַיֹּאכְלֵם וְצְפַרְדֵּעַ וַתַּשְׁחִיתֵם : מו וַיִּתֵּן לֶחָסִיל
יְבוּלָם וְיִגִיעָם לָאַרְבֶּה : מז יַהֲרֹג בַּבָּרָד גַּפְנָם
וְשִׁקְמוֹתָם בַּחֲנָמַל : מח וַיַּסְגֵּר לַבָּרָד בְּעִירָם
וּמִקְנֵיהֶם לָרְשָׁפִים : מט יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֶבְרָה
וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים : נ יְפַלֵּס נָתִיב
לְאַפּוֹ לֹא חָשַׂךְ מִמָּוֶת נַפְשָׁם וְחַיָּתָם לַדֶּבֶר הִסְגִּיר :
נא וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּמִצְרַיִם רֵאשִׁית אוֹנִים בְּאָהֳלֵי
חָם : נב וַיַּסַּע כַּצֹּאן עַמּוֹ וַיְנַהֲגֵם כָּעֵדֶר בַּמִּדְבָּר :
נג וַיַּנְחֵם לָבֶטַח וְלֹא פָחָדוּ וְאֶת אוֹיְבֵיהֶם כִּסָּה הַיָּם :
נד וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קָדְשׁוֹ הַר זֶה קָנְתָה יְמִינוֹ :
נה וַיְגָרֶשׁ מִפְּנֵיהֶם גּוֹיִם וַיַּפִּילֵם בְּחֶבֶל נַחֲלָה וַיַּשְׁכֵּן
בְּאָהֳלֵיהֶם שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל : נו וַיְנַסּוּ וַיַּמְרוּ אֶת אֱלֹהִים
עֶלְיוֹן וְעֵדוֹתָיו לֹא שָׁמָרוּ : נז וַיִּסֹּגוּ וַיִּבְגְּדוּ כַּאֲבוֹתָם
נֶהְפְּכוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה : נח וַיַּכְעִיסוּהוּ בְּבָמוֹתָם
וּבִפְסִילֵיהֶם יַקְנִיאוּהוּ : נט שָׁמַע אֱלֹהִים וַיִּתְעַבָּר
וַיִּמְאַס מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל : ס וַיִּטֹּשׁ מִשְׁכַּן שִׁלוֹ אֹהֶל
שָׁכַן בָּאָדָם : סא וַיִּתֵּן לַשִּׁבְיָ עֻזּוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ בְּיַד צָר :
סב וַיַּסְגֵּר לַחֶרֶב עַמּוֹ וּבְנַחֲלָתוֹ הִתְעַבָּר : סג בַּחוּרָיו
אָכְלָה אֵשׁ וּבְתוּלֹתָיו לֹא הוֹלָלוּ : סד כֹּהֲנָיו בַּחֶרֶב
נָפָלוּ וְאַלְמְנוֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה : סה וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן אָדֹנָי

בְּנִיפּוֹר מִתְרוֹנֵן מַיִן : סוֹ וַיַּךְ צָרָיו אָחוֹר דֶּרֶךְ עוֹלָם
נָתַן לָמוֹ : סז וַיִּמְאַס בְּאֹהֶל יוֹסֵף וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם לֹא
בָחָר : סח וַיִּבְחַר אֶת שֵׁבֶט יְהוּדָה אֶת הַר צִיּוֹן
אֲשֶׁר אָהֵב : סט וַיִּבֶן כְּמוֹ רָמִים מִקְדָּשׁוֹ כָּאָרֶץ יְסָדָהּ
לְעוֹלָם • ע וַיִּבְחַר בְּדָוִד עַבְדּוֹ וַיִּקָּחֵהוּ מִכִּלְאוֹת
צֹאן • עא מֵאַחַר עָלוֹת הֲבִיאוֹ לִרְעוֹת בְּיַעֲקֹב עַמּוֹ
וּבְיִשְׂרָאֵל נַחֲלָתוֹ • עב וַיִּרְעֵם כְּתֹם לְבָבוֹ וּבְתְבוּנוֹת
כַּפָּיו יַנְחֵם :

ויבן כמו רמים מקדשו • ר"ל כמו רמים למעלה רמים ממש כי לא נבנה ביהמ"ק בדמים הכי רק מעט למטה והיינו להורות מדת הענוה וזה כארץ ר"ל סוף הקדש מחזיק עצמו כארץ וכארץ"ל כל סוכבי עפר הו' וכיומרנו בכ' סכן ארץ אזי יסדה לעולם ר"ל שהוא מיסד העולם וכמשרז"ל תולה ארץ על מי שבול' כו' והיינו דוקא מחמת ענוה כמשרז"ל שעושה עצמו כשריצים וכמ"ש הר"ם ז"ל ואמר כמו רמיס ע"ד מי שהלה במי וזה כמו רמיס ולא על רמיס גופא כנ"ל •

עט א מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ
טִמְּאוּ אֶת הֵיכַל קָדְשֶׁךָ שָׂמוּ
אֶת יְרוּשָׁלַיִם לְעִיִּים : ב נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עֲבָדֶיךָ
מַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם בְּשַׂר חַסִידֶיךָ לְחַיְתוֹ אָרֶץ :
ג שָׁפְכוּ דָמָם כַּמַּיִם סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאֵין קוֹבֵר :
ד הָיִינוּ חֶרְפָּה לִשְׁכֵנֵינוּ לַעַג וָקֶלֶס לִסְבִיבוֹתֵינוּ •
ה עַד מָה יְהוָה תֶּאֱנַף לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ קִנְאָתֶךָ •
ו שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ וְעַל
מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ • ז כִּי אָכַל אֶת
יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ • ח אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת
רִאשׁוֹנִים כַּהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד •
ט עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ וְהַצִּילֵנוּ
וְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ • י לָמָּה יֹאמְרוּ
הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם
עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ • יא תָּבֹא לְפָנֶיךָ אֲנָקַת אָסִיר כְּגֹדֶל
זְרוֹעֲךָ הוֹתֵר בְּנֵי תְמוּתָה • יב וְהָשֵׁב לִשְׁכֵנֵינוּ

שִׁבְעָתַיִם אֶל חֵיקָם חֶרְפָּתָם אֲשֶׁר חֵרְפוּךָ אֲדֹנָי •
יג וַאֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְצֹאן מַרְעִיתֶךָ נוֹדֶה לְךָ לָעוֹלָם
לְדוֹר וָדוֹר נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ •

פ א לַמְנַצֵּחַ אֶל שֹׁשַׁנִּים עֵדוּת לְאָסָף מִזְמוֹר :
ב רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַאֲזִינָה נוֹהֵג כַּצֹּאן
יוֹסֵף יֹשֵׁב הַכְּרוּבִים הוֹפִיעָה • ג לִפְנֵי אֶפְרַיִם וּבִנְיָמִן
וּמְנַשֶּׁה עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ וּלְכָה לִישׁוּעָתָה לָנוּ •
ד אֱלֹהִים הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה • ה יְהוָה
אֱלֹהִים צְבָאוֹת עַד מָתַי עָשַׁנְתָּ בְּתִפִּלַּת עַמֶּךָ •
ו הַאֲכַלְתָּם לֶחֶם דִּמְעָה וַתַּשְׁקֵמוֹ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ •
ז תְּשִׂימֵנוּ מָדוֹן לִשְׁכֵנֵינוּ וְאוֹיְבֵינוּ יִלְעֲגוּ לָמוֹ •
ח אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה •
ט גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֶהָ • י פִּנִּיתָ
לְפָנֶיהָ וַתְּשָׁרֶשׁ שָׁרְשֶׁיהָ וַתְּמַלֵּא אָרֶץ • יא כָּסוּ הָרִים
צִלָּהּ וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי אֵל • יב תְּשַׁלַּח קְצִירָהּ עַד יָם
וְאֶל נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ • יג לָמָּה פָרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ וְאָרוּהָ
כָּל עוֹבְרֵי דָרֶךְ • יד יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר וְזִיז
שָׂדַי יִרְעֶנָּה • טו אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁוּב נָא הַבֵּט מִשָּׁמַיִם
וּרְאֵה וּפְקוֹד גֶּפֶן זֹאת • טז וְכָנָה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינֶךָ
וְעַל בֵּן אִמַּצְתָּה לָךְ • יז שְׂרֻפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה מִגַּעֲרַת
פָּנֶיךָ יֹאבֵדוּ • יח תְּהִי יָדְךָ עַל אִישׁ יְמִינֶךָ עַל בֶּן אָדָם
אִמַּצְתָּ לָךְ • יט וְלֹא נָסוֹג מִמֶּךָּ תְּחַיֵּינוּ וּבְשִׁמְךָ נִקְרָא •
כ יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה :

פא א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לְאָסָף • ב הָרִנִּינוּ
לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב •
ג שְׂאוּ זִמְרָה וּתְנוּ תֹף כִּנּוֹר נָעִים עִם נָבֶל •

שיאן זמרה והנו תוף כנור כו' ע"ד קבל וקייס חס כלו זמרה סיכסלו עצמו בזה בזמרה ותנו תוף הכנעה : תקעו

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ :

תקעו במדרש סופר להחריד כי הסופר מביא יראה ועם לא יחרדו והוא מורה כי אלהים במשפט יבוא וזהו בכסה כי חק שחק וגבול הוא ליעקב אלהי יעקב כמו בכל השנה והגבול הוא משפט גרסה נפשי וכו' ושם נפשך לומר שתשובה תיכו כלום מירמת המשפט ע"ז אמר עדות ביהוסף ע"פ המדרש הפך יש ליכשה כו' אבל עיקר היא התשובה לתקומה שכינתא מעפרא וזה אין קורא בשמך בנדך מלכות מתעורר להחזיק השכינה כך יהי רצון שנראה בקומת סוכת דוד כנ"ל :

ה כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב •
ו עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ בְּצֵאתוֹ עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂפַת
לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע : ז הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו
מִדּוּד תַּעֲבוֹרְנָה : ח בַּצָּרָה קָרָאתָ וָאֲחַלְּצֶךָּ אֶעֱנְךָ
בְּסֵתֶר רַעַם אֶבְחָנְךָ עַל מֵי מְרִיבָה סֶלָה :

כי חק ליעקב הוא משפט לאלהי יעקב עדות ביהוסף שמו • יתכן דכר"ה ניחזקין ד"ח ולעת התום' דגם על התבואה והמים שכבר נידונו ברגלים עכ"ז מזכירין בר"ה וארז"ל חק ליעקב דמזונא ועז"ז אמר קרא הרחי' על עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים וזה היה עבור פתרון החלומות וכ' בברכת שמואל שהחרטומים לא רצו לפותרו על שובע ורעב משום שהיה בר"ה לך יוסף ידע שעכ"ז הדברים מזכרים בר"ה ולזה פתר כן ולזה עדות ביהוסף שמו כו' ר"ל שהדברים נזכרים בר"ה והוא רחיה עמ"ש כי חק : ח"י כי חק ליעקב אין להם מזל ואע"ג דמזונא בזולת תליא ע"י זכות משתנה המזל וזה כי חק על מזונות ליעקב ומשתנה המזל והרחיה מיוסף עדות כו' בצאתו על ארץ מצרים שהיה נימוסיהן שאין עבד מולך והקב"ה שדד המערכות עבורו כנ"ל וזה ויפיוז זרועו ידיו מידי כו' ר"ל ע"י מדיך יעקב הקב"ה ולא מצד המזלות משם רועה אבן ישראל ר"ל שכל אבן ישראל רועה מהקב"ה כי אין מזל ליעקב ולכן ישראל מונין ללבנה משום דליח לה ללבנה אור מדילה כלום רק מה שמקבלת מהחמה וכן ישראל אין מזל ליעקב וכמ"ש מהר"ם אלמ"ש מכל דלתו דיליה כנ"ל .

ט שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי :
י לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר :
יא אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב
פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ • יב וְלֹא שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל

לֹא אָבָה לִי • יג וָאֲשַׁלְּחֵהוּ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם יֵלְכוּ
בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם • יד לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי
יְהַלֵּכוּ : טו כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב
יָדִי : טז מְשַׂנְאֵי יְהוָה יְכַחֲשׁוּ לוֹ וְיִהְיֶה עִתָּם לְעוֹלָם •
יז וַיַּאֲכִילֵהוּ מֵחֶלֶב חִטָּה וּמִצּוּר דְּבַשׁ אַשְׂבִּיעֶךָּ :

שמע עמי כו' ואעידה בך ישראל אם תשמע לי • יתכן לפרש עם משארז"ל בפ"ק דע"ז אמר הקב"ה אני מעיד בהם והתומות אמרו כולם יש אב שמעיד על בנו והגאון מהריז"ל כ' דהא ליתא דהא קי"ל התומר זה בני נאמן וה"ה הכא דהא בזמן שעושין רצונ"מ מיקרו בניס ושם לאו מיקרו עבדיס לפ"ז נאמן הקב"ה לומר ולהעיד שנאמנו קיימנו התור' דהוי כאו' זה בני ודוק היטיב והכה ידוע לן דהבן חשוב במעלה ומשתדר משכ"ב העבד וישראל הוא לשון שרה והיינו בהם בניס נקרויס ישראל אבל בהם עבדיס נקרויס בהם יעקב דהיינו לשון עקב ושפלות וזה כ' הכ' שמע עמי ר"ל שתשמע למצותי ותעידה בך אני בעמי ות"ת כלום יש אב כו' לז"א ישראל שאין אתם במדרגת ישראל רק אם תשמעו לי ותומר זה בני וכמ"ש מהרז"ל :

פנ א מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב
אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט • ב עַד מָתַי תִּשְׁפְּטוּ
עָוֶל וּפְנֵי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ סֶלָה : ג שִׁפְטוּ דָל וְיָתוֹם
עָנִי וָרָשׁ הַצְדִּיקוּ • ד פַּלְטוּ דַל וְאֶבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים
הַצִּילוּ : ה לֹא יָדְעוּ וְלֹא יָבִינוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ יִמּוֹטוּ
כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ : ו אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי
עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם • ז אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וּכְאַחַד הַשָּׂרִים
תִּפֹּלוּ • ח קוּמָה אֱלֹהִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה
תִּנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם :

פנ א שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף : ב אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ
אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל • ג כִּי
הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ • ד עַל
עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל צְפוּנֶיךָ • ה אָמְרוּ לְכוּ

אמרות

וְנִבְחֵירֵם מִגּוֹי וְלֹא יְזַבֵּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד · ו כִּי נוֹעֲצוּ
לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרוֹתוּ : ז אָהֳלֵי אֱדוֹם
וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאָב וְהַגְרִים · ח גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק
פְּלֶשֶׁת עִם יֹשְׁבֵי צוֹר · ט גַּם אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ
זְרוֹעַ לִבְנֵי לוֹט סֶלָה : י עֲשֵׂה לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא
כְּיָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן · יא נִשְׁמְדוּ בְעֵין דֹּאר הָיוּ דֹמֶן
לָאֲדָמָה · יב שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵמוֹ כְּעוֹרֵב וְכִזְאֵב וּכְזַבַח
וּכְצַלְמֻנָּע כָּל נְסִיכֵמוֹ · יג אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָנוּ
אֶת נְאוֹת אֱלֹהִים · יד אֱלֹהַי שִׁיתֵמוֹ כַּגַּלְגַּל כְּקַשׁ
לִפְנֵי רוּחַ · טו כְּאֵשׁ תִּבְעַר יָעַר וּכְלֶהָבָה תְּלַהֵט
הָרִים : טז כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרָךְ וּבְסוּפָתְךָ תְּבַהֲלֵם ·
יז מַלֵּא פְנֵיהֶם קָלוֹן וְיבַקְשׁוּ שִׁמְךָ יְהוָה : יח יֵבֹשׁוּ
וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי עַד וְיַחְפְּרוּ וְיאבֵדוּ · יט וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה
שִׁמְךָ יְהוָה לְבַדְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ :

פד א לַמְנַצֵּחַ עַל הַגִּתִּית לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר :
ב מַה יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יְהוָה
צְבָאוֹת · ג נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת יְהוָה
לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי · ד גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת
וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרוֹחֶיהָ אֵת מִזְבְּחוֹתֶיךָ
יְהוָה צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי · ה אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ
עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה · ו אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ מְסִלּוֹת
בְּלִבָּם · ז עוֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם
בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה · ח יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל יֵרָאֶה
אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן · ט יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה
תְפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה · י מָגִנֵּנוּ רְאֵה
אֱלֹהִים וְהַבֵּט פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ · יא כִּי טוֹב יוֹם בְּחַצֶּרֶיךָ
מֵאָלָף בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּבֵית אֱלֹהַי מִדּוּר בְּאָהֳלֵי
רֶשַׁע · יב כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְהוָה אֱלֹהִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן
יְהוָה לֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים בְּתָמִים · יג יְהוָה
צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ :

תהורות

מה ידידות משכנותיך . יהכן עם מ״ם משכן את דכ׳ אתי
דכ׳ אני את דכ׳ ותרו״ל גדול הנאמר במשה כו׳
והיו מעלה שבעונה מה לא נאמר בשכב לכלוס וזה מה ר״ל התדס
שממזיק עצמו כמה הוא ידידו׳ משכנותיך ומשכן את דכ׳ כנ״ל .

פה א לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר · ב רָצִיתָ
יְהוָה אַרְצֶךָ שַׁבְתָּ שְׁבוּת יַעֲקֹב :
ג נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ כִּסִּיתָ כָּל חַטָּאתָם סֶלָה : ד אָסַפְתָּ
כָּל עֶבְרָתֶךָ הֱשִׁיבוֹתָ מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ : ה שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי
יִשְׁעֵנוּ וְהָפֵר כַּעַסְךָ עִמָּנוּ · ו הֲלְעוֹלָם תֶּאֱנַף בָּנוּ
תִּמְשֹׁךְ אַפְּךָ לְדֹר וָדֹר : ז הֲלֹא אַתָּה תָּשׁוּב תְּחַיֵּינוּ
וְעַמְּךָ יִשְׂמְחוּ בָךְ : ח הַרְאֵנוּ יְהוָה חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ
תִּתֶּן לָנוּ : ט אֶשְׁמְעָה מַה יְדַבֵּר הָאֵל יְהוָה כִּי יְדַבֵּר
שָׁלוֹם אֶל עַמּוֹ וְאֶל חֲסִידָיו וְאַל יָשׁוּבוּ לְכִסְלָה ·
י אַךְ קָרוֹב לִירֵאָיו יְשׁוּעָתוֹ לִשְׁכֹּן כָּבוֹד בְּאַרְצֵנוּ ·
יא חֶסֶד וֶאֱמֶת נִפְגָּשׁוּ צֶדֶק וְשָׁלוֹם נָשָׁקוּ · יב אֱמֶת
מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף : יג גַּם יְהוָה יִתֵּן
הַטּוֹב וְאַרְצֵנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ : יד צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ
וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו :

אך קרוב לירמיו יסעו כו׳ . ע״ד מ״ם הסמי׳ כי ע״י
הצדיקים נריך תפלה כב׳ הלב כי המלאכים רוצים
במות הצדיקים ע״ם ומביא עוד דברי הסל״ה כי בג״י ג״ל
למלאך מסמ״ך בח״ל ע״ם מלא דר״ל לדמומיל ועתידין ב״ב שבח״ל
כו׳ כמ״י דמי וכעין מ״ם מהרס״ת לתורכם יומח ע״ם וזה כ׳
הכ׳ תך קרוב כו׳ דהייגו סיועיל תפלה להוסיע לצדיק לשכון
כבוד בתרגמו בג״י דוקא :

פו א תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה יְהוָה אָזְנְךָ עֲנֵנִי כִּי עָנִי
וְאֶבְיוֹן אָנִי · ב שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד
אֲנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ ·
ג חָנֵּנִי אֲדֹנָי כִּי אֵלֶיךָ אֶקְרָא כָּל הַיּוֹם : ד שַׂמַּח נֶפֶשׁ
עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֶשָּׂא · ה כִּי אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב
וְסַלָּח וְרַב חֶסֶד לְכָל קֹרְאֶיךָ · ו הַאֲזִינָה יְהוָה תְּפִלָּתִי

וְהַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנוֹתָי · ז בְּיוֹם צָרָתִי אֶקְרָאֶךָּ
כִּי תַעֲנֵנִי: ח אֵין כָּמוֹךָ בָּאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ:
ט כָּל גּוֹיִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ אֲדֹנָי
וְיכַבְּדוּ לִשְׁמֶךָ · י כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת
אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ · יא הוֹרֵנִי יהוה דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּכָה
בַּאֲמִתֶּךָ יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ: יב אוֹדְךָ יהוה
אֱלֹהַי בְּכָל לְבָבִי וַאֲכַבְּדָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם:

אודך ה׳ אלהי בכל לבבי ואכבדה שמך לעולם · ע״ד מ״ש בספריס ירחק ה׳ עומדת לעד ר״ל כשירחק היץ טהורה בלתי פניה מן היץ עומדת לעד תכל הלומד מן מתפלל לאזה פניה סוף יבטל הדבר ההוץ וזה כ׳ הכ׳ דהנה המתפלל ומשבח להקב״ה עבור שירלו ב״ש ויכבדוהו מן לשתר דבר אזי הוץ מיו מודה להקב״ה רק בפיו ולבו רחק ממנו וזה אומרו אודך ה׳ אלהי בכל לבבי ר״ל גם בלבבי וירחתי טהורה ולא בשביל פניה מתוך כך ואכבדה שמך לעולם וכמ״ש וזה נלע״ד יהכן בשמרנו בכל יום לעולם יהא לשם ירא שמים בשתר שר״ל שירחה לעולם שתהא ירחתו עומדת לעד ויהא ירא שמים בשתר לעולם כשיהי׳ בשתר כשגלוי גם בלבו יהיה לה׳ ולא עבור הפניה כתו הגלוי שמדבר התפלה לה׳ · ולו בשתר כשהין הבריות רואין כשגלוי שרואין אז ירחתו עומדת לעד ולעולם יהיה מלא כזה יהא שמים כנ״ל:

יג כִּי חַסְדְּךָ גָדוֹל עָלָי וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיָּה:
יד אֱלֹהִים זֵדִים קָמוּ עָלַי וַעֲדַת עָרִיצִים בִּקְשׁוּ
נַפְשִׁי וְלֹא שָׂמוּךָ לְנֶגְדָּם: טו וְאַתָּה אֲדֹנָי אֵל רַחוּם
וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת · טז פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי
תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן אֲמָתֶךָ · יז עֲשֵׂה עִמִּי
אוֹת לְטוֹבָה וְיִרְאוּ שׂנְאַי וְיֵבֹשׁוּ כִּי אַתָּה יהוה
עֲזַרְתַּנִי וְנִחַמְתָּנִי:

תנה עוזך לעבדך . ע״ד גם כי יתנו בגוים שמרז״ל פסוק זה בלשון מרמי נאמר וזהו גם כאן לשון עוזך היינו התורה לעבדך ועי״ז והושיעה לבן כו׳ עתה מקבלת מגלות וזהו התשועה · ולו והושיעה כי בת״ח יותר מכולן לזה והושיעה עוזרו מיכא״ל לו עבדך על הגלות כידוע והתורה מכניע וזה תנה עוזך כו׳ ועי״ז והושיעה מעוני שפתח בו כי עני כו׳ כי התורה מכניע לו ע״ד אין עבירה מכניה תורה ולע כנגד ומחיקופל שמרו רדפו כו׳ וזה תנה עוזך ט׳ והושיעה כנ״ל:

פז א לִבְנֵי קֹרַח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוֹדָתוֹ בְּהָרְרֵי קֹדֶשׁ·
ב אֹהֵב יהוה שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת
יַעֲקֹב: ג נִכְבָּדוֹת מְדֻבָּר בָּךְ עִיר הָאֱלֹהִים סֶלָה ·
ד אַזְכִּיר רַהַב וּבָבֶל לְיוֹדְעָי הִנֵּה פְלֶשֶׁת וְצוֹר עִם
כּוּשׁ זֶה יֻלַּד שָׁם: ה וּלְצִיּוֹן יֵאָמַר אִישׁ וְאִישׁ יֻלַּד
בָּהּ וְהוּא יְכוֹנְנֶהָ עֶלְיוֹן · ו יהוה יִסְפֹּר בִּכְתֹב עַמִּים
זֶה יֻלַּד שָׁם סֶלָה · ז וְשָׁרִים כַּחֲלִלִים כָּל מַעְיָנַי בָּךְ:

פח א שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח לַמְנַצֵּחַ עַל מָחֲלַת
לְעַנּוֹת מַשְׂכִּיל לְהֵימָן הָאֶזְרָחִי · ב יהוה
אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי בַלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ: ג תָּבוֹא
לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתִי הַטֵּה אָזְנְךָ לְרִנָּתִי: ד כִּי שָׂבְעָה
בְרָעוֹת נַפְשִׁי וְחַיַּי לִשְׁאוֹל הִגִּיעוּ: ה נֶחְשַׁבְתִּי עִם
יוֹרְדֵי בוֹר הָיִיתִי כְּגֶבֶר אֵין אֵיָל · ו בַּמֵּתִים חָפְשִׁי
כְּמוֹ חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה
מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ · ז שַׁתַּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת בְּמַחֲשַׁכִּים
בְּמְצוֹלוֹת: ח עָלַי סָמְכָה חֲמָתֶךָ וְכָל מִשְׁבָּרֶיךָ עִנִּיתָ
סֶלָה: ט הִרְחַקְתָּ מְיָדְעַי מִמֶּנִּי שַׁתַּנִי תוֹעֵבוֹת לָמוֹ
כָּלוֹא וְלֹא אֵצֵא: י עֵינִי דָאֲבָה מִנִּי עֹנִי קְרָאתִיךָ יהוה
בְּכָל יוֹם שִׁטַּחְתִּי אֵלֶיךָ כַּפָּי · יא הֲלַמֵּתִים תַּעֲשֶׂה
פֶלֶא אִם רְפָאִים יָקוּמוּ יוֹדוּךָ סֶלָה: יב הֲיְסֻפַּר בַּקֶּבֶר
חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן · יג הֲיִוָּדַע בַּחֹשֶׁךְ פִּלְאֶךָ
וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נִשְׁיָה: יד וַאֲנִי אֵלֶיךָ יהוה שִׁוַּעְתִּי
וּבַבֹּקֶר תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָּ · טו לָמָה יהוה תִּזְנַח נַפְשִׁי
תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי: טז עָנִי אֲנִי וְגוֵעַ מִנֹּעַר נָשָׂאתִי
אֵמֶיךָ אָפוּנָה: יז עָלַי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ בִּעוּתֶיךָ צִמְתוּתְנִי
יח סַבּוּנִי כַמַּיִם כָּל הַיּוֹם הִקִּיפוּ עָלַי יָחַד: יט הִרְחַקְתָּ
מִמֶּנִּי אֹהֵב וְרֵעַ מְיָדְעַי מַחְשָׁךְ:

פט א מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי: חַסְדֵי יְהוָה עוֹלָם
אָשִׁירָה לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ
בְּפִי:

חסדי ה׳ לעולם אשירה · שהעולם אינו מתקיים
אלא בחסד כלומר שאין העולם מתקיים כו׳
לדור ודור הייגו דורו של חזקיה ודור של רשב״י אודיע אמונתך
בפי כלומר כך עתיד ה׳ ואמר פי דבריו:

ג כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה שָׁמַיִם תָּכִין
אֱמוּנָתְךָ בָהֶם:

כי אמרתי עולם חסד יבנה · כל העולם נבנה בחסד רק
שמים דהייגו הצדיק שהשמיה עקרית ומכונה שמיס
נמ״ש יקרא אל השמיס לזה נקרא הצדיק שמיס ע״ש שהשמה
שהיא עקרית אצלו ומוסלת בהם תכין אמונתך דהייגו דין
כמ״ש אמת הייגו דין: ג״י חסד יבנה ע״י שמיס כי הצדיק נזונין
בקב כו׳ וכל העולם ניזונין עי״ז שהוא נתפס בעבורם ובחבורת׳
נרפא להם כו׳:

ד כָּרַתִּי בְרִית לִבְחִירִי נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי · ה עַד
עוֹלָם אָכִין זַרְעֶךָ וּבָנִיתִי לְדֹר וָדֹר כִּסְאֶךָ סֶלָה:
ו וְיוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֶךָ יְהוָה אַף אֱמוּנָתְךָ בִּקְהַל קְדֹשִׁים:
ז כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרוֹךְ לַיהוָה יִדְמֶה לַיהוָה בִּבְנֵי
אֵלִים · ח אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל
סְבִיבָיו: ט יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כָמוֹךְ חָסִין יָהּ
וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ · י אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם
בְּשׂוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם: יא אַתָּה דִכִּאתָ כֶחָלָל
רָהַב בִּזְרוֹעַ עֻזְּךָ פִּזַּרְתָּ אוֹיְבֶיךָ: יב לְךָ שָׁמַיִם אַף
לְךָ אֶרֶץ תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה יְסַדְתָּם: יג צָפוֹן וְיָמִין
אַתָּה בְרָאתָם תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ: יד לְךָ
זְרוֹעַ עִם גְּבוּרָה תָּעוֹז יָדְךָ תָּרוּם יְמִינֶךָ · טו צֶדֶק
וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ ·
טז אַשְׁרֵי הָעָם יֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן ·
יז בְּשִׁמְךָ יָגִילוּן כָּל הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ · יח כִּי
תִפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה וּבִרְצוֹנְךָ תָּרוּם קַרְנֵנוּ: יט כִּי
לַיהוָה מָגִנֵּנוּ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מַלְכֵּנוּ: כ אָז דִּבַּרְתָּ
בֶחָזוֹן לַחֲסִידֶךָ וַתֹּאמֶר שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר הֲרִימוֹתִי
בָחוּר מֵעָם · כא מָצָאתִי דָוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי
מְשַׁחְתִּיו · כב אֲשֶׁר יָדִי תִּכּוֹן עִמּוֹ אַף זְרוֹעִי תְאַמְּצֶנּוּ:
כג לֹא יִשִּׁא אוֹיֵב בּוֹ וּבֶן עַוְלָה לֹא יְעַנֶּנּוּ · כד וְכִתַּתִּי
מִפָּנָיו צָרָיו וּמְשַׂנְאָיו אֶגּוֹף · כה וֶאֱמוּנָתִי וַחַסְדִּי
עִמּוֹ וּבְשְׁמִי תָּרוּם קַרְנוֹ: כו וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ וּבַנְּהָרוֹת
יְמִינוֹ: כז הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה אֵלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי:
כח אַף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ ·
לְעוֹלָם אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי וּבְרִיתִי נֶאֱמֶנֶת לוֹ:
לוְשַׂמְתִּי לָעַד זַרְעוֹ וְכִסְאוֹ כִּימֵי שָׁמָיִם · לא אִם
יַעֲזְבוּ בָנָיו תּוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטַי לֹא יֵלֵכוּן: לב אִם
חֻקּוֹתַי יְחַלֵּלוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ: לג וּפָקַדְתִּי
בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם · לד וְחַסְדִּי לֹא אָפִיר
מֵעִמּוֹ וְלֹא אֲשַׁקֵּר בֶּאֱמוּנָתִי · לה לֹא אֲחַלֵּל בְּרִיתִי
וּמוֹצָא שְׂפָתַי לֹא אָשְׁנֶה: לו אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְקָדְשִׁי
אִם לְדָוִד אֲכַזֵּב: לז זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ
כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי: לח כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם וְעֵד בַּשַּׁחַק
נֶאֱמָן סֶלָה · לט וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס הִתְעַבַּרְתָּ עִם
מְשִׁיחֶךָ: מ נֵאַרְתָּ בְּרִית עַבְדֶּךָ חִלַּלְתָּ לָאָרֶץ נִזְרוֹ ·
מא פָּרַצְתָּ כָּל גְּדֵרוֹתָיו שַׂמְתָּ מִבְצָרָיו מְחִתָּה ·
מב שַׁסֻּהוּ כָּל עוֹבְרֵי דָרֶךְ הָיָה חֶרְפָּה לִשְׁכֵנָיו:
מג הֲרִימוֹתָ יְמִין צָרָיו הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו · לד אַף
תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקִמוֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה · מה הִשְׁבַּתָּ
מִטְהֲרוֹ וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מְגַרְתָּה: מו הִקְצַרְתָּ יְמֵי
עֲלוּמָיו הֶעֱטִיתָ עָלָיו בּוּשָׁה סֶלָה: מז עַד מָה יְהוָה
תִּסְתַּתֵּר לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ חֲמָתֶךָ · מח זְכָר אֲנִי
מֶה חָלֶד עַל מֶה שָׁוְא בָּרָאתָ כָּל בְּנֵי אָדָם: מט מִי
גֶבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִיַּד שְׁאוֹל
סֶלָה: נ אַיֵּה חֲסָדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים אֲדֹנָי נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד
בֶּאֱמוּנָתֶךָ: נא זְכֹר אֲדֹנָי חֶרְפַּת עֲבָדֶיךָ שְׂאֵתִי
בְחֵיקִי כָּל רַבִּים עַמִּים · נב אֲשֶׁר חֵרְפוּ
אוֹיְבֶיךָ יְהוָה אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ · נג בָּרוּךְ
יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

אשרי העם יודעי תרועה כו׳. סכו חכמים במס׳ ר״ה סופר
במנע ושתי חנוכות מן הגדולים סופר מתריך כו׳
ופריך

ופריך הש"ס ותרי קלי מי משתמעי כו' ומסיק מיידי דהכיבי יכבי דעתייהו וממרו עוד שזהו דוקא במקדש אבל במדינה במקום שופר אין תקיעות כו' וזהו ים לרמז בכ' מה ידידות משכנותיך כו' רצה לומר בזה ורמה מה ידידות וחיבוב שמתבטין ישראל את המצוה לו מה ידידות היה ליך להמצות במשכנותיך כו' וזהו אשרי העם יודעי תרועה לשון חיבוב כמו כי ידעתיו והוסיף ומתבטין המצות אלו רמויין הללו שתשרה עליהם השכינה בבהמ"ק וזהו באור פניך יהלכון ע"ד ושמר כו' על מקדשך כו' כנ"ל. ועד"ז יש לפרש המדרש בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו' מיד אמר כו' ויקחו לי תרומה. ותמהו המפרשים מה ענין המקדש לקדימה זו ועפ"י הנ"ל יבוא על נכון כי בבהמ"ק צריך תקיעות וקול שופר וזהו דייקא למתבטים המצות לכך בשעה שהקדימו נעשה לנשמע בגדר המלאכים עושי והדר לשמוע מגודל החיבוב לכך אמר ויקחו לי תרומה גם גוף הענין אמרם נעשה קודם לנשמע יתכן ע"ד שאמרו נעשה ר"ל שנעשה בתופן שוכל לשמוע דהייבו ע"י החיבוב בפשטר לשמוע תרי קלי אף דמחד לא משתמע עכ"ז שוב לא היה מניעה מהש עכ"פ כנ"ל: ע"י אשרי העם יודעי תרועה שיודעים ווזכריס הדין בשת שבאור פניך יהלכון בשת טובתם ומקדימין רצון לבוראם ועוסקין בתורה בזמן הטובה כנ"ל:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדוֹר וָדוֹר · ב בְּטֶרֶם הָרִים
יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה
אֵל · ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם ·
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַּלָּיְלָה · ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כָּחָצִיר
יַחֲלוֹף · ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ ·
ז כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ · ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ
לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לְמאוֹר פָּנֶיךָ · ט כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ
בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ הֶגֶה · י יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם
שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל
וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה · יא מִי יוֹדֵעַ עוֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ
עֶבְרָתֶךָ · יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִיא לְבַב
חָכְמָה · יג שׁוּבָה יְהוָה עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ ·
יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וְנַרְנְנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ ·
טו שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה · טז יֵרָאֶה

אֶל עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וְהַדְרְךָ עַל בְּנֵיהֶם · יז וִיהִי נֹעַם
אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ ·

ויהי נועם כו'. שיועם עליונו עש"ה כי נעים נאום תהל' ומעשה ידינו כוננה עלינו ע"ד עשה רצונך כרצונו וזה ומעשה כו' יהיו לשמה כמו מעשה ידי כוננהו רצונו. ח"י ע"ד עתה לגרמי ומעתה כוננהו כונן ה"ו ליחד י"ה בו"ה וגם פשוט כוננהו ישרץ מפרנסין לחביהם שבשמים: ח"י ויהי נועם כו' דהיינו שכר הנאתי מעל השמים ליהנות מנועם עליון ומ' שיהיה זה מס נכסיר דרכינו ומחשבותינו מליו וזה ומעשה ידינו שמנחנו עושים עתה ע"מ לקבל פרס והו"ל תומרו כוננה עליונו לא כן יהיה רק ומעשה ידינו כוננהו שיהיו כוננים לו לשמו:

צא א יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן · ב אוֹמַר
לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח
בּוֹ · ג כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת ·
ד בְּאֶבְרָתוֹ יָסֵךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה
אֲמִתּוֹ · ה לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם ·
ו מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלוֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם · ז יִפֹּל
מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ · ח רַק
בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה ·

רק בעיניך תביט. יתכן כי התנאים מציינו שהיו יכולים לעשות בראיה יחיד עיני' כי' ונעשה גל של עצמות וזה רק בעיניך תביט על הרשע ותיכף שלומת רשעי' תראה כנ"ל:

ט כִּי אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ · י לֹא
תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ ·

לא תאנה כו'. היינו משה רעה ולזה וגע כו' כי משה רעה נרעת לבעלה משום נרת עין ממנס לנדיק לא יאונה זה כלל כנ"ל לפ' הכ':

יא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ · יב עַל
כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ · יג עַל שַׁחַל
וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמוֹס כְּפִיר וְתַנִּין · יד כִּי בִי חָשַׁק
וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי · טו יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ
עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ · טז אֹרֶךְ יָמִים
אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי ·

עמו מכאי בצרה . שהיו שוכח ה' גם בצרתו ואדרבה משתתף ס"ס בצערו לכך לחלצהו ולכבדהו כופלין לו פרנסה היפך רעב ועוני שהוא חרפה כמאמר הכ' ולא תקחו עוד חרפת רעב בגויס והעני בשתו מרובה כמאמר נכספתי וזה לכבדהו כנ"ל :

אחלצהו ולכבדהו כו' . יתכן לחלצהו מעוגותיו ומדיג' ס"ג כמ"ס יחלץ עני וע"י מה כו' לחלצהו ע"י שלכבדהו שיעל' לגדולה ועי"ז מוחלין לו כל עוונותיו כמשאר"ל אין מדם עולה כו' לך תמנם יש הפסד בדבר כמצרו"ל ברבני מקבלת כו' וזה תמר תורך ימים כו' .

צב א מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת :

מזמור שיר ליום השבת . תמר השבת בה"ג היודיעה ותמרו רז"ל ליום שכולו שבת מחמת ה"ג היודיעה ונראה דרומז על שבת הגדול מצורף לזה נבאר הכ' בדרך כו' דיתכן דקהייתי שיניסם של המצרים היה על ישראל עצמן עע"ז לך ים תירוץ דלוקם ושוגג דטירוף כדליתא במדרש לך זה לב"ג ולא ליסראל כמ"ש הפ"ד ועכ"ז חשבו המצרים שדיוסם בב"ג לך ע"י שמירת שבת מוכח דיכלו מכלל ב"ג והם חשבו כשברת דתומרי שניסם על ישראל והקב"ה השיב לו שוטה כו' עד עליו נאמר כשיל וזהו ברוך הבא בשם ה' ר"ל הם ישראל שבאו בשם ה' לזכות לפסח בחנות ה' עלינו וה' הושיע להם וזה ברכנוכ' בשם ה' לך נאמ' מה מקום להשוותה זו לבשתון צריך להיות טוב וגם על הנס קוטרג הללו כו' כמ"ש הכ"ל ואתה עושה להם ניסים כן יקשה גם בנם הזה לזה תמר לל ה' ויאר לנו לא ככשיל הולך בחושך רק התיר לנו דבחד חומרא סני לכך זו היא שעמדה לנו שאמרו חג ק"פ כמי קרוי חג כמו ויחוגו כו' עד זמן קרנות המזבח עד הגעת הזביחה ואמר מה גדלו מעשיך ה' היינו נס דשבת הגדול כמ"ש נס הגדול שנעשה בו ועקר הנס כי היה קהייתי שניס שיראל גופייהו עע"ז והתירון דחוגם ושוגג לא חשבו רק חומרי שניסם וזה מה גדלו ומעט הגדלות כי מאוד עמקו מחשבותיך שאין להפוס חומרי שניסם ואיס בער המצרים המה בני מדם לו"ג איס בער לא ידע וכשיל הוא הס"ס לא יבין את זאת וחשבו שהיו בהמות ולא ידעו שהיו אנשים ולא ידעו שהיו מלאכים ולא ידעו שהיו בני אדם ולא ידעו שהיו בני ישראל ולא ידעו שהיו בני חורין ולא ידעו שהיו בני מלכים ולא ידעו שהיו בני בכורים ולא ידעו שהיו בני קדושים ולא ידעו שהיו בני ברית ולא ידעו שהיו בני תורה ולא ידעו שהיו בני מצות ולא ידעו שהיו בני עולם הבא ולא ידעו שהיו בני חיי העולם הבא ולא ידעו שהיו בני תחיית המתים ולא ידעו שהיו בני עולם הזה ולא ידעו שהיו בני עולם הבא

מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יהוה :
ה עֵדֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ יהוה
לְאֹרֶךְ יָמִים :

צר א אֵל נְקָמוֹת יהוה אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ : ב הִנָּשֵׂא
שֹׁפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל גֵּאִים :
ג עַד מָתַי רְשָׁעִים יהוה עַד מָתַי רְשָׁעִים יַעֲלֹזוּ :
ד יַבִּיעוּ יְדַבְּרוּ עָתָק יִתְאַמְּרוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן : ה עַמְּךָ
יהוה יְדַכְּאוּ וְנַחֲלָתְךָ יְעַנּוּ : ו אַלְמָנָה וְגֵר יַהֲרֹגוּ
וְיתוֹמִים יְרַצֵּחוּ : ז וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָהּ וְלֹא יָבִין
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : ח בִּינוּ בֹעֲרִים בָּעָם וּכְסִילִים מָתַי
תַּשְׂכִּילוּ : ט הֲנוֹטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע אִם יוֹצֵר עַיִן
הֲלֹא יַבִּיט : י הַיּוֹסֵר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְלַמֵּד אָדָם
דָּעַת : יא יהוה יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל :
יב אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ :
יג לְהַשְׁקִיט לוֹ מִימֵי רָע עַד יִכָּרֶה לָרָשָׁע שָׁחַת :
יד כִּי לֹא יִטֹּשׁ יהוה עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב : טו כִּי
עַד צֶדֶק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׁרֵי לֵב : טז מִי
יָקוּם לִי עִם מְרֵעִים מִי יִתְיַצֵּב לִי עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן :
יז לוּלֵי יהוה עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי :
יח אִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חַסְדְּךָ יהוה יִסְעָדֵנִי :
יט בְּרֹב שַׂרְעַפַּי בְּקִרְבִּי תַּנְחוּמֶיךָ יְשַׁעֲשְׁעוּ נַפְשִׁי :
כ הֲיִחָבְרְךָ כִּסֵּא הַוּוֹת יֹצֵר עָמָל עָלֵי חֹק : כא יָגֹדּוּ
עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְדָם נָקִי יַרְשִׁיעוּ : כב וַיְהִי יהוה
לִי לְמִשְׂגָּב וֵאלֹהַי לְצוּר מַחְסִי : כג וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם
אֶת אוֹנָם וּבְרָעָתָם יַצְמִיתֵם יַצְמִיתֵם יהוה אֱלֹהֵינוּ :

אם ממרתי מטה רגלי . בכל יום מנפח ומזכיר יום המיתה
עי"ז מסדר ס' יסעדני כבא לטהר וכו' שבשפ לנו כו'
דלא תקשי מהדדי כנ"ל : ג"י אם ממרתי מטה רגלי ולא יתמין
בתפ"ה ורגלי היו סוף אסדידכו' דמוכח דהסס בניס וגס תנחומיך
יסעשעו נפשי דלמו מסוכים בניס למקום :

צה א לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ .
ב נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ
לוֹ : ג כִּי אֵל גָּדוֹל יהוה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים :

ד אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ .
ה אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ .
ו בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי יהוה עֹשֵׂינוּ :
ז כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם
אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ : ח אַל תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה
כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר : ט אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי
גַּם רָאוּ פָּעֳלִי : י אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר
עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי : יא אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי :

חיום סס בקולו וכו' . כי היפ"ר מכביד על המדם עבודת
הש"י רמה כמה ימים תנטרך לסגף והתירון ע"ז
בכל יום מיום מלף יום מחד וזהו דבר יום ביומו וזהו היום סס
בקולו תשמעו רק היום וגם למחר רק היום וזהו ואתם הדבקים
כו' לו רק היום שמע ימות ח"ו למחר וחרז"ל לימות אתי כו' היום
וגרמז הגמול בכתוב סס ר"ת מליהו מסיח כמ"ש על סס הבני'
מהרן מסה מסתר מרדכי מליהו מסיח סיבא ב"ב ג"ס :

צו א שִׁירוּ לַיהוה שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַיהוה כָּל הָאָרֶץ:
ב שִׁירוּ לַיהוה בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם
לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ . ג סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים
נִפְלְאֹתָיו : ד כִּי גָדוֹל יהוה וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא
עַל כָּל אֱלֹהִים : ה כִּי כָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים
וַיהוה שָׁמַיִם עָשָׂה : ו הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת
בְּמִקְדָּשׁוֹ : ז הָבוּ לַיהוה מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיהוה
כָּבוֹד וָעֹז : ח הָבוּ לַיהוה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה
וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו : ט הִשְׁתַּחֲווּ לַיהוה בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ
חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ . אִמְרוּ בַגּוֹיִם יהוה מָלָךְ אַף
תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים: יא יִשְׂמְחוּ
הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ : יב יַעֲלֹז
שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי יָעַר : יג לִפְנֵי
יהוה כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפּוֹט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק
וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ :

צז א יהוה מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים .
ב עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן
כִּסְאוֹ : ג אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו :
ד הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל רָאֲתָה וַתָּחֶל הָאָרֶץ : ה הָרִים

אמרות	טהורות
כַּרְעֲנָ֣ג נָמַ֔סּוּ מִלִּפְנֵ֖י יְהוָ֑ה מִלִּפְנֵ֖י אֲד֣וֹן כָּל הָאָֽרֶץ׃ ו הִגִּ֖ידוּ הַשָּׁמַ֣יִם צִדְקוֹ֑ וְרָא֖וּ כָּל הָעַמִּ֣ים כְּבוֹדֽוֹ׃ ז יֵבֹ֖שׁוּ כָּל עֹבְדֵ֣י פֶ֑סֶל הַמִּתְהַלְלִ֖ים בָּאֱלִילִ֣ים הִשְׁתַּחֲוּ֣וּ לוֹ כָּל אֱלֹהִֽים׃ ח שָׁמְעָ֣ה וַתִּשְׂמַ֣ח צִיּ֑וֹן וַתָּגֵ֜לְנָה בְּנ֣וֹת יְהוּדָ֗ה לְמַ֙עַן֙ מִשְׁפָּטֶ֣יךָ יְהוָֽה׃ ט כִּֽי־אַתָּ֣ה יְ֭הוָה עֶלְי֣וֹן עַל כָּל הָאָ֑רֶץ מְאֹ֥ד נַעֲלֵ֝֗יתָ עַל כָּל אֱלֹהִֽים׃ י אֹהֲבֵ֣י יְ֭הוָה שִׂנְא֣וּ רָ֑ע שֹׁמֵ֥ר נַפְשׁ֖וֹת חֲסִידָ֣יו מִיַּ֣ד רְשָׁעִ֣ים יַצִֵּֽילֵם׃ יא א֭וֹר זָרַ֣ע לַצַּדִּ֑יק וּלְיִשְׁרֵ֖י לֵ֣ב שִׂמְחָֽה׃ יב שִׂמְח֣וּ צַדִּיקִ֣ים בַּיהוָ֑ה וְהוֹד֥וּ לְזֵ֖כֶר קָדְשֽׁוֹ׃	**שמחו** צדיקים כה׳ · ר״ל הסכר מעל הסמיס ליהנות מזיו הסכינה וזהו שמחו כה׳ למנס תומרו והודו לזכר קדשו שיהיה הודאתם בכוונה לה׳ לזכר קדשו ולא שלא לשמה ח״ו רק לשמה כנ״ל :
צח א מִזְמ֑וֹר שִׁ֥ירוּ לַיהוָ֥ה שִׁ֝֗יר חָדָ֥שׁ כִּֽי־נִפְלָא֥וֹת עָשָׂ֑ה הוֹשִׁ֤יעָה לּ֖וֹ יְמִינ֣וֹ וּזְרֹ֣עַ קָדְשֽׁוֹ׃ ב הוֹדִ֣יעַ יְ֭הוָה יְשׁוּעָת֑וֹ לְעֵינֵ֥י הַגּוֹיִ֝֗ם גִּלָּ֥ה צִדְקָתֽוֹ׃ ג זָ֭כַר חַסְדּ֣וֹ וֶאֱמוּנָת֑וֹ לְבֵ֥ית יִשְׂרָאֵ֗ל רָ֭אוּ כָּל אַפְסֵי־אָ֑רֶץ אֵ֖ת יְשׁוּעַ֣ת אֱלֹהֵֽינוּ׃ ד הָרִ֣יעוּ לַיהוָ֣ה כָּל הָאָ֑רֶץ פִּצְח֥וּ וְרַנְּנ֖וּ וְזַמֵּֽרוּ׃ ה זַמְּר֣וּ לַיהוָ֣ה בְּכִנּ֑וֹר בְּכִנּ֥וֹר וְק֝֗וֹל זִמְרָֽה׃ ו בַּחֲצֹצְר֥וֹת וְק֥וֹל שׁוֹפָ֑ר הָרִ֥יעוּ לִ֝פְנֵ֗י הַמֶּ֥לֶךְ יְהוָֽה׃ ז יִרְעַ֣ם הַ֭יָּם וּמְלֹא֑וֹ תֵּבֵ֥ל וְיֹשְׁבֵ֗י בָּֽהּ׃ ח נְהָר֥וֹת יִמְחֲא֣וּ כָ֑ף יַ֥חַד הָרִ֝֗ים יְרַנֵּֽנוּ׃ ט לִ֭פְנֵי יְהוָ֣ה כִּֽי־בָ֣א לִשְׁפּ֣וֹט הָאָ֑רֶץ יִשְׁפֹּ֥ט תֵּ֝בֵ֗ל בְּצֶ֥דֶק וַעֲמִּ֗ים בְּמֵישָׁרִֽים׃	**אתה** כוונת מיסרים · ר״ל הטוב שעשית לנו מתחלה לבד היכה רק אתה היית בעזרנו וכוונת המיפרי׳ ולזה מספט ונדקה ביעקב כו׳ דבתוך המספט הנ״ל נדקה וע״ד שכתבנו ולא ירשיעו בהספטו ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה :
צט א יְהוָ֥ה מָ֝לָ֗ךְ יִרְגְּז֣וּ עַמִּ֑ים יֹשֵׁ֥ב כְּרוּבִ֝֗ים תָּנ֥וּט הָאָֽרֶץ׃ ב יְהוָ֥ה בְּצִיּ֑וֹן גָּד֥וֹל ה֝֗וּא וְרָ֥ם הוּא֙ עַל כָּל הָעַמִּֽים׃ ג יוֹד֣וּ שִׁמְךָ֣ גָד֣וֹל וְנוֹרָ֑א קָד֖וֹשׁ הֽוּא׃ ד וְעֹ֣ז מֶ֭לֶךְ מִשְׁפָּ֣ט אָהֵ֑ב אַתָּ֥ה כוֹנַ֝נְתָּ֗ מֵישָׁרִ֥ים מִשְׁפָּ֥ט וּצְדָקָ֗ה בְּיַעֲקֹ֥ב אַתָּ֥ה עָשִׂ֑יתָ׃ ה רוֹמְמ֣וּ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֑ינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ֙ לַ֣הֲדֹם רַגְלָ֔יו קָד֖וֹשׁ הֽוּא׃ ו מֹשֶׁ֣ה וְאַהֲרֹ֣ן בְּכֹהֲנָ֑יו וּשְׁמוּאֵ֥ל בְּקֹרְאֵ֗י שְׁמ֫וֹ קֹרְאִ֥ים אֶל יְהוָ֑ה וְה֖וּא יַעֲנֵֽם׃ ז בְּעַמּ֣וּד עָנָ֣ן יְדַבֵּ֣ר אֲלֵיהֶ֑ם שָׁמְר֥וּ עֵדוֹתָ֝֗יו וְחֹ֥ק נָתַ֥ן לָֽמוֹ׃	**חיהוה** אלהינו אתה עניתם אל נשא היית להם ונוקם על עלילותם : **רוממו** יהוה אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש יהוה אלהינו : **ה׳** אלהינו אתה עניתו · ר״ל שהיית עונה להם כשהתפללו׳ וזה סימן טיסורין טובים והם לכפר לא שהיו צדיקים גמורים עכ״ז שהיבו בשערה מתוך וזהו אל נוסף כו׳ ר״ל שהקב״ה מנסף את הצדיקים ומגביהם לכך שהיבו בשערה מתוך וזה ונוקם על עלילותם בטיסורין על מעט עונות וחטאת שלהם כנ״ל :
ק א מִזְמ֑וֹר לְתוֹדָ֥ה הָרִ֝יעוּ֗ לַיהוָ֥ה כָּל הָאָֽרֶץ׃ ב עִבְד֣וּ אֶת יְהוָ֣ה בְּשִׂמְחָ֑ה בֹּ֝אוּ֗ לְפָנָ֥יו בִּרְנָנָֽה׃ ג דְּע֗וּ כִּֽי יְהוָ֣ה ה֭וּא אֱלֹהִ֑ים ה֥וּא עָ֝שָׂ֗נוּ וְל֣וֹ אֲנַ֣חְנוּ עַמּ֣וֹ וְצֹ֣אן מַרְעִיתֽוֹ׃ ד בֹּ֭אוּ שְׁעָרָ֣יו בְּתוֹדָ֑ה חֲצֵרוֹתָ֥יו בִּתְהִלָּ֗ה הוֹד֣וּ לוֹ בָּרְכ֖וּ שְׁמֽוֹ׃ ה כִּֽי־ט֣וֹב יְהוָ֑ה לְעוֹלָ֥ם חַסְדּ֗וֹ וְעַד־דֹּ֥ר וָדֹ֗ר אֱמוּנָתֽוֹ׃	**הודו** לו ברכו שמו כו׳ · ר״ל בא לחזק תמונתינו בתפ״ה לך לקדיש מה שתמרתי לפ׳ הכ׳ הודו לה׳ כי טוב ע״פ הקדמה דשלל טוריגסרופס הרשע את ר״ע מס שלקיבס חוזב את עניים למה אין מפרנסן ג״ל כדי שנזכה בהם לנחמו כו׳ וג״ל ומו נקרים בניס למקום ע״כ וזה דברי הכ׳ · הודו לה׳ כי טוב שהוא טוב מתוך ומפן בטובת ברואיו להטיבס ומס נפשך לומר למה שטוב הוא ומפן בטובת ברואיו למה חיינו מפרנסן לזה תמה כל״ר ר״ל חסדו שהיה מהרהורי שיעשהו הוא לבדו ליתן לענו לחם ושמלה נתן לב״א כדי שיזכו· או כי לעולם חסדו שעשה חסד עם העולם כדי שיזכו הם ובזה יובן הכ׳ ומתר ברכו שמו ה׳ הכפול מוכח דיודע עתידות וזה חיזוק תפ״ה ותמר מס נפשך לומר דתיך יתכן זה לחר שתין זה ע״י שליח רק ע״י הקב״ה בעצמו והרי קדוש הוא ה׳ אלהינו בקדושת כתן עז״נ דלחנתו בניו והרחיק ממנות הצדקה דמזיכן כי טוב ה׳ ואינו מפרנסן בעצמו בעבור לעולם חסדו שנזכה בהם מוכח דבכי׳ תנחמו ומזה תבין והשכיל כי עד דור ודור תמונתינו להתמין בה׳ בתפ״ה כי זה שמו יקרתו לו תמונה כמסרנ״ל חדשים לבקריס עד שתתה מחדשינו בכל בקר רבה תמונתך לת״ה ובתמור נצקון לחם ומקיים תמונתו ליסני עפר · ובזה נבח לפ׳

לפ' הכ' מחת דבר מלהים כו' וע"פ הצעה שהקדמנו כי מצות הצדקה היא חיזוק לתפ"ה כי בניהם מנחנו כמאמרינו בפי' הכ' אם תאמרי מטה רגלי אסופו להמוטט מוטות עולם חסדך ה' דהיינו לצדקה וחסד שנצטוינו עליו יסעדני ובלשון יבצר הכ' מחת דבר כו' עם תאמרינו בפי' הכ' לכן יחכה ה' לחננכם וירום לרחמכם כי אלהי משפט ה' והנה לכאורה יפלא דמה נתינת טעם על הרחמים היא שאלהי משפט ה' והלא דבר פשוט הוא שהמשפט הוא בדין רחמים בדין ורז"ל דרשו ות"ת מי מעכב · ולפי האמור בפרש הכ' מחת דבר כו' עם תאמרינו בפי' הכ' לכן יחכה ה' לחננכם ר"ל על תפ"ה אף כי רחוקה היא ולא קרוב לבוא עתה אם יתמהמה חכה ויחכה ה' לחננכם וירום לרחמכם כי מחיה מתים הוא ברחמים רבים לז"ת הקב"ה נוטל נשמה אף שאין העונש ממנו ממש רק ע"י מלאכי דין הממונים על המשפט ממשפ להסיר נפש האדם אל גופו ה"ז תחיית המתים והמשפט הזה הוא בלתי לה' לבדו לז"ת הקב"ה דווקא ולפפ"ח וזה כ' הכ' שהיה על לב ירושלים ואיש ישראל ואמר

י כִּי אֶפֶר כַּלָּחֶם אָכָלְתִּי וְשִׁקֻּוַי בִּבְכִי מָסָכְתִּי :
יא מִפְּנֵי זַעְמְךָ וְקִצְפֶּךָ כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִיכֵנִי :
יב יָמַי כְּצֵל נָטוּי וַאֲנִי כָּעֵשֶׂב אִיבָשׁ : יג וְאַתָּה יהוה
לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר • יד אַתָּה תָקוּם
תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד • טו כִּי
רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ • טז וְיִירְאוּ
גוֹיִם אֶת שֵׁם יהוה וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת כְּבוֹדֶךָ :
יז כִּי בָנָה יהוה צִיּוֹן נִרְאָה בִּכְבוֹדוֹ : יח פָּנָה אֶל
תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם : יט תִּכָּתֵב
זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יְהַלֵּל יָהּ : כ כִּי הִשְׁקִיף
מְמְרוֹם קָדְשׁוֹ יהוה מִשָּׁמַיִם אֶל אֶרֶץ הִבִּיט •
כא לִשְׁמֹעַ אֲנַקַת אָסִיר לְפַתֵּחַ בְּנֵי תְמוּתָה :
כב לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יהוה וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלָיִם :
כג בְּהִקָּבֵץ עַמִּים יַחְדָּו וּמַמְלָכוֹת לַעֲבוֹד אֶת יהוה •
כד עִנָּה בַדֶּרֶךְ כֹּחִי קִצַּר יָמָי • כה אֹמַר אֵלִי אַל
תַּעֲלֵנִי בַּחֲצִי יָמָי בְּדוֹר דוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ : כו לְפָנִים
הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם : כז הֵמָּה יֹאבֵדוּ
וְאַתָּה תַּעֲמוֹד וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ כַּלְבוּשׁ תַּחֲלִיפֵם
וְיַחֲלוֹפוּ • כח וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ : כט בְּנֵי
עֲבָדֶיךָ יִשְׁכֹּנוּ וְזַרְעָם לְפָנֶיךָ יִכּוֹן :

קג א לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יהוה וְכָל קְרָבַי אֶת
שֵׁם קָדְשׁוֹ : ב בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יהוה וְאַל
תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו : ג הַסֹּלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵכִי הָרֹפֵא
לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי • ד הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיֵּכִי הַמְעַטְּרֵכִי
חֶסֶד וְרַחֲמִים : ה הַמַּשְׂבִּיעַ בַּטּוֹב עֶדְיֵךְ תִּתְחַדֵּשׁ
כַּנֶּשֶׁר נְעוּרָיְכִי • ו עֹשֶׂה צְדָקוֹת יהוה וּמִשְׁפָּטִים
לְכָל עֲשׁוּקִים : ז יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לְמֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
עֲלִילוֹתָיו : ח רַחוּם וְחַנּוּן יהוה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חָסֶד •
ט לֹא לָנֶצַח יָרִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר : י לֹא כַחֲטָאֵינוּ
עָשָׂה לָנוּ וְלֹא כַעֲוֹנֹתֵינוּ גָּמַל עָלֵינוּ • יא כִּי כְגֹבַהּ
שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו • יב כְּרַחֹק
מִזְרָח מִמַּעֲרָב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פִּשְׁעֵינוּ • יג כְּרַחֵם
אָב עַל בָּנִים רִחַם יהוה עַל יְרֵאָיו : יד כִּי הוּא יָדַע

יצרנו זכור כי עפר אנחנו טו אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו כְּצִיץ
הַשָּׂדֶה כֵּן יָצִיץ : טז כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְלֹא
יַכִּירֶנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ : יז וְחֶסֶד יהוה מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם
עַל יְרֵאָיו וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים :

וחסד ה׳ מעולם ועד עולם על יריאיו • ע״ד תרגו״ל
שלא לעשה עד שמים וזה מעולם ועד העולם ר״ל
בעוה״ז תחת השמים עד עולם עד שמים על יראיו בעוסים
ס״ל בירושת עוסם כנ״ל :

יח לִשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ וּלְזֹכְרֵי פִקֻּדָיו לַעֲשׂוֹתָם • יט יהוה
בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה • כ בָּרְכוּ
יהוה מַלְאָכָיו גִּבּוֹרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמוֹעַ בְּקוֹל
דְּבָרוֹ • כא בָּרְכוּ יהוה כָּל צְבָאָיו מְשָׁרְתָיו עֹשֵׂי
רְצוֹנוֹ • כב בָּרְכוּ יהוה כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקוֹמוֹת
מֶמְשַׁלְתּוֹ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יהוה :

עושי דברו לשמוע בקול דברו כו׳ • כי הנדיקים ע״י
קדושתם עוסים שתתיר שלבבה כדי לקיים המצוה
וזהו עוסי דברו לשמוע • והבן היטיב :

א״י עוסי דברו כו׳ • נראה לפרש דהנה העסייה לשמה
היא לקיים רצון ה׳ ונחת רוח לפניו שאמר ועשה
רצונו וזהו עוסי דברו שלא עוס פניה רק לשמוע בקול דברו
ושיעשה היא לשון קיום וזהו כוונת יסרשל בשאמרם נעשה
ונשמע לא לעוס פניה רק לשמור מצותיו וזה מי שלה רז זה
כו׳ שמ״ה משתמשים בו שכולם זכים בו ולא שייך בשייהו פניות
ועניני עוה״ז כשאמרם בשמים ובארץ שתין מלפים לקבול
שכר כנ״ל :

קד א בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יהוה יהוה אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד
הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ • ב עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה
נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה : ג הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו
הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ • ד עֹשֶׂה
מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט :

עושה מלאכיו רוחות • יתכן על ענין חידוש הלבבה
שלפעמים הענניס מכסים אותה אך הבא לטהר
מסייעין אותו והבא לטהר הוא בהתלהבות רב בוער כאש וזו
מסייעין לו ע״י נשיבות הרוח לפזר הענניס וזה עוסה מלאכיו
שלוחיו רוחות לגלות אור הלבבה בעת שמסרתיו הנדיקים גם
לוהט בהתלהבות והבן :

ה יָסַד אֶרֶץ עַל מְכוֹנֶיהָ בַּל תִּמּוֹט עוֹלָם וָעֶד : ו תְּהוֹם
כַּלְבוּשׁ כִּסִּיתוֹ עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם • ז מִן גַּעֲרָתְךָ

יְנוֹסְנוּן מִן קוֹל רַעֲמֶךָ יֶחְפָּזוּן · ח יַעֲלוּ הָרִים יֵרְדוּ
בְקָעוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יָסַדְתָּ לָהֶם · ט גְּבוּל שַׂמְתָּ
בַּל יַעֲבֹרוּן בַּל יְשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ : י הַמְשַׁלֵּחַ
מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים בֵּין הָרִים יְהַלֵּכוּן : יא יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ
שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם · יב עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם
יִשְׁכּוֹן מִבֵּין עֳפָאִים יִתְּנוּ קוֹל · יג מַשְׁקֶה הָרִים
מֵעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ : יד מַצְמִיחַ
חָצִיר לַבְּהֵמָה וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם
מִן הָאָרֶץ · טו וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים
מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד · טז יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי יהוה
אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע : יז אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ
חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ : יח הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְעֵלִים
סְלָעִים מַחְסֶה לַשְׁפַנִּים · יט עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים
שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ · כ תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ וְיְהִי לָיְלָה בּוֹ
תִּרְמֹשׂ כָּל חַיְתוֹ יָעַר : כא הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף
וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם : כב תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְאֶל
מְעוֹנוֹתָם יִרְבָּצוּן : כג יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ
עַדֵי עָרֶב : כד מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יהוה כֻּלָּם בְּחָכְמָה
עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ · כה זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב
יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת ·
כו שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ :
כז כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ : כח תִּתֵּן
לָהֶם יִלְקֹטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׂבְּעוּן טוֹב : כט תַּסְתִּיר
פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן ·
ל תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרֵאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה · לא יְהִי
כְבוֹד יהוה לְעוֹלָם יִשְׂמַח יהוה בְּמַעֲשָׂיו : לב הַמַּבִּיט
לָאָרֶץ וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ : לג אָשִׁירָה לַיהוה
בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי : לד יֶעֱרַב עָלָיו שִׂיחִי
אָנֹכִי אֶשְׂמַח בַּיהוה : לה יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים
עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יהוה הַלְלוּיָהּ :

מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך · יכון לפ' כדרך הפסוט כי היות הארץ ברצונו לעשות חכמה והשכל צריך לפרוש עצמו מכל עסקים וכמו שארז"ל הרופא שיחכם ימעט בסחורה וירבה ביסיבה כו' תמן' תנל הקב"ה מיכו כן ולא כמדת הקב"ה מדת ב"ו כי הקב"ה לף

שמעשיו מרובין עכ"ז הכל בחכמה וזהו כ' הכל מה רבו מעשיך ה' לף כי רבו מעשיך עם כל זאת כלם בחכמה עשית כנ"ל :

א"י ע"פ מ"ש הקדמונים בפי' הכ' תל יתהלל כו' דהיינו כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וז"ת ואל יתהלל חכם כו' כי הקב"ה גזר חכם כו' וז"ש הכתוב כי בזאת יתפאר המתפאר נלוט ה' שאני מתפאר שיהיה חכם גבור ועשיר לף הסכל וילוע לזאת זהו יראת שמים המסור לחכם בזאת יתהלל המתפאר דבדידי' תליא מילתא כן כתבו הקדמונים וז"ל הכ' מה רבו מעשיך ה' ר"ל מעשה ה' הבריו' שברוך הקב"ה בעולמו למה רבו ר"ל שגבהו והגדילו עצמן כי רבו פעמים משמעו לשון גדולה כמו שפירש"י ז"ל ר' יוסי קמיס עלי כו' ואמר למה רבו שם בעבור החכמה הלף כלם בחכמה עשית ר"ל שאתה עשיתם בחכמה ומידך היתה זאת להם ושם מחמת העושר הרי גם זה מידך הכל

ומלאה הארץ קניניך ואתה עשית זאת כנ"ל פי' הכתוב :

קה א הוֹדוּ לַיהוה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילֹתָיו : ב שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ
בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו · ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב
מְבַקְשֵׁי יהוה · ד דִּרְשׁוּ יהוה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד :
ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מוֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ ·
ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו · ז הוּא יהוה
אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו : ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ
דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר : ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ
לְיִשְׂחָק : י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם · יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל
נַחֲלַתְכֶם · יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ :
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר :
יד לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים :
טו אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ · טז וַיִּקְרָא
רָעָב עַל הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר : יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם
אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף : יח עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל
בָּאָה נַפְשׁוֹ : יט עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יהוה צְרָפָתְהוּ :
כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיְתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ : כא שָׂמוֹ
אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ : כב לֶאְסֹר שָׂרָיו
בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו יְחַכֵּם : כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב
גָּר בְּאֶרֶץ חָם · כד וַיֶּפֶר אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְּמֵהוּ מִצָּרָיו ·
כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו · כו שָׁלַח
מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ · כז שָׂמוּ בָם דִּבְרֵי
אֹתוֹתָיו

אֹתוֹתָיו וּמוֹפְתָיו בְּאַרְצָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ וְלֹא
מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת
דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם:
לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם: לב נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם
וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה
וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר: לה וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל
פְּרִי אַדְמָתָם: לו וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית
לְכָל אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בְּשִׁבְטֵיהוּ
כּוֹשֵׁל: לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָיו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ
מַיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קָדְשׁוֹ
אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה
אֶת בְּחִירָיו: מד וַיִּתֶּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים
יִרָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

ועמל לחומיס יירשו. קייזו שכפשו בעמל ובמלחמה וכו׳ בעבור ישמרו חקיו לא תמרוס והבן:

קו א הַלְלוּיָהּ הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
ב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְהוָה יַשְׁמִיעַ כָּל
תְּהִלָּתוֹ:

מי ימלל גבורות ה׳. ימלל לפון מולל מלילות ר״ל שמבטל ומשתיק הדיעים והייזנו העניו קוחיל והשפלת עצמך תהא כמוני וידוע דברי הר״ם ז״ל כי תהלתי תהא כי הכל מאוך וכדברי הרמ״ח וזה ישמיע כל תהלתו ר״ל כל מדה טובה שיש בו הכל תהלתו תהלת ה׳ ולפי שכל החדש ר״ל והוא תהלת ה׳ ידבר פי ר״ל פי מדבר שכל הטוב שבו רק תהלת ה׳ לפי תהלתי לו מה שידבר פי תורה לו תכמה הכל רק תהלת ה׳ ולפי הלולי כי ויברך כל בשר העניו דוקא שם קדשו ר״ל:

ג אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת:

אשרי שומרי משפט עושי לדקה בכל עת. דהנה מציגו בהלל דאמור לגמול חסד עם מכסניא זה הגוף וכמתמריגו בכ׳ יודע לדיק כו׳ ושמעו לקי מבירי לב המתאכזרי על גופס תבר גויזת דברדת הרחוקים מלדקה לדקה הגוף וכמאמר הכ׳ לדקת ה׳ עשה ולפי עם הגוף והוא ע״י משפטי ה׳ ויפה שעה לחת בעוה״ב וה״ה הקיפך לעונש וזה לחרי שומרי משפט ועוכרים לת המשפט ועושים לדקה ממש להבמש׳ וזה בכל עת משל״כ לדקת הגוף וזהו שיהי דוד עושה משפט ולדקה כל״ל:

ד זָכְרֵנִי יְהוָה בְּרָצוֹן עַמֶּךָ פָּקְדֵנִי בִּישׁוּעָתֶךָ: ה לִרְאוֹת
בְּטוּבַת בְּחִירֶיךָ לִשְׂמוֹחַ בְּשִׂמְחַת גּוֹיֶךָ לְהִתְהַלֵּל
עִם נַחֲלָתֶךָ: ו חָטָאנוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ הֶעֱוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ:
ז אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם לֹא הִשְׂכִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ
אֶת רֹב חֲסָדֶיךָ וַיַּמְרוּ עַל יָם בְּיַם סוּף: ח וַיּוֹשִׁיעֵם
לְמַעַן שְׁמוֹ לְהוֹדִיעַ אֶת גְּבוּרָתוֹ: ט וַיִּגְעַר בְּיַם סוּף
וַיֶּחֱרָב וַיּוֹלִיכֵם בַּתְּהוֹמוֹת כַּמִּדְבָּר: י וַיּוֹשִׁיעֵם מִיַּד
שׂוֹנֵא וַיִּגְאָלֵם מִיַּד אוֹיֵב: יא וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד
מֵהֶם לֹא נוֹתָר: יב וַיַּאֲמִינוּ בִּדְבָרָיו יָשִׁירוּ תְהִלָּתוֹ:
יג מִהֲרוּ שָׁכְחוּ מַעֲשָׂיו לֹא חִכּוּ לַעֲצָתוֹ: יד וַיִּתְאַוּוּ
תַאֲוָה בַּמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם
שֶׁאֱלָתָם וַיְשַׁלַּח רָזוֹן בְּנַפְשָׁם: טז וַיְקַנְאוּ לְמֹשֶׁה
בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדֹשׁ יְהוָה: יז תִּפְתַּח אֶרֶץ וַתִּבְלַע
דָּתָן וַתְּכַס עַל עֲדַת אֲבִירָם: יח וַתִּבְעַר אֵשׁ בַּעֲדָתָם
לֶהָבָה תְּלַהֵט רְשָׁעִים: יט יַעֲשׂוּ עֵגֶל בְּחוֹרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לְמַסֵּכָה: כ וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל
עֵשֶׂב: כא שָׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעָם עֹשֶׂה גְדוֹלוֹת בְּמִצְרָיִם:
כב נִפְלָאוֹת בְּאֶרֶץ חָם נוֹרָאוֹת עַל יַם סוּף: כג וַיֹּאמֶר
לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו
לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מֵהַשְׁחִית: כד וַיִּמְאֲסוּ בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה
לֹא הֶאֱמִינוּ לִדְבָרוֹ: כה וַיֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ
בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשָּׂא יָדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר:
כז וּלְהַפִּיל זַרְעָם בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹתָם בָּאֲרָצוֹת: כח וַיִּצָּמְדוּ
לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים: כט וַיַּכְעִיסוּ
בְּמַעַלְלֵיהֶם וַתִּפְרָץ בָּם מַגֵּפָה: ל וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל
וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה: לא וַתֵּחָשֶׁב לוֹ לִצְדָקָה לְדֹר וָדֹר
עַד עוֹלָם: לב וַיַּקְצִיפוּ עַל מֵי מְרִיבָה וַיֵּרַע לְמֹשֶׁה
בַּעֲבוּרָם: לג כִּי הִמְרוּ אֶת רוּחוֹ וַיְבַטֵּא בִּשְׂפָתָיו:
לד לֹא הִשְׁמִידוּ אֶת הָעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם:
לה וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם:

ויתערבו בגויס וילמדו מעשיהס. יתכן עס תורס ז״ל כל העובר עבירה ונכה בה הותרה לו ורס״י פי׳ הותרה לו ר״ל מחמת שהורגל ונלמד בעבירה קשה לו לפרוש תימה ונכפר זרע יצחק שחיבר שרי הגלון ז״ל כתב בשם ספר חסד לאברהם שמי שעובר עבירה ושוב הוכרח לבא בגלגול בעכו״ם וזה הותרה לו כי אחר שנעשה עכו״ם הכל לפניו

לפניו כהיקר ע"ס בשלהי יומא וזה כ' הכ' ויתערבו בגויס מסוס וילמדו מעשיהם ר"ל שהס מתערבין בעכו"ם ומגולגלי' נהס לו ויתערבו כמו ויתעברו כמו מן כשד בבא ועבור הוא הגלגול כמ"ש בפי' ויתעבר ה' בי כו' ומאי הטעם שמתערבי' בעכו"ם מסוס וילמדו מעשיהם ר"ל שעם היסרתלי הורגלו במעשיהם שעברו ומזה נעשה לבם כהיתר בעוה"ר ס'

ירחם על עמו ויתן להם לב טהור כנ"ל :

לו וַיַּעַבְדוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם וַיִּהְיוּ לָהֶם לְמוֹקֵשׁ : לז וַיִּזְבְּחוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם לַשֵּׁדִים • לח וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַּם בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצַבֵּי כְּנַעַן וַתֶּחֱנַף הָאָרֶץ בַּדָּמִים • לט וַיִּטַּמְּאוּ בְמַעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם • מ וַיִּחַר אַף יהוה בְּעַמּוֹ וַיְתָעֵב אֶת נַחֲלָתוֹ • מא וַיִּתְּנֵם בְּיַד גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שֹׂנְאֵיהֶם • מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּכָּנְעוּ תַּחַת יָדָם : מג פְּעָמִים רַבּוֹת יַצִּיל וְהֵמָּה יַמְרוּ בַּעֲצָתָם וַיָּמֹכּוּ בַּעֲוֹנָם : מד וַיַּרְא בְּצַר לָהֶם בְּשָׁמְעוֹ אֶת רִנָּתָם • מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כְּרֹב חֲסָדָיו • מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי כָּל שׁוֹבֵיהֶם • מז הוֹשִׁיעֵנוּ יהוה אֱלֹהֵינוּ וְקַבְּצֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ בִּתְהִלָּתֶךָ :

מח בָּרוּךְ יהוה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָהּ :

ויראא נצר להס בשמעו כו' . לק טרס יקרלו רק בשמעו דייקק לו מלת ויאמס דהיינו בשעה שמסדרין כמ"ס בעוד הס מדברין כו' והבן :

קו א הודו לַיהוה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ • ב יֹאמְרוּ גְּאוּלֵי יהוה אֲשֶׁר גְּאָלָם מִיַּד צָר • ג וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב מִצָּפוֹן וּמִיָּם • ד תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עִיר מוֹשָׁב לֹא מָצָאוּ • ה רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים נַפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטָּף :

רעבים גם צמאים . הכוונת הגוף ועי"ז נפשס בהס תתעטף התגברות הנפש והנשמה כנ"ל . ולו ע"ד שאמרנו מה שמעטו תשר יאמרו המושלים על הסומרים גופס מסיגוף ובזה מסחיתים נפשס כאשר ההולך בלי כסות בקרה בעבור שהקמרות הכסות כך הגוף הוא כמו לבוש לנפש והס סומרים הטפל ומקלקלים העיקר וזהו רעבים גם צמאים בסיגוף בעבור חוסבם כי נפשס בהס תתעטף ואין נאה לאמר הלבוש ולקלקל העיקר והנה הטל כי הגוף לבוש הוא ועיקר הנשמה כדמיון הלבוש שהאדם מבלהו כן נבלה הגוף בקבר והנשמה קיימת וכדמיון המוץ והתבואה שאמרתי מפי קדוש

מאמרו"ל על כרחך הקיים הוא העיקר וזהו לא תירא לביתה מבלג דהיינו הגוף שהמיתו כבית לנשמה מבלג ואינה לא יעצרנו ממקום שהרה וזהו מחמת שהוסב החמת כי כל ביתה ר"ל כי עיקר ביתה הגוף היא לבוש אבים רק לאבים מועטות כמו שכתבנו . ולו לא תירא ר"ל כי מין בירתה מחמת עונש גפיפס וזהו לא תירא לביתה מבלג מעונש גסיפס של בלג :

ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל יהוה בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם • ז וַיַּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת אֶל עִיר מוֹשָׁב : ח יוֹדוּ לַיהוה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם • ט כִּי הִשְׂבִּיעַ נֶפֶשׁ שֹׁקֵקָה וְנֶפֶשׁ רְעֵבָה מִלֵּא טוֹב • י יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת אֲסִירֵי עֹנִי וּבַרְזֶל • יא כִּי הִמְרוּ אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֶלְיוֹן נָאָצוּ • יב וַיַּכְנַע בֶּעָמָל לִבָּם כָּשְׁלוּ וְאֵין עוֹזֵר : יג וַיִּזְעֲקוּ אֶל יהוה בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : יד יוֹצִיאֵם מֹחֶשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם יְנַתֵּק • טו יוֹדוּ לַיהוה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם : טז כִּי שִׁבַּר דַּלְתוֹת נְחוּשָׁה וּבְרִיחֵי בַרְזֶל גִּדַּע •

יז אֱוִילִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ : יח כָּל אֹכֶל תְּתַעֵב נַפְשָׁם וַיַּגִּיעוּ עַד שַׁעֲרֵי מָוֶת : יט וַיִּזְעֲקוּ אֶל יהוה בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : כ יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וִירַפְּאֵם וִימַלֵּט מִשְּׁחִיתוֹתָם : כא יוֹדוּ לַיהוה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם • כב וְיִזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וִיסַפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה • כג יוֹרְדֵי הַיָּם בָּאֳנִיּוֹת עֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים • כד הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יהוה וְנִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּלָה • כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוֹמֵם גַּלָּיו • כו יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִּתְמוֹגָג • כז יָחוֹגּוּ וְינוּעוּ כַּשִּׁכּוֹר וְכָל חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע • כח וַיִּצְעֲקוּ אֶל יהוה בַּצַּר לָהֶם וּמִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם : כט יָקֵם סְעָרָה לִדְמָמָה וַיֶּחֱשׁוּ גַּלֵּיהֶם : ל וַיִּשְׂמְחוּ כִי יִשְׁתֹּקוּ וַיַּנְחֵם אֶל מְחוֹז חֶפְצָם • לא יוֹדוּ לַיהוה חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם : לב וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ • לג יָשֵׂם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמוֹצָאֵי מַיִם לְצִמָּאוֹן : לד אֶרֶץ פְּרִי לִמְלֵחָה מֵרָעַת יֹשְׁבֵי בָהּ : לה יָשֵׂם מִדְבָּר לַאֲגַם מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמוֹצָאֵי מָיִם : לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים וַיְכוֹנְנוּ עִיר מוֹשָׁב • לז וַיִּזְרְעוּ שָׂדוֹת וַיִּטְּעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי תְבוּאָה : לח וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבְהֶמְתָּם לֹא יַמְעִיט :

לט וימעטו וישחו מעוצר רעה ויגון: מ שופך בוז על
נדיבים ויתעם בתהו לא דרך: מא וישגב אביון
מעוני וישם כצאן משפחות: מב יראו ישרים וישמחו
וכל עולה קפצה פיה: מג מי חכם וישמר אלה
ויתבוננו חסדי יהוה:

ויזרעו סדזת כו' ויברכם וירבו כו'. אחר שמחר בהם גודל הברכה הודיעך לומר ובהמתם לא ימעיט טפ"י מסתרו"ל וחברון טרסין קוף מיידי דכתיב תרעא כו' הרי שפטרסין שמינו רחוי לזריעה לחדש יותר טוב לפני הבהמה ובמקום זה יותר שמן קטינא עפרים"י שם וזה ויזרעו כו' ויברכ' כו' ועכ"ז ובהמתם לא ימעיט כל"ל:

א״ו ויברכם וירבו מאוד: בעבודת ה' אף שבהמתם (שבהמיות לא ימעיט ע"ל מסיב הרוח שתומרים כידוע:

קח א שיר מזמור לדוד: ב נכון לבי אלהים אשירה
ואזמרה אף כבודי: ג עורה הנבל וכנור
אעירה שחר: ד אודך בעמים יהוה ואזמרך בלאמים:
ה כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך:
ו רומה על שמים אלהים ועל כל הארץ כבודך:
ז למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך ועננו: ח אלהים
דבר בקדשו אעלזה אחלקה שכם ועמק סכות
אמדד: ט לי גלעד לי מנשה ואפרים מעוז ראשי
יהודה מחוקקי: י מואב סיר רחצי על אדום אשליך
נעלי עלי פלשת אתרועע: יא מי יובילני עיר מבצר מי
נחני עד אדום: יב הלא אלהים זנחתנו ולא תצא
אלהים בצבאותינו: יג הבה לנו עזרת מצר ושוא
תשועת אדם: יד באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו:
קט א למנצח לדוד מזמור אלהי תהלתי אל תחרש:
ב כי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו
דברו אתי לשון שקר: ג ודברי שנאה סבבוני
וילחמוני חנם: ד תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה:
ה וישימו עלי רעה תחת טובה ושנאה תחת אהבתי:
ו הפקד עליו רשע ושטן יעמד על ימינו: ז בהשפטו
יצא רשע ותפלתו תהיה לחטאה: ח יהיו ימיו מעטים
פקדתו יקח אחר: ט יהיו בניו יתומים ואשתו
אלמנה: י ונוע ינועו בניו ושאלו ודרשו מחרבותיהם:
יא ינקש נשה לכל אשר לו ויבזו זרים יגיעו: יב אל

יהי לו משך חסד ואל יהי חונן ליתומיו: יג יהי
אחריתו להכרית בדור אחר ימח שמם: יד יזכר
עון אבותיו אל יהוה וחטאת אמו אל תמח: טו יהיו
נגד יהוה תמיד ויכרת מארץ זכרם: טז יען אשר
לא זכר עשות חסד וירדוף איש עני ואביון ונכאה
לבב למותת: יז ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ
בברכה ותרחק ממנו: יח וילבש קללה כמדו ותבא
כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: יט תהי לו כבגד
יעטה ולמזח תמיד יחגרה: כ זאת פעלת שטני
מאת יהוה והדוברים רע על נפשי: כא ואתה יהוה
אדני עשה אתי למען שמך כי טוב חסדך הצילני:
כב כי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי: כג כצל
כנטותו נהלכתי נגערתי כארבה: כד ברכי כשלו
מצום ובשרי כחש משמן: כה ואני דיתי חרפה
להם יראוני יניעון ראשם: כו עזרני יהוה אלהי
הושיעני כחסדך: כז וידעו כי ידך זאת אתה יהוה
עשיתה: כח יקללו המה ואתה תברך קמו ויבשו
ועבדך ישמח: כט ילבשו שטני כלמה ויעטו כמעיל
בשתם: ל אודה יהוה מאד בפי ובתוך רבים אהללנו:
לא כי יעמוד לימין אביון להושיע משפטי נפשו:

אודה ס' כו'. לפי שפעמים מדבר בלי כוונה וזהו נפי רק דבר שפתים ולזה אני מתאמן ובתוך רגיש מהללנו כמאמרס ז"ל תרומיה דקרא דויפתוהו כו' ופ"ה והוא רחוס כו' ואין תפלתו כו' נפש לבניו כו' כאן בנבור כו' תה יתכן בר"ע שבינו לב"ע היה החדש מניחו כו' כי בינו לב"ע צריך כוונה יותר כל"ל וכ"ל לפרש כי יעמוד לימין מבין כו' כי תפלת העני כשמעת ביותר ובפרט כשעוסק בתורה מתוך דוח' וכמאמרז"ל אין הפרגוד נגעל בפניו וזה כי יעמוד לימין מבין ר"ל תורת מבין דימין היינו תורה מימינו שם דת כמאמרז"ל בימינו זה תורה וזה לימין מבין כשהמבין עוסק בתורה והמיוסר ביסורין אז בודאי יעמוד ה' להושיעו משופטי נפשו ומהמניריס לו אכי"ר:

קי א לדוד מזמור נאם יהוה לאדני שב לימיני
עד אשית אויביך הדום לרגליך: ב מטה
עזך ישלח יהוה מציון רדה בקרב אויביך: ג עמך
נדבות ביום חילך בהדרי קדש מרחם משחר לך
טל ילדתך: ד נשבע יהוה ולא ינחם אתה כהן
לעולם

לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק · ׃ אֲדֹנָי עַל יְמִינְךָ
מָחַץ בְּיוֹם אַפּוֹ מְלָכִים · ׃ יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיוֹת מָחַץ
רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה · ׃ מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן
יָרִים רֹאשׁ :

קיא ׃ הַלְלוּיָהּ אוֹדֶה יהוה בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים
וְעֵדָה · ׃ גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי יהוה דְּרוּשִׁים
לְכָל חֶפְצֵיהֶם :

גדולים מעשי ה' כו'. יתכן ע"ד המדרש ז"ל הנ"ל למיגמר מעשה גדול הוא לגמורי תלמוד גדול וכמ"ש המפרשים בכ' הכ' לעשות רצונך כו' ר"ל לעשות המעשה המצו' כשתורתך בתוך מעי ולא לרבים אבל בשרתי לדק בקהל רב לדרוש ברבים הנה שפתי לא אכלא דת"ת ברבים עדיף ממעשה וזהו לפ"ז שגדולים מעשה ה' הייגו לעשות המצות הם גדולים יותר מתלמוד ועכ"ז דרושים לכל חפציהם כל החפצים לשמוע דווקא כמאמרם ז"ל אם רצית שתהורה חביבה עליו כו' אז עכ"ז דרושים הם ולא יעשה המעשה דת"ת ברבים עדיף :

׃ הוֹד וְהָדָר פָּעֳלוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד :

הוד והדר פעלו · כי העושה לשמה עושה המצות והעושה לשמה מתקיים כמ"ש על הפסוק ירצת ה' טהורה וכמ"ש בפי' לעולם יהא אדם ירא שמים כו' וזה הוד והדר פעלו וצדקתו עומדת לעד :

׃ זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חַנּוּן וְרַחוּם יהוה :

זכר עשה לנפלאותיו כו'. ע"ד שכ' המר"ם סיף ועוד פי' אחר שסמעתי על חבל דחבדין ולא מסתכחין והטעם דהוא כפליס מסוס דקרבנות אינן מכפרים רק על השוגג כמ"ש מהר"ם ע"ש וזה פי' הכ' ובכח תלמוד על התמיד בפסח והעון קשה מן החטא עבור המחשבה וזה חטאו בכפליס וזה פי' הכ' כי גרסה עונה עוד י"ל הכ' ע"ד שגגת תלמוד כו' ועוד י"ל ע"ד מחשבה טובה כו' וגם שאר דברים הקשים כע"ז כמו שסמעתי בפי' הנוסח תפלה זמן כפרה לכל תולדותם וכמו שאמרתי גבי כעס בפי' הכ' לא בלבד עולות כו' ובפי' נשקו בר כו' והנה אמרו בשעה שהמ"ח יוסב ודורש והטעם שבזה נתחזק שבת וכל השומר שבת אפילו ע"ז כדור אנוש כו' וזהו כפליס כנ"ל וזהו כ' הכ' זכר עשה כו' דהייגו תדי תמיהי כמ"ש מהר"ם סיף כנ"ל :

׃ טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכּוֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ :

טרף נתן ליראיו · ע"ד תמה זכות אבות וכמאמרינו פעלם אכלתי אבל ברית אבות לא תמה ועומדת לעד זהו טרף פרנסה נתן בימים שעברו ליראיו יראיו הם האבות וזה נתן לשון עבר אבל יזכור לעולם גם לעתיד בריתו כי ברית אבות לא תמה כנ"ל · ח"י ע"ד נראה הקשת בימיך לדורותם אסר בדורות נדיקים שלא היו נריכים לקשת ורחיתיה לזכור ברית עולם וזהו טרף מיתה נתן ליראיו והיו נריכין

לקשת לזכור בריתו וזה יזכור לעולם :

׃ כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לַעֲמוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם :
׃ מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל פִּקּוּדָיו :

מעשי ידיו כו' · יתכן עפ"י מה שכ' המדרש שמושל בכ' אמרם מכמים הזהרו בדבריכם וכן כל תורה שאין עוסק מלאכה והעניין הוא כ"ז שאין האדם נקי לגמרי מהחטא אין דבריו מקובלים ובעבור זה ניחא מזמור לאסף כו' שמו כו' נתנו כו' בשר מסיריך כו' על שלא הוכיחו כנ"ל וזה יובן אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו וזה כ' אמרם האומר ס"ת ערום כו' וזה כ' אמרם טול קורה כו' כל המוכה את הרבים כו' וזהו מעשי כו' אמת ומשפט אם הוא הולך בדרך האמת והמשפט ג' נאמנים כל פקודיו כל מה שמפקד על הבריות דבריו נשמעי' :

׃ סְמוּכִים לָעַד לָעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר : ׃ פְּדוּת
שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ :
׃ רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת יהוה שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עֹשֵׂיהֶם
תְּהִלָּתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד :

סמוכים לעד כו'. ע"ד שרמיתי בספר אחד לפרש הכ' ירצת ה' טהורה עומדת לעד ר"ל שהירצה שהיא טהורה בלי פניה אז עומדת לעד משא"כ כשהוא ירצת ה' בשביל חיזו פניה ואין זה ירצה טהורה אז הירצה עתידה להתבטל וזהו סמוכים לעד לעולם ר"ל שהתורה והמצות שהאדם עושה הם סמוכים לעד לעולם שהקב"ה סעד לתמכו שיעמדו לעולם אמנם זה כשעושים בחמת ויסר כשירצתו טהורה כנ"ל :

פדות שלח לעמו · הענין כי פדות היא גאולת הנפש מיגה"ר והנה מצות ניצית לגוני ומצלי וכמאמר הכ' ורחיתם אותו וזכרתם כו' ואמרי"ל בשעה שהי' דהע"ה עומד במרחץ כו' כחשבה דעתו וזהו פדות שלח כו' היות לזה לעולם בריתו מילה שבשרו שלעולם הוא ושי"ן נזכר בה ובעבודתו כנ"ל :

א"י סמוכים לעד לעולם כו' · פדות כו' הענין עם אמרי"ל סמוכים מן התורה מנין שנאמר סמוכים לעד לעולם כו' והכווי דאמר דהע"ה דהסמוכי עסוי בתמ' ויסר ורחוי לסמך זה לזה כמו שסמכן הכ' וממילא דניקנו לדרוש והנה מתוך זה ילפינן דעשה דוחה ל"ת מגדילים הנסמך לשעטנז עי"ז פדות שלח לעמו לפדותו והרב עמו פדות והוא יפדה את ישראל כו' כי גדולה כח התשובה ג"כ לדחות ל"ת שבתורה כמ"ש רז"ל גדולה תשובה כו' ודוחה לאו דמת"ג ע"ש והנה בדברי הס"ם הללו עמדו דמתי רבותא דתשובה הלא כל עשה דוחה ל"ת אמנ' נראה דקיי"ל אין עשה דוחה ל"ת בקדשים ואין קדוש כד' אלהינו ועכ"ז אמר ושוב אלי ורופא להחזירני וזהו החידוש ורבותא דתשוב' כנ"ל וזהו מאמר דהמע"ה קדוש ונורא שמו אחר אומרו פדות כו' שדוחה ל"ת אמר הרבותא דאף שקדוש ונורא שמו עכ"ז רציה רחמיו ויחזירנו כנ"ל והנה הרב בהגהות שור כתב בתורך בזה לפי דרכו דבתשובה מהבה בחמת נעקר

הגע למפרע הוסיל והטון נעקר למפרע ואין כאן עון וגם רק מירמה צריך לתמי' עשה לל"ת דהוי כהלכ' אבל רופא כו' וריפא מותה ע"כ בתורך דפ"ח מעתה יתמר גם הכ' דרך קושיא דלפ כי סמוכים עשויס כו' אכתי מה תהכי זה לפדות נפשינו הלא קדוש וגורא שמו ואין עשה דוחה ל"ת בקדשים והכא החילוק בין מירמה לתהכה כי במירמה אין הנאתן בין מס הדבר טוב אבלו אז לאו כיון שמירמה עשה ואין הדבר טוב רק אבל מתהכה רק שבכל הדברים צריך לילך בהדרגה בתחלה ירמה ואח"כ תהכה וזהו שמתרץ על קושיא דקדוש וגורא שמו כנזכר לעיל לזה אמר בתמת רשפי אכמה להתחכם בתשובה היא ירע' ה' ע"י העמדת מלך כהמן ח"ו אך אח"ז יזכו לאכמה גדולה דהיינו שכל טוב מתהכה בוודאי הדבר טוב אבלו וזהו שכל טוב לכל עושיהם שאח"ז יהיה שכל טוב לכל עושי התשובה וא"כ למפרע בטל גט ועון ולא אבטרך לדחות עשה ל"ת ולפ גם זאת יזכו שלא זו שיכופר עונם לפ גם זאת שיהיה להם לפס ולתהלה לזכיות תהלתו עומדת לעד כנ"ל:

קיב א הַלְלוּיָהּ אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים יְבוֹרָךְ: ג הוֹן וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד:

הון ועושר בביתו רק לצדקתו עומדת לעד רק זה מס שכותן לעני הוא לבדו יובל עמו לקבר ולעוה"ב וזה לך תסר יאכל לכל נפש פעני הוא לבדו כו' יעשה לכם לעוה"ב כנ"ל:

ד זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים חַנּוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בַּמִּשְׁפָּט:

טוב חיס חונן ומלוה כו' . ע"ד שמעטו במאמרם גדולה צדקה ע"י שעשה שותף וכמאמרינו בכ' צדקת ה' עשה וזה טוב חיס חונן כו' כי גדולה ג"ח יותר מן הצדקה לפ יכלכל דבריו במשפט שה"ה כאלו נעשה שותף וכנ"ל: א"י טוב חיס כו' . יתכן עס מאמר ז"ל לוו ולתי פורע ויש לדקד' כיון דהקב"ה פורע למה יתנע הטוב מהלוה גופיה והפוכי מטרת' למה לי ולפ גם שהתו והטור הקשו מהא דעשה שבת' מול ותירנו דהכ' בדחית ליה משכון ע"ש ומתי כ"מ כיון דהקב"ה פורע והגרחה עס מ"ש הר"ם אלגזי בהא דמניעו בכמה דוכתי בש"ס בחסידי ישראל שלא רצו ליהנות ממעשה נסים . והעלה הרב דאכתי שרי לפרוע בו חובותיו כמשמרז"ל גבי מדיר הגלה דפורע חובותיו דאינו אלא כמבריח מרי ע"ש שהאריך בזה בכתוב לכי שלמיל"ת בשייך ע"כ והכה הצדיק לפעמים דלא לתיבי בשעתא דמזוני דמזלא תליא מילתא ומזלו הוא להיות מך ורש . ובשעת ציד הקב"ה לשדד המזל ולהשפיע לו בנס הרבה ריוח והצלה לפניו . אך לחסיד גמור לא מהני זה דלא יהנה ממעשה נסים . לזה אמר הקב"ה תקנה לו עלי כו' ואבלו מהלוותה ואני פורע ע"י נס זה שרי דהוי מבריח מרי כנ"ל:

והנה אחרי שהפרעון הוא ע"י נס יאכן לייאב שפיר קושית התום' והטור והוא דידוע אמרי קדוש בזוהר וכן משמע מדרז"ל דאין הקב"ה עושה נס להשרות ברכה וכדומה כ"ש כהיות עכ"פ אינה דבר לפ כי מצער הוא ועיר שם עכ"פ צריך להיות אינה דבר המעט הוא אם רב מבל בריקניא לא שריא ברכתא ומה יש לך בבית כתיב ע"ש והשתא ניחא דהיה דעשה שבתך חול מיירי בדלית ליה כלום ולרם זה אשר אין כל ג"ש בפרעון ע"ד הנס כנ"ל אבל היה דלוו עלי מיירי בדאית ליה ועיר שם והנה אחר שהפרעון הוא ע"ד נס אלא דהלוה גופיה גברא מסידא הוא דאינו נהנה מנסים אם כן אם גם המלוה הוא אינ חסיד ליתא לפרעון הנ"ל ולא מידי רק ע"כ מיירי דהמלוה הוא אינ צדיק ולא חסיד לפניס משורת הדין ול"ק אינ מסכחת לה פרעון זה דאכתי אינ יהנה המלוה דהיינ מסנת חסידים הוא והמלוה מעמיד דבריו על הדין וזה כ' הכתוב טוב אינ מוכן ומלוה והוא תועלת גדול לחסיד הדור ואין לו אינ בעופן שהמלוה יכלכל דבריו במשפט ולא בדרך חסידות כנ"ל: וזהו כונת הכתוב הושיעה ה' כי גמר חסיד והכוונה שחסיד שאינו נהנ' ממע"כ כלה וגמר ח"ו והוא מהיו' פסו אמוני' מב"א ואינם מאמינים לו להלוותו וגם אינו מאמין בנס וא"כ אבדה תקוותו ח"ו וזהו כ' הכ' דרך אמונה בחרתי וגם משפטיך שויתי ולא לפניס משורת הדין ועי"ז דבקתי בעדותיך ה' ע"ד וכי תיפסר לידבק בו כו' וה"ז כאלו הוא דבוק בתורה כנ"ל:

ו כִּי לְעוֹלָם לֹא יִמּוֹט לְזֵכֶר עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק:

כי לעולם כו' . ע"ד ירמה אח כל העולם מחנה כו' וע"ד אמרנו כ"כ אם תסיר מתוכך מוטה וזה כי לעולם לכל העולם לא ימוט ויטה ח"ו לזכר עולם יהיה הדבר הזה בזכרונו לעולם עי"ז יהיה צדיק עומד בצדקו: ז"י ע"ד שמעטנו בפי' חרז"ל אבל על דאבדין ע"ד צדיק במיתתו קרוי חי וידוע שאין מקבלין תגמולין על החי וזה בעבור כי לעולם כו' לזה לזכר עולם יהי' צדיק:

ז מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֻחַ בַּיהוָה:

ח סָמוּךְ לִבּוֹ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה בְצָרָיו: ט פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד: י רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעַס שִׁנָּיו יַחֲרֹק וְנָמַס תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

משמועה רעה . הונחת אם רע לא יירע מהיות נכון לבו ולא הרהר בה לזה בטוח בה' כנ"ל: א"י משמוע' רעה לא יירע הונחות ס"ו לא יירע מהיות נכון לבו ולא הרהר בה לזה בטוח בה':

קיג א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

הללו

הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. יתכן ע"פ מ"ש בזוהר הקדוש דעבדים נקראים עושים ש"ל ועושים לשמה נקראים כנים לך המדם צריך לעלות לעת ולא לאחוז פתאום במדרגה העליונה וכאמרם ז"ל לעולם יעסוק אדם כו' שמתוך ש"ל בא לשמה וזה הללו עבדי ה' דהיינו ש"ל ומתוך זה תבאו למדרגה עליונה הללו את שם ה' ר"ל לשם ה' לשמה ואמר יהי שם ה' כו' כי העושה לשמה יתמיד בדבר כמ"ש בפי' הכ' ירחת ה' טהורה וכמ"ש המשנה כל תורה שאין עמה מלאכה כו' וזהו אחר שאמר הללו את שם ה' דהיינו לשמה ועי"ז תהיה תורתם ועבודתם תכון לעד וזה יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם כנ"ל:

ג מְמִזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה:

ממזרח שמש כו'. עם שמרנו ביום ההוא ע"י מדת ענוה עי"ז יהיה שם ה' אחד דנעשה אדם מורה על ענוה וזה ממזרח מסיבת זריחת השמש שיש באדם מדת הענוה ולהודיע כגאת השמש רק שיהי' עד מבואו ר"ל עד אשר יאסף אל עמיו כמ"ש רז"ל שהקטין עצמו מתחלתו עד סופו וכל אדם ידע כי ע"י הספילו יעלה לגדולה עכ"ז יחזיק בענוה וזהו עד"ז במיתת הצדיקים וזרח השמש עד שלא שקעה שמשו כו' ועי"ז מהולל שם ה' ר"ל כי נסגב שמו לבדו ונעם מורה על ענו:

ד רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: ה מִי כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: ו הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ:

ט מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

רם על כל גוים ה' דקרין ליה על השמים שכוונת עשייה היא כבודו לבטל גלולים כמ"ש במדרש ומ"ש נעשה אדם אם לטעותם עבור מי כה' כו' המספילי כו' דהיינו עניה ויתכן לומרו המספילי ע"ד אשר נאית כו' וזה המספילי חטת לנדיק בעבור לרחות בשמים ובארץ לתקן העליונים ותחתונים כנ"ל או לעסק התפלה עולה ויורד קבל וקייס כמ"ש בחורך וכגון דא אין זה כי אם עזר אלהי' כמ"ש בחורך מחמת שמלבב מעצמו לשמחה וזה מי כה' אלהינו המגביה אותי לשב' וגם המספילי ואמר דהיינו לרחות בשמי' הנשמה ובארץ הגוף כנ"ל:

א"י רם על כל גויים ה' כו'. יתכן דהנה כ' ושמי נורא בגויים ודרשו רז"ל דקרו ליה אלה' דאלהיות והנה ים מהאומות שעובדין לאלהי כסף ואלהי זהב ועץ ואבן ומה זה כבודו של הקב"ה שאומרי' שהוא אלוה על אלו אך ים מהם שעובדין לחמ' וללבנה ולכוכבים ומזלות אף שהמארתים הללו בעצמם הם גדולים ונוראים שבאו של הקב"ה הוא מה שקורין אותו אלהים דאלהיות וזה כ' הכי רם על כל גויים הוא רם דקרו ליה כו' אך אין כבודו רק על השמים מה שאין על הדברים שבשמים והיינו החמה והכוכבים ומזלות כנ"ל:

קיד א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז: ב הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו: ג הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר: ד הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: ה מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: ו הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב: ח הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם:

בצאת ישראל ממצרים. כזוהר ישראל סבא ויתכן עפ"י אמר' ז"ל דת"ל יוסף לפרעה אבי הסביעני ת"ל זיל אתסיל מסבועתך ות"ל אימתיל כמי אדידך כו' וזהו כ' הכ' בצאת ישראל ממצרים והיינו ישראל סבא ואחר מותו כשהעלוהו בניו מארץ מצרים וזהו כי בית יעקב העלוהו מעם לועז והיינו שלא ידעו בלשון הקודש והבן:

א"י בצאת ישראל כו'. בית יעקב דרז"ל ותגיד לבית כו' אלו הנשים וזהו גם כאן בית יעקב מעם האמור המצרים לועז היו עליהם לעז ע"ד שאמרו אם בגופן שלטו כו' אבל בחמת שקר הדבר רק היתה לקדשו כ"מ שאתה מוצא גדר כו' אתה מוצא קדושה כו' אעפ"י שהגו על ישראל ממשלותיו:

א"י בדרך טענה של הלעז אין יתכן היתה יהודה לקדשו והלא ישראל ממשלותיו ואם בגופן כו'.

א"י בצאת ישראל כו' היתה ישראל כו'. כי יהודה עיקר דמכיר יוסף כמ"ש וירד יהודה אילו אמר להשיבו היו שומעין לו ועכ"ז היתה יהודה לקדשו כי ידוע כי ע"י שאלטו ביוסף ויוסף שלט על המצרים יצאו עי"ז כמ"ש בזוהר. וזהו בצאת ישראל ע"י יציאה זו היתה יהודה לקדשו והטעם כי ישראל ממשלותיו של מצרים ע"י המכירה ויפה עשה יהודה וגם היה רצה תרומו של יוסף ויכם וגם זה ע"י המכירה ויפה עשה יהודה כ"ל:

א"י בצאת ישראל ובית יעקב והיינו שלא נטמאו בני יעקב ובני ישראל יצאו כמ"ש בזוהר ואמר מאין בא זה שהיתה יהודה לקדשו כי כל ישראל נקראו ע"ש יהודה עיין בתרגום יהונתן יהודה אתה יודוך יהודאין וגם ע"ש מלך רחמן מיהודה הטעם ישראל ממשלותיו תפארת ישראל ממשלותיו ע"י מדת תפארת היתה לקדשו וגם גדולה ממשלותיו. או ממשלותיו רק רחם לכל תפארת וזה מי כה' אלהינו תפארתו על כל המגביה לשבת לידבק בתפארת עליון ועי"ז המספילי שתספיל עי"ז כל מה שרואה ומתדבק בקדושה עליונה או המגביה לשבת עולה לגדולה מחמת המספילי לרחות שמספיל רחות עיניו כר"ש מחיך עינותי וכאותו שלא הסתכל חוץ לד"ם או שמספיל כל רחות נגד תפארת עליון ומתדבק בו כ"ל נכון מאוד בעזה"י:

קטו א לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם

הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וֵאלֹהֵינוּ בַּשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר
חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם:
ה פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ:
ו אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן:
ז יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ
בְּגִרוֹנָם: ח כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בּוֹטֵחַ בָּהֶם:
ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: י בֵּית אַהֲרֹן
בִּטְחוּ בַיהוה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: יא יִרְאֵי יהוה בִּטְחוּ
בַיהוה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: יב יהוה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ
אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן: יג יְבָרֵךְ יִרְאֵי
יהוה הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים: יד יֹסֵף יהוה עֲלֵיכֶם
עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוה עֹשֵׂה שָׁמַיִם
וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם:
יז לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּיָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה: יח וַאֲנַחְנוּ
נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

ואלהינו בשמים. ר"ל שהעכו"ם גופם תולין בשמים ומסרוגיהו בשמים כל אשר חפץ כביכול עשה את אשר ירצה המתפלל ידיעתו מבטלת הבחירה ונחנו מאמינים בבחירה כידוע. ולו בשמים כל אשר חפץ במחשבה בלבדו: **א"י** כי לומדים עכו"ז כעבד שמכרו רבו ואינם מאמינים בצדקה כל אשר חפץ עשה זפירושו בעצמו ולפ"ז הוא רק עכשיהם כו' כידוע. ולו ואלהינו בשמים ע"ד מי מגיד כו' הצדיק אשר חפץ עשה ואלהינו בשמים בחמת כל אשר חפץ האדם עשה רק עכשיהם כל עצמותם היא כסף וזהב ומע"י אדם בני ומזוני.

קטז א אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יהוה אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: ב כִּי
הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא: ג אֲפָפוּנִי
חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא:
ד וּבְשֵׁם יהוה אֶקְרָא אָנָּה יהוה מַלְּטָה נַפְשִׁי: ה חַנּוּן
יהוה וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: ו שֹׁמֵר פְּתָאיִם יהוה
דַּלוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמְנוּחָיְכִי כִּי יהוה
גָּמַל עָלָיְכִי:

דלותי ולי יהושיע כו'. יתכן ע"ד אשר שמענו בטעם הדבר שונא מתנות יחיה כי כל הבריאה לא היה רק עבור זה שלא יהא נהנה מכיסופא ע"כ שמענו וזהו דלותי ר"ל גם גם אחר הבריאה דלותי כמנות כמו שדרשו רז"ל ועכ"ז ולי יהושיע מצד החסד ע"כ קשיא שוב נפשי למנוחיכי לעוה"ב כי הלא ה' גמל עליכי גם מקודם לך שהיה נהנה מכיסופא וה"ק הוחיל וגם עתה הוא כן הוי הבריאה בחנם כנ"ל פי' הכתוב והכן היטב:

ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת
רַגְלִי מִדֶּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יהוה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים:
י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אָמַרְתִּי
בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב:

האמנתי כו'. יתכן דהנה לכוונת הלב בתפלה יש לפעמים שני דרכי הש' הוא הרמת קול הוא המבית הכוונ' והשני' היא ההמתנה עד יעבור זעם מחשבות רעות המבלבלין הכוונה כאשר מבואר בס"ע ופפי' בעיבורית בעת שמתפללין מתוך ספר התפלה לזי ליכא משום לטרודי ליבורית ע"ס והנה מרו"ל כל המריס קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמנה לאמנם לכוון הדבר כדברי הס"ע הנ"ל שרי וזה כ' הכ' האמנתי כו' וכפירש"י דהיכ' דכתיב עניה הוא בקול רם ולזה כיון דהאמע"ה האמנתי ר"ל שאני הוא מאמין באמונה גמירא ואינני מקטני אמנה לך בעת שמדבר ר"ל דברי התפלה לזי לכי עניתי מאוד היינו הרמת קול עכ"ז עד דור ודור אמנתי והיינו הרמת קול לימו רק בעבור הערת הכוונה והנה בין שני הדרכים המתוקנים הוא אשר כתבנו לעורר הכוונה הדרך הנבחר והמרוצה בכל עת הוא הרמת קול כי ההמתנה לא תספיק בעת אשר ירצה המתפלל לכוין תפלתו עם הצבור והס יגמרו תפלתם מהר וידוע כי תיבת כזב לשון דבר הנפסק וחינו מתקייס וזה אומרו אחר שאמר כי הרי הוא מהאומרים לא שבקול יבוא רק כוונתו לכוון את לבו לז"ת שלא יעלה על לב האדם הלא יש לפניך דרך אחר להיות לבו נכון ומכוון בתפלה דהיינו שימתין עד אשר יעבור המחשבה ויהי כאשיב אני אמרתי ר"ל שע"כ שאני אמרתי בחפזי דהיינו בתחילות כי כל האדם כוזב ר"ל שהם כבר יגמרו התפלה ודוק היטב:

יב מָה אָשִׁיב לַיהוה כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: יג כּוֹס
יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יהוה אֶקְרָא: יד נְדָרַי לַיהוה
אֲשַׁלֵּם נֶגְדָּה נָּא לְכָל עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יהוה
הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: טז אָנָּה יהוה כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי
עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: יז לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח
תּוֹדָה וּבְשֵׁם יהוה אֶקְרָא: יח נְדָרַי לַיהוה אֲשַׁלֵּם
נֶגְדָּה נָּא לְכָל עַמּוֹ: יט בְּחַצְרוֹת בֵּית יהוה בְּתוֹכֵכִי
יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ:

אני עבדך כו'. יתכן כי מין בדור הזה כו' טול קיסם כו' אמנם לפ"ח יש להוכיח כי אם יאמר טול קורה יש להסיר עטון המוכיח אימו כ"כ לערך עון הת"ח סביבו נשערה והמוכיח יש בזה וחדל חיסים וזהו אני עבדך כו' ר"ל שפל ונבזה ואין הפגם גדול מהוך זה פתחת למוסרי למוסרי שלי להוכיח רבי בשער כנ"ל:

קיז א הַלְלוּ אֶת יהוה כָּל גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים:
ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יהוה
לְעוֹלָם

לְעוֹלָם הַלְלוּ יָהּ׃

הללו את ה׳ כל גוים כו׳ · ר״ל כי דיבו ומספטו אמת לפי שדין את האומות גם על המחשבה מסוס שהדין בלחת כן הוא דהקב״ה היודע מחשבות מהרהורי בידין גם על המחשבה ומה שבישראל אין הקב״ה מגרף מחשבה למעשה הוא מנד חסדו ית׳ בהיותם בניו שנקרלו בניס למקום לבל עמכם החמת דבר הספט וכמו שנאמרתי על הפי׳ ולך ה׳ חסד כו׳ שחסד הוא מהקב״ה שמשלם לניס כמעשהו ואינו מעניבו על המחשבה וזה כ׳ הכ׳ כי גבר עלינו חסדו ואמר ואמת ה׳ לעולם ר״ל שבשם אמת ה׳ לעולם שמאמינים בה׳ אזי אין מחשבה כמעשה לבל מחשבות ע״ז מחשבה כמעשה גם בישראל וזה ואמת ה׳ לעולם אזי גבר עלינו חסדו : א״י ואמת ה׳ לעולם ר״ל שעלינו גבר חסדו ואמתכם ה׳ אמת לעולם ר״ל שאין לן לתכם שלא כדין רק באמת בכ״ל · א״י הללו את ה׳ כל גוים כי גבר עלינו חסדו הנה ודאי צריך ביאור דמה טובן של אומות להלל ולשבח על החסד הבא על ישראל והנראה לפרש דהנה בס׳ יהושע פירש״י שנתעכבו ישראל ארבעים שנה במדבר בעבור שנהגו עם הארץ כבוד בהדדים אבינו וזה שכתן בתרן בתרן ארבעים שנה ועפ״י דברים אלו פירשנו הכ׳ למוליך עמו במדבר כל״ח דלכאורה מה חסד הוא זה הוליכתם במדבר ואדרבה מצינו שהנביא יחס ותאר זה לחסד ליתראל שהלכו לארץ ניה כאמור וזכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר אמנם לפי המדרש הנ״ל יבוא לכלל יפוי דהכי קאמר וסיפר חסדי ה׳ על ברואיו ואינו מקפח שכר כל בריה ואמר שהוליך עמו במדבר ולא נחס תיבף לארץ בעבור כי לעולם חסדו עם יודעי עולם שבעה עממין וכר חסדו להסקיע להם ארבעים שנה וזה יוכח לנו מה שדקדקנו על פינה לשונו שאמר למוליך עמו ותיתר ישראל בתתר עמו ולעיל כתיב והעביר ישראל ולא עמו ולפ״ז ניחח דלהגדיל החידוש וחסדי ה׳ דאפי׳ עמו החביב הוליך במדבר ולא נחס תיבף לארץ בעבור חסדו וזכרו להעמים בכ״ל · וזה נראה בכתובים לפנינו שיאמר להאומות שים להם להלל ולשבח על שילוסבדרם להם מה׳ וכי הגדיל לעשות עמהם ואמר כי גבר עלינו חסדו והוא ע״ד שכתבנו בכ׳ תיבת עמו תף שאנחנו עמו וחסדו עלינו עכ״ז הוליך אותנו במדבר ועיכבנו בארץ מדבר בעבור כי אמת ה׳ לעולם היינו לשאר עובדי עולם האומות בכ״ל וע״ז ודאי חייבין להודות ולהלל בכ״ל · א״י עם אמרם חסד לאומים אחת׳ בעבור שאין עושין שלא להתיהר ושלא לשמה וכהא דפ״ק דר״ה בכורם ופרכינן וכה״ג ללאו מעליותא הוא והא תניא האומר סלע זה לצדקה כו׳ ל״ק כאן בישראל כאן בג״א והיינו דעכו״ם אם אין נותנין לו משלות לבו קורת רגר והתקף וכשאר יאמר בפי׳ הכ׳ עד אתי דשעים ה׳ ר״ל עד אתי יאמינו בה׳ עד אתי שיעלוזו שייעד להם שבל יביע אם יביע ויבאים להם אזי ידברו אתק וזה כ׳ הכ׳ כי האומות מתלוננים מדוע עשה ה׳ ככה ויבדל אותנו מן ישראל כענין מעשה הנדקה ס״ל כי בישראל יחשב למצוה ובגויים לא יתחשב ואדרבה אתאת היא להם וע״ז בא אחזוניו המלך דוד ע״ה לאחוס פה דובר גבלה ולהודיע

להם כי נדיק ה׳ וכל דרכיו משפט ואמר הללו את ה׳ כי יש לכם להלל לה׳ כי אין לכם עול בזה והטעם כי גבר עלינו חסדו גם על שלא לשמה משום דבישראל אמת ה׳ לעולם ר״ל גם אם נתקיימה מחשבתו אשר חשב בעשיו׳ המצות אינו מהרה׳ אחר מדותיו וכל דרכי ה׳ אמת אלא לזה נדין היא שיטול שכרו גם על שלא לשמה ולא כן בעמים ולזה כל דרכיו משפט והללו ה׳ כנ״ל :

קיח א הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : ב יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ · ג יֹאמְרוּ נָא בֵּית אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : ד יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יהוה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ : ה מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַּמֶּרְחָבְיָהּ · ו יהוה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם :

מן המיצר כו׳ · יתכן ע״ד אמרס לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שב׳ היערוך שועך לא נצר וזה מן המיצר קראתי ולא הקדמתי אזי ענני שאין זה נחשב כי צריך להקדים במרחב כו׳ וכמ״ש לעיל היערוך כו׳ ואמר ה׳ לי צריך להיות ה׳ לי בעת לא אירא עדיין מה יעשה לי אדם ה׳ לי בעת שים לי עוזרים אז ואני אראה בשונאי אז ואני לא עשיתי כראוי רק אראה בעת שונאי וצריך להקדים תפלה כנ״ל וזהו כ׳ הכ׳ אני אל אלהים אקרא ר״ל בעבור הדין אקרא בעת אשר ה׳ יושיעני להקדים תפלה : א״י ה׳ לי והסימן לזה ולא אירא ואז מה יעשה לי אדם ע״ד שכ׳ האשיך וירא ויצר כו׳ וזה מן המיצר ע״ד וירא ויצר שלא יהרג אז שלא יהרוג ענני וגם לא אירא מה יעשה לי אז כנ״ל :

ז יהוה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי :

ז לי בעוזרי כו׳ . יתכן עם אמרינו בכ׳ אמרס ז״ל ואל תהי רשע בפ״ע והוא עם מה שאמרנו בכ׳ נוסח הוידוי סרנו כו׳ ולא סוה לנו ע״ד אשר אמענו בפי׳ הכ׳ ועמי אמירו כבודו בלא יועיל כי אלבד חסיבות המצות הנאמדים מזהב ופז וגרעון שפלות העבירה נוסף ע״ז יפה כח המצוה שהבא לטהר מסייעין ולא עליך לבד המלאכה לגמור משא״כ בעבירה פותחין לו ובא לטמא נפש אומרין לו מדוד עצמך וזה אמירו בכודו בלא יועיל לא דאין מסייעין ידי עוברי עבירה עכ״ז בחר בשפלו׳ ולעשות לבדו ע״כ וזה ולא סוה לנו שלא גם זאת כי מצותיך ומשפטיך טובים והעבירות רעין ושפלות נוסף ע״ז שבעשקי העשייה לא סוה לנו וטורח העבירה מרובה כנ״ל וזה ולא תהי רשע בסיבת דבר זה לבד כמו בהיוקך בפני עצמך בדבר הרע הזה בלתי סיוע והנה ידוע כי העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט ג׳ והס עוזרי החדש וימלינו טוב בעדם והיפוך העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור ג׳ והס חויבי אים להפילו לשחת וזה כ׳ הכ׳ ה׳ לי ר״ל שד׳ בשעלי בעוזרי בעשותי המצות שהס עוזרי כנ״ל ואני אראה ר״ל שאני לבדי אראה בשונאי בעשיית החטא ח״ו חויבי אים צריך לטפל בעצמו ולזה כ׳ נכון לבטח באחור בחיים בדרכי ה׳ כנ״ל :

א"י עס מ"ס למעלה בכ' ולך ה' חסד כו' שהמע"ס הכריח כי מהחסד הוא לבל יענש על המחשבה מדחזינן דעכום"ז נענשין על המחשבה והכא לשון עזר נופל על הדבר שהוא לפניהם משורת הדין ולא מצד החיוב וכלשון בני אדם שלא יאמר לשון עזרה רק בשקשה ממנו ליזה חסד ולא בדבר שחייב לו וזהו ה' לי בעוזרי והיינו כמה שאינו מעניש על המחשבה עזרת ה' היא ואמר הרחי' כי הוא מהעזרה והחסד ואני תרוה בשוגגי בעכום"ז שנענשים על המחשבה לזה ע"כ אין זה כי אם חסד ה' על יראיו ישראל עמו שאינם נענשים על המחשבה כנ"ל : א"י עס מ"ס בפי' הכ' לעושה נפלאות לבדו והוא עס אמרס ז"ל לעושה נפלאות לבדו אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו וכתבו המפרשים שהוא דמיון בן מביא ההולך בכל יום אחר בנעו ויעף וירדם ויבוזו עליו חיות רעות לטורפו והביט אליו מרחוק ויקס ויגרשם ולא הודיע לבן כלל מהטוב אשר עשה עמו לבל יודיעו כי עדיין מביזותיה לגביה כך מנחנו מהיותינו מינם רחוים לנס ועכ"ז בחמלת ה' עליהו עושה לנו נסים בכל זמן ועידן ומחמת גרועותינו אין מודיע לנו כלל מהסכנה ומהנס ע"כ ולעתיד אשר יחדש ה' לנו לב בשר אז ויקויס כימי נאתך ממצרים ארחנו נפלאות ר"ל שירחנו נפלאותיו עמנו וזה לעושה נפלאות כו' והוא ע"ד דרשת רז"ל לבדו שאפילו בעל הנס והטעם כל"ח שהנס אינו רק מהחסד ולא מצדקותינו ומיושר לבביהו לכך לא נרחה ולא יודע לנו כלל וזה שהמקבל דהמע"ה אשר הגדיל ה' לעשות עמו ה' לי בעוזרי ועל תופנזה שאני תרוה בשוגגי ויודיע לי חסדו ונפלאותיו עמנו: א"י עס אמרס כל ימיו של דהמע"ה לא רחה חלוס טוב והעניין רחיתי גם' אחד שמסיבת שכל ימיו נלחם מלחמת ה' והרג בשוגגין ואחד ושבר בריחים חזי רחה בחלומו תמיד חרבות ושוממו ושפיכו' דמיסע"ם הוא גם' התסוזהו אשר אמר דהמע"ה ה' לי בעוזרי ואני תרוה ר"ל כל מה שאני רואה בחלומי הכל הוא בשוגגי תבל לדוד לך טוב וחסד ירדפוהו כנ"ל :

ה טוב לחסות ביהוה מבטח באדם: ט טוב לחסות ביהוה מבטח בנדיבים :

טוב לחסות בה' כו' . לכאורה איך שייך לומר כן אדם אומר על שני דברים קרובים במעלה זה טוב וזה טוב אך דבר שהוא בתכלית בלתי טוב ושפלות היאמר אדם שזה טוב מזה היא מר המומר שזהב מופז הוא יותר טוב מטיט חומות אך הכוונה כי יש אדם שבוטח בצדיק שיקק עליו רחמים ובחמת שזה דבר גדול אך עכ"ז הוא הכלבב ירחה להכין לב לה' ולבקש מאתו על נרכיו ואדם הוא מדרגה גדולה וזה טוב לחסות כו' מבטוח בנדיק הקרוי אדם לשון אדמה וע"ד כפי תהיה ויכול לפעול בתפלתו עכ"ז טוב לחסות בה' כ"ל . א"י טוב לחסות כו' לכאורה מה רבותא קמל"ן וה"ו כאומר הזהב טוב מטיט חומות אך הענין יובן עס מאמר הכ' בטח בה' ועשה טוב כי כו' ועל ד' יעגנו כו' וע"ד מאמר הכ' בטח בה' ועשה טוב כי הבטחון לא יועיל רק בהיטיב האדם דרכו והנה נחזה באדם המצפה לטובת חבירו ויסורתו עין רואה ומסדר לעשות כל התחבולות למנוע חן בעיניו ואמר"ל יה"ר שיהיה מורח עמיס עליכם כמורח ב"ו וזהו התכת הכ' טוב ר"ל שצריך להיות טוב ויסר לחסות בה' לעשק הבטחון צריך להיות טוב בעיני ה' ולמוד דבר זה מבטוח באדם : א"י עס מה שכ' הר"ם הלגזי ז"ל בפסוק כי לא יגע מעפר קון כי האדם שר' לא יביאהו במשפט על פשעו מסיבת עפר הוא וזה כי לא יגע מעפר קון ע"ש בתורך וזה טוב לחסות בה' ר"ל שצריך להיות טוב לחסות בה' מבטוח באדם מסיבת שהוא אדם עפר מן האדמה כי ע"ש כך נקרא אדם כנ"ל :

או יאמר טוב לחסות כו' . יתכן עס אמרינו בכ' כי הנה מוכיח כו' ר"ל הרשעים כי הנה כו' ואמר יתפרדו כל פועלי און והיינו הטעם שרשויים להאבד מהיות יתפרדו כל פועלי און והוא ע"ד חבור עצבים כו' חלק לבם וזה הטעם על עכשם דמשום רשעתם לחוד עדיין היו יכולין להתקיים רק מחמת התפרדם תבדה תקותם וזה כ' רז"ל דביהמ"ק נחרב בעון ש"מ לפ שהיה בידם הרבה עבירות חלף דעכ"ז חבורה יחד היתה מגינה עליהם ולא ולא גרמה להו הרי כי גם דור רשע יש להם תקוה בהיותם בגלוה אחת והנה הגמון אור ישראל בעל ע"ח כ' הטעם שישראל נקראו אדם מהיות שם אדם מורה על התחדות ותיבור כי לא יאמר על בני אדם רבים אדמים כאשר יאמר מגבר גברים מתים חיים אז אנשים וזה רק בישראל שבעים נפש ובעשונפשות ע"ש דפ"ח ונלמד כי האדם מורה על התחדות ותיבור גלוה אחת וזה כ' הכ' כי בחמת יש תקוה להנגל ע"י תיבור כאמור כ' חבור עצבים אך החכם עיניו בראשו לבחור בדרכי ה' וזה טוב לחסות בה' מבטוח באדם דהיינו להפרד מדרכי חים ולבטוח בתיבור גלוה אחת ואמר טוב לחסות כו' בנדיבים דהיינו בזכות אבות כאמרז"ל בת נדיב כו' ורחה לפ' האומר הלז אוחיל ואתי לידן דאתי שייטין דשבח דעליות רגליס לתלותו בתבר הסוכרחה דידוע דטעמת פטור מן הרחייה ואמרז"ל בזכות שאמר ג"ח ואנכי עפר ועפר זכו לאפר פרה להכי ניחא דאמר מה יפו פעמיך שעוליס לרגל והוא מסיבת בת נדיב בתו של אאע"ה כנ"ל

ויתכן לפרש שני הכתובים הנ"ל בתופן אחר והוא ע"פ אמרס ז"ל שלשה מוחלין על עוונותיהם אלך נשיא וחולה והנה שתים אשר בידו של אדם הן ליפת אשה או להדר ליל בגדולות נשיאות ולפעמים יתברך אדם בלבו לעשות מעשים בסיבת שבוטח על הנשואין שיחללו עוונותיו או שיעלה לגדולה והנה אמרז"ל כל מי שיש לו אשה קרוי אדם כו' וזהו טוב לחסות כו' מבטוח באדם כמה שיפת אשה ויקרא אדם וטוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים לעלות לגדולה שיקרא נדיב כנ"ל . או יתכן לפרש טוב לחסות בה' מבטוח באדם ע"ד שכתבו כפי' הכ' אחרונים הגבר אשר יבטח באדם דהיינו על נדיק שבדור שמיתתו תכפר כי על תופן זה שיחשוב שמיתת נדיקים תכפר הינו מכפרת כמו

ביוה"כ ועי"ז פירשנו הכ' ותשועת נדיקים מה' מעוזם בעת צרה רז"ל גם בעת צרה הוא מעוזם ומחר ויעזרם ויפלטם מרשעים אלא יתפסו בעונם ומחר הטעם מסיבת כי חסו בו שהיה בטחון' על הצדיק וכל כה"ג הינו מתכפר והינו נתפס בעונם וזהו טוב לחסות בה' מבטוח בצדיק שבדור הן על שיתפס בעונם ח"ו ולו שיבקש רחמים עליהם :

י כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יהוה כִּי אֲמִילָם : יא סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יהוה כִּי אֲמִילָם : יב סַבּוּנִי כִדְבֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יהוה כִּי אֲמִילָם :

כל גויס סבבוני וכו' . יתכן ע"ד המרס ז"ל מפני שהשטן והתומות מונין . א"י מה טעם כו' לזה כ' חקת התורה וכו' שהיה בחשת מהשכליות רק מחלק השמועות וזה כל גויס סבבוני בשם ה' כו' שהני מומר גזירת הטם היא לא תורת האדם :

א"י לפ' עד"ז סבוני גם סבבוני כו' לכוין כ' מרז"ל שהשטן וחו"ה שלחומות לבד היה חו"ל לכפר על מעשה העגל רק בחעת השטן והתומות עכצ"ל חקה וזה סבוני גם סבבוני ורמז על סיבת השטן והעכוה"ז לזה כפל הלשון :

א"י עפ"י חמר' מגלגלין זכות כו' והיו הלויס עומדין על הדוכן ולא הכפיקו לומר ישמיחם עד שבאו מחויבים וכבשוס וזהו סבבוני בעת אשר בשם ה' כי אמילם הסירה לה' כנ"ל . ומחר סבוני גם סבבוני ע"ד שאיתא התם וכן בשניה וזה שכפל לרמוז על ב' חורבנות בעו"ה שהיו שניהם בעת הסיר יוסר לה' כנ"ל :

יג דָּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיהוה עֲזָרָנִי :

דחה דחיתני לנפול . וטעם הדחיה כגודל הנפילה משום וה' עזרני ע"ד רשעים הין אלא בטחנו כו' לזה נשארו קרח מכאן ומכאן שיצאו מהטבע וה' לא עזרם כת"ש מומר"י בתשובת חכם ס' למלך בטעם נפילת היהודים אשר עצמה מכל נפילה שבעולם ע"ש :

יד עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה : טו קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יהוה עֹשָׂה חָיִל :

עזי כו' . עוז אלי היא בזמרת יה מובטחין אנו שיעשה למען שמו שהינו אלם עד עת גאולתינו :

טו יְמִין יהוה רוֹמֵמָה יְמִין יהוה עֹשָׂה חָיִל : יז לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ . יח יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי :

ימין ה' רוממה . כי יש עוסק בתורה בשביל שיקרא רב או עשיר ובאת גדולה בורח מהרוץ אחר הכבוד לא כן להמיימיכים כה סוף הכבוד לבוא זמרוממתו ובין נגידים תוסיבהו וזהו ימין ה' רוממה למיימיכים כה מרוממת וגם עושה חיל עושר וכבוד אז רוממה דהיינו שכר מעל שמים וגם עושה חיל בעוה"ז כנ"ל :

יט פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ : כ זֶה הַשַּׁעַר לַיהוה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ :

פתחו לי שערי צדק . יתכן ע"ד שאמרנו בכ' חרז"ל לא תקרא מחוזך אלא מגרונך דהיינו לאחר ברכה האייך לגרונך דאז הוי צדקה משלו והארץ נתן לבני אדם וזה טעם הגון למ"ש רז"ל כל המאריך בשלחנו כו' כי הצדקה מצלת ממיתה ומארכת ימיו והיינו משלו וזה פתחו לי שערי צדק הצדקה ואחר תבוא שם כשעודה יה דהיינו לאחר ברכה כנ"ל :

כא אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה :
כב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה :
כג מֵאֵת יהוה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ : כד זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יהוה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ :

אודך כי עניתני ע"ד שכתב בזוהר הקדוש בפ' ויסריך למשפ' דהיינו שמיסר מותם מעט מעט וזה תועלת למשפט וע"ד אמרינו בכ' רבים מכאובים לרשע כו' כי העניין הוא כי אחר גדול הוא בהעגש אדם על עוונותיו מעט מעט וכאמרם ז"ל בפ' רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמ' ע"כ וכו' מאוהבו גיבה מעט מעט ולזה דעתינו נכון בכ' ולך כו' דהאחד הוא שאלם מעט מעט כמעשהו שהוא עד"ז היוס אומר לו עשה כך כו' וזה רבים מכאובים לרשע פי' כי פתאום יבוא העונש בפעם אחת רבים מכאובים לאנש צדיק ככפיר יבטח אז יאוהבנו האחד הנ"ל להפרע מאתו מעט מעט וזה לזדך כי עניתני מעט מעט ותהי לי ליאועה והפריעה בעצמו היא היאועה כנ"ל :

א"י לוקך כי עניתני כו'. יתכן ע"ד יח"ז עניותה לברית דיעקב והוא בעבור יכנע לבם ועי"ז יגללו מיה"ר שחיונו שולט רק ברוס לבד וכמ"ש מדומז"ל בפסוק ויעל לוט מצוער כו' דלוט הוא היה"ר כמ"ש בזוהר ואמר שמסלק עצמו מהמקטין ומצעיר עצמו ויסיבתו בהר על כל גלה ורס ע"כ דפ"ק וגם עי"ז ב"ד בח כמדרז"ל עד שתכלה פרוטה מן הכיס וזה לוקך כי עניתני לשון עניות שעשקן עניים לכלות פרוטה מן הכיס וזה ותהי לי לישועה הן מיה"ר הן מגלות ואמר טעם הישועה מיה"ר והוא כי תרז"ל ברחתי לו תורה תבלין ועניו התבלין הוא נמי בעבור הכניעה כמ"ש מפני מה ניתנה תורה כו' וכמאמרינו בלוקך בהפטר' דעניה סוערה וזהו **אבן** היה"ר שהוא לב חבן וגם היפך בשר שהוא עצו' וכתיב ביה וגרפו מחסו קבוניס ת"ק נקרחים בוניס והטע' מ"י ההכנעה כי היתה החבן הזאת רק לרשם פיכה. ואמר מחת ה' היתה זאת כמ"ש ואשר הרעותי ואמר מחת ה' היתה זאת שברת היה"ר והיא נפלאת בעינינו למה ברת היה"ר לך להגדיל השבר כמאמרינו בכתוב רע רע יאמר כו' וזהו זה היום עשה ה' נוס העתיד אזי נגילה ונשמחה בו כנ"ל:

ב"ה **אָנָּא יהוה הוֹשִׁיעָה נָּא אָנָּא יהוה הַצְלִיחָה נָּא:**

אנא כו'. לכאורה כפל הדבה דפתח בחנ"ן וסיים בנא ונ"ל לשון בקשה ומה זה השנות הדבר פירושים והעניין ע"ד ותנותי את אשר יחון שכ' רבינו בשל"ה לפי דרכו וחק תנו תמרינו שהוא בעשק התפלה כי מה' מענה לשון ומוסיף לכוונת הלב וחנ"ן ממלא משאלותיו כאשר התרכנו בזה כמה פעמים במקרחי קודם ובוסף הפיוט דהוסענת רבה הושענת שלם שנו' תחים להשועות וע"ד אשר שועתו בכתוב לך אמר לבי בקשו פני עה"ן גופי' להיות את פניך כו' וזהו חנ"ן ה' חנ"ן מבקש מה' הושיעה נא שתושיע לבקשה גופה:

או להיפך חנ"ן ה' שחוכה לבקשה זה גופה הושיעה נא כנ"ל:

יו **בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יהוה בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יהוה:**

ברוך הבא בשם ה'. הבא להוכיח העולם לשמה ומלבד מה שדבריו נשמעים לפנים זאת שהנתינה שנותנים לו היא לצדקה גמורה ולא שכר פעולה של הדרשה כי דרש דרש לש"ש ובצדקה נאמר כי בגלל הדבר הזה יברכך וזה ברכנוכם בשם ה' כנ"ל:

א"י הבא בשם ה'. על מדת ענוה שהם זה מורה על ענותנותו כידוע ואמר ברכנוכם מה שאנו מברכין אחב' על המדה זו ולמדנו תועלתה וחשיבותה מבית ה' וע"ד אמרינו בכ' ויבן כמו רמיס מקדשו ולא למעלה ממש והטעם כארץ בהיות המדש כארץ מדת הענוה ונפשו כעפר לכל תהיה וכמו שכן לעפר ע"ז יסדה לעולם כמ"ש ומתחת זרועות עולם ותולה ארץ על בלימה על מי שחיונו מחשיב עצמו לומר שהוא בגדר ענוה שנקרא מה כאמור במדרש"ה וזה ברכנוכם מבית ה' כנ"ל:

או הבא מבית ה' שלמד לשמה ולמדנו בידו ואז ברכנוכם מאת ה' שכרו מעל שמים.

יו **אֵל יהוה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ:** יח **אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ:** יט **הוֹדוּ לַיהוה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:**

אלי אתה. בח"ל כמי שאין לו אלוה כי אם זה אינו רק בח"י וכח"ל אינו בעו"ה שהמקום תחת ממשלת הברים אזי ואודך כלי רבוי' שבח אבל אלהי בח"י וארוממך ברבוי שבחים וכמ"ש בפסוק ארוממך כנ"ל:

אמרות חלק שני מהורות א

אתחיל לכתוב בעו"ה חלק שני מספר **אמרות מהורות** הוא מחברת הקודש על תמניא אפי אשר הגאון המחבר זלה"ה קרא אותו בשם **אתוון גלופין דר"א** והוא דרך נפלא בפשט ודרוש בסמיכו' הבתובי' עשוי' באמת וישר באשר עיניב' תחוינה משרים:

קיט אות אלף

אַשְׁרֵי תְּמִימֵי דָרֶךְ הַהֹלְכִים בְּתוֹרַת יְהוָה:

ב אַשְׁרֵי נֹצְרֵי עֵדֹתָיו בְּכָל לֵב יִדְרְשׁוּהוּ׃

ג אַף לֹא פָעֲלוּ עַוְלָה בִּדְרָכָיו הָלָכוּ׃ ד אַתָּה צִוִּיתָה פִקֻּדֶיךָ לְשָׁמֹר מְאֹד׃ ה אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ׃ ו אָז לֹא אֵבוֹשׁ בְּהַבִּיטִי אֶל כָּל מִצְוֹתֶיךָ׃ ז אוֹדְךָ בְּיֹשֶׁר לֵבָב בִּלְמֹדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ ח אֶת חֻקֶּיךָ אֶשְׁמֹר אַל תַּעַזְבֵנִי עַד מְאֹד׃

אשרי תמימי כו'. יש לדקדק בקרא דלפום ריהטא תמימי דרך הייני ההולכים כו' ולמה ליכפל קרא וכתב ומה יגרע בגומרו תאשרי ההולכים בתורת ה' לתוד"ה והנראה לפרש הכ' כי ידבר במדת ענוה תאשר כבר נודע בשעריס כי התדה אזו היא יסוד ועיקר לכל דבר שבקדושה לתורה וליראה ולתפלה וכזה ידברו הכתובים הללו כתאשר יבואר בהקדם תמריגו לפרש הכ' ותהי תמיס עמו ותשתמרה כו' לכתורם בהיפך הל"ל ותשתמרה ותהי תמיס עמו כי כן הוא המדה טוב מרע ועשה טוב. דהכה תרז"ל בע"ז ודילמא לדיק כו' תמיס ופיר"י ענין ולכתורה היפך מבואר ומרומז במלת תמיס ענוה. ותמנס נרתה דבר תמת בזה עס תמרס ז"ל למה תרגלון הרים גבנונים כולכס בע"מ תתס תגלל הר סיני כתיב הכא גבנונים וכתיב התס לו גבן. ותמרינן עלה ס"מ תהי תמן דיהיר בעל מום הוא. והשתא עפ"י דבריהס הללו הקדושים דברי רס"ו ז"ל מבוארים ומובנים יפה דתחר דתתייהר בעל מום הוא לזה יבדק בשס לגיס עניו בשס תמיס כמו שנופל תלת תמיס על הבע"ח לשלול המומין ה"ה דבא יפה לשלול מום הגאות וכולו יפה ומום הגאות אין בו ושפיר מורה תלת תמיס על ענוה וזה נכון מאוד. והנה בחו"ה כתב שחסיד אחד אמר לתלמידיו תגלו לא היו בכס עון קייתי ירא עליכס מדבר הקשה יותר מעון והוא הגאות ע"ס כי בהיות בתדם ניזה חטא עי"ז יכעס לבבו כמאמר הכ' ותשתתי נגדי תמיד ומכיר ויודע חסרונו ואיך יתגאה לא כן התדם הנקי מכל חסא. וזהו לעניותינו כ' דהמע"ה אמרה נפשי כו' והכוונה אמרה נפשי ממדת הגאות כי חסיד אחד היה ושס חסיד נופל על שלא עשס חטא מעולם כמ"ש רס"י ז"ל בשוכה להכי נקט על שמירת הנפש מגאות ונתן טעמו כי חסיד הוא ואין

לי למה להכנע תגלי לזה נקט רחמיס על הדבר. ובדברי המו"ה הללו מבואר ממילא ממרס ז"ל כל הגדול מחבירו יצרו כו' כי מהיותו גדול מחבירו איכא מקום לגרוי' כי יצרת דגאוה יותר מחבירין קטני הערך ואיך יתגאו וזה פשוט וזה לעניותינו כ' הכתוב השתחון לה' בהדרת קודש כי השתחוי' מורה על הכנעה וכבר כתבנו כל מה שהחדש גדול יותר צריך יותר תזהרה על הכנעה כי פן יוכל להכשל ח"ו והנה בשבת יש לחדש מדריגה גדולה שזוכה לנשמה יתירה כשתרז"ל על שבת ויגפש. וענין הנשמה יתירה הוא מעדיים על ישרתל בשעת מתן תורה שתרז"ל שבאו מלאכי השרת וקשרו להס לכ"ח מישרתל שבי כתריס כו' ותרז"ל וכולן זכה משה ונטלן שנתמר ותשה יקח את התוהל כו' ובשבת יחזיר משרע"ה הפתריס הללו לישרתל כמ"ש התר"י ז"ל בישתח משה ע"ס וזה כ' הכתוב השתחוו לה' שתכניעו עצמיכס בהדרת קודש ר"ל בעת שתחזר לכס הקודש שניטל מכס הבדי ותחזר לכס דמהדר לי' משרע"ה לישרתל בשבת וזהו בהדרת קודש כי קודש יקרת הנשמה יתירה והכתריס כמ"ש התלמיך בפסוק ותמרת את כו' כי קודש כו' ע"ש לזה מזהיר תז על השתחוי' דהייני הכנעה. ומעתה נבא לבתר הכ' ותמר ותהי תמיס עמו דהייני שהחזקתי במדת ענוה והעניו נקרת תמיס ותמר עמו כי עי"ז תוכל להיות עמו כי זולת זה תרז"ל גבה עיניס כו' תותו כו' תין תני וחוח יכולין לדור בתחילה תחת. ותמנס העניו יוכל להיות עס ה' וזהו כ' הכתוב תמיס תהיה עס ה' שעס תהי' תמיס תהי' עס ה' תלמיך ותהי' נדרס לפניו ולתחריו וזהו תומרו ג"כ כתן ותהי תמיס עמו. ותמר ותשתמרה ר"ל תה שהייתי תשומר ובא תן הגאות הוא בא לי תעוני תתמת תעט החטא ועון שהי' כי וכתתר הכ' ותטתתי נגדי תמיד כדברי התסיד שבתי"ה. וזהו לדעתי כ' הכתוב בנה תיס לדיק תמיס פי' בדורותיו ופירס"י בדורותיו יש דורשין כו'. ויתכן עוד לפי דרכינו כי התדם התוב ותנוקה תכל חטא ועון ותשתה צריך זהירות וזריזות יתירה לבל יכשל ויתשם בעון הגאות תך זהו בדור זכאי שעשיית ולימוד תורה ומצוה ותע"ט תסודים בעיניה' ולא כן בדור הרשע כתשל התתפלל בבית תלת רקדנים ולגיס היתכן שיבא לו לחזה פני' בשביל רואין הלא התה תדרשה יבזוהו וילעגו עליו עבור תפלתו זכה וזהו תתמר הכ' כח תיס לדיק תמיס שהיו בו כל תדרגת נדיק ותמיס והלא זו דבר התמור כתתמר התסיד תילו לא היו בכס עון וכו'. ותתר שהי' לדיק תוך הי' תמיס וכתה הרחיק הגאות לזה בא כתשיב ותמר בדורותיו שתתר שהי' בדור הרשע לא בא בלבו גאות תתתם תעשיו הטובים תחר שתין זה בתשב למעלה תגל תנשי דורו ובכל יום יכעיסוהו וידברו עליו תרורות עבור תעשיו ועי"ז בא בלבו להכנעה להחזיק בתומתו כנ"ל וזה יבואר הכתוב תתר תשרי תמימי דרך הס התמימים בדרכיה' ואין בס מום הגאות.

ואמר לישמח הוא המיסור הגמור שלהם מחמת תמימותם
ההולכים בתורת ה' ולא יעברו על אחת מכולה מתורת ה' ועכ"ז
המה תמימים זהו דבר גדול אשרי להם ולא כן יגדל המיסור
כשהתמימות הוא מסבת החטא כו' ולכן לגדר התמימות
הלזה להיות נקי מכל חטא ועכ"ז יהיה בלבו הכוונה (ומתוך
תגך יהא כח דבריכו עתה בזה) . ונפרש מאמר הכ' קטנתי
מכל החסדים ומכל האמת כו' והוא בהקדם תרז"ל מה למדת
תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כו' . והוא עפמ"ש החו"ה
לילו יהיה האדם אלף שנים ויעשה כל מעש"ט לא יפרע טובת
הבוראו עליו בבריאה שבראו לבד מלבד שאר טובות וע"ד מי
הקדימני כו' ע"ש וזהו כ' באמרם ז"ל מה למדת כו' כי לכך ר"ל
לענין זה שאל תחזיק מין אתה צריך הקדמות רבות רק נוצרת
היצירה לבד שנוצרת די לך להכניע לבך כי לא פרעת בכל
מעשיך ותורתך טובת היצירה לבד כו' וזהו כ' בכתוב דהנה
הגדילו חז"ל זכות התור' וג"מ ואמרו בזבח ומנחה תינו מתכפר
אבל מתכפר בתורה וג"ח כו' ע"ש והנה ידוע שהתורה נקראת
אמת שאמרז"ל שלש שעות ראשונות כו' דכתיב אמת קנה כו' וזהו
שהתגלו יעקב אבינו ע"ה בבקש רחמים על עצמו ואמרז"ל אין
תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים עצמו כבשר כמו שמפרש
רש"י ע"ש ואמר שתקובל תפלתו שהוא מחזיק במדת ענוה אז
בפשטו' שבקש רחמי' על עצמו אף שהחזיק עצמו בגדר שאינו
ראוי לכם וכפי פשטי' דקרא עפירש"י ואמר קטנתי שאני קטן
מכלי מכל החסדים והאמת דהיינו תורה וג"ח שעשיתי עכ"ז
קטונתי בעיני מסבת אשר עשית את עבדך העשי לבד שעשית
אותי לא מוכל ליפרע בטובתי וכנ"ל :

א' קטונתי ע"ד אמרינו הנ"ל כי כשאדם אינו במדרגה
גדולה, אזי נקל הוא להיות נגזה בעיניו ולא כן כשהוא
מדרגתו גדולה וזהו מאמר יעקב אבינו ע"ה ואמר קטונתי
מכל ר"ל מסבת גודל החסדים ואמתת דבריך שעשית עמדי
אזי ירדתי ממדרגת מדת ענוה כי במקלי ר"ל כמו מקלה אבינו
וכו' דהיינו בשפלות בעיני וגם לא רציתי ח"ע רק במקלי
בשפלות כשעברתי את הירדן ועתה הייתי לשני מחנות היינו
מחנות המלאכים שפגעו בו ורש"י אינו מתירץ שאינו
במדת ענוה כמו מקדם ובקש רחמים :

א' אשרי תמימי דרך כו' כי בגלה אין אדם נכשל רק
בדרכי תורה צריך האדם לשמור מאד עצמו והאלשיך
כתב כי הנסתר יכונה בשם תורת ה' וזהו אשרי תמימי דרך
שהם תמימים בלי מכשול כשהולכי בתורת ה' דהיינו רזי תורה :

א' אשרי תמימי דרך וכו' ע"ד מאמרם ז"ל מי שאין
לו לויה יעסוק בתורה . ואמר עוד אשרי נוצרי
עדותיו ר"ל עדי ולשם הדיוקן וגם עי"ז אין חי' וכל דבר
רע שולט באדם כמ"ש האלשיך בפ' הנני גורם מפניך כו'
תימתי בכל לב ידרשוהו כמ"ש בזוהר אחד הרחר במילי

אחריתא וז"ל אשרי תמימי דיוקן הרי שהכרת פניו ענתה במחשבת,
כאמרינו לבעבור זה נקרא פנים שמראה הפנימיות הוא וזהו
בכל לב ידרשוהו . כנ"ל והבן היטב :

אשרי נוצרי עדותיו כמ"ש שבת ותפילין ומילה יקראו
עדותיו ואמר על השבת אף לא פעלו שהם נחשבי'
כאלו לא פעלו עולה שם כדרכיו הלכו כמאמרז"ל כל השומר
שבת כהלכתו אפי' עובד כוכ"ז כדור אנוש מוחלין לו וכ"ש
שיושלין לו על שאר עבירות וזהו אף לא פעלו כו' בדרכיו
הלכו לשמור שבת כהלכתו וכתיקונו .

אשרי נוצרי עדותיו כו' . אף לא כו' . אתה כו' . יתכן
ידבר על שלשה דברים יסודי דתינו הקדוש
המיוחס דק"ם בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך והנה בכל
נפשך לא ידבר על המוסר נפשו על ק"ה בלבד הוא הוא
המקיימו רק בכל האדם וע"ד אמרם ז"ל לעת מצוא זו מיתה
כמ"ש הקדמונים בתיקון מסירת מודעת ר"ל יעו"ש . וזהו כי
שים לאדם לבקש רחמים על יום זה שיגעל מיצ"הר ר"ל . וזהו
התכת הכתובים אשרי נוצרי עדותיו והייגו ק"ם דהוא עדות
וכמ"ש כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד כו' ואשרי
הנוצרים והשומרים אותו שלא יעבור על האמור בו וזהו רמזון
בכל לב ידרשוהו בכל לבבך . ואמר אף לא פעלו עולה בדרכיו
הלכו ר"ל גם בעת שהולך בדרך כל הארץ גם בחותם לא
נפרדו וזהו ובכל נפשך . ואמר אתה צוית פקודיך לשמור מאד
הייגו בכל מאודך ודרז"ל בכל מדה ומדה כו' וזהו לעניותינו
כ' הכ' בכל עת תהב הרע ואח לצרה יולד והוא עפ"י מ"ש
הר"ם שלגזי ז"ל בשם גדול אחד על הכ' ואהבת לרעך כמוך
אני ה' עפ"י פירש"י בשם' שבת בעובדין דהלל שגמרו לקרוא
ואהבת לרעך כמוך באמרו שזהו כל התורה כולה ואידך פירוש'
הוא כו' . ופירש"י דגם המצות שבין אדם לקונו נכללים בו
שהקב"ה נקרא ריע שנאמר רעך ורע אביך כו' וזהו כי הכ'
ואהבת לרעך כמוך ואמר תדע מי הוא הריע אני ה' ע"כ דברי
פה קדוש הנ"ל . והנה מרז"ל חייב אדם לברך על הרעה כו'
בשמחה והוא כי לה' היטובה ובודאי כל מה דעבד רחמנא לטב
עבד ויתגוצץ טובה עי"ז . וזהו בכל עת תהב את הריע גם
בעת אשר ירע לך וכמאות הכ' בכל מאודך וגם תורך לך אל
תשיחו היות שיתכן ואח לצרה יולד כי חיבת אח לשון שמחה
לפעמים כמו אל יתמרו האח בפשעו וכהנה רבות וזהו מאמר
הכתוב ליטע אהבת ה' בכל עת עתים לטובה או ח"ו להיפוך
בלב האדם ע"ז אמר כי אח ר"ל שמחה לצרה יולד שיתכן לצרה
יולד אח ר"ל שיגמת מהצרה המדומה לך שמחה וה"ז תולדות
הצרה הנגמת ממנה וזהו ואח לצרה יולד שיוכל להיות שיולד
לצרה אח שמחה ויפוח . וכאשר התרכנו בזה בכמה כתובים
וביחוד בפסוק ענו לה' בתודה כו' המכסה שמים כו' ועפ"י
אמרם ז"ל גדול יום הגשמים שאחי' יפועה כו' לשכנו תדרשו :

אשרי נוצרי כו' . יתכן עם מ"ש מוהריז"ל סניס שכונתו לבה"כ להתפלל ולקדש ג' מהם ויצא טורפין כו' דהכוונה על המתפלל ולבו בל עמו ואין תפלתו כו' מגיס נפשו בכפו וזהו סניס על הגוף והנפש והשכל ידבר כו' ע"ש . והנה ק"ס נקרא עדות כידוע וקי"ל אין עדות פחות משנים ובמת גוף ונפש סניס הם . וזהו אשרי נוצרי עדותיו הק"ס שנקרא עדות והם נזהריס בכל לב ידרשוהו ואז הוי סניס כנ"ל :

א"י אשרי נוצרי עדותיו כו' אף לא כו' . על ימים טובים שכולם נקראים עדות ובפרט בפסח מה העדות והחקים ואמר בכל לב ידרשוהו ע"ד שואלין ודורשין בהלכו' פסח שלשים יום ואמר בכל לב כי ההפרש בין לשמה ושלא לשמה רק במחשבה ובדיבור שניהם שוים וזהו בכל לב לשמה ידרשוהו אף ברגיש תומרים לשמה . ואמר אף לא פעלו עולה שגם זאת היתה לא פעלו עולה והוא עפ"י דקי"ל דבשלשי יום קודם החג אזי הוא שאול להו ולא מיפטר כמו בכולו שתא הואיל ומצי לאשתמוטי ממסכתא כו' ועיין ט"ז ריש הל' פסח וזהו לא פעלו עולה לתלמידים בימים ההלו למיפטר נפשי' משום שלילה בשעליס אף כי בדרכיו הלכו ר"ל התלמידים בדרכיו שרוצה לילך תמיו הלכו כי זה בכל הסנה ולא עתה :

אן בדרכיו ר"ל בדרכי הפטור שהוא עולה בעת הזאת הלכו בו בכל הסנה והברגל הוא קשה מאד להפרד ממנה עכ"ז לא פעלו עולה כנ"ל .

א"י אף לא פעלו עולה עכ"ז בדרכיו הלכו ע"ד אמרם ברש"בם דאמרי הבחינה אף בשרו יתכן לבטח דעכ"ז קיבל עליו יסורין וכמה נדיקים אשר ים שמגיע עליהם יסורין כמעשה הרשעים וזהו אף לא פעלו עולה עכ"ז קבלו יסורין כעושי עולה וזהו בדרכיו ר"ל בדרכי העולה כי היסורין דרכי והרגל וסדר העולה הוא והמה תמימי דרך עכ"ז בדרכיו הלכו להתייסר ביסורין והו"מ הקב"ה מדקדק עם הנדיקי' כחוט השערה וזהו אומרו אף לא פעלו עולה לשמור מאד .

אן ידבר על קדושת שבת כי השבת יקרא עדות כאשר התרכזו בזה בפ' ויקהל קנת ואמר אף שלא פעלו עולה נוסף ע"ז שמרו שבת בדיבור וזהו בדרכיו הלכו כי שביתת ה' הי' מדיבור כי הכל במאמר עשה כמ"ש השל"ה ז"ל בכוונת מאמר רז"ל מנין שהדיבור כמעשה ע"ש וע"ז אמר הטעם על שביתת הדיבור כי אף לא פעלו עולה לשמור מאד כי זכור ושמור נאמר בשבת ושמירה יבא על אזהרת הדיבור כאשר התרכזנו אמרינו בביצה הכ' הזה כי שבת יום בספרנו ונאזור לדבר כי שבת יקרא עדות וכאמרם שלשה מעידין זע"ז . והנה מרז"ל יבא זהב המשכן כו' וזהו שלא בעבור שלא השגל כמ"ש גם שלא תשכחנה בשביל זה הי' נווי מלאכת המשכן וזהו פקודי המשכן כמו פקודי ה' יסרים ואל תתמה על החפץ שלי הכסף

אשרי נוצרי כו' . יתכן עם מ"ש מוהריז"ל סניס שכונתו לבה"כ להתפלל וקדש ג' מהם ויצא טורפין כו' דהכוונה על המתפלל ולבו בל עמו ואין תפלתו כו' מגיס נפשו בכפו וזהו סניס על הגוף והנפש והשכל ידבר כו' ע"ש . והנה ק"ס נקרא עדות כידוע וקי"ל אין עדות פחות משנים ובמת גוף ונפש סניס הם . וזהו אשרי נוצרי עדותיו הק"ס שנקרא עדות והם נזהריס בכל לב ידרשוהו ואז הוי סניס כנ"ל :

א"י אשרי נוצרי עדותיו כו' אף לא כו' . על ימים טובים שכולם נקראים עדות ובפרט בפסח מה העדות והחקים ואמר בכל לב ידרשוהו ע"ד שואלין ודורשין בהלכו' פסח שלשים יום ואמר בכל לב כי ההפרש בין לשמה ושלא לשמה אינו רק במחשבה ובדיבור שניהם שוים וזהו בכל לב לשמה ידרשוהו אף ברגיש תומרים לשמה . ואמר אף לא פעלו עולה שגם זאת היתה לא פעלו עולה והוא עפ"י דקי"ל דבשלשי יום קודם החג אזי הוא שאול להו ולא מיפטר כמו בכולו שתא הואיל ומצי לאשתמוטי ממסכתא כו' ועיין ט"ז ריש הל' פסח וזהו לא פעלו עולה לתלמידים בימים ההלו למיפטר נפשי' משום שלילה בשעליס אף כי בדרכיו הלכו ר"ל התלמידים בדרכיו שרוצה לילך תמיו הלכו כי זה בכל הסנה ולא עתה :

אן בדרכיו ר"ל בדרכי הפטור שהוא עולה בעת הזאת הלכו בו בכל הסנה והברגל הוא קשה מאד להפרד ממנה עכ"ז לא פעלו עולה כנ"ל .

א"י אף לא פעלו עולה עכ"ז בדרכיו הלכו ע"ד אמרם ברש"בם דאמרי הבחינה אף בשרו יתכן לבטח דעכ"ז קיבל עליו יסורין וכמה נדיקים אשר ים שמגיע עליהם יסורין כמעשה הרשעים וזהו אף לא פעלו עולה עכ"ז קבלו יסורין כעושי עולה וזהו בדרכיו ר"ל בדרכי העולה כי היסורין דרכי והרגל וסדר העולה הוא והמה תמימי דרך עכ"ז בדרכיו הלכו להתייסר ביסורין והו"מ הקב"ה מדקדק עם הנדיקי' כחוט השערה וזהו אומרו אף לא פעלו עולה לשמור מאד .

אן ידבר על קדושת שבת כי השבת יקרא עדות כאשר התרכזנו זה בפ' ויקהל קנת ואמר אף שלא פעלו עולה נוסף ע"ז שמרו שבת בדיבור וזהו בדרכיו הלכו כי שביתת ה' הי' מדיבור כי הכל במאמר עשה כמ"ש השל"ה ז"ל בכוונת מאמר רז"ל מנין שהדיבור כמעשה ע"ש וע"ז אמר הטעם על שביתת הדיבור כי אף לא פעלו עולה לשמור מאד כי זכור ושמור נאמר בשבת ושמירה יבא על אזהרת הדיבור כאשר התרכזנו אמרינו בביצה הכ' הזה כי שבת יום בספרנו ונאזור לדבר כי שבת יקרא עדות וכאמרם שלשה מעידין זע"ז . והנה מרז"ל יבא זהב המשכן כו' וזהו שלא בעבור שלא השגל כמ"ש גם שלא תשכחנה בשביל זה הי' נווי מלאכת המשכן וזהו פקודי המשכן כמו פקודי ה' יסרים ואל תתמה על החפץ שלי הכסף

א"י אשרי מאשר

עליו כו׳ . והלא מדרכה הכתוב להפוך הוא לעשות מן הדבר המסוים מן התימוק מכל וכל וכל טורח זה למה לדדקין זה מצה כלל רק כשיוכל לבא לידי תימוק אז מיקרי מצה וכשמר משמ״כ כשאינו יוכל לבא לידי תימוק לא מיקרי מצה וכן הוא בעבוד׳ הסם כי מצה וחמץ רומזים ליצ״ט ויצה״ר . כשיוכל לבא לידי תימוק אז הוא מצה והוי עבודה תמה ולא כן כשאינו יוכל לבא לידי תימוק . ועיין זה דממשת מיניס ליכא למילף מוסמרתם את המצות דהצריכה תורה דוקא מצה דלבעי שימור מוכח דאין יוצאין אלא בשמשת מינין . תע״ב דבס״ם יליף לה מהקיש דלא תאכל עליו חמץ הייט לעיכובא אבל למצוה בלא״ה ידעינן לה מוסמרתם את המצות דאי יוצאין במינין שאינן בחיס לידי תימוק שימור למאי ול״ל ושמרתם וכדיליף התם לתיתה מה״ט ודוסמרתם דדוקא בעי שימור משמע וכמ״ש מהרש״ם ז״ל שם בחידושי הלכות יעו״ש . הרי דמוסמרת מוכח דדוקא בעי שימור ושאין יוצאין במצה שנ״ל שימור ולא הוי מצה רק בתיפסרות התימוק בא ועכ״ז נשמר אז הוי מצה כ״כ בכל הדברים ממנו נקח לעבוד את ה׳ ואין העבדות בשלימות רק במקום שיוכל לבא לידי תימוק שאור שבעיסה היצה״ר ומקום דשכיח הזיקא דעונות ועכ״ז נשמר רגליו מלכד והו עבודת הסם הגרגה וזהו פי׳ הכ׳ לקח לא פעלו כו׳ ר״ל כל מה שמשבח במקראות הקודמים לתמימי דרך ונוצרי עדותיו הוא בחיות שלקח לא פעלו עולה בדרכיו הלכו שהלכו לקח בדרכי העולה והיו נזהרים ממנה והרמי׳ שזהו עיקר עבדות הסם הגרגית מהיות לתה נויה פקודיך לשמור מאוד והיינו דבעי דוקא שימור וזולת זה בשנ״ל שימור אין יוצאין בה ידי חובת מצה וכ״כ בכל עבודת הסם לא הוי עבודה רק במקום דיש ברירה להיפוך והבן היטב כל זה כי זה מקצוע ועיקר גדול בעבדות הסם בדרך נפלא בפי׳ הכתובים :

ועפ״ד זה אמרנו לפרש הכתוב אחלי יכונו דרכי לשמור חקיך דיתכן דיאמר חקיך על חקות הפסח חמץ ומצה וכדשתכחן בפסח דתיקרי חקה ושמרת את החקה הזאת כו׳ ואמר אז לא תאכל כו׳ עפמ״ש בסם רבינו הקדוש האר״י ז״ל הנזכר מחמץ בפסח בכ״ם מובטח להשמר מכל עון כל השנה . וזהו שאומרו אחלי יכונו כו׳ לשמור חקיך דהיינו פסח ואז לא תאכל כי תהיה נזהר בכל מצותיך כנ״ל . ועפ״י התמור לעיל פירשנו הכ׳ במה יזכה נער את ארחו וגו׳ ר״ל שלא יזכה בהפרדו מדרך עון ויסיבת מדבריות רק את ארחו ר״ל ארחו ומנהגו לא בפריצות אז דרך העון רק את ארחו ועכ״ז יהיה נזהר לשמור כדבריך בחלה יזכה לחיי עולם כו׳ :

א״י אחלי יכונו דרכי לשמור כו׳ העניין הוא עם תאחר הכ׳ בכל דרכיך דעהו וזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה כי האדם העושה כל עצותיהן בעבור שיוכל עי״ז לעבוד את ה׳ כגון מ״מ וכדומה אזי גם זהו שעושה נרכי עולם הוא כמצוה וזה יכונו דרכי ר״ל דרכים שלו שכן דרכן של בני אדם יהיה כולם מכוונים רק לשמור חקיך ע״י :

או יכונו דרכי דרכי תורה ומעש״ט לשמה רק לשמור עבור חקיך שהם חקיך ולא לסבה אחרת ואמר אז לא תבוש כו׳ עפ״י מ״ש הסל״ה ז״ל בכ׳ המאמר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה . והוא כי ידוע כי רמ״ח מצות עשה ושס״ה ל״ת הוא ממש מן הכמנע שיקיימם כולם אדם אחד וגם יש הכוהבי׳ בכהנים לבד ויש בישראל כידוע רק העוסק בתורה לשמה והוא ע״מ לעשות וכל מה שבא לידו וככחו לעשות עושה אז נחשב לו כאלו קיימם שהרי לומד ע״מ לעשות וה״ז נחשב לעשות מצוה והרהיה דכל מה שבא לידו עושה ומה שלא עשה כנגעים ולא עשאה הוא והקב״ה מצרף מחשבה טובה למעשה וזהו זוכה לדברים הרבה ע״ש וזהו כ׳ הכתוב בהם שזוכה שיכונו דרכי לשמור חקיך דהיינו לעשות אזלא אבוש בהביטי אל כל מצותיך . גם אותם שלא קיים דמעלה עליו כאלו עשאם :

אי עפ״י מאמרו״ל כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתיב מעל שמים . ל״ק כאן בעושין לשמה כאן בשלא לשמה עד שמים . והתרכנו בזה בדרוש פ׳ תשא ובפ׳ מה יתרון וכו׳ ובפירוש דברי חז״ל אשרי מי שבא לכאן והלמודו בידו כי היות עיקר בריאת האדם הוא לבל היות לנשמה נהמת דביסופא ובהיותה בזה העולם מוכיחה יקר מזולל הגוף וכמאמרינו בכ׳ וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם כי ידוע מאמר הזוה״ק בפסוק וכי יאכור שים דש קב״ה את כתו דא נשמתא כו׳ הרי כי שלום הנשמה לעה״ז נמשל לעבדות ותמהות וגם שם מדרגה אחת מצר״ן ח״י המכוונה בשם עבד עברי וזהו ועבדך שם שנים ובשנה כו׳ לסוף ימי שנותיו של אדם כו׳ ואמר כי תשלחנו חפשי מעמך ממה שכתוב ת״י ותתת כיסה״ר ובמתים חפשי ועבד חפשי מלדוניו לא תשלחנו ריקם לא זו שלא תפגום בה לא זו לא תשלחנו ריקם שלא תהא לעה״ב בידאתה ריקנית רק העניק תעניק מלשון עדי ועניקים לגרגרותיך ואמר מהיכן הוא עדי זה וממה ואמר מנחך ר״ל הנשמות וזהו מרומז ג״כ בכ׳ והיו כי תלכון לא תלכו ריקם אבל העושה שלא לשמה בא בידים ריקניות לעה״ב וכל מאומה אין בידו מי שטרח בע״ם יאכל בשבת . והנה כתבו ז״ל דאף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל פרישות וגדר יותר חיים את קדשיו קדם עצמך במותר לך לו יהיה בעה״ז שכר טוב וזהו לעניותינו כ׳ הכ׳ ואכלתם אכול ושבוע ר״ל בעה״ז והללתם את ה׳ אלהיכם אשר עשה עמכם כי הקב״ה עוזרו וע״ד טוב עשית עם עבדך להפליא מל׳ כי יפליא הוא פרישות ולא יכושו עמי לעולם ר״ל כי היות תכילתם ע״י אשר הפליא ה׳ אתם בפרישות אז לא יכושו עמי לעולם הנאמי בהמת דביסופא

תמנם המוכל בעה"ז עד שמים ואין לו יתרון בכל עמלו על קודם בואו לעולם מהיות שיעמול תחת השמש לזה תכסופו בוסף לעה"ב והדר ללחמו נהמת בכיסופא כפרש בואו לעולם לא כן העוסק לשמה שכרו על השמים שכרו אתו ולא יבוש לעה"ב . וזהו לעכויתיהו כ' הכ' לך לדיקים יודו לשמך ר"ל שיודו לשמו של הקב"ה כמו לי לשמי תו שלא לשמו אמור בכל דוכתי ג"כ כאן יאמר יודו לשמך ר"ל בעבורך ולא לשום הנאה רק לכבוד ה' ותורתו ורוממותו המה ישבו ישרים את פניך כי עה"ב אין בו לא תכילה כו' ונהנים מזיו השכינה והיו עיניך רואות את מוריך וכמ"ש בזוה"ק מסה"כ העוסק שלא לשמה בחית לאסתכולי בנפקוי וכמ"ש בכ' כי לדיק לדקות יחבב וכו' וע"ד תיך נהפכת לי וכ' לך ה' הצדקה . וזהו ישבו ישרים במסור את פניך.כ"ל :

וזה כ' הכ' יחרי שבקש לשמה בכל הקודש ואמר יכונו דרכי לשמור חקיך דהיינו לשמה לזה אמר אז לא אבוש בהביטי בתמונת ה' ועד תמונת ה' יביט . והטעם כי לא תיתהני למגנג שלא כל בשביל כל מצותיך כמו שלא הלקח כו' גם כאן הטעם שלא אבוש בהביטי שלא כל מצותיך כנ"ל :

ואודך ביושר לבב ר"ל בשמודך גם לבי ישר לפניך ולא בחוקן אשר בפיו ידבר ובשפתיו בבדוהו ולבם רחק ממנו . בלמדי משפטי צדקך . כמ"ש רבינו החסיד ז"ל בחה"ל כי השוגג והמזיד שניהם הרגו אדם ועשיתם שוה וזה גולה וזה נהרג כי הכל הולך אחר המחשבה וזהו רמז' גדולה שבמחשבה עיקר ע"ש.וזהו בלמדי משפטי צדקך משפט הרוצח במזיד ובשוגג הרי הכל הולך אחר כוונת הלב לזה תודך ביושר לבב כנ"ל :

אודך ביושר לבב כו' יתכן כי משפט יקרא הלכה פסוקה ואמרי"ל אין העומדין להתפלל אלא מתוך הלכ' פסוקה כי היכי אלא לטרוד בעת התפלה והרהורי ד"ת כי זמן תורה למוד כו' וזהו תודך ביושר לבב ר"ל בלב יפר בלי הרהורים של ד"ת ואמר למתי בלמדי משפטי צדקך דהיינו הלכה פסוקה. ובזה יובן הכתוב שבא ביום הלפניך על משפטי כו' ר"ל אחרי משפטי צדקך דהיינו הלכה פסוקה וכן חצות לילה כו' כנ"ל וסיוע לדברי כי משפט יקרא הלכה פסוקה מסה דאמרינן גמר דין בלילה מדכתיב ושפטו את העם בכל עת ומשפט היינו גמר דין הרי משפט יקרא הלכה פסוקה כנ"ל :

א"ו אודך ביושר לבב כו' כפי האמרם ז"ל מעשה בהלל הזקן שעבר ושמע קול צוחה בעיר אמר מובטח אני שאין אלו בני ביתו . ולכאורה אין זה מגדר עניה לומר שבטוח הוא בזכותו כ"כ . אך כתבו ז"ל דהלל הי' לומד לבני ביתו לקבל יסורין מאהבה וגם הורגלו בעוני הקשה מכולן כי כ"ן בחרבי מעוני לזה אחר שהיו מורגלים בצרות אין מדרכם לצעוק וכאותה שאמרו אימתא דילפא כו' ע"ש : והנה אמרו"ל חייב אדם לברך על הרעה ובשמחה כשם כו' ובאמת בתחלה זהו קשה למדם להרגיל שמחה בלבו בכל עת שהיה לרעה ח"ו רק אשר נשה בהלה ולבבו לא יחרד מודה לה' בכל עת ובכל לב על הרעה כעל הטובה והיה תיבת לימוד הוא לשון הרגל כלשון יותר מלימודו וזהו תודך ביושר לבב בלמדי בשביל לימודי שמורגל אני במשפטי צדקך :

א"ו תודך כו' כי חייב האדם לברך כו' ובשמחה בלמדי מאמת הרגל כמ"ש מורגים"ח בטוח אני .

ח את חקיך ע"י חק פרה אדומה שרואה אני שבאה ממנה טהרה וחסד עי"ז אשמור אנפה עד מאוד שלא תעזבני ואני מברך בשמחה כ"ל .

א"ו את חקיך ע"י חקים אשמור שתתן לי פרנסה והמבקש לחם קרוי נעזב וזהו אל תעזבני כו' כ"ל. ועין המבקש לחם קרוי נעזב כי עניות יהא מאד שמביא הכעשה ומשכון את דבא אך זהו כשמקבל בהכנה ומסתפק במועט ורק ככעג אבל המבקש לחם ה"ז בעצבות ואין השכינה שורה מתוך עצבות לזה קרוי נעזב :

א"ו את חקיך אשמור יתכן עד"ז . והוא עפ"י אר"ל לאותו לא אוכל לתו לא אוכל וכביכול הקב"ה בורח מעליו וכמ"ש בקומה זקופה דוחק רגלי השכינה כי מכה"כ כ"כ בגבה עיניס שגורם כילוק השכינה בכל מקום שכנו ובוזו של אים הלזה ואין לך דבר הגורם עזיבה שיעזוב ה' את האדם כמו זה שמרחיק ממחיצתו ואת"ל מאוד מאוד הוי שפל רוח וכ' הרע"ב הזהיר בשומרה מכופלת בעבור שלא יאחז במיצוע וזהו כוונת הכתוב את חקיך ע"י חקיך אשמור שלא תעזבני עד מאד דהיינו שתעזוב אותי ח"ו להתרחק ממני ע"י מדת הגאות כי התורה חקיך יכניעו לבבי ואמר דהשמירה גדולה ע"י החקים עד מאד דהיינו המשנה הכ"ל ולא לאחוז במיצוע .

א"ו את חקיך כו' ר"ל עם חקיך אשמור ואנפה שלא תעזבני עד מאד וע"ד לדיקים ככפיר יבטח וכמ"ש בזוה"ק כאחרי ושחל לא כתיב וזהו אומרו שמיני בטוח על זכיותי רק מעט שלא תעזבני עד מאד כנ"ל.

אות בית

ט בַּמֶּה יְזַכֶּה נַעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶךָ :
י בְּכָל לִבִּי דְרַשְׁתִּיךָ אַל תַּשְׁגֵּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ :
יא בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתְךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ :
יב בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ : יג בִּשְׂפָתַי סִפַּרְתִּי כֹּל מִשְׁפְּטֵי פִיךָ : יד בְּדֶרֶךְ עֵדְוֹתֶיךָ שַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל הוֹן : טו בְּפִקֻּדֶיךָ אָשִׂיחָה וְאַבִּיטָה אֹרְחֹתֶיךָ :
טז בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשָׁע לֹא אֶשְׁכַּח דְּבָרֶךָ :

ט במה יזכה נער וכו' הענין הוא ע"ד שכתב הלבושי"ך יפה יפפוך חטאים אל תוכח שלא יטעון

אמרות טהורות

עם היצה"ר בטעמא דמיסורא רק מינו רוצה מחמת שמצוה ועומד בחוק ולפ יעבור שלפ יסוד עליו כענין תרבה ולפ לאסור כו' ע"ש.וזהו ירלת חטאו קודמת לחכמתו כי הירלת חטא צריך שיוקדם לחכמה וטעם המצוה רק לדחות היצה"ר בחוק וזהו במה יזכה נער ר"ל בימי חורפו שילך בתומו מיסור ותמר לשמור כדברך ר"ל בלי שום טעם רק לשמור כו' כנ"ל :

אוֹ עפ"י מ"ש תמ"ו ז"ל מיזה דרך ישרה כו' וזהו במה יזכה נער את תרחו והדרך שנשלח בע"ה כמ"ש חכמי המוסר שהעיקר הוא לשמור כדבריך קיום המצוה וכמתרינו בכ' מי חכם ויאמר אלה כנ"ל .

א״ו עפ"י מ"ש בשערי תשובה לר"י ז"ל דקדושת האדם בכל עשיותיו כהלל גורם הפרישה מן החטא דהרי אפי' במותר לו מין עושה לתאוה כ"ש דבר עבירה מ"ו וזהו במה יזכה נער לדרך הטוב ותמר את תרחו אפילו תרחו ודרך בני אדם לשמור כו' וע"ד תמרינו בכ' חלקי כו' כנ"ל :

א״ו עם מה דתרגלת בפומייהו דמוכיחים בשער דהעם תולין בהמוכיח כי לפ דבר תלב אך שם יש אחד מני אלף המוכה מוון ושר למשמעתו של מוכיח זה יעיד על נדקתו ורשעת השומעים ח"ו אשר לפ שמוע לו והכתוב הזה להמוכיח יוגעם וירוהו דרך לנצח הבליעל המנוער מן המצות וזהו במה יזכה לשון ניצוח כידוע את נער המנוער מן המצות ולפ שמוע בקול מוריס ותמר לשמור כו' עם זה שתרחו לשמור כדבריך :

אוֹ יתכן בדרך הרמז על הבלתי נוהגי בדרך השכל והינ"ה פעמים שתרחה על דבר עבירה שהוא מצוה וכמ"ש בפסוק מה לך לספר תקי וידוע שהיצה"ר נקרא הולך תורח וזהו במה יזכה נער את תרחו היצה"ר בתומרו לשמור כדבריך בהסיתו לעשות דבר שתומר מצוה . וע"ז ניקש בכל לבי דרשתיך כו' אל תשגני ממצותיך שלפ יבא לידי שגיאה ע"י המצות :

א״ו במה יזכה כו' תוקמי גרשף סייעתא דשמיא וזהו במה יזכה כו' את תרחו לשמור שיהיו שמורים בקרבו כדבריך כלולו למדו מפי הגבורה שלפ היתה שכחה כלל . ותמר בכל לבי דרשתיך שבקשתי רחמים על הדבר אל תשגני שלפ אחסר ממצותיך :

א״ו במה יזכה נער ר"ל הנער היולד במה יזכהו לנשמה טובה ותמר את תרחו ע"ד תרחי ורבעי כידוע לשמו' לשון המתנה כדבריך ושמרו וכו' ומגזרת קדושת דשבתת ובשבת יספיע לו נשמה קדושה :

א״ו במה יזכה במה צריך ניצוח הנער את תרחו כנ"ל שלפ יהי' לתאוה כלל רק לשמור כדבריך לקויים המצוה כ"ל :

א״ו במה יזכה כו' תרז"ל כל השוכח דבר אחד כו' וכתבו בשם האר"י ז"ל דהכוונה דכודאי יש פגם בנפשו וזהו רק השמר לך כו' ע"ש וזהו לעניותינו כ' הכתוב אתה צויית כו'ר"ל שצוית פקודיך לשמור מאוד כל שכחם אדם . והתקנה לזה להזהר מחטא כאמרינו בכ' לפ עברתי ממצותיך ועי"ז לפ שכחתי וזהו אחלי יכונו דרכי כו' שהדרכי'הם העשיות יכונו לילך עפ"י החקים ומצות התורה להזהר מחטא זו לפ אבוש כי ע"י השכחה בלה הבושה וחס זמות יד לפה וזה זו לפ אבוש בהביטי כו' כל מקום שתביט בתורה יהיו הכל על מונח שפתי כ"ל . וזהו אומרו כאן כי האדם ביכלתו לבדר ולידע מעשיו חס כניס ויצריס הס ע"י שמירת התורה וזכירתה וזהו במה יזכה נער לשון זך את תרחו ותמר לשמור חס הוא שומר התורה כדבריך רק השמר לך הו כדבריך כמ"ש לעיל . ותמר אני מבקש בכל לב על הדבר אל תשגני כו' ותמר בלבי צפנתי כו' למען לפ אחטא כנ"ל לפ עברתי כו' כ"ל :

א״ו במה יזכה מפעיל להגוף את תרחו במדות להזהר כמו בתורה כמ"ש הספרי חכמה וזהו את תרחו כו' כ"ל כי צריך ליזהר במדות כמו בשם שרגזן לפ עלתה כו' הכל מסתלק תורה ויכלו המיס כו' וגבוהה וגדולה וזקן דרכו להקפיד אבל תברהם זקן בא בימים מסדיס ע"ד יומס יצוה כו' וכידוע בספריס לכך וה' דרך כו' בגבוהה וכל טוב עלתה בידו כ"ל :

א״ו במה יזכה עם דברי מוהר"ב ז"ל בגלות יזכה האדם לרה"ק יותר מבע"י רק הרחק מסכן רע ע"ם וזהו במה בדבר מה יזכה נער לרה"ק את תרחו כביכול רק לשמור כדבריך הרחק אבל מצות רבות ג"כ כ"ל :

א״ו במה יזכה נער שילד נער לעקרה והוא ע"י הכנסת תורתים כתברהם ושונמית עי"ז בא להס תורח בנשים וזהו את תרחו כו' כנ"ל :

א״ו במה יזכה נער להוליד זכר ותמר את תרחו לשמור כו' תן חלק לשבעה תס שמרת שבעה ימי נדה תני נותן לך בן ניחול לשמוה כו' : ג' (נער ע"ד הנעור בלילה שתינו יבן רק נעור לעבדות ה' כ"ל) :

א״ו ע"ד ויסקוד ה' על הרעה כו' ועדיין גלות יכניה קיימת וזהו התכת הכתובים . במה יזכה נער את תרחו ר"ל תותן הגולים וקר תס בשם נער מנוערים מן התורה במה יזכו את תרחם היינו דרך גלותם במה יוכל לזכות תותם לומר דזכות הוא משום דצדיק הוא ויסקוד והלא הי' מהרתוי לשמור ר"ל להמתין כדבריך מנין ומוסכתם הסיב ע"ז תני בכל לבי דרשתיך ויגעתי ומצאתי יסוד הדבר שהוא בעבור אל תשגני ממצותיך כדברי רז"ל שהגלה כ"ז שגלות יכני' קיימת ועד"ז פירשנו ג"כ ב' בהתים בפקודיך תסיתה כו' ר"ל שתי בפקודיך דבתיב ומוסכתם וגם תביטה תורחותיך היך נהגת עמס והן הנה תרתי דסתרי אהדדי לזה תמר בחקותיך תתעסק ע"י תוקי התורה מצאתי שעשועים וניחומים על קוסיף זו שהוא בעבור לפ תשכח דבריך כנ"ל :

או יתכן עפ"י מ"ש בשם שערי הגאון מוה' שמעלקא הורוויץ ז"ל דבר נחמד ונתקבל על מסתרז"ל כל העוסק בתורה ס"ל כוח לו שלא נברא הלא עוסק להלן ענין מתי שייטי' ואמר פה קדוש הנ"ל ע"פי דברי מהרש"ם ז"ל נאמנו דל"ת נפיסין והוי רחוק מסכר וקרוב להפסד כמבואר בתורך לקמן בפ' בשפתי כו' ע"ש . ואמנם יש מקום להשיב דעדיין הסברא מרובה הוא דהא בכל מצוה קי"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ס"כ רמ"ח עשין הוון כפלים לזה טוב שנברא יותר משלא נברא כנ"ה אבל העוסק בתורה שלא לשמה דאין כאן מחשבה טובה לזי נוח לו שלא נברא כנ"ל ודוק ע"כ דפח"ש ס"י והנה אמרנו לפרש הכתוב תורך לעולם כי עשית ר"ל על שעשית העולם וע"ת מה טיבותא וזכות הוא לך הלא הוא בספק סכנת עון לזה אמר ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך ע"ד רגלי חסידיו ישמור וכמדומה שמ"כ מצאתי בספר כן וזה בחיים זקן ושבע ימים שעברו רוב שנותיו לזי יבין בדעו ובכלו שטוב עשה ה' עמו במה שברא לותו אבל העול ימים שעדיין הוא בגדר הספק לזי יש פ"פ לומר דלאו זכות הוא לו בבריאה וכדעת ב"ש וכמו שנמנו וכדברי מהרש"ם דלא תעשה נפיסין וזהו כ' הכתוב במה יזכה נער את ארחו ר"ל התורה הזה שבת לעשה"ז כתורת נעה ללון במה יזכהו ר"ל שיעשנו לזכות כי הלא מוטל עליו לשמור כדבריך לשמור הייטו לא תעשה השמר פן ואל כו' והנך נפיסין לזה אמר התירוץ ע"ז בכל לבי דרשתיך מה שדרשתיך בלבי מחשבה טובה ג"כ אל תשגני ממצותיך אל תחסרה ממנין המצות ובמצות דוקא לזה טוב לו שנברא ויזכה את ארחו כנ"ל :

אי במה יזכה כו' יתכן עפ"י מ"ש מהר"ם סיף ז"ל עם מאמרם ז"ל תשובה מאהבה זדונות נעשים זכיות משום דמעשה התשובה מכפר על מעשה העבירה ומחשבת המצוה נשאר דמחשבה רעה אין קו"בה מצרף למעשה ע"ש והנה יתוע אמרם ז"ל דמחשבת ע"ז ח"ו הקב"ה מצרפה למעשה מפסוק למען תפוש את בני ישראל בלבם ויתוע אמרם ז"ל כי דבר ה' בזה זה ע"ז דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו וזהו התכת הכתובים במה ר"ל בחיזה דבר יזכה הנער המוער מן המצות את ארחו ר"ל שיהיו זכיות מארחו הרע ע"ז אמר לשמור כדבריך ר"ל אם שמר כדבריך דהיינו להזהר מע"ז כנ"ל :

אי במה יזכה כו' בחיזה דבר הנער מנצח את ארחו ע"ז אמר לשמור כדבריך ע"ד השמר פן תיטו אלא לא תעשה וכמ"ש בדרוש הרשטון מפרשה זו דבימי הנעוריים דרכו לבלתי הזהר מל"ת מחמת חום הטבעי לזה ה"ז עיקר נצחונו לשמור כדבריך :

אי ע"פי אשר שמעתי בכוונת אמרם ז"ל אם רוחה תדם סיסורין כו' דהכוונה שנרחה לו סיסורין בחין עליון יפסקם במעשיו בעסקיו אם היה מתבטל מהן ע"י יסורין הללו ואם לאו אלא היה מתבטל יפלה הדמיון הזה בביטול

בלבי לבי דרשתיך כו' . יתכן עם מ"ש הבל"ה ז"ל זוכה לדברי' הרבה דאחר שלומד ע"מ לעשות וכל מה שבכחו לעשות עושה נחשב כאלם ולא עשה וזהו בכל לבי דרשתיך לשמה לזה אל תשגני ממצותיך ותשגני יתכן שהוא ל' חסרון ולא נפקד ממנו איש מהרגמינן ולא שגג מינה אינש .

אי בכל לבי דרשתיך ר"ל שלמד לשמה וגם בלב דורש ה' לזה תורתו משמרתו מן החטא וזהו אל תשגני ממצותיך הם מצות לא תעשה :

יא בלבי נפנתי יתכן עפמ"ש בזוה"ק והיה ה' לי לאלהים לפני' שמא דרחמי אשני קיבלי לאלהים למען תהיה נזהר מחטא וזהו תני אל אלהים תקרא וה' יושיעני עי"ז וזהו בלבי נפנתי תמרתך כי תמירה לשון כעס כמו מלן תמריך להה דאמרית וזהו למען לא אחטא לך כי עם אל הוי' רחמים רק שמשוה כן כדי להעמיד עצמו בצדקו וזהו שויתי כו' לא אסור מדרך ימין לב חכם לימינו וגם ע"ז מימיני בל אמוט שיבא רחמים :

או בלבי נפנתי כי העיקר בחלם הוא הכוונה ועצה וזה בא אחת משתי דרכים או בקיומו שויתי ה' כו' בהזכירו שהוא מלך גדול כו' אמ"ם הרמ"ח ועי"ז יקטן בעיניו או מצד החטא ואחטאתי כו' אבל דהמע"ה שהי' נקי מחטא והיה צריך להזכיר רוממות הבורא שיביאהו לידי עצה וזהו בלבי נפנתי תמרתך שבחיך כי למען לא אחטא לך וצריך לזכור תמרתך שיביאני להכוונה .

בלבי נפנתי הענין ע"ד אשר נשיג יחטא והענין כי בחיות הצדיק במדרגתו אינו מבקש רחמים כ"כ על דורו שיומחלו חטאת' לך בנופלו בחטא ח"ו אז צריך שיכלל עצמו עם הצבור כיחוד וזהו אחרי הדור שהנשי' יחטא.ושמעון עוד זה כי הצדיק מחשב בעולמות עליונים ואינו רואה תיקו שצריך הדור וע"י חטא מה שנופל קצת ממדריגתו משגיח בעניני העולם ומוכיחן ומחזירן למוטב וזהו אחרי הדור כו' כ"ל.וזהו חומר בקודם שנופל חומריות בקודם מבהרומה למען יריים את עם ה' וזהו בלבי נפנתי תמרתך להוכיח הדור והוא למען לא אחטא לך וזהו קומי אורי להאיר להעולם ע"י כח תורך לשון כי בח הפתח ועי"ז שמזכה את הרבים כפי תהיה וזהו וכבוד ה' עליך זרח :

אי בלבי נפנתי כו' כפי' הרשטון אבל בחמת נדוך אתה ה' עם אל הוי' רחמים לזה למדני חקיך ואתפרנס ברחמים

ברחמים כמו מסדיך כו' ל"ל.

א"י בלבי נפנתי מתרתך תהבה למען כו' כי ל"ת בת שמירתן מנד הירחה לך בלב נריך תהבה וזהו למען כו' לך דייקת ל"ל.

א"י ע"פ הכ' תמרת כו' כי יכול האדם לידע מעשיו אם זכים הם ע"י התפילה וכמ"ש מהר"ם מיץ כחוט השני והצדיק בכל מעשיו יזכור בתפלה למען יסור מחטא וזהו בלבי כו' למען לא אחטא לך כי בזכרו התפלה יסור מחטא וזהו נקין לחם מוסרך למו כ"ל:

א"י בלבי נפנתי מתרתך כו' שמעתי משמי' דחד גברא רבא לפרש הכ' עפ"י תמרס ז"ל כתיב בלבי נפנתי וכו' וכתיב בשרתי נדק בקהל רב ל"ק כאן בזמן שעיר' היתרי רבו קיים כאן בזמן שאין עירך קיים. ולכאורה גם בזמן שעירך רבו קיים הוא למה מצא עצמו מן המצוה לבשר נדק בקהל רב ולפי משום כבוד רבו הא אינו אלא חוך ג' פרסאות והי' לו לקבוע ישיבתו חוץ לג' פרסאות דעתה יכול לקיים שניהם. אך תמרו רז"ל לעולם ידור אדם במקום רבו שהרי כ"ז שמעני בן גרת קיים כו' לזה גם המלך דוד לא רצה לשבת רק במקום רבו שלא יחטא וזהו התכת הכתובים בלבי נפנתי מתרתך דהיינו כ"ז שעירך הי' קיים אלא דקשה דה"ל לילך חוץ לג' פרסאות לזה תמר למען לא אחטא לך עכ"ד פת"ח וש"י:

ולעניותינו נאמר בלבי נפנתי מתרתך שהם נפועי' בלבי ואינם נשכחים וזה בא לי למען לא אחטא לך הוחיל ולא אחטא לך וכמ"ש מהר"י ז"ל בכ' תמרם כל השוכח דבר אחד ממשנתו ה"ז מתחייב בנפשו דהשכחה באה ע"י חטא וזהו בודאי מי ששוכח תדע שהוא מתחייב בנפשו שעשה איזה חיוב בנפשו ע"ש וזהו בלבי נפנתי כו' למען לא אחטא לך כנ"ל:

ח"א יתכן עם הידוע כי זמן קבלנו מגלות המר הזה נסתם ולא כן היתה בגלויות הקודמים כמו גלות מצרים ועבדום וענו אותם תרבע מאות שנה וגלות בבל שבעים שנה אבל מצאנו מהם בגלות הזה שאר אין אתנו יודע עד מה יהיו קץ הפלאות ומה בשתנה הלילה הזה מכל הלילות והענין הוא עפ"י משל ממלכותא דארעא מלך בשר ודם שהי' לו בן חביב ביותר והבן הזה הלך בדרכים לא טובים לפני אביו ולא הטה אזן לשמוע מוסר אביו עד שגרם במעשיו שהגלהו אביו מעל שלחנו וישלחהו לארץ מרחק למען יקיים על משובותיו ויתן לב לשוב ובקש לו זמן עד זמן הלז לא הבוא לרשות פני ולהיות מתוכלי שולחני הבן הלז בהיותו גר בארץ נכרי ומעשה מנאי הארץ הרס לא טובים ויצרים היו תשב בדעתו בודאי הרשעי והנכון שיתקן דרכיו להיות מקושט במעש' הטוב והישר ונימוסי' טובים בעת בוא אביו להשיבו אך תמר בלבו הלא הזמן רחוק ועד מותו זמן בודאי גאולה לא תהי' לו אזי תמר בלבו לילך בדרכים כמו שהלך אבי ואמעשה מנאי הארץ שיושב[ת] אמה כן יעשה אך שנים או שלש שנים לפני הזמן הקבוע יבוא ללכת בחקים טובי' ויצרים למען ימצאהו אביו מלא טוב. אבל אמר שאחז הבן במעשים הרעים ההם אזי נגרר אחריהם ויום יום הוסיף תאוה על תאותו לדרכים המגואים עד שנתקע בדברים ההם עד בוא אביו ובבוא אביו אזי מצאו עירום מכל טוב. ועכ"ז רחמי האב על הבן ויסיבהו אליו וילמדהו תורה מספט והבן הכ"ל ברצותו חסדי ורחמי האב עליו אזי הטיב דרכו זמן מה וברבות הענינים חזר לסורו וישלחהו אביו כמספט הראשון. והבן הלך בדרכי סורר הראשוני' ואביו הסיבו בהגיע התור כברשנוי' ושוב חזר עוד לסורו אזי אמר המלך ודאי דת הבן הזה הוא להגלותו ולשלחו מעל פניו כברשנוה אך את זאת לא תעשה עוד להגביל לו זמן כי מתוך זה מרבה סוררה בחשבו שבין כך ובין כך לא יבוא לאביו עד זמן שקבע לו לזה בפעם הזאת השלישית שלחו מעל פניו לא גילה לו הזמן שיביאהו אליו רק הבטיח לו בידע בלשונה שעוד ידו נטוי' להשיבו לבל ידח ממנו נדחת עולם כי אמר בלבו אולי מתוך זה ייטיב דרכו בימים אשר יהי' בארץ נכריה בחשבו שכל יומא זמני' הוא לשוב אל אביו ואיך יעשה פניו בהיותו נגעל במעשיו הרעים ודרכיו לא טובים והנה אם הבן הזה בדרכיו משכיל ודאי ירחה בכל עת יהי' בגדיו לבנים ומעשיו נקיים אחר כי כל שעה רואי לבך שיביאהו אביו בהעיבו דרכיו אף שאביו מזניחו זמן מה למען יוסר על העבר ולא יבוא עוד לכשלה עכ"ז הים מהר מספר ישיבהו אליו. והנה כמקרה הבן הלז כן יקרנו לנחמנו כי בגלות הרשעון היו כמשכים ישרהל אחר מעשה מצרים בחשבם עוד היום גדול להתקשט לפני אביהם שבשמים ונתקשטו בדבר עד הגיע עתם עת דודים כמאמר הכ' ואת ערום ועריה ועכ"ז רחמי הקב"ה מרומי' יסכון המה מרובים ושלח להם משה בחירו ועירם בתורת מספט מסכו וקחו לכם לקן. וזמן מה ברחוקם חסדי ה' אשר גבר עליהם הלכו בדרכיו ותח"ז שבו וחזרו לסורם ויגלו ברשע גוליס כמספט הרשעונים וכטמעו ג"כ בין העכומ"ז בכ"ל והוסיף ה' שנית ידו ע"י עזרת והסיבם ועשתם כסולת נקי אבל זה דרכנו בכל בפעם השלישית אזי לא חבה ה' לגלות את הקץ ולפרש הזמן אף כי בחמ' עפ"י הזוה"ק אלף שנה נגזר כל היום דוה עכ"ז כי אמר אלהים פן ינחם העם בחשבם דכל יומא זמני' דפורקנ[ה] הוא ייטיבו דרכיהם העולה מהמקובץ דסתימת הקץ הוא לרחק אותנו מן החטא ולקרב אותנו לעבודת הש"י ב"ה והנה דרשו רז"ל כי יום נקם בלבי לבא לפומא לא גליא. וזהו התכת הכ' בלבי נפנתי מתרתך ר"ל אפי' תמרת בלבי נפנתי ומתרתך הוא בלבי נפנתי קץ הגאולה כאמור כי יום נקם בלבי וטעם הדבר למען לא אחטא כי בחשבינו כל יומא זמנו אולי יהי' כל ימינו בחשובה שלמה ב"ב אכי"ר:

א"ן יתכן פי' הכתובים בדרך מוסר נאמר עפ"י דברי חז"ל הקדושים

הקדושים אשר בארץ המה במס' יומא פרק יום הכפורים גדולה תשובה שדוגות נעשין לו כשגגות תיני והתר"ל גדולה תשובה שדוגות נעשין לו כזכיות ל"ק כאן מאהבה כאן מיראה וידוע כי תמירה הוא לשון חבוב כמו אתת ה' התמרת היום וכמדומה שפירשו כן ה' תמר לשכון בערפל. וזהו מאמר הכתוב בלבי נפתי אחותך ר"ל האהבה לה' נפתי בעשותי תשובה למען לא תחטא לך שלא יסתר חטא דהייגו שוגג לאפ' התשובה דבאמת נעשין גם זכיות מבל הזירוז לאחוז באהבה הוא יותר בעונש מזוכות לזה תמר למען לא תחטא לך כו'

א' עם מ"ם כתדומה בסס האר"י ז"ל שלא תי' מדבר בבה"כ אפי' בד"ת שלא יבא לידי שיחה אחרת כי זהו עון גדול לשום שיחת חולין בבה"כ וכת"ס בזוה"ק דליית לי' חולקא בהלהא דישראל וכמ"ש חלקי ה' אמרתי לשמור כו' שאמרתי הלא יש לי חלק בהלהא דישראל למען לשמור כדבריך להשמר מדיבור בבה"כ וזהו בלבי נפתי אמרתך גם דברי תורה הלא יגרר אחר שיחה בטלה וזהו למען לא תחטא לך כנ"ל

א' בלבי נפתי כו' ע"ד שיתאמרו כל פועלי און ור"ל שבאחיך נפתי בלבי למען לא תחטא לך מלשון חסרון תני ובני חטאים כמ"ש רז"ל משל למלך שיש לו דיוקי זהב ומקלסין לותו דיוקי כסף ולזה גם ברוך אתה ה' שם תני רוצה לברכך ברוך תני לפקח רחמים למדני חקיך הוחיל ומלבו ושכלו תיני יכול להלל מה שמשיג בגדולת הבורא יולת הני דאמריכו משה לזה ברוך תני שהלמדני חקיך להבין כוונת הגדול כו' כנ"ל.

א'' בלבי נפתי כו' כי בעל קרי מהרהר בלבי כו' וזהו בלבי נפתי כו' למען לא תחטא דחטא ליפגע דדכויי הוא כידוע כ"ל:

א''' בלבי נפתי כו' יתכן כי בע"ז מחשבה כמעשה ונקרא דבר ה' שמעמידי הגבורה וזהו בלבי כו' למען כו':

ג בשפתי ספרתי כו' בדרך עדותיך כו' הנה בדרך נחמד תמרנו לפרש שני מקראות הללו יחדיו יהיו תמיס כמין חומר ורחשו בשמים עפמ"ם מרן אור ישראל וקדושו מוהרם"ח ז"ל בח"ת בפלוגתת דב"ש וב"ה ב"ש ס"ל טוב לו שלא נברא וב"ה שברי לטוב שנברא שיעמו בקיום ועשה כל מ"ע ועפ"ז פירש לשון רז"ל כאלו וגמרו כו"ר"ל שעמדו למינן המצות עשין ול"ת אז רצו דהדין עם ב"ש דשכר העשין מועטין מעונש הלאוין רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת וקרוב להפסד מן השכר ע"כ ע"ש בדברי פה קדוש הנ"ל. וזה ימים רבים השיבני חכם א' על דברי מוהרם"ח דהא קי"ל יפה ולא עבר עבירה כאלו עשה מצוה וא"כ הל"ת גופייהו גמי מצות הן ויש שכר להבטל מהן וכ"ל דלק"מ דאפ"ה ההפסד יותר מן השכר והייגו במה שביד האדם לעשות ההפסד יותר מן שיש בידו לעשות רמ"ח מצות עשה ויש בידו לעשות לעבור ח"ו שס"ה מצות ל"ת והנך נפיקין

ואי משום דמתרמי יפה ולא עבר זה מיגו בידו שלא דמי הותר לו לילך במקום גדולי עון ופשע לכתחלה והלא אנ מבקשים רחמים ע"ז שלא נבוא לידי נסיון ואיך נחשוב דבר שאסור לאדם לעשותו בתוך שכר מצות ובמה שביד האדם הנך נפיקין מחשש בחמת מגיגו חו"ל שאמרו בפ"ק דע"ז גיזל אפתחא דבי זוגות וגכפי' ליגרן ונקבל אגרא אף דאלל הקרב אלל פתח ניתה בתיב וסחור סחור עכ"ז המובטח בעון ותעלומת תורתו הלוך ילך לבטח וכמ"ש מזמ' תשמור עליך כו' והנה מהיות כי הכח המעיר ומעלים אותנו לילך בדרך הזה הוא תורתינו הקדושה לזה זה שמו אל הדרך הזה אשר יקרא לו דרך עדותיך. ובזה יבואר הכ' אמר בשפתי ספרתי והוא כדברי מוהרם"ח הנ"ל נמצו ועתרו אחר שספרתי כו' כל ר"ל עשין ול"ת ומתוך זה נפל דע"כ לאה זה תיכי נברא כלל ואי משום יפה ולא עבר ה"ז מיגו בידו שלאדם לילך במקום העבירה לזה אמר בדרך עדותיך הדרך שהורסה לי בעדותיך זה שספתי כעל כל הון דיכול למיזל ולקבל אגרא ותבוזה תבזרהו:

אי יתכן יאמר בשפתי ספרתי לכאורה בשפתי מיותר בודאי בפיו ובשפתיו ידבר ויספר אך העיון הוא ע"פ אמרם ז"ל אמרו עליו על רחב"ד בשהי' מתפלל על החולים היה אומר זה מי וזה כו' אם שגורה תפלתי בפי כו' ועל"ז פי' מהר"ם סיק ז"ל הכ' כחוט השני שפתותיך כדרך שחוט השפי הי' מודיע הנגזר מלמעלה ליבון העונות כן שפתותיך ויש להמתיק עוד ע"ד תין החולה עומד מחלין אל"כ מוחלין לו כל עונותיו והוי ממש כחוט השני כנ"ל וזהו פי' הכ' בשפתי ע"י שפתי ספרתי כל ר"ל הגדתי ואמרתי אני למטה כל משפטי פיך מה שמשפטת אתה בפיך זה מי וכו' כל אלה אני מספר ואו' לברויות והוא ע"י שפתי אם שגור בפי כו' כנ"ל.

אי בשפתי ספרתי כו' כל הטוב שאתה נותן לי הכל משפטי פיך ולא רחמים והטעם בדרך עדותיך שפתי ושכר שאתה ניתן בעולם הזה וזהו שאת בחור בילדותך כו' ודע כי על כל אלה כו' תזכה להתפרנס בדין ובמשפט בהאי עלמא. וכן לפרש תורת ה' תמימה לא יזכר משום מזיגה נפש כי פקודי ה' משמחי לב ושכר שאתה מיכה בהאי עלמא.

אי בשפתי ספרתי כו' לדיק וטוב לו וכי הא דרבא בי מר סמידא ובדרך עדותיך מעשה ידיהם כו' כנ"ל.

אי בשפתי ספרתי כו' משפטי פיך הייגו מליצת דהלכתא וזהו עדות שלא פגם הברית וזהו בדרך עדותיך שפתי כעל כל הון. וזהו כ"ל כ' הכ' אם יאמרו בניך בריתי ועדותי זו עדות ע"ז מלמדם שלמדם מליצת דהלכתא:

אי בשפתי ספרתי הן הנה המכות שהיו במצרים:

אי בשפתי ספרתי משפטי פ' לבדו ובדרך עדותיך שאתה העד שפתי כו' כי דל פלגת כו' כי בפיקודיך תשיחה שממעט הלילות:

או בשפתי ספרתי בד"ס בדרך עדותיך שבת בפקודיך משיחה והוי נמי ספק בחקותיך משתעשע ודמי לח משכח·וע"ל סלוס רב לתוהבי וזהו פי׳תקעו בחודש שופר בכסא העלם השופר ליום חגנו כי שבת ג"כ נופל בו לשון חג שהוא שמחה כמו חגו חג שמחה כתמרינו יסמחו במלכותך ובשבת תין תוקעין משום שמע יעבירנו תבל כי חק ליסרחל הוא מילה גם בשבת ול"ג שמע כו׳ משפט כו׳ שמפור׳ בתור׳ כתירון הט"ז כ"ל:

יד **בדרך** עדותיך ששתי כעל כל הון · לכיאור הכתוב הנזכר נרחיב קצת ונשים לב לפרש מאמר אחד תמוה מאד עמדו בו ארחשונים ז"ל במה שאמרו ז"ל בגמלא שמרו יסרחל שבת הרחשונה לח שלטה בהם תומה ולשון דכתיב ויהי ביום השביעי יצאו כו׳ וסמוך ליה ויבא עמלק כו׳ ע"ם והוא תמוה דהא פ׳ עמלק סמוכה לפ׳ משה ומריבה כתיבה ולח לשבת וכדחיתא בחמת המדרש על שאמרו היש ה׳ בקרבנו ומשל לתיוקי שהרכיבה חביו כו׳ וכגרחה שהביח רש"י ז"ל בפי׳ החומש · ועכ"פ חין כחן ענין לומר דע"י חילול שבת בח והפרשות לח נסמכו כלל והרבה כדחקו בזה המפרשים ז"ל · ובעניותינו חמרנו ועינינו לייסד מחמרם ז"ל בהקדם המדרש רז"ל בפ׳ היש ה׳ בקרבנו חמרו חם יודע מחשבות הוא בעבדנו וחם לחו כמרוד בו מיד ויבא עמלק כו׳ ועיין בספר פרשת דרכים שכתב לבחר מחמר זה דמה ענין בית עמלק לעוגם זה ע"ש דבריו כי נעמו · ומנם בעיקר דברי המדרש שחמרו יסרחל חם יודע מחשבות הוא בעבדנו רחוי לשוש לב דמה ענין וטעם לזה חם יודע מחשבות כו׳ אחר שמאז קרע להם את היס בתיב ויירחו בעם את ה׳ ויחמינו כו׳ וח"כ מה לחם בזה חם יודע מחשבות והענין בזה עם מ"ש בעל כלי יקר שהיו מן יסרחל נכשלים בשתים רעות אחת לשמים כמשארז"ל ברפו ידיהם מד"ת וגם בחלקותם ביום לבין עצמם ורפידים חותות פרידים וזה מריבה ועל ריב בני יסרחל . ומעתה יובן המדרש הזה כמין חומר · והוא כי גם זה רחוי לשוש לב שנכשלו בשתי עבירות הללו דוקא ריב ונסותם את ה׳ ויתכן דעבירה גוררת חברתה לפמ"ש בעל ל"ח בביחור מחמר הגר למדבי כל התורה כולה על רגל ח׳-וח"ל היכל ואהבת לרעך כמוך והוא מהיות ידוע כי רא"ח מ"ע ושס"ה לח תעשה ח"ח לקיימם בחדם אחד זולתי ע"י גלגול כמ"ש החלגזי בפ׳ תורת ה׳ תמימה ע"י משיבת נפש הגלגול ע"ם · וזהו מחמר על רגל אחד ר"ל בפעם אחד בלי גלגול וח"ל ואהבת לרעך כמוך וע"י החבור והאהבה נחשבין כולם בגוף אחד וגם מצות שחבירו יקיימו נחשבין לו ע"ם · ומנם בהפרד היס מעל חבירו חזי לח יתכן להתקיים בכל אחד כל המצות · אבל יש עוד תקנה כמ"ש השל"ה ז"ל וכתבנו דבריו לעיל בפסוק בכל לבי דרשתיך בל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה מהיות ע"י שעוסק לשמה הוי בכל מצוה אחד לעשותה וגמנם ולח עשתה ומעתה יובן דהני פרי עבירות מסה ומריבה בהדדי שייכי והוא מחמר הכ׳ על ריב בני יסרחל וח"כ חשבו לנפשם חיך נוכל לקיים כל המצות ורצו לחמוו בדרך הזה שכתבנו משמי׳ דהשל"ה ז"ל כל העוסק לזה חמרו חס יודע מחשבות הוא בעבדנו שלח הוי שפיר קיום כל המצות ע"י לשמה חיצד לעשות מצוה וח"ל כמרוד כו׳ דח"ח לקיים הדבר כל התרי"ג מצות כנ"ל · ועפ"ז יבח לכלל יפוד גם מחחר הכ"ל חלמלח שמרו יסרחל כו׳ דיתכן דעניו מריבה כמי בח מתוך שלח שמרו שבת · מהיות כי ידוע כי כל מריבה בחה מחמת קנחת חיס ברעהו על המחיה ועל הכלכלה וכמ"ש הר"ם חלשיך בפ׳ מה יפית כו׳ ובפסוק כי חגם כו׳ ולזה חילו שמרו שבת כרחוי לח היו בחיס לידי מריבה כלל וקנחה . והוא עם מחרם ז"ל כל המעגג את השבת נותנין לו כל משלות לבו · וגם מחרו נותנין לו נחלה בלי מנרים ומשמיה דהגחון מוה׳ העשיל ז"ל נחחר דשכר נחלה בלי מנרים מוכרח דחל"כ החיך יהיה לו משלות לבו הח יש לו מנה מבקש מחתים ע"כ נרחך שלח יהיה לו סוף ומיצר לגבולו עכ"ל פח"ח · וכחשר פירשנו עד"ז הכ׳ברכת ה׳ היח תעשיר כו׳הרי לפניהו חילוי שמרו שבת כרחוי לח היה בחפשרי לקנחה לחול בניהם דהרי יש לו כל מה שחתחוה ומתקנח בחבירו משלות לבו ניתן לו ונחלה בלי מנרים · וזהו מחמר רז"ל חלמלח שמרו שבת כו׳ לח שלטה כו׳ דביחת עמלק היה מחמת מסה והמסה בחה מתוך מריבה ומריבה בחה ע"י שלח שמרו שבת כרחוי כנ"ל · וזהו כ׳ הכתוב בדרך עדותיך שבת נקרח עדות כלחית׳ במדרש שלמה מעידין כחשר כתבנו מזה בדרושים הקודמי׳ ששתי כמו שפירשנו בפסוק ולח יוסיף · כעל כל הון ר"ל כל הון דעלמח שחין מקום לומר עוד כי חין סוף לנחלה וגבול שנוחל כנ"ל:

טו **בפיקודיך** משיחה כו׳ חורחותי׳·יתכן על הגלו׳ כי חנו כגר וחורח בחרץ לח לנו וידוע כי בהיות יסרחל כדו מקביעתן מע"י ירעם הקושיח לחחרי רביט כו׳ והתירוץ דבר שבמינו חו מילה כמ"ש מוהרש"ח ז"ל בתשובת רבי תנחום לקיסר חנן דמהלינן כו׳וזהו בפיקודיך כו׳מהיותי מביט הגליות וגם בחוקותיך המילה משתעשע וע"ז לח משכח כו׳ כ"ל ·

אי ע"פ ח"ז חי בר גם חזיל בתורה במקרה כך שכינה חיכה עמו רק במקרה וזהו בפיקודיך משיחה גם שיחה שלי הכל בפיקודיך מהיותי מביט חורחותיך חנלי ולח בקביעות לזה משכחתי להיו׳קבוע תמיד בקודש בתור עשיח׳בפיקודיך כ"ל

או בפיקודיך משיחה ע"ד יבושו זדים כו׳ וע"ד שבע ביום והזו בפיקודיך משיחה מהיות מביט חורחותיך במקרה כנ"ל .

או ע"ד קדם ידעתי ·

אות גימל

יז **גְּמֹל** עַל עַבְדְּךָ אֶחְיֶה וְאֶשְׁמְרָה דְבָרֶךָ: יח **גַּל** עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ: יט **גֵּר** אָנֹכִי בָּאָרֶץ אַל תַּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצְוֹתֶיךָ: כ **גָּרְסָה** נַפְשִׁי לְתַאֲבָה

אל

אֶל מִשְׁפְּטֶיךָ בָּכָל עֵת: כא גָּעַרְתָּ זֵדִים אֲרוּרִים
הַשֹּׁגִים מִמִּצְוֹתֶיךָ: כב גַּל מֵעָלַי חֶרְפָּה וָבוּז כִּי עֵדְוֹתֶיךָ
נָצָרְתִּי: כג גַּם יָשְׁבוּ שָׂרִים בִּי נִדְבָּרוּ עַבְדְּךָ יָשִׂיחַ
בְּחֻקֶּיךָ:

יז **גמול** על עבדך כו'. תחר סקרת עצמו בלשון נסתר הל"ל יחי. אך הכוונ' הוא ע"ד חז"ל הכשילם בב"ח שחיכם מהוגיים והעניז כי בלדקה יש ג' חלקי המצוה הא' בין אדם למקום שמקיים מצות הבורא בעתיקה. והשניה הטוב שגימל לעני. ובעני אדם שחיכם מהוגיים לותו החלק שבין אדם לחבירו בעל אבל החלק שבנגד המקום במקומו הוא דאע"ז קיים מצות הבורא וידוע בזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראים עבדי וגם ידוע כי צדקה מגרכת ימיו של אדם כדאיתאמן בגימן הלדיק וכמ"ש חז"ל לפי' ממיתה עלמה וזהו הכוונה גמול שתגמול גם על עבדך בתתי לעבדיך בני אדם שחיכם מהוגיים עכ"ז גמול שברך שתחי' דהני החלק שב"ח לחבירו בעל תלתי ותשמרה דבריך ר"ל שחפ"ה החלק מצוה שבינו לבוראו לא נתבטל וזהו ותשמרה דבריך כנ"ל.

יז **או** ע"ד וכי לאכול מפרי' וכו' כדי לקיים מצות התלויס בו' וידוע כי דמע"ה ברח לח"ל כמ"ש כי גרשוני וכו' וידוע אמר' ז"ל חיו מן התחיים כו' שבטלו חלק בארץ. וזהו גמול על עבדך תחי' היינו שתפח לארץ וכ"ל וכמאמר הכ' בארצות החיים ואין כוונתי לאכול לשבוע מפירותי' רק ותשמרה דבריך כדברי מגרע"ה לקיים מצות התלויות בארץ.

א"י **עפ"י** מה דאיתא בזה"ק דאיזון דעסקין בתורייתא שלא לשמה איזון מיקרון עבדים וידוע אורך ימים בימינה וזהו כ' הכתוב גמול הוא לשון הרגל כמו גומל נפשו כו' כי חז"ל אמרו שלא לשמה בא לשמה וזה"ג גמול על עבדך שתרגילני מזה שתחי בגדר עבדך.

יז **או** בפשטו' גמול על עבדך העוסק שלא לשמה שזוכ' למדריג' תחי' דהיינו בימינה ותשמרה דבריך דהיינו ע"מ לעסוק לשמה.

יז **או** תחי' ע"ד זכה מוסיפין לו ועכ"ז ותשמרה דבריך שלא יצא מכלל כיון שעברו כמאמרינו יודע ה' ימי תמימים.

א"י ע"ד והחכמה תחי' בעלי' כי הלדיק שנזדכך גופו וכל תאותו הוא רק לעבודת ה' חזי יבבע מכמו חלב ודבש בספתי רבנות יהלל פיו לה' וכמ"ש מפאי' דהתר"י בפ' בשמחה ובטוב לבב כו' והוא ניזון מהחכמה והיא תחי' בעלי' וזהו שבקש שיחי' במדרגה זו תחי' שיהי' לי חיות מזה גופי' ותשמרה דבריך כנ"ל.

יח **או** ע"ד כל הסוכת כו' חייב מיתה וזהו תחי' בעבור כי תשמרה דבריך ולא תשכחה.

א' יתכן שבקש על מדת ענוה וזהו תחי' כי המתגאה אין מפרו נגער וגם ותשמר דבריך כי התורה מתקיימת בנמוך ונ"ת בזמן מלך מגריס מגדולתו כ"כ ביטול החוסים נקרא מיתה לפי שעה תמנס בגדר מגרע"ה זה שחי וקיים לעולם ועד גם בהתקשרותו ודביקותו בבורא יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנ"ל. וידוע כי בעת התפלה ועשיית מצות צריך לידבק בה' כמ"ש בס"ע בה' תפלה. וזהו בקשת דמע"ה גמול על עבדך שתגמול ותחנך אותי לתדרגה זו שתזכה תחי' ותשמרה דבריך שיהיו תגלי שניהם יחד תחי' ולא יבטלו החוסי' בעת שתשמרה דבריך וזהו תדרגת מגרע"ה כנ"ל.

יז **או** תחי' בתחיית המתים דהיינו ע"י תדת ענוה כמש"ל. אך שלא תבוא הענוה ע"י חטא רק ותשמרה דבריך וכמ"ש בח"ה וכמ"ש בפסוק אף לא פעלו עולה כו'.

יז **או** ע"ד לא קשתי הרי דמעשה מרכבה ומעשה בראשית אין ללמוד אותם בימי הילדות רק בסיזקין ויברחו תאותיו וזהו בקשתו תחי' כי צריך תני לדבר ותשמרה דבריך ר"ל על דבריך דהיינו על דברים של סתרי תורה וכמ"ש בלחות שפח טפחים כו' תבואר כי סודות התורה מיוחדים לה' לבדו וצריך התתנה ושמירה עד זקנה ושיבה לזה חיים ותורך ימים תני שואל ממך כנ"ל.

א"י גמול כו' כי ידוע עיקר הכוונה הבאה ע"י התורה היא ע"י שזוכה האדם לסתרי תורה ונופה ומביט ברוממות הבורא ית"ש ומז עי"ז נעשה בעינו שפל ונבזה כמ"ש התר"י ז"ל שע"י סתרי תורה זוכה האדם לירתת הרוממות וה"ה להכנעה ועניה וכמ"ש בפסוק תורת ה' תמימה כו' ובטעם של ענוה של מגרע"ה מחמת רוב ידיעתו בגדולת הבורא מ"ט שערי בינה. ומעתה נבוא לביאור הכתובים תמר גמול על עבדך ר"ל עליכו שתנו בגדר עבדים מסבת המכשול גסות והרוממות התקועה בלבנו עכ"ז תגמול שתחי' ולא תהי' בגדר מת ע"י עניות. והוא למען תשמרה דבריך כי העניות מעכיר על דעת קונו וח"ת אמה יכנע לבבנו אם לא בעניותא דיהה ליהודאי לזה תמר תן לנו רפואות תעל ה מתורתך והוא

יח **נל** עיני ותביטה נפלאות דבריס המכוסים מתוריתך ותן יהיה בלבבנו ירתת רוממותך והכנעה וענוה ולא תתנגו בידי העניות להכניענו רק מתורתך תלמדנו:

יז"ל **ג**"כ עד"ז גמול על עבדך כו' תחי' כי על גסות צריך בא ונחשב כמת כמאחז"ל מקרא דאל נא תהי כמת לזה שייך על רפוי מזה תחי' ולהכנעת לבבי כנ"ל גל עיני:

א"י **גמול** על עבדך כו'. יתכן עפ"י חז"ל שבקש דמע"ה שימות בע"פ ג"ל הקב"ה כי טוב יום בחצרך כו' טוב לפני יום אחד שאתה עוסק בתורה בשירות ותשבחות מלאך עולות כו'

כו' ועפ"ז יתכן שיהיה מקרא שלפניו תפלה לשלמה כמ"ש שהתפלל עליו בפרשה לשלמה אלהי' משפטיך כו' ויתכן בקשתו שיהיה חסוד עבודת שלמה בנו כעבודתו ושירות ותשבחות שלו בחייו חיותו והוא גמול על עבדך היינו שלמה בנו עבד ה' כאלו אחיה ואמרה דבריך וזה מיושב היטיב שאמר עבדיך כמדבר על זולתו ואחי' משמע כמדבר על עצמו כנ"ל. וצפ' משפטיך למלך תן גרסה הוגהל ואתה לידן שבקש דהמע"ה שכל דין ומשפט עוכש שרחוי לו שיבנה ע"י ושכר מצדקה הרחוי לו יוסמר לשלמה בנו:

ועוד גרסה עפמ"ס הסל"ה בפ' וזכרתי כי לרצע זכות אבות מעלה חרון שבא מצדיקי עולסועב"ז הרשיע מעשיו וזהו משפטיך בעת משפט ועוכש לא תזכור לו שהוא בן המלך דוד הצדיק רק למלך תן כאלו הוא מלך שאם אבל לצדקה וטובה כ"ל: שהוא בן מלך צדיק ורחוי לצדקה וטובה כ"ל:

א"י גמול כו' עפ"י אמרם דוד שהניח בן כמותו כו' הרי שע"י בן צדיק וטוב נאבד האב, כאי וזהו גמול על עבדך ר"ל ע"י שיהיה כאילו אחיה בחייו ואמרה דבריך כנ"ל:

א"י גמול על עבדך אחיה כ"ז שאחיה בחיי עה"ז ואע"ג דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ואמרה דבריך היינו אבל לא יהיה מפי הגבורה שמענו אית בזה משום בל תלין וכמ"ש על המזרש כל מה שיזרחל מוכלין כו' כנ"ל:

א"י גמול על כו' גל עיני כו' וכ"ז יובן עפ"י אמרינו בב' מזקנים שתבונן כו' עפמ"ש האריז"ל במצוה דמפני שיבה תקום כו' דע"י קיומצוה זו קימה מפני זקן ושיב' זוכה לשלשגג'גדול' בתורה וזהו מזקני שתבונן ופי' דבריו בחיבה תופן שתבונן מהם כי פקודיך נצרתי לקים מפניהם כנ"ל והנה ארז"ל כל תלמיד שאינו עומד מפני רבו בקרוב רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנא' וטוב לא יהיה כו' ע"ש והשתא נלמוד למדה טובה לעומד בפני ת"ח ורבו בדין הוא שיטול שכרו ויאריך ימים ותלמודו מתקיים ואף גם זאת שכתבנו משמי' דפה קדוש ישראל האר"י ז"ל דמוסיף חכמה על חכמתו וזהו גמול על עבדך על המצוה שאני מקיים בעבדך כי גם חכם אין לעמוד בפניו רק בהצטרף ירחה לחכמתו כדאשכחן בגיבזי וזהו על עבדך אחיה היפך אשר לא יאריך ימים ואמרה דבריך שאמרים בלבי לבל תשכחם ואף גם זאת גל עיני שמוסיף השגה בתורה כדברי אים אלהים האר"י ז"ל כנ"ל:

וגם י"ל אחיה בחיית המתים כי המגלה אין עפרו נגער וכמ"ש טעם הדבר וגם שאמרה דבריך שיהיה שמורים עמדי בלי שכחה והוא ג"כ ע"י ענוה שנמשלו למים יורדים מגבוה לנמוך וניתנו במנוד רגים המוסיף בפיפה על כפיפתו ולכל זה זוכה ע"י גל עיני כו' ותבונה להכנעה ואז זוכה לעשות מופות הנ"ל אחיה ואמרה דבריך. ולדרך החמנעי שכתבנו בצרעת י"ל הכ' הפליטי

יט **גר** תנכי בארץ"ע"ד הת לנוהג להו ופירשו דלבני ג"י דבדד יפד הוי יסורין שיש בהן ביטול תורה חרב על הבדים כו' שיושבין בד כו' וזהו גר תנכי בארץ אחר שתני דר בארץ לזה תרפתני ואל תסתר ממני מצותיך שלא יהיה לי ביטול תורה והבן. ולחתימת הדרוש

גר תנכי בארץ יתכן דהכה נאמר בתורה ואהבתם את הגר כו' שהרי שמצוה בתורה הוא לאהוב את הגר וזה כ' הכ' גר תנכי בארץ ולזה בקשתי אל תסתר ממני מצותיך ואמר מצותיך ר"ל כי כן הוא מצותיך ואהבתם את הגר:

א"י ע"ד אמר' לוירח דת"י מחכים וזהו גר תנכי בארץ בעבור שתני שוכן ומתגורר בארץ לזה אל תסתר ממני מצותיך:

א"י עס אמר' לדקה עשה שהגלה גלות לדקיה ועדיין גלות יכניה קיימת בעבור שלא תשכח התורה מהם ח"ו לזה תע"פ שלא נתמלא סאתם הקדים שהי שניס בעבו' שלא תשתכח התורה מהם וזהו כ' הכתוב גר תנכי בארץ והייגו בגלות החומות תע"פי שלא הגיע הזמן הוא בעבור שלא תסתר ממני מצותיך והייגו שלא תשתכח תורה ח"ו מהם כנ"ל:

כ גרסה נפשי שגרסתי ובדרתי בהכנעה וסיגוף למען יגדל תשוקתי ותאבה אל משפטיך בכל עת לקי גם שנתיסמו הדברים עכ"ז בכל יום בעיני כחדשים כן תאותי אליהם:

א"י גרסה כו' שברתי תאות הגופניות לבלתי רדוף אחריהם בעבור משפטיך כי בהמעט והורדת הגשם מתחזק השכל כמ"ש בירושלמי עד שאתה מתפלל על דברי תורה כו' התפלל על תכילה ואתה יתירה שלא תיכנס למעיך וזהו שנרסתי להתאבה עבור שמזכה למשפטי תורתך.

או עפ"י אמרינו בב' יודע צדיק כו' כי לא לבד שהצדיק מטיב לנפשו בסגפו לעצמו אלא לנשלגוף טוב הדבר שכילל מעוכש עוה"ב בחמור והארכנו בזה ובהזכיר התדש הדבר הזה יעשה סיגוף בחשק גדול וזהו גרסה נפשי לתאבה בזכרי אל משפטיך כו' כנ"ל:

א"י גרסה נפשי לתאבה ר"ל שנפשי שיברה לתאותי בזכרי אל משפטיך בכל עת כמאמרינו"ל ולפני מי אתה עתיד ליתן כו' וכמאמרינו בב' לא יחמוד איש את תרנך תאות הגופניות בעלותך לרקות ליתן דין כו' ואמר בכל עת כי אין זמן קבוע לדבר ובכל עת יהיה בנדיך לבניס וכל ימיו בקשובה

או גרסה כו' אל מספטיך ולא ע"י שבועה בכולל כי הוי קע"ח דיש היתר לשיפורו ומספטיך בכל עת.

אי"ו עם מ"ם בתוב את המלאכה ר"ל התורה גופה ולא הסכר היונה ממנה ע"ם ורעוע כי הספרים בין לשמה ום"ל כי לשמה עומדת לעד וכמ"ש המדרש שמואל וכל תורה שאין עמה מלאכה כו' וזהו גרסה נפשי מה שהייתי גורם הי' למלאכה אל מספטיך שהסבתי המלאכה ועי"ז הייתי מתמיד בדבר בלהב' שתינה תלוי' בדבר שתינה בטלה לעולם ועומדת לעד.

אי"ז גרסה נפשי למלאכה. יתכן עפ"י שמרינו בב' כמו הרי"ף תקריב כי' כן היינו מפניך כו' להעניין היא בבוא ימי הדין ר"ה וי"כ לז כל אדם יחיל וירעד מתיית הדין וירצה לסגף עצמו בתעניות וכדומה ויסוד בתשובה ויתמיד בלימודו ובכוונת התפילה להתרצות לפני בוראו אבל בעבור ימים הללו לזי נשכח מלות לבם הירצה ויחזור לדרכו מהו ולא בללה חפץ ה' וכמאמרינו בב' הללוהו בתקע שופר ר"ל כשילכו ויעברו ימי שופר וכמו ותקעו כף פן תקע נפשי ממך דהוא ל' הרחקה. והנה בב' הל"ל יש לדקדק דהל"ל הקרב ללדת ותקריב הוא מפעיל וכמדומה שאבן עזרא ב' ונקחק תקריב ג"ע. וגרסה עפ"י מה שארז"ל מ"מ יולדת מביאה קרבן שנשעה שבורעת כו' הרי בעת דוחקה נשבעת ומח"כ בעבור הצער נשיית נפשה הדרגה כ"כ תאחנו בעת הדין ומשפט לזי נשוב ומח"כ שויית נפשה כו' כ"ל וזהו מאמר הכ' והזכיר דרכינו הל"ל והן הנה הי' בני ישראל כמו הרה תקריב קרבן ללדת יולדת מביאה קרבן ולמה תחי' ר"ל לשון לא יפל דברו שתחלל מה שתזעק בחבלי' כן היינו מפניך ה' בהתגבת משה זו כן גם תאחנו כי בעת צרה נזעק ונשוב ומח"כ בנפילת ישראל תן המיצר הדין לזי יתחזק דרכם וזהו בקשת דהמע"ה גרסה נפשי כמו שמשברת נפשי לתלבה של עוה"ז אל מספטיך בשוב אל מספטיך ימי הדין כן יהי' בכל עת כל"ל.

אי"ח גרסה נפשי כו' לא נאמר גרסתי רק נפשי ויתכן עפ"י שמרינו דגלות החיל הזה ביד תדוס בבד מתוך והוכבד מגלות מצרים שהי' שיעבוד גופני ולא כן עתה הנפש הוא בגלו' מבלתי יכולת לעשותה עבודת ה' כרחוי וכל הרוצה ליטול את הנפש ולעבדו בלבב שלם רוצה בעיניו תחבולות היצר כנגדו ואיך כל התפעלות שלו לבטל התדס מהתקשרות ועבדות הש"י ויתעלה. וזכה יבשבו מה שהקשה המפרש"ח ז"ל בסוסה עלה דארז"ל הי בוקר כו' הלא פריך כן תריסא דקרא הי ערב אך דהעיקר הוא גלות הנפש וספיר י"ל ערב דלקמי' ע"ד שאמרו ז"ל דל פלגותא דלילות אך שבוקר פריך ספיר והבן זה. והרב שארי בעל ז"י כתב טעם שדבר דלפלגותא דלילות' דהוא עד הוא הדיין וזהו דוקא ביום דארמי' הוי כקבלת עדות משג"ב בלילה דאין מקבלין עדות ואין דנין עפ"י דאייתם אין אד נעשה דיין ע"פ דפס"ח וכאשר התרכנו לפרש בזה הכתוב תלפניך מספטי יגלו וכו' פקדת לילה ר"ל חסרת הליל' מהחשבון ע"ד ולא נפקד ממנו איש והתרכנו בזה ואין כאן מקומו. שמש ים להסיב בזה כ"ז הוא שם הקב"ה הוא בעצמו העד משל"כ כשים עד אחר בדבר והלא ארז"ל נשמתו של אדם מעידה בו ת"כ גם הלילות יבואו למשפט ודין. וזהו מאמר הכ' גרסה נפשי להלבה של מספטיך ר"ל שנפשי ונשמתי שיברה התשוה עי"י מספטיך בכל עת גם לילות יסרוני כליותי וזהו שעשה הנפש כי ע"י עלותה יחול הדין בלילות כבימים. וזהו מאמר הכתוב נפשי תוויתיך בלילה לף רוחי בקרבי אשחרך והקשה הזוהר דהל"ל נפשי תוכך ורוחי ישחרך ע"ש בתורך בדברי קדשך ועפי' שמרינו יתמר נפשי ע"י נפשי גז תוויתיך גם בלילה עם כל כחי ע"י רוחי אשחרך כי הן הן העדים וגורמים לדין על מעשי לילות כימים. ויומתק עוד עם השמועה ששמעתי משמי' דח"ל ז"ל בפסוק תומרים לעץ החקיקה כו' וסיפי' דקרא וכל רוח תין בהם היות ארז"ל רהיטי ביתו מעידין אבן מקיר תזעק ולכאו' למה מדבר על עצים ואבנים אחר שנשמת רוח חיים תעיד. אך בהתגבר החטא פעמיים ושלש יסתלק הנשמה אז יסודו ויעידו העצים והאבנים וזהו תומרים לעץ כו' וכ"ז הוא בעבור גבו' וכל רוח אין בהם עכ"ד הר"ב ז"ל והנה בגמרא נזכר נשמתו של אדם והרב תומר דגם הרוח יעיד ות"ב ה"ה לנפש ולמאי הוזכר בפ' רוח אין בהם הלא עדיין הנפש יעיד אך ע"ז לא מהימין והסתלק הרוח הנפ"ל הדא לא תעיד ולא יועיל יחיד עדותה. וזהו מאמר הכתוב נפשי תוויתיך והוא מהיות כי נוסף על הנפש אף רוחי כו' והן שני עדים לזה תוויתיך ואשחרך בלילה כנ"ל.

אי"ט גרסה נפשי וכו' נערת וכו' לבאר הכתובים נקדים שמרינו לפרש מאמר הכ' שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כו' קחו עמכם דברים כו' ובשלמה פריס שפתינו. והנה מלבד מאמר חכמים הגידו חז"ל דקשיא להו בהני קראי הא עון מזיד הוא וקרי' לי' מכשול. נוסף ע"ז ראוי לשום לב על הזכירו שני שמות הקדושים ה' אלקיך והלא דבר הוא. וגם שמרו כל תשא עון דהל"ל כל עון תשא ואמר לשון סורסי כל תשא עון וגם סיים ונשלמה פריס שפתינו ועמדו בזה כאשר רמיתי בחידושי מהר"ם אלשיך"ל דהלא הנביא דבר אלה הדברים לישראל בהיות מקדשינו על מכונו דהיו יכולין לעשות תובות קרבנותיה' בבית הבחירה וא"כ מה להם בשילוש פריס כמו עתה כי אפס זבח בחורבן בית מקדשינו. וגם ע"ז נפקח עינינו במימרת דחז"ל הכ"ל והוא במס' יומא פרק יום הכיפורים וז"ל אר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשין להן כשגגות שנאמר שובה ישראל וכו' ופרכינן עלה תיובי ואתר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשין להן כזכיות כו' לא קשיא כאן מאשה כאן מיראה ע"כ דברי חז"ל והנה רבינו הגדול מרן הרמב"ם בהרבותו לספר ולשבח מעלות התשובה כי רבה היא בפ"ז מהל' תשובה ע"ש לא זכר דבר מדברים הללו אשר נאמרו והוזכרו בדברי חז"ל שזדונות נעשין כשגגות בשב מיראה וכזכיות בשם מאהבה. ואם נאמר

שמוזכרין הדברים בדברי קדמו ז"ל והוא במ"ש שם בפ' הכ"ל הלכה ד' ואל ידמה לדם בעת הוא מרוחק כו' ולא עוד אלא שאכלו הרבה שהרי טעם טעם החטה ופירש ממנו כו' מעלתם גדולה ממעלות חילו אלא חטאתו מעולם מפני שהם כובשים יצרם יותר מהם ע"כ ע"ש. ונאמר שזה פי' הרב מאמרם ז"ל זהוגות נעשין להם כזכיות לכתורה כמו זר נחשב דמחין ימצאו זכות אף לדברי רבינו כי ע"י הזהוגות יגדל כביכול היצר מבזולתו והן הן הזכיות שנחשבין לו ע"י הזהוגות ואמת כי קרוב הדבר מאוד לשמוע לפרש כן מאמרם ז"ל עם דברי רבינו וממילא מתיישב השמטות רבינו ז"ל הדבר דאלא בחמת לא נשמע הדבר רק מבאר את הסתום וגילה את הכפון בדברי חז"ל ובכתבו רב מעלת השב בכביכול היצר ע"כ מבואר בו דברי חז"ל דנעשין כזכיות דאלא הן הן הזכיות אף דעדיין לא שקטה הערותינו כל הצורך לזיך שנאמר בכוונת חז"ל וגם אם נאמר כדבריהם לפרש כוונתם עם דברי הרמב"ם ז"ל הנזכרים ע"כ מוכרחים אנו לקייס ולהחזיק דבריהם ז"ל דמפליגי בין מחשבה לירחה. וע"ל לפי דבריהם הנ"ל דבשב מירחה אף דגדל אצלו כביכול היצר הוזיל ואין ההשובה בתכלית השלמות נחשב זכותו וגם אין נעשין רק שגגות וע"כ את הדבר הזה מדוע השמיט רבינו ז"ל וה"ל לבאר דבשב מירחה אין זכותו כ"כ ואין נעשין מזדונותיו רק שגגות וכדברי חז"ל:

והנראה לישב ותחלה נסית פנינו לישב מקראי קודש מכל הערות הגופלות בהם הן מה דהזכירו חז"ל האי עון מזיד הוא וקרי לי' מכשול. וגם דיקדוקי שדקדקנו בהם לנחנו בעניותינו כאמור לעיל. והוא עם הידוע כי אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה שחייבין קרבן על שגגתן היא שבועת ביטוי נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד. ובאחר פשט אחד במצוה זו והוא אשר חכמים הגידו בית שבועו' דף כ"ג ע"ב אחת דשנו חכמים בלשון המשנה שבועה שלא אוכל ואכל כבילות וטרפות שקלים ורמשים חייב ופריך הש"ס עלה ואמאי הא מוסבא ושומד מהר סיני הוא. ומשנינן רב ושמואל ור"י דאמרי בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים ור"ל מוקי לה במפרש ח"ש כו' ופריך הש"ס בשלמא לר"ל הייבו דמשבחת לה בלאו והן אלא לר"י בשלמא לאו מצחת ליה הן היכי מצחי לה לבטל גם בכולל לא חייל ומשני הש"ס עלה ע"ש דנחלקו בו התנות העולם ז"ל בגירסת פירוש הש"ס ופירוש דרש"י ז"ל מפרש וגרם אלא כדרבה כו' והכוונה דאתניתין מיירי בסתם כולל ומשבחת הן בדברים המותרים דאפילו בסתם כבילות וטרפות בכלל דל"ד לריש כדרבה והתוספת ז"ל קיימו גירסת המשנה יען"ש דמשבחת לה בבביל' מוסרחת וק"ל לבאר הדבר כאן והרוצה לעמוד על עיקרן של דברים יעיין היטב בדברי רש"י ז"ל וכאן מחזנו בקצרה ומדברי מספיקין למעיין. ובזה נחקור כאן חקירה אחת והוא למאי דסלקא דעתן דהמקשה דלאו דבר קרבן הוא משום דלא משבח' לה בהן מהו הענין של פטור זה. מי נימא דזהו מחמת קלות חטאו ולא צריך לכפרה או בהיפך גדול עונו מנשוא בקרבן ולא ניתנה שגגתו לכפרה. והנה הדעת מכרעת כדבריהם מחרונים דהא חזינן בהזידו בכה"ג חיובי מחייב מלקות כמו בשאר זדונשגוע' למלקות לא בעינן לאו והן כמ"ש התו' ז"ל הרי דלא נגדע עונשו בשביל זה במזיד ולמלקות וא"כ אמאי יקל שגגתו דהא שגגה זו תלי' בהלאו וכמ"ש התוס' ז"ל דף כ"ב ע"ב דמה"ט לרש"י חיובי מחייב הכא בכ"ש מקרבן והוזיל וכ"ש למכות וה"ה לענין זה. אע"כ דטעמא דפיטורא הוא משום לא ניתן שגגתו לכפרה בכה"ג בעבדו על השבועה בדברים האסורים ואף כי על האיסור הקדו' נשא עונו בפ"ע עכ"ז הכביד הכתיל כאן גם לענין כפרה בשבוע' ובזה אינו מתכפר כנ"ל ואף שכתבנו זה לפ"ד ה"ה בחמת דכ"ב הוא למסקנא לשיטת רש"י ז"ל ובמשרש דליתא בהן. וגם לשיטת התו' אע"ג דלא חילק שבועה כ"א בכולל ובכולל גם מוסרחת בכלל ואיתא בהן גם במפרש עכ"ז לפי מה שכתבנו בחידושינו שם בעז"ה דע"כ לא משבחת הן כ"א בשר וחה מעיקרא וזה אינו בכל האיסורין דיש איסורין דלא משבחת בהו כה"ג בכלל כמו פיגול ונותר ואין רצוני להאריך בהן בזה. ועכ"פ לשיטת רש"י ז"ל נראה בעליל דגם למסקנא במפרש מיפטר פטור מקרבן משום דלית' בהן וכפי מה שכתבנו ה"ז מחמת חומר שהחמירה בו תורה לא ניתנה שגגתו לכפרה בקרבן וזהו ברור בעזה"י. הרי דמצינו כדבר עבירה זו דשבוע' ביטוי שגגה לאו בר קרבן הוא ולא יחבה ה' סלוח לו בקרבן וכדבר המוכר בשבע על דברים האסורים ועומדים בלאו הכי מן התורה וע"י כולל בשבועה חיילי שפיר הוזיל וע"י כולל הוא אלא דלא ניתן לכפרה משום דליתא בהן וכמ"ש הוזיל ושבועתו היתה בעבירה ועון בל"ז לא משבחת בהן וזהו הגורם העדר סליחה בקרבן. ונקדים עוד תמרי קדוש בשבת פ' משפטים וז"ל כתיב כי לא תחפוץ זבח ואתנה כו' וכי לא בעי קב"ה דיקרבון קמי' קרבנא והא חיהו לתקון לגבי' חייבין דיקרבון ויתכפר לה' חובייהו אלא דוד לקמי' שמא דאלקים אמר וקרבנא לא קרבנא אלא לשמא דה' דהא לגבי דיגא קשיא מדה"ד לא מקרבין קורבנא דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לה' ואלא לשמא דאלקים זבח תודה לה' כו' וגב"כ כיון דדוד מלכא לגבא שמא דאלקים אמר תיעטריך למיכתב כי לא תחפוץ כו' דהא לשמא דא לא מקרבין אבל זבחי אלקים רוח נשברה קרבנא דאלקים עציבו והבינו דלבא כו' עכ"ל לדרכינו נלמד מטעם זקנים ונשבע טעמ' דקר' קא דרים כי לא תחפוץ כו' משום דעיקר קרבנא לא מקרבין אלא לשמה דה' אבל לאלקים זבחי אלקים רוח נשברה. ומטעה השלמת פרים שפתינו בזמן הזה הוא הכל לשמא דה' כי בזמן בה"מק הי' די בחרטה ותבירו לבבא לאלקים לבד והקרבן הי' מכפר לה'. אך עתה צריך תגבורת התשובה במקום קרבן

וצריך להוסיף בתשובה על תשובתו ומרטה שער מימי קדם למען יספיק במקום קרבן לשמח ה' ומעתה כ"כ מטע' זקנים נקט ה"ה בזמן שבהמ"ק קיים שוגג שלא ניתן לכפרה כי' צריך ג"כ לריבוי תשובה עד ה' תלקיך ר"ל לשמח ה' וכזה יבוארו הכתובים ברצות ה' ברחמיו וחסדיו ואמר הנביא שובה ישראל עד ה' אלהיך . והכוונה בהזכירו שני שמות הללו הוא ע"פ דברי חז"ל הסבה הג"ל ור"ל שצריך לתת להרבות בה תשובה שיעלה לה' וגם לתלקיך . ועי"ת הלא לה' נתכפר בזבח וקרבן ע"ז אמר דהא ליתא כי כשלת בעונך דהמכשול שגגת השבועה שלך הוא בדבר עון שלא שבועה דהיינו בדברים המסורים והא לאו בר קרבן הוא כדברי חז"ל לעיתא בהן . ופי' דבריו ואמר על זיזא חטא השוגג אני מזהירכם קמו עמכם דברים היינו אשר חטאתם לה' בדבר שפתים שבועת ביטוי ושוגו אל כו' . ואמר אמרו אליו הכוונה בשוגכם להתרצות על שגגה זו אמרו אליו כל תשא ר"ל את הכל גם השגגה תשא כמו עון המזיד דשגגה נמי לאו בר קרבן הוא ואתה ה' תכפרם בתשובה לחוד כמו העון המזיד דלאו בר קרבן הוא כלל. אמנם כ"ז במכשול בעון כ"ל בדברים המסורים דליכא קרבן אבל על דברים המותרים שנשבעים ונכשלים במילתא דשגגה דאיתא בהן והטבה הוא דיוכל ליטבע עליו להיטיב שאוכל כמו שלא אוכל וזהו אומרו וקח טוב ר"ל דברים שיש בהן הטבה וע"ז ונשלמה פרים שפתינו על דבר שפתינו שחטאנו בדיבור לבטל בשפתים ע"ז נשלמה פרים דהיך בני הטבה בני קרבן ניהו ונסתלקו כל הדקדוקים בזה"ה בפרט מה שדקדקנו באומרו ונשלמה פרים בזמן שבה"מק קיים משמי' דמהר"ם תלתיך . ולדבריו מדרבה תיפכא קאמר דבמת נקריב קרבנו ונשלמה פרים על חטא שפתינו כנ"ל בעז"ה .

והנה לדבריו מיושב היטיב מה שעמדו בו חז"ל עון מזיד הוא וקרי לי' מכשול . דהכוונה היא דהמכשול הי' בדבר עון בדברים המסורים ולזה צריך תשובה לשמח ה' וכמ"ש . אמנם מרע דהאי שמעתתא דיליף מהאי קרא דזדונות נעשין לו כשגגות הוא ר"ל ור"ל פליג אדר"י בסוגיא דשבועו' הג"ל ולית לי' כולל בבא מקליו וע"כ לא משכחת כלל חטא שבוע ה בדברי' המסורים כ"ת כדמוקי התם בפרק ח"ם וזה ליתא שפיר בהן וכדאיתא התם בשלמא לר"ל משכחת לה בלאו והן בפרט לר"ל גופי' חני שיעור מותר מן התורה לזה בדברים המסורים נמי בר קרבן הוא וליכא לפרוכי קרא בהכי ולזה דייק שפיר דזדונות נעשין כשגגות . ומעתה מרן הרמב"ם ז"ל דפסק כר"י ושפיר מתפרש קרא כי כשלת בעוניך כדכתיבנא ולא מוכח לחלק בין שב מחשבה לשב מירושה כדמפלגי ר"ל וה"ל בירושה נמי מחמת גדולת כבודה היכר כזכות נחשב לו ומעלתו רבה לזה יפה עשה שהשמיט ידו מלבאר החלוק בין מירושה למחשבה . ובזה יבואר הכ' שלפנינו גערת זדים מרורים כי מרור בו שבועה כידוע . וזהו גערת זדים כמו שגערת זדים לותם שהם

במרורים דהיינו בשבועה שהם מגועריים בכפרת קרבניך כ"כ גערת השוגים לק שהם שוגגים והיינו ממעותיך מדברים שהם בלא"ה מעותיך דלו ליתא בהן ולזה כשהם שוגים ממעותיך דהיינו בדברים המסורי' לזי גערתם וכזרים יחשבו בל יעלה קרבנם לריח ניחוח.כנ"ל פי' הכ' כמין חומר בע"ה .

א"י גערת זדים מרורים ר"ל גערת וקרלת לותם זדים ומרורים כאלו עשו במזיד לק שהם עושים בשוגג נעשה להם כזדונות ממעותיך מסיבת מעותיך שהתורה נשכחת עולה להם לזדון על אשר לק למדו לשמה כ"ל .

א"י גערת זדים אמר זדים ואמר השוגים וגרמה ע"פ דקיי"ל מכם להוציא את המומר דהיינו מביא על שגגתו ור"ש מפיק לי' מסד מידיעתו מביא קרבן כו' וזהו גערת זדים מרורים לותם שהם זדים מרורים גערת גם כשהם שוגים ממעותיך גערת בהם למה ל רוב זכיכם .

א"י גערת זדים מרורים הלדוקים האומרים אין שבת בשביעי' וזהו השוגים מחסרים כמו ולא שגג דהוי שגיא ממניע ר"ל מחסרים מעותיך ובשביעי' מחסרים בשבת והוא ע"י לדורותם .

כב גל מעלי חרפה כו' שלא יחרפוני בקרע דבחרים כו' גם יסבו ברים כו' והי' התירון עבדך יסיח בחיך גם סיחה מסורה בשבת וזהו כ' בחרים כו' וזהו עבדך יסיח כו' כ"ל:גל מעלי חרפהכו' ע"ד לבושה לק בושה : מו יתכן לפרש הכ' בעירוף הכ' הקדוש גרסה נפשי כו' גערת וגם מקרע של אחריו גל מעלי חרפה כו' שלשה כתובי' הבאין כאחד יבואהו עפ"י תמריגו בכתוב אבותינו חטאו ואינם כו' דפתח בחטאים וסיים בעוונות עוונותיהם שבלנו .

אמנם יתכן לפ' הכ'ע"ד זה שמעמו וכמדומ' שכאשר שמענו כן ראינו בספר אחד מגדולי הקדמונים ז"ל לפ' הכ' ע"פ מה שאמר האריז"ל אחת דפריך הש"ס אהדדי כתיב פוקד עון אבות על בנים כו' וכתיב איש בחטאו יומתו דלק"מ דבעון שהוא מזיד לזי גם על היק בניהם יסיד ולא כן בחטא הקל ול"ק קראי אהדדי דבעון אמר שפוקד ובחטא איש בחטאו כו' וזהו מאמר הכתוב אבותינו חטאו חטא השוגג לזי ואינם ר"ל החטאים אינם כלל ואין אנו נתפסים עליהם רק ואנחנו עוונותיהם מזיד שבלנו עכ"ל פש"מ. אלא לדבריו לאיזה צורך מזכיר עון כיון דע"ז אין לו תלונה וקיבל . ולדעתינו נראה לפרש עם הגלוי וידוע לכל בני עולם מגודל ההפסד אשר מצאתנו בעו"ה בחורבן בית קדשינו כמאמרינו בתחנוניו בזמן שבה"מק קיים הי' לאדם מביא קרבן ומתכפר לו על הטאו בשגגה ועתה גם על השוגג אין לנו קרבן . וזהו מאמר הכתוב ומתאונן על חורבן בית קדשינו . ואמר אבותינו שהיו בזמן שבה"מק קיים חטאו בשחטאו בשגגה לזי ואינם כי ע"י קרבן חטאתם תכופר וקלי ואינם על החטאים כדרך שפי' התכס הכ"ל לדרכו אבל ואנחנו ר"ל בשאנחנו חוטאים ח"ו לזי עוונותיהם שבלנו

כמוהם על עוונותיהם כן סבלנו על חטאינו כנ"ל פי' הכ' ·
אך עכ"ז יש לנו הקנה מן התורה העוסק בתורת עולה כלילו
הקריב עולה . וזהו התכת הכתובים גרסה נפשי כו' שמשבר
לבי מפני מפשטיך בכל עת וסיפר תוקף המשפט כי גערת
כו' ר"ל שגערת כמו זדים המזידים כ"כ עתה שחרב בה"מק
השוגים ממצותיך גם על השגגה · אך עכ"ז לבי מבקש גל
מעלי חרפה וגוז של השגגה כי עדותיך נגרתי עדות ה'
תורת עולה כנ"ל :

א"י גרסה נפשי הכוגה נפשי נשברת וגרסת מחמת הנפוי
והתוחלת ממוצאה וזהו לתקנה ומה הוא התקנה גל
משפטיך דרשעים אשר לחמנו בגלותם וגרסה כו' הרי יש לנו
כמה מצות עתה ולא נגאל בחלה ובמצרים לא הי' בהם רק
פסח ומילה ונגאלו · וזהו אומרו גערת זדים תרוצים הם מצרי'
וקרוים זדים ע"ש שרצו מופתים והחזיקו לבם וגם תרוצים כי
זה שמם בני חם כוש ומצרים ונאמר תרור חם לפי שהיו
ישראל בעת הזאת חסרים מן המצות כמאמר הכ' ואת עירום
וערי' · ובהיות כן חזי מכ"ש וק"ו הוא גל מעלי חרפה וגוז
כי עדותיך נגרתי שהרי יש לנו תורה ומצות ומכ"ש שרצוי
שתגאלנו במהרה ג"כ ·

א"י גל מעלי חרפה וגוז של עניות ע"ד ולפי תקנו עוד חרפת
רעב ומשתקים פניו בכרוס כי עדותיך נגרתי ק"ש לשונה
ושכר לשונה יעולם בע"ה משום לפי תלין כידוע · אך האומות
טוענים ע"ז דע"כ נשאר חטא העגל ומשר"ה אמר לי בניתי
ואמר התירוץ עבדך יפיח בחקיך תנח פרה ותכפר על בנה כו'.
גם י"ל גל כו' העניות כנ"ל כי עדותיך היו לי לשיחה דתורה ·

א"י גל מעלי חרפה וגוז יתכן ע"ד ולפי יתבייש מפני בני אדם
המלעיגים עליו בעבודת הש"י ולזה צריך לקנת מדת עזות וזהו
כ' הכתוב גל מעלי חרפה וגוז שלפי לתבייש מעזות בעת כי
עדותיך נגרתי וכמ"ש בש"ע ·

א"י גל מעלי חרפה של עניו כי עדותיך נגרתי והגית כמשמעו
כג וזהו כי טעג דעדותיך נגרתי ולפי לעסוק בתורה ובמתן ·
גם יפנו כו' נדברו סנריך לעסוק בתו"מ וכדעת ר' שמעאל
יכול כמשמעו כו' עבדיך יפיח בחקיך בעבור המן השמור
לדורות וחק ליפני דמזוני הוא כידוע ·

א"י גם יפנו סריס כו' במות שם ס' מונין ליפראל מה טעם
עבדיך יפיח בחקיך חוקה היא ·

או גם יפנו כו' כי נדברו מתנהגים ע"י עכ"ז עבדך יפיח
בחקיך וע"ד גמול על כו' וכמ"ש בעקיד' פני משה כו' כנ"ל ·

א"י גל מעלי כו' גם יפנו כו' גם עדותיך כו' עם מה דאיתא
במדרש שחקו על משבתי' מלמד שהיו ישראל כו' יעיין
בפ"ד ואמן דקדקנו עוד דמ"ש ששחקו על שבת ושביעית
טפי מעל שאר מצות . ויובן ע"ד עבד כו' אך ישראל נקראו
בניס · ובשבת כלום יש בן כו' כלום יש אב שטוענין בניס
עכומ"ש וזהו לדורותיהם כמו בגר לדורותיכם אף לליכא קרבן

ודו"ק וזהו דוקא שבת דנקטו · וזהו גל מעלי חרפה כו' על
האומות שאומרים שוטים כו' כי עדותיך נגרתי שבת שנקרא
עדות . גם כו' שאני אומר שבת הוא מהחקים וזהו עבדך
יפיח בחקיך אבל לפני אנשי עגת ישראל עדותיך שעשועי
מהשכליות שהמה שעשועי אדם שעושה דבר ששכלו מסכים ·
והטעם כי כל מה שהוא לטובת ישראל עושה בניס לחשיבות
ולדקה ועבדיס ליסורים ושבת כמו נתן לעושים ואדם
למתן שכר ודו"ק ·

א"י גל מעלי כו' גם יפנו כו' נרחה לתרו"ל שחקו על משבתי'
שהיו שומרים שבתות בגולה ושחקו בתרנכם כו' והקשה
בפ"ד דמה הנחוק הזה הוחיל ורחו שנעשתו חזי החזיקו בשבת
וגם מ"ש לשבת משחר מצות והענין יבואר עם תרו"ל מושבות
דכתב רחמנא נדי שבת ל"ל וגרחה דהנה שבת יורה שישראל
הם למעלה מהמזל כמ"ש היפ"ת דגוי ששבת חייב מיתה מה"ט
דהמזל מורה על המלוכה ואנחנו ע"ש אך ישראל הם בני' חלק
ה' ולא תחת המזל וזהו בהיותם בח"י משל"כ בגולה הם תחת
המזל כמ"ש השל"ה התחת תלהים אנכי ובהפטורת פרה
ויבשתם בתרך כו' והייתם לי לעם כו' ע"ש וכן אמרו כל הדר
בח"ל ועיין בפי' כמדומה שכתב משום דח"י משר ה' לי' דורש
לותה ושחר מרעות התחת המזל ע"ש וזהו שחוק האומות בתרנכם
לפי שבתו שהיו למעלה מהמזל ובגולה שבתו וזהו עצמו טעם
שכתוב שהוצרך לכתוב בכל מושבותיכם דנוהג שבת אף בח"ל
ובאמת אנחנו לפי נדע טעם הדבר בח"ל רק בדרך חוקה וזהו
כ' הכתוב גל מעלי חרפה כו' מה שמחרפים לותנו האומות
בעבור כי עדותיך נגרתי שבת הנקרא עדות :

גם יפנו סריס כי נאמ' גם בעלי תורה כי נדברו טעם הדבר
עבדך יפיח בחקיך דבאמת רק אק ליפראל הוא מדכתי'
בכל מושבותיכם כנ"ל ·

גם יפנו כו' גם עדותיך הענין ע"ד הדר כבוד והדר כפול עם
הודיך והגרחה דהנה רזי התורה אסור למסור רק לנדיק
כמשחרז"ל זקן וכו' וגם מי שמוסרן לאינו הגון נטמא ס"ת
כידוע בפסוק נפשו בטוב תלין ע"י סוד ה' ליראיו וזהו הדרך
לנדיקים שמכירין היטב ירא שמים ויש בו כלס שלהים וזהו
הדר כבוד כמי שאני רואה הדר מכבוד הודיך וזהו גם יפנו
סריס כי נדברו שדברו עלי למה עבדך יפיח ברזי תורה הנקרא
חקים אך עדותיך הוא קיסוט ועדי התדס הוא שעשועי ופי"ז
אוכל לומר תורה לאנשי עלתי והם אנשי אשר עדותיך
נמצא בהם :

א"י גם עדותיך ק"ש שעשועי לגלות ידי חובת והגית רק זהו
אסור לגלות רק לאנשי עלתי ·

א"י גם יפנו סריס כו' גם עדותיך כו' י"ל גם יפנו סריס ת"ח
כי נדברו על ביטול תפלה או שלש רשעות וכו' והביטוי
כאמרינו בכ' שבע ביום הללתיך והאמת היה תורתו אומנתו
וכל שיחתו היה בתורה כאמרינו בכ' יבושו זדים כו' אני אשיח
כו'

כו' ע"ש. וכחמת בל"ז יש לעסוק בתור' שהוא חיי עולם וכמ"ש מניחין. כו' לק"ז זהו ללומדים לשמה משמ"כ ס"ל עד שמיט גס התורה תיכה חלה חיי שעה עד שמיט ומרו"ל על הלומד לשמה ונהנין ממנו עשה. וזהו גס חוץ מתירוץ הכ"ל דתורתו לומנותו יש לי עדות והוא שעשועי ומהו לנשי עלתי שבני חדש השומעים לעלתי יצליחו ומותר לבטל תפלה בשביל התורה:

א"י גס עדותיך שעשועי כי היפרשל בגלות תחת החומות וכ"ש תחת הסריס ומרו"ל לא חוב כו' כל קדושיו העוסקים בתורה בידיך לא יהיה להם שיעבוד מלכות וממילא חיכם תחת המזל וזהו גס עדותיך שעשועי ולא חקה אחל נפשי עלתי ת"ח העוסקים בתורה:

א"י גס עדותיך כו' כי החדש לפעמים בצוער ירחת ה' בלבו יחרד ויפלפ מחוך על עשה דוחניה והחדש חיכו מקיימו ואיך ינדק לפני בוראו המלך הגדו' ויחרד לבב מגוש ויתר מקומו על כמה ימיט שהלכו בלי תורה כרחוי ולילות שבדו בלי תורה אך תנחומין ע"ז מה שמרו"ל לפילו לא קרח אלא ק"ס ערב ובוקר מקיים והגיה בו אך מרו"ל דבר זה אין מוגלן לע"ה וזהו גס עדותיך ק"ס עדות שעשועי שבזה אני מסתעשע שאין לך יום בלא ק"ס וזה יוצא י"ח וזהו דוקא לפני חכמי עלתי עבדי ה' הקרובים אלי ואין מוגלן לע"ה:

א"י גס עדותיך הייתו ק"ס כאמרם כאילו מעיד כו' והוא שעשועי נגד הגס דהייתו גלות וריבוי חנגס עדותיך שעשועי כי אחר שנתמיין בחדות ע"כ דנעשה יורה על עצות וזהו חכמי עלתי דהקב"ה נתייעץ בהמלאכים ומוכח עצות אות דלת

כה דָּבְקָה לֶעָפָר נַפְשִׁי חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ: כו דְּרָכַי סִפַּרְתִּי וַתַּעֲנֵנִי לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: כז דֶּרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ הֲבִינֵנִי וְאָשִׂיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: כח דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה קַיְּמֵנִי כִּדְבָרֶךָ: כט דֶּרֶךְ שֶׁקֶר הָסֵר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חָנֵּנִי: ל דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי: לא דָּבַקְתִּי בְעֵדְוֹתֶיךָ יְהוָה אַל תְּבִישֵׁנִי: לב דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ כִּי תַרְחִיב לִבִּי:

כה דבקה לעפר כו'. הנה הסוגג בח מנד החומר ולא הנפש אבל במוזיד חזי הנפש ידה במעל והנה ידוע כי סיגג בר קרבן הוא ולא המוזיד ומרו"ל בחלו לחכמה כו' תורה הקב"ה אמר יעשה השובה וכמ"ש בפסוק חדש ובהמה וכמאמרינו בכ' טוב ה' לכל כו' וזהו דבקה לעפר נפשי והייתו מוזיד וחין כאן תקנת הקרבן רק חייני כדבריך יעשה תשובה כנ"ל:

א"י דבקה לעפר כו' מדת ענוה לזה חייני כו' הסרשת רוה"ק וכמו ותחי רוח כו' כדבריך תשכון חת דכי.

א"י כמו העפר סניחוד לכל ותחת הכל כן היתה נפשי כמוכה לזה חייני כמשמרו"ל וחיתה לשון רפוחה וזהו חייני כדבריך בשר כתיב בית ונרפח כנ"ל וזהו פי' רפחני ה' ותרפח כו' כי תהלתנו חתה סיפי' דקרח שמענו לפרש ע"ד חל יתהלל כו' כי הכל חחת ה' היתה זאת וזהו כי תהלתנו כל מה סיפ בנו חיזה הילול הכל חתה מידך היתה זאת, חך חחי כתיכה טעם הוח על הרפוחה. חמנס יקבן עפ"י חמרם ז"ל בשר כתיב ונרפח כו' וזהו רפחני ה' כו' כי חין בנו גחות היות כי תהלתנו חתה כמ"ש בנ"ל:

א"י דבקה לעפר כו' תלות עה"ז חייני כדבריך בערב תחבלו כו' ובבוקר תשבעו וכו' ולא המותרות:

א"י דבקה לעפר נפשי יזכיר לו יום המיתה חייני כדבריך ק"ס דרכי ספרתי כל חדש קורח כדרכו ותענני שכנתי בעלתי לזה למדני חקיך קורח כדרכו:

או ע"ד מ"מ חת יוסף כו' וזהו שבקש דכמע"ה ואמר דבקה כו' לזה חייני כו'.

א"י דבקה לעפר נפשי ע"ד חורך ימיט בייחוה ובשחלה עוסר וכבוד והייתו להקרח רב חו כבוד כדומה וזהו דבקה לעפר נפשי ושפל אני בדעתי לזה חייני בימיכה ומיוק ה' כלומר לשמה נחדרי כו' וחרעך חייב שיחת דחיי נגד היצה"ר כ"ל:

או דבקה לעפר כו' עבודת החדמה. חייני כדבריך בזמן שעיטין רצונו של מקום מלחכתן נעשית ע"י אחרים.

א"י דבקה לעפר נפשי. יתכן שדבקה לשון בקשה כמוכח לזכר ר"ל דבק לעפר נפשי ע"ד ונפשי כעפר לכל תהיה הסובל שכבל דשיט עליו כמ"ש התום'. ועי"ז יורש חלק מחרפיו בג"ע כמ"ש חייתני מיורדי בור ר"ל חייט הנלחמי יהי' לו ממחרפיו יורדי בור נוטלין חלקו בגיהנם. וכמ"ש וכלב בן יפונה חיו מן המרגלים ההט שנטלו חלק בחרץ ר"ל חרצות החיי הנלחמי וכמ"ש דמזלי סומק' חודס העון כו' וזהו חומרו חייני כדבריך ונקדיט מ"ש ויד רשעים על תניידני שלפעמים הרשע נוטה וכוטל חלקו בג"ע מהנדיק וזהו חייני כדבריך ר"ל לעולם ע"ד מעולם לא יגחה מדה טובה כו' כנ"ל.

א"י דבקה לעפר ע"ד עשה רצונך כו' וזהו בעת חסר דבקה לעפר נפשי הייתו להגוף להנחת עה"ז חייני כדבריך ר"ל עשיית המצות והבן.

א"י דבקה לעפר נפשי. עיין בזוהר פקודי גבי בן עזחי שבדבק בישוד העפר ועליו נחמר יקר כו' ממש ע"ש וזה דבקה כו' חייני.

א"י דבקה לעפר כו' ע"ד חין תפלתו של חדש נשמעת חלא"כ משיט נפשו בפשו וזהו דבקה כו' ר"ל שנפשי דבקה בה' בתפלה חל כפיט עבודת הגוף בתפלה וה"ז עיון תפלה מחריך ימיו של חדש וזהו חייני כדבריך.

א"י שבנפש עשתה פעולה לנחול חת החרץ ודבקה גס לעפר בה' ולזה חפשר להשיג התורה בחין מכך מבדיל כמ"ש האלשיך בפ' גל עיני וזהו חייני כדבריך כי גס בחייט חפשר להשיג התורה.

א"י דבקה כו' היות שיטרחל חינס נפדיט חלא ע"י השלום כי השלום מורה שכולט בני חב לחד ושרש בנדר בניט לזה

רחויים הללו לגאולה ובטלה טענה דעבד שמכרו רבו וזה ק'
הכתוב ומתם הדקיק כשיהי' שלום ודיקות ביניהם ע"י ה' ת'
שהוא מביאם עי"ז תזכו חיים כלכם בתחיית המתים כמ"ש
הפ"ד היום כיום הזה תעפ"י שהוא מפיל חוזר ומיר וזהו
דבקה לעפר נוסף על הנוף כמ"ש בפ' בנת לרעי כו' גם נפשי
ושלום גמור בלב עי"ז חייני בתח"ה כדבריך כתס"ל.

א"י דבקה לעפר כו' תרו"ל בתמס' סוטה אין תפלתו של אדם
כשמעת מת"כ משיס עצמו כשכר כו' בפירש"י ז"ל כשכר שיהי'
עניו ושמרו עוד בשר כתיב בי' וגרפא כו'ע"ש. וזהו לעניותינו
כ' הכתוב ויוציאה מחיקו והנה שבה כשברו תי' כשברו אין לו
מובן והל"ל לאיזהנה מו שבה לחוד נמי משמע שחזרה לרשעונה
ורז"ל שמרו גדולה מדה טובה מחיקה שבה ע"ש וגרפה דבא
הכתוב ליתן טעם על מהירת הרשעה ומחיקו והוא כי אחר
שהרפואה תלי' בעשה כל מי שיש בו עשה יתיר רפואתו
ותרוכתו מהרה תצמח. וזהו מעלת מצרע"ה שעניו מכל האדם
וכאשר שמרנו כי ברשבי"ז שכיר הכתו' למצרע"ה והזכיר שבחו
שלנו ע"ד זכר לדיק לברכה והוא שתרז"ל משה מן התורה מניין
בשגם גימטריא משה והי' יתיר כו' ואמר הוא בשר ר"ל בשגם
משה הוא בשר עניו והזכיר שבחו בלדו ואחר שכ"כ גדלה בו
מדת עשה לזה מיהר ה' רפואתו. וזהו מאמר הכתוב מחיקו
והנה שבה והטעם כשברו לפי רוב העשה ומדת בשר בו וזהו
כוונת הכ' דבק' לעפר נפשי היינו עשה שכן לעפר כמו שדרשו
רז"ל בפ' הקינו וכו' שוכני עפר לזה מיהי ר"ל רפאני כי רפוי,
נקרא חיות בדברי רז"ל ואמר כדברי דבשר כתיב בי' וגרפא:
כו' דרבי ספרתי וכו'. קס שלח דברתי דברי עבירה לה"ר
וכדומה רק דרכי ספרתי מעשו' דרכי וחפצי ותעניני
כי הס בכלל ליקוט כמ"ש ר"י ז"ל בהא דשלשה יושבין וכו'
וכל המתלוצץ יסורין בחין עליו לזה בקשתי למדני חקיך כל"ל:
א"י דרכי ספרתי ע"ד מחין בתת ולתן כו' ועי"ז ותעניני בתהלי
הכנעה ולזה למדני חקיך כי ניתנה בתנוד רשם נ"ל:
או דרכי ספרתי פשפשתי במעשי בעת ותעניני ביסורין בחין
עליו ולא מצא יהלה כו' וזהו למדני חקיך כל"ל:

א"י דרכי ספרתי כו' הפסוק זה פורש חין לו ולומר דרשוני
וחיו כאשר כל מבקיל יבין וחין מדרכינו לפי כתוב שלפניו
בדרך העשה אמרנו ע"פ תרז"ל שם רועה שלם יסורין בחין
עליו כו' יהלה בביטול תורה ופירש"י ז"ל כי ע"י ביטול תורה
מיגו יודע מה שחטא. לולם שם עשק בתורה כרחוי לידע
פרטי' ודקדוקי' הי' יודע כי נמצאו בו חטאים הרבה יעו"ש
הלא בספרתם והנה תי' ותעניני לף כי לפוס פסטי' משמעו ל'
עניו ותשובה שנעשה מן השמים יש לאל ידיהו ומקום יש ברשם
לפירש"י עניו ויסורין כמו שם טנה תענה לותו. וזהו כ' הכתוב
דרכי ספרתי ר"ל שספרתי כל דרכי וחפשתי בם ולא עולתה
בם לפי דעתי ותעניני עכ"ז תני רועה שתעניני ביסורין וחין
זה כ"ש מביטול תורה וכל"ל דברי המפרשים לזה תני מבקש
למדני חקיך ולמדע' חטאי ולהזהר בו מעתה: א"י דרכי ספרתי

בעצמו שהביא ראיה ממנו הוסיף וברוה"ק אמרו כמ"ש התום' גבי מצתי דוד עבדי . א"י דרך פקודיך כו' . נראה דהקדם לפרש הכ' כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וחזן עדרכינו נאמר דהנה אמרו במדרש הובא בילקוט בראשית דרך ארץ הגדול מונה לגדול כו' כך חומות מונה לחמה ויסרחל ללבנה וכשם שהחמה שוקעת וזורח חור הלבנה והלבנה זורחת ביום ובלילה כן ישראל חוכלין עם החומות ולעתיד הן עם לבדד ישכון וכיוצא בזה כתב מוהרש"ח ז"ל בחמתר חלמלח גלגל חמה היה נשמע קול המונה של עיר כו' ר"ל הנלחתם שיהי' מסוף העולם ועד סופו ח"ו בלי הפסק . לך ברחותינו גלגל חמה המאיר בחוקף ונשקע לפני הלבנה כן יזרח חור ישרחל לעתיד שחונים ללבנה . ע"ש . וזהו כי תשא כו' שאתה רואה לעשות ראש בני ישרחל ולהרחות להם גדולה העתידה תרחם רחיה ע"ז לפקודיהם ר"ל למספרם שספורים ללבנה כן יהיה הרחמת ראשם לעתיד שיזקע חור העכום"ז ויזרח חור ישרחל כלבנה כ"ל.ואמר ונתנו כו' ע"ד הביחו עלי כפרה כו' ונעשם כי היה רחוי להגדיל חור קשמך לך שמ"ח לעולם להשתמש רק בחור כמו שהוח עתה לזה ידיעו במעל . וזהו ונתנו חיש כופר נפשו לה' בשביל פוקד חותם שני המחורות כי גם השמש הוקטנה בעבורינו והבן זה . חו ונתנו חיש כופר נפשו גם על העונש היסורין לריך כפרה ע"ד וזכר עבירה עבירה וזהו ונתנו כו' בפקוד פקידת היסורין גם ע"ז לריך כפר' ולהיפך בלדיק זכר מצוה מצוה יפלר חותם בעטרות גם על היחועה שכר מצוה . וזהו חלה פקודי המשכן פקודי לטוב כמו ויפקוד אלהים את שרה וכדומ' המשכן כי לדיקים הן הן המרכבה וזהו חלה פקודי כו' הם עצמן למשכן עדות עדי וקשוט ועטרה לעתיד לבוח כ"ל : ולדרבינו נאמר כי תשא וכו' ע"י תשובה מחבבה זכוחות נעשין לו כזכיות וע"כ יחמרו המוסלים הייט בסוכות דחקן נטלין שלטוחות בחרבע מינין דחלכה דחקן נאחין וזו הוח חשובה מחבבה כדברי מוהר"ל רחשון לחשבון כו' וזהו בוחו חשבון גם מוסלים להבה מוסל על ירחם כדברי זוה"ק . וזהו כי תשא כו' כי למעלה נאמר לחת בשבה יכפר . ואמר כי תשא את ראש בני ישרחל והייט בסוכו' נשיחו' ראש מוסלים לו לפקודיהם לו מתחילין לחסוב מיום רחשון וע"פי הכ"ל לפקודיהם שמושבין בעבירות הוחיל והם זכיו' וזהו כי תשא מוסלים ומהבה לו לפקודיהם וזה שכשמך ליכפר כי קבח חח"ו למדריגה לח כפרה לבד חלרבה יהיו זכיות וזהו לפיקודיהם כדברי מוהר"ל רחשון לחשבון וזהו דרך פקודיך הביחני מהבה ואז ואשיבה בנפלחותיך כי ע"י מהבה הוי בן ואז מוסרין לו רזי תורה כהאי ברא דעייל בפרדם דחבו' ולא חית מאן דמחי בידי' ונותן לו מפיו כשבח מביח הספר כ"ל :

א"י דרך פקודיך וכו' כ"ל עפמ"ש בחמרש ז"ל לעולם יראה חדם עלמו כחילו מחלה זכאי וכו' ולבחורה כמו זה נחשב הדבר לפעמים חלל המוסלים הבחים חשבון מחרי דחושבנא לפי חשבונם יראו זכויהם ואיך יתפשבו חללם כמחלה זכאי וכו' ולמ"ד לפי שהעולם נידון אחר רובו כו' ניחא חלבל על חשבון החדם בפ"ע חיך יתכן זה חלל לדיק הדור. חך הענין הוא ע"פ חמרש ז"ל לעושה נפלחות גדולות לבדו חפי' בעל הנס אין מכיר בניסו . והנה חרז"ל לעולם חל יעמוד חדם עלמו במקו' סכנה כו' ואם עושין לו נס מכבין לו מזכיותיו. לפ"ז יתכן שפיר גם חלל לדיק גמור שרובו זכיות שיחסו"ע כמחלה זכאי חחר שאין חתו יודע מה מהניסים שנעשו לו ואפי' בעל הנס לפעמי' חינו מכיר בניסו לזה גם כשרובו זכאי חולי נעשו לו כסיפחסר לח ידע מהם ואיכו לו מזכיותיו כנ"ל נכון .

ומעתה הנה הדרך לפניכו בפירושו של כתוב ואמר דרך פקודיך הביחני ר"ל שגם כי אחכי מהני מרי דחושבנא עכ"ז אינני יודע מספר ומפקד זכיותי אם רבו או לח.רק מבקש אני ממך דרך פקודיך ר"ל מפקד ומספר זכיותי הביחני והטע' כי בעלמה מחני הידיע'מהיות ואשיחה בנפלחותיך שאני מדבר בנפלחותיך ונסיך שאתה רגיל לעשות עמדי ומי יודע כמה זכיות לריך לנם לחד לו חותן שבלחי ידיעת חדם כלל וזה מה' אבקש אתה ה' תודיעני דרך פקודיך.ועפ"ז מיושב המדר' שהביא הטור בה' ר"ה כי מי גוי גדול שעושה לה נס ואיודעי' חופי' כו' אינם מתוך שחשבון מעשיהם ורובן נראין זכיות לזה ישחחו ויעלנו ומורח לח יעלה על רחשם מיום הדין לזה חמר שחובחין בהקב"ה שעושין להם נס וזהו תדירי גם אם לח ידע החדם ות"ל אם ח"ח להם לעמוד על חשבון זכיות אם'רבו

וע"ל שיודעים חופי' כו' וכי מי גוי גדול כו' כנ"ל :

והנה מתוך ענין זה המוזכר דחמרינן התם לפי שהעולם נידון אחר רובו כו' שנחתר וחוטח אחד יחבד פוכה הרבה וזהו תועלת והרחקה גדולה מן החטח שחמרנו לפרש מחמרש ז"ל הספינה שהיח טהורה שנחמר כו' והוח כי כשבו חכמים מנין לספינה שהיח טהורה שנחמר כו' והוח כי כשבו חכמי המוסר כי בחמור החדם למוכיחו חם חטחתי מה חפעל לך חף חתה חמור לו שהוח הדמיון לחיים הקודר כל שהוח בספינה שיחמר הלח מקומו הוח נוקב ובחחת זה גורם חיזוד כל הספינה ומנשיה כן החיים הזה מחחת ערבות.ובפרש למ"ש שהעולם נידון אחר רובו הרי כי דמיון החוטח המריע לעול' הוח כדמיון הספינה וזהו גורם ריחוק החטח כחמור וזהו מנין לספינה שהיח טהורה החדם הרוחה ח"ו ואת בני העולם על עה"ז כענין ודמיון הספינה שבנקב כל שהוח אבד הכל כן הוח מדמה"מעשיו שה"ז טהורה ואמר דרך חניה בלב יש שדרך אחי' שחדם שחושב עלמו כאחי' ה"ז כמו בלב יש כמו שיש התלמוד תורה בודאי חמלטת ותבלין ליל"ה כן הדבר הזה וב"כ הספינין שחושבין עלמן בעה"ז כספינין שע"י חוטח אחד יאבד טובה הרבה רובן לדיקים והולכי בדרכי ה' כנ"ל .

א"י דרך פקודיך הביחני ואשיחה כו' יתכן עם אמרינו בכ' לא תוסיפו כו' ולא תגרעו ממנו לשמור את מצות ה' אלקיכם דעל הגירעון מזהיר ל"ל דכבר הוזהרו על כל מצוה ומצוה בפ"ע . וגם אומרו את מצות ה' וכו' דבדאי אמצות ה' אלקי

ונריכה למימר . אך העניין הוא עם מרז"ל מפני מה לא נהגלו
טעמי התורה שהרי כ' דברים כו' ונכתב בהן גדול הדור כו'
הרי כי ע"י ידיעת טעמי התורה ומצות יבא לפעמים מכשול
לחדש וכהיום דמרבה ולא חסור וכדומה אך מצותו תרופה
לזה דגם בידיעת הטעם עכ"ז צריך לשמור את מצות ה' כאשר
צוני ולא להשמר רק מטעם לחוד והוא עם הידוע כי כפלייס
להוסי' בנסתרות ונגלות ובנסתרו' אין לתנו יודע עד מה כמ"ש
במדרש בלוחות שהיה טפחיים בידו של הקב"ה כו' ע"ש
וכתבו דהרמז על שלשה חלקי התורה רזין דרזין שהיה לה' לבדו
ונגלות ומוצעות . ובעבור זה כתבו ז"ל שזהו הטעם שהתורה
נקראת בשם לפעמי' תורת ה' ולפעמים תורת החדש והוא כי
הנסתרות לה' אלהינו ונקראו תורת ה' והנגלות תורת החדש
ולפ"ז ת"ח לבקש תחבולה לעבור על איזה מצוה מחמת דניזל
בתר טעמא דכתי דע"פ טעם הגלוי מצרי שרי מבל שולי ע"פ
רז וסוד המצוה איסורה ומצותה במקומ' עומדת וזהו כ' הכתוב
ולא תגרעו ממנה דהיינו כהאי דלרבה ולא חסור דלקמן זה
בכלל עובר על המצוה דלומר שלא יסור לזה לומר דעכ"ז לא
הגרעו ממנה . והטעם לשמור את מצות ה' אלהיכם דהיינו
המצוה ע"פ נסתר בלתי לה' והנה בזוה"ק איתא דלרחב"ם כל
דבר שהי' בכלל כו' דקאי אהאי איפורין דלורייתא דמסס אלו
למדין דע"כ יש בהן פנימיו' דודאי לא הוי עביד קב"ה לוורייתי'
אלא מילין דהדיוטא כגון מעשה לבן ומעשה בלעם ודומיהן
עלמו מספר וזהו דבר שהי' בכלל היינו הסיפורין שהי' בכללא
דלורייתא וינא תן הכלל שלמו דומה להכלל דסיפורין בעלמא
ניהו וע"כ ללמד ר"ל ללמד דעת את העם כי יש דבריס בגו
רזין דלורייתי' מכיסים הם ברוב הני סיפורין לא ללמד על עלמו
יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא גם על שאר התורה הדיוק
והמשפטים ע"ם בלשון ביקר שלא ושוו ותרגם נפלאות :

ומעתה מבואר הכתוב כמין חומר ולמור דרך פקודיך הביעני
שהגלה לי דרכי פקודיך וטעמי התורה ולי מכשול
המכשול הבא מהטעם כהאי דלרבה ולא חסור הוא ליתא דהרי
ותשיחה שמסיפורי התורה שהם בשיחה וזהו ע"כ בנפלאותיך
ברזין ופלאין דלורייתא וע"כ לא תבוא לידי מכשול כי אם
שלדע טעם הנגלה הלא הנסתרות לה' אלהינו ולא תגרעו
ממנה כו' כמ"ש לעיל בעבור לשמור מצות ה' אלהיכם :

כח **דלפה** נפשי מתוגה קיימני כו' הפשוט הוא ע"פ שמרינו
כדי שיכוונו את לבם למקום ולא למעבו וזהו כוונתו
טרם בקשו על הסרת התוגה הקדים שהדבר נוגע לעבוד' ה'
ולא לגוף בלבד כי תורה ומצות צריך לעשות בשמחה וזהו דלפה
נפשי שהנפש מתחסר' מהיגון לזה אני מבקש קיימני כדברך .

א"י כדבריך כמו כלאתי את העיר ר"ל בעת בוא דבריך תורה
ומצות קיימני וגם יגון ואנח' וע"ד עובדה דרחב"ם לנפרע
ממך זילו מפני ביטול תורה ועד"ז פירשו כאשר יחלנו לך ע"ד
טוב הם מדבריס ויהי' יחלנו מל' תפלה מלשון ויחל משה :

א"י דלפה נפשי מתוגה קיימני ע"ד שכתבנו טעם על שלא נגה

דהמע"ה לא תת בהמ"ק בהיות כי מעשיהם של לדיקי' מינס בטלי'
בחייהם והמע"ה הוא בבחי' מי כמ"ם דוד מלך ישראל חי
וקיים והקב"ה רצה שבריך הבית ליחרב למען הסתיר פליטה
לישראל בספוך חמתו על העניס ומבניס ע"כ וזה תמרנו
לפרש הכ' עד מה בבודי לבלימה כי מוביו הין מחרפין לומתו
בזה שלא זכה לבנות הבית ובמחת זהו לגודל קדושתו כאמור
וזהו עד מה בבודי דבר שהוא בבודי מהם מסיעין לבלימה וזהו
דלפה נפשי מתוגה על שלא בנה הבית ולזה קיימני כדבריך
שהי' קיים לעולם ותהי זאת תנחומתי בדבר האמור לעיל .

א"י דלפה נפשי כו' עפ"י תמרס ז"ל ר"ז הוי מיטמר כו' הוי
קבל וקיים הרי כי הבמיכות גורס ומביא קיום לחדש וזהו
דלפה נפשי מתוגה ע"י התוגה דלפה נפשי ונחסרת והוקטנת
בעיני ועי"ז קיימני כמאמרס ז"ל הוי קבל וקיים ואמר כדבריך
לי ולא לאורי בית אפל אין פותחין כו' בכ"ל : א"י דלפה נפשי
נחסרה נפשי ממדרגתה מתוגה מיסורין קיימני כדבריך בבל
מאודך בבל מדה ובשמחה . א"י דלפה כו' ע"י יסורין קיימני
ס תחזקני שהי' כדבריך כפי תהיה אשר דבר לעשות כמ"ש
הרש"ם וכדברי הלבלך שזהו תנחומי הלדיק ומשחרי ימצאוני
ומי מגיד הרקיע כאמרינו בפ' טוב עשית כו' היסורין ג"כ
לטובה ברחוקי ה' כדבריך שהי' פועל בתפלתי כדבריך .

א"י דלפה נפשי מתוגה ע"ד ה"לי בעוזרי שאמרנו בל ימיו של
דוד לא רצה חלוס טוב וחלמא ביסא עציבותא מסתייא וזה
דלפה נפשי מתוגה עצבות עי"ז מסתייא וקיימני כדבריך

א"י דלפה נפשי מתוגה בעון ב"ם וקיימני כדבריך ע"ד וה'
עמו ליפסר שכינה עמו וגם שהלכה כמותו ודא ודא אחת
היא שלא יזבה להלכה רק ע"י הסרת השכינה וזהו קיימני
כדבריך תורתך הלכה למיתת ולא כמתיבתא וזהו יהיה לבי
תמים בחוק כהלכה למען לא אבוש כ"ל . ומפרש בפסוק
שלאחריו בהדיא הדבר מהו קיימני כדבריך :

כט **דרך** שקר הסר ממני ע"ד אין לחדש עומד על ד"ת עכ"ל
נכשל בזה כי בעכ"ז הקליפה קודמת לפירוי וזה שביקש
דרך שקר הסר ממני ולחדש תיכף החמת וזהו והורתך חנני .

א"י ע"ד שכתבתי ערמה נכנס בו ערמימיות וכדברי ריב"ז
בכלים כמדומה אם תומר וקניא דרבה וכדומה לזה בקש
דרך שקר הסר שלא תלמוד ח"ו לרמות רק והורתך חנני .
וגם בכפיפס לא תלך בדרך זה ח"ו ולקראת נחשים שלא קאי
שקרא דנחש רק והורתך חנני להבין ולהורות כ"ל נכון :

דרך שקר כו' והורתך חנני וזהו עדות שאני חפ מפסח
ואל יחרפוני דוחג וכל לויבי אשר דלפה נפשי מתוגה
מהם וזה לי האות קיימני כדבריך .

א"י דרך שקר הסר וכו' . עשקי עולם הזה לפי
שעה כשקר שלא קאי ומקרבין מילי' ולא תורך
ימים והיינו בהפסד מהעה"ז יש"ג מהסגת התורה כדאיתא
בירושלמי עד שחדש מתפלל וכו' וכמ"ש הרמב"ם בזקני ת"ח
וזהו והורתך חנני . וזהו מפקודיך תתבונן מחמת ע"כ שגאתי

כו'

כו' כמו כ"כ ידעת מנותינו במדבר וכהנה רבות. **א"י** דרך שקר הסר כו' דרך תמונה כו' יתכן עם תמריצו בכתוב מדבר שקר תרחק כו' עפ"י מה שרשיתי בספר בסם אחד מהגדולים לפרש ענין הכתוב יען כי נגע העם הזה בפיו כו' ותבדה מכמת מכמיו דמה ענין עונש זה על עון זה העדר כוונת התפלה בלב ותמר עם הידוע כי תפלה בלא כוונה אינה מתקבלת להקב"ה לבדו רק ע"י מלאך והנה חרז"ל גבי פטירת רבינו הקדוש תרלאים ומנוקים לחזו בחרון הקודם הרי כי המלאכים רוצים במיתת הצדיק למען יהיה מנוחתו כבוד ביניהם ומעתה מבואר הכתו' יען כי נגע העם הזה כיון שאינם מכוונין לבם לזה ותבדה כו' מהיות כי תפלה בלא לב אינה עולה רק ע"י מלאך ותפלה זו אינה לרצון להמלאך על חיות הצדיק וחכם ולזה ותבדה כו' כי על דבר זה לא ישמע תפלתם כנ"ל. והנה בזוה"ק ספר במדבר התריך קצת בענין גנות הדבר לדבר דבר שפתים בלתי כוונת הלב להקב"ה וכתב ווי למאן דלתי למפתי למחרי בליבא רחיקא כו' כד"ת ויפתוהו בפיהם כו' כגון דכתיב דובר שקרים כו' ע"ש מבואר דדובר שקרים מפורש על הדובר בפיו בתפלה ולבו לא נכון עמו. ובחמת כל דבריו שקר שאומר לחיך ה' נפשי תשא כו' ואין הדבר כן בלב והנה בכל התפלה ובמאמר הכתוב יכזבו לו שקרתו ג"כ כזב כמו המכזב שאין פיו ולבו שוין כי בלבו יודע האמת ולא כדברי פיו כן הוא בפיו ידבר ובקרבו יסיס תרבו לשרירות לבו הרע וה"ז דובר שקר ובלשונו יכזב. וזהו כוונת הכתוב מדבר שקר תרחק היינו מתפלה בלא לב וכוונה ונקי ובדיק אל תהרוג כי יקובל התפלה להקב"ה בלא מלאך משל"כ דדובר שקרים ותבדה חכמת כו' כנ"ל וזהו כ' הכתוב דרך שקר הסר ממני ועי"ז יתקיימו בנו חכמי ישראל וזהו שומרו ותורתך חנני ואמר:

ל **דרך** תמונה בחרתי היינו לכוין לבי בתפלה משפטיך שויתי. **או** שיאמר על המשפט הנ"ל ותבדה חכמת כו' **או** ע"ד שפירשנו מוקף ביותר לבב כי משפט הסוגג ומזיד זה נהרג וזה גולה מוכח דאחר כוונת הלב הן הן הדברים. **א"י** דרך תמונה בחרתי משום משפטיך שויתי כי תחל' דיינו של אדם נשאת ונתת בתמונה: **א"י** דרך תמונה בחרתי בח"ס ע"ד רבה תמונתך ולזה משפטיך שויתי שאתי לפני כי הגוף והנשמה נידונים יחד והוא ע"י תמונה בתחיית המתים. **א"י** דרך תמונה תל' כאשר יפח התומן וע"ד הוא יכהנו עלמות משמיע דגברת רבת ואמר כי בחרתי בדרך זה עי"ז משפטיך שויתי כשם שמברכין על הטובה. **א"י** דרך תמונה בחרתי כו' עפ"י חרז"ל כל המעמיד דיין שיהיו הגון כאלו נוטע אשירה לכתיב שופטים כו' ואמיך ליה לא תטע כו' הרי כי העמדת דיין שיהיו הגון להוציא משפט לאורה כדת ה"ז כע"ז וזהו שאמר הכתוב דרך תמונה בחרתי ואמת זה משפטיך שויתי שאתי משפטיך כתקנו אז שויתי שהשויתי דבר זה לדרך תמונה כי שקולים הם משפט אמת העמדת דיין הגון לתמונה ולזה נזהרתי בדבר המשפט מחמת בחירת דרך תמונה כלומר כי זהו כמי דרך תמונה ויותר ויותר

הדבר עם מה שרשיתי בספר טעם דהוי כאלו נוטע אשרה עפ"י משחרז"ל לא תטעון כו' הא דעץ שרי אלא זה דיין הבא בשביל כסף כו' אמנם המעמיד דיין שיהיו הגון בודאי הוא בשביל כסף ע"כ דדרש קרא דלא תטעון כפשטי' וא"כ דעץ שרי לזה הוי כנוטע אשרה ע"כ. ומיושב זה דנקט אשרה דוקא דהיינו דע"י עשייתם אשרה דהיינו דעץ שרי לזה לא נקט ע"ז כסף וזהב כנ"ל וזהו עצמו כ"ל מאמר הכתוב הוי אומרי לעץ הקיצי דפתח בעץ ואבן וסיים בתפוח זהב וכסף אך הכוונה דלפי עשייתם דיין שיהיו הגון אומרים לעץ ולאבן הקיצה ועור' לע"ז דעץ ואבן דהא הוא יורה הנה הוא תפוח כו' ועליו נאמר מקרח זה דלא תעשון כו' כנ"ל. וזה כ"ל מאמר הכ' עמי בעצו ישאל כו' וע"ד דרשת חז"ל כל המיקל לו מגיד לו כי ידוע מדרך העם למהום את מי השלוח את"ח מחמת שאומרים כי כבד מהם הדבר והכבדת הקהלה הוא להחזיק את"ח רק בומרי' אים תשר לו הכסף והזהב עפ"י להתפרנס מהם וגם פעמי' מבזבזים ממונ' לקהל להיות להם לרב ומורה והם יעטרוהו ויעמידוהו לרב עליהם. וכבר כתבנו דמתוך זה פורה שורש רשע ועשה ע"ז דעץ שרי וזהו עמי בעצו ישאל דהיינו בע"ז דעץ ישאל וזהו מתוך שמקלו כל המיקל לו שמקיל בהכבדת הקהלה יגיד לו ולא דרשי לאלוה הבא בשביל כסף לזה מתירין ע"ז דעץ ובעצו ישאל כנ"ל. וזה כ' הכתוב אחר כי דרך תמונה בחרתי לשמור כל ע"ז לזה משפטיך שויתי שמתי משפטיך כתיקון ע"י דיינים הגוני' כי לא תעשון מורה על אלוה הבא בשביל כסף.

א"י דרך תמונה כו' ע"ד שרשיתי כמדומה שאמר מכס אחד כי ע"י אמת נשמר כל התורה כי כשיגונב ישאלו אותו שיאמר האמת וכדומה והוא חיזוק לכל התורה וזהו דרך תמונה בחרתי וע"ז משפטיך כל משפטיך שויתי שמתי כמו וכו' הנפשה ושמו את שמי מתרגמינן ויאוון כו'.

א"י דרך תמונה לצדקה ע"ד כל המעלים כו' כאלו עכו"ם ועי"ז משפטיך הדין כו' כי הצדקה מהפכת מד"ה למדת הרחמי'.

א"י דרך תמונה כו' בחירה נופל על בירור אחת משתים וג' להקדימו וגם כאן יאמר עפ"י האמת תמרס ז"ל למה קדמה שמע וכו' בתחלה יקבל עליו עול מ"ש וא"כ יקבל עליו עול מצות וזה דרך תמונה עומ"ש בחרתי להקדימו.

א"י דרך תמונה כו' עם חרז"ל משפט לזה וצדקה לזה שהשלם מתוך ביתו והנה חרז"ל כל המעלים עינו מן הצדקה כאלו עע"ז ולזה העושה צדקה ה"ז המאמין בה' ובזה דרך תמונה בחרתי ליתן צדקה לזה הי' ביכולתי משפטיך שויתי כי לפי שלא כוונתי הדין כראוי שלמתי מתוך ביתי.

א"י דרך תמונה בחרתי בעת שמשפטיך שויתי. **א"י** דרך תמונה בחרתי שלא לחזור כי משפטיך שויתי מי שפרע.

א"י דרך תמונה וכו' נראה עפ"י מאמר ז"ל ספ"ק דתענית תלמידי ר"י ליזקק דר"ל כו' מאי עבר תעבר כו' זיל נסה ומי שרי לנסויי לקב"ה כו' הכי אמר ר' יוסעיה חזו מזו שנאמר בתנוני נא בזאת הרי כי לאו דלא תנסו הוחר מכללו במעבר תמנס

לומנם המאמין האמתי מקדם עצמו במותר לו וגם בזה לפי יגם
לת ה׳. וזהו שאמר הכתוב דרך לאומה בחרתי ולא לנסוי גם
במעשר וזהו משפטיך שויתי ר״ל שהשויתי כל משפטיך וכולם
שוין אצלי גם במעשר לפי שנסה את הגס׃ א״י דרך לאומה
בחרתי עפ״י שאמרס ז״ל הוחיל והשפלת עצמך תהיה כמוני אני
גוזר גזרה ואתה מבטלה והנה מציינו לרז״ל בסס׳ ב״מ דיסורי
דר״ם עדיפא מדרבי הוחיל ומנפשי קיבלן ודרבי מן השמי׳
וע״י מעשה לומנם לפיס שאר אלה לו מדת הענוה גם שם
הקב״ה גוזר עליו יסורין בשביל כולו קיבלם בעצמו הוחיל
וכידוע לברשם מעליו דהקב״ה גוזר והוא מבטל׃ והנה מרז״ל
על המתנאה דה״ז כעובד ע״ז׃ ומעתה זה שמו שאר יקרא
למדת הענוה שמו נאה לו דרך לאומה לבלתי עבוד ע״ז׃ וזהו
דרך לאומה בחרתי והיינו מדת ענוה ולפ״ז משפטיך ר״ל גם
יסורין שאתה שולח עלי ח״ו שויתי הרי הן בחשבון כאילו
לני עשיתם ומטעם האמור וזויתי הוא לשון עשי כפירש״י בפסו׳
תשוה עליו וכדמתרגמינן ושמו את שמי וישוון ית שמי׃

א״י בדרך קרוב לזה והוא עפמ״ש הר״ן בהא דאתה השפלת
עצמך ועירף היחירי הוי מקני ע״ג כריס וכסותות דהא
לאמרינן מנין לרב כו׳ ועירף דהחסידות הי׳ בקשות ע״ש וזהו
דרך לאומה בחרתי ענוה כל״ל׃ והחידוש הוא משפטיך שויתי
שהיו שוין אצלי קשות כרכות׃ או יתכן שיאמר דרך לאומה
בחרתי היינו לאומת השכר מהיות משפטיך שויתי ומדה טובה
מרובה וכמ״ש משמי דהעקריס בכ׳ וברוממך לרשת ארץ עה״ב
משנת בהברת כו׳ ע״ש וזהו משפטיך שויתי כשאני שויתי לנגדי
משפטיך העושה מזה מוכח מק״ו לגמול ושכר׃ א״י ע״פ מה
ששמעתי מרבינתא טבא בשאר ז״ל נשאת וגיתא בלאומה
דהיינו זו ׃ואלת דין הולי עשק בתורה או מלאכה ולא נשא
ונתן ביד כלל׃ והוא עפ״י מאמר הכתוב דע את אלהי אביך
ועבדהו שאף שהוא אלהי אביך על תעבוד ה׳ בדרך זה בחק
ומעשה אלהותיהם בידיהם רק מחויב האדם לדרוש עד מקום
שיד שכלו מגעת ולחקור ולדרוש כי ה׳ הוא האלקים ואין עוד
מלבדו כתיב׃ ובאמת אזהו שכינה עצומה ויאמר האומר לא הן
ולא שכרן ואני אתמין בה׳ אלהי החקירה וכאשר אני בעניי
לאמרתי אזהו כוונ׳ בקשת רעב״ה דורשי יחודך כבבא שאר ר״ל
אותן הרוצים לעלות לקודש ולחקור ביחוד ולא אלד מצ׳ לאנשים
מלומדה אזי שאמרס לכל יהרסו במחשבתם אך בחשוב האדם
העוסק ע״ז׃ והוא עפ״י האמור זהו כוונת רז״ל בשאת כו׳ ר״ל
באמונת השם פיית נוסף ונוהן לעמוד על החקירה כאמור
וזהו דע את כו׳ ר״ל אף שאלהי אביך הוא עכ״ז עליך
האלאכה ואית לך למידע בעצמך הרי שתחל׳ דין הוא
ע״ז ומשנת העוסק אדם מוכרח לדבר ולא בשכר לבד
הדבר תלוי עד כי יאמר לא הן ולא שכרן וזהו כ׳ הכתו׳
דרך לאומה בחרתי חקירה בלאומ׳ והוא מאמת משפטי׳
שויתי׃ או יתכן לפרש שלשה כתובים הבאים בלאחד דרך
לאומה כו׳ דבקתי בעדותיך כו׳ דרך מצותיך כו׳ ע״פ מרז״ל

כאן מלהבה בעשין זכיות ומירתה שגגות׃ והנה כתבנו לעיל
בשות ס׳ בפסוק לשרי עדותיו אשר שמעתו לפרש המדר׳
שובה ישראל וע״ת מי מעיד ת״ל עד ה׳ אלהיך דבכל מצוה
נברת מלאך סניגור ס׳ והוא הוא העד המעיד לאדם על ישרו
ולא כן בשב מירתה שלא נאדם כלום ע״פ מעשה התשוב׳ אשר
עשה רק להאלים הקטיגור מזדון לשוגג ואין כאן עד וזה
כוונת המדרש דהאי קרא דשובה כו׳ לוקמו חז״ל בשב מירתה
כדכתיב כי כשלת בעוניך לזה ניח׳ דאמר ע״ת מי מעיד ת״ל
עד ה׳ אלהיך ע״ש והנה בשאת השב בתחלה ס״ת לעלות
למדרגת אהבה רק מירתה ואח״ז מוסיף והולך לשוב מאהב׳
וזהו התכת הכתובים דרך לאומה בחרתי כו׳ ר״ל שלא בחרתי
בדרך לאומה דרך אמת התורה והתשובה רק משפטיך
שויתי לנגד עיני וה״ז מירתה ולזה דבקתי בעדותיך ה׳ היינו
בעדות ה׳ כשאמר המדרש עד ה׳ אלהיך כי אין מעיד בדבר
זולת ה׳ לבדו ובקש אל תביאני לף דאין זה מדרג׳ גדולה עכ״ז
אל תביאני ואמר דרך מצותיך תורן ר״ל שיהיו נאשבין זדונות
למצותיך כי תרחיב לבי לשוב מאהבה ואז דרך מצותיך תורן׃
ויומתק עם שאמרנו בכ׳ ר״ל דרך בקשה אני
מבקש שיהי׳ לי רשות לרומם לשבח לומך לף כי אין יכולתי
לכוון כראוי הלא כוונתי ורצוני שאברכה שמך לעולם ועד
ובמשך הזמן אולי אזכה ואסק למדרגה שאוכל לכוון כראוי
וזהו ג״כ בקשתו אל תביאני גם שאני שב רק מירתה כי אח״ז
אזכה ואסק ובדרך מצותיך תורן דהיינו מאהבה כי תרחיב
לבי כנ״ל׃א״י דבקתי בעדותיך דרכו אל אים כו׳ אל תביאני
חרפה מלבא בקבל מה שדרשו ע״י אמורת מסוס פניה כנ״ל׃
א״י דבקתי בעדותיך כו׳ דרך מצותיך כו׳ עפמ״ש שארי
הגאון בעל זית רענן במאמרס ז״ל לאבל מסרע״ה אמר יקוב
הדין כו׳ ומדוע בחר מסרע״ה בד״ת ולא בכתוב לך כי אחר
שיודע להיכן הדין נוטה אינו דאגי לבתוב ומסרע״ה טרס בא
הבע״ד ידע להיכן הדין נוטה כדברי זוה״ק כי יהי׳ לאם דבר
בא אלי אמר בא ולא באים על השניה ע״ש ולזה הוכרח לאחוז
בדין ע״ש וזהו בעצמו מאמר הכתובי׳ דבקתי בעדות ה׳ בד״ת
בעדות ה׳ אל תביאני אל תשים עלי אשמה שלא בצעתי מסוס
דרך מצותיך תורן דהיינו מאהבה כי תרחיב לבי ואני מהיר
מאוד ועד מהרה תורן במצותיך לידע להיכן הדין נוטה כי
תרחיב לבי בתורתך לזה דבקתי בעדותיך בד״ת׃א״י דבקתי
בו׳ דרך כו׳עס תרז״ל בפ״ק דב״ק הא למיגמר מעשה עדיף
הא לאגמורי לימוד עדיף והכא הא דלאגמורי הוא עתה ולא כן
לעתיד אשר יערה ממרום עלינו רוח חכמה כמאמר הכ׳ ולא
ילמדו עוד איש בו׳ כי כולם ידעו אותי בו׳ ומלאה האדץ דעה
וליכא לאגמורי אז מעשה עדיף וזהו כוונת הכתוב דבקתי
בעדותיך ה׳ בתורה והנחתי המצוה אל תביאני כי הדין עתה
לאגמורי לימוד עדיף אבל דרך מצותיך תורן מעשה המצות כי
תרחיב לבי ולא יצטרכו ללמוד איש את רעהו וליכא לאגמורי אז
דרך מצותיך תורן מעשה עדיף כנ״ל יה״ר שנזכה ב״ב ומלאה

הארץ דעה ב"ב ממן סלה · א"י דבקתי בעדותיך בתורה מכניע
לו ה בישבי בעניות :

לב דרך מצותיך כו' ע"ד תפלתי בעת רצון עניתיך ·
או דרך מצותיך כו' דרכה של תורה לף כי תרחיב לבי
אות הא ע"ד שם אתה עושה כן מצריך :

לג הורני יְהוָה דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב : לד הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תּוֹרָתֶךָ וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל לֵב : לה הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ כִּי בוֹ חָפָצְתִּי : לו הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְאַל אֶל בָּצַע : לז הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי : לח הָקֵם לְעַבְדְּךָ אִמְרָתֶךָ אֲשֶׁר לְיִרְאָתֶךָ : לט הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגֹרְתִי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים : מ הִנֵּה תָּאַבְתִּי לְפִקּוּדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי :

לג הורני ה' דרך חקיך וכו' עפ"י דמר"ז"ל מפני מה לא נתגלו
טעמי תורה שהרי שני מצות כו' והנה בעבור רוב ימי
חדש שמו מובטח הוא להיות נשמר מן החטא כמש"ל רגלי
חסידיו ישמור לפיש הזה הותר הדבר להגלות ולהתוודע לורזי
התורה שלא יבא מכשול לידו וזהו כ' הכתוב הורני ר"ל שתורני
דרך ממצותיך שהם החוקים בלי טעם הודיעני נא דרכם ואי
משום המכשול אמר ואצרנה עקב בסוף הימים שעברו כבר רוב
ימים בלא חטא ואמר הבינני ואני ודאי אצרה תורתך ולאחר
שאיני בחזקת שימור לא אגלם וזהו ואשמרנה בכל לב בלבי
אצפנם ויהיו לי לבדי ולא לזרים ל"ל · א"י הורני כו' עפ"י
דמרס ז"ל כל מצוותיו וכו' שגמ' כי חק ליסראל כו' העריפני
לחם חקיך שתלמדני דרך חקיך מצוות שלך שתהא נותן וזן
לרעי' ולטובי' כן תורני ואצרנ' ר"ל מצות הנדק' אצור גם עקב
אגלי הרמתי כי עקב לשון רמתו' כמו ויעקבני וזהו ואצרנה עקב ·
א"י הורני ה' דרך כו' העניז כי התשובה נמצאו בה דבריס
אשר דוק' לבעל תשובה יתהא ולא לחיש שלא חטא מעולם
כמו דברי הקומות הלא מרז"ל ת"ח היושב בתעניות נקרא חוטא
אבל בע"ת צריך לדבר וכ"כ בתוקו מקום כו' ובעבור זה אמרו
במקום שבעלי תשובה עומדין כו' כי צדיק גמור אשור אשור
וכו' וכמ"ש כל זה בספר כלי יקר פ' תקת דעניני תשובה הל"ל
הס דוגמת פרה אדומה מטהרת טמאים ומטמאת טהורים ע"ש
בתוכך וזהו דברי הכתוב הורני ה' דרך להתשובתי דרך חקיך
דפרה אדומה דהיינו דברי התשובה הל"ל וזהו ואצרנה כי צריך
אני לשומרה עקב בתותה עקב שהלכתי בו ע"ד והוא יגוב עקב ·
א"י הורני ה' דרך חקיך דרך שמתי' ניזון ממך ומחקיך כמו
הטריפני לחם חקי וחו ואצרנה לחקיך לשכרם עקב לא
כן כסניזון ע"י שלא אגי צריך ליתן לו מחלקו כ"ל וזהו ה' רועי
ולא ע"י בשר ודם אגי לא לא אחסר מזכיות כלל כ"ל ·
וזהו כ"ל ענין כוונת יעקב אבינו בשלחו אל עשו עם לבן גרתי
ותרי"ג מצות שמרתי ושכר החוקים שהוא נגד מנשי'הוא

בע"ה לזה מהרתוי ויהי לי שור כו' עשקי ע"ה והנה ארז"ל
מאי משמע דאתי ליעקי דמזוני הוא דכתיב הטריפני לחם חקי
וקרא גופי' טעמא בעי למה יקראו מזונותיו של אדם חק אך
הענין עם פירושינו גם ריצא דקרא רם ועושר כי ידוע ומשלם
לשונאיו וכו' וכמשארז"ל כ"ז שאני רואה ייני של רבי אינו כו'
שכטל עולמו וכהוגן עובדין דכרעא דפקורא הרי כל מה שיטול
אדם שכרו בע"ה יגרע ממנו לע"הב וזהו ריש ועושר אל תתן
לי אלא תהלי עשירו' מרשו בע"הב וזהו רש ועושר רם בע"הב
ועושר בע"הז אל תתן לי רק הטריפני לחם חקי ר"ל חלק שכרי
הבא מחקיים שהוא נגד בני אדם בזה בדין הוא שיטול שכרו
שהוא נגד בני אדם בע"הז ושכרו עכ"ז שמור לע"הב פעולתו
והתגברותו נגד היצ"ר וניחא דנקרא לחם חקי לחם הבא
מחקיים כל"ל · גם נוכל להמתיק כי בלא התנגדות התומות
בחקיים האדם עצמו שכלו אינו מסכים לדבר כמו בשמעיות לזה
חלק התגברות היצה"ר שמור לעתיד וחלק התגברות נגד שכלו
נוטל בע"הז · א"י הורני ד' דרך חקיך על שבת ומהו החק
ואצרנה עקב ע"ד שדרשו אפי' ע"ת מעקב רק שבת הוא
מהשכליו ע"ם שביאת רק הקב"ה תחומין הוא מהחק כי מטעל'
לא ירדה שכינה למטה מעשרה כמ"ש את שבתותי תשמורו
תחומין · וזהו הורני ה' הדרך שים לי היינו גבולין שהוא מחקיך
וזהו אפי' ואצרנה עקב · א"י הורני כו' ואצרנה שתתקיים בי
ע"י עקב עמוד מתקיימת התורה היפך המגלה שהכמתו
מסתלקת וניתנה במגוד רחם וכמיס לממוד וזהו ואצרנה עקב
כ"ל · אז ע"ד ויקהו לי תרומה וכמדרש הנ"ד תורה נותה כו'
וזהו הורני ה' כו' ואצרנה עקב בעמוד ועשירות כנ"ל.

א"י הורני דרך חקיך שופר נקרא חקיך ואצרנה עקב גם בסוף
בקץ הימין שיבא משיחנו דליבא טעם דערבוב השמן אדע
סוד הדבר: א"י הורני ה' דרך חקיך חג הפסח הקדוש
שמור'שיסראל למעל'מהמזל ואצרנה עקב בעמוה מנהגנו בניס ·
א"י הורני ה' דרך חקיך כו' אמר הכ' זאת תורת העולה הכווג'
ע"פ זו"הק הודע אליו חטאתו פקיד לשכיחתה ובמה
ביסורין ותכלית היסורין להביאו לידי הכנעה וה'חפץ דכתו כו'
ואלל לדיקים גמורים אין ביסורין ביטול תורה כעובדא דרחב"ם
לעפרא ז"ל זולו מפני ביטול תורה ע"ם וזהו זאת התכינה
הנקראת זאת תורת תלמדת העולה לעולת לה' בתשובה הוא
עולה ע"י מוקדה ותכלית הדבר על המזבח הכנעה זבחי אלהים
רוח נשברה ורק כל הלילה עד הבוקר אלא יהי' ביטול תורה
ותפלה ח"ו כלל ואמר ומכנסי בד ילבש כ"ל כי כתיב עין לא
ראתה כו' והכוונה כי הצדיק להשמר מהפניי' עושה מעשיו
בהתבודדות במקום שאין אנשים כלל אך הצדיקי'שהם במדרגה
זו גם כשהם ברבים נהשב אלא בעזרת ה' כאילו אין שם איש
ולא תשורהו עין רואה זולתי ה' לבדו וזהו עין לא ראתה כו'
יעשה ה' למחכי לו שעושה להם ה' גם כשהם ברבים יהי'אלא
כאילו עין לא ראתה · ולהשמר מפניות ושיחשב ברבים
בהתבודדות הוא בא ע"י עמוה ואינו רואה בבגוד וגאות ואזלו

כל הפניות וזהו ומכנסי בד להכניס ללבו בד שהוא ביחידות
גם בגדי יהי׳ זה על בשרו ע״י מדת עניה הנקרא בשר ידוע:
והנה מרז״ל אם רואה מדם כו׳ יתלה בביטול תורה והכונה
כמ״ש ז״ל שעי״ז לא ידע עון אשר חטא בו והנה בחמת
עבירות חמורות בודאי גלויות ומפורסים וביותר לת״ח כך
דברים קטנים שאדם דש בעקביו אחר הלימוד בהתמדה יבין
בהם וכתב בזוהר דהעוסק בתור׳ בחנות לילה תוריית׳ מודעת
לי׳ וז״ל יסורין ואי אימת דוד מלכא ע״ה בפ׳ ויקרא וזהו
שביקש דמ״ש הורני ה׳ דרך חקיך שתורני במה שנכשלתי
דרך חקי תורתך לימוד הלילה ולא ביסורין רק״ע״י התורה
ואנרנה עקב אפי׳ דברים שאדם דש בעקביו אצור כמ״ש רש״י
ז״ל בפ׳ ואתחנן עקב כו׳: א״י הורני ה׳ כו׳ הנה תפילין נקראין חקה
ושמרת את החקה לתפילין והיינו שלא יסיח דעתו ועי״ז ואנרנה
עקב הוא לשון סוף ר״ל גם בע״ס עם חסיכה סוף היום אזי
תוכל לקיים הוראל ואינו מסיח דעתו מהם יוכל לצאת בהנכדתי
יונח אדם בתפילין ע״ס עם חסיכה · או עקב בעקבות הלוכי
לר״ה תוכל לשמרם:

לר **הביננו** כו׳ ואנרה כו׳ תלמיד היושב כו׳ ושמרנה בכל לב
ביטול ס״ל : א״י הורני ה׳ דרך הביננו כו׳ שמירת
בריית קודש ואנרנה עקב בדברים שאדם דש כו׳ כי האדם חינו
מצניע בדבר כראוי לדקדק בזה בשמירה מעולה כדמצינו
בדבי שלא הכניס ידו למטה מאבנטו ועי״ז חזכה לסודות :
הביננו ושמרה בכל לב כי לע״ע רק עסיה ולא כוונת הסודו׳.
א״י הביננו יתכן עפמ״ש הרמב״ם כי בשכלי גם הפיפסי תסור
וההיפוך בגזירות וחקים תפסי כו׳ וזהו הביננו כו׳ וזו יהיו
הכל מהשכליות וניתוסף לו שכר על המחשבה וזהו ושמרנה
בכל לב : א״י הביננו כו׳ בכל לב והראני׳ העיקר בלב כי גדול׳
עבירה לשמה כו׳ והוא ע״ד יפתח ישראל ומשכנתם אדר
מרבין בשמחה : או יתכן ע״ד כל העוסק בתורה לשמה
זוכה לדברים הרבה ופירש השל״ה ז״ל והובא לעיל
וכמארנו בכוונת המדרש היש ה׳ בקרבנו אם יודע מחשבות
כו׳ וזהו כוונת ת״ח מרבים שלום בעולם כי הת״ח אים לאל ידו
לקיים תרי״ג מצות כולם ע״י עסק התורה שיוכל ללמוד ועכ״ז
יחזיק בשלום כ״ם אחר עמ ממנו ילמדו שאלא מוכרח השלו׳
לקיים תרי״ג מצות ע״ד ר׳ ותהבת לרעך כמוך ועכ״פ העוסק
בתורה לשמה ומוסב בכל דין לשמה ע״מ לעשות מקיים כל
התרי״ג מצות בלימוד ע״י מחשבת הלב לשמה · וזהו הביננו
שתוכל ללמוד בכל מקום בכל מצוה שבתורה ועי״ז ואנרנה עקב
והיינו שאמרנה בכל לב מחשבת הלב לשמה :

לה **הדריכני** בנתיב מצותיך דייקא שאני במדרגה זו כי בו
חפצתי ליפסי ומה תעשה כל״ל : אף הדריכני בנתיב
כו׳ קימו וקבלו ברצון בימי מרדכי והוי מצוה ועושה וזהו
הדריכני בנתיב מצותיך מצוה ועושה כי בו חפצתי ולא בחושם:
חט לבי שהלב ירצה בתורה גם שבע״פ ואל אל בצע דהיינו
לחלוק לקיים ברצון תורה שבכתב ומודעת בתורה שבע״פ

רק הכל בלב חפיצה וזהו חט לבי כו׳ כ״ל כמ״ש בחומר׳ תורה
זו תורה : א״י חט לבי אל עדותיך הראוי בשבת מוסר ועכ״ז
לאו משבת חסידים הוא כידוע מעשה בחסיד כו׳ וזהו ואל אל
בצע ממון לחשוב בעסקים · א״י תורה י״ל שמחנה בא עושר
וכבוד בשמלה וזהו חט לבי לשמה להוסב את המלחכה ואל אל
בצע עושר וכבוד רק לשמה · א״י חט לבי אל עדותיך כו׳ כי
לפעמים אדם קורא ק״ש הנקרא עדות ולבבו פונה אל הבלי
עולם אים לבצעו וזהו חט לבי אל עדותך לקרות ק״ש הנקרא
עדות כי הוא העיקר שאחר שאינו מקבל עליו עול מלכו׳
שמים בלב אזי לא יתכן לקבל עליו עול מצות וזהו הנקר׳ בליעל
בלי עול מלכות שמים וזהו שבקש על ק״ש כי זהו יתד שבכל
תלוי בו חט לבי כמ״ש ואל אל בצע לבצעי עולם חמדת עה״ז
ועד״ז פירשנו הכ׳ שמחתי בתומרים לי כו׳ עומדות היו רגלינו
עם מ״ש מוהר״י ז״ל לפרש מאמרם ז״ל שנים שנכנסו לבה״כ
וקדם אחד מהם ויצא כו׳ על גוף ונפש הדיבור והמעשה ע״ש
והנה הא׳ אדם גם שהוא בכר בבה״כ עדיין אינו בבה״כ דהיינו
העיקר המחשבה כמ״ש בכל׳ מדוע בחתי ואין איש · וזהו מאמר
הכתוב שמחתי על האמרים לי בית ה׳ נלך · אף
שבכר עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים עכ״ז אמרו בית
ה׳ נלך והיינו שנכנס מחשבתינו לכאן ולא שתסיח מחשבתינו
משוטט בחנות ובשווקים · א״י חט לבי אל עדותיך כו׳ ע״פ
מאמרם כל הנכנס מעה״ז בלא ברכה כאלו נהנה מקדשי שמים
מאי מקניתי ילך אצל חכם מעיקרו כו׳ והעניין כי לה׳ הארץ
ומלואה לזה אית דיה מסוס מעילה עד לאחר ברכה אזי
הארץ נתן לבני אדם וזהו הכונה באמרם ז״ל שלאחנו שדם
מכפר עליו מחשת נדקה · וגם אמרו המאריך בשלחנו
מאריכין לו ימיו ולא בצדקה בל״ו · והוא ע״ד ששמענו באמאר׳
ז״ל כבד את ה׳ מהונך פ״ת מהונך אצל מגרונך · והכוונה
דפ״ת להיות מהונך של עצמך אצל מגרונך ממה שכבר ברכת
עליו לאכלך דאז אחר הברכה שלך הוא אזה כבד ה׳ בצדקה
לעלמת דאתי הוא לבדו ועשה לכם הכל מזון הנפש וברכי
הנשמה יעשו לכם בזו תעסקו ותעשו כל ימיכם כ״ל ·
ונשוב לדרכנו לכתוב אשר אנחנו עומדים בו ויאמר חט לבי
אל עדותיך להתורה ואדע ברכת כל דבר ואל אל בצע
גוזל אביו כו׳ רק יאכל משלו אחר ברכה ברכת ה׳ ·
א״י חט לבי אל עדותיך לדון ד״ת ואל אל בצע הפסידה והוא
כי העבר עיני מראות שוא אלא אכשל בכל בדבר הלכה ואז
בדרכיך חייני כמאמר הכ׳ צדק צדק כו׳ למען תחי׳ וכדאי הוא
מינוי כו׳ להחיותן וגם כלפי העונש וקבע קובעיהם נפש אמר
דד״ת חיני ·
א״י חט לבי אל עדותיך ואל כו׳ · יתכן עם מה דפליגי חז״ל
בי״ט דאיכא ד׳ מיני לה׳ ואינו לכם ואיכא מ״ד אלו כולו
לה׳ אלו כולו לכם ובקש דהמע״ה חט לבי אל עדותיך דהיינו
כולו לה׳ יושב ושונה ולא לכולו לכם ולא זו בלבד שתרחיקני
מכולו לכם אלא גם ואל אל בצע אפי׳ לבניעה דבניעה הייטו

פילוק הדבר לבניס ומה"ט נקרא פסירה ביעוע וברכת המוציא ביעוע ע"ם שפולק הדבר לבניס. וזהו שגם מזה תרמיקני ואל אל בנע שלא יטה לבי אחרי אל בנע דהייגו לחלקו חציו לה' וחציו לכס רק כולו לה' אל עדותיך יוסד ושופה. והנה אף שפירשנו הכתוב על ימים טובים. החמת הוא כי גם על ימות החול כי את"ח שתורתם אומנותם עוסקים כל ימיהם כחגים וכולו לה' וכמו שאניגו שרשב"י נקרא שבת דכולי שתא כדחיתא בזוה"ק ובחמת רוב בני אדם מחלקים ימיהם חציו לה' וחציו למלאכה ויפה ת"ת עם דרך ארץ כי בני עלי' אמה מועטים וכמאמרם הרבה עשו כרשב"י וכו' והרבה עשו כו' אך בני עלי' העוסקים כרשב"י אינם מחלקי' ימיהם רק כולו לה' וזהו שבקש דאמ"עה על כל ימיו הטו לבי אל עדותיך ואל אל בנע לחלק ימיו חציו לתורה וחציו לדרך ארץ חורש בשעת חריסה וזהו ואל אל בנע.

א"י הטו לבי אל עדותיך כו' העבר עיני כו' יתכן יבקש על למוד תורה לשמה וידוע כי ההפרש בין לשמה ושלא לשמה רק בלב כי בעריכת שפתים שויס הס רק זה לבו לשמים ולא כן פלומד שלא לשמה לבו לחפצו ותשוקת עסקי עה"ז. וזהו הטו לבי שיהי' גם לבי נוטה ומקורב אל עדותיך התורה ואל אל בנע מעסקי עה"ז ואמר:

לו **העבר** עיני מראות שוא. ויתכן עפ"י אשר שמענו בפי' הכ' וכל אשר אתה רואה לי הוא דאלי מילתא ברעי' ולא כל אשר אתה"י לי הוא אך העניו הוא עם הידוע שיעקב ועשו בטרם יצאו מרחם היו מריבי' בחלת שני עולמו' ונתחלקו ביניהם כי יעקב בחר לו עה"ב ועשו עה"ז. והנה עה"ב הוא דבר הבלתי נראה ואפילו להסיגוי דרעיון לאו כל אדם זוכה עד שיתבו המפרשים שמחמת זה שכר עה"ב נעדר ובלתי נזכר הוא בתורתנו הקדושה הוחיל ולאו דבר הסוה בכל הוא להסיגו ולא כן עה"ז הוא מילתא דיסנו ברעי' לכל וזהו מאמר לבן ליעקב וכל אשר אתה רואה לי הוא ר"ל בכל דבריס שיעסק ברעי' דהייגו דברי עה"ז כולל שלו ואין לדעסק בהן כלל במילתא דיסנו ברעי' עסקי עה"ז ע"כ שמענו. וידוע דברי עה"ז נקראים שוא ע"ם כי שוא הס בלתי מתקייס ומקבלים הפסד. וזהו שאומרו העבר עיני מראות שוא מרחיק דבריס שהס שוא וכל שיסנו ברעי' הוא שוא וזהו העבר עיני שתעבר עיני ממילי ברעי' וזהו מראות שהוא השוא רק בדרכיך חייני ע"י התורה שהוא ברכי ה' תחייני כלפי שאמר על שלא לשמה ואל אל בנע דהייגו בשמלה עוסר וכבוד אמר על לשמה בדרכיך חייני דהייגו שאזכה ללמוד לשמה וזהו בדרכיך חייני תורך ימים בימינה. או העבר עיני כו' שאדע תיקף לסיכן הדין נוטה ובדרכיך חייני. א"י העבר עיני מראות שוא ע"ד ששמענו שם רועה אחד שנראה ונדמה לו שסורין בתין עליו ופפסק במעשיו בעשקו שם יעזבס מחמת זה כו' כמ"ש בפ' נחפסה דרכינו ונפסוק דרכי ספרתי וזהו העבר עיני וכו' מדמיון הסוא ואל אתרך לרפואה מעסקי עולם אחר שלא אראה הסוא ובדרכיך גופייהו חייני שהוא אל' זירוז וחיות לעבודת הקב"ה. א"י העבר וכו' מראות שוא כמ"ש על יוסמיית כי שוא יהי' תמורתו בדרכי ק"ש וד"ת חייני.

א"י העבר עיני כו' כי האדם ים לו עצבות בתפלה מחמ' עסק עה"ז וזהו העבר עיני מראות שלא אסגיח על עסק העולם כלל ואז בדרכיך תורה ומצות לא אהי' בעצבות רק בזריזות וחיות וזהו חייני כ"ל:

לח **הקם** לעבדך אמרתך ר"ל אתבתך ולא שאני מבקש בתהב' להיטיב לי בע"ה רק האהבה בתוכחות כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בנו ירצה וזהו אשר ליראתך אהבה שאביאני ליראתך וזהו וידעת עם לבבך שתאהב הש"י עם לבבך כי אהבתו עלינו והתוכחה מאהבה מסותרת היא וזהו כי כאשר ייסר איש את בנו כו'. א"י הקם לעבדך אמרתך אהבה אשר בתה ממילא ליראתך כי תחלת עמידה לתפלה רק כירתה כמ"ש מורה"ס ז"ל ותאהבה בתה ממילא דרכו של איש וכו' וזה אמרתך אשר כו':

א"י הקם לעבדך אהב' אשר ליראתך כפי תהי' ואז העב' חרפתי כו' כי משפטיך טובי' ולא אבוש לפני בני אדם וע"ד שאמרנו בכ' דלפה נפשי כו' קיימני כו' ע"ש בתורה.

א"י הקם לעבדך כו' ע"פ שאמרנו ואמרנו בכתוב בפרקי אבות כל שירתת חטאו קודמת כו' כי הענין הוא דברי מוסר מ"מ לומר ברבים כ"ש להעמיד דבריו על מקראי קודש ולפרש לותם כיד ה' הטובה עליו ועם זה בתוכס יכניס דברי כבושים וירחה ומוסר כי באמרו דברי מוסר לבד יאמס העם לשמוע לו רק עם דברי חכמה ופירושי המקראות יקבלו גם דברי מוסר כאמרינו בכתוב ה' יתן לומר המבשרות צבא רב כו' והוא כי רואי ליתן טעם על קראו ד"ת בלשון בשורה ברבים וכן בשרתי צדק וכו' לך כי ידוע כי המבשר בשורה טובה לאדם צריך לזהר לבל יאמר לו פתאום כי אאמת שאמת פתאומית לפעמים תגע נפש אדם [illegible] בתוגת ברואתה את בעלה פתא[illegible] לך צריך לדבר מקודם מעניגו של דבר אי[illegible] כך [illegible] וכדומה ותח"י יבשר הבשורה ובדברי [illegible] וס תוכח מוסר שוכו ברבים שובבי שובו אלי ועד אגי[illegible] לאמור את מצות ה' ועד אגה נצער ונזיל בגבות האר הזה ועד אגה נהיה גוללים מעל שלחן אגיגו ובפשטנו שלחה אמנו. ע"ד זה יועטו לב השומעים רק תחלה צריך לדבר מעניגו שם דבר פירושי המקראות ע"ד המוסר עד אשר יתכן לומר המוסר גופי' וה"ז אמם כדאיתן המבשר בשורה לזה קראו בשרתי צדק. והנה פירושי המקראות שאומר התומר ברבים מאת ה' היקה לו זאת ומפיו דעת ותבונה והוא למען יקרב עמו אגלו כדאיתן בתד הגותן לאוהבו בידו שעשועי וחמדת יונקים ונשברים למען ילך וירחה הדברים לבני ויאמר הנה אתו לך הדבר הזה ואת אשר שלח לך אביך למען ילך ויקרב עצמו אגל אביו כ"כ הש"י נתן המקראות ופירושם בידו של אוהבו קירא את ה' בתמת למען יקרב בניו אגלו וזהו ה' יתן אומר המבשרות שיתן אמירה ופירושי המקראות לאותן המבשרות צבא רב שדורשים דברי מוסר ברבים והם המפרשים לומר התלה פירושי המקראות ה' יתן להם אומר זה כי בתין אומר פירושי

המקרות ואין דברים בדברי תוכחה כי בלי נשמע קולם לזה
הש"י יתן לומר מהיות שהם בדמיון המשברות לנחת רב כ"ל פי'
הכתוב אין לומר והכ"ה, יתן לומר כו' ממנם העיקר תלוי בלב
האומר כמאמרם ז"ל סוף דבר כו' כל מי שיש בו יראת שמים
דבריו נשמעים וזהו כל שירצה חבירו כו' היות כי בודאי לפני
הצבור השומעים צריך להתמיל בפירושי המקרות לומר וחמ"כ
דברי, ובמ"ש דאומר נופל על חידושי תורה ולשון רבה לתמיה
ודבור הוא קצה תוכחת מוסר אבל אלו הדורש גופי' צריך
שתקדים היראה קודם לעסקו בדברי פירושי המקרות וע"י
יראתו דבריו נשמעים וכמאמרינו בכ' לא יחל דברו כשהוא
בעצמו לא יחל דברו מה שאדבר לצבור הוא בעצמו אז בודאי
יהיה מעשה גם לרבים וזהו ככל היוצא מפיו יעשה כמו גדול
המעשה . או יעשה השומע . או להיפך לא יחלל דברו להוציאם
לריק בעת שיזהיר שהוא בעצמו ככל היוצא מפיו יעשה וזהו כל
שירצה חבירו קודמת לחכמתו היינו חכמת התורה ופירושי
המקרות שאומר אז חכמתו מתקיימת ר"ל שתתקיימת ע"י
שחבירים שומעים הצבור דבריו ומקיימים משנ"ב כל אחין י"ח
כו' אין חכמתו מתקיימת ע"י הצבור רק שומעים פירושי
המקרות ואינו נקבע בלבם לקיים וזהו בקשת דהמע"ה הקם
לעבדך אמרתך ר"ל שתשפיע לי חידושי תורה וע"ד שפירשנו
ה', יתן לומר היות כי דבר הצריך הוא ליראה כמ"ש לעיל כי
אחין לומר וכו' וזהו אשר ליראתך . או אשר ליראתך אחר
שכבר קדמה אצלי יראה והאמירה תשפיע לי נוסף ליראתך
ואז בודאי תעשה פירות ותצליח האמירה כנ"ל פי' הכתוב בדרך
המוסר בעזה"י . וזהו עכין מאמרם שפירשנו פותח בדברים כו'
כי זהו לפיש דיבורי דורש צריך להתמיל פירושי המקרות, משנ"כ
לדיק גמור בטוח באמרו דברי תוכחה התחלה מאמת גודל
צדקת לבבו ויטה לב העם לשמוע וכמו בדיבורי מסקדמה ירצת
אחיו כו' אז יצליח באומר ודברים כן בצדיק גמור גודל יראתו
יפתח לב השומעים לשמוע גם בהתחלתו בדברי תוכחה ומוסר
ויראה וזהו שבאו שהי' במדרגה זו שהיה פותח בדברים ודורש
הפתיחה הי' בדברים וזהו הי' כל הדרשה שלו להשיב לב ישראל
לאבינו שבשמים. יה"ר שנזכה כולנו לשוב בתשובה שלמה לאבינו
שבשמים ב"ב . ועד"ז יבואר הכתוב הקודם העבר עיני כו'
מהיות כי פירשנו הכתוב שמעו כי נגידים אדבר כו' עם מ"ש
בעל פ"י בה קדמתו בהן דרך, מקומי פתח שמעתי, אמר מילתא
דבדיחותא דהכוונה שהי' אומר בתחלה דבר דרך פלפול התוך
לשמוע למען ימשיכם ללמוד תמיד וכהיות דשחל לעילא מר"ח
דמן מוי שפירש"י שכל הדרוש הי' להמשיך לב העם ע"ש ומפ
שלא הי' בדרך תמיד אמרו בתחלה ובתר הכי ע"ש . ואמנם יש
תקנה אחרת לפתוח בהגדה שממשיך לב שומע ונינל מדרך
פלפול ודורך בדרך האמת ואיתא במדרש ותירוש זה אגדה וכתב
הר"ש אלנזוז ע"ד חמרש מיגריר גריר כן אגדה ממשיך ומצינו
נגיד לשון המשכה נגיד ונפיק מן קדמוהי . וזהו שאמרו כי נגידים
אדבר דברים המושכים אגדה ועי"ז מפתח שפתי מאמרים גם
התחלה מאמרים ולא פלפול שאינו ע"ד האמת וידוע מתיבתא
דקב"ה תורת אמת בלי פלפול כמ"ש בפסוק אשרי תמימי דרך
ע"ש וזהו העבר עיני מראות שוא דלא בעינא למחזי השוא ופלפול
שאינו אמת רק בדרכיך חיני ות"ת ת"כ אלא תשיג ותראה
הפלפול אמת תמשיך לב העם לשמוע לזה בקש ואמר הקם
לעבדך אמרתך שתקיש לי אמרתך דברי חידושי מקרות אשר
ליראתך אשר ע"י תכיש לי ליראתך . וזהו כונת המפורש תכין
לך הדרך תכין לבם תכין דגנם כי ברחמונה אתה קשוט עצמך
ותכין לך הדרך ואח"ז יוכל להיות שתכין לבם ע"י שאתה
בעצמך תקשיב תוכך מה שפיך מדבר ועוד צריך תגלי אחר
שתכין להם דברי מוסר כמו דגנם שהמוך והקליפה קודם ועיין
ביעוקא פ' בלק כ"כ צריך לפתוח תחלה בדבר אחד שאינו
מצורף הפנימיות המבוקש באומר ואח"כ דברים כנ"ל :

או יתכן לפרש הקם לעבדך כי היות יש מונעים מאמירת ד"ת
ברבים בעבור פניות ושלא לשמה ולזה אחזו בשתיק' באמרם
כי השתיקה יפה מדיבור ס"ל . אמנם באמת לא זהו הדרך
יאכון אור כי החשתי מטוב כו' ולא בלבה חפץ ה' בשמע לכולא
תיהוי משתיקותא . ולא דומי' תהלה רק דוקא לדבר ולכבוש
דעתו לומר כולו לה' . והנה בזוה"ק ובפרע"מ כתב דאינון
דעסקין בתורה שלא לשמה נקראים עבדים ואינון דעסקין
לשמה אינון נקראים בנים לקב"ה וזהו הבקשה הקם לעבדך
ר"ל שתקים אותי מעשלותי שאני בגדר עבדך שלא לשמה לך
הקימה לא תהא ע"י שתשים מחסום לפי ואחבר בשתיקה רק
אמרתך שהיי' דוקא אמרתך רק אשר ליראתך בשביל
יראתך לשמה . **או"י** ע"ד כל מסרוקיון קלוסים כו' זכה הלא
פרוס כו' וזהו הקם לעבדך אמרתך מה שאמרת ואראה בר"ה
ויוה"כ רק אשר ליראתך שיהיו בעסקי מצוה ויראה לצדקה :
או"י הקם לעבדך כו' העניין הוא עסאמר אכ' מי נתן למשיסה
כו' הלא כו' כי עיקר גלות ישראל בשביל בלתי אמירת שבת
כי אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות כו' והענין שתי שבתות
היינו שביתת המעשה והדבור ממנות אפילו וזהו אשר ישמרו
את שבתותי דייקא שביתת ה' היינו הדבור כמ"ש גם את שבתותי
לאפוקי תאומין וזהו מי נתן כו' הלא ה' זורח"ת זכור ושמור אחדנו
לו ועיקר החטא בדיבור שהוא קל בעיני הבריות וזהו ולא שמו
בדרכיו הלוך כשביתתו בדבר ה' אמים נעשו כ"ל . וכבר אמרו
לא חרבה ירושלים כו' שלמור ומשבתותי העלימו עיניהם וזהו
מאמר הכתוב מי נתן כו' ויתכן לומרו העלימו עיניהם כי לא די
לאדם בשמרו שבת בעצמו רק צריך להשגיח בעינא פקיחא גם
על אחרים שהם תחת רשותו וכעובדא דרחב"ע של שכנתו כו'
וכאמרינו בכ' ושומר ידו דהיינו רשותו כל מקום שכבוש כו' כמו
ויקח את כל אנשי בתו וזהו העלימו עיניהם כי על הגדולים
ידבר כ"ל ועיין מהרש"ל בפ"ח ותמצא כדברינו כי על הכהני'
ידבר ע"ש . וזהו הקם לעבדך שתהן לנו תקומה ע"י אמרתך
אשר ליראתך שלא לדבר סוס דבור בשב' רק אשר ליראתך נוגע
לט **העבר** תרפתי כו' יתכן דהנה העובר עבירה בסתר
מירתה

מירתת הברירות גדול עונו מהעושה בגלוי וכמאר חז"ל דהמחמיר תורה בגנב מבגזלן שזה השוה כבוד עבד לכבוד כו' וזהו מ"ש הכ' העבר חרפתי אשר יגורתי ר"ל חרפת עון זה הקשה אשר יגורתי מפני הברירות והחמיר בבוד עבד מבבוד קונו. ומאר רחיה לכבד עון זה כי משפטיך טובים וירי החמיר קורה במשפט הגנב מבגזלן מטעם זה כמ"ש. א"י העבר חרפתי כו' מירתה קבלו תורה כי משפטיך טובים ורעוי לקבלם מהבה כנ"ל: א"י העבר חרפתי אשריגורתי שהייתי מתיירא מיסורין ובשמת חרפה היא לי כי משפטיך טובים ואת אשר יאהב כו':

א"י העבר חרפתי אשר יגורתי מלשון חוגר בקין בתלמיד היושב לפני רבו כי משפטיך טובים בגנב מבגזלן וגם זה כן כנ"ל.

א"י פשוט אשר יגורתי מורת ב"ן כי חרפ' גדולה על כי משפטיך טובים: א"י העבר חרפתי אשר יגורתי פשוט הקהל דאתי ממוחב כי משפטיך טובים והשוגג גולה לזה נקבות מותרו' שהם נתכוונו לדבר מצוה אף שבפועל עשו עבירה בתר מחשבה תלוין. וזה נראה כוונת המפורש תכין לך הדרך. תכין לבם. תכין דגנם. תכין לך הדרך דרכה של יום לקדש. תכין לבם. כדברי מוהרם"ח הנ"ל הם שנתכוונו לדבר מצוה. תכין דגנם. ונחשב לכם תרומתכם תרומה ניטלת במחשבה:

מ **הנה** תאבתי כו' כמ"ש התלמיד הקדוש בפסוק גיחול על עבדך כי התורן והעבד שניהם רוצים בחיות העבד רק התורן כוונתו בעבור יעבדהו והעבד כוונתו בעבור עצמו רק עבד נאמן רואה בחיים בעבור העבדו' וזהו גמול על עבדך חחי' בעבור שתשמרה דבריך ע"כ דברי פה קדוש זללה"ה וזהו הנה תאבתי לפיקודיך לקיים פיקודיך ומצותיך לזה אני מבקש על החיים בצדקתך חייני: א"י ע"ד אשר שמעתו בפ' ותתחנן שצדיקים אע"פ שיש להן תלות במעשיהם הטובים כו' ובטח הדבר כיון שתשוקת מתרע"ה לא היו רק לקיים המצות ומתי נ"מ אם יקבל שכרו על מצות שיזכה למצות אחרות ע"כ וזהו הנה תאבתי לפיקודיך כל מבוקשי וחפצי בחיים תנו רק לפיקודיך לזה בצדקתך חייני מתנת חנם: א"י הנה תאבתי לתהוב התורה המלאכה גופה ובשביל זה בצדקתך חייני.

או ע"ד מ"ש בתרע"מ בעוסקים לשמה נקראים בניס וזהו הנה תאבתי לפקודיך כו' ועי"ז בצדקתך חייני ע"י הצדקה שתתרבו' ימיו של חסד ומצלת ממיתה חייני כי לא יאות הצדקה רק בהיותינו במדרגת בניס כנ"ל.

הנה תאבתי תקיש לידע והפרנסה בצדקה כ"ל: או לפיקודיך עשוה ותאבתי לבא לזה ומחשבה כמעשה בצדקה לזה חייני בחת"ה ורפואה שלימה כ"ל:

אות ואו

מא **ויבאני** חסדיך ה' ממית חסדיך שהם מדת הרחמים קודם שיחטא וזה ג"ח בעשיה אצל חסד וע"כ דבמחמיר סגי וזהו ע"י חסדיך ה' יבואוני שתהי' תשועתך כמחמתך תיקף בהמירת י"ג מדות וכף של כחמתך כיון בעתי את העיר שהכוונה בשתלת. א"י ע"ד מה שכ' התלמיד והיה טרם יקראו כו' עוד הם מדברים הייגו בשבחים משיב הרוח בעובד דר"ח וכיו. וזהו ויבואוני כו' שתהיה תשועתך כחמתך דהייגו שבחיך כמו חמרו לאלקים כו' אף כחמתך אהבה דהייגו גמי כר"ח ולא כמו שמחתינין לו כו':

א"י ויבואוני כו' נראה שביקש על החסדים להתפרנס בעת למען לא יהיה לו ב"ת וב"ת רק הפרנסה שתהיה ע"פ התורה ועד"ם נגד נוררי וכמשפטיך חייני וזהו תשועתך כאמרתך נ"ל:

א"י ויבואוני חסדיך ה' כו' יקבן ע"ד חמריגו בכ' כי רוצה ה' בעמו מתמת שרוצה בהם ואוהב אותם לזה יפאר מל' פאר את העניים גם ביאושה שעושה להם שגם זה נחשב להם למצוה וע"ד שכר מצוה בהבן וזהו ולך ה' החסד כו' וזהו ויבואוני חסדיך ה' מחמת חסדיך כי חפץ חסד אתה לזה יבואוני שתהי' תשועתך נחשב למצוה כאמרתך. א"י ע"ד ולך ה' החסד כו' כמעשהו המעט שמושיע ה' נחשב כאלו עשאו חלם כמ"ש ובטו' העולם כו' וכמ"ש המ"ם ולא ירשיעגו כו' וכמ"ש בפסוק טוב עשית עם עבדך וזהו ויבואוני חסדיך כו' ומהו החסד תשועת' יהי' כמו רק אמרתך לבד וכנ"ל. א"י ויבואוני כו' ע"ד נקבל עלן מיום אשר נתת כו' וזהו תשועתך כאמרתך תיקף כשנאמ' שנתעצה תבא התשועה וזה נכון מאוד. א"י ע"ד מכאן מודעת רבא וכו' והוי כאילו מצוה דאמירה בטלה ממודע' וזהו ויבואוני כו' שתהי' תשועתך כאמרתך כאלו הוי מצוה כ"ל. א"י ע"ד גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות והכה דהמע"ה מלחמ' ה' נלחם ואת יהי' בטל מן התורה אך שעשה תשועה ביסראל ע"י מלחמתו ועכ"ז ת"ת גדול ובקש ע"ז דהמע"ה ויבואוני כו' מצד החסד יהי' תשועתך כי היא תשועה מה' לכך אמר תשועתך יהי' כלימוד התורה וזהו כאמרתך. א"י ויבואוני ע"ד התחל עלה כו' וזהו שתוק כך עלה כמ"ש הת"ח וזהו ויבואוני חסדיך החסדים מה' ולא דין לבד וזהו תשועתך כאמרתך התמירה לבד ולא בהמחשבה כי נראית מחשבה היא כמ"ש אלא נראה מלאך וזה נכון מאוד. א"י ויבואוני חסדי ה' רחמי' וזהו תשועתך כאמרתך כי במחשבה תלויים לבד כתיב וזהו כאמרתך וגם על כי בתחלה בפי המחשבה לבד בדין לא היי'

התחד

תּוֹרָתְךָ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: מה וְאֶתְהַלְּכָה בָּרְחָבָה כִּי פִקּוּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי: מו וַאֲדַבְּרָה בְעֵדְוֹתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ: מו וְאֶשְׁתַּעַשַׁע בְּמִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי: מח וְאֶשָּׂא כַפַּי אֶל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי וְאָשִׂיחָה בְחֻקֶּיךָ:

מא **ויבאני** חסדיך ה' ממית חסדיך שהם מדת הרחמים קודם שיחטא וזה ג"ח בעשיה אצל חסד וע"כ דבמחמיר סגי וזהו ע"י חסדיך ה' יבואוני שתהי' תשועתך כאמרתך תיקף בהמירת י"ג מדות וכף של כאמרתך כיון בעתי את העיר שהכוונה בשתלת. א"י ע"ד מה שכ' התלמיד והיה טרם יקראו כו' עוד הם מדברים הייגו בשבחים משיב הרוח בעובד דר"ח וכיו. וזהו ויבואוני כו' שתהיה תשועתך כאמרתך דהייגו שבחיך כמו אמרו לאלקים כו' אף כאמרתך אהבה דהייגו גמי כר"ח ולא כמו שמחתינין לו כו':

א"י ויבואוני כו' נראה שביקש על החסדים להתפרנס בעת למען לא יהיה לו ב"ת וב"ת רק הפרנסה שתהיה ע"פ התורה ועד"ם נגד נוררי וכמשפטיך חייני וזהו תשועתך כאמרתך נ"ל:

א"י ויבואוני חסדיך ה' כו' יקבן ע"ד חמריגו בכ' כי רוצה ה' בעמו מתמת שרוצה בהם ואוהב אותם לזה יפאר מל' פאר את העניים גם ביאושה שעושה להם שגם זה נחשב להם למצוה וע"ד שכר מצוה בהבן וזהו ולך ה' החסד כו' וזהו ויבואוני חסדיך ה' מחמת חסדיך כי חפץ חסד אתה לזה יבואוני שתהי' תשועתך נחשב למצוה כאמרתך. א"י ע"ד ולך ה' החסד כו' כמעשהו המעט שמושיע ה' נחשב כאלו עשאו חלם כמ"ש ובטו' העולם כו' וכמ"ש המ"ם ולא ירשיעגו כו' וכמ"ש בפסוק טוב עשית עם עבדך וזהו ויבואוני חסדיך כו' ומהו החסד תשועת' יהי' כמו רק אמרתך לבד וכנ"ל. א"י ויבואוני כו' ע"ד נקבל עלן מיום אשר נתת כו' וזהו תשועתך כאמרתך תיקף כשנאמ' שנתעצה תבא התשועה וזה נכון מאוד. א"י ע"ד מכאן מודעת רבא וכו' והוי כאילו מצוה דאמירה בטלה ממודע' וזהו ויבואוני כו' שתהי' תשועתך כאמרתך כאלו הוי מצוה כ"ל. א"י ע"ד גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות והכה דהמע"ה מלחמ' ה' נלחם ואת יהי' בטל מן התורה אך שעשה תשועה ביסראל ע"י מלחמתו ועכ"ז ת"ת גדול ובקש ע"ז דהמע"ה ויבואוני כו' מצד החסד יהי' תשועתך כי היא תשועה מה' לכך אמר תשועתך יהי' כלימוד התורה וזהו כאמרתך. א"י ויבואוני ע"ד התחל עלה כו' וזהו שתוק כך עלה כמ"ש הת"ח וזהו ויבואוני חסדיך החסדים מה' ולא דין לבד וזהו תשועתך כאמרתך התמירה לבד ולא בהמחשבה כי נראית מחשבה היא כמ"ש אלא נראה מלאך וזה נכון מאוד. א"י ויבואוני חסדי ה' רחמי' וזהו תשועתך כאמרתך כי במחשבה תלויים לבד כתיב וזהו כאמרתך וגם על כי בתחלה בפי המחשבה לבד בדין לא היי'

התחד

החסד לבלתי כמעשהו כמ"ש בזח"ג . **אי** ויבוחוני חסדיך כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכ"רק הכל מהחסד כמ"ש ויעקב אביגו כי חנני וזהו ויבוחוני כלומרת כלילו אתה אמרת ולא ע"י שליח . **אי** ויבוחוני חסדיך ה'כו'יתכן ע"פ אמרינו בכילא יחל דברו

כו' ע"פ אמרם ז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל כו' והנה אצל המלאכי'לא נמצא שום דבר בקשה כמו אנחנו שצריכים לבקש על חיי שעה מזון וכלכלה וכדומה גם בעשקי הרוחניו'המלאך הו' עומד ולא הולך שיבקש למדרג' גדולה ולזה לא נמצא אצל מלאכים רק שיפור גדולת הבורא ב"ה וב"ש ושבחיו.והנה ארז"ל כל דיבור ודיבור שיצ' מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך שנאמר וברוח פיו כל צבאם. וזהו כ'הכתוב ומלמד לאדם דעת תיך יתרצה עבד אל תדוניו ממה"מ הקב"ה בסדר התפלה ואמר לא יחל דברו ר"ל מול' והוא יחל להושיע כו' לשון התחלה אף כאן יאמר לא יחל דברו לא יתחיל האדם דבריו בדברו וצרכו תיכף בתחלה רק בתחלה יסדר אדם שבחו של מקום וזהו ככל היוצא מפיו ר"ל מפיו של הקב"ה והכוונה ככל היוצא מפיו היינו מלאך כן יעשה שהמלאך מספר בשבחיו של הקב"ה כן יחל האדם . **או** ב"ש שכתב המלאכיך ז"ל בפסוק והי' טרם יקראו ואסתר ריש' לסיפי' וכתב ז"ל שבוח ע"ד אמר משיב הרוח ובשיב זיקא כו' והנה לצדיק הקב"ה נותן מבוקשו טרם יבקש רק מזכיר שבחו של מקום וידבר בו ובגבורותיו והי' טרם יקראו ר"ל יבקשו כו' והיינו עוד שם מדברים דברי שבח ואני אענה וזהו כונת הכתוב לא יחל דברו טרם יחל ויבקש דבריו צרכו ומבוקשו ויחל ל' בקשה כמו ויחל משה רק כל היוצא מפיו שהדבר שהוא צריך יוצא מפיו ומזכיר שהקב"ה עושה כן יעשה הקב"ה עושה תיכף כנ"ל . **ועפ"י** שני פירושים הללו יובאר הכתו'שלפנינו והוא עם אמרם ז"ל בהא דשמואל הקטן דאמר סבורין אתם שבחו של נבור כו' תנו לו ולא נשמע את קולו כו' אמתינו לו כו' אלא ה"ד משיב הרוח כו' והנה בהיות הכתיבה מחפות אלא ירצה לשמוע בקולו ח"כ ודאי אין הכתיבה אלא החסד רק למען יחללו הקולות אלעטוק ולהתפלל וכ"כ אמתינו לו אין זה חסד גמור וזהו שבקש דהמע"ה ויבוחוני חסדיך ה' ע"י החסד אמלא מבוקשי ואמה יודע אפוף הדבר לזה אמר תשועתך שתהי' תשועתך כאמרתך ר"ל בעת אמרתך כמו כף כלאתי את העיר ר"ל בעת אמרתך ויהי' אמרתך אל' שבח כמו את ה' האמרת שהכונה שבחו כ"כ יאמר כאן שתהי' תשועתך כאמרתך בעת האמירה ושבח טרם יקראו רק כשאני מבשח אותך משיב הרוח כו'וכדומה אז תהי' תיכף תשועתך כאמרתך בעת שאני מבשח אותך וזהו בודאי מהבשת ה'את עמו ושבחו של נבור ועיכרין חסדי ה' עליגו וזהו ויבוחוני חסדיך כו' . **אי** ויבוחוני כו' דהר"ם בלגזי הקשה על פסוק אם תוציא יקר מזולל כפי תהי' שדרשו רז"ל אני גוזר ואתה מבטל'והקש'אני כפי הלא כביכול הוא עדיף שהעדיפו הקב"ה ונותן לו כח לבטל . וכתב הרב ז"ל ע"ד ויכחם ה'על הרעה כו' שיחם בשביל אשר דיבר לעשות לעמו ובדיבור שיכך אתהו לא

כן אילו לא דבר היה'ו הדין שולט הרי שע' דיבור של הקב"ה הוא מבטל גזרה וזהו כפי תהי כמו שאני מדבר בפי שהוא שבה לבשל הדין כן יכולת הנדיק ע"כ דפס"ח הרש"ש ז"ל וזהו פי'הכ' ויבוחוני חסדיך ה' שבקש דהמ"ה שהי' בתדרגה זו לבטל הגזרה ויבוחוני חסדיך ה'שיהי'ע' תשועתך לבטל דין כאמרתך כמו שאתה אומר כפי תהי'כ'ל . **אי** ויבוחוני . עפ"י אמרינו עוד פי' אחד על הכתוב לא יחל דברו עפמ"ש הר"מ בלא"ה בכמה דוכתי בשם לבעת הספיר דהכוונה אם כם עושים לפני כסדר הזה היינו לא שיתעטפו ויאמרו הי"ג מדות רק שיעשו כמדות ו ועי"ד שארז"ל הדבק בדרכיו מה הוא רחום כו' וזהו כ' הכתוב שהאדם לפעמים בושה עצמו באמרו הי"ג מדות שבודאי יאמלא ה' כל משאלותיו כי ברית כרותה שאינן חוזרות ריקם ואמת אלא כן הדבר אלא די בדבר שפתים לבד אלא שצ' בפועל וזהו מאמר הכתוב לא יחל דברו אלא יקוה האדם ולא יחל על דברו רק בכל היוצא מפיו יעשה ואפשר לפ' עד"ז ויבוחוני חסדי' שחסדיך יהי' עלינו מצד החסד שתשועתך יהי' כאמרתך תיכף כאמירת הי"ג מדות וכף כמו כשאתי את העיר ואף שם אינם הם בפועל . ופי' זה קרוב לפי' הגי' ע"ש .

אי ויבוחוני חסדיך ה'שיהי'הסד אלא ותשועת'הי'כאמרתך לפרש עלוס שמו בתמירה . **או** כאמרתך בתורה ולא אשר לא כתובה . וים להמתיק יותר כאמרתך הקרי אשר לו תומה כ"ל.ויבוחוני כו' כאמרתך שבח ע"ד כי שם ה' אקרא הבו גודל ריבוי שבחים בעת שמותר לקרות שם ה'כ"ל . **אי** ויבוחוני חסדיך כו' כאמרתך מאהבתך ולא מצות הגוים ע"ד ויבחר בזרעם אחריהם שמעגו כמ"ש מוהר"י בכ' אהבתי אתכם כו' וכמ"ש בפ'כי יעקב בחר לו כו'וזהו בדור שכולו חייב ע"ד חימה אין לי כו' התומות כולו חייב כו' וזהו כאמרתך מאהבתך אותנו כנ"ל . **אי** ויבוחוני חסדיך ה' ע"ד ולך ה' החסד והיינו כי אתה כו' כמעשהו מעט מעט וזהו והבוטח בה' חסד יסובבנהו וזהו ע"ד רק אתכם ידעתי כו'וזהו ויבוחוני כו'כאמרת'האהבה לאוהבו כפרע מעט מעט כנ"ל . **אי** ויבוחוני חסדיך ה' כי לאלהים יש רוח נשבחה אצל לה'חסר קרבן כמ"ש בכתוב נערת זדים כו' ובפסוק אוהב ישראל עד ה' וכו' וזהו ויבוחוני חסדיך ה'גם מה' יבוחוני חסדיך אף שאין קרבן יהי'תשועתך כאמרתך ע"י האמירה ובשלמה פריס שפתינו . **אי** ויבוחוני חסדיך ה' ע"ד אמרינו נדקה ה'עשה עפ"י אשר שמענו באמרם ז"ל גדול נדקה שמקרבת את הגאולה וזהו ויבוחוני חסדיך ה'כחסדי ה' משלו ועי"ז תבוא תשועתך כאמרתך שמרו משפט כו' ותענה חורפו דבר עבד שמכרו רבו כי בשחתי בדברי' ונדקה לפי חסד והבן . **אי** ויבוחוני חסדיך ה' תורה לשמה זהו תורה של חסד ואז תשועת'כאמרתך בקיום התרי"ג מצות ע"י אמירה לחוד . **או** כאמרתך כמו שהדיבור של הקב"ה עושה מעשה כן דיבורו של אד' בלשמה חשיב כמעשה וזהו כוונת הכתוב חנני כאמרתך כנ"ל .

מא **ואל** תצל מפי דבר אמת כו' הנה רגיתי בספר לפ' הכתוב

ע"פ המדרש על הכתוב ועוז מלך משפט אהב אמר מטרע"ה ליסראל התורה הזו שנותן לכם הקב"ה אם אין אתם מקבלין עליה הרי הוא נוטלה מכם · וזהו כ' הכתוב ואל תגל מפי דבר אמת דהיינו תורה דכתיב בה אמת קנה כו' מהיות כי למשפטיך יחלתי עכ"ד הספר · והנה אמרינו בעמו עפ"י מדרש הנ"ל אך המדר' הנ"ל נופל' לומר דרשוני וחיו דמה זה שאמר להם מטרע"ה אם אין אתם מקבלין עליה דמה"ת יאמינו מלקבל עליה יותר משאר תורה ואי משום פסידת דממונא הא לפעמים אין אשר יחויב אם יקר אמקרה ומעשה המשפט להיפך יזכה הוא ובתחלת הקבלה מי יודע אם טוב הדבר לפניו אם לא· וגם אפי' בחומות יש דתי נימוסיות כי זולת זה אין רעהו חיים בלעו ומה"ת יאמינו ישראל במשפטים נדיקים של תורתינו הקדושה · תולם נ"ל דרוש אחרת היתה אתם במ"ר הנ"ל לא כמו שנראה לפי פשוטו והוא עם מאמרם ז"ל בפ"ק דברכות אתרב"י ג' מתנות טובות נתן הקב"ה ליסראל וכולן לא ניתנו אלא ע"י יסורין כו' תורה דכתיב אשרי הגבר תיסרנו כו' ומתורתך תלמדנו וזהו עצמו כוונת המדר"ש התורה הזו כו' אם אין אתם מקבלין ר"ל אם לא תקבלו עליכם אבל יסורין שאם בחיים מדיינין וגבורות ה"ה נוטלה מכם דמתניה זו אחת מג' אלא ניתנו אלא ע"י יסורין ומיושב דרוש זה יפה בנ' . ועוז מלך משפט אהב דהיינו עוז התורה צריך להיות לזה משפט אהב דהיינו היסורין · ומעתה גם הנ' שלפנינו מבואר עד"ז ואל תגל אפי כו' דהיינו תורת אמת מהיות כי למשפטיך יחלתי וקוה קויתי ליסורין כמ"ש קבל עליך יסורין כו' ולזה בדין הוא אחר הפסרת המניעה שאבא לי ידיעת התורה · **א"י** ואל תגל וכו' עפ"י אמרינו בכתוב שמעו כי נגידים אדבר כו' וכמבואר הדבר אצלינו בחרובה ותוכן הדבר כי בהתחלה להמשיך את העם לשמוע צריך לומר דבר פלפול אף שאינו אליבא דהלכתא וכמ"ש לפרש מאמרם ז"ל רבא מקמי דפתח כו' אחכם הפותח בדברי אגדה ג"כ לזה כי זהו גופו ממשיך כמ"ש התלמוד על מאמרם ותירוש זה אגדה ע"ד אמרת מיגדר גריך וזה שמעו כי נגידים אדבר דברי אגדה המאזיכים ועי"ז גם מפתח אפתי אסריס ע"ש וזהו ואל תגל אפי כו' גם בעת אשר למשפטיך יחלתי ויהיה יחלתי אלשון והוא יחל להוסיף התחלה ר"ל גם בהתחלה אזכה לומר דבר אמת · **או** ע"ד אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בה כי הקליפה קודמת לפרי וזהו ואל תגל כו' יחלתי גם בהתחלה בפעם ראשון . **א"י** ואל תגל כו' הכוונה על התורה לשמה השומדת לעד ומתקיימת קושטא קאי אף כי למשפטיך יחלתי שהתחלה שלי היה בשבת הירחה ממשפטיך נכ"ז מתוך ס"ל תביאתי לדבר אמת לשמה וע"ד שפי' בכ' דרך חמוקי דבקתי כו' דרך מצותיך וע"ד תרומתך כו' כנ"ל · ותורתך בתוך מעי ר"ת מדות עצני' ידיעה כי זהו עיקר הכוונה בלימוד תורה לשמה שתביאני לידי מעשה ומדות ישרות וידיעת התורה ס"ל : **א"י** ואל תגל כו' ע"ד אשרי נוצרי עדותיו ק"ם בכל לב כו' בכל לבבך בשני יצריך כו' · אף לא כו' בדרכיו

מצר שלא מה יוסי מיומים והשיב לו מה גבר מגופרין כי המין
הי' דעתו שהיו רצוי להיות שימוי ביוס זה מכל הימים והשיב לו
דבדידך מי ליכא שימוי מסאר גברי אלא דמרי צבי וזהו ואתדברה
בעדותיך כו' ככ"ל · א"י ואתדברה בעדותיך כי מדרך החדש
בעברו עבירה ובא בקריאת התורה לזה הדבר הוא מתביים
כמו בגרייפס שהגיע ללא תוכל וכמ"ש בס' חסידים כתדומה
שלא יקרא לחדש דבור שחשוד עליון ע"ש ומשם לכי אתדברה
בעדותיך שהם נגד מלכים לא ירבה לו נשיש כו' אף שנתגלה
טעמן לא נשללתי ועי"ז זכיתי שנתגלו לי טעמי המצות ·
מו **ואשתעשע** במצותיך אשר אהבתי שנוד' לי טעמם ואתובי'
הם לי עי"ז ולשעשוע לי לך בפני אחר שלא
יכשל ואשיחה בחקיך לכי לומר שהם חקים : א"י ואשתעשע
במצותיך כו' כשנתנו עושים מצות הסם ואין מקום לקטרוג
השטן בר"ה יו"ט ואשיחה בחקיך שהשופר הוא חק בלתי טעם
כמ"ש מוהר"ם ז"ל כי חק ליסראל הוא כו' ע"ש :
א"י ואשתעשע במצותיך עם נווי שלך שנשתעשע ואתענג
בשבת בדבר אשר אהבתי כי כל מה שאהוב לאדם נאשב
לו לעונג שבת וכמו דאמרינן בגון כסף דברכנת :
מח **ואשא** כפי כו' ואשיחה בחקיך כי גם שביתה מדבור צריך
כאשר התרכנו בזה רק בתורת ה' יביע וידבר וזהו
ואשיחה בחקיך : א"י ואתהלכה ברחבה פסיעה גסה לדבר
מצוה וזהו כי פקודיך דרשתי וזהו נדו נעדימו שהיו אומרים
להניח גוזלות ולא לדבר מצוה ולא יכלו לילך פסיעה גסה וזהו
מלכה ברחובותיהם : לעיל

אות זיין

סט **זְכֹר דָּבָר לְעַבְדֶּךָ עַל אֲשֶׁר יִחַלְתָּנִי** : נ **זֹאת**
נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי : נא **זֵדִים הֱלִיצֻנִי**
עַד מְאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי : נב **זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ**
מֵעוֹלָם יְהוָה וָאֶתְנֶחָם : נג **זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים**
עֹזְבֵי תוֹרָתֶךָ : נד **זְמִירוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי** :
נה **זָכַרְתִּי בַלַּיְלָה שִׁמְךָ יְהוָה וָאֶשְׁמְרָה תּוֹרָתֶךָ** :
נו **זֹאת הָיְתָה לִּי כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי** :

מט **זכר** דבר לעבדך כו' ידבר על מרחה יחזקאל בעבור שלא
יתייאשו עצמם כמ"ש בזוהר וזהו זכר דבר שהוא לעבדך
על אשר יחלתני ר"ל כי ע"ז יחלתי ולפורקנך סבירת ה' :
א"י זכר דבר לעבדך על נוסף כו' ע"ד הכוכח כו' עד שיסב
בתחלת היסיבה ויסירם מלבו כן שמעתי וזהו זכר דבר
לעבדך נוסף לאשר יחלתני בתחלה : **או** זכר דבר לעבדך
שתזכיר שהדבר שתני עושה בו המנו' הוא שלי וגריך תני לבקש'
זו על אשר יחלתני ע"ד מי הקדימני כנ"ל :
זאת כו' דבר זה הי' נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני
שתין לתנו עוד נפיה ולא יודע עד מה ולזה · נא **זדים**
הליצוני כו' ומחרפים חיתנו ועקבות משיחנו אך מתורתך לא
נטיתי כמ"ש בזוהר · **לוי** ג זמן התורה לא היינו יכולים לעמוד

אמרות טהורות

מצרות גלותינו · א"י וזדים הליצוני עד מאוד כו' זכרתי משפטי'
כו' העניין הוא עם מרז"ל העביר כל זרעו למולך פטור מזרעך
ולא כל זרעו ומהרם"ח ז"ל כת' בשם הסמ"ג וז"ל ויש בזה טעם
לתשובת המינין מפני שבחיתת ב"ד מפקפרין המומתין וזה
עשה כ"כ עבירה גדולה שתין הקב"ה רוצה שיהי' לו כפרה עכ"ל
וכ מוהרם"ח ז"ל דמזה יש ליתן טעם שהקב"ה רוצה שיהי' לכל תין מקום
עונשין מן הדין ולא"ע דקי"ל דחמור הוא י"ל דלא סבי לה
בכפרה זו ע"ש וכהיא דפ"ק דמכות שהי' הצדוקין חומרים עד
שיהרג הנידון ואתן קי"ל דהרגו תין בהרגין ומשום דתין עונשין
מן הדין והיינו כי היכי דלא למיסקל למיטרפסי' בהתי עלמא
ועונו שמור לע"כ וזהו כונת המקרות וזדים המיני' והצדוקי
הליצוני מל' ליצנות עד מאד · והוא על הדברים הנ"ל כל זרע'
פטור והרגו תין בהרגין · ועכ"ז אתי מתורתך לא נטיתי אלא
דפליגי דעת הטעם ממני עכ"ז אחזקה במעוזי · ומ"ש זכרתי
משפטיך מעולם ה' עוני לעתיד כי רב הוא ואתנחם ר"ל ותהי
זאת תנחומתי וכדברי הסמ"ג דהיינו כי היכי דלא תיהוי לי' כפר
ואותו במשפט החמור לעתיד תביא כנלפע"ד · א"י זכר תי
משפטיך מעולם ה' שהוא ע"י תחית המתים ואתנחם כי ע"כ
בניס אנחנו ולא עבד שמכרו רבו . וזהו כמי זדים הליצוני כו'
מתורתך כו' לא נטיתי מעשה הנדקה החמור בתורה וגם ע"י
התורה אנחנו בניס למקום ע"ד כל המלמד בן חבירו כו' ·

נג **זלעפה** אחזתני מרשעים ע"י הרשעים שמלאה קונים
עי"ז נאבלנו גם עוזבי תורתך רק עוזב מ"ע
בעידנא ריתחא · א"י על הגלות · זלעפה אחזתני מרשעים
מסבת שהיו הרשעים וגם עוזבי תורתך והטעם כי זמירות היו
לי חקיך דמיון המובן · נד **זמירות** היו לי חקיך כו' יתכן כי
תמר הכ' והי' כנגן המנגן ותהי עליו כו' היות שתין השכינה
שורה מתוך עצבות והמנגן מביא קנת שמחה על החדש לכך
השכינה שורה עליו ממש דהמע"ה שמח מאד בהור"ה כמאמר
הכתוב שם תכבי על תמרתך מה שעשק בתורת ה' הביא לו
שמחה וזכה עי"ז להשראת רו"ק וזהו כ' הכתוב כמו זמירות
של המנגן שמביא שמחה כך היו לי חקיך תורתך שמביאני לידי
שמחה ותמר בבית מגורי כי המנגן לא יועיל ללב רעה כמ"ש
הכ' ושר בשירים על לב רע תמשל דברי תורתך היו לי לשמחה
גם בבית מגורי תל' ויגר תואב שהוא ל' תורת עכ"ז היו דברי
תורה לי לשמחה כ"ש עד שלא נכנס בלבי סוס יגון ופחד כנ"ל
בעזה"י ותמר :

נה **זכרתי** בליל כו' יתכן על מה שתמר שהתורה היתה
משמרתו כזמר לחדש אחר ושלא יקשה ג"כ למה היה לו
לכתוב לזה ג' זכרתי בליל כו' ובעבור זה הוצרך לו לתתעורי
משיתי' כמשתרז"ל בברכות ע"ש כנ"ל בדרך דרוש ב"ה :
א"י זלעפה אחזתני מרשעים מסבת שהי' עוזבי תורתך
המתגרים בס ע"כ מפחדים מהם להתגרות אתם והוא ע"ד
עוזבי תורה וכו' והוא ע"ד מאמרי חדש מפחד כו' הוא בד"ת
כתיב לזה עוזבי תורה מפרשי 'מפחד תמים כפשטי' לבל ושומרי

תורה יתגרו בם · לעיל חלקי

נו חָלַקִּי יְהוָה אָמַרְתִּי לִשְׁמֹר דְּבָרֶיךָ׃ נח חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל לֵב חָנֵנִי כְּאִמְרָתֶךָ׃ נט חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדוֹתֶיךָ׃ ס חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיךָ׃ סא חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּרֻנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃ סב חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ סג חָבֵר אֲנִי לְכָל אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וּלְשֹׁמְרֵי פִקּוּדֶיךָ׃ סד חַסְדְּךָ יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ חֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי׃

נו **חלקי** ה' אמרתי כו' נראה ע"פ אמרס ז"ל לדיקים ממונס מביא עליהס כו' והוא מסוס שהוא הכסר מנוה דעניות מעביר את האדם וכו' וזהו כ' הכתוב חלקי מל' תרז"ל הסמח בחלקו וזהו חלקי ה' אמרתי ר"ל אמרתי לעון חיכוב כמו וה' החמירך. והטעם לאמור כדבריך: **א"י** חלקי ע"ד שכתבו עשה רצונך דהייגו דברים גופניי' כרצונו וע"ד בכל לבבך וזהו חלקי כו' דהייגו חלקי הגוף אמרתי לאמור לאמה והוא דברך והבן זה: **או** דקאי על ג"י כי רצו עבדיך כו' ולא כדי לאכול מפרי' רק לאמור דבריך מנות התלויות בארץ: **א"י** חלקי כו' ר"ל בעבור חלקי דהייגו הגוף הגוף ה' אמרתי דהייגו ס"ל כי עי"ז יבא לאמור דבריך דמתוך שלא לאמה בא לאמה: **א"י** חלקי כו' ע"ד ואיש את קדשיו כו' דאבר תוספת חיכה בהאי עלמא אמכם הנדיקים הגמורים אזי גם התוספת מסתרים לעה"ב ולא יאכלו בעה"ז ממנו וזהו חלקי ה' אמרתי ר"ל התוספת שהוא חלקי ה' אמרתי לאמור להמתין כדבריך: **א"י** חלקי כו' כי אומר מנוה צריך ליזהר שתהי' מצלו ולא מצל גזל כמאמר הכ' לחי ה' תוכח מספט כו' וע"ד אמריגו ונקרב בעל הבית דהייגו שעיקר עסקיו בצרכי הגוף שהוא הבית לאמה עכ"ז ונקרב אל כו' והוא ע"י שמחזיק את"ח בזבולון אך לימתי אם לא שלח ידו כו' דהייגו שהיו עושה דבריו מהגזל והוא רמז בחמד וזהו מאמר הכ' חלקי במה שהוא חלקי ה' זה אמרתי לאמור דבריך כ"ל: **א"י** חלקי כו' אמר ברכה ע"ד אל הקרי מהוך אלא מגרוך אפי' לעיל וסלחגו אל אדם כו'. **א"י** חלקי כו' ע"ד רק לחכם ידעתי כו' וזה כאמרך מנוה: **א"י** חלקי כו' חלק בגי' חמן וכאומר חמני רק לאמור שלא להחזיק בביתי דעשקן הכתוב כאלו הן ברשותו:

נח **חליתי** פניך בכל לב כמ"ש הר"ן דיש שהיגס מפקירים כרצוי וזהו בכל לב.

נט **חשבתי** דרכי אורחת רחיקת ע"ד התלבוך לאמר הגה כו' וגם בריב"ל אלא שים כו' סור מרע וגם חשבתי כו' ע"ד שכתבגו בתעגית סיקדים כו' עיין מג"א: **א"י** חשבתי דרכי לדבר הרשות חוזר ולדבר מנוה חשבתי לחזור למנוחו ר"ל:

סא **חבלי** רשעים מן הגיים אזי העמידו על ד"ת אף שתמיד אגי גזהר בדרכגן בתופן זה תורתך כו'.

סב **חצות** לילה אחר אכילת פסח כו' אבר אגי להתמגות עם

ירמיס אזי אבר אגי להזריזיס וירמיס ועוסיס סייג להרחיק לזה רק עד אזות ואח"כ אקום על משפטי צדקך כו' הדיגיס שגמצריס בגי בכורי כ"ל. **א"י** חשבתי דרכי ואשיבה כו' יתכן לפרש הכ' עס מה שהמעגו לפרש מאמרס ז"ל אס רוצה אדם שיסורין בחיס כו' דהייגו רוצה שלמון גרחין דברי כו' דהייגו שגדמה לו שיסורין בחין עליו אזי הגחיגה הוא יפשפש במעשיו ר"ל בדרכיו ומו"מ שלו פשפש ולא אזא שעושה מעשיו כדרך כל האדגלה רפו ידיו אזי יתלה הרפיון שגדמ' לו בביטול תורה שמעשה יגה"ר הוא להדמות לו כך לבלי ילמוד תורה ע"כ שמעתי וזהו כ' הכ' חשבתי דרכי ר"ל בעת שיגה"ר מרפה ידי אדם בחומרו הלא אלס אתה וגדמה לו כחילו יסורין בחין עליו אזי חשבתי דרכי איך עשיתי אילו היו מזדמן לפני דרכי הייגו משא ומתן ושאר בדרכיו ומתוך זה שאגי רוצה שאגי עושה מעשי כשדר מתוך זה אשיבה רגלי אל עדותיך. **א"י** חבלי רשעים כו' ע"ד בגעים אינם יסורין של אהבה וזהו חבלי כו' ועכ"ז תורתך לא שכחתי וע"ד אמרס שאבירך יקיימוה כו' ואל בינתך כו' וזהו חבלי כו' ועכ"ז תורתך לא שכחתי אף כי בדד ישב. והוא כי אזות ליילה כו' לבד היייגו בלי חברת השכיגי' ולא כן העוסק בתורה בלילי שכיגה שרוי' בגגדו. הענין אמרס ז"ל וזרחה לכם יראי שמי החיך מרוממים כאן עגוים אך עגוה תביא לידי ירחה ועגויים לבן בשבר והחגוים ידבר כו' ואתגן תבירין כידוע וזהו חבר אגי לכל אשר ירחוך כי דהמע"ה עשה עגמו עגי כאמור כי יחיד ועגי אגי כו' כמ"ש בזוהר. וגם לשומרי פקודיך ל' מספר ע"ד שגים וזכה כידוע בדרי הר"מ ז"ל.

א"י חבלי רשעים עודוני. הכוונה על ערב רב והם שעשו את העגל כמ"ש בספרי קודם אבל זולת זה תורתך לא שכחתי לא הייתי סובח כי אלמלא גשתברו לוחות הרחשוגו לא גשתכח תורה וסברון הלוחות בא ע"י מעשה עגל וזולת זה היתה התור' מתקיימת. **א"י** חבלי רשעים עודני כו'. יתכן עס מאמרס ז"ל בפ"ק דברכות כל שהקב"ה חפץ בו מדבקו ביסורין כו' ולא עוד אלא שאלמודו מתקייס בידו וטעס הדבר שאלמודו מתקייס בידו ע"י יסורין הוא עס מ"ש האר"י ז"ל כוונת מאמרס כל השוכח דבר ג' מאבחתו ה"ז מתחייב בגפשו דשכחה בא ע"י פגם הגפש וחטא ולזה כל השוכח כו' תדע שהוא מתחייב בגפשו והוא חוטא ע"כ דבריו ז"ל. וזהו לעגייגיגו כוונת הכתוב לעשות רצוך אלהי חפצתי ועי"ז ותורתך בתוך מעי תורתך משתמרת בקרבי. וזהו כוונת הכתוב בלבי צפגתי אמרתך שהם צפוגים ושמורים מהיות אלא אחטא לך כ"ל. וזהו טעמת דגירסת דיקוקוס מתקיימת היות שהוא הכל שגין בו חטא ואף כי יחטא אח"כ אין כח להבריח התורה שגשתרשה בתחלה והוא כדמיון בגד גקי שקולט הצבע ואף אס יפול אח"כ ליזה לכלוך עליו אין בו כח להעביר הצבע מכל וכל ולא כן כשקדם הליכלוך אין הצבע נקלט יפה ובמעט עברה וזהו כל שירבת חטאו קוד אח כו' אכמהו מתקיימ' ומצות ממילא בדבריגו הל"ל וזהו כ' רז"ל כי ידוע סיסורי

ממרקין עוונותיו של אדם מק"ו ממן ועין ע"ש ובהיות שהאדם
ממורק מחטא חזי תורתו מתקיימת כדמיון גירסא דיקותא
וזהו ולא עוד אלא כו' ר"ל נוסף על שכרו ירחה זרע כו' עוד
זאת שתלמודו מתקיים בידו וזהו תבלי רשעים ר"ל יסורין שהם
מגיעים לרשעים עודוני ר"ל הרבו לותי נוסף על השכר ומהו
תורתך לי שכחתי והן ממש דברי רז"ל ולא עוד כו' וזה עודוני
תורתך כו' כ"ל. וזה כוונת מרז"ל לתוקמי גירסא סיעתא דשמיא
ע"ד תלמלא הקב"ה תורייתא קא מודעת ליה והוה לי לתנויי ליה ותב
כו' כי מהיות חנות לילה תקוס ומתן דקתים בלילה תורייתא
מודעת ליה ואחר כי חנות לילה תקוס חזי סגי לי להודות לך
להתוודו לפניך כמו כשאמרו בטוב להודות לה' על אדם הרשעון
על משפטי צדקך ר"ל ע"י משפטי צדקך וכמו שאמרז"ל על
הלחות בשביל הלחות ומהיות כן מוכרח הדבר שתבלי רשעים
כן כ"ל. ומעתה טובה גדולה היא לי כי אחר תני שתני שותף
ואחר לכל כו' ולשומרי פקודיך לכל ירחתם ושימור מצותם
תני אחר כמאמר הכתוב לכן לחלק לו ברכים. א"י תבלי כו'
חנות לילה כו' הנה במערים הסליס קושי השיעבוד. וגם זכות
קבלת התורה תעבדון את האלקים על ההר הזה והנה עתה
בגלותינו תבלי רשעים עודוני לשון ריבוי קשה השיעבוד כי תני
קלפתי מעט ומהם עזרו כו' והנה עתה בגלותינו תורתך לא
שכחתי ושם היה על העתיד וכ"ש כאן ות"כ כמו שם שינתו
קודם שהסליס קושי השעבוד אף תני בגלות הזה דהיו
חנות לילה תקוס הוא הגלות הנקרא לילה ותקוס ע"ד קומי
מעפר. ולפ"ז רצוי להודות לך על משפטי צדקך שהן גורמין
קדימת הגאולה. א"י תבר תני כו' כי תפי' ברשע יש לקיים
ותבבת לרשך כמוך חלק טוב ניון שבו ויבנה החלק הרע וזהו
תבר תני לכל דייקא תבר ירחוך:

סד חסדך ה' מלאה תרץ קשור הדבר ברחה עם תמרי' בכ'
שם תמריתי מעה כו' ע"ד שתרז"ל לא היו דוד רצוי
לאותו מעשה וכתבו המפרשי' משום דעברו חז כבר רוב שנותיו
חלה כדי להורות תשובה שהקיש עולה של תשובה והברס"ג
ז"ל כתב דעולה של תשובה היינו דעולה מכפרת על הרהור
עבירה על רוחכם וחטאתו של דוד לא היו' כמי רק במחשבה
שבקש לעשות דלמפרע שנהרג חורי' היתה מגורשת אך במחשב'
חטא ע"ם וידוע תרז"ל בכ' ולך ה' החסד כו' דהחסד הוא
שמשלם כמעשהו ולא על המחשבה וזהו כ' הכ' דתרז"ל רגלי
חסידיו ישמור כיון שעברו רוב שנותיו כו' וזהו שם תמרתי שתני
תחשבתי לכתורה מעה רגלי ע"ד רגלי חסידיו דנכשל בחטא
אחר רוב שנותיו אך חסדך ה' בלתי לעולם על המחשבה יכפרני
וזהו התכת הכתוב חסדך ה' מלאה הארץ וא"כ נשאר הכלל
דעברו רוב שנותיו בחזקתו וא"כ תקיך למדני דתרז"ל תיתי לא
נתגלו טעמי כו' וזהו לא שייך כמי שעברו רוב שנותיו.

א"י חסדך ה' מלאה הארץ. העוסק בתורה בלילה חוט של
חסד משוך עליו ביום וא"כ ע"י החסד מוכח שעוסקין
בתורתך בלילו לזה תקיך ע"כ תקיך למדני מה שפגמתי ותתקן

וכדברי הזו"ק בפ' זו סודע מליו כו' וכמ"מ בפסוק חבלי רשעים כו' חבות לילה כו' ל'.

א"י חסדך ה' מלאה הארץ כו' ע"ד שכ' מוהרש"ם ז"ל כי חיות הכח מימי לא רמיזי שועל חבוי כו' ומפרשים וזהו חסדך ה' מלאה הארץ ולמה נגרע לזה אין לחי מהדר ומבקש רק חקי למדני ולא מהדר אחר מלאכתי ומתפרש על בעור. אות טית

סה טוב עשית עם עבדך יהוה כדברך: סו טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האמנתי: סז טרם אענה אני שגג ועתה אמרתך שמרתי: סח טוב אתה ומטיב למדני חקיך: סט טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצר פקודיך: ע טפש כחלב לבם אני תורתך שעשעתי: עא טוב לי כי עניתי למען אלמד חקיך: עב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף:

סה טוב עשית וכו' התורה נקראת טוב כידוע והתורה שעשית עם עבדך ה' כדבריך לפוקי שמעתתא להלכה כמ"ש וה' עמו שהלכה כמותו וזהו ה' כדבריך ע"ד ההולכים בתורת ה'. או טוב כפשט' וע"ד הנ"ל.

א"י טוב עשית כו' הענין הוא עם אמריכו בפי' הכתוב רשה למדתי תתכם חקים כו' ורז"ל דרשו מה לחי בחנם וגו' כי הענין הוא שדיבורו של אדם אם הוא במחשבה טובה הוא הדברים חיים וקיימים כידוע כי המחשבה הוא חיות ורוחניות הדבור לזה השומע הדברים הללו ונכנם בחוזיו הדבורים הללו עם החיות שבו מחשבה הטהורה הזו תעוררו הפעימות לתשוב' וזהו משרי העם יודעי תרועה ר"ל יודעיכמו ויודע בהם כו' ל' תוכחה שמוכיח בתרוע' כי כשמכוין לבו בתקיעתו הזו הרוחניו' הזה של תרועה ותקיעה תעיר לב העם להשיב ישראל לאביהן שבשמים ולא כן הדבר שלא לשמה שמחשבתו בלתי טהורה לא יעיר לב העם ולדרכה לפעמים דבוריו שים בהם חיות בלתי טהור יקלקלו לשומע והנה הקב"ה כל דבריו חיים וקיימים ולזה אמר מסרע"ה רשה למדתי תתכם כו' בפיים טהור כי זווני כו' לזה ים לכם להתעורר להשובה וקרוב לזה שמעתו בשם מוהר"י ז"ל בכוונת המשנה ומה דוד מלך ישראל כו' שלא שני דבריו בלבד דהיינו בלבד בלתי פעימות עבדפ"ח נלמד מזה דהמדבר דבר ירשה במחשבה טובה וקדושה ייטיב לב ישראל השומעים וזהו כוונת הכתוב טוב עשית עם עבדך ר"ל ע"י עבדך עשית טוב בעמך והוא מהיות זוכיתני שה' כדברך שדיבורים שלי חיים וקיימים כדבריך ג"ל. א"י עם מאמר הכ' כי חדש אין נדיק בארץ אשר יעשה טוב כו' והכוונה לעשות המצוה בתיקונה וכל כוונותי' כאשר צוה ה' ע"ז לאדם לעשות רק ה' יגמור בעדנו כל הדברים שמרמזת המצוה כמ"ש בזוהר ע"פ ומעשה ידיהו כוננהו כו' וכמ"ש בכתוב ואנחנו לא נדע מה נעשה ר"ל מה שנעשה אנחנו לא נדע סודי הדבר רק עליך עיניהו שתתקן כל הדברים שהמצוה שאנו עושים מרמזת אף כי אנחנו אינם יודעים לכוין וזהו אשר יעשה טוב בשלמות ולא יחטא שלא יחסר מכל כוונותי והנה לעשו' המצוה כתקנה ע"פ הגלוח לנו ולחי"ם ביכלתיהו"ק סוד ה' ע"ש להשיג וזה ה' יגמור בעדנו והנה ידוע מאמר החכם אחד בכוונת תרז"ל דבר קטן הוא לחבי ורבה דהיינו שהו' דבריו של קטן דמשתעי דבר קטן הכל בדיני אדם משא"כ מעשה מרכבה שמדבר בכבוד מעשה הקב"ה לזה קראו דבר גדול דבריו של גדול עכדפ"ח. וזהו טוב עשית עם עבדך ר"ל עשית המצו' והטוב לא הי' ביכולתי לעשותה כתקנה רק אתה עשית עמדי ומעשה ידיהו כוננהו וזהו עשית עם עבדיך שאתה עשית עמדי ולא אני לבדי ומפרש הלא על הגלות יהבר רק ה' כדבריך דהיינו ע"ד הסוד וזהו דבריך דבריו של גדול או כפי פשטו' כדבריך שעות בסודות עמוקים כזה עשית עם עבדיך. או ע"ד גשמי' מאומר טוב לא נמסר לשליח וזהו טוב עשית בעצמך עם כו' וזהו ה' כדבריך עי"ז ניחח ועצר כמ"ש בפ"ד. א"י טוב עשית כו' ע"ד לשון יחיד בתכלי ולא יהי' לך ליהן פ"פ וזהו טוב עשית שטובה עשית לנו עם עבדך שדברת דבריך עם עבדך. או ע"י כ"ב עבדי למען לא יפרקו עול. א"י טוב עשית עם עבדך במדת העבד ליסראל ה' שיהוו עי"ז רחמים כדבריך ע"ל ומתורתך תלמדנו. א"י לדרכנו בעין דוד טוב עשית עם בחי' עבדך ואז התירון הוא ה' כדבריך ללא יתמרו עבדת דעלת כו'. או פשוט טוב עשית כו' משוש התירון ה' כדברך:

סו טוב טעם וכו' תרז"ל מ"ש לא נתגלו טעמי תורה שהרי ג' מצות נתגלו טעמן וכשכל בהן גדול הדור וכמ"ש הלשליך בפ' אם יפתוך חטאים אל תבא כו' שלא תכנס עמו בדברים ועשמים על פיסורי תורה רק אל תבא מגזרת מלך כי בתוך טעם ימצא לך מקום תחבולה שיוסר ובהוסר הטעם יבטל לך מן המצוה ע"ש. ומשם כ"ז בחיים אשר לא יתקע בלבו תמונת המצו' רק עפ"י הטעם. ומשא"כ בחיים המאמינן במצות בין ידע טעמם בין לא ידע אזי יגרע בהתגלות לו טעמי תורה דלא אזל בתר טעמא לבטולי מצוה מ"ו והבן זה. וזהו לעניותינו כ' הכ' עדות ה' נאמנה כשעדות ה' נאמנה אצל האדם אז מחכימת פתי ומגלין לו טעמי תורה וזהו ג"כ פי' הכ' שלפנינו טוב טעם כו' ומובן מלין:

סז טרם אענה כו' יתכן עפ"מ שמעתי בפי' הכתוב ולך ה' החסד כו' דהחסד הוא שהקב"ה משל' השכר להאדם כמו שנחשב בעינינו לאחר עשיית המצוה שהמצוה יקרה מאוד בעיני כל איש ישראל אחר עשותה ואפי' נותנים לו כל כסף וזהב שבעולם תמורתה לא יחליפנה ולא ימיר אותה משא"כ קודם עשייתו כשביל ריוח קל מניח מלעשות המצוה וחשב מה' הוא שנינו משלש שכר קל כמו שחשובה המצוה אצל האדם טרם עשותה רק כמעשהו כמו שנחשב אנחנו

אחרי שעשה אותה ע"כ שמעתי וזהו כוונת הכתוב טרם תענה
ר"ל קודם שמני עונה תפלה וד"ת אני שוגג ר"ל שאני עושה
דברים של שגגה לדחות המצוה בשביל ייטיב קל ועתה ר"ל אחרי
שעשיתי אותה אמרתך שמרתי ר"ל שאינני רוצה ליהנות לאיש
אחר אפי' בעד הון רב רק שמרתי אותם לי:

שם טפלו עלי שקר זדים וכו' ע"ד נדוק וכייתום שפקרו עבור
שמעם אל תהיו כו' איפקר פועל טורח . והענין
כי בודאי אנחנו מתמיהים בשכר ועונש אך לא יעבוד בעבור זה
ואפי' בעבור שכר עה"ב וזהו כוונת המשנה אל תהיו כו' וע"ד
שמעתי אני אמרתי לרוץ יגעתי ובודאי תמונה בשכר ועונש
אחד מי"ג עיקרים . וזהו טפלו עלי שקר זדים באומרם שאין
שכר כי בוטתי בכל לב תמוך פקודיך אבל באמת יש עונש ושכר:

א"י טוב עשית כו' השכר טוב הוא נאצב כדברי תורה ומצוה
גופא . או ע"ד כפי תהיה וזהו טוב עשית עם עבדך שהוא
במדרגה כדבריך . א"י טוב עשית וכו' כי ממדה טובה מעולם
לא חזר דה וזהו טוב כו' כדבריך והבן: א"י טפלו עלי שקר כו'
העניין עפ"י אמרינו בפי' הכתוב חללי רעות עודני ר"ל היסורין עודנו
לשון ריבוי והוא מסבת תורתך לא שכחתי ע"ד כי אתה עשית
וכ"כ הצדיק בדורותיו בא עליו ח"ו יסורין מאנשים שאינם
הגונים וכל שנאתם על הצדיק בעבור הבדלו מהם בעסקו
בתורה תמיד ואינו מסתווה להם במעשיהם. ומדרכם בכל לומן
בהיות הצדיק ח"ו נכשל בדבר קטן שבקטנים לעשות לגודות
מוטב ולבבר עליו מרורות לפי כי המון עם יעשו דבר זה כמה
פעמים וגדולים יניחו לדבר רק על הצדיק על קטן שבקטנים
ידברו ויגדילו הדבר . והוא מחמת שנאה שבלבם והוא ע"י
הפרדו מהם וכ"ז הוא ע"י תורת ה' כי אתה עשית וזהו כוונת
רעות לצדיק העם מגדליס ומרבים לותם והטעם שהוא מופרד
מהם וזהו ומכולם יצילנו ה' ויצילנו לשון הפרשה כמו ויצל כו'
וזהו טפלו שנתחברו או בפסטיה עלי שקר אפי' דבר שקר והוא
מהיות אני בכל לב תמוך פקודיך עי"ז בא השנאה . או טפלו עלי
שקר ר"ל לשוא ושקר דלא קאי הוא מה שנתחברו עלי הזדים
מהיות אני בכל לב כו' וכמ"ש האר"י ז"ל בפסוק סריס דפנוי
אבל הוא חגם ובפ' יגורו עלי עזים: או טפלו כו' שדברו עלי
שקר כמו שדרך העם לומר על צדיק שאינו תוכו כברו כשקר
שאין פיו ולבו שוין אבל באמת לא כן הוא כי אני לבי בפי ובכל
לב תמוך פקודיך:

א"א טוב לי כי עניתי כו' ע"ד תיזהו יסורין של אהבה כל שאין
בהם ביטול תורה וזהו טוב לי שיהיה טוב עה"ב לי כי
יסורין של אהבה הם להגדיל שכרו בעה"ב ומזה שהם יסורין של
אהבה למען אלמד כו' ואין בהם ביטול תורה . או עפ"י אמרינו
בב' שם כסף תלוה את עמי אם הכסוף נפסד להלוות לחבר
את עמי לעבודתי להוכיח רבים תזהר שיהיה את העני עמך
בכעשה ולא תתגאה באמרך ד"ת ברבים כי כ"ז שהאדם אינו
ברור לעצמו אזי טוב שיצפון בלבו אמרת ה' למען לא אחטא לך
בחיוב פני' ואמר לך כי בוחן לבות ה' לבד . והנה אמר הכתוב

אמרות טהורות

ולמוכיחים יעשם כו' ברכת טוב וזהו טוב לי ע"י אמירת ד"ת
ברבים תבא לי ברכת טוב אך בעת כי עניתי למען אלמד
להחרים חקיך . וגם בדרך פשוט שטוב לפני כי עניתי שאני
בהכנעה למען עי"ז אלמד כו' כנ"ל . א"י טוב עשית עם עבדך
יתכן עפ"י אמרם ז"ל על פסוק כאשר דברת להמור שמלאו
משרע"ה להקב"ה שכותב תרך תפיס כו' רשעים יאבדו ועכ"ז
הגדיל ה' חסדו וזהו כאשר דברת להמור . והנה בכל מקום לא
היה החסד גדול כל כך כשיעתר לה' על הרשעים ויעתר לו
כמו במרע"ה שהוא עצמו טען ואמר רשעים יאבדו ועכ"ז
הגדיל ה' חסדו ויעתר לו כאשר דבר ה' ולא כדעת מרע"ה
וזהו טוב עשית עם עבדך היינו מרע"ה הקרוי עבד ה' בעבדי
במשה עמו עשית טוב גדול ומפרש החסד מהו ה' כדבריך
שדבת אותו כפי שיעתך ולא כאשר חפץ משה רבינו בעצמו
בתחלה . א"י ע"ד שכתב הר"ם מלגזי ז"ל בפסוק ויכאס ה' על
הרעה וכו' דבר לעשות כו' כי ע"י הדיבור שיכך חמתו ובזה
מפרש ואזיל הכתוב אם תוציא יקר כו' דרשו רז"ל אפי' הקב"ה
גוזר גזרה הוא מבטלה ונתקשו בזה דמ"כ מאי כפי תהי' הא
עדיף ממש כשיכול ומפרש הרב ז"ל עפ"י הנ"ל דכמו שהקב"ה
מתנחם ע"י דיבורו ומבטל הגזרה כן ביד הצדיק לבטל ובא על
כרחו מאמר הכתוב כפי תהיה ע"כ דפח"ס ע"ש וזהו התכלית הכ'
טוב עשית עם עבדך ר"ל טובה גדולה עשית עם הצדיק ומהו ה'
כדבריך שהוא על נדר דבריך שמבטלים הגזרה כ"כ
צדיק מוסל : א"י טוב לי כי עניתי וכו' עם מה
שאמרנו בביאור הכ' כה אמר ה' נותן שמש לאור
יומם כו'אם ימושו חקים האלה כו'ל עם מ"ש מוהרש"ם ז"ל
בח"ק על מאמרם ז"ל לעולם קולו של גלגל חמה הי' נשמע
קולו על עיר כו' דהכוונה דהי' החדש טובה ברקיעית גודל
גדולת והעלאת העיר והי' סובר כי לעולם חוסן . אך ברקות
גלגל חמה שאורו רב ועכ"ז בלילה מחשיך כן יוחסך ח"ו רס של
העכוש"ז לעתיד ובפרט שהם מונין לחמה וברקותיהו החשכת
החמ'נראה שגם הגמשכי'אחריו יוחסך תורסוהטיפוך ליסראל
שמונין ללבנה כן יהי' אורם גם לעתיד ע"ש וזהו כוונת הכתוב
שהלה גדולת ותועלת יסראל וסברם בחקות שמים וארץ השמש
והירח כי כאשר השמש נראה שהוא רק לאור יומם וירח חקות
ר"ל קביעות שלה הוא לאור לילה אבל בדרך ערמו תהא גם
ביום כן הנמשכים אחריהם עכוש"ז ויסראל . וזהו אם ימושו
החקים האלה לפנות את תפקידם גם בית יסראל יחדלו כו'
אבל בהיות שאינם משנים תפקידם זהו תקות יסראל כי גלגול
חמה סימן לתיבות המונה של עיר והקיפוך הירח סימן ליסראל
שיאיר אורם מעט בגלות אבל לעתיד יוקבע אורם לנצח כי
ירח יכון עולם ועד . וזהו ביאור הכ' את חקיך אשמור אל
תעזבני כו' כי ברקות יסראל גודל הצלחת המונה של עיר סברו
ח"ו לעולם חוסן וממילא דאבדה תקות יסראל כי כשזה קם
כו' אבל את חקיך ר"ל עם חקיך והם שמש וירח חקות השמים
אשמור אנפה כמו ואביו שמר כו' שאל תעזבני עד מאוד . וזהו

כ' הכתוב טוב לי שתני מצפה לטובה וישועה כי עניתי בגלות למען תלמד תקיך : א"י טוב לי כי עניתי עפ"י תמרס ז"ל בת"ח היושב בתענית נקרא חוטא שבטל מן התורה תבל בדמני לעצורי נפשי נקרא קדוש תחר שתיכו מתבטל מהתורה וזהו טוב לי כי עניתי ר"ל מה שעניתי בגוף נפשי טעם הדבר לפני כי יקרא קדוש והוא למען תלמד חקיך ותיני מתבטל מתורה ע"י תענית לזה טוב לי כו' : א"י עפ"י תמרינו בכ' המאמר יתה עניותא לברתא דיעקב דהיינו ע"ה צריך להכניעה דעניות ולא כן ת"ת התורה מכניעתו . וזהו טוב לי כי עניתי הטוב שים לי בע"ה הוא מסבת כי עניתי שהייתי נכנע למען תלמד חקיך כ"ל : א"י טוב כו' ע"ד מסתרז"ל בתם' ברכות והוא הכה את הארי ביום השלג לתבר גזיזת דברדא ונחית וטבל . ופירשו כדי ללמוד תורה בטהרה כתקנת עזרא שתח"כ . והנה תרז"ל נשיתי טובה זה בית המרחץ כ"ל דהכוונה הוא על בית הטבילה דנקרא ג"כ רחיצה בתורה ורחץ את בשרו כו' בכל הטבילות . ולזה מרומז היטב בתי' טובה היפוך הטיתת בטומאה קרי ר"ל דנקרא רע לזה הטבילה זה שתה נאה לה להקרא טובה . וזה כ' הכ' טוב לי ר"ל על טהרת הטבילה ידבר וזה טוב הי' לי כי עניתי דהיינו בגזיזת דברדא שהוא סיגוף לתלש וכל טבילה בקור עכ"ז לא בטלתי הטבילה וזהו טוב לי גם כי עניתי ע"י הטוב דהיינו הטבילה וטעם הטבילה תף כי זר הי' ולית בי' עבודה וקרומה הי' טבילה למען תלמד חקיך ד"ת . א"י טוב לי כי עניתי לשון הכנעה כמו מתנת לעמות ומתן יודע כי טוב הוא ההכנעה לזה תמר למען תלמד חקיך כי משתם וירח נלמד מדת הכנעה כי גודל תור השתם בת עבור עונה שהיתה כמו שתרז"ל הנעלבין כו' עליה' הכ' תומר ומוהבין בלתת השתם וכמ"ש המפרשים ז"ל .

א"י טוב לי כי עניתי כו' טוב לי כו' לפרש שני כתובים הללו נקדים תמרינו לפרש כתוב תחד שבתורה . נחית בחסדך עם זו כו' תל נוה קדשך . והנה הרב בפ"ד דיקדק על תתמר הכ' וה' נתן לת תן העם כו' דלפי דברי רז"ל שבכ"מ שנתמר עם לשון נבחי הוא ת"כ הכח בשעת רצון הוא הי' לו לקרותם בל' שבח ולומר לת תן ישראל עכ"ד הרב ע"ם ת"ם ביאורו תל דבר ותף תנו נתמר דכ"כ קשי' בתקרא זה דלמה יתמרו נחולי ה' עם זו ולא ל' חיבה וכבוד כדברי הרב ז"ל תקרא והוה' נתן לו' וגם תומרו בחסדך דמשתע שתמך החסד הי' הגחולה ושוב תמר בעוד דמשתע דבדין נהלם ונחלם וגם תומרו תל נוה קדשך דלטו ניהלם מיד לנוה קדשו והלא מתחלה ניהלם לטובת התרץ וקמת קמת דמטי ר"ל למיוקט והענין הוא עם ת"ם הרב ז"ל בפ"ד דרך מצרים ד"ת שהת דתיתת במדרש ויתמר ה' רתה רתיתי תת עני עמי הת"ד כי הוא ידע כו' וכן כשהיו ישראל במצרים רתה הקב"ה כו' רתה רתיתי זה רתיתי מעשה עגל תמר הקב"ה תיני לכם לפי המעשים העתידים כו' וכתב הרב נמיגו למדין דתף שיודע

שעתידין לחטוא עכ"ז לא ימנע הטוב ודן תותם בשעתו . וי"ל ע"ז מהא דתיתת בב"ר וכו תוניא תת כ"י כו' ומה שתמרת מה זכות יש בידך בהוניתך כו' הוי יודע שבשביל התורה שעתידין לקבל הן נגחלין הרי תוכח ממתמר זה שהקב"ה דן תת התדם על העתיד תך התירוץ לזה שבכלל רחמיו וחסדיו שהוא מתנהג עם בריותיו הוא זה שמסתכל בטוב העתיד ולא ברע וע"ם עוד מ"ש בכ' המדרש רתה שעתידין להמרות כו' דגדולה מזו שמעכו מיניתת ישראל ממצרים שמפליא לעשות מסדו בתם רותה שעתידין להרע ולהטיב כמו ישראל שקבלו התורה ונכשלו בעגל מזי תת הטוב יקבל ותת הרע לא ע"ם בתורך בדברי הרב . התורם מדבריו דיניתת ישראל ממצרים ע"כ היה בו מחסד תל דתי בדיעה תי בתר השתת תזלת ותי בתר עתיד לא היו נגחלין תי תזלינן בתר השתת וליתת לעון עגל ליתת נמי זכותת דקבלת התורה ותי בתר עתיד תרוייהו ליתנייהו ותין בהם זכות להגחל לולי חסדי ה' להיות בוחר בטוב ומתום ברע תפי' היכת דתרוייהו ליתנייהו בחד גברת ועם תחד . והנה כ"ז הוא לשתר ישראל תבל לשבט הלוי שבל השבט כשר היה ולא נמנע בהם דבר רע ממעשה עגל כמבואר בדרש"י על התור' ת"כ גחולתם היה בדין ובזרוע וזהו תתר הכתוב וה' נתן תת תן העם כו' ול"ק תקרא דנקט עם לשון לתפוקי שבט לוי דלא הי' בכלל החן שהי' חלף עבודתם והם לא היו בכלל הסיעבוד וכדתמרינן בעלמא דלוים לא תיקרי עם ע"ם תף כתן יתמר הכ' נחית בחסדך ר"ל על טוב העתיד ולא על הרע וזהו נחית בחסדך עם זו גחלת והחסד הוא כנ"ל לזה תמר עם זו גחלת ורמז בתיבת עסלהדבר תשר דברנו לתפוקי לויים דלא הוערכו לחסד הזה כי הנם בדין על העתיד שתין בהם עון העגל (ותף דלא היו בכלל הסיעבוד שייך בהו לשון גחולה כמו בכל מנות שהוזכר י"מ דלויים נמי תיתנייהו בהו כ"ל) . ותמר נהלת בעזך . והנה הרב בפ"ד נתקשה תמר שדנם הקב"ה על העתיד שיקבלו התור' ת"כ תפוקי גם מעשה העגל ח"ו יבא לזכרון כמ"ש ותירץ דמצד החסד הוא כנ"ל תמנם דברי הרב תינם רק על המדרש שתמר ודרש דמעשה עגל לא נזכר להם מסוסשיהו דן רק לפי שעה תבל בתמת נוכל לומר דעל מעש'עגל בלא"ה היכ' פירוק' כמו שתרז"ל יבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל לזה ניתת דשפיר דנם על העתיד על קבלת התורה ותי מסוס חטת העגל הלא ניתן לכפרה ע"י נדבת המשכן . והנה גם בל"ז דהקשה הרב מדין דעתיד מוכרחין תנו לדבריהו דהרי במעשה העגל תמר מסרע"ה לי נויתי תנכי כו' ות"ת תזל ליה קבלת התורה כיון דלמשה נאמרה וע"כ ת"ת לזכות קבלת התור' לפתמר רק בהחזיקנו בזה דעון העגל בת לכפרה ע"י נדבת המשכן ות"ת הדברות לכל ישראל נתמר והוי שפיר זכות קבלת התורה ליטראל . וכזה יבואר הכתוב ויתמר נהלת בעזך ר"ל שנהגתם בעזך ע"י עזך דהיינו תורה כמסרז"ל תין עוז תלא תורה והכוונה תלא הי' סוס זכות ותין מנהל לה מכל

זכות זולת עוד שעתידין לקבל את התורה לך דלא תיקשי דעל זכות זה נמי יש דברים בגו מעון העגל והיינו דתיקשי בתרתי ג' דתיירוכל לדוגמ על העתיד ע"י מעשה עגל וגם דהתגלו' העגל הוא דלמשה לבדו נאמר וה"כ משה רבינו לבדו זכה בקבלת התורה . לזה אמר אל נוא קדשך ר"ל דהיהול ע"י התורה הי'ואל כמו בשביל וכהנה רבות נוא קדשך דהיינו משכן וה"כ שנתכפר במשכן עון העגל נשאר זכות התורה בתקפה ובחזקתה וזהו נהלת בעוך אל נוא קדשך כדבר האמור דע"י המקדש שפיר זכות התורה הוי לכל ישראל וגם שפיר דנס על העתיד . ונבא לבאר גם ריש דקרא נחית בחסדך לדרכינו מלבד מש"ל לפי הפ"ד . לדרכינו יאמר עם מ"ש לפ' הכ' ולך ה' החסד כי העניז כל צדקה וחסד שנינו בחית לא לנו ה' לא לנו כ"ג לך ה'הצדקה כמאמרס ז"ל תן לו ושלו שלא שנכ"ז הקב"ה משלם שכר טוב על הצדקה בלולו נתן החדש משלו . והנה תי' מעשה הוא לפעמים לשון קניז כמו ומעשהו בכרמל וזהו ולך ה' החסד בחית החסד והצדק' דנמי עיקרה חסד דהצדקה משתלמת לפי החסד שנה הכל לך כי משלך יתנו ולה' הארץ ומלואה ולי הכסף כו' ועכ"ז כי אתה כו' וכי לשון הלא שאתה ברחמיך עכ"ז תשלם לאיש כמעשהו ור"ל כמעשהו בלולו פי' קניגו ועפ"ד הכ"ל כ"ל לפ' גס כ' הקדוש נחת דיבר כו' בהקדש אמרינו לפ'מאמרס ז"ל בחס' שבת צרור האור דודי כו' לעפ"י שמיצר ומימר כו'משכול הכופר כו' איש שהכל שלו כיפר לי על עון גדי שכרמתי כו'.וים להפליא דמפי שייכות יש לתוכר זה שהכל שלו לכפרה דעון העגל והלא ידוע מאמר רז"ל בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו וכ"כ בהודאה ושבח רצוי לומר בהודאה מעין הישועה כמו בשירת הים ה'איש מלחמה וכדומה ופקח עיניך וראה אחר גודל ההבדל בין קודש הקדשים לחול כי יחטא איש לאיש ובקש שיחחול לו מדרך שיזכיר לו בבקשו מטו מדת טובו כי רחו' הוא האמור יאמר מחול לי על חיטו עון כי הלא עשיר גדול אתה הלא כדבר המשוגע ידבר וכ"כ כאן רצוי להזכיר בהודאה על כפרת עון גודל רחמי ה' והעברתו על פשע ומפי שייטי'דרוב גדלו שהכל שלו לכאן לך הדבר יפה לכלל יפוב עם הידוע מה לחיקח במדרש ויקחו לי תרומה מי שהכסף והזהב שלו יאמר ויקחו לי תרומה אלא כו' וכן דהמע"ה אמר בנחת המשכן ומקדש בימיו כי ממך הכל ומידך נתנו לך והנה כבר כתבנו לעיל דאמרי"ל יפה זהב המשכן ויכפר כו' והנה בודאי חסד גדול כי יתן איש לאלהיס כפרו בממון ונפ וראה במלכותא דארעא המריס יד ומורד במלך אחת דתו להמית ולא יועיל הון . ואם מלך של חסד הוא ויאמר לאיש הזה פדה נפשך מרדת אחת בממון מזי האיש הזה ימלא שמחה ברחוחו גודל חסדי המלך עמו . ואם יאמר עוד המלך לאיש הזה לך נא אל בית גנזי וקח מסי הכסף והנה לי הנה החסד זה הוא גדול ומשולל מאוד כ"כ בכפרת זהב המשכן על העגל כי הלא לה' אחרזולו הכסף וזהו כוונת המאמר שרצה להגדיל החסד כפרת העגל ולא תאמר מה חסד הוא הלא זהב האש כן מכפר לזה אמר איש שהכל שלו כנ"ל: וזהו כ' הכי אחת דיבר אלהיס אף שהקב"ה דיבר כל אחת יחיד אנכי ולא יהי' כו' עכ"ז שהיס זו שמעו אנכיו שמעו לשון הבנה כמו תשמע חלוס כאשר בחמת יס לטעון על מאמר המלין יוסר מסרע"ה לי נויח דהרי הסכס וטלוח בשליחותו של מקוס הלך לישראל ואמרו נעשה ונשמע . וגם ויוצו משה את העס לקראת כו' ומצות הגבלה וסוף ע"ז מביח עבדיס כמ"ש היפ"ת וזהו שהיס זו שמעו שנאנחנו הבינו שהוא כלישנא דסניגיון כמ"ש בזוהר על סימן דקדושה שמו"ת אלא שכלל כלס בלשון יחיד ולפ"ז אזדת ליה טענת לי נויח וה"כ מה טענה יש על עון העגל וזהו אף כי הדבר זה עון לאלהיס להדין על עגל עכ"ז ולך ה' החסד ע"י זהב המשכן אף כי משלך יתנו עכ"ז ריחמת על עמך ישראל מהיות כי כן דרכך ולך ה' החסד שאתה נוהג לשלם לאיש על כל הדברים שעושה בממונו צדקה וכדומה כמעשהו כאלו היה הממון קנינו כמ"ש לזה נא זהב המשכן וכיפר וזה מבואר ממילא גם ריש דקרא ואמר נחית בחסדך שנהגת בחסדך במה שעס זו גאלת והיינו החסד הכ"ל לשלם כמעשהו ומפרש ואזיל איך היה הגאולה מצד החסד לזה אמר נהלת בעוך מה שנאלתס ע"י התורה דלא תיקשי סתירה לזה מעגל ע"כ היה בסבת זוה קדשך זהב המשכן ואין זה כ"א מהחסד שמי שהכל שלו כיפר לנו כרמי עון גדי כמ"ש . וזה מבוארים הכתובים שלפנינו ואמר טוב לי כי עניתי ר"ל בעת שהייתי מעונה במצרים ויענוגו ויתנו כו' הי' נא לי טוב הגאול' מה' שו עניתי שהקב"ה ענה לתפלתינו כמאמר הכתו' ותעל שועתס ונצעק אל ה' וכדומה ואמר שהיה טוב לי מהיות כי עניתי לתפלתי וכ"ז נא לי זכות למען אלמד חקיך אלמד הוא עתיד שתקבל התורה אף טוב לי כו' מה שהיה טוב לפני לאחוז בסברה זו שהתורה לי ניתנה ולא למסרע"ה לבדו וזהו טוב שהיה טוב לפני לאחוז בזה לי משפטי נדקך דלא יאמר מעל העגל היה מסיבת אלפי זהב וכסף שנתתי לנדבת המשכן כאמור לעיל כנ"ל :

אות יוד

מג יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי הֲבִינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֹתֶיךָ :
מד יְרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ כִּי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי : מה יָדַעְתִּי
יְהוָה כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ וֶאֱמוּנָה עִנִּיתָנִי : מו יְהִי נָא
חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרָתְךָ לְעַבְדֶּךָ : מז יְבוֹאֻנִי רַחֲמֶיךָ
וְאֶחְיֶה כִּי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי : מח יֵבֹשׁוּ זֵדִים כִּי שֶׁקֶר
עִוְּתוּנִי אֲנִי אָשִׂיחַ בְּפִקֻּדֶיךָ : מט יָשׁוּבוּ לִי יְרֵאֶיךָ
וְיֹדְעֵי עֵדֹתֶיךָ : נ יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא
אֵבוֹשׁ :

מג ידיך עשוני וכו' על המילה ידבר אחר כי אתה עשיתני ג"כ הבינני כו' כי אילו היית חפץ בכך ה"ל לברואת כך . או ידיך עשוני וג"כ הבינני דלמה נאמר אשר הוצאתיך כו' ולא שעשיתיך . או ידיך ימין ושמאל ע"ד רמה שמין העולם

העולם מתקיים שיתף מדה"ר למדת דין וזהו ידיך שניהם
עשוני ויכוננוני שהעולם מתקיים וגם עשוני כי מכל עשיה
כתיב שניהם .

עד **יראיך** ירחמוני וישמחו כי הצדיקים שמחים כשזוכים לירחה
ע"ד וגילו ברעדה שזה גופף פוף גילה שלהם
ומר רז"ל הרוחה דוד בחלום יפה ליראה וזהו ירחמוני
מותם שעתידים להיות ירחים ירחמוני בחלום וישמחו וזה :

עה **ידעתי** ה' כי צדק כו' . ש **יהי** נא חסדך כו' . כ"ל ביאור
הכתובים בהקדם ממרינו לבמר הכ' בידך תפקיד
רוחי כו' והוא ידוע עם מאמרם ז"ל יסורין ממרקין עונותיו של
אדם וענין פירוק היסורין הוא מהיות שמציתין הכנעה בלב
פחדם וכבר תרז"ל בוא וראה כמה גדולים נמוכי רוח כו' שהרי
בזמן שבהמ"ק קיים אדם מקריב עולה כו' אבל בהכנעה הוא
אומר זבחי כו' כאלו הקריב כל הקרבנות כלן וע"ש בזוהר"ק
לזה היסורין שמציתין הכנעה בלב אדם כמאמר הכתוב וה'
תפץ דכאו החלי כו' לזה ממרקין כל עונות כאלו הקריב
כל הקרבנות ע"י הכנעה וזהו מאמר הכתוב יענך ה' ביום
צרה ר"ל עם היום צרה ויענך מל' מענת לעונות מפני ועי"ז
ישגבך כו' ויתכן שם אלהי יעקב כי ת"ח שגי ליה בהכנעת
התורה כמרינו בכוונת יפה עיותתן לברתא דיעקב וזה כוונת
הכתוב כי צריך הכנעה מהיות יקרא בשם אלהי יעקב דהיינו
ע"ה כ"ל:וכאשר חכמינו הגידו גדול ה'וסרת טבעתו של מחשורום
ממ"ח בניתים הרי שע"י יסורין נכנעו וסבו וזהו יענך ה'
בכ"ל והגה תי' יד נופל על עונש כמו יד ה' הוי' כו' וכמרינו
בכתוב ונחנו עם מרעיתו וצאן ידו ע"ד מאמרם אדם לשכר
וצאן לעונשים וזהו עם מרעיתו וצאן נקרא לילו העונש וידוע
כי תי' פקד הוא לשון מיעוט לפעמים כמו ולא נפקד ממנו כו'
והגה מעלת הכנעה כי רבה היא כ"כ לפני ה' מהיותה יתד
שבכל תלוי בה כל התמונה כמאמרם ז"ל כל המתגאה כאלו
עע"ז וכמ"ש בעל פ"ד בטעמו של דבר כי נעשה אדם מורם על
עמוה והמתגאה לדעתו ח"ו נעשה הוא כשני רשויות לזה
המתגאה כעע"ז והסיפך מדת עמוה מורה על התמוך ואחדות
כמאמרינו בכתוב שכן ארץ ע"ד מאמרם ז"ל שוכני עפר שנעשה
שכן לעפר גם כאן יאמר שכן ארץ ורעה תמונה ועי"ז תרעה
מצאך בתמונה ואחדות וזהו אמת מארץ תצמח חותמו של
הקב"ה אמת עבור כי אמת ואחדות אחד מילתא כי האמת הוא
יחידי ולא כן השקר יש לשקר בכמה אנפי כידוע וזהו אמת
דהיינו אחדות מארץ תצמח עי"ז שעושה נפשו כארץ ועפר
לכל יהי' ומעתה זהו התכת הכתובים בידך ע"י יד הס יד
היסורים והעונש עי"ז אני בא למדת הכנעה ועניה והפקיד
ר"ל לאמעט רוחי שלא יהא לי רוח גבוהה רק נפש שפלה ורוח
נמוכ'זעי"ז פדית תוכי ע"ד והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו
כי זהו עיקר הפדיון כי לא לויב יוכל להרע לאדם אלא החטא
במ"ש האר"יזל בפסוק שריס ראפוני חנם ובפסוק יגורי עלי
עזיס ואמר טעם כי רבה היא מדות עמוה כ"כ מהיות שהיא

זמנים · ומזה מדרכנו יתכן עם הידוע מאמרם ז"ל אין ב"ד בפ
אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב ופירשו בו דאין הכונה
לדבר שכולו חייב מ"ו יבא מציא רק מומרו כולו זכאי וכולו
חייב בדור אחד מיירי והכונה שיהיה הדור על הופן זה שלא
יהיה תערובות טוב בדע רק הטוב יהיה בתכלית הטוב בלי שום
רע כלל והפיפך הרע לא יהיה בו שום חלק מהטוב כלל ·
וזהו עד שיהא כולו זכאי כו' כי אחר שיתפרדו כל פועלי און
ולא יהיה להם מחיה בקדושה אז יבא בן דוד כמ"ש על
פאמרם ז"ל אין ב"ד בפ עד שיכלו כל הנשמות שבגוף דהיינו
בירור הנ"ק מתוך הקדש בליעל ואחר שיובררו אז
יעביר ה' את רוח הטומאה מן הארץ והדברים עתיקים כידוע
לחכמי לב וזהו כ' הכתוב וידבר על גאולה העתידה במהרה
בימינו שתהיה נצחיית כי ה' יבנה בית וירושלים וזהו אלקיך
בקרבך בל תמוט והכוונה שלא תוסיף ליפול ובל תמוט ואמר
פימתי יבוא עזרה יעזרה אלהים לפנות בוקר אחר שיפנה הבקר
כמו שפנין אר"ע ואמם קופות ר"ל שיפנה ויסיר הבוקר דהיינו
הקדושה וכמ"ש ויהי ערב ויהי בוקר מעשיהן של צדיקי'
כו' וכמ"ש על אמרם ז"ל אני יבא בן דוד כו"ל אבל לדרכנו נאמר
עם מאמרם ז"ל ויתיצבו בתחתית ההר כו' שכפה עליהם ההר
כו' מכאן מודעה רבה כו' אדר קיבלו עלייהו בימי אחשורוש
כו' והנה כת רחשונים הקשו אמודע' זו מהא דקי"ל בנדרים
נדרי מוכסין צריך שיבטל בלבו וכאן קבלו ישראל גם בלבן
ויתירלו עלה בחדש ירחה לעיניהם ולא ללבב אזי הוסיל ועל
מחשב'הלב אינו מנום צריך שיבטל בלבו דאל"כ הוי קבלת הלב
ברעון משא"כ לגבי ה' הרואה ללבב גם על קבלת הלב מנוסים
היו · ובזה מפרש הרב בפ"ד מאמר הכ' הלא כי אין אלהי בקרבנו
מצאוני כו' ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא שאחר כי
יתוודו ויאמרו על כי כו' יבוא אליהם עונש הסתר פנים מהביט
והלא אלהינו מרחם הצבים אך הענין הוא עם מדרש ז"ל
על הכתוב היש ה' בקרבנו כו' אם יודע מחשבות הוא נעבדנו
הרי כי פירשו רז"ל בקרבנו על ידיעת מחשבת לב האדם · וזהו
מאמר הכ' ואמר ביום ההוא כו' ברחותם ארת נפשם כי רבה
ותיקשי להו מדוע עשה ה' ככה הלא אית לן טעמא מודעא על
התורה וילמדו מזה להרשיע כי ה' לא יביט במחשבות ולזה ליכא
מודעא כו' ככת הרחשונים דצריך שיבטל בלבו · וזהו התכת
הכתובים הלא כי אין אלהי בקרבי דהיינו שאין בומן קרב לבי
ומחשבתי לזה מצאוני כו' דליכא למודעא מכוס דלא בטלו'
בלבם ואמר אבל האמת הוא ואנכי הסתר כו' על עון דע"ז
שקבלו בימי יהושע ע"ם בתורך בדבר הרב בזה · המורם מזה
דמה שה' יראה ללבב ויש ה' בקרבנו עוז ותעצומות לעם הוא
להקל בעונשם מטעם דע"ז נתחזקה טענת מודעא · והנה
רש"י ז"ל פי' בפה דאמרו"ל שערי דמעה לא ננעלו ולפי' מדתי'
שמעה וכו' אל דמעתי אל תחרש מדלא כתיב אל תחרים רק
אל תחרם משמע מוצטה אני שאל תחרם · ואף כאן יאמר הכתוב
אלהים בקרבה ר"ל יודע מחשבת' בחומה היפראלי' לזה מוצטם
אני כי בל תמוט והוא ע"י הטענת המודעא . אך יעזרה אלהים
לפנות בזה צריך אני להתפלל שיעזרה אלהים לפנות בוקר .
והוא ע"ד שאמרו רז"ל למה כשאלה אסתר לאחר מה אחר סוף
הלילה אף אסתר סוף כל הנסים אלא לפי דפריך עלה והאיכא
חנוכה ניתן לכתוב·הניחא כו'והנה בריש דקרא אמר שמוצטם
אני שבל תמוט והוא ע"י הטענת מודעא בחזקה
שאנס ארז"ל שעפ"כ הדר קבלוה בימי מחשורוש · וזהו יעזרה
אלהים שצריך אני בקשה שיעזרה אלהים לפנות בוקר כשפופה
לבוקר היינו סוף הלילה דהיינו בימי מרדכי ואלא אמר בוקר ממש
משום דאיכא חנוכה רק לפנות בוקר שפופה לבוקר כמו לפנות
ערב דהיינו שפופה לערב סוף היום ועדיין לא פנה לגמרי היום
דבעי הערב שמש כדאמר ובא השמש כו'כ' יאמר לפני' בוקר
שפופה לבוקר ולא בוקר ממש רק שפופה לבוקר לסוף הנסים
אזי יעזרה כו' דליתא למודעא וצריך בקשה על עזרה ·

או כלך לדרך זו בפירוש דריש דקרא אלהים בקרבה עפ"י
אמרם ז"ל שאלו תלמידיו את רשב"י מ"ט נתחייבו ישראל
שבאותו הדור כלי' מפני שהשתחוו לצלם כו' וכי משא פנים יש
בדבר הם לא עשו אלא לפנים כו' והכוונה דלבם היו לשמים
רק לפנים ולעין היתה השתחוואת' אבל לבם נכון הי' לה' וזה
פירשו הכתוב במזמור דחילת השחר ועל לבושי יפילו גורל כי
ידוע כי כל דבר הנגלה יקרא בשם לבוש כמו הלבוש הוא בגלוי
והלבם בפנים כאשר חכמים הגידו וקרא לנגלות התורה בשם
לבושין דאורייתא לזה גוף הלבם יקרא בשם לבוש מהיות הוא
הנגלה והשמה מסותרת ומקרא אלא דבר הכתוב על בריאת
אדם עור ובשר כו' תלבישני ולזה השתחוו'דע"ז סל"ל דהוי לפני'
ולא בלב יאמר ועל לבושי דהוי רק לבוש רע ועי"ז יפילו גורל
וידבר על הפלת פור וגורל דהמן ויועציו ·

וזהו מאמר הכ'על הגלות ישראל בימי המן דאין זה כ"ג מהיות
אלהים בקרבה לדעת מחשבה שלהם לשמים לזה
בל תמוט ומפרש ואזיל לימתי נהי' הדבר הזה בכל הגלה לא
היתה רק מסבת אלהים בקרבה . לזה אמר דעל הגלה זו אני
מדבר מה שיעזרה ה' לפנות בוקר בימי מרדכי וכמ"ש בהופן
הרמזון · המורם מזה בכל הגלות ישראל הי' בימי מרדכי רק
מהיות ה' בקרבם ומחשבתם נכון לפניו לזה לא עשה עמהם
אלא לפנים ועכ"ז הנה מקום אתי לפרש גם הכתוב הלא כי
אין אלהי בקרבי כו' עד"ז וידבר ג"כ על דורו של מרדכי והוא
ברחות הדור בתחל'כי יצא הקצף מלפני ה'והדת ניתנה בשושן
הבירה שאין זה כ"ג על עון דע"ז דכ"כ כמו שאחז"ל אדהוי קשיא
להו הלא זה לא הי' רק לפנים ולבם הי' לשמים לזה אמרו הלא
אין אלהי בקרבי וכדרך שפי' הרב פ"ד לפי דרכו דהיינו שלא
ידע ויבין מחשבתינו ח"ו לזה מצאונו הרעות הללה · ואמר הכ'
והאמת לא כן הוא רק ואנכי הסתר אסתיר כו'והוא עם אמרינו
במזמור דחילת השחר על הכ' אלי אלי למה עזבתני דל'עזיבה

מהי בעי הכא דעזיבה שייך בהם אין מריעין לחדש רק שאין מושיעין לו ומזכירין לותו בידיד נדריו וסייעו שכחה וסייעו עזיבה ולא כן כאן בידידים נגזרה הגזרה לעילא ונחתם עד אחר שחל משרע"ה לחל"ו אם בטוח הוא בהם כידוע במדרשות ותרגום אך הענין הוא כשחדש עושה פתגם רעה ולבו להטעיה הזי אם הקב"ה בעצמו ידין דינו אלא ית' בדימום וזכאי וקשוט כי הקב"ה יודע מחשבתו הטובה ובתרה אזיל ולא כן אם הקב"ה מסיר השגחתו ומסתיר פניו והדין נותן לב"ד דילו והם יושע יודעי' מחשבות שזהו בלתי לה' לבדו לזה יצא ח"ו חייב בדין וזהו הענין הי' גם כאן כי בתחלה הסתיר פניו הקב"ה ונמסר הדין לב"ד לבד לזה נגזרה הגזרה ואח"ז אחר גודל התשובה ודברי הכומות וזעקתם בתערותא דלתתא הי' תתערותא דלעילא והגבירו הרחמים עד ה' למשפט יחד לבדו ואז יצאו זכאין כי נידונו לפי המחשבה . וזהו מאמר מסתר המלכה בבקשתה אלי כו' למה עזבתני כי בחשת אתה לא עשית לי תמוהה רק כי הסתרת פניך וממילא הייתי נכשל כי נגזרה גזרת הדין מב"ד והייתי עזיבה ממש וזהו למה עזבתני . וכ"כ יורה הכתוב עוד במזמור הזה ואתה ה' אל תרחק ומוסד על מקרע שלפניו ועל לבושי יפילו גורל וע"ד שפירשהו למעלה ע"י לבושי לבד כי לא הי' רק לפנים ולבוש יפילו גורל המן ורעיו וע"כ אין זה כ"א מהב"ד יצא הדין לזה ואתה ה' אל תרחק כי אל דעות ה' ויכין דעתיהו ומחשבתיהו לטובה וזהו עצמו מאמר הכ' על דברת בני אדם על כי אין אלהי בקרבי כו' הייתי כי לא ידע מחשבות ח"ו לזה אמר הכ'אך שוא ידברו רק העניין הוא ואנכי אסתר אסתיר פני כו' וע"י הסתרת פני ממילא יצאו בזכות דין ב"ד לעילא. וזהו כ"ל טעם שקבלו היהודים בדור הזה דוקא עליהם התור' בנפש חפיצה כארז"ל קיימו מה שקבלו הדור קבלו עלייהו בימי כו' והוא מהיות כי ע"י הצלה זו אזי הסתה הוא דאיגלאי מילתא להו היטב כי יש ממש בטעם המודעת בראות' הצלת נפשם מיד חויב וא"כ הבינו שלא נעשה אדבר כ"א מהיות ה' בקרבם ודנם כפי מחשבתם שהי' לטובה וא"כ המודעת בתוקפה מהיות דליתא לקושית כת הקודמין דצריך שיבטל בלבו כי גלוי וידוע לפניו גם המחשבה לזה בתוקף הדור שנרחה להם בעליל הדבר הזה קבלו עליהם היהודים בנפש חפיצה להסיר המודעת אזי זהו הורחה כי יודע מחשבות ה' כי זולת זה אין מקום למודעת לזה הסכילו ועשו הדור הזה לקבל עליה' התור' כרצון נפשם מטעמי דכתיבנא דאיגלאי להו מילתא דצריך קיום מחדש כי יש ממש במודעת וגם לתקן אחר עיותו להחס פשע : ובזה הענין כ"ל לפ' ג"כ טעם על אחר תקנו מרדכי וחכמי הדור בימי פורים משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. והנה מתנות לאביונים כ"ל הטעם פשוט שדבר בעתו הוא ובג"כ לכפר על קלקול הדור בעת היות על עונהשתחוה' לצלם דנ"כ אחר עבודתו נגזרה הגזרה כמשארז"ל . והוא עם מ"ש הרב בעל פ"ד להמליץ עבור דניאל שהסיח עצה לנ"כ על מעשה הצדקה חטאך בצדקה פרוק כו' וחז"ל התשובו לדניאל

ע"ז כי ביכום קצירה כו' והרב הנ"ל כתב דכוונת דניאל היתה בזה לבטל מזימת יועץ הרשע הזה על ישראל . והוא דבמה שגזר על ישראל להשתחוות הלא כבר ידע כי עם ה'אלה ונצטוו על ע"ז ורשע הי' אבל לא סכל והחיך הריח ד נגד מ"ה הקב"ה אך הרשע הזה בא עליהם בטענה אחר ישראל בעצמ' נכשלו בה מימי קדם . והוא עפ"י אמרס ז"ל שובבה העם הזה משובה נצחת כו' תשובה ניצחת הסיבו ישראל שבחותו הדור לנביא מה עשו נתקבצו עשרה בני אדם אצל הנביא ואמרו עבד אמכרו רבו ואמה כו' כלום יש לזה על זה והשיבו דארז"ל מ"ד כ"ע עבדי עבד שקנה נכסים כו' ובחותה טענה עצמה החזיק הרשע הזה לומ'דכיון שגלו ישראל בין האומות אזי כבר הותרה הרצועה להם לעבוד ע"ז כעבד שאמרו כו' דאין לזה ע"ז כלום אמנם מלבד תשובה חז"ל עבד שקנה נכסים כנ"ל עוד דברים גבו דישראל נקראו בנים למקום ולא יתואר בבן הפרדו מעל אביו ע"י שום דבר בעולם לעולם שמו עליו יקרא . ומעשה הצדק'תעיד ע"ז דישראל נקראו בני'עפ"י שאלת טורנוסרופוס הרשע לר"ע אם אלהיכם אוהב עריות הוא שמא לעבד כו'אחרב' משל לבן כו' ע"כ הרי כי לא תכון מנות צדקה רק בהיותינו בתואר בנים וזהו עצמה כוונת דניאל שאמר לנ"כ הרשע חטאך בצדקה כו' להוריהו גודל תועלת הצדקה כי רבה היא וע"כ אין זה רק מהיותינו בנים וזה בטלה מחשבתו אחר אחד על היהודים שהם עבדים ועי"ז רצה שיסתחוו לצלם ותופר עצת הרשע עי"ז עכ"ד הרב בשינוי לשונו וקיצור דבריו . ומעתה זהו עצמה טיבם תיקנו מתנות לאביונים בפורים מהיות כי תחלת הגזרה הי' על עון ע"ז דנ"כ אחר השתחוו לפנים והנה אחר שכל טענתו הי' מחמת הבינו שנקראו ישראל עבדים ואין מקום לטענו עבד שאמרו כו' לזה ישראל שבחותו הדור שהשתחוו לצלם ולא המרו את דברו אף דלא עשו אלא לפנים עכ"פ לפי המעשה לפנים ניכר ממעשיה'שהודו לדעתו הרשעה עבדים המה ואין ממש בטענה דעבד שאמרו רבו וכו' . לזה אחר התשובה והגאולה תיקנו מרדכי וחכמי הדור מתנות לאביונים לתקן המעוות הנ"ל אחר בתחלה נגזרה הגזרה עבורו . אמנם משלוח מנות כו' אחר הוא להרבות השלום ורעות בין אדם לחבירו כידוע לכאורה מה טיבו בימי הפורים דוקא אמנם עם אמרינו הנ"ל גם זה יצא לכלל יפוד בהקד'אמרינו לפ'הכ'ובאו' על פסוק היש ה' בקרבנו אם אין אם יודע מחשבות הוא נעבדנו ואם לאו כו' הביאו הרב פ"ד כתבנוהו לעיל ולכאורה יפלא דמה טיבן של ישראל לחקירה זו ולדרוש במופלא ובמכוס' עד שבאו להלות עבודתם לה' זה אם יודע מחשבות הוא ומאי כ"מ להם זה לעבודתם והרי בקריעת ים סוף נ' ויאמינו בה' כו' הרי כי אז נתקבצה התמונה בלבם ומה זה שחזרו כאן לחדש דבר ידיעת מחשבה ולהלות עבודתם על הנאי זה והנראה בהקדם מ"ש בעל כלי יקר בפסוק ויקרא אם המקום אסה ומריבה על ריב ב"י ועל נסותם כו' וכתב הרב דעניין הריב היינו שרבו ב"י בינם לבין עצמם ולא על ה' וזה אסה ומריבה על שני

עונות הללו על ריב דברי ריבות שהיו ביניהם ועל נסותם כו׳ וגם זה לריך יסוד דמ״ש שנכשלו בשני עונות הללו בהדי הדדי מהלוקת ונסיון ר׳ למנס העניו נרחה עפ״י מ״ש חכמי המוסר וביחוד ד״ז הגאון חסידא ופריסא בעל שלה״ז בעניו תרי״ג מצות שניתנו לנו עדת ישרחל · ות״ח לחדש לזכות לנועם עליון כ״ח בקיומם כולם רמ״ח מ״ע ושס״ה ל״ת בהזהר · ואיך יצוייר זה שיקיים החדש כל המצות וגם כי מן הנמנע הוא דיש מצות הנוהגות בישרחל ולא בכהנים כמו תרומה וכדומה הנוהגים בכהנים כמה לחוין ומצות יתירות שריבה בהן הכתוב ואיך יבא החדש על הכליתן ורבים מגדולי ישרחל חשבו כי בחמת לא יוסלם החדש כ״ש ע״י גלגול פעמים ושלש עם גבר ושזהו מאמר הכ׳ תורת ה׳ תמימה ר״ל שבריכה להיות תמימה בלי חסור מצוה אחת ואיך יצוייר זה רק התירוץ מסיבת נפש שהנפש חוזרת ובאה לגוף שנית ושלישית עד יסלים חקו לכן ר״ת תרי״ג הוא הוסף רוחס יגועון · והכוונה דמ״ש להסלים התרי״ג מצות כ״ת בהוסף רוחס שבר יגועון · וזה מפרש הרב לוית חן מאמרס ז״ל בההוא גבר דאתא לקמיה דהלל וא״ל גיירני ע״מ שתלמדני כל התורה על רגל אחד בפעם אחת בלי גלגול · וא״ל הילל ואהב לרעך כמוך כי העניו בהיות ישרחל שרויס בתהב׳ ושלום אין כולם נחשבים לנפש אחד ושס זה מקיים מצוה זו וזה זו נחשב לכל אחד כאלו כולם קיים וזהו שא״ל ואהבת לרעך כמוך עכ״ל פמ״ח והדברים רחוין לאומרן לחנוכת הרב ד״ז זלה״ה לאמר כי בחפשרי הוא לכל איש מישרחל לקיים כל תרי״ג מצות בשלימות בלבדו ובפעם אחת ושזהו כוונת חז״ל במשנה דאבות כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד דבריך ביאור מה ען הדברים שיזכה להם ושהם התנה ולא פי׳ לבל העניו הוא עם הדבר האמור דאיך יזכה החדש לנועם העליון ואיך הוא בחפשרי לקיים כל התרי״ג מצות · לחנס בעשק תורה לשמה והוא ע״מ לעשות הרי בלמדו כל מצוה ומצוה לומד ע״מ לעשותה ומנפה מתי תבא לידי ותקיימנה וגם כל מצוה שמוזהרת לידו עושה · ע״כ הדברים שהיו עושה ען זה כ״ש מהיותו לחום לו שהמצוה היכה נוהגת בו ולא שאר מניעה וה״ו חשב לעשות מצוה ולחנס ולא עשאה דמעלה עליו הכתוב כאלו עשאה והלא זה היום בלמוד כל מצוה לשמה ע״מ לעשות הוי חשב לעשותה ולחנס ולא עשאה וז הו לאומרס שס יודע מחשבות הוא כי על שאר רבו ביום לבין עצמס ולא היו יכולים להסלים התרי״ג מצות ע״י שלוש כנ״ל ונשאר עוד התקנה ע״י המחשבה לשמה וזהו לאומרס שס יודע מחשבות נעבדנו כו׳ והנה בעת ביסוד ישרחל נודע להס שהקב״ה יודע מחשבו׳ וא״כ יש לקיי׳ תרי״ג מצו׳ ע״י לימוד התור׳ לשמ׳ וירחקו השלום לזה הוצרך לתקן מלוח מצות רק נקדים עוד הקדמה אחת קטנה מ״ש הרב בעל נזר הקודש על אמרס ז״ל כשהיה ר״ע מגיע למקרא זה היה בוכה וה׳יסלח לה בשם הכתוב מדבר בחשאי שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפיר לה והיא לא ידעה ושוחה יין כו׳ ודקדק הרב מדוע בכה דווקא ר״ע על מקרא זה ואמר הגאון ז״ל עס הידוע כי ר׳ עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות והן הנה היו גלגול השבטים ונתפשטו על עון מכירת יוסף · ויש מהאומרים שר״ע היה גלגול שמעון אשר הגדיל לעשות בדבר מכולן שהוא השליכו לבור לזה תקפו יסורין רר״ע יותר מאחיריו והנה בעון מכירת יוסף מניעו להס זכות ומקרא מן התורה שאין פשט בידם כאשר יוסף בעצמו ניחם לאחיו ואמר אתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה כו׳ ולא גרמו שום רעה ליוסף ע״י מכירה ואדרבה על ידם גדלו המלך מצרים ובאמי עס רב רק המחשבה שלהם היה לרעה לזה ר״ע שברגים בעצמו שע תיר ליתן את הדין בשבר המכירה דיוסף כי הוא גלגול שמעון אך חשב בעצמו מליבה כנ״ל · אבל כשהגיע למקרא זה דתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך שליחה היה בוכה כי לפ״ז מצא ב״ח מקום לגבות חוב המכירה כי אף שאלהים חשבה לטובה ועלתה בידם בשר טלה עכ״ז המה חשבו ללא טוב עכ״ד הרב ז״ל · המורם מזה כי עון מכירת יוסף לא היה רק חטא מחשבה אבל לא נעשה פתע׳ רעה ע״י ומעתה עיניכו רואות כי עון מכירה דיוסף ועון השתוואה דכ״ב המה דבר ויפוכו · **הנה** התרכנו קצת לדע׳ מה זה ועל מה זה הפלה ה׳ חסדו עמנו בימי הפורים ולא יחשוב ה׳ מן השתוואה דע״ז הוחיל ולא עשו חלש לפניס וגם בתחלה מתי קשבר שבגזרה הגזרה והוא ע״י השתרת פניס והזניחם למשפט כי דיבק דלעילא ולבסוף מתי קשבר השביר פניס בעוב׳ עליהם ע״י התערותא דלתתא בתשובה ונוס ובכי וזעקת היהודים כי רבה עד למעלה רחם אלי ה׳ בעצמו למשפט יבא ולאור סוניא משפטם כאור נוגה ודגם לפי המחשבה כי טובה היא לפני המלך מלכו של עולם · ומעתה ניתנה רחם ונשובה לבאר האמרם אשר הבאנו ברחם אמרינו כי כאשרנו בעון מכירת יוסף ותתיש הנה אשר יש להפליא במאמרם הזה חדש דמועד פקד ה׳ עתה עון זה כי מה שלא זכרו בימים רבים שעברו מדוע עתה בא עת פקודתו : ועוד דהמדרש יגגד לכאורה למאמרם ז״ל שאמרו דבתחייבו עבור עון השתוואה לשלש דכ״ב · אמנם דחדש מיתרצא בחברתה דידוע ומפורסם לכל בעל דעה כי על כל צרה שלא בעונה ח״ו על ישרחל הוא עבור קטרוג הס״מ ר״ל ובפרט כאשר חכמים הגידו במדרשות רב הקטרוג אשר השטין בימי מרדכי בתורך · ומעתה יתכן דעל עון מכירת יוסף לא כי׳ פ״פ לקטרג עד הנה דתרתי תיתנייהו בידיהם עון מכירת יוסף ועון השתחוו׳ הנ״ל ואז בא בטענת ממ״נ על ישרחל ומעתה עפ״י סיגנון זה מסולקים שני הערות הנ״ל בידוע ממילא דעת לבנין נקל : **ועד״ז** יתישבו דברי ר״ח מפסוק זו הנסה כו׳ גוי מקרב גוי הטעין כפי שחזו״ל גוי וקהל גויס שעתידין לעשות מעשה גויס בשחוטי חוץ הרי כי גוי מורה על השתוותם לאומות וזהו גם כאן שהיו כגוי שעבדו ע״ז דכ״ל לא אבל לא עשו אלא לפניס וזהו מקרב גוי שהוא העכום״ז גם בקרבם לע״ז : **ועתה** נבא לדרשת רבי׳ בקום עליגו אדם ולא מלך זה המן כו׳ וצריך ביאור דמאי שייטי׳ דהמיס שטפוגו

לבאן

לכאן כנ"ל : והיינין עם דרשת הזוהר הקדוש בנאת ישראל ממצרים ישראל סבא וגם בפסוק הזה כמדומה שאמרו כן ישראל סבא · והוא עם הידוע כי ר' חסדים ויוסף היו מפולקים בדין אם סברו דיעקו להקל מכלל ל והוא לא כן ידמה דחומרי אביהם עליהם ויעקב נמי כשבטים ס"ל מדנפק ב' מחיות וכמ"ש את דבתם רעה אל אביהם · והנה כתבנו בכ' המדרש כי נמכרו בעון מכירת יוסף דמ"ל כי בתר מחשבה מזלת הוי מכירה דיוסף עון ומי בתר מעשה ליכא מעשה דע"ז דכ"ל אך התירוץ הוא דהשבטים נדקו בדין דיעקו להקל והוה"ר וכ"ל אין עון דע"ז נמי משום המחשבה וכמ"ש בכתיב כאמרתך לעבדך והנה הענין בהקדם עוד מ"ש הפ"ד ויזכור להם את בריתו כדי שיקרע היס והוא לשיטתם שפיר נקרע היס דלא מזיל בתר חומרי אביהם מפ"ל לשיטת יוסף ע"פ הרי כי בגולת מרדכי וקריעת יס סיף הוצרך ליתפס לעיקר כיעקב ושבטים והורה ה' כי הדין עמהם · וזהו התכת הכתובים לולי כו' והענין כי ישראל סבא יאמר בנאת ישראל סבא היה ח"ו רעה שהי' לנו סובר כשיטתנו יאמר כן ישראל סבא היה המן דמ"ל חדת גדולה לולי ה' שהי' לנו בקוס עלינו אדם זה המן דמ"ל חדת לריעותא ליכא אלו מכירה אלו ע"ז וגם אלו המים שעשינו בים סוף אך הי' לנו ה' כשיטתנו ועי"ז נאה לנו הנאה :

ועתה נחזור לרשת המאמר שהתחלנו ר"י פתח כו' מהכא זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל אלו הנסים ולדרכנו אפסי ארץ בימי מרדכי ואסתר והוא כי זכר חסדו בלתי לעשות על המחשבה ואמונתו התורה לכך רמז כל אפסי ארץ בימי מרדכי [לבית ישראל אלו הנסים ולדרכנו קאי על השבטים] וזהו זכר חסדו ואמונתו לאומה היינו דין ואמר חסד אך לאומה הוא התורה ועי"ז זכר חסדו כי אמונתו לבית ישראל התורה ויצאו להקל לזה ליתפ עון מכירת יוסף וגם ע"ז בתר מחשבה אזלינן לזה רמזכל אפסי ארץ בימי מרדכי · וגם הודיע ה' ישועתו אלו חשבה תקות ישראל ע"י טענה דעבד שמכרוהו והוא ע"י לעיני הגויים גלה צדקתו כדניאל שגילה חטאך בצדקה פרוק אך לפ"ז יגדל עון ישראל שהשתחוו לזה אמר זכר חסדו כו' כנ"ל :

ועד"ז י"ל משרי נוצרי עדותיו עדות ה' האחדות בכל לב ידרשוהו שבלב הי' לשמים אך מ"ש תיקני עון דמכירה אז דע"ז לזה תירץ אף לא פעלו עולה כי מה"ת יהי' עולה להולכי בדרכי ה' אך על השבטים ידבר שהלכו אחר התורה להקל לא פעלו עולה וא"כ ליתפ עון דמכירה כנ"ל : **וזהו** ידעתי ה' כי צדק משפטיך בצדקה המשפט שלך שלא לעשות על המחשבה ולזה אין עושה על מכירת יוסף לחוד אף כי חשבו לרעה אך אמונה עשיתני בעון ע"ז דכ"ל מ"כ : **יהי** נא חסדך לנחמני כאמרתך לעבדך כלילו ניתנה להם התורה וילמו להקל ונדקו השבטים · **א"י** יהי נא חסדך לנחמני · יובן עם מ"ש מורה"ק שדוד לא חטא רק במחשבה וכתיב ולך ה' החסד כו' וזהו יהי נא חסדך לנחמני כי החסד הוא שלא לצרף המחשבה רעה ואמר כאמרתך לעבדך ר"ל

ע"י נתן הנביא נאמר לו גם ה' העביר חטאתך ר"ל מכ"ש הכ"ד של מעלה :

עי יבואני רחמיך ואחיה כו' הענין כי העושה שלא לשמה עיקר חזקתו היא הפנייה ולא התורה עצמה משא"כ העושה לשמה התורה עצמה שעשועיו כמ"ש המדרש שמואל אהוב את המלאכה והנה ברע"מ העושה לשמה נקרא בן ושלא לשמה עבד וידוע כי תח"ה הוא ע"י היותינו בנים וזהו יבואני רחמיך ואחיה בתח"ה כי תורתך כו' לשמה :

או בנים ע"י הנשמה חלק אלוה ממעל וזהו ע"י התורה כמ"ש בגזר הקודם תורת ה' תמימה מעיבת נפש וזהו ואחיה בגדר בן כי תורתך כו' : **או** יבואני כו' וכן יהי לבי תמים וכו' כי תמרנו יהא עניותא לברית דיעקב ע"ה יעו"ש וזהו ואחיה כי עני כמת ואחיה כי תורתך שעשועי וסגי הכנעה דתורה :

א"י יבואני כו' ואחיה תורך יגיע בימינה ולשמה וזהו כי תורתך שעשועי · **א"י** יבואני רחמיך ואחיה כו' ע"ד כל מי שאין בו דעה לסור לרחם עליו והיינו דעת תורה וזהו יבואני רחמיך ואחיה עבור כי תורתך שעשועי · **א"י** ע"ד תמרס כל מי שיש בו תורה על תורה מחייהו וזהו יבואני כו' ואחי' בתחית המתים · ותמר רחמיך כו' תח"ה ברחמים כתמר בצקון לחם מחיה מתים ברחמים רבים · כי תורתך שעשועי ויש בי תורה כנ"ל עיין בכתובות פרק שני דייני גזירות . **א"י** יבואני רחמיך ואחיה · יתכן עם תמרס ז"ל תלמלא דרשו דוגב ואחיתופל להאי קרא כו' עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה ובעביר זה יגעל דהמע"ה שלא כבה העבירה התורה מכל המצות לא היה מגיעות עליו וזהו יבואני רחמיך ואחיה ולא יסלטו בי דואג ואחיתופל כמחשבתם תלהים עזבו כו' וע"ז תיתר כי תורתך שעשועי ואין עבירה מכבה תורה וזהו · **עי ירושו** זדים כו' אני אזכיר בפקודיך דהיינו התורה ואין עבירה מכבה תורה כנ"ל :

א"י יבושו זדים כו' עותיני במעשה דבת שבע ואם חטא הוא הוחיל ולפי מחשבתו חטא ה"ה בישי אבל אין ליכא חטא כדומה לזה שרצה לבנות על שפתחו וא"כ מהרתיו שלא יהיה לו ער ועונה וזהו תומרו יבושו זדים כי אני אשיח בפקודיך ער ועונה בתלמידים אני וע"כ אין חטא ביסי וה"ה בדוד כנ"ל :

יבושו זדים הם כ"ל והתן שהכריחום להשתחוות לצלם עבור עבדים אנחנו וזה שקר כי אשיחה בפקודיך התורה ובנים אנחנו וע"ד כל המלמד בן חבירו כו' וע"ד המדרש אם בחקותי כו' ועשיתם אותם אתם כתיב כאלו עשיתם עצמיכם והוי כאילו ילד ל"ע שמוכהו ע"י התורה :

יהי לבי תמים בלי מוס דיהיר בחקיך ע"י חקיך ולא תבוש בעוני שהתמדתך לבריות פניו משתנים והכסנו בושה אבל אני ל"ל זה רק יהי לבי תמים בחקיך :

אות ב

פא בְּלֵחָה לְתַשּׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי · **פב** כָּלוּ עֵינַי לְאִמְרָתֶךָ לֵאמֹר מָתַי תְּנַחֲמֵנִי · **פג** כִּי הָיִיתִי

פִּנְאַר פִּקּוּדֶיךָ לִשְׁמֹר מְאֹד׃ פו כַּמָּה יְמֵי עַבְדֶּךָ מָתַי תַּעֲשֶׂה בְרֹדְפַי מִשְׁפָּט׃ פז כָּרוּ לִי זֵדִים שִׂיחוֹת אֲשֶׁר לֹא כְתוֹרָתֶךָ׃ פח כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה שָׁקֶר רְדָפוּנִי עָזְרֵנִי׃ פט כִּמְעַט כִּלּוּנִי בָאָרֶץ וַאֲנִי לֹא עָזַבְתִּי פִּקּוּדֶיךָ׃ צ פֹּ כְּחַסְדְּךָ חֲיֵנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ׃

פא **בלתה** כו׳ · ידוע מ״ש החוסה הלבבות כי לא יאות הבטחון

בה׳ בעבודת ה׳ כי זהו דבר המוטל על האדם

וכמאמרם ז״ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים רק בהתחיל האדם לטהר כל רעיוניו וחפץ בעבודת ה׳ אז הסס יגמור בעדו ויסיר מאתו המונעים וכמאמרם ז״ל הבא לטהר מסייעין כו׳ וכמ״ש הר״ם אלגזי ז״ל בפסוק האומר מלאכי ירדק הכונה שזהו לא יתכן ולא יהי׳ שהבא לדקת האדם רק האדם צריך להתחיל בעצמו · ואם מעוסיהו הוא בהיות יטהר גבר שבא לטהר מסייעין לו עכ״ד הרב ז״ל וכמאמרם מקוה שישראל ה׳ מה מקוה מטהר כו׳ כי המקוה היא מטהרת בשבת האדם בביתו כ״ש לאחרי הכנסו בה ויטבול אז תועיל ותטהר כ״כ הקב״ה מטהר את ישראל לאחרי התחלת עוסיהם ושוקדים על דלתות התורה והעבודה ויסורו מכל דרך רע ומחשבות און אז ה׳ יגמור בעדם כי בודאי צריך עזר אלוה כמאמרם אלמלא הקב״ה עוזרו רק זהו הכל לאחרי הכנת האדם עצמו ומרחיק כל דבר רע מלבו ונפשו · וזהו כונת הכתוב · **בלתה** לתשועתך נפשי והיינו התשועה ועזר מיהה״ר כאמור ה׳ לא יעזבנו בידו ובלשון זמן הי׳ זה שבלתה נפשי ונפיתי לישועה ואמר מהיות כי לדרך יחלתי התחלתי כמו יחל להושיע פרוש לשון התחלה

וכמוהו הרבה ומן נפיתי לישועה :

אי״ פפ״י אמרינו בכ׳ רחמיך רבים ה׳ כו׳ דצריך ביאור דמה שייכות צריך להקדמה זו דרחמי ה׳ מרובים לסוף דברו שרוצה לחיות במשפט ודין ומה לו רחמים במקום שרוצה להיות נידון בדין . אך הענין הוא פפ״י אמרם ז״ל בלשון מזקיק המלך ליפשיע הגביה ב״ש כלה נבואתך ונפ כך מקובלני מבית מדרש אפי׳ מרב אחא כו׳ אל יאמר עצמו מן הרחמים ויתכן מבית מדרש ע״ד ספרים״ גבי שערי דמע׳ שאמר אל דמעתי אל תחרש והתום׳ הקשו מהא דפעמים שבא בתרוכה . וגם שם תירצו המפרשים דמרומז בכ׳ שמא ידע מבוזו אבל ירח פעמים בא . וגם כאן יש לומר כדברי רש״י ז״ל שמניעו מעם דבר זה מרב אחא על נוחריו של אדם ונילל אל אבוקיו של חזקי׳ כאמרם בירושלמי ביהוסבט מלמד שלא פי׳ חסר אלא מתוך כו׳ ע״ש ולפמ״ש לקמן ירומז הדבר בדברי דהמע״ה ויומתק יותר שיאמר עליו שמקובל ממנו · וזהו עצמו מאמר אל רחמיך כו׳ מהיות הרחמים מרובים לזה גם בעת שליטת הדין הרב אחא מבקש כו׳ שיניעו מייחס עצמו מן הרחמים וזהו כשפטיך תיניעו ויהי׳ כף של כשפטיך כמו כלתי את העיר ונפ כף הדמיון · וזהו כשפטיך בעת שכבר אל משפטיך עכ״ז אני מבקש ר״ל שים חייני ולזה אמרת עצמו יהי׳ חזקי

זנות

טהורות

ואמר כך מקובלני וזהו מאמר הכ׳ כלתה לתשועתך נפשי וכ״כ כלתה ונפתה גם לדבריך דיבור ודין עכ״ז בקשתי רחמים וזהו יחלתי כמו ויחל משה : **או** יתכן ע״ד שם אדם רוצה שמפלתו ובקשתי [illegible] נעשית יעסוק בתורה ועץ חיים תהיה בלה . וזהו **בלתה** לתשועתך נפשי · ומה עשיתי לדברך התורה יחלתי התחלתי ללמוד · **או** יחלתי שפיתי ובטחתי ע״י התורה תבוא הישועה . **אי״** כלתה . ע״ד רחוים הין ישראל כו׳ אלא שגרם החטא וזהו כלתה כו׳ שנפשי בחטאה קלקלה וכלתה לתשועתך כו׳ מהיות לדברך יחלתי לשון לא יחל דברו שחלל ברית ועי״ז כלו עיני לאמרתך כי גם האמירה מתי יגאלנו נעלמה מעין כל חי ובא התועל׳ לזה כי הייתי לקץ שהייתי כנאה בקיטור בצרות עכ״ז חקיק לא שכחתי : **אי״** ע״ד הפסוק כי אתה עם עני תושיע ויפאר עניים בישועה להושיע כל עניי ארץ · כי אין הישועה מה׳ רק על עניים ובשר כתיב ונרפ׳ והושיעני ותושעה כי תהלתי אתה ואין לי סוס התרוממו׳ וזהו לה׳ הישועה לימתי בהיות על עמך ברכתך סלה והברכה היא והי׳ זרעך כעפר הארץ ע״ד בקשתנו ונפשי כעפר לכל תהיה נידוח לכל גו׳ לה׳ הישועה וזהו כ׳ הכ׳ עפ״י אמרינו כל התחלות שכל מה שאדם עושה תורה ומצות יהיו הכל בעיניו כמו התחלה לבד זהו דבר הקשה קלת לאדם וזהו **בלתה** לתשועתך נפשי מהיות כי לדברך יחלתי תמיד אז תושב שחטי רק מתחיל . **אי״** כלתה כו׳ . ע״ד מתי ימות כו׳ אעפ״כ שמחתי וזהו אעפ״י שבבר כלתה נפשי כו׳ דהיינו הסועת בנין בהא״ק אעפ״כ לדברך יחלתי ושמחתי בתומרים לי בית כו׳ וכן מצינו במדרש״ בתולחמת מדין ג״ל : **או** כלתה בגליות שעברו אכינו ליסועה מתי יבא הזמן שבבר נודע לנו הזמן ולדברך יחלתי לאחנם בגלות החיל הזה יום נקם בלבי לאמר הכ׳ ואחנחנו מנפיס ומחכי׳ לאמירה מתי נגאל·וזהו פב **בלו** עיני לאמרתך כו׳ בגלות הזה לאמרתך שתאמר מתי תנחמני · **אי״** כלו עיני לאמרתך כו׳ לבאורה תי׳ לאמור אך לאמור הוא והוי סני בתוארו לאמרתך מתי תנחמני . אך הענין הוא עם הידוע מאמרם ז״ל כל הקיצין כלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעש הדבר שא״א לנו להגאל כ״א ע״י התשובה והוא כאמרם ז״ל גדולה תשובה שמחה לב׳ שעשה שבתורה שנאמר לאמור אם ישלח כו׳ הרי כיום כאן לאו גאמור המעכב גאולתנו ופדו׳ נפשנו ובאיסור לאו קאי ח״ו להקב״ה לקרבנו רק בהיות אתנו התשובה אז הכח בידה לדחו׳ הלאו כאמור והנה המקרא הזה אומר דרשוני ופתח בלאו דמחזיר גרושתו משנשתא ומייתי באיסור כיוצא וגם התחלת המקר׳ לאמור אין לו שחר . ומעתה הענין עם פלוגתא דריב״ב ורבנן דריב״ב ס״ל דמחזיר גרושתו אין הכשואין דווקא מאורה ואחרי אשר הוטמאה לגופיה ורבנן ס״ל דמן האירוסין נמי אסור ואחרי אשר הוטמאה אסורי קאי ולמיקם בלאו ורבי יהושע ב״ב לאו בפועה ל״ל . וכנה בעלמא דרז״ל לאמור ללאו לא אמור · וזהו התכת הכתובים ופתח לאמור הכוונה תדעו דאיסור לאו יש בכם והוא מתמת

ונות דזכית רעים רבים ותחרי תשר הוטמנה עלה קלי ואמר
הרמי הן יעלה כו' והיתה לחים אחר דהיינו הויה דקדושין
הגזוד מליו וגם מן התירוסין מסורה וע"כ ע"ר תשר הטמנה
לסוטה ודלי קלי לזה ואת זעית הדבר מובן לכל ותעמוד אחר שכונת
בתורתך שכר שהוא בארץ. אי' לעולם כו' כדרך שפירשנו ונצב
בשמים כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא לך מהיות לדור ודור
אמונתך אמונה שמאמינים בה' שכר דבר זה כוללת גם ארץ
בעה"ז ותעמוד כידוע תרו"ל בגמרא כל מה שיתרחל תוכלין
בעולם הזה תינו אלא בשכר אמונה וטעמו על דבר נאמר
כידוע. אי' לעולם ה' דברך דיבור אלך הוא לעולם נצב בשמים
כי כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך וזהו דברך
נצב בשמים שהוא עומד ויש לו קיום וכמתרו"ל ושמרתם כו'
עי"ז יהיה לכם קיום אתם נצבים עיין במאמרו ז"ל וזהו לעולם
שתמיד הוא כן שכל דבריו חיים וקיימים כידוע ועכ"ז לדור ודור
אמונתך אלא היה שום שיעור ח"ו בבריאת שמים וארץ מהיות
כוננת ארץ ותעמוד לשון שתיקה כמו עמדו כל העם דעזרא
ות"ל לר"ח התורגמן עמוד והכוונה כי שמים וארץ לא נבראו
בדבור רק במחשבה לבד וכמ"ש היפ"ת בראשית הייתי מחשבה
שראשית הדבור היא וכמ"ש בכמה מקראי בפסוק ה' לי בעוררי
ובפסוק הללו את ה' כו' כי גבר עלינו כו' חסדי ה' עולם וכו'
ובפסוק רבות מחשבות בלב איש שסובר שאין עונש בדין על
המחשבה ובאמת כמתרו"ל מינין שהדיבור כמעשה וכמ"ש
הסל"ה ה"ק המחשבה והוא ועצת ה' היא תקום להיינו מחשבה
כביכול היא תקום ועשתה פרי וקומה בשמים וארץ לזה יש
לחדש לשמור גם מחשבתו כל"ל. אי' לעולם ה' דברך כו' דין
תרבע מיתות בשמים לא בטלו בפירש"י אך חזינן כמה כופרים
כמ"ש התום' והתירוץ משלם לשונאיו וזהו מצותיו כוננת בעה"ז
ותעמוד לו. או לעולם כו' לדור ודור וכו' התורה לסגיון
בהימנות' ואמרינן נעשה קודם כמה"ש כוננת ארץ ותעמוד שהי'
לי עמידה כמו ויקם השדה וגם פנימיות ניתן ליתרחל וכמו
בבמה"ק בשעה שאמרו נעשה כדאיתא במדרש וכמו שהאמונה
היא כן הוא הכח וזה נכון מאוד והעיקר תלוי באמונה והבן.
או ע"ד תרו"ל אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי עולמים
וזורע כ"ב בדקה זרעו לכם כי אדם נותן מלא עומסו בעה"ז
וזהו כמי שאמונה וזהו לדור ודור אמונתך והיינו משום שנקראים
בנים והרמיזה כי כוננת ארץ שאתה מכונן אותה ותעמוד לע"ל
ע"כ בנים תאמינו: אי' לעולם כו' לדור ודור כו' ועכ"ז אין עומדין
בגין רוממות רק למשפטיך עמדו היום לעבודתך כי הכל
עבדיך מדרגה קטנה ירצה העונש אך לולי תורתך כו' כי ע"י
סודות התורה יזכה לירצה הרוממות. אי' לעולם ה' כו' לדור
ודור כו' עפ"י תמרס ז"ל בפסוק בלע ה' כו' שפים ריבות
עיירות כו' תמר עולה לדידי חזי לי כו' וזהו בלע כו' כל אותן
מקומות כמ"ש מורה"ם ז"ל ותו התם ת"ל כו' שקורי משקריתו
כו' ארץ בני כו' ע"כ וכתמרינו בכתוב ועל רגעי ארץ תחות
שנתרגע הארץ גמדא וקוון מתוך זה דברי מרמות יחסונון
שתומרים

מעיבים הגלות פה"ב לזה כוננת ארץ שכר התרבי עוה"ז ותעמוד
העמדתו בתורתך. גם י"ל ותעמוד מל' הפסק כלומר לא
כתבת יותר כמו ותעמוד מלדת לפי כי עוד דברים בנו שכר
עה"ב עכ"ז מהיות הדבר מובן לכל ותעמוד אחר שכוננת
בתורתך שכר שהוא בארץ. אי' לעולם כו' כדרך שפירשנו ונצב
בשמים כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא לך מהיות לדור ודור
אמונתך אמונה שמאמינים בה' שכר דבר זה כוללת גם ארץ
בעה"ז ותעמוד כידוע תרו"ל בגמרא כל מה שיתרחל תוכלין
בעולם הזה תינו אלא בשכר אמונה וטעמו על דבר נאמר
כידוע. אי' לעולם ה' דברך דיבור אלך הוא לעולם נצב בשמים
כי כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך וזהו דברך
נצב בשמים שהוא עומד ויש לו קיום וכמתרו"ל ושמרתם כו'
עי"ז יהיה לכם קיום אתם נצבים עיין במאמרו ז"ל וזהו לעולם
שתמיד הוא כן שכל דבריו חיים וקיימים כידוע ועכ"ז לדור ודור
אמונתך אלא היה שום שיעור ח"ו בבריאת שמים וארץ מהיות
כוננת ארץ ותעמוד לשון שתיקה כמו עמדו כל העם דעזרא
ות"ל לר"ח התורגמן עמוד והכוונה כי שמים וארץ לא נבראו
בדבור רק במחשבה לבד וכמ"ש היפ"ת בראשית הייתי מחשבה
שראשית הדבור היא וכמ"ש בכמה מקראי בפסוק ה' לי בעוררי
ובפסוק הללו את ה' כו' כי גבר עלינו כו' חסדי ה' עולם וכו'
ובפסוק רבות מחשבות בלב איש שסובר שאין עונש בדין על
המחשבה ובאמת כמתרו"ל מינין שהדיבור כמעשה וכמ"ש
הסל"ה ה"ק המחשבה והוא ועצת ה' היא תקום להיינו מחשבה
כביכול היא תקום ועשתה פרי וקומה בשמים וארץ לזה יש
לחדש לשמור גם מחשבתו כל"ל. אי' לעולם ה' דברך כו' דין
תרבע מיתות בשמים לא בטלו בפירש"י אך חזינן כמה כופרים
כמ"ש התום' והתירוץ משלם לשונאיו וזהו מצותיו כוננת בעה"ז
ותעמוד לו. או לעולם כו' לדור ודור וכו' התורה לסגיון
בהימנות' ואמרינן נעשה קודם כמה"ש כוננת ארץ ותעמוד שהי'
לי עמידה כמו ויקם השדה וגם פנימיות ניתן ליתרחל וכמו
בבמה"ק בשעה שאמרו נעשה כדאיתא במדרש וכמו שהאמונה
היא כן הוא הכח וזה נכון מאוד והעיקר תלוי באמונה והבן.
או ע"ד תרו"ל אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי עולמים
וזורע כ"ב בדקה זרעו לכם כי אדם נותן מלא עומסו בעה"ז
וזהו כמי שאמונה וזהו לדור ודור אמונתך והיינו משום שנקראים
בנים והרמיזה כי כוננת ארץ שאתה מכונן אותה ותעמוד לע"ל
ע"כ בנים תאמינו: אי' לעולם כו' לדור ודור כו' ועכ"ז אין עומדין
בגין רוממות רק למשפטיך עמדו היום לעבודתך כי הכל
עבדיך מדרגה קטנה ירצה העונש אך לולי תורתך כו' כי ע"י
סודות התורה יזכה לירצה הרוממות. אי' לעולם ה' כו' לדור
ודור כו' עפ"י תמרס ז"ל בפסוק בלע ה' כו' שפים ריבות
עיירות כו' תמר עולה לדידי חזי לי כו' וזהו בלע כו' כל אותן
מקומות כמ"ש מורה"ם ז"ל ותו התם ת"ל כו' שקורי משקריתו
כו' ארץ בני כו' ע"כ וכתמרינו בכתוב ועל רגעי ארץ תחות
שנתרגע הארץ גמדא וקוון מתוך זה דברי מרמות יחסונון
שתומרים

ונות דזכית רעים רבים ותחרי תשר הוטמנה עלה קלי ואמר
הרמי הן יעלה כו' והיתה לחים אחר דהיינו הויה דקדושין
הגזוד מליו וגם מן התירוסין מסורה וע"כ ע"ר תשר הטמנה
לסוטה ודלי קלי לזה ואת זעית הדבר מובן לכל ותעמוד אחר שכוננת
בתורתך שכר שהוא בארץ. אי' לעולם כו' כדרך שפירשנו ונצב
בשמים כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא לך מהיות לדור ודור
אמונתך אמונה שמאמינים בה' שכר דבר זה כוללת גם ארץ
בעה"ז ותעמוד כידוע תרו"ל בגמרא כל מה שיתרחל תוכלין
בעולם הזה תינו אלא בשכר אמונה וטעמו על דבר נאמר
כידוע. אי' לעולם ה' דברך דיבור אלך הוא לעולם נצב בשמים
כי כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך וזהו דברך
נצב בשמים שהוא עומד ויש לו קיום וכמתרו"ל ושמרתם כו'
עי"ז יהיה לכם קיום אתם נצבים עיין במאמרו ז"ל וזהו לעולם
שתמיד הוא כן שכל דבריו חיים וקיימים כידוע ועכ"ז לדור ודור
אמונתך אלא היה שום שיעור ח"ו בבריאת שמים וארץ מהיות
כוננת ארץ ותעמוד לשון שתיקה כמו עמדו כל העם דעזרא
ות"ל לר"ח התורגמן עמוד והכוונה כי שמים וארץ לא נבראו
בדבור רק במחשבה לבד וכמ"ש היפ"ת בראשית הייתי מחשבה
שראשית הדבור היא וכמ"ש בכמה מקראי בפסוק ה' לי בעוררי
ובפסוק הללו את ה' כו' כי גבר עלינו כו' חסדי ה' עולם וכו'
ובפסוק רבות מחשבות בלב איש שסובר שאין עונש בדין על
המחשבה ובאמת כמתרו"ל מינין שהדיבור כמעשה וכמ"ש
הסל"ה ה"ק המחשבה והוא ועצת ה' היא תקום להיינו מחשבה
כביכול היא תקום ועשתה פרי וקומה בשמים וארץ לזה יש
לחדש לשמור גם מחשבתו כל"ל. אי' לעולם ה' דברך כו' דין
תרבע מיתות בשמים לא בטלו בפירש"י אך חזינן כמה כופרים
כמ"ש התום' והתירוץ משלם לשונאיו וזהו מצותיו כוננת בעה"ז
ותעמוד לו. או לעולם כו' לדור ודור וכו' התורה לסגיון
בהימנות' ואמרינן נעשה קודם כמה"ש כוננת ארץ ותעמוד שהי'
לי עמידה כמו ויקם השדה וגם פנימיות ניתן ליתרחל וכמו
בבמה"ק בשעה שאמרו נעשה כדאיתא במדרש וכמו שהאמונה
היא כן הוא הכח וזה נכון מאוד והעיקר תלוי באמונה והבן.
או ע"ד תרו"ל אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי עולמים
וזורע כ"ב בדקה זרעו לכם כי אדם נותן מלא עומסו בעה"ז
וזהו כמי שאמונה וזהו לדור ודור אמונתך והיינו משום שנקראים
בנים והרמיזה כי כוננת ארץ שאתה מכונן אותה ותעמוד לע"ל
ע"כ בנים תאמינו: אי' לעולם כו' לדור ודור כו' ועכ"ז אין עומדין
בגין רוממות רק למשפטיך עמדו היום לעבודתך כי הכל
עבדיך מדרגה קטנה ירצה העונש אך לולי תורתך כו' כי ע"י
סודות התורה יזכה לירצה הרוממות. אי' לעולם ה' כו' לדור
ודור כו' עפ"י תמרס ז"ל בפסוק בלע ה' כו' שפים ריבות
עיירות כו' תמר עולה לדידי חזי לי כו' וזהו בלע כו' כל אותן
מקומות כמ"ש מורה"ם ז"ל ותו התם ת"ל כו' שקורי משקריתו
כו' ארץ בני כו' ע"כ וכתמרינו בכתוב ועל רגעי ארץ תחות
שנתרגע הארץ גמדא וקוון מתוך זה דברי מרמות יחסונון
שתומרים

שמומרים שקוראין וזהו פי' נחמד. הרי מצינו בפ"י שחרכה ורחבה לפי מעשה העם היושב עליו כי בתחלה מבותיכו כי הלכו בהום היה שנים ריבוע עירות בהר המלך ותח"כ נתכוון ולעתיד יתרחב מאוד מאוד כמאמר הכתוב הרחיבי מקום אהלך. וכן בבהמ"ק מצינו עומדים כו' ומשתחוים רווחים ולא אמר כו' וזהו לעולם ה' כו' נצב בשמים כי השמים לעולם על עמדם כברמשנה והארץ לפי תמונה כמ"ש לעיל. וזהו לדור ודור שקבע לכל דור ודור כפי תמונתך בהם כן כוננת ארץ

ותעמוד והבן. ויתכן לפרש זה השמים שמים לה' נתחיים לה' והארץ נתן לפי בני אדם גמדא ורווחא. או לדור ודור תמונתך על תחית המתים שנקרא תמונה כאמור ומקיים תמונתו כו' וכמשארז"ל רבה תמונתך כו' וזהו לדור ודור תמונתך מחזיקים בתמונתך ורחיה לדבר מהיות כוננת ארץ ותעמוד ר"ל בתחלה ללא הוי מכ"ם דהוי כבר ותעמוד שתעמוד הארץ לעתיד לבתי' וכאמרינו בכתוב כי הוא אמר ויהי כו' כל'.

יא למשפטיך עמדו גם היום לף כי הכל עבדיך משום דלא שייך מודעת במציעת הטובה והרוח היינו המזלות דתין מזל ליסראל וזהו שאמר

צב לולי תורתך שעשועי כו' בעניי עני מכל עפ"י המזל לזה לעולם גם בגלות דחיכא מודעת משל"כ בפ"י בלאו הכי כיתנה ע"מ שיאמרו חקיו כמ"ש הפ"ד בשם רשב"ג או רמב"ן ז"ל ע"ש וגם לעולם בגלות לא אשכח כי בם חייתני וליכא מודע:

א"י לולי תורתך שעשועי ולא ס"ל עה"ז אז אבדתי מ"ן בעניי עני מכל שכר מצוה כי שכרו עד שמים:

או למשפטיך עמדו כו' היינו דין והצדקה הינו מהפך כי הכל עבדיך ודוקא בבנים מהפך מדה"ד למדת הרחמים:

או למשפטיך כו' לולי כו' ע"ד מה נשתנו הלו מהלו והתירוץ עתידין לקבל התורה וזהו לתשפטיך כו' כי הכל עבדיך הין עיסין רצונו של מקום אך לולי תורתך כו' עתידין לקבל כנ"ל.

צג לעולם לף אשכח פקודיך. גם כשגוזרין העכו"ז על ד"ת לף אשכח ולף אפסיק מהם כי בם חייתני:

צד לך אני כו' ע"ד דברי רש"י ז"ל ואבדיל כו' להיות לי כו' הרי אתם שלי וא"ל כו' וזהו לך אני ובדין שתושיעני והטעם שלך אני כי פקודיך דרשתי ומובדל אני מן העכו"ם:

צה לי קוו רשעים לאבדני אפסלי מקהל כמ"ש המפרשי' לדרך והטעם משום עדותיך אתבונן ע"ד כי קנאת ביתך אכלתני שדברו רז"ל על דבר מה נתקנאו בו דוגג ואחיתופל ע"ש בפ' חיזהו מקומן כו': או לך אני כו' ע"ד יעסוק בתורה ויקרא ק"ש ויזכור לו יום המיתה. וזהו לך אני כי דוקא לשמה התורה מצלת מיני"ר כמ"ש התלגזי זכה נעשית לו סם חיים ע"ש וזהו לך אני כל למודי ועשייתי רק בשבילך לזה הושיעני כי פקודיך כו' יעסוק בתורה:

א"י לי קוו כו' אי לף חזיל ועכ"ז לי קוו רשעי היינ"ר וחיילותיו כמ"ש התלמיד לדרכו עדותיך ק"ש נקרא עדות כמ"ש בלף תפילין כו' ואמר אתבונן כי בלי התבוננות אינו מועיל. ואמר אח"כ אי לף חזיל צז לבל אחר כ"ז תכלה עדיין התשוה בשה

רשעים קץ יזכיר יוסי היושיבה וכשמעני מנרשו בזה אח"כ רחבה מצוהך מאוד כ"ש מנרשו בתורה ובק"ש אינם עוסים שני פעולות משא"כ בשופן זה רחבה מצוהך מאוד: או רחבה מצותך ע"ד תטעינו לך לחדון בעת הסליחה אתה אל תעללנו וזהו בזמן שהיינ"ר שולט בשדם אזי מקטין מצות ה' בעיני האדם לך אי אזיל אז רחבה ובדולה מצוותיך נוויים שלך מאוד ומזהר לשמרם לשמה: או לכל תכלה כו' ע"ד עשרה דברים נקנים בעולם הר קנה כו' הרי לכל דבר הקנה יש דבר המכלהו כמו הר קנה ברזל מכלהו כו' אתנם כל דבר המכלה יש לו ג"כ קץ ברזל מכלה ההר ויש לו ג"כ קץ כי אם מפעפעו. אתנם התחרון שבכולן לדקה עומדת לעד ואין דבר מכלהו וזה לכל תכלה דברים המכלים דברים אתרים כמו אש ומים ופחד ויין רחיתי קץ כי יש דבר אחר הנותן קיצו אך מצותך לדקה רחבה מאוד ואין לה קץ והפסק לדקתו עומדת לעד: או לכל כו' הכוונה לכל מה שיהיה לאדם עושר לכל זה תכלה יש עמו תכלה תאוה ותכל נפש דוד יש לו מנה מבקש מאתי' אך מצותך רחבה מאוד ומאוד היינו כלי הפסק כמו ומהולל מאוד כידוע וכלי קץ וגם רחבה שים הרחבה לאדם ע"י ואינו מרבה לחגה כמ"ש בפסוק ברכת ה' היא תעשיר ואל יוסיף עצב עמה. או לכל תכלה תאוה כמ"ש במרז"ל רחיתי קץ יזכיר לו יום המיתה אך זה מביא יגון והטוב יותר להפטר מיצה"ר מתוך הרחב' יעסוק בתורה וזהו רחבה מצותך מאוד:

בפיקודיך תשיחה מפקד הפסירה וסתירה לדעת הצדוקים מסרע"ה מודיע יסראל כי' אחד עשר יום כו' וזהו ואבינה תורתיך. לעיל אות כ'

אות מם

צו מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי:

צח מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוָתְךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי:

צט מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי:

ק מִזְּקֵנִים אֶתְבּוֹנָן כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי: קא מִכָּל אֹרַח רָע כָּלִאתִי רַגְלַי לְמַעַן אֶשְׁמֹר דְּבָרֶךָ:

קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרְתִּי כִּי אַתָּה הוֹרֵתָנִי: קג מַה נִּמְרְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ מִדְּבַשׁ לְפִי: קד מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְבּוֹנָן עַל כֵּן שָׂנֵאתִי כָּל אֹרַח שָׁקֶר:

צו מה אהבתי כו' צח מאויבי כו' כ"ל בהקדם תמרינו לפרש כה"כ ושמרו בני ישרא"ל את השבת לעשות את השבת לדת השבת מיותר הוא והוי סגי לי' למכתב ושמרו בני ישרא"ל לעשות וכו' אתנם הענין הוא במה שפירשנו הכתוב בחרים ובקציר תשבות. הנה כבר העירו חז"ל בזה דהא חרים וקציר בכלל הי' ולמה יצאו וגם בעניותינו יש לדקדק דהל"ל מחרים ומקציר תשבות דלמה הוצרך הוא בחרים ובקציר הלא נכפוך הוא דשביתה הוא מחרים ומקציר והכי הל"ל למיכתב וכמאמר הכ' שבת מכל מלאכתו ולכל דרשות רז"ל כן לחלק לו מה חרים

רשות עדיין לא יצתנו ידי חובת דקדוקינו הלז · והנראה לפרש הכתוב עם מ"ש ז"ל במס' שבת דף קכ"ג ממצוא חפציך כו' ודבר דבר שלא יהא דיבורך של שבת כו'ופירש"י ז"ל כגון מקח וממכר וחשבונות והתו' כתבו וז"ל ר"ת דהא כבר נפקא ממצוא חפציך הלא תור"ת כדתמר בויקרא רבה רשב"י הוי לי' תימא שבתא הוי משתעיא סגי ז"ל תימא שבתא היא ושתקה משמע שאין לדבר כ"כ בשבת כמו בחול כו' ע"כ הרי לפניכו דחפציך מסורים לגמרי הלא דחפילו בדברים המותרים צריך למעט בשבת דיבורו כמ"ש התוספת מסתדרש וירושלמי וזהו כוונת הכ' הלא מלאכה לבד היא השביתה אף רק גם זאת בחרים ר"ל מלשון ותקם תחריטן כ"ת החרש תחריטי והיינו מחפצי חול ובקיצור ר"ל בדברים המותרים ויאמר קציר מלשון תמרש ז"ל שלא יאמר לאחד קצר דבריך גם זה תשבו והבן היטב·וזה מובן יותר ומו"ש בחרים בבית כי השביתה נאמת היא בקונם שני הדברים הללו בחרים היינו שתיקה מחפצי חול ובקיצור דברים המותרים כנ"ל · ועפ"ז יתיר לנו נתיב יפר בפירוש הכתוב ואמרו בני ישראל את השבת כו' דיש לרחות דשם כוונתו בחזרת השמירה עיקרית היא על עשיית שבת לדורות ק"ב תיפוש את השבת הרחטון מיותר לגמרי כנ"ל הלא דגם שם נאמר דשמירה הוא לשון בפ"ע והוא לשמור את השב' הלא דתיבת ואמרו מוסב נמי על לעשות דישמרנו גם לעשות כו' עדיין לא נתלטו מיתור ונפיש הכ"ל דת"ל הוי כתיב ואמרו ב"י לעשות את השבת לדורותם מה"ת דיגרע כח הזמן של עכשיו מהשמירה מחמת שהזהיר גם לדורות · וכדתסכחן בפ' ניצית דכתיב ועשו להם כו' ולא יחד תזהרה על הזמן דעכשיו והזמן דדורות בפ"ע ודקדוק עצום הוא למעיין בלב בר: תמטש פעניו הוא דשמירה דרישא דקרא הוא על הכוונה מיוחדת ויאמר בחזרה דוקאמרו את השבת על תופן זה שיתחזק הדבר לעשות את השבת לדורותם כשאר יבואר לפניכו בעז"ה והוא עם שאר הערכו בלישנא דקרא דכתיב בחרים ובקיצר בני"ן ולא עשתה תרוכ'עם דרשת רז"ל לדקדוק זה רק ע"ד שפירשנו לעיל דהוא גם על חזהרת הדיבור לעשות ולקצר כמ"ש לעיל · והנה הלים אשר לא ישית אל לבו לשמור שבת בפה כמאמרינו הנה מלבד אשר היינו שומר שבת בהלכתו מביטוי שפתים הלא דאף גם זאת יפעם גבר הלז לבא לידי מדה זו מבלתי שמור שבת בכל בחזן מהזמנים גם מחלכה ומעשי ואחר שהיינו שומר פיו ולשונו בשבת ק"ב מה יעשה בקרא דבחרים ובקיצר כמ"ש לעיל · והנה מצאנו לחז"ל דמבעיא להו בפ"ק דהוריות הורו ב"ד שחן שבת בשביעית מהו בחמה טעו בהדין קרא בחרים ובקיצר כו' בחזן דאיכא חרים וקיצר איכא שבת כו' ע"ש · והנה לפניכו לפוש טעותא הדין מיושב הא דכתיב בבית"ן דהיינו להורות בחזן דאיכא חרים כו' והנה הלים הלז היינו שומר שבת בדיבור ע"כ יחזיק בטעות הנ"ל דבחרים היינו בחזן חרים הרי דשביתה גוררת לו העבירה ובפשע שפתים מוקם רע בחעשה לפי שיטתו דחין שבת בשביעית · חמטש הלדיק יאחז דרכו בשמירת שבת מהדיבור ובהכי מיתוקם לי' קרא דבחרים כו'

ומחילה תומת יפרים תנחם לשמור שבת בשביעית· והנה זאת מצאנו לרו"ל במס' שבת דף קכ"ג ממצוא חפציך תנא דשומרי ספיחין בשביעי' כו' ורמינהו לאכלה ולא לשריפה ומשני רחמנא אמר לדורות' ואת אמרת תיבטל הרי נלמד דתיבת לדורותיכם היא מורה על התמדת ונצחיית הדבר לבל יבטל בשנה מהשנים רק קיים לנצח גם בשנה השביעית · וזהו התכת הכתוב ושמרו בנ"י כו' ר"ל שישמרו את השבת שמירה מעולה על תופן זה שיתמח מזה לעשות את השבת לדורותם דהיינו בשמירת הדבור ועי"ז יתחזק שמירת השבת לדורותם גם בשביעי' וכדבר החמור ועם זה מקושר היטב ובא על נכון הטעם כי שבת יתים כו'ושביתת הקב"ה הי' רק מדיבור וכמ"ש התפרשים ז"ל לפרש מאמרם מניין שהדיבור כמעשה וכו' · וזהו נ"ל פי' הכ' מה תהבתי תורתך כל היום היא שיחתי שע"י תני זוכה לדברים הרבה גם ביום השבת כל היום היא שיחתי ולא כן דברי הרשות ואמר מתין נובע תיסור זה דדבור תסור בשבת ולזה אמר מתויבי הצדוקים כו' כי לעולם היא לי דיש שבת בשביעית מדכתיב לדורותיכם דהא דשבת בשביעית הוא הדבר שתין הצדוקים מודין בו כדמוכח בהוריות וזהו

צח **מאויבי** כו' יותר מאויבי כו' כי לעולם כמ"ש ולפ"ז בחרים ובקיצר מיותר לחלק הרי לפניכו מחללי'ותרי קראי ל"ל ולזה צט **מכל** מלמדי הגי לימודי' השכלתי דע"כ בחרים אתי כמ"ש לעיל תדיבור וזהו כי עדותיך שבת נקרא עדות. תינו

במלאכה לבד רק גם שיחה לי הדבור חפציך תסור ודו"ק :

גם יתכן לפ' מאויבי כו' כי מהבערה נ"ל לחלק אתנם לדעת הקראי"ם ומ"ש הוכרח למיכתב הבער 'דע"ש תסור עיין במ"מ דעליהם אמר הכתוב ורשעים בחשך ידמו · ואנחנו לא כן רק סוברים דבשבת תסור וע"כ אתי לחלק הרי חד דל"ל בחרים ובקיצר כו'לחלק.והקדים עוד כי לעולם היא לי לאפוקי מטעות דשביעית ומכל מלמדי לא תבערו ולדורותם השכלתי דאייתר לן בחרים ובקיצר כו'ע"כ כי עדותיך לעולת דשבת גם בשיחה היא לי דהיינו בשיחת חפציך תסורים רק תורתך כל היום היא שיחתי כנ"ל פי' הכתוב: **א"י** מה תהבתי כו' כל היום אמר היום בהא הידיעה ולא כל יום כמו שתרז"ל· ויתכן כי ר"ת מה תהבתי תורתך הוא אתת ויתבר על נסתרות התורה שנקראה בשם חכמת אתת וכתבו ז"ל כי יום השבת הוא תסוגל ללמוד חכמה זו·וזהו מה תהבתי תורתך דהיינו תורת אתת וגם תורתך שייך על הנסתרות לה' אלהינו כידוע מאמר הירושלמי ופירוש הלאות תרכן שבה טפחים. ולזה אמר כל היום הידוע דהיינו ס"ק היא שיחתי · וטעם הדבר נראה קצת לע"ד כי התורה ים לה לבושין וגופי תורה ופנימיות ונשמה ונשמה לנשמה כאמרי קדוש רשב"י פ' בהעלותך ולפי זתי' תדרגת התדש כן יסיג בתורה תם יש לו רק נפש יזכה רק לגופי תורה ומי שיש לו רוח יסיג יותר פנימיות בנגלה ומי שיש לו נשמה יזכה לנשמת התורה לזה בשבת שיש לו לתדש נשמה יתירה יזכה לפנימיות התורה יותר וזהו נ"ל טעם העלם שכר

עה"ב בתורה והתירוץ כי לכל לא מסורה ולמו כל מוחא סביל דא ליבין העניג עה"ב ועדיין כי מפני הטוטים יגבר עולמו החכם המבין לך בחמת די בחר בתורתינו כלה כחעט שהיה כי החכם המבין העניג עה"ב בידמי הוא הזוכה לנשמה שכל מחמדה וכיסופה ליהנות מזיו השכינה הוא יבין פנימיות הדברים המנוסחים בתורה שהם רומזים ומדברים בעניינים אחרים כמו ויתן לך האלהים מטל השמים שהחיל כפסטו' לבתורה ויש בו פנימיות לעל שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים כדאיתא בזוהר שאחר לרשב"י שלא הבין עד שהה גודל רוממות הברלה דילחק וכ"כ דברי הילסיך עם לבן גרתי ות"כ לכ"ח יש בו די בתורתנו הקדושה כי הוא הנשמי יבין כפי שכלו והחכם הנהנה מזיו השכינה מחמת הארה שבו ממילא הוא יכנס ג"כ בתור התורה פנימי ואורייתא וקב"ה כולא חד ומי שמכיר בתעניג היולך מלכו של עולם בודאי הוא מרוחי פני מלך חיים יכיר כוונת התורה ופנימיותי והבן זה. א"י מה מהבתי תורתך כו' מאויבי החכמני כו' מכל מלמדי כו' כ"ל היבור כל המקראות בהקדש חרז"ל שלשה הטעיפין הקב"ה מעין עה"ב כו' ומצ"ל דבבולן היינו עה"ב מדתלי קרא בזקן ועין עה"ב היינו פנימיות התור' תורה חדשה ות"ח שנתגלו כל טעמי התורה יש חשש לך כיון שעברו רוב שנותיו וזהו ואברהם זקן וזה פי' חיבור כל המקראות.

מה מהבתי תורתך ד' דייקא נסתרות לא שהיני יכול ללומדם כל היום היא שיחתי שהני שם שים תורה בעולם נסתרות ועי"ז

מאיבי שהיום מחיניס בזה החכמני מצותיך בטעמי התור' הנגלות לנו ולבנינו עד עולם מהיות כי לעולם היה לי היינו הנסתר הוא לעולם ולא שייך בביטול הטעם יבוטל הדין וזהו הנסתרות מחמת הנסתרות לה' אלהינו לזה הנגלות לנו ולבנינו עד עולם לא בביטול הטעם מחמת לעשות כל דברי התורה שזות הנסתרות.

מבל מלמדי השכלתי יותר מהם השכלתי שהם אמרו לי שים תורה נסתרויות יותר מהם השכלתי בדעת מהיות עדותיך בהתורה שיחה לי סיפורי דבריס וכל כה"ג למה כדברי רחב"ם אלא ע"כ נסתר יש בהן וזה נכון תורת ה' נסתרו' תמימה עדיין עד לעתיד שנזכ' תורה חדשה מאתו הנא: א"י מה מהבתי כו' ר"ל חיך ומה שמתנהג עמי מס יעשיר מס יעני מהבתי תורתך ולא יטרידוני עושר ועוני כי כל היום היא שיחתי ע"ד הלל מחייב כו' וכמ"ש דורש רשומות בכ' היא תקוי. א"י מאויבי היינו הלומדים ס"ל החכמני מצותיך כי לעולם הפי עלמות כהילולא דמי' והעיקר לי הוא. א"י מאויבי כו' ע"ד תקעו בחדש שופר בחדש ומתחלת' ועד"ז יפרש רחמך רבי' כו' **מבל** מלמדי כו' וגם משפל ערך כי עדותיך כו' עכ"פ תהיה כשיחה לי שהיני מתגלה מבלי לשחול לקטן היחנו ערך סחורה במקום הזה ולא תהא תורה שלמה שלנו גרוע משיחה בטלה עכ"פ וכמ"ש ריב"ז ויה"ר שתהא מורח שמים כו' ולוותי כו' כ"ל. א"י מאויבי תחכמני כו' יתכן עפ"י מרש ז"ל מלמלמ ידעו דוחג ומחיתופל לפרושי קרחי כרמב"י כו' וזהו מאויבי יותר מאויבי דוחג ומחיתופל תחכמני מצותיך ומה הוא כי לעולם היה לי מצות ותורת ה' כי התורה נתי מכוונה בשם מצוה כמו מצות ה' ברה ומין עבירה מכנה אותה. א"י מאויבי כו' היינ"ר ומילותיו מהם בזה לי תכמה נפלאה בתורתך והוא כי מרז"ל מה יעשה אדם ויחכם ירבה בישיבה כו' והאדם בחתת זולת היינ"ר חיפשר שלא הרבה כ"כ יום ולילה בעסק התורה ויקבל בו עם דברי חז"ל אפי' קרח ק"ם ערבית ושחרית קיים והגית בו יומם ולילה לך מחמת היינ"ר שזהו תבלין שלו כח"ם ושמחם שם שם ואם תטיב בלקח טוב שחת צריך האדם לעסוק בתורה תמידי ושי"ז יתחכם. וזהו מאויבי כו' כי לעולם היה לי לפטור מיני"ר. **וגם** מאויבי י"ל על עתי האדן כי לפניהם אסור לגלות הדבר דסגי בק"ם שחרית וערבית לזה ע"י תחכמני כו' כי לעולם כנ"ל. **וגם** יתכן ירמז על הנדוקים דסיברים עצרת אחר השבת ומז"ל שהרו זה מדכתיב תספור לך ושבת קביעא וקיימא וזהו **מאויבי** יותר תחכמני מצותיך כי לעולם תמיד היה לי מסורה בידי הספירה מחמת קביעות הי"ט כדכתי' תספור לך מוכח לסתור דעת הנדוקים ובדרושינו על שבת האדכנו בג' מקראות הללו ובפרט לפי מה שפירשנו פסוק לכל תכלה על ס"ק רחבה מצותך יומתקו דבריו יותר לפרש גם שלשה כתובין הללו הבאים כאחד לרמז על שבת קודש ואמר. **מבל** מלמדי כי זהו שהתורה תבלין לחורה עם ספר היסר תורתנו הקדוש' כדכתיב שם תטיב שחת ושמחם וכמ"ש בפסוק הקודש לך תבלין זה שלל ק"ם שאמר דהמע"ה בפסוק רגזו כדרז"ל זה לא נמצא בתורה ויתכן שדהמע"ה המציא והסיג רפאות תעלה זו שלל יקרתו ק"ם. וזהו מכל מלמדי יותר מהם השכלתי תחבולה להגלל מיני"ר והוא כי עדותיך שיח' לי שחשיח בק"ם בזה חזיל לי': א"י מכל מלמדי כי העין הוא חז"ל רמי קרחי אהדדי כתיב ולבך תשית לדעתי וכתיב כי מלאך כו' ומילקי בין קטן לגדול וד"ת ניתנה לדרוש כפטי' יפותן כו' ויתכן כי ודאי לימוד שלנו למעשה ולא נגרעה שלא לפלפולא אז כהא דחרז"ל ליגמר מינים והדר לסבור וכאותה שאמרו התנאים מבלי עולם מורין מתוך מסנהלימוד זה מותר ללמוד מכל שדם אבל הלכה למעשה כבר חרז"ל בדוחג ומחיתופל דלא אסקי אדעתא כו' כי סוד ה' לירחיו כתיב לזה צריך רב הגון ודיק ומלת זקנים דרז"ל בדיקי' גבי קימה והידור יכול זקן כו' מאסף לי שבעים איש. וזהו מכל מלמדי כו' כי עדותיך שיחה רק לשיחה ולא למעשה אבל מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי כשמני נוגר למעשה פקודיך להלכה למעשה ע"ז נופל ל' נצירה אז מזקנים אתבונן דוקא מזקנים: א"י עם חמרם ז"ל בברכות ולא היה ליתובי דעתא אחזיתו לי' ואמר פה קדוש אחו אסא פניש יש בדבר והעלה דהוא שהבין ודאי טוב עשה בעמיו וזהו ולא הוא לדידן כברך ליתובי דעתי' שהבין אחזיתו לי' שהוא טוב עשה ולא לנו והבן זה כי נפלא הוא וזהו מכל מלמדי כו' ולא דקדקתי אחר נדיק והגון כי עדותיך שיחה לי רק שיחת הפה ואין עמה מלאכ' ע"מ לעשות והוי רק שיחה

ולא בלב לעשותו וא"כ הזקנים שבדור לא הניחו לחיים אשר אלה לו לבלי למחיותם אבל מזקנים הצדיקים מתבונן בעת כי פקידיך נצרתי ע"מ לעשות וכאן זה כי טוב הוא:ע"ש ק **מזקנים** מתבונן כו' היודעים טעמי מצות אמר שעברו רוב שנותיו מתבונן וגלוי לי כי פקודיך נצרתי שני מצות המלך שנתגלו טעמן כ"ל: **א"י** מזקנים מתבונן עם דברי'המרי"ל כי בקיאת אדם מפני שיבה יזכה לחכמה וגרסה שהוא בכלל מרז"ל דמחיל מרבנן תיהו גופי' הוי צורבא מרבנן רק אי לאו בר הכי הוא · והפונה כי בלב כל חכם לב כו'ועריך להיות קנת מעיג מעיקרא וזהו כדברי האר"י כי הקימה מכלל מורא כמו שהקשו התום' אהא דאמרינן את לרבות ת"ח מפני שיבה ל"ל ע"ש וזה נתייסד מאמר' ניקום ונקבל אגרא דהיינו חכמת התורה ולא הוי ע"מ לקבל פרס וזהו מזקנים מתבונן ע"י כי פקודיך נצרתי לעמוד מפניהם · ופנה פליגי הגאי דאד אמר דמפני זקן אסמכי לה ואיסי בן יהודה אומר כל זקן במשמע וכה"ג גבי נגיעת וכבר הרז"ל אלו ואלו דברי כו'ו"ש יוצא ידי שניהם ואיך יצא ידי שניהם לעשות עצמו מתורת אחד זה וזהו קא **מבל** אורח דרך שהולך הרע מנעתי עצמי למען אשמור דג רי תרתי משמע: **א"י** מכל אורח · קף שהוא קנת אורח רע כליתי כו' כי למען אשמור אחני אצפה לדבריך שתדבר עמי ורו"ק וכל כהאי גוונא צריך שתירה מעול'מן הכיעור והדומה לו כעובדא דריב"ל בחליהו וכ"ש חיים אשר דבר ה' אליו: **או** מכל אורח רע שהוא בלא"ה רע לגוף כמו דם כליתי רגלי למען אשמור כו' כמ"ש רש"י ותבדיל · **או** אורח רע שאינו הרע עצמו כליתי כו' כמו סתור לנזירה וזהו למען אשמור · **או** ע"ד כיון שעברו רוב שנותיו וזהו מכל אורח כו' אחר שעברו ר"ש בלא חטא ושא דבח שבע למען אשמור דבריך דלא ליחרו עבדא דנפח כו': **או** מכל כו' מהיות כל אורח דרך רע כל הדרכי' בחזקת סכנה לנפש כי אינו עוסק בדבר הלכה המצילו מיסה"ר לזה כליתי רגלי ואחי' חובש והטעם לא משום סכנת הגוף רק למען אשמור דבריך: **או** מכל כו' רגלי סוף שנותי בחלוף למען אשמור דבריך רבות רעו' ועכ"ז נדיק ואז ומכולם יצילנו וסופן שלוה: **א"י** מכל אורח רע שאחי' אומר שהדבר רע ואי אפשי בו כליתי כו' רק למען אשמור דבריך: **א"י** מכל אורח רע כליתי דהיינו יציאה לח"ל כליתי והוא למען אשמור דבריך כי אין השכינה שורה בח"ל: **או** למען אשמור דבריך מצות ה תלויות בארץ ולא לאכול מפרי' ואמר

קג ממשפטיך לא סרתי מסבת משפטיך בדברי מפני שהשלום לא סרתי עכ"ז ללכ' לח"ל ולא סרתי מלהיות בא"י כשאר כי' מחשבתו בתחלה לעשות כן משום ח"ה מלך שכמותו כי אתה הורתני מדוע נסבת יפ"ת ודו"ק · וכמ"ש פ"מ בפסוק משפטי ה' אמת ע"ש לך אמר דדרשינן סמוכין ועשה דוקה ל"ת נמי מסמוכין לא מוכח הפירוש דמוחבית מבועז דז"ל כתירוץ מהרש"ג ז"ל לזה אמר מה נמלנו לחכי אמרתך ואינני צריך לרחי' מבשר ודם רק מאמרתך התורה שבע"פ כמו שאמרו רז"ל על ומאמרות קדוש ישראל וזהו אמרתך

מדבש לפי וזהו כונת הכתוב וזאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיתני ע"י אבשלום דיעתי ע"כ דדרשינן סמוכים ואחי זאת תנחומתי לבא בקהל כי אמרתך חיתני משמ"כ מקול' הי' לו רחיה מבועז ודו"ק: **א"י** ממשפטיך לא סרתי להתגו' ע"י כיודע ומפסיק ממשנתו ויש להסביר יחידי על אחדות אחתי ומפסיק ממשנתו בגחות ג"כ נעשה ה"ו מורה שלא כהוגן ואפשר לרמז מה נעשה לאמותינו כי המלאכים קורין ליעקב אחותינו ואומרים מה דהיינו עכו"ה וזהו כונת נעשה לאחותינו ביום שידובר בה אנכי ה' אלהיך אחדות וכאמרינו בכתוב את אחיך כו' וזהו ממשפטיך לא סרתי אף כי למדתי תורה הרבה לא סרתי ע"י ולילך מן הדרך האחדות כמו וסרתם ועבדתם סרו מהר מן הדרך·וגם לפירוש הראשון על ח"ל שהוא כמי שאין לו כו' נמי יפורש כן והטעם שלא סרתי כי אתה הורתני כי בלילה חפצתי נאום ה' ומי חכם ויאמר אלה ודברי הר"מ ז"ל יפיפית כו' ע"כ ברכך· ובכוונת שאין בי גחות יתמר דבר הלכה משמי ולא כן המתגלה אין התורה נקרא'על שמו כמו בעזרא ובמדרש שכתב השמ"י על מסרע"ה ובעינן דוקא שיתאמר משמו כדאיתא בירושלמי דאיקפד ר' יוחנן ואמר בירושלמי מה הגלה יש לו כהדין דשתי קונדיטין לוין והגרגה קונדיטין הייגו שהוא יין עם דבש וזהו אמר לומרו ממשפטיך לא סרתי כו' אזי יש"ו מה נמלנו לחכי אמרתך כמאמרו עם ו חכך כיין הטוב גבי שפתותיו דוגבו' וזהו לחכי למיך אמרתך התורה מדבש לפי כהדין דשתי קונדיטין ודבש וזהו מתוק מאוד·

א"י ממשפטיך כו' קף אתה הורתני שיודע אינו טעמי התורה ובכוונת כן קג **מה** נמלנו כו' ולא כן כשאין האדם יודע טעם הדבר ואמר הטעם שלא סרתי וגרסה סרתי ע"ד ולא ירבה לו נשים ולא יסור את לבבו ולא סרתי מסיבת משפטיך שקיימתי ולא ירבה קף כי אתה הורתני הטעם לא סרתי אמרתי ירבה ולא אמור רק ממשפטיך שקיימתי גם זה שלא סרתי וגם הכתוב הקדוש מכל אורח רע דהיינו לכת להוציא כליתי רגלי והכל גם רק ע"י למען אשמור דבריך שהייתי שומר דבריך ולא ירבה לו נשים ולא הלכתי בדרך זה אחריה ולא אסיר ויפכן יאמר **מה** נמלנו הטעם שדוקא בשני המצות הללו נתגלה הטעם שהן עיקר מצות כמ"ש המהרש"א וזהו מה נמלנו לחכי הטעמים הללו לכך נתגלו ואמר הטעם שלא אחרתי אחריה ולא כו' כי כפליי' לתוסי' וכאמרינו בפסוק דרך פקודיך ע"פ אמרי קדוש רמ"ב בדבר שהיה בכלל ופרט"ל מברכותיו כו' מטובו וזהו מפקודיך מקנת אבותינו לכך כל אורח אקר שאבינה לידי הסרה שנאתי:

ויתכן לפרש גם כתוב מזקנים אתבונן בזה כי כיון שעברו רוב שנותיו כו' וא"כ לזקנים מוכר להתגלות טעמי התורה לזה התפלר עצמו דהמע"ה מזקנים אתבונן דוקא מזקנים טעמי התורה כי הם יודעין לא שאחי רק בסנים לא כי פקודיך נצרתי שני מצות המלך שנתגלו טעמן ומפרש לאזיל הפקודים הלחת מכל אורח רע כליתי כו' למען אשמור דבריך ולא ירבה לו נשים וכך נפרש אלו שדוקא ע"י השמירה כליתי

רגלי

רגלי מאורח רע . וגם ממשפטיך לא ירדה לו נפש ע"ז לא סרתי אף כי אתה הורתני וא"כ עי"ז מה נמלטו סידעתי הטעמי' ואמר הטעם שהגלו מפקודיך לתבונן ממית שנאתי תורת המביא לסקר דהיינו הרבוי שמביא לידי העבירה גם התורת שנאתי לזה מפקודיך אחד וגן כנ"ל פי' נאמר . והלא הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה . יתיר עיניהו בתורתו נפש משיבה . ונזכה ליום שכולו שבת שבתא מדהבא . א"י ממשפטיך להיסורין לא סרתי כי אתו למען ותורתך תלמדנו וזהו כי אתה הורתני : מה נמלטו לחכי ע"י מה עמוה נמלטו כו' נפש רעבה ודבר זה נלמד מדבש לפי שעריך נפש רעבה . או מדבש לפי שהוא הוא לפה עכ"פ : מפקודיך תתבונן כי ענין משכהו לבהמ"ד הוא כי אין אדם כו' אע"כ נכנס בו רוח שטות אבל עדות ה' מחכימת פתי יסיר רוח שטות ויסוד למנות ה' כמ"ש הרמב"ם בגט מעושה וזה על כן שנאתי כל אורח שקר :

אות נון

קי נֵר לְרַגְלִי דְבָרֶךָ וְאוֹר לִנְתִיבָתִי : קי נִשְׁבַּעְתִּי וְאֲקַיֵּמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ : קי נַעֲנֵיתִי עַד מְאֹד יְהוָה חַיֵּנִי כִּדְבָרֶךָ : קי נִדְבוֹת פִּי רְצֵה נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לַמְּדֵנִי : קי נַפְשִׁי בְכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי : קי נָתְנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תָעִיתִי : יא נָחַלְתִּי עֵדְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי שְׂשׂוֹן לִבִּי הֵמָּה : יב נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם עֵקֶב :

קי נר לרגלי כו' עפי' הזוהר הק' ויהיו חיי שרה כו' מאן דלית ליה זעיר כו' וזהו לענייותינו כ' הכתוב הקטן יהיה לאלף כו' ואמר חני ה' ע"פ תמרינו ותעש לך סס כפיוס הזה וזהו כ' הכתו' ובא הסוס שיבא למדרגת הסמס כו' וזהו כונת הכתוב ואכלת כו' על התרן הטובה : או נר לרגלי כו' לסוף בעה"ב כמ"ש רז"ל והיה עקב כו' ואור בהאי עלמא לנתיבתי בין אדם לחבירו . או נר לרגלי כי' בדרך רק למיגמר . וזהו דבריך וכמ"ש בפי' תמימי דרך .

א"י נר לרגלי דבריך כי תמרו במסה ויסמוך כו' ונר ליתו פותח מחמת זה אך המתייהר בלמדו עם אחרים התלמיד מקבל והוא פותח והולך ע"י הגמות ותורתו נשכחת וידוע עובדין דלוי בר סוסי והעמוה יכוונה רגל אחר הגמוך עקב עמוה ואז הוי כנר ונר כמו נר כך הוא לרגלי דבריך אם דבריך בעמוה לרגלי בשביל רגלי עמוה הם דבריך אגלי כנר .

קי נעניתי עד מאוד כו' . עפמ"ש רבינו מהרש"ו ז"ל בכתוב מהר יקדמוני רחמי' כו' כי צריך אתרעותא דלתתא' כל המרחם על הבריות כו' ולא כן כי דלומו מאוד לזה בקש יקדמוני רחמיך ע"כ וזהו ורחמתי את אשר ארחם ר"ל ארחם אחני נותן לו מדת הרחמנות כמ"ש הא"ה ואחנותי את אשר אחון ע"ש ואמנם תקנה מצינו גם לזה שיקבל עליו כמאמרז"ל בתענית מיום אשר נתת את לבך כו' וזהו נעניתי עד מאוד וא"א לארחם אחני בתחלה לזה חייני כדבריך להקדיש הרחמים שלך אז

קי נדבות פי רצה נא לקבל עלן וזהו בדרך המשפט ומשפטי למדני : א"י נעניתי עד מאוד בעניות וא"ז הזמן שיבא ב"ד שכלה פרוטה כו' וזה חייני כדבריך כי חיות נופל על הגאולה ע"ד המחשכים כו' כמתי כו' אך ארז"ל גדולה צדקה שמקרבת ואין בנו מעשה לצדקה וזהו נדבות פי כו' שאני מקבל עלי לעשות לצדקה רצה וכו' ומשפטיך לדון על העתיד שייטיב . א"י נדבות פי כו' הענין עם אחרס ז"ל על רחב"ד כשהיה מתפלל כו' אם שגורה תפלתי בפי והנה לכאורה יפלא דהרי אנו רואין בעינינו שאין הדבר כן שלפעמים מתפללים ושגורה בפיהם ובע"ז אינו לרצון החולה וכדומה וא"כ איפוא ה"נ סתירה לדברי רחב"ד אך שבאת לי נאתר הדבר לכל עולם רק לבני עלי' כרחב"ד והתם מוטעים והוא בהיותם שומרים פיהם ולשונם מכל דבר בטל וגם בד"ת ותפלה לית הוניתו הגה מפיהם בלתי דחילו ורחימו דתסלק לעילא והנה לטהר מסייעין לו ובדרך שאדם רוצה לילך כו' ולעמת זה קדשם הקב"ה ולא הניח להם לדבר דבר לבטלה ואם לית היה רצון העליון על החולה שיחיה לית הניחוהו מן השמים לדבר התפלה ובדמותו כי תפלתו שגורה בפיו אז ידע כי ה' יחלה מחלותיו . ולא כן בהמוניס שמרבים דברים בפיהם שיחת חולין ודברים בטלים וגם תפלה וד"ת בלי כוונה לזה אין להם סמך על תפלתו שגורה והבן זה.וזהו נדבות פי מה שפי מתנד' נוסף על האסור מן התורה ומקד' עצמו בלתי דבר רק ברוענת' דלבא רצה נא כו' ועי"ז אדע משפטיך זה חי כו' וזהו ומשפטיך למדני כמאמרינו בכ' שפתי לדיק כו' דווקא שפתי לדיק ידעון רצון ודעת עליון כמ"ש בכ' בשפתי ספרתי כו' .

א"י נדבות פי . ע"ד שמעתי אל תקרי מהוכך וע"ד אך אשר יאכל לכל נפ' וזה נדבות פי כו' ועוד הזכרני ומשפטיך למדני וכל דיין סדן דין אמת לאמתו כו' ואז הצדקה מצלנו . או פשוט נדבות פי על הצדקה ומשפטיך כנ"ל : או נדבות פי שאני מדבר ונודב פי לכלול דבר המותר לאסור בשבועה ע"י כולל ומשפטיך למדני שזהו לפי שעה אבל אני מבקש שעי"ז תלמדני משפטיך הייטו כפי הדין בלתי הוספות היתר . או נדבות פי ע"ד שכתבו גדול הכהנה מיגיע כפו ומעיין אם מותר הדבר מצד הדין יותר מי"ס ספורס מספק ואינו נותן לבו לברר הדין ממנס טוב יאחז בזה לעיין ועכ"ז יפרוס עצמו בספיקה שהורה בה חכם . וזהו נדבות פי מה שאני נודב מפי ומחמיר בה ע"ע רצה נא ה' ועכ"ז ומשפטיך למדני לברר הדין על נכון . או נדבות פי כו' יתכן עפ"י מ"ש התוס' מהירו עד שאדם מבקש רחמים על ד"ת שיכנסו לתוך מעיו יבקש רחמים על מכילה ושתיה יתירה שלא תיכנס לתוך מעיו ע"ש וזהו נדבות פי מה שפי מתנדב לבד דברים האסורים מד"ת גם מהמותר פורס עצמו מאכילה ושתיה יתירה וכהיות דרבי וזהו נדבות הפה ובקש רצה נא ה' ועי"ז ומשפטיך למדני שתיכנס התורה לתוך מעי . או נדבות פי כי מנטער פטור מק"ש ותפלה

ותפלה ומס עכ"ז מתפלל ה"ז נדבה אך לית מאן דלמוד הוא במשפטי ה' כמ"ש מורה"מ ז"ל בהלל הזקן ה"ז חייב כי אין הדבר טורדו ומלווה ועושה הוא בק"ש ותפלה וסברו מרובה וזה נדבות פי רצה נא ה' ואני מבקש מפטיך למדני ואז יהיה מובה. ויותר יותר מתק הדבר עפ"י אמרם ז"ל יכולני לפטור כל העולם מדין תפלה כו' ובאמת תפלתינו לאינו רק נדבה וע"ז בקש ומשפטיך למדני ולא יטרידני כלל כ"ל:

קט **נפשי** בכפי כו' במקום שכינה כמו בכ"מ ועכ"ז ותורתך לא שכחתי. **או** נפשי בכפי תמיד בשעת ישיבה כדין כמ"ש צריך שיראה תרך כו' ועכ"ז ותורתך לא שכחתי. ואו עי"ז ותורתך לא שכחתי לדון כדין. **או** נפשי בכפי תמיד ר"ל נפשי תלותי הוא בכפי בידי כמארז"ל לדיקים לבם ברשותם והוא עי"ז כי תורתך לא שכחתי וברחתי תורה תבלין. **או** נפשי בכפי תמיד כו' יתכן ע"ד אמרם ז"ל חסידים הרחשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת כו' וכי מאחר שאהו תשע שעות ביום תורתן מתי נעשית אלא מתוך שחסידים היו תורתן מסתמרת ומצלחת ולומדין בשלוש שעות. והנה עיקר שהייתן היו לכוין את לבם להיות תפלתם בכוונה הלב וכמאמר רז"ל הין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן נתן לבו לתוכה והייגו שיהיו נפשו דהייגו כוונתו בכפו תוכו כברו ולזה צריכין לשהות הרבה כחסידים הרחשונים ועכ"ז ותורתך לא שכחתי כמאמר רז"ל מסיס נפשו בכפו ולזה צריך לשהות הרבה כחסידים הרחשונים, ועכ"ז ותורתך לא שכחתי כמאמ' רז"ל תורתן מצלח. **או** נפשי בכפי תמיד שתמיד נפשי ברשותי ולא טורף נפשו בכעס לזה ותורתך לא שכחתי כי הכועס שכחתו מסתלקת מך מוריידין מרתחא לי'. וזהו

נתנו רצעים פח לי לשון חמימות פחים וזהו מוכר מך מפקודיך לא תעיתי לכעוס עבור ד"ת.

או לא תעיתי מד"ת לשכחם רק תמיד אשמרם על לוח לבי. **או** נפשי בכפי תמיד כו' נתנו כו' נחלתי עדותיך כו' ע"ד הגמרא ער ועונה בתלמידים פירשו מוהרח"ו ז"ל שלא יהיה בן ת"ח שיקיים עונת ת"ח רק תומן ועניו הזכרת העונה בעונש עפ"י פירושו ושמרו בני ישראל את השבת כו' לדורותם משמ"כ זה שפגם הברית לא יזכה שיבא לו בן שיקיים עונה שהוא מביא לידי קדושת הברית מדה כנגד מדה וקבלון דוקא מי שיש לו גודל התלהבות קנאה בלבו וזהו קנאת סופרים תרבה חכמה כי עי"ז יוכל להיות לו ער ועונה והנה עניו זה קנאת מסירת הנפש כי אלמלא נהפך זמרי והרגו כו' וזהו נפשי בכפי תמיד ועי"ז ותורתך לא שכחתי שיהיה לי ער ועונה. **וזהו** נתנו רצעים פח מדין ומוסר פח לי להכשילם בזנות מך מפקודיך חוקן שנפקדו שבטיו' עדות לא תעיתי:

קיא **נחלתי** עדותיך הרחובני. **אי"** נתנו רצעים נדקה בחמת פח לי כי ביזוי קצירה כו' אך התועלת הוא ומפיקודיך כי מוכח כי בעיס תלחנו. **נחלתי** עדותיך ע"י שבת לעולם בעיס תלחנו והנחלה כי' בחופן כי אשון לבי ואל

יוסיף עצב עמה. **אי"** נתנו רצעים כו' נחלתי כו' נתנו רצעים פח לי בבטעת אחרי רבים כו' אך מפקודיך דבר שבמין לא בטל. וגם נחלתי עדותיך לעולם המילה היא עדות וכמו שהשיב ר"ת ואמר כי אשון לבי המה כי מצוה שקבלו עליהם בשמחה עדיין עושין אותה בשמחה ומתקיימת בידן. או הענין ע"ד אמרם לדיקים עצמן לכ"ם וזה יוכל האדם לידע כי לדיק גמור הוא ברצותו שהקב"ה מרחיקו מן החטא ולא יגונה לו כל לון וזהו נתנו רצעים כו' ועכ"ז מפקודיך לא תעיתי נחלתי עדותיך לעולם זהו עד לפני בחי עולם שלדיק גמור הוא אך לאיזה ענין צריך האדם לזה רק שעי"ז תרבה לו העזחה בעבודת הבס וזהו כי אשון לבי המה שיקבל עכ"ז קיי נטיתי לבי לעשות חקיך לעולם עקב בעבור ואפלות: **אי"** נתנו רצעים כו' על מצרים שנתנו פח לנו כמ"ש מוהר"י ז"ל נוד נדוני כספור ומפיקודיך כמ"ש בעה"י פיקוד פקדתי לזה לא תעיתי ביניהם כמ"ש שלמלא נשתהו בס עוד רגע ח"ו נשתקעו.

אי" נתנו כו' נחלתי כו' נטיתי כו' יתכן שלשה כתובין הללו שנימודו בס כנפור בפח שנותנין לו תבואה ועי"ז פח בס לתכול וניזוד כן במצרים כי ע"י הרעב בחו שמה למחיה וכלכלה ועי"ז שלטו בס המצרים וכמ"ש מוהר"י ז"ל נוד נדוני כספור כו' וכתבו ז"ל שלמלא נשתהו מעט היו משתקעין בס ובאמת יגלו קודם וכמ"ש פיקוד מנין פיקוד יפקוד יהייגו קץ יחסר וזהו ומפיקודיך לא תעיתי ובגלות בבל באמת בעוה"ר הסתחוו לגלם אך לבם כי לשמים ולא עשו אלא לפניס:

אי" בשלשה כתובין הכ"ל. נתנו רצעים כו'. נחלתי כו'. נטיתי לבי כו'. ע"ד אמרם מי מזיל וזה רמזונה. נתנו רצעים פח כי אמר מוב אחלק שלל תן לי הנפש והרכוש קח לך וזהו פח בנפשינו נביא כו' כי שכחתי מאכול לחמי. אך מפקודיך יעסוק בתורה לא תעיתי. ואח"ז נחלתי עדותיך כו' יקרא ק"ס והס מוקדמין כי אשון לבי המה ואינן מבינין עצמן ואחכ"ז נטיתי לבי כו' לעולם עקב תמידי שמא הוא סוף ימיו ועקב לאון סוף. וכאמרינו בל' ואתם הדבקים כו' חיים כלכם היום.

אי" נחלתי כו' נטיתי כו' יתכן עם מ"ש כי הלומד לשמה תורתו מתקיימת ולא כן הלומד שלא לשמה כאשר האריכנו בזה בעזה"י והלומד לשמה אסוקתו ותפלתו בתורה גופה והיא אשון לבו והלומד שלא לשמה לבו להבלי עולם להקרא רב וחסר לב הוא וזהו כוונת הכתוב נחלתי עדותיך לעולם רצה לומר שתהיה תגרתו אצלו כנחלה ומתקיימת לעולם ואמר הטעם כי אשון לבי המה בד"ת בעצמן פס אשון לבי ולא בעבור פניה ותכלית מיוחדות לזה התורה מתקיימת

נטיתי לבי לעשות חקיך. ר"ל לעשות המצות כי הלומד תורה לשמה הרי תורה שם עמה מלאכה ולא כן הלומד שלא לשמה שהוא תורה שאין עמה מלאכה כמ"ש המד"ס לזה. נטיתי לבי כו' לעולם עקב ר"ל עקב הטעם שמר

שאמר למעלה כי שמון לבי המה ולומד לשמה לזה זכיר בעשיי המצוה כי כוונתו רצויה לקיומם · או קרוב לזה נתלתי עדותיך כו' לעולם מהיות הם בעצמם שמון לבי ותן תלוי בדבר וזהו עצמו תמרו נטיתי לבי כו' היינו ע"ד לעולם עקב בעבור זה ועקב זה הוא לעולם · א"י נתלתי כו' נטיתי כו' נתלתי עדותיך לעולם ר"ל לעוה"ב מעל שמים כי שמון לבי כו' לשמה וגם נטיתי לבי כי עי"ז הספר לעולם עקב לעוה"ב כמ"ש התלמיד לפי דרכו · א"י נטיתי לבי לעשות תקיך בפרה תדומה כן התשובה לעולם עקב בזותו מקום כמ"ש הכ"י · א"י נטיתי לבי לעשות תקיך גם התקיש שים מהן שכר בעוה"ז כמ"ש הכ' הטריפני למס תקי גם זה נטיתי לבי לעשותם לעוה"ב וזהו לעולם עקב :

אות סמך

קיג סֵעֲפִים שָׂנֵאתִי וְתוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי : קיד סִתְרִי וּמָגִנִּי אָתָּה לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי : קטו סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרֵעִים וְאֶצְּרָה מִצְוֹת אֱלֹהָי · קטז סָמְכֵנִי כְאִמְרָתְךָ וְאֶחְיֶה וְאַל תְּבִישֵׁנִי מִשִּׂבְרִי · קיז סְעָדֵנִי וְאִוָּשְׁעָה וְאָשְׁעָה בְּחֻקֶּיךָ תָמִיד · קיח סָלִיתָ כָּל שׁוֹגִים מֵחֻקֶּיךָ כִּי שֶׁקֶר תַּרְמִיתָם : קיט סִיגִים הִשְׁבַּתָּ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ לָכֵן אָהַבְתִּי עֵדוֹתֶיךָ : קכ סָמַר מִפַּחְדֶּךָ בְשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי :

קיג **סעפים** שנאתי כו' · הענין כי יש שומר תורה מירא העונש ויש מלהבתו התורה ואוהבה ותהפרם ביניהם הוא כי השומר מירא בדבר אחר אין בו עונש אף כי עון הוא לו זו מעשות' משפ"כ התוכח התורה הלא לבו רחוק מדבר מגונה עפ"י התורה והוא מחשבה שאחז"ל אין הקב"ה מנרף מחשבת רעה למעשה ועכ"ז הפגם גדול וכמ"ש הרהורי עבירה קשה מעבירה וזהו סעפים שנאתי מחשבות רעות ואין זה ע"כ מירא רק ותורתך להבתי · או יתכן עם מאחז"ל אם הרב דומה למלאך כו' הא בגדול וכמ"ש משמי דקדוש מוהריז"ל על מאמרם שכי דבריס בלבך ודוק כשמע מדוגב ואחיתופל זרק מחשבתם הרעה ותפס רק הד"ת וזהו סעפים ותורתך להבתי·א"י סעפים שנאתי כו' קיד **סתרי** כו' רש"י ז"ל פירש תוכחי מחשבות רעות·ויתכן לפרש כי יאמר על דוגב ואחיתופל כי אחז"ל כי טינא היתה בלבם וזהו סעפים שנאתי המוסבי מחשבות זרות ולא נכונו בדעות שנאתי ועכ"ז ותורתך להבתי ר"ל ללמוד תורה אפס לא פירשתי ג"ע והסעפים שנאתי ותורתך אפס להבתי וכאמרם ז"ל אכל תאלא ושתא שיאלא לברא הפגימות הרע שהיה אחר ג"כ רע בדעותיו כמ"ש רבינו מוהרם"ן ז"ל לפרש ולייאב שני המשלים אלו אכל תאלא כו' ורמון מצא ע"ש בדברי קדשו·וזהו סעפים כו' שיאלא לברא ותורתך להבתי וזה נכון בכתוב כי זולת זה מה חדיית לן דוד מלכי לשנוא משנא ועצת חטאין ולאהוב תורת ה' התמימ' ממילא כל איש ידע זאת אך הכוונה התורה גם מהסעפים כפירש"י להבתי ואחז"ל הא בגדול ולבך תשית לדעתי' וזהו סתרי ומגיני אתה אלא אלמד מדרכיכם ולדבריך יחלתי אחר שכל מגמתי אינו־רק לקורתך ודבי שיאלא לברא לזה יאלתי לדבריך · והוא ע"פ אחז"ל דאמר רבינו ניר כאמן אליהו קב"ה קאמר הלכה מפומייהו דכלהו רבנן ומפומא דר"מ לא קאמר משום דגמר מאחר וא"ל ר"מ רמון מצא כו' אמר אסתא קאמר פו' ע"ש הרי ע"י שלימד התנא זכות על ר"מ שאין רצונו ח"ו ללמוד דעותיו ומדותיו הבלתי טובים רק הטוב יקבל כו' לזה אהבי מילתא קמי קב"ה ואמר עי"ז הלכה מפומיה דר"מ לזה גם אדונינו המלך דוד ידע לרצויי' קמיה מרע על לומדו מדוגב ואחיתופל כידוע ואמר סעפים שנאתי הדעות זרות רק תורתך להבתי וכתבי ומגיני אתה לבל אלמד מהם אלא הבחות ואחד זוכות זה אמר בהיות כן לדברך יחלתי שתדבר דבר מפומאי ומשמי ואל יהי' זאת לפוק' כלל מה דגמירנ' מדוגב ואחיתופל : קטו **סורו** ממני כו' . עם אמרינו בכ' הכ' בחרתי בסתופק כו' עפ"י אמרם ז"ל הרחק מבכן רע כו' ואל תתייאש מן הפרעניות דהל"ל ותירח לו ותבלע מן הפרעניות דמה"ת ס"ת איתייאש · אך נראה עפ"י אמרם ז"ל בדברי הסונאים כי בתת כו' עד שבשיו היו רואה מעשי ומעשה בני עירי כו' לזה לכאורה טוב לאחד להתחבר לרשע ועי"ז יחשבהו ה' כצדיק לזה אמר התנא הרחק מבכן רע כו' ואל תבטח בפעולה זו כי נם אם יגין לפי שעה עכ"ז אל תתייאש מן הפרעניות כי בשביל זה אינו רק אריכת אף ועם כל זאת גוברה דילי' מהאחז ונריך להיות בפני עצמו ולא נדיק נגד רשע וכעין זה נאמר בדברי הרב בעל כלי יקר פירוש נחמ' בכתוב רק בחבותיך חסך ה' כו' ע"ש וזה שמעגו לפרש בכ' בהשפטו יצא רשע דהכוונה שלא יהי' הרשע אצל משפטו ואז לא יוחשב לנדיק והנה כל זה הוא כשאין האחז טוב ונדיק גמור נריך לרשע להיות נדיק נגדו משא"כ נדיק גמור נם אם יצא רשע ולא יתחבר אליו טוב הוא בעיני ה' וזהו בחרתי בסתופק בבית אלהי זה יהי' מחסי מדור בחלי רשע ליחשב כנדיק מחמת · וזהו סורו ממני מרעים ואינני נריך להתחברות שלכם ואמרה בהיות אני נוצר מצות אלהי · ועל"ז פירשנו הכ' כי לא בקשתי אבטח כו' ואמ' כן אדונינו המלך דוד ע"ה מדרך עצה כי כן נריך המתפלל שלא לתלות בזכותו כאמרם התולה בזכות עצמו וזהו כי לא בקשתי אבטח ואחרי הכוונה על תורה ותפלה ע"ד בחרבי ובקשתי דיעקב שפירש"י ז"ל כן רק כי הושעתנו מצרינו ומשנאינו הבישות שהם אלך כאין ומבוייאים ועי"ז הושעתנו ועיקר הישועה הוא רק מצרינו ולא בזדקתי רק ברשעת הגויס עי"ז אחשב כצדיק · א"י סורו ממני מרעים יתכן עם אמרם לא הי' דוד רחוי לאותו מעשה אלא שאם אפשי יחיד כו' וזהו סורו ממני מרעים ר"ל אסבתי סורו מרעים מדרכיכם הרעים ואלך אצל יחיד . וכן יש לפ'קרבו רודפי זמה ר"ל שנתקרבו על ידי רודפי זמה להקב"ה וכאחז"ל שלא לרחוק ולקרוב ואמר מתורתך רחקו כי התורה אמרה נפש החוטאת

החוטאת כו' וכמאמרז"ל שאלו לתורה מה יעשה כו' ע"ש:

אי' סורו ממני כו' עניין זאומרו מצות אלהי וגם זאומרו ממכני כתמרוק חיזק תמירה וגם ואל תביטני כו' אין לו מוכן והעניין עם תמרינו בכתוב נטיתי לבי לעשות חקיך כו' ועיין בתלמיך ולדעתינו נראה עם הקדמה שהקדמנו ופירשנו בו כמה מקראי קודש דשם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל שכר חקים ליכא בהאי עלמא והתרכנו בטעמו של דבר דכל עיקר דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא היינו משום דביאת המשיח לעה"ז הוא דלא תיכול נהמת דכיסופ"ר ניע כפיך כי תאכל ובעה"ז אם יאכל ונקי' היא לע"הב ג"כ הבריאה לבטלה וזהו בדבר שאין בו רק התנגדו' כי"ר מש"כ בחקים דיש בהם התנגדו' אדם שהעטום"ז מונין כו' ובעבור זה לא היתה הבריאה דהא אדם בעל בחירה הוא והבן זה היטב וכ"כ גם במצות השכליות כשבני אדם רוצין למנוע את האדם מעשייתן והאדם מתגבר עליהן בדין הוא שיפולם שכרו בע"הז וזהו כ' הכ' לא יעקב יאמר כו' כי יעקב הוא ל'עקב וסוף כמ"ש במדרש ילקוט וה' עקב תשמעון ע"ש וגם עקב ל' שפלות בע"הז רק ישראל שררות בע"הז והטעם כי שרית כו' ותפיסם כו' ומה ששרית עם אלהי'לגור בבית לבן ולקייס המנו לזה יגיע לך שררות הע"הז ג"כ וזהו מאמר הכ' מה רב כו' נפלת לירחיק לעה"ב אבל פעלת ר"ל תיכף ולא נפלת לחפוסים בך נגד בני אדם כשיש גם התנגדות ב"א בדבר וזהו כ' הכ"ר ועופר כו' כמ"ש דהרחו לו כ"א תכלו תפתורא דחרבא כו' הרי כל מה שנתנין לנדיק בעה"ז שכר מצותיו נעשה בזה עני ורש לע"הב וזהו רש ועופר שיהיו שניהם גם יחד רש בע"הב ועי"ז יבוא עופר עה"ז אל תתן לי רק טהריפני לחם חקי מהחוקים שיש בהן התנגדות לחומות הטריפני לחמי לחמם דהמע"ה שגם שכר החקים לא רצה בעה"ז רק הכל הניח לו לעה"ב וזהו נטיתי לבי שגמרתי ונטיתי לבי לעשות חקיך גם החקים לעולם עקב לעה"ב שהוא בעקב כמ"ש התלמיך לפ"ד ע"ס·והנה התורה נקראת תורת ה' וגם תורת האדם והוא השכליות תורת האדם והחקים נקראו גם תורת ה' כי לא לאדם דרכם להשיגם וזהו מאמר הכתוב סורו ממני מרעים העכו"ם המונין ומצרה מצות אלהי גרידא סורו ממני כי לא אשמע לקולכם ואח"ז שנגמר בלבו הפך פניו כלפי הקב"ה ואמר בהיותי על מדרגה זו סמכני כתמרוך היינו תמכני ולא יהי' לך דמפי הגבורה שמענו דזה מגיע שכר בעה"ז כמ"ש על המדרש כל מה שישראל מוכלין בעה"ז הינו חלק בשכר תמוכה וזהו כתמרוך ואחי'רק גם כ"ז שמחי'בעה"ב וע"ז ואל תביטני בהמת דכיסופ"ר מסברי שתני

מנפה לעה"ב ומין זה רש ועופר רק לחם חקי כנ"ל ·

אי' סעפים כו' סתרי ומגיני כו' קטו **ממכני** כו' בהקדם תמרינולפרש תמרם ז"ל בשעה שהשליך כ"ב לחמו"ע לכבשן האש אמר הקב"ה ליחזקאל לך והחי' מתיש בנך כו' אתוהי כמה כו' מלכותי' כו'ע"ש והנה כבר עמד בזה הרב הגדול בדע' ותבונה בעל פ"ד דמה ענין תמיית המתים להשלכה לכבשן האש וענין שבח חז"ל להפליג בהולתות ושבח של הרשע הזה עד כי אלהא שלח מלאכא ושטרו שלח יגגה שירות של דוד ומה כל העילוי בשבח הזה והתריך בתמרינו אתרי נועם בדרך דרוש נחמד ונפלא · וגם אנו בעניותינו כ"ל לפ' המאמר הזה ובדרך קרוב ופנימי בהקדם נפ' מאמר הכתובי' שובנו אלהי ישעינו כו' הלעולם תאנף בנו כו'אלא אתה תשוב תחיינו כו' דענין תשוב תחיינו מה ענינו לכאן לשאחה ולהשבה מהגלו' ועפ"ד הרב הנ"ל בדרושיו מובן ג"כ הדבר שאתה תשוב תחיינו פנית אחר שהיינו כבר בעול' תשוב תחיינו בתח"ה הרי כי בניס אנחנו לזה בודאי יש לנו לנפות ליאושה כי בטלה טענת עבד שמכרו כו' ועמך ישמחו ביאושתך לזה נפ' מים מהר הסיבנו אמנם לדעתינו נרא' דהנה בענין ת"ה אמרו ז"ל דשלשל האי מינא דחיי'מיתו כו'והסיבנו ז"ל זיל בתר חיפכ'דלא הוי הוי דהוי כו' ע"ש והנה בנוסח הרב' אחנים אשר הרא שמזקנתם' כו'לכאורה מה ענין הבריאה להזכר למו כאן והוי סגי להתחיל מהרה ה' אלהינו כו' ורחיתי לרבינו מוהרש"ל ז"ל בח"מ במס' כתובות כתב דברי חמודות בזה והוא דאיך נבקש מהרה ה' אלהינו ישמע אחר רוחינו שרצתה כבר גיל ושמחה בציון וה' הסבית מהם כל משוש וכשביטל הדבר הקייס איך יחדש שהעדר לזה אמר בתחלה אשר ברא שמון דלא הוי כלל הוי מכ"ש דהוי וספיר תחיל ישועתנו ותפלתינו מהרה ישמע עכ"ד פה קדוש מדוקנו מוהרש"ל ז"ל בביאור קצת ושיגוי לשון · הרי כי קיווי שמחתינו הוא דוגמ' תח"ה שהוא תמונה קבועה בלב כל אחד מישראל ובלמד מן התורה כאשר הגידו חכמים נפ' חלק עד שאז"ל שאפי' המולה בתח"ה רק שאומר שאינו מן התורה אין לו חלק לעה"ב ובתחיה וממנו נקח לשמחתינו אף שנשבתה דהוי ק'ו הוא מלאה הוי כמו בתחי' וזהו הלא אתה תשוב תחיינו ומטעם זה ג"כ ועמך ישמחו אך ואחר שים מקום לדבר לזה רצוי לנו לבקש שובנו אחר כי לעולם תאנף מטעם דהוי לא הוי כי הלא אתה תשוב לזה הרחנו ה' במהרה חסדך כנ"ל לפרש הכתובים·אמנם עדיין יש לנו ליישם יותר לפניס בפנימיות הדבר לקרב שמחתינו וגאולה ופדות נפשנו לתחיית המתים בהקדם נפרש כמה מקראי קודש הנ' דבקה נפשי אחריך כו' השני ה' עליהם יחיו ולכל בהן כו' ונצירוף מאמרם ז"ל מלוס סימן יפה לחולה שנאמר ותחלימני כו' בדרך מליצה · וגם כתוב יוסד בסתר עליון כו' וכתוב שויתי כו' לכן שמח לבי כו' וכתוב תודיעני אורח חיים כו' וכתוב עתה ידעתי כי הושיע כו' והוא בהקדם הקדמה אחת דאמרם ז"ל בסם' חגיגה ואנכי הסתר כו' אמר רבא אמר הקב"ה אע"פי שאנכי מסתיר פני מותו הפנים שנאמר פנ"פ בעפ"כ בחלוס מדבר בו · ואחד אמר ידו נטויה עליהם שנאמר ובכל ידי כסיתיך ההוא מינא כו' ידו נטויה עליהם פנים ממנו עדיין חביבותי' נבון הוא ולא עזבנו מאל וכל למר מבחלוס מדבר בו ולמר בכל ידו כסנו וידו נטויה · ונהרב בת"ס כתב בהא דאמרו ליה ידו נטויה דאכתי בשתינו בהסתר פנים מרובה והפשום הוא דודאי בושים אנחנו מחטאינו

מחטאינו הרחק לנו דעדיין חביבותיה גבן ולא עזבנו מכל וכל
והרב הכ"ל כתב דהכונה דלדרבה חביבותיה הוא גבן ההסתר
פניט דלהדרינהו לאפי' כי עי"ז ידו פזימנין כביכול נטויה כי
השיב לאחור ימינו כתיב קץ הימין וא"כ מה דלהדרינהו לאפי'
טיבותא דימינו יסעדנו ע"ם וזהו הכוונה דבקה נפשי אחריך
גם שהני כביכול אחריך כי להדדית אפא מינן וזהו ריעותא
אחתי טיבותא הוא בחד לד די תמכה ימיך כי בתחלה הלכנו
בלור פניו ועתה אחריך עכ"ז חיבותא הוא לגבן . וגם יאמר
גם שהני אחריך עכ"ז דבקה נפשי ולא עזבתני כי די תמכה
ימיך . וזהו ולך ה' הצדקה שלא עזבתנו ויד נטויה עליט
ולנו בושת הפנים בשביל פניט הנסתר מאתנו וזהו כ' הכתוב
יוסד בסתר עליון להודיע שבחן של ישראל וממש כדברי ריב"ח
שהשיב להמין גם עתה בגלות שהעליון יוסד בסתר והסתיר
פניו מאתנו עדיין חביבותי' גבן בכל שרי יתלונן עכ"ז הלוא
ישראלי בכל שרי יתלונן ובכל ידי כסיתיך כנ"ל . ומעתה נבא
לבאר הכתוב ה' עליהם יחיו כו' כי הענין בתפ"ה לכאורה הוא
תמו' מתוד דאחר שהנוף בטל ומבוטל כעפרא גם שם ה'
יחייהו מיך שייך לומר בזה תפ"ה כי זהו בריאה מחדשה מך מהיות
נאחנו מתמיט בהסתרת הנפש כמ"ש ועצמותיך יחלץ ועצם
אחד והכלל דגרמי קיים לעולם ג"כ זהו הלחם זה כמ"ש בפ'
שומר מתוד דאחר שהנוף בטל ומבוטל כעפרא גם שם ה'
יחייהו מיך שייך לומר בזה תפ"ה כי זהו בריאה מחדשה מך מהיות
עניו יהיה הסתרה זו שם לא ה' יבנה הנוף כמקדם והבן זה הרי
כי מהסתרה נלמד התחי' וכ"כ ביעותיהו כ"ח ח"ו היה בדעת
ה' לעזוב נפש למה הותיר להם סתרית בחלוס שדבר בו וידו
נטויה שלא ע"כ דיסוד ויבנה חרבות כמקדם ויהיה הדבר
כדמיון האור בהסתר ניצוץ אחד ובא שדם ולוהב ונופח בו חזי
יהלהב ויגדל המדורה כמו מקדם קדמתה הרי שעניו תפ"ה
ופדות נפשנו שכיה' שיט בטעמט וממקו' שבחנו להמין בת"ה
מצד הסכל לקרב הדבר מהיותינו רוחים ההסתרה מוכח מזה
דמיט יהיה כמקדם דאל"כ לאיזו צורך בשתר ההסתרה הבלא
דגרמי ואחת מכנה לא בשתר' כ"כ בפדו' נפשנו ובקיווי שמחתינו
לשוב לחזות בנועם ה' והיו עיניך רואות את מורך ולא יכנף
עוד מורך בהסתר פניט מהיותינו רוחים ההסתרה מוכח מזה
דבחלוס שדבר בו וידו נטויה עלינו הרי מכח תמונת התחיה
בת לנו גם זה כי נשוב למדרגה הראשונה פת"פ שדבר בו וזהו
כ' הכתוב ה' עליהם על מתי ישראל יחיו ככה הגיד ה' עליהם
יחיו ולא בריאה חדשה רק עליהם יחיו והיינו משום לכל בהן
לכל מתי ישראל לכל המתים שבהן בשתר חיי רומי הסתרת
הנפש לזה עליהם יחיו וגם מלך זה יחמין השכל בדבר גם בלתי
הקבלה לזה מה"ט גופה לנו מצפים ותחלימני במדרגת בחלוס
שדבר עי"ז ותחייני ברוה"ק ממש בהקיץ כי חיות הנה בעלי
רוה"ק כמ"ש ותחי רוח יעקב שהרחה עליו השכינה
כן לנו מצפים להסרלת השכינה ממש . וזהו כ' הכ' תודיעני
אורח חיים ע"י התורח חיים הנה בשכלי מסבת הסתרה עי"ז
הודעתני שובע שמחות את פניך לא בהסתר פניט כעתה
דלהדר מרי' אפי' כו' והטעם כי הלא עיניט הרואו' כי נעימו'

פקודות

בימינך נעימות הימין שלך ידו נטוי' עליט הוא נאם בלי הפסק
גם עתה בגלות לזה לנו יודעים מהסתרה שבשוב לכל וזהו
כוונת הכתוב שויתי כו' וחזק מדבריט הלא למרנו לפרש הכ'
זה עפ"י גמרת דמניגה הנ"ל בלופן זה ע"פ המדרשות היתה
בחלמנה ולא חלמנה ממש וכ"כ בחויב ודומיהן הרי גם בשעת
עוכם חלילה עדיין אין לנו לומריט הדבר רק בדמיון כחויב
בחלמנה בחסה שהלך בעלה למדינת הים כידוע . והטעם
שלנו מצפים שיבוב וירחמנו והוא כי יש לנו בטחון בקץ הימין
שבשבע שלא יסיב ימינו עד עת הקץ . וזהו שויתי כ' כו' ר"ל
בשבעת ה' לבגדי מ"ו ע"ד שדרשו חז"ל בעזר כנגדו שויתי הדבר
רק בדמיון ולא ממש וזהו שויתי ה' לנגדי מה שה' לנגדי שויתיו
תמיד רק שוו והטעם כי מימיני שיש לי ימין לבטחון גדול
בזה שדע בל למוט מ"ו לעולל למנם עפ"י דברינו הנ"ל פירשנו
קצת בתופן לחר והכוונה שויתי שלי משוה ועושה בדעתי
תמיד שעדיין נזכה שה' יהי' לנגדי תמיד ולא בהדורי לפיה
והטעם ע"י הסתרה כי מימיני בל למוט ותמיד ידו נטוי' עליט
והוא הימין כדברי בעל ת"ם ומחר לבן ר"ל ע"פ סברת זו דלנו
למדין מהסתרה להעיקר והכל שמח לכי ויגל כבודי שלא כבדברי
ר"ל שנזכה עוד לדבר גדול נוסף ע"ז שה' לנגדי והוא שבדברי
גופ' יסבון לבטח ולא יאבד תקוותי מת"ה לוקף בדברי נוסף
על הנשמה כנ"ל . ובזה יומתק הכתוב יוסד בסתר כי בתחלה
אמר ויהי נועם על בנין בית המ"ק יה"ר שתסרה שכינה ומתרע"ק
ידע בחורבנו כמ"ש בזוהר ויקרא מלהולל מועד שיהיה הלולל
רק על מועד ויותר מלהולל מועד התיקון לאמור לחרות
הקרבנות כמ"ש חז"ל תינח לדם כי יקריב מכם זבחי שלמים
רוח נשברה מהלדם גופי' וכן שהמע"ה ידע שם ה' לא יבנה
בית כלתיתא ג"כ בזוה"ק וזהו אחר לומרו ויהי נועם סיפר
בשבחן של ישראל בהיות גם כי יחרב המקדש ומזו יוסד בסתר
עליון כמסתיר פניו ומי יעורנו בלהדורי לפי' עכ"ז העם הזה
בלעדי יתלונן ואמר אח"ז לומר לה' ר"ל לומר לני לה' מחמת
ה' מחסי ומלודתי דהיינו ידו נטוי' ובכל ידי כסיתיך לזי חלמי
שבטח בו שיגאלנו ע"י הסתרה העיקר וגם חלמי ר"ל שיקרא
שמו עליט וכמאמר הכתוב במקום אשר יאמר להם לא עמי
אתם כו' בני חל חי והבן היטב וזה כ"ל נכון ויומתק חרז"ל חלום
שימן יפה לחולה בדרך משיכה כי כנסת ישראל בגלות נאמר
בה חולת אהבה חני והפסוק בחלום שבדבר בו שימן יפה לחולה
הוא ישראל שבשוב לגדולת כימי קדם ודרשוהו מקרא ותחלימני
ותחייני בהסתרת השכינה וכמו שפירשנו הכתוב לעיל עד"ז
גם לריבוי דקרא וזהו כוונת הכתוב גם עתה בגלות ידעתי כי
הושיע ה' כו' וחרפי' חני רוחה הדבר בגבורות יסע ימינו
הנטויה עליט ובכלה נתלונן ומעתה לא נפלאת היא ולא רחוק'
היא להבין מאמר הקדוש כי הרשע כ"כ שבקש להעביר
ישראל מדת ח"ו בסברת שבדה הקותם והרחה הקב"ה תפ"ה
שפא ע"י הסתרה וכ"כ בגלות ישראל ידו נטוי' עליט ובחלוס
שדבר ומכ"ם בעת ההיא שהי' עדיין נביא וחוזה שיזוכו
לעבודתם

לעבודתם כנראשונה וכל מצות כהונת ה' עליהם וזהו שאמר הרשע מלכותי מלכות עלם על ישראל ולא זז מהבדן ולא כעבד שמכרו רבו וגם לא נעלם ומחסם לנצח אחרי שמהשתרה רחה שיתקיים הכל וזהו שאמר הכ' עצמות הפלה כל בית ישראל הנה שמורים מבדה תקותינו והשליכם ה' מעל פניו בקציפה ומיסה דלית סבר נגזרנו לנו שנגזרנו לעצמינו כלו"ו אין לסם חלק בעה"ב לזה הרשם עניו תפ"ה העצמות ע"י ההשתרה והרשע הזה סבר דאחר שהי' להם גדולה וקרבת לבורא' וריחק' מכ"ם שלא יקרבו שוב מצלו לזה הרשו לו תפ"ה ע"י ההשתרה וה"ה לזה ויל בתר מיפכא וזהו הלא אתה תחייני ע"י ההשתרה וה"ה ועמך ישמחו בך בגאולתינו והבן כ"ז וזהו כוונת הכתובי'. א"י סעפים לשון כריתה כמו מסעף פארה וכמ"ש נגזרנו שם"ו יאמר האומר שאזל הדבק בין ישראל לבוראם וסעף וכרת אותם והותרה הרעועה שנאמר ולקיים תורתך אהבתי והוא מהיות סתרי ומגיני אתה מגן בעד ידו נטויה עליהם לזה גם לדברך פל"פ יחלתי . וסורו ממנו מרעים העכו"ם שרוצים להעבירם על דת רק ואנרה מצות כו' ואמר סמכני כאמרתך בכמה מקראי קודש שאתה מתים ואחיה

ועי"ז ואל תביאני מסברי לתשועת ה' וגאולתינו ב"ב תהי"ר . א"י סעפים כו' . סתרי כו' . סורו כו' . סמכני כו' . להבין הכתובים נראה בהקדם לאמרם ז"ל בשם סוטה בכתוב כי גר מצוה ותורה כו' תלה הכתוב את המצוה כו' לומר עבירה מבבה מצוה ואין עבירה מבבה תורה ואמרינן לשלמא דרשו דוגמ ואחיתופל להאי קרא כרשב"י לא הוי רדפו כו' והבה זה שאין עבור' מבבה תורה ויפה כתה מהמנו' הדעת מכרעת שזהו דוקא בתור' לשם לא כן בשלא לשם ע"מ לקבל פרס לא שייתת כ"כ וכתמדו' שכן למדו דאדרבה ח"ו עבירה גוברת על המצוה ותורה זו וכעין זה כתב הרב המחוכם הר"ם שלגזי בהא דזכה נעשי' לו שם חייס לעניין תגובי מילה"ר ע"ם וזהו כונת הכתובי' כי יש לעיין על שאומרו שעפים כו' ותורתך כו' איך יתכן לומר כן על שני דברים הפוכים לגמרי הכלית הרע והכלית הטוב ומה גבורתא בזה ועל דבריסקרובים יפול לומר כן. אך הכונה בלימוד תורה גופה אזי שעפים מחשבות זרות או מוסבי מחשבות זרות דהיינו שלתי לשמה אזי זר נחשב שנאמר רק ותורתך אהבתי שלמודי הוא לתכלית התורה גופה ואין בו שום מחשבת חוץ מהתורה וכמ"ש המדרש שמוחל להוב את המלכה ובהיות שתני במדרגה זו אזי סתרי ומגיני אתה גם כי לדברך יחלתי ר"ל ע"ד לא יחל דברו שחללתי ועברתי על דבריך דהיינו במעשה דבת שבע עכ"ז סתרי ומגיני אתה כי אין עבירה מבבה תורה התכוכה כנ"ל כי הלומד לשמה תורתו מגינה עליו מן החטא כמאמרינו בכתוב שלוש רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול . וגם לשון חילול נופל בזה חלל בריתו כו' ולדבריהו יאות לומרו לדברך ולא לך יחלתי כאמרינו כאשר יאמרו ממני מרעים ואין לכם עליהם עלי גם מסבת מצוה לחוד כמי וזהו ואנרה

מצות אלהי גם המצות לחוד יגילוני לף כי עבירה מבבה מצוה לזה התגלל ואמר סמכני כאמרתך כו' והוא עם תמרם ז"ל שביקש לעשות ולא עשה וכתב מוהרש"ם ז"ל שמחשבתו היתה בלתי טובה שלא ידע שם יבא תוריה לכיתו או יהרג במלחמה לזה בחשבתו בקש לעשות ובחמת לפי הסוף שהרג לא עשה ולא מידי עכ"ד קדשו ולדבריו ה"ז דומה למה שארז"ל וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר כו' שבתכוין לבער חזיר ועלה בידו בער טלה וה' הטוב יכפר ואף אלוגנו המלך דוד כה"ג עלתה בו וכבר הבטיחנו ה' כי עמו הסליחה בכהאי גוונא וזהו שאומרו כי אין כאן עבירה לכבות המצוה ובקש שאכני נגד חויבי כאמרתך הכוונה על דברת ה' וה' יסלח לה ואחיה כנדיק שחשב ואל תביאני מסברי ר"ל תקותי דך כמקודם ולא כחשבת חויבי כי אבדה תקותי ח"ו חס' או מסברי ר"ל ממה שסברתי

בדעתי שבא יבא תוריה כמו שברו רבנן למימר והבן זה :

א"י סמכני כאמרתך כי בשם ישראל מחזיקים בטעות מועלת

ע"י נחלה שקרוים העכום"ז טוב שדבר לבלתי עמוס ולא לשבר דהוי אינו מצוה וזהו סמכני כאמרתך מצוה כו' ואל תביאני מסברי שסברתי בעת היותינו בלתי טובים בטעות מועלת והוי אינו מצוה ועושה רק סמכני כאמרתך שתחשב לנו כמצוה ועושה ע"י אמרתך שהיא אמירה גמורה ואין לנו טענה עליו כנ"ל . א"י סמכני כאמרתך ארך אפים לרשעים נ"כ ואל תביאני מסברי שסברתי שברת האדם כמדרש"ה רשעים יאבדו לזה קראו שברי כי שם אדם חד הוא וע"ד אמרינו בכ' טוב עשית עם עבדך על מדרש"ה עבד ה' וזהו ההטבה ה' כדבריך אף שמדרש"ה בעצמו אמר לנדיקים בלבד עכ"ז הנהגת חסדיך עמו למען עשות כדבריך כאמרת בפ' ועתה יגדל כו' כאשר דברת נ"ל נכון . א"י סמכני כו' עיין הסמיכה היא כי הש"י שוכן עמנו כאמור הכתוב השוכן אתם והוא מהיות רק בטומאת הנדה דאיתו מטמא באהל וזהו כאמרתך וזהו מורה שאחיה שהיה בכלל חי ולא כמת ועי"ז ואל תביאני שים לה היתר : א"י סמכני כאמרתך מה אתה בחנם ואחיה שיהי' לי חיות ולא ללמוד ולדרש תורה ברבים בשביל שכר . או ואחיה תורך ימים בימינה ואל תביאני מסברי עד הנה בשביר יקוה פעלו ובחנני גם שעדני בפרנסה ומזונה ועכ"ז אשעה בחקיך תמיד ולשמה . או כאמרתך ואחיה כי כל הנהנה מד"ת גוטל חייו מן העולם משל"כ כשתסמוך אותי בפרנסה והחזקת בי או ואחיה . או כאמרתך גם על ד"ם לא תטול שכר כמו על אמרתך .

א"י סמכני כאמרתך מוסיפין לו כמ"ש ירחת ה' תוסיף ימים ועכ"ז ואל תביאני מסברי מובטח לו שלא יחטא כיון שעברו רוב זכותיו וזהו ואל תביאני מסברי"ו סמכני כאמרתך יעשה תשובה . או סמכני כאמרת' אהבתך ולא כמשל לשונקיו רק כאמרת' ואחיה כ"ז שאחיה וא תביאני מסברי השכר לעה"ב שאני מצפה . א"י סמכני כאמרתך הכוונה כאלו היו אלי אמרתך ואחי' כ"ז שאחי' בעה"ז כי אנכי מגיע שכר בעה"ז ואל תביאני

מסברי דלמסקנא לבדו נזוק . א"י סמכני כאמרתך כו' ה' לא יעזבנו כו' ועכ"ז ואל ירגיעו כמ"ש כו' וזהו ואל תביטני כו' . א"י סמכני כאמרתך שאמרת מה לגי בחנם כו' כן תעשה ואחי' ולא כהנה מד"ת כו' ואל תביטני מסברי שאני מצפה שאתה תפרנסני אל תביטני מסברי בחרפת רעב מסברי ונפוי הוה :

קיז **טעדני** ואומעה י"ל כי תמיד הנפעל כפי הפעולה אשר ירחמהו ה' הוא מרוחם אשר יושיעהו ה' הוא המושע אשר ירפאהו ה' הוא הנרפא אשר ה' יברך הוא מבורך וכמ"ש פעולה של שעד ונפעל של יפועה . אך הענין כל ישראל צריכים תשועה מיה"ר והוא התורה תבלין אך הפרנסה מונע' מהתורה ואדם יוצא לשוק כו' לזה אמר טעדני בפרנסה כמו ה' יסעדנו . וטעדו לבבכם ויקוס אשר כו' שמעתידו כו' וכדומ' רשב"י וחבירו בלי פעולת וממילא ואומעה מיה"ר מהיות ואומעה בחקיך תמיד . או תמיד גם ביומי ניסן וביומי תשרי .

או טעדני בפרנסה ע"ד ה' יסעדנו ואומעה מעגל מהיות ואומעה בחקיך תבא פרה וחכפר על מעשה עגל ע"ד אמרינו במדרש מה רחה קרח לחלוק כו' ל . א"י טעדני כו' ע"ד רחוק מרשעים ישועה כו' חקות השמים וע"ד הכתוב נותן שמם כו' ועכ"ז מקדשין הלבנה אזה מורה שאור גדול הולך מפני קטן כן ישועתנו יצמיח . וזהו אור לעת ערב היינו כו' תיקף זרוע לצדיק נולד מזיח לכך ישראל בשמחה לקידוש הלבנה וזהו ליישרי לב שמחה וזהו טעדני ואומעה בחמת אומעה ע"י ואומעה בחקיך תמיד היפך הרשעים כי חקיך לא דרשו והבן :

או טעדני מהגלות והוא ע"י כי תעשה בחקיך כו' חוקות השמי' וע"ד הכ' כה אמר ה' נותן שמם כו' ועפ"י דברי מוהרש"ל אלמלא קול גלגל חמה היו כשמע קול המוכה של עיר כו' ע"ש :

א"י טעדני לשון סעודה נופל על פרנסה שמעתידו על רגליו ודגן ותירוש סמכתיו וזהו טעדני כו' תהיות תעשה בחקיך תמיד וכל המקייס תורה מעוני סופו לקיימה מעושר .

א"י טעדני מל' וטעדו לבבכם ואומעה מעוותי בלא תעניות כי ואומעה בחקיך תמיד ות"ח תסור ליסד בתעניות :

א"י טעדני כו' . ואומעה בחקיך בתר רוגז והיה תמונת כו' ירחת ה' ע"י הירחה ולשמה . או סמכני כאמרתך כשיח שאין ע"ג כו' ואל תביטני מסברי שיטתי שסברתי לדון נגד כתורד כו' חרפת נגד אל תשימני : א"י טעדני בפרנסה ואומעה ולא תצטרך לב"ו וזו ואומעה בחקיך תמיד ולא יסתנו פני לשמה גוונין כמ"ש בשמי בהקדמה כ"ל נכון וזהו רחמיך רבים ה' כמשפטיך וחקי התורה חייני ולא ע"י התגדה כי לא תפסו רחמיך והגבר רחמיך להושיעני ולהחייני כעסקי במשפטיך . א"י סמכני כו' טעדני כו' יתכן ע"ד תרז"ל נופה רשע כו' יגרו של חדם כו' וכתבו ז"ל לפרושי סיפא דקרא ולא ירשיענו כו' עפ"ז דרז"ל דהוא דלעתיד ביום הדין לא שהקב"ה עוזרו נותן להנדיק שכרו משלם כאלו בעצמו עשה הכל בלתי הושיע והוא כ' הכתוב ה' לא יעזבנו בידו ועכ"ז ולא ירשיענו בחשבון ובעמת דמלחמת משום דהוחיל והרוב הוא והקב"ה

חינו מלא עוזרו ומסייעו לזה שדי מיעוטא בתר רובא והיה י"ל שזהו כוונת הכ' סמכני כאמרתך לסייע לי וכאמרתך היינו כתיב נופה כו' דברה"ק נאמר כמ"ש התום' גבי דרז"ל במגילת ספר הנמצאות כו' ע"ש ואמר ואחיה היינו לבלתי עזובו ביד היצה"ר שנופה ומבקש להמיתו וזהו ואחי' ועכ"ז ואל תביטני לעה"ב שאני סובר ומצפה רק תנקלי שכרי משלם ואמר טעדני ואומעה ועכ"ז יהיה שכרי משלם משום דאמרז"ל דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה ונקרא חקה וזהו ואומעה בחקיך תמיד לזה יהיה שכרי משלם דשדי מיעוטא בתר רובא :

קיח **סלית** כל שוגים מחקיך הם העכום"ז סלית לותם לף כי שקר תרמיתם מחשבתם תרמי לוכד . א"י סלית כל שוגים מחקיך ר"ל גם השוגים שעושים בשוגג עכ"ז סלית ושברת והוא מחקיך שלומדים חקיך כי שגגת תלמוד עולה זדון ואמר הטעם כאשר אמרנו דיש בידו לאמור מן החטא להיותו לומד לשמה וזהו כי שקר תרמיתם ר"ל מחשבתם שלא לשמה . א"י סלית כל שוגים כו' כי שקר תרמיתם המודעת

קיט **סיגים** כסיגים פסולת שהצורף זורקו ונוטל הכסף כן בית עשו לקח כידוע התשובה והקם היו להם ויכוח כמ"ש במדרש כ"כ הכסף והסיגים כשהם ביחד לא נודע החשיבות רק לאח"כ שיתפרדו כל פועלי און וזהו כסיגים השבת כו' ואתמו לבד נחלה והוי דיוק דמלכותא לכן אהבתי עדותיך :

קכ **שמר** מפחדך ר"ל פחד על הרחוקים ולכך ירתתי לו עמוה מביא לידי ירחה וזהו כשרי עמוה כמשרז"ל בשר כתיב ביה ונרפא ויש בו ירחה לכך שמר כו' וגם משפטיך כו' כ"ל .

או שמר מפחדך בשרי שמפחד ע"ע מיסרי הגוף ומ"ש הגוף ומ"ש הנשמ' וממשפטיך ירתתי כמ"ש כמורת בשר ודם וגם פחד על רחוקים כי הגוף רחוק והנשמה קרובה .

אות ע

קכא עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בַּל תַּנִּיחֵנִי לְעֹשְׁקָי : קכב עֲרֹב עַבְדְּךָ לְטוֹב אַל יַעַשְׁקֻנִי זֵדִים : קכג עֵינַי כָּלוּ לִישׁוּעָתֶךָ וּלְאִמְרַת צִדְקֶךָ : קכד עֲשֵׂה עִם עַבְדְּךָ כְּחַסְדֶּךָ וְחֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי : קכה עַבְדְּךָ אֲנִי הֲבִינֵנִי וְאֵדְעָה עֵדוֹתֶיךָ • קכו עֵת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ : קכז עַל כֵּן אָהַבְתִּי מִצְוֹתֶיךָ מִזָּהָב וּמִפָּז • קכח עַל כֵּן כָּל פִּקּוּדֵי כל יִשָּׁרְתִּי כֹּל אֹרַח שָׁקֶר שָׂנֵאתִי •

קכא **עשיתי** משפט ולדק כו' ע"ד שדרז"ל ויהי דוד עושה לדקה ומשפט וכ"ם הרמ"ם לפי דרכו ואמר אל תניחני לעושקי כפשטיה הכיונתי להוא ע"ד זכה הלא פרוס לרעב כו' וכ"כ בשמי אך דהל"ל בל תניח לעשקי אמנם לפון הכתוב משמע שהוא כבר ביד העושקים . אמנם ע"ד גדולה לדקה שמקרבת את הגאולה כו' והמשפט למען תהיה הלדקה שלו וזהו כוונת הכ' בתורה לדקה תהלך בתוך נתיבות משפט . וזהו

עשיתי

עסיתי מספט ונדק כל תניחני לעוסקי בתוך גלות העכומ"ז וטעם נדקה מקרבת כו' משום דמדם שמדם מודד ונדקה מורה שמנו בניס לזה בטלה טענה דעבד שמכרו רבו כו' וזהו עסיתי מספט שתהי' הנדקה שלו' נדקה במספט לפוס גמלא כו' כידוע לזה בל תניחני בגלות כו' כנ"ל :

קכב **ערוב** עבדך לטוב כי' ערב בעדי שתהי' טוב ע"ד הסיבני כו' ואל יעשקוני זדים .

או ערוב עבדך עשה אותי ערב ומתוק לטוב להתורה שתהיה ערב ומקובל בעיני' ותגלה לי סתריס ואל יעשקוני כו' הס אותס הממוגים לבלבל כו' כידוע כמ"ס המשל מבת מלך הגהונה בהיכל סגור ומתגלה לאוהב המתהלך בכלי יום לבקש מקום מבוא המגדול כידוע :

קכג **עיני** כלו לישועתך הגאולה והוא ע"י אמרת נדקה שאמרת ליתן נדקה וע"כ בניס תמתנו לזה קרובה ישועתינו לבא :

קכד **עשה** עס עבדך כחסדך מתכת חנס ולא תן החקים לזה וחקיך למדני . **או** ע"ד עברור"ס וכאמרינו בכתוב חסד ה' מלאה הארץ כנ"ל . **וברך** נאות כי שני דבריס מביאין גאולה תורה גס כי יתנו בגויס כו' ונדקה שמקרבת כנ"ל וארז"ל תן ב"ד בא עד שתכלה כו' והוא שאמנו הטעם כי בזמן שיסראל תן עושין נדקה הקב"ה עושה אותס דליס וכל עני בעל נדקה כמ"ס תלות חדם חסדו ומחשבה טובה כמעשה ע"כ שמעמו וזהו כונת הכתוב עשה עס עבדך כחסדך כלומר עשינו נדקה שמסתלמת לפי חסד שבה או כחסדך לנרף מחשבה כמעשה וגס חקיך למדני התורה ועי"ז נגאל ב"ב ג"ס ועל"ז יובן מהר יקדימונו רחמיך כי דלונו מאוד וכולס בעלי נדקה ה' יניחלנו עוסר וכבוד ויטע בלבנו להבהו וירחתו ויגאלנו במהרה בימינו אמן סלה .

א"י עשה עס כו' עבדך כו' את לעשות כו' על כן כו' בהקדם ריס ועוסר כו' את חקיך כו' והורני כו' דהנה החדם צריך לשקול כל מעשיו בפלס מאזני שכלו ולעיין בהס אס המה בלתי לה' לבדו ולא לשום פני' וכאשר שמענו בפי' הכתוב מה יתאונן כו' אמה יתאונן על חטאיו תמיד הלא במעשיו הטובים גס אס יתקן הרעים ים לו לתקון עיניו גס בדרכיו הטובים כי לא לה' המה נחפסה דרכינו ונחקורה אס לה' המה ונשובה עד ה' ואמרנו לפרס מקרא אחד שבתורה לא תאכלנו לתען ייטב לך והדבר הוא תמוה דאיך ילמד מצרע"ס דרך זה ע"מ לקבל פרס אשר הזהירו חז"ל עליו אך יתכן אחר ההשכלה דאדרבה בא להרחיקנו מדרכי ס"ל עפ"י פירושינו בכתוב הקדוס לא תאכלנו כו' על עניו התעניות בדמיני לעוררי נפשי' דיהיו להעביר על מדותיו ולשתוק למחרפיו ע"י שמשים עצמו כשריים וע"ד דס שנשפך כמים שיורדין כו' וע"ד ונא השמם כו' והדבריס בחיס בתרובה במקום אחר לזה בא עוד ואמר כי כן דרכס של בני אדם בחומם אלול שמוך לר"ה יסיתו לבס על מעלליהס ויתחילו לשוב וקרבת אלהיס יחפצון וכ"ש שיחר דרך לעצמו בחה יקדם ה' זה בתעניות וזה בלימוד וזה

בצדקה אחנס העיקר לליהוי הכל לס"ס ולא לגרמי' כמוכח בזוה"ק כחה פעמיס ויש מתעניס כדי שיכתב לבנה טובה הוא ובניו אחריו ולא כן הדרך רק שיתענה לפנק עצמו לכפר על כל עוונותיו וגס שיורחק מתאות הגשמיות ויתגבר כח הנשמה וההשתוקקות לעבודת הבורא ב"ה כמ"ס מציב הרוח וכדברי הרמב"ם ז"ל בזקני ת"ח וזהו מאמר הכ' בחכילת הדם דהכוונה בתעניות שמחעטו דמו אמר לא תאכל ר"ל לא תעשית הדם בתעניות למען ייטב לך ולבניך אחריך רק תהיה הכוונה כי ר"ל אלא בשביל שתוכל לעשות עי"ז היטר בעיני ה' והבן זה הרי שצריך החדם להתרחק מאוד מהיות עשיותיו ס"ל וזהו עשה עס עבדך כו' שיעשק שיגלא לו הקב"ה חקי התורה ואמר כי עוד יגמח טובה גדולה מזו שתגלה מסלה לנשמה וכחותה שאמרו מ"מ אין חמי טבריא כו' ופירות גינוסר הרי שהקב"ה עושה תחבולה להגיע לישראל מס"ל . וזהו ג"כ בחקיס בחתגלות לנו מזי שכר מצוה מיעייהו נמי ליבא בחתי עלמא ואז יהיו גילולין מסלה לשמה וידוע אמרי קדוש ברע"מ דסלה לשמה נקראין עבדיס ולשמה בניס וזהו עבדך אני ס"ל לזה הביאנו כו' ולא יהי' שייך סלה לשמה כי בעבור שה"ב שאינו תיכף עובד יותר לשמה משכ"ב בעה"ז בוגיעת טב כו' ומספר והולך ומפרס דבריו ע"י מה אני עבדך ואמר עת לעשות לה' וע"ד אמרס לעשות זה מעשה פרה והגיע תור דבר זה כי זהו עיקר שנכתב בו חקה והעכומ"ז מונין לזה נקט הוא וממילא כל הדומה לו אז העכומ"ז הפרו תורתך על כן בגלל הדבר הזה נומח שתחבתי מנותיך מסבת זהב ופז כי בעד זה בספו וזהבו ירבה לזה בחטוחת מיתך הביאני ואדעה עדותיך כ"ל . ויתכן לת חקיך לחמור וזה יפלו פניות סלה לשמה ומעה"ב אין כ"מ בין חקיס לשאר מנות וכבר כתבנו דס"ל זה אינו מצוה אל תעזבני עד מאוד ע"ד בכל מאודך בכל ממונך וזהו על כן כל פקודי כל ישראל בשקלם טעם החקיס ג"כ ויהיו כל החנות ישריס אלולי אז כל תורה שקר ס"ל שכר עה"ז דאינו נלחי שכחתי .

קכה **עבדיך** אני ע"מ לקבל פרס כמ"ס בספריס הביאני כי צריך ללמוד לשמה ובפעס שני הוי לשמה וזהו עבדך אני ואמר שתביאני ואז אדע אהבה עדותך : **א"י** עבדך כו' הביאני כו' להבין דבר מתוך דבר וגס אדעה כו' סיני : **א"י** עבדך כו' ואדעה עדותיך . כי הכלל בשכלו אין אדם יכול לעבוד הקב"ה כמ"ס האהרס"ל אס ברור לך הדבר כאחותך ונאחז דבר אחד האדם הרוצה להתענות בעי"ז כי אחר שרואינו כי אביב לפני ה' האתעניח יוה"כ ומכפר עי"ז העוונות עפ"י הסכל חוסב שעום" מצוה וכמאמרס בחמת כאלו התעניה תסיעי אס היה מצוה ע"ס ובאמת אין ה' אחפץ בכך וזהו עבדך אני ע"כ תבקש הביאני ואדעה עדותיך כי את שאני רוצה את שאחפצין לעשות לה' וזה הפרו תורתך . ע"כ אהבתי מצותיך כו' ומזה יבוקש על הכל על כן כל פיקודי כו' כ"ל . **א"י** ואדעה עדותיך שאדע עדות ממך שקרוב אתה אליהו ואל מצותיך כי טובים מהיות

עת לעשות לה׳ לעשות זה מעשה פרה הפרו תורתך לזה
תדעה עדותיך · א״י עבדך כו׳ עת לעשות כו׳ ע״ד מעשה ידיהן
של צדיקים מי מגיד הרקיע · ובזולת זה יאמרו כי סוף עבוד
תלהיטו ולימוד תורתו לך זה עדות הוא להם · וזהו הביאני וגם
עדותיך במטר כי זולת זה עת לעשות הרשעים הפרו תורתך
משמ״כ כשתדע עדותיך · א״י עבדך כו׳ הביאני ותדעה מי׳
ותדעה לך למותר תחר סיבין ודעי ידע לך תחלה סייך לידע
הנגלות התורה ומ״כ הנסתרות וזה שביקש הביאני מהיות
ותדעה כבר תורתך :

קכו **עת** לעשות כו׳ · לומתן שהפרו תורתך שאמרו דלית
תורייתא תלת כפשטיה כנזכר בזוה״ק . א״י עת לעשו׳
כו׳. ע״ד לעפ״י שבטלו סנהדרין תרגם כו׳ זהו עת לעשו׳ לה׳
כשהפרו תורתך ובטלו סנהדרין . א״י עת לעשות כו׳ · הפרו
בתומתן שהפרו ע״ד כל הנזכר כו׳ סיפר ויסירם מלבו .

א״י עבדך כו׳ עת לעשות כו׳ · ע״כ תהביאני ל לפרש שלשה
מקראי קודש הללו · בקדש דברי הרב בעל פ״ד שהוקש׳
לו בדברי רז״ל דאמר רשב״י שם ישראל חורשין בשעת מריפה
וזורעין כו׳ אלא בזמן כו׳ דהיה היו קרוי כתיב ביה והיה שם
שמוע כו׳ ואין לך עוסק ברצונו של מקום יותר מזה והעלה לייחד
זה עם מה שדקדק עוד מדוע כפ׳ והיה לא נכתב בכל מלואיכם
כמו בפרשה ראשונה וכתב עפ״י מרז״ל שם בא ורואה מה בין
דורות הראשונים לדורות האחרונים כו׳ שבניסו דרך גנות
ואמרו כו׳ ובזה זה שהוא עושה התבולות להפטר מן המצוה לא
שכשבא לידו מקיימה מיקרי אין עושה רצונו של מקום דהשוב
תמיתי ומבקש לעשות רצון בוראו כל מגמותיו בהפוך הוא
לעשות תחבולות לשמוח ה׳ במעשיו ולעשות כ״ר לפניו וכן
הסכים בעל עקידה זה שכוון׳ דפ׳ והיה מיירי בעושין ואינעושין
כמ״ש התום׳ דעושין כל המצות רק בממון עושין תחבולו׳ להפטר
כנ״ל והוקרו הערו׳ הנ״ל וזהו כוונת הכתובים שבקש דמע״ה
הביאני ותדעה עדותיך הק״ם שנקרא עדות ונקיא ליה קושית
הרשב״י ואמר עת לה׳ העת של העשיי׳ שכתוב לה׳ בפרשת והיה
שם נעשה כן הפרו תורתך תורה מה תהא עליה והכוונה ע״כ
נאין עושין ואיינו בממון לזה אמר ע״כ תהביאני מצותיך יותר
מזהב ומפז ולא לתהוב ממון יותר ולעשות תחבולה להפטר
מן המצוה ואמר מלאכתו תעשה ע״י אחרים ועמדו זרים ורעו
כו׳ · א״י עפ״י מרז״ל הסידים הראשונים היו שוהין כו׳ כדי
שיכוונו כו׳ ואני למקום לכוונה לך למותר דולדלי למי יכוונו
שם לא להם״י ב״ה לך כי לפעמים ועפ״י הרוב האדם מתפלל
רק בשביל עצמו לך לא כן הדבר רק כל כוונתו צריך שתהיה
לעשות כ״ר לבוראו וזהו שהיו שוהין כדי שיכוונו לבם רק למקו׳
ולא לגרמיי׳ ואמרו שם וכי מאחר כו׳ תורתן כו׳ מתוך שחסידים
היו תורתן משתמרת בקרבן והכוונה לך כי לא יחזרו חזור
חזור הרבה על לימודם וגם משתמרת לשון בירור תורתן בלומ׳
מתוך וזהו כוונת הכתוב שבדך תהביאני לזה תהביאני שאהי׳
מחוכם ומבין דבר מתוך דבר ·וגם ותדעה עדותיך לחוקתי גירס׳
ותדע להשיב שואלי דבר בלי גמגום ותת״ל מדוע תהי מבקש
על הדבר יותר משאר לומדין וחכמי ישראל לזה בא כמשיב כי
עת שתהי צריך לעשות לה׳ שתהיה עשיית תפלתי לה׳
בעת שהיא ובשביל זה הפרו תורתך ותורתך מתי נעשית לזה
מבקש שבזמן הקצר שתהי עוסק בלימוד הביאני כו׳ תורתן
משתמרת ע״ל נכון והבן . וזהו לעצותיהו כוונת הכתוב ותהי
תפלתי לך ה׳ רק לפשם שמיים ולא בשבילי כמש״ל בכ׳ תמרס
ז״ל כדי שיכוין מהיות שאהי שוהה עת שיהיה רצון שתחפוץ רק
התפלה והבן זה לזה תהי מבקש שהזמן קצר ללימוד תלהיט
ברוב חסדך ענני באמת בתורה לאמת קבה יהיה יסעך להיות
לומד בשעה כמו תחריס כל היום ס״ם . א״י עם הידוע תמרס
ז״ל מצינו שויתר הקב״ה כו׳ ולא על מלאכה של תורה על כו׳
ומשל התלמיד ז״ל ואמרו ז״ל שלשה הקב״ה בוכה עליהן על מי
שתפשר כו׳ ועיקר הגלות היו בעון ביטול תורה ונפרעו מדה
כנגד מד׳ על שהביאו להקב״ה כביכול לידי בכי ע״י ביטול תור׳
לזה הבכה בגלות בלילה ואמרו״ל לא עמדו תכמי׳ כבלע׳ כו׳ אם
עוסקי׳ בתור׳ הקול כו׳ ומשל המנגן הנ״ל וזה הביאני כי לא יוכל
האד׳ להתמי׳ בתור׳ רק בהגיעו למד׳ תהב׳ שתוהב הדב׳ בעצמו
וב״מ לקבל פרס רצונו ואברהם כבידין עליו בחוטב עצים וזהו
שתזכה לביאה זו ותדעה שתהי תוהב עדותיך ותמר כי עת לעשו׳
לה׳ כי אין עת לעשות עונש כלל רק עת לעשות לה׳ הוא
כשהפרו תורתך לזה הביאני ותדעה עדותיך ותגן עליהן וזהו
ע״כ תהבתי מצותיך כו׳ : א״י עבדך תני כו׳ יתכן שהתורה
נקראת עדות ע״ד תרגם על הבדים כו׳ מה שם עץ יחידי תיהו
דולק כו׳ וזהו שקראו עדות שהיא מתקיימת בפחות משניים
ויאמר עבדך ע״ד העצני וכשבא ללמוד תורה עזב מלבו׳
שלו ופנה עצמו אל ה׳ וקרא עצמו נגדו עבד וזהו עבדך תני
הביאני כי התורה היא מתקיימת אלא בנמוכים וזהו עבדך
תני לכך הביאני ותדעה עדותיך : א״י ותדעה תהבה כי עת
לעשות עשה דוחה ולריך זה תהבת המצוה כתבא שאול על כן
תהבתי כו׳ : א״י עדותיך על שבת כי עת לעשות לעכומ״ז לזה
לריכין תנו לתהוב את המצוה : או ע״ד קדושים כו׳ כי קדוש
תני כו׳ אתו בכל המצוה יאמר עשו מצוה זו כי תני עושה לך
הכוונה קדושים תגדר ערוה דל״ת תיכף כאמור לאמור ותשובה
עשה דוחה ל״ת וכלו עיני כו׳ ותדעה כי עת לעשות לה׳ העת
שקבע ה׳ בעתה תזי הפרו כו׳ לדמו׳ הל״ת לכן תהבתי עדותיך :
א״י עבדך תני ע״מ לקבל פרס כמ״ש ברעי׳ הביאני כי לריך
ללמוד לשמה ובפעם שני הוי לשמה וזהו עבדך תני ואמר
שתביאני ותו תדעה תהבה עדותיך : או עבדך תני ס״ל הביאני
כנ״ל כי רמוק הדבר שתוק ס״ל כו׳ תדרבה כל כו׳ תורה שאין
עמה מלאכה כו׳ ובהגיע עת לעשות רק לה׳ תזי הפרו תורתך
מהיות ע״כ תהבתי מצותיך מזהב ומפז רק מסבת זהב ופז :
או עבדך כו׳ במדרגה עליונה הביאני עכ״ז ותדעה עדותיך :
א״י עבדך ס״ל עפ״ז הביאני כאמרם מתוך כו׳ כי כשתתחיל

וזהו מאמרי מסכיל אל דל שנותן לו מעות ממילא מסכילו וידוע
דרמזית כו' בדין ולא עלתה רק ע"י הצדקה עצת ה' לעולם
תעמוד כידוע וזהו פתח דבריך יאיר בלהיט ואימתי מבין
פתייס ע"ד יאב עולם כו' מסד ואמת וזהו נחמד מאוד בדרך
הלצה וקרוב לדרך ישכון אור כ"ל :

קלאפי פעמים אף דאמפף הייגו לתורה כי הרי נתן טעם כי
למצותיך יאבתי אך הכוונה כי מציגו בראב"ם דקיבל עליו
יסורין והעגין הוא לפעמים בעבור שזכה לתורה כי ג' מתנו'
טובות כו' כי היסורין הם סבת קניית התורה כי ה' חפץ דכתו
החלו וע"י דכתו זוכה לתורה כי ניתנה התורה במנוד ראש
וזהו פי פערתי כו' כי לא זה שקיבל היסורין מהכה אלא אף
וו כי פי פערתי כי למצותיך כנ"ל. אך מעשה ידיהם של צדיקי'
מי מגיד וכמ"ש האלשיך אני להבי להב : וזהו פנה אלי וחנני

כמשפט לאוהבי שמך כנ"ל אני להבי כו' ויומתק לזה
קלב פנה אלי וחנני שכתבו פנה אלי לשמוע אלא יאמרו תנו
לו כו' וחנני וזהו מופת נמרץ ומשחרי ימצאוני :

קלג פעמי הכן באמרתך כעובד' דרצ"ב שהכין פעמיו ביום
לילך לביהמ"ד ואל תשלט בי כו' כמ"ש מוהרש"ז ז"ל בהא
דיסוריס מושלים בגופו דרצ"ב שי' מושל ביסורין לעפרא
ח"ל וילו וכמ"ש בתרוכא בפסוק שופך בוז כו' ירלו יסריס כו'
ע"ש. אי פנה אלי כו' יתכן עפ"י תרז"ל גדול השושה מהבנה
כו' שזה תלוי כו' וזהו פנה אלי וחנני כמשפט לאוהבי מהבנה
כו' נ"ל . אי פנה אלי כו' ע"ד שכתב בכ"י רק בתכותיך
כו' ויבחר כו' וכמ"ש בכתוב כי יעקב כו' וכמ"ש
מוהר"י בכתוב אהבתי אתכם כו' וזהו פנה אלי כו' ומלד עלמי
חנני וזהו אהבה רבה מאהבה הבאה מזולת וזהו כמשפט
לאוהבי שמך האהבות שעבדו מאהבה . אי פנה אלי ולא ע"י
מלאך וחנני בצירוף מחשבה טובה כמשפט כו' כמ"ש בתי"ת .

פעמי הכן שיהיו כל פעמי ודרכי באמירתך ושלומי מנוחה תינח
נוחין וזהו ואל תשלט כו' כ"ל .

פעמי הכן באמרתך כו' ע"ד שאני ר"ח דגפים זכותי' וזהו
פעמי הכן כו' ואז אל תשלט בי כל זמן הכספים כי זמן
המה וזהו ואני תמים עמו ולא אהדר אחר כספים לבטל
מעשה כספים רק ואשתמרה מעוני ונפים זכותי' מהני כ"ל .
אי פעמי הכן כו' העגין יובן עם תרז"ל בערכין ע"ד מה יתן
לך ומה יוסיף לך כו' ולא עוד אלא שעשיתי לך שני חומות
אחת של דבר ואחת של עשם כו' ואמרו עוד שם כל המספר
לה"ר נגעים בתים עליו לכתוב מלשני בסתר כו' לשמיד וכתיב
התם לשמיתות ומתרגמינן לאלוטין ותנן מין בין כו' והכה לי כף
מידי דלא רמיזת בתורייתא . והנראה דשני מאמרים הללו
מרומזים בתורה בתך קרא גופי' דלשמיתות דכתיב אשר לא
חומה לשמיתות והקרי לו בוי"ו ויתכן הכוונה על הלשון ואמר
אשר לו חומה דהייגו הלשון שיש לו חומה ואם האדם מדבר
לה"ר ונפרץ גדרו גדר החכמה וזהו הכתיב אשר לא חומה שכוונ
בגלוי חומה ופותח חומותיו ומדבר לה"ר אזי עונשו לשמיתות
דהייגו לאלוטין כדרז"ל לשמית דהייגו מצורע מוחלט כנ"ל
רמז נכון . והכה אמרגו לפרש אלא ע"י הצדקה עצת ה' לעולם
נעימה כו' דיתכן דהקב"ה בראש דבריו אמת רמז לנו ענין קרי
וכתיב מקרא ומשורת דאלו ואלו דברי אלהים חיים וזהו הודיעו
בתיבת אתכי ולא אמר אני רק לרמז בא אמירה נעימה דהייגו
המקרא וזה שמו הבאה לו אמירה אדם שהוא נעים וגם יש אלק
כתיבת הוא יהיבת עיגיגו רואות שביתכה לנו ושייך בי' יהיבת
כי הוא דבר הניתן מיד ליד ואמרי דיהיבת היא בודאי יש לנו
להחזיקה וזהו הכי אמירה כו' כ"ל. מורס מזה כי המקרא נקרא
בשם אמירה וזה כוונת הכתוב שבקש דהמע"ה להגיד מל"ה
שהוא דבר המצוי וכמ"ש כולן בלה"ר וזהו אומרו .

פעמי הכן באמרתך דהייגו האמירה לו חומה שיהיה חומה לפיו
שביב ויחזקנה לחומה ואמר פעמי הייגו הנהגותי וגם כי
בשבת האדם בבית קרוב הוא שיגעל מל"ה זולתי כשהולך לדרך
פעמיו וזהו שאמר פעמי כו' ואמר ואל תשלט בי כו' עם אמרס
שם עוד כל המספר לה"ר בחלו כופר בעיקר כו' ע"ש ואמרי
שכן ה"ז ככופר בכל המצות כמ"ש רש"י וכי תשגו כו'
ע"ש וזהו פעמי כו' באמרתך כמ"ש אשר לו חומה וזהו ואל תשלט
בי על לון דהייגו לה"ר שהוא כל לון. יתן חלקנו מהגותיכם
פיהם רק לתורת ה' ועבודתו לשמה ה"ס .

פדני בקש על דבר יותר גדול להנצל מעוסק אדם בעל באמירה
כמ"ש בזוה"ק על השליכו אותו כו' למען הציל אותו מידם
כו' וכמ"ש הע"ס בסוגיא דפסחים וזהו פדני כו' בהיות אשמרה
פיקודיך .

פדני מעוסק אדם ע"ד אמרס כל המונע הלכה מפי תלמיד
כאילו גוזלו מנחלת אבותיו כו' מנקדין אותו בכבדה כי
אוכלא דקדני ועיין במוהרש"ן כי תורתו משתכחת ע"י הנקדי'
וכמיס בלוכלא כו' ע"ס וכאמרס ז"ל בתמורה מאיר עיני שניה'
ה' ול"ל מי שעשה חכם לזה כו' וזהו פדני מעוסק אדם הייגו
מניעת התורה מתלמיד שהוא עוסק באדם ביאראל ולא כן
בעמיס כי לא עשה כן לכל גוי כו' ועי"ז ואשמרה פקודיך לשון
שימור שלא תשתכח תורתו בכבדה ואוכלא דקדני ואמר אף גם
זאת ע"י שלומד להתלמיד מזי מזכה פניך האר בעבדך ולמדני
כי מוסיף חכמה ומאיר עיני שניהם כו' אי פניך האר בעבדך
ולמדני כאשר אנו מחכים לעתיד ולא יכנף עוד מורך והיה
עיניך רואות כו' וזהו גורס חידוד גדול כי לולו חזיתי מקמי
כו' ואמר פלגי מים כי אמרו ע"י שהכה משה הסלע גולד
השכחה והעגין עפ"י מ"ש בפ' אי יתן כו' כי לולו לא חטאו גם
שם למדו ממשה לא הי' שוכחין שהי' נלחי ע"ש ומיתת מסרע"ה
הי' ע"י מי מריבה וזהו פלגי מים ע"י מריבת מי קדש ופלגי
לשון מחלוקת ופליגתא עי"ז ירדו עיני הת"ח שנקראים עיני
העדה הי' להם ירידה ממדריגה הקודמת כי אחר שע"י המי
מריבה מת משה ולא הי' נלחי גולד השכחה וזהו פלגי מים כנ"ל
ומהו הירידה על לא אמרו תורתך אלא הי' פחס מצד האמירה
בחזקת שימור רק גברה השכחה לזה אני מבקש פניך האר כו'

וכשלת'

וכשאת תלמדנו מזי תהי׳ התורה בחזק׳ שימור תצליחנו כ״ל נכון:
א״י פדני מעושק תדם עושק שכר שכיר ותשמרה פקודיך שכרו
ביומו תתן ותן התורת שבת יקבל והתורת שבת על הפני׳
ומכשה עון ופני שבת נקבלה וזהו פניך תאר בעבדך וגשבשבת
מסובל ע״י ההתרה לחכמת תמת ותן ולמדני חקיך כ״ל:
או פדני מעושק כו׳ שלא תעשוק לשום תדם ותן זהב טהור
טובה הצדקה ותשמרה פקודיך: **פניך** האר כו׳
קלו **פלני** מיס כו׳ נרתה לפרש בצירוף הכתוב הקול׳
פנה תלי כו׳ על יום פדין הקדוש והטורת רחץ השנה.
והוא עם תמרינו לפרש תמרס ז״ל ורב תסד מטה כלפי תסד
דהתסד הזה שדן אותם לזכות הוא פפמ״ם וכמדומה שהוא
בירושלמי. ולך ה׳ התסד כו׳ שהתסד הוא שמשלם על מחשבה
טובה כמעשה משמ״כ בעבירה וזהו כמעשהו על המחשבה
כמעשה וזהו עצמו פירוש ורב תסד מטה כלפי תסד כי בזיות
התדם שקול מתנה זכיות ומחצה חובות מכריעו לזכות מחמת
התסד לצרף מחשבה טובה כמעשה ולא כן בדברי עוונות לא
יתשוב רק המעשה נמצאו הזכיות כפלייס בעוונות וכיוצא בזה
שמעתי משמיה דשארי הגאון מוהס״ם ז״ל על תמרס העושק
בתורה ס״ל נוח לו שלא נברא וע״פ וירא ה׳ כי רבה כו׳ ודפמ״ח
והן הן הדברים שדברנו שזהו כוונת הפייטן לטהר חוסיו בדין
ליודע מחשבות כו׳ כי מטהר חוסיו ומנקם ומזכם בדין והוא
ע״י שיודע מחשבות ביוס דין שנמצא מספר זכיותיו כפליס.
וידוע מה שכתוב וכמדומה דמהר״ם סיק ז״ל בהא דתרז״ל
גדולה תשובה שזדונות נעשו כזכיות כו׳ הא מחשבה דהייגו
משום המחשבה כנ״ל. והנה כל אדם יש לו להחזיק עצמו
כביכול כמו שתרז״ל לעולם ירתה אדתעצמו כאלו מחצה זכיות
ומחצה חובות כו׳ ועניו הדבר תמרנו כי כדיק גמור דידע
בנפשיה דרובו זכאי תיך יחשוב עצמו כביכול תך ידוע תמרס
ז״ל לעולם כו׳ ותס עושין לו נס מכאן לו מזכיותיו וידוע דרשת
רז״ל לעושה נפלאות כו׳ אפי׳ בעל הנס תיכו מכיר בניסו וע״כ
תיפוך מי יתמר כדיק אלי ורובו זכאי אחר כי אין אתו יודע עד
תה כמה נסים נעשו לו והן הן המיעוטים הזכיות וכאשר פירשנו
בזה הכ׳ דרך פיקודיך הביאני כו׳ הכוונה אלי אייני יודע תספר
ותפקד שלי בזכיות וחובות רק אתה תודיעני תיך נפקדו
ונספרו לפניך והטעם שאייני יודע הוא תכיות ותשיחה
בנפלאותיך בנסים ונפלאות שאתה עושה עמי ומי יודע כמה
זכיות עולים לנס ע׳ובזה פירשנו דברי המדרש שהבי׳הטו׳ועמד
בב״י דזה גם שייך בזיכוי דין ע״ש ולדרכנו הכוונה דאחר דתמר
דמובטחים כו׳ שלא תמר אולי יודעים בנפשם שדיקים
גמורים תס ורובן זכיות לזה תמר שעושי׳להם נס ומובן למשכיל
היטב וזהו התכת הכתובים פנה אלי ותנני כי אנכנו מחזיקים
עצמינו לבינונים ואנחנו צריכין לתגיעה ורב תסד כנ״ל והוא
מטעם המחשבה וזהו כמשפט לאוהבי שתך דמחשבה המחשב׳
טובה ותן יחנן ה׳ ברוב רחמיו ותמר
פניך האר כו׳ ויתכן עפ״י תמרינו בכתוב חכמת תדם תאיר
פניו דקאי על תקיעת שופר חכמה ותינה מלאכה וזהו

אמרות טהורות

חכמת תדם וביותר לפמ״ש בזוהר תוקעי תרועה לא נאמר אלא
יודעי תרועה דצרי׳למיהוי תכיס ברזא דתקיע׳ותן ע״י הפקיעה
כל הכיסויין והדיינין מסתלקין ובאור פניך יהלכון וזהו חכמת
תדם כנ״ל תאיר פניו תאיר פניס אל מעל׳ ועי״ז פניו הדיינין יסתכה
ויאיר פניו אלינו. והכ׳ רבינו התלטיך כתב בכתו׳כי חק ליסראל
הוא בזמן שהס בגדר יסראל ות״ל לערבוב הסטן וגס להעיר
יסניס אז שופר כתק בלתי טעם משמ״כ בגדר יעקב משפט
הוא ע״ס וזהו לעניותינו כוונת הכתוב פלאות עדותיך אותיות שיש בהס
דברים פלאיים ומכוסים ממנו ע״כ נצרתם נפשי דהייגו לף
שתנתנו בגדר יסראל תנד התעלמות צריך לקייס מצות ואמר
פתח דבריך יאיר ר״ל בפתיתה ובתחלה דבריך יאיר יש בהס
התרה והטעם לערבב הסטן ולהעיר יסניס לך זהו רק תבין
פתיים ר״ל המתפתים ביצרם כל ימות השנה ולא כן לירתי ה׳
ותוסבי שתו השלתי׳ לזה תסבת הפלאות וסודות תאר בעדותיך
נצרתם נפשי וזהו כ׳ הכ׳ פניך האר בעבדך כדבר האמור בתור
פניך יהלכון וחכמת תדם כו׳ בעבדך ר״ל בסבילו עבדך כתו
ברתשית בסבילו רתשי׳ וע״י תה נזכה להאי׳פניך ע״י שתלמדני
חקיך הוא הסופר תשר״חק ליסראל הוא ותלמדני סודותיו ונהי׳
מיודעי תרועה תכיס ברזא דתקיעה ותן נזכה לפניך האר
כנ״ל ותמר
פלני מיס כי בהיותינו דלים ורעים ותין תתנו יודע עד תה
נריכין אנו לתוספת דמעין סגיתין להפלות סופר שלמו
כתמרינו נעלה סופר עם תחנון כי סופר שלנו דלים ורקים
תינו עולה רק ע״י גודל תחנון וזהו
פרני מיס ירדו עיני על לא שמרו שלא קוינו כתו ותביו שתו
וזהו על לא שמרו תורתך שלא קוינו שיקובל ע״י
תורתך הס רזין דתוריית המכוונים תורת ה׳ כידוע. יה״ר
שנזכה ותלתה התרץ דעה תת ה׳ ונשוב בכל לב לתביונו שבשתי׳

אות צדיק ב״ב ת״ס:

קלו **צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ:** קלח **צִוִּיתָ צֶדֶק**
עֵדְוָתֶיךָ וֶאֱמוּנָה מְאֹד: קלט **צִמַּתַתְנִי קִנְאָתִי כִּי שָׁכְחוּ**
דְבָרֶיךָ צָרָי: קמ **צְרוּפָה אִמְרָתְךָ מְאֹד וְעַבְדְּךָ אֲהֵבָהּ:**
קמא **צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה פִּקֻּדֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי:** קמב **צִדְקָתְךָ**
צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת: קמג **צַר וּמָצוֹק מְצָאוּנִי**
מִצְוֹתֶיךָ שַׁעֲשָׁעָי: קמד **צֶדֶק עֵדְוָתֶיךָ לְעוֹלָם הֲבִינֵנִי**
וְאֶחְיֶה:

קלו **צויח** נדק עדותיך הק״ם סיהי׳ נצדק והוא ע״י תמונה
תדר כי מחמת ק״ם נריך התדם לשמור פיו בחמת
ותמונה כל היום ותן גם עדות ה׳ נתמנה וזהו ותמונה תתוך.
קמא **צעיר** תכני וכזה ר״ל שתי בעיני צעיר וכזה ובעבור
זה פיקודיך לא שכחתי כי תין התורה מתקיימת
אלא כמי שדעתו שפלה עליו והתורה ניתנה כמנוד רחש.
א״י נעיר תכני כו׳ בצירוף פסוק הקוד׳ כמתתני קנאתי לקנא׳
הבועל כי שכחו דבריך צרי שזהו סבה לשכחת התורה

עת לעשות לה׳ הפרו תורתך שמע לא תפנה ע״כ מהבתי גם מצותיך מזהב ומפז כי על כן כו׳ כל מורח שקר כדמיון העיגול והנקודה וזהו הפרו תורתך כי לא יוכל לבא אל הנקודה בלתי העיגול וזה ע״כ כל פיקודי כו׳ כמ״ל : **א״י** עבדך הו׳ ואדעה עדותיך העדות שבתורה דלמה פרט הכתוב שלשה לומר דבשפל לעומתי עבירה הו׳ וזהו עת לעשות הו׳ וע״כ מהבתי מצותיך דמכ״ש דבשפל לעומתי מצוה לזה מהבתי מצותיך הו׳ : **א״י** עת לעשות הו׳ הפרו תורתך עפ״י דעת הרמב״ן דבשבע קודם שחל חיובא דמצה חיילא שבועה ע״ש וזהו במצוה שהג״ב ולא ביו״ט והדומה וזהו עת לעשות לה׳ משכחת לה דהפרו תורתך דחיילא שבועה כנ״ל . **עת** לעשות לה׳ הו׳ בזו״הק כתב דבעת דסגיאין קייבין מית להו לבדיקת לחגרת חרצין הו׳ ע״ש ויש להמתיק הענין עפ״י דאמרינן בכ׳ שומר ה׳ את כל הו׳ ובפסוק בערת הו׳ וזהו יאמר כאן שבעת הפרו תורתך חייבין הבדיקים שלא יהו בבחלתן בעידן ריחתא הזי נריכין להזהר במ״ע וזהו עת לעשות והבן : **א״י** עת לעשות על כן מהבתי הו׳ הענין כי בתורה לא נאמר שכר הגהון לעה״ב וכבר כתבו המפרשי׳ טעמו על דבר זה רק שכר גשמי מצינו ובהיות הלדם חיונו מחמין בשכר הגהון רק שכר עה״ז ח״כ כל עיקר תכלית הבא מתורה ומצות הוא שכר עה״ז וזהו עה״ז ממון ועושר וכדומה התכלית והתורה ומע״ט דבר המביא לידי תכלית וח״כ ח״ו הממון ועושר מסובב כי כבר ידוע דבר המביא לידי תכלית ותכלית התכלית מסובב אך בהיותינו מחמינים בעה״ב הזי לא יערבנה זהב ופז לתורתינו הקדושה המביאה לחיי עה״ב שיפה שעה אחת בעה״ב מכל חיי עה״ז : והנה המפרשים ז״ל כתבו כי שכר עה״ב נלמד מעונש הכרת דרשת שהו׳ שהנפש ההורשה ולא תתענג בעה״ב וגם בפל הכרת תכרת מעה״ז ועה״ב מוכח שיש עונש בעה״ב מכ״ש שכר לעושי רצונו כי מרוב מדה טובה הו׳ ואסמכו חקרת וירוממך לרשת ארץ הו׳ ע״ש וזהו כ׳ הכ׳ אחר כי אני יודע כי את לעשות הו׳ אתך דהקב״ה מתריך אף לרשע בהאי עלמא את לה׳ לעשות העונש בעה״ב לאותן אשר הפרו תורתך וח״כ מזה יבמח מכ״ש שכר עה״ב כמ״ש ועי״ז ע״כ מהבתי מצותיך הו׳ כי זולת זה אמינא רק שכר עושר בסף וזהב ח״כ מתן יהבך התורה מזהב ופז אחר שהיא נלחי הבסף וזהב כנ״ל משא״כ ליודעים שכר עה״ב ע״כ מהבתי כנ״ל הו׳ והבן היטב : **ואולי** זהו כ׳הכתוב מאויבי תחכמני מצותיך ר״ל ע״י מאויבי הרשעי׳ שהם מאיבי הלדי׳ כידוע תחכמני מצותיך כי לעולם הו׳ר״ל בעה״ב שהוא לעולם ונח היא לי ולא בעה״ז לבד רק שכר עוה״ב לעולם . וזהו כ׳ הכ׳ ימינך ה׳ נאדרי הו׳ דהל״ל אדיר בכח אך הכונה שהללויה נאדרה ונתחזקה בכח לענין שכר טוב כפירש״י ימינך ה׳ נאדרי לשפר לישראל וע״י מה נתחזקה הללויה ע״י כי ימינך תרעץ אויב ומכ״ם למדה טובה הכ״ל :

א״י עת לעשות הו׳ הפרו כי בעל תשובה הוא כפרה מדומה כמ״ש הב״י וזהו כעת לעשות זה מעשה פרה כן הוא

בהפרו תורתך :

ע״ב כל פיקודי כל כו׳ החסרונות של כל אדם ישרתי רמיתי

ייסירו נגדך ל׳ רמי׳ כי כל אדם חיונו שלם בכל רמ״ח מ״ע כעס ככהן בכהן חסר תרומה ביזרעל חסר מצות הכהנים קרבנות ול״ת דלמה וגרושה לכך כל תורת שקר ס״ל שהוא תורת שקר שהיו מתקיים כדרך שכתב המד״ם וכל תורה הו׳ שבתי ועי״ו לשמה זוכה לדברים הרבה כמ״ש הבל״ה ז״ל :

א״י על כן כל פיקודי כל כו׳ כפל תי׳ כל ויתכן בדרך דרוש קנת עפמ״מ התוס׳ בפ׳ יוה״כ שהה דמהרינן טעמ׳דר״י דח״ם אסור משום דחזי לאינטרופי והה לקמן מפיק לה מכל ע״ם מ״ם והר״ן ז״ל תירץ דודאי עיקר הלמוד הוא מכל הלא דאינטריך טעמא דחזי לאינטרופי דהל״כ מכ״ל דבכל איסורין דחני שיעור משום דמה לחלב שכן כרת מבל השתא זיל בתר טעמא וה״ה לכל איסורין ע״ם וזהו פי׳ הכתוב על כן ר״ל בעבור זה כל בכל דבר איסורין פיקודי כל מזהרה דכל דחלב ישרתי ר״ל שהייתי יסר וטוב להזהר בכל דבר איסור בפיקודי כל דהיינו מ״ם משום דאולינן בתר טעמא דחזי לאינטרופי וזהו תורת שקר שהיו השקר ממש נוף העבירה לשקר בה׳ אבל הוי תורת ומסלול להביא לידי שקר דחזי לאינטרופי ובא לידה השקר וזהו כוונת הכתוב ע״כ כל כו׳ משום דכל תורת כו׳ והיינו טעמא דחזי לאינטרופי וזהו שייך בכל איסורין כ״ל דרך דרוש קנת .

א״י על כן כל פיקודי כל החסרונותיו של כל אדם כי תמיד יגדל בעיני החסרון ומרבה בעסים מרבה דאגה כל תורת שקר דבריס של עה״ז כשיקרת דלא קאי שכחתי רק שמתי פני לעבודתך ותורתך וירחתך הטהורה ולשמה :

א״י על כן כל פיקודי כו׳ נראה העושה ס״ל הוא גריעות גדול כדמיון אדם המתפרנס בתוך ביתו אך רואה עלה ליהנות מאחרים ושם למרחקים ומרויח ממון ושם יאכל וירוה עד שיבלה הזמן וריקן לביתו אזיל ומה הועיל זה כן העושה שלא לשמה שהבריאה היא עבור דלא תיסוי לי׳ נהמת בישוף ובולך לזה העולם ומרויח תורה ומצות ואוכלן בעוה״ז עד שמים ומה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש עד שמים ושב לביתו ריקן וזהו ענין המאמר רב כך הוי נפק לימין כו׳ וע״ל ניזונין בזרוע כי המה עבדים וגם המה מעשה ידיו כו׳ וזה לא׳ינה כי מס״ל חיונו נהנה לעה״ב כלום רק העובדים לשמה שכרם שמור לעה״ב ופרי מעשיהם בעה״ז וזהו ע״כ כל פיקודי כל שחסרים מכל וכל לעה״ב ישרתי כי ריקן לביתי אזיל על כן כל אורח שקר ס״ל שנאתי רק דבקתי בתורתך ואהבתי עדותיך גופייהו דחיונו לשמה :

אות פא

קכט פְּלָאוֹת עֵדוֹתֶיךָ עַל כֵּן נְצָרָתַם נַפְשִׁי : קל פֵּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מֵבִין פְּתָיִים : קלא פִּי פָעַרְתִּי וָאֶשְׁאָפָה כִּי לְמִצְוֹתֶיךָ יָאָבְתִּי : קלב פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵנִי כְּמִשְׁפָּט לְאֹהֲבֵי שְׁמֶךָ : קלג פְּעָמַי הָכֵן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל תַּשְׁלֶט

כִּי כָל אֵין׃ קלי׳ פַּקְּדֵנִי מֵעֲשֹׂק אָדָם וְאֶשְׁמְרָה פִקּוּדֶיךָ׃
קלי׳ פָּנֶיךָ הָאֵר בְּעַבְדֶּךָ וְלַמְּדֵנִי אֶת חֻקֶּיךָ׃ קלי׳ פַּלְגֵי
מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ׃

קבט **פלאות** עדותיך כו׳ יתכן עם מה שמרז״ל מ״מ לא נתגלו
טעמי תורה כו׳ וזהו פלאות עדותיך ר״ל שמכוס׳
טעמם מבני אדם ע״כ נגרתם נפשי כי חילו היו הטעמים
מפורש היו בני אדם נכשלים בהם כמו שתירץ לשלמה שאמר
מרבה ולא מסור׃ **א״י** פלאות כו׳ יתכן עפ״י דברי התלמיד
מני מהבי כו׳ כי יש לדקדק׳ שמגיד עליהם כמעשה הרשעים
יסורין בעה״ז ובני אדם חוסבין שאין תוכס בברס וזהו תומרס
ז״ל מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד ר״ל מי מגיד שהם זכים
וברורים הרקיע וזהו מני מהבי שלא יהבו להם יסורין בחיים עליהם
הרחי׳ ומשחרי ימצאוני ע״ש וזהו כ׳ הדרש לימתי מני מהובה
לפניך שכיבר התהבה בשעה שאתה שומע כו׳ וזהו פלאות
הפלאות הגדולות שבעשין ע״י תפלה הנלדיק כמטרת בתקופ׳
תמוז דרבא ודומיהן הס עדותיך עדות הס ותמר על כן ר״ל
כן לשון יותר כמו כן בנות צלפחד וכן הבן שולל נגרתם נפשי
שביותר נגרתם נפשי וגם נמשך תלמיד ע״כ כל פיקודי
החסרונות כו׳ לזה כל תורה שקר ס״ל שבאתי וזה שתמר שעדו׳
ע״ז הס הפלאות שכן נגרתם נפשי כלתמר לשנות תורה השקר
רק לשמה. ותמר עוד פתח דבריך תיבף בהתחלת דבריך
מציב הרוח נשיב זיקף וזהו פתח דבריך יאיר היסועה נקרא
תור וגם גשמים מוריד הגשם ואתה מיטרת וגשמים נקראין
תור כידוע זהו ג״כ מבני פתיים לפתה ס״ת נקראין פתי׳ מביני
עי״ז לדקדק הלדיק כי הלדיק יודע בלה״ה בלדקות חבירו. ותמר
ברחותי בפלאות התלה פי פערתי ותשתקה לתורה ומע״ט ולא
בשביל המדרגה וכשבני׳ שתמר כך היא כתה של תורה רק כי
למצותיך יחבתי יתרי רחותי גודל טובס. ותמר פנה אלי כו׳
לאוהבי שמך לתלפיס דור כדאיתא בסוטה מה בין תהבה לירת׳
ע״ס ותמר פעמי הכן באמרתך תהבה וזו אל תשלט בי כל און
לפילו מקנת און דהיינו שוגג כי מתהבה זדונות נעשין זכיות
ותמר פדני מעושק אדם שהעכום״ז לא יעשקו אדם מישראל
שנקראין אדם ושמרה מוטב שתשמור פיקודיך פרוס לרעב
ולא עניים מרודים. **או** פדני מהגלות גם מעושק אדם גם
מעשק שעושקין לאדם ע״ד ונוגשיך לדקה וגם כי יתקו בגויים
כו׳ ויפה זה כאלו תשמרה פקודיך. ותמר

פניך האר ע״י הסופר ולמדני חקיך יודעי תרועה כי
כפלגי מים שיורדין מגבוה לנמוך כן ירדו עיני
התי״ת שמתחלה היו הכל יודעין רזין דתורייתא רק שקלקלו
מתוך זה כמ״ש בזוהר ר״פ ויקרא וזהו על לא שמרו כו׳ לזה
מבקש למדני חקיך טעמי הסופר שבקרא חק כי חק ליסראל
הוא וכמ״ש בתרוכה במ״ת. **א״י** פלאות כו׳ ע״ד שתמרס ז״ל
בתגיגה שמע תאמר מי מעיד כו׳ תבן מקיר כו׳ נשמתו של אדם
כו׳ תיבריו של אדם כו׳ והוא העד כו׳ וכשתריהו בכתוב ומבשרך

אל תתעלם כי מעדות בני אדם יוכל להתעלם אך אתר שבשר
אדם בעצמו כל״ל תיבריו של אדם כו׳ ואתם עדי ואיך תוכל
להסתיר ולהעלים עצמך מבשרך וזהו ומבשרך אל תתעלם והוא
העד וזהו.

פלאות גם על דברים המכוסים כי יפלא מתרגמינן
יתכסף גם ע״ז יש עדותך הוא העד ע״כ נגרתם
נפשי גם הנעשה במחשבה לו בפשטיה ע״כ נגרתם לפיקודי כל
הכ״ל נפשי גם בשתר כבגלוי ותמר.

קל **פתח** כו׳ עברי״ המדרש פתח דבריך ויהי לור ועי״ז
מבין פתיים שיפתחו בתור׳ והלבר תמוה מה שייכות
זה לזה והעניז הוא עפ״י דברי הרמב״ס ז״ל כי הבא ליעבל
מהרהורים רעים יפים לבו לתורה בעיון ע״ם והלדם חושב
לכתורה כי הרהורי עבירה מין הקב״ה מלרפה למעשה ובחתת
עפ״י תרז״ל מניז שהלידבור כמעשה ממנו תדין על המחשבה
ג״כ שברי שמים ותרץ במחשבה נברתו שברי לא היו המלחים
כמ״ש היפ״ת וזהו ע״י פתח הלדבור לא היה רק בתור וגדול כח
המחשבה לכך מבין פתיים שיעסקו בתורה להגעל מיגה״ר
מהרהורים וגם מבין ע״ד ולבבו יבין ושב שמבין להמתפתיים
ביצרם והולכים אחרי המחשבות רעות שיעשו תשובה ע״ז
ונמשך גם אל המקרא הקודם שתמר ע״כ נגרתם נפשי
המחשבה כמו שם יש לת נפשיכם מחתת שעדותיך גם על
הפלאות לזה הביא ראיה להגדיל כח המחשבה מפתח דבריך
כו׳ כנ״ל. וגם י״ל עד״ז פלאות הס השמים וארץ כמו שפרש״י
בהדיא בפסוק לעושה הפלאות הס עדותיך שיחידי היית ולא
היה מלאך ע״כ נגרתם נפשי לפקודי כל היינו המחשבה ומפרש
איך הס הפלאות עדות הלא בכל דיבור נברא מלאך לזה תמר
שתחלת הדיבור לא היו רק אחד אחל תור לכך אבין כו׳ כמ״ש והבן
זה. **א״י** פלאות ע״ד מ״מ לא נתגלו כו׳ וזהו פלאות כו׳ ותמר
פתח דבריך שדבריך פתוחים ויתירו למבין פתיים ע״ד ולבבו
יבין ושב שמבין הפתיים המתפתים ביצרם והוא מביא בינה
בלבם שישובו ומזכה הרבים בודאי אין חטא בא ע״י לזה מותר
לגלות לו רזי תורה אלא יכשל בודאי וזהו פתח דבריך כו׳ כ״ל.
א״י פתח דבריך יאיר ר״ל תיבף בפתח דבריך בתפלה יאיר
היסועה כמ״ש דור שהיה חסוך הנהתו בתפלתך וכמ״ש הלשיך
בכתוב עוד הס מדברים ע״ש זהו מבין פתיים אז יביטו בוערים
בעס מעשה ידיהם של צדיקים ויומתק יותר ע״ד שתרז״ל ואין
תור אלא גשמים והבן היטב ועד״ז יפורש והגזר תומר בהיות
דרחב״ם בוחו אלי כי גזרה שיך על דבר בלתי טוב ותמר ועל
דרכיך לברתם נגה תור הגשמים נקראים מטר ותולי בשביל
זה נקראים תור ע״ד לתור יקוס ברור והגשמים מבררים
מעשה ידיהם של צדיקים כי זרח בחשך תור ליסרים ותור זרוע
לצדיק כו׳.

פתח דבריך יאיר כ״ל בדרך נחמד ע״פ הלשה שמעתו שובני
דרכיס העניים והתביונים התומללים מתפללי׳ הביני
כי תכמת המסכן מוי׳ ומתפללים על העשירות וממילא יתכמו

ער ועונה :

קמט צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה תורייתא הוא דקא מרתחת לי :

א"י נעיר תנכי וכבוה כ"מ על פנחם רחימה בן פוטי זה פקודיך לא שכחתי וזכר הלכ"י אם שאל לא ה'מורין לו ועד"ז י"ל הכ' על ערבים בתוכה בבבל ע"ד ויתערבו בגויים שנשתו נסיס נכריות בעבור זה תלינו בתורותינו ע"ד שהמשילו לומד תורה למנגן והתורה לכנור כידוע והבן :

קמג צר ומנוך מצאוני והתקנה לזה להיות מצותיך שעשועי כי העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו .

אות קוף

קמה קָרָאתִי בְכָל לֵב עֲנֵנִי יְהוָה חֻקֶּיךָ אֶצֹּרָה :
קמו קְרָאתִיךָ הוֹשִׁיעֵנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוֹתֶיךָ : קמז קִדַּמְתִּי בַנֶּשֶׁף וָאֲשַׁוֵּעָה לִדְבָרֶיךָ יִחָלְתִּי : קמח קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמֻרוֹת לָשִׂיחַ בְּאִמְרָתֶךָ : קמט קוֹלִי שִׁמְעָה כְּחַסְדֶּךָ יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חַיֵּנִי : קנ קָרְבוּ רֹדְפֵי זִמָּה מִתּוֹרָתְךָ רָחָקוּ : קנא קָרוֹב אַתָּה יְהוָה וְכָל מִצְוֹתֶיךָ אֱמֶת : קנב קֶדֶם יָדַעְתִּי מֵעֵדוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם יְסַדְתָּם :

קמה קראתי בכל לב כו"ס לעיין דברי מגינו שחמז"ל כמ"ש בס"ע ס"ח ס"ש ס"ח אין רחוי לחדש לחסוד שהקב"ה יעשה בקשתי כי כוונתי בתפלה ומדרכה זה אחד מן הדברי שמזכירין עוונותיו של אדם רק יחסוד שיעל"ה משלותיו בחסדו ע"ש וזהו לדעתנו כ' הכ' יחל ישראל כו' שעיקר היחול והצפוי לה' שיעשה בקשתי אינו רחוי להיות רק היות כי עם ה' החסד כדברי הס"ע ושם והוא יפדה כו' שיפך התולה בכוונתו שמזכירין עוונותיו כנ"ל ואיך אמר יאמר העבד ה' הנרצה דהמע"ה היפך מזה ותלה בכוונתו באומרו קראתי בכל לב כו' ויתכן כי רוח אחרת עמו בדברים האלה והוא עם אמרם ז"ל בבל לבבך בשני יצריך ביל"ט וביהר"ר דגם עסק הגוף תכלית ושתי' ודומיהן הבאין מיהר"ר גם בהם יהי' להבת ה' ולא יעשם רק לש"ם וכאמר' ז"ל בכל דרכיך דעהו פרשה קטנה שכל גופי כו' והנה דרש הזה שדרשו רז"ל בשני מבבל נ"ל כמ"ש בזוה"ק גם בכל מאודך בכל ממון שיהי' לו ירושה או מתנה ע"ש. והנה בחמת אנו קורין ק"ש בכל יום פעמים ואומרים ואהבת כו' אבל לקיים מונח שפתינו מי יתן והי' והוא מאחר הכ' קראתי בכל לב ע"ד לשונם ז"ל הקורא את שמע בכה יאמר קראתי בכל לב ק"ש הנאמר בו בכל לבבך לקרות קראתי דבר זה בכל אבל בקריאת לחוד לא סגי רק שעכי ה' חקיך תגורם שתאמרם ותקיים :

א"י קראתי בכל לב ע"פי דברי הרמ"ח ז"ל בפסוק התורה ושמרתם ועשיתם כו' כי היא חכמתכם וכו' אשר ישמעון את החקים כו' כי מי גוי גדול וכתב הרמ"ח ז"ל דבאמת בחקי' מגינו מדרכה שהעכום"ז מונין ליעל"ה מה מנוח זו כו' אך בהיות עוסין רצונו של מקום ותפלתן נשמעת והעכום"ז רוחין חיך ה' קרוב אליהם אזי הם אומרים דע"כ אין זה כ"ח מצד החסים והם דברים העומדים ברומו של עולם כי מצות שכלין גם לגוים יש לכל עם דיניס ונימוסים וזהו כוונת הכתוב אשר ישמעון את החקים דוקא ע"י החקים יאמר רק עם חכם ונבון כו' והוא ע"י רוחם כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים כו' עכ"ד שפתי צדיק הרמ"ח ז"ל . ובזה פירשנו הכתוב קרוב אתה ה' ר"ל כשקרוב אתה ה' אליהם לשמוע תפלתינו וכאמר הכ' כי מי כו' אשר לו כו' אזי עי"ז וכל מצותיך אמת המה מתאמתי' בפ' גאור גם אל האומו' ולא יאמרו דברי הס וזהו כוונת הכתוב שלפנינו קראתי בכל לב עכני ה' ועי"ז שהעכני וירחו הכל קרבת ה' אליהם אזי חקיך תגורה בלי ערעור ומניעה מהאומות כ"ל נכון . א"י קראתי בכל לב כו' עפ"י אמרינו עבדך כו' את לעשות כו' והוא ע"פ מרז"ל חסידים הראשוני' כו' כדי שיכוונו את לבם למקום ותי' למקום לכאורה למותר דבודאי למי יכוונו רק למקום אך הכוונה כי אם החסד מבקש נרציו בשביל עצמו אין לך פניי' גדולה מזו כמ"ש מוהר"ן ז"ל אך הכוונה לנהת לה' כי יוהר ממה שהעגל רוצה כו' וכאמרינו בכתוב ולך ה' החסד כו' שכר מצוה כו' ולא דיין לצדיקים כו' כי זה גופי' יאחת לה' שיעשה כרצונו כאשר דבר להטיב . וזהו כוונת הכתוב ואמרו דרך כו' למען הביא כו' וה"ז ח"ו שלא לשמה רק הכוונה כמ"ש שזה גופה יאחת לה' אז כדי שיהי' לו הכנה לעבודת ה' ולא בשביל העכוגיו וזהו למקום וזהו אני לדודי ומשבתי רק בשביל נ"ר של דודי ואז דודי לי יחלא חפצי וזהו עבדך אני הביאני החרה בתורה וגם ואדעה כו' אוקמי גירסא כי מהיות עת שאני צריך לבלות זמן ועת לעשות לה' ואז הפרו תורתך לזה צריך אני רחמים לבקש על הדבר . וזהו קראתי בכל לב עכני ה' וגם הושיעני חקיך אגורה תורתן משתמרת כ"ל . גם קראתיך הושיעני רק בשביל זה ואמרה עדותיך למקום . או קראתיך בתפלה הושיעני למה שקראתי וגם ואמרה עדותיך תורתו משתמרת או חולי יאמר כי שכחת התורה ח"ו בלה מפחת שהחדש מתפלל להקב"ה בפה ובלב לב וכורת נופים בלא חיות כן ניטל ממנו המחשבה מדה כנגד מדה וכאמור יען כי נגס העם כו' וזהו קראתי בכל לב לזה עכני ה' חקיך אגורה שתהא התורה משתמרת בקרבי .

א"י עכני ה' ולא ח"ו ע"ד תנו לו ואל ישמע את קולו רק שיהי' לך לנחת מילוי בקשתי וזהו חקיך אגורה ע"ד ישראל מפרנסין. או חקיך אגורה ולא אהיה חוכל שכרם בעה"ז וזהו בכל לב גם עסקי הגוף עכני וחקיך אגורה לעה"ב ולא אוכלם בעה"ז וע"ד אשרי מי שבא לכאן כו' ותלמודו בידו . או בשביל שחקיך אגורה ושכר חקים אוכל בעה"ז :

קמו קראתיך הושיעני כו' הרמ"ח ז"ל כתב בפסוק השמיעני כו' כי תפלת החדש אינה נשמעת כ"ש שדיוקנו נלט אלהים שלט בלי פגם וזהו הראיני את מראיך בתפלה ואח"כ השמיעני כו' כי קולך ערב כשמראך כאמה ע"ש וזהו לעניותינו

בדרך נחות כוונת אמר' ז"ל ביום ח' בה"ג ניו"כ יוכיח כו' ואמרינו
מוסר נחמד זה כי היות מדרך העולם להתעורר בתשובה
גדולה קודם תקיעת שופר וה' נתן קולו לפני חילו היתקע
שופר בעיר ואנשים כ"ש אין התעוררות גדול כ"כ רק בהזכר
הקדם הימים הרחשונים אשר היו טובים בהיות המקדש על
מכונו וכה"ג עומד ועובד עבודת היום הקדוש וכעת אין לנו
מנהל והשליח צבור העומד בין ה' ובינינו מי יתן והיה מנוקה
מכל פשע וכדברי הרמ"ח הנ"ל שיהיה מרחהו נהוה כלם אלהים
עכ"פ ואף גם זאת אין אנו יודעין ואנו שולחין לותו לרצות
ובזכרינו זאת על זה יחרד לב אדם ויתר ממקומו ובכי ותפלה
ותחנונים ירבה לולי ירצה ה' לנו וזהו כ' ר"ל בדרך המליצה
כי ים לדקדק באומרם שאין עודהו הל"ל אינו על מצאנו כו'
ויתכן עפ"י אמרינו הנ"ל כי בר"ה השופר מעורר ומוכיח
לישראל כנ"ל ולא כן ביוה"כ לזה אמר ביוה"כ יש לנו תוכחת גדול'
והוא בזכרינו ימים קדמונים בעבודת הכה"ג וזהו כה"ג ניו"כ
יוכיח הוא מעורר תוכחת מוחר גדול כי כעת שאין עודהו על
כו' ר"ל בא ורחה מה בין דורות הרחשונים שהיה כה"ג עומד
ועבודה בידו ובין דורות הללו אל שאין לנו כה"ג אלא אף זו
שלפנינו אין עודהו על מצאו אפילו הקיצור עדי כלם אלהים
שהוא עדים של בני אדם גם זה אינו על מצאנו ומרפה
ורופה לרעות חבינו שבזמים וזהו תוכחה נמרצה בזכרינו
זאת וזהו מכוון באמרם ז"ל כה"ג ביוה"כ יוכיח והבן כנ"ל בדרך
נחות מוסר נחמד וזהו כוונת הכתוב שאמר דהמע"ה · קרקתיך
הושיעני מהיות אני שומר עדותיך העדי וקיצוט שלך ולא
כצוטים המתבדין מה שנותנין להם כמ"ש מורי"י ז"ל רק
ואשמרה עדותיך כי מרפה שלי נהוה אזי קולי שמעה וקרקתיך
הושיעני כנ"ל פי' הכתובים :

קרמתי בנשף כו' . קמ"ח קדמו עיני כו' . קפט קולי שמע
כו' · להבין שלשה מקראות הללו נקדים אמרינו
לפרש הכתוב תהלת ה' ידבר פי כו' דיש לעיין מדוע דווקא
אחרי שפיו ידבר תהלות ה' אז אח"כ יברך כל בשר ולא מקודם
וגם אמרו ידבר פיו כלשון פי' מדבר זולתו ולא אדבר בפי כמו
קודם ה' מלוך בפי והנראה להגה אמרז"ל בסנהדרין ותעבור
הרגה כו' בתבור רשעים רגה כו' ופריך הש"ס ומי חזי קב"ה
כו' מ"מ נאמר כי טוב בהודאה זו כו' ע"ש ובזוה"ק פ' נח מתרץ
כך רומיא דקרקי בתופן אחר נאות מחוך וז"ל ליה חדוה קמי
קב"ה כזימנא דאתבדידו חייבי עלמא ואינון דאתרגיזו קמי
הה"ד ובתבור רשעים רגה כו' ואי תימא כו' אלא ת"ח כו' והני
מילי כד מטא ההיא זימנא דאורייך לן ולא תאבו לגבי מחובייהו
אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זימנייהו ועד דלא
אתשלים מחובייהו כו' ליה חדוה קמיה ואי תימא אי לא מטא
זימנייהו מ"ט עביד בהו דינא אלא בגין דאסתתפו בדבריהו
דישראל לאבאשא לון כו' ובג"כ אתבעו מארקי כו' ואובי' אבאשיהון
דישראל בימי יהושפט כו' אבל כד אתשלים זימנא כו' בדין
חדוה ואתסבאת קמיה על דאתבדידו כו' עכ"ל זוה"ק · ובוכן

הדברים דהיכא דנתמלאה סאתם ואתשלים זימנא דאוריך
להון הקב"ה אחדי במפלתן של רשעים אבל אי לא אתשלים זימנ'
לית חדוה ושירתא קמיה והא דאתבדידו וקומטו בלא עת
משום דאבאשו לישראל זהו תמצית דברי זוה"ק · וזהו כ"ל לרמז
במקרא גם ענוש לצדיק כו' הכוונה כשהרשע נענש עבור
הצדיק קודם שנתמלא סאתו אז ליכא חדוה קמי קב"ה כמ"ש
בזהר פ' נח לזה גם ענוש כו' לא טוב ע"ד לא נאמר כי טוב
בהודאה זו אתנסכל פעל ה' למעניהו לקילוסו כמו ענו לה' בהוד'
כמ"ש בזוה"ק וגם את הרשע ליום רעה שלא תבוא אליו הרעה
מקודם רק ליום רעה שיהיה גורם לרשע שתבא עליו כי בא יומו
שנתמלא סאתו וזהו כוונת הכתוב ה' יבחק לו דליכא חדוה
קמיה כי אלמלא כי יבא יומו אז ליכא חדוה קמיה קב"ה כנ"ל
נכון היטב בפירוש הכתוב וזהו כי אלמלא כי הצדיק אין אתו יודע
עד מה אם נענש עבורו או בא יומו אבל ה' יבחק לו כו' כי הוא
אלמלא ידע כי יבוא יומו לזה ליכא חדוה קמיה וזהו פי' הכ'
שמחה לאיש במענה פיו להצדיק שמחה במענה פיו
שזוכה לומר שירה בהגלתו ומפלתן של רשעים אתנס אימתי
הוא ואלא בעתו מה טוב שהעושק הוא בעתו אז מה נאמר
טוב בהודאה זו אשמחה לאיש להקב"ה כמ"ש התוס' דהקב"ה
נקרא איש ה' איש מלחמה אימת שמחה לאיש במענה פיו של
הצדיק שירה אז ע"כ דבר בעתו כנ"ל לזה מה טוב · או פשוט
שמחה לאיש להקב"ה במענה פיו של צדיק שאומר שירה ואימתי
כשאבד בעתו אז מה טוב נאמר טוב וטוב לפני ה' שיסירו ויוולו
לפניו . וזהו כ"ל כוונת הכתוב אמרו צדיק כי טוב כו' איש לדקד'
דפתח ביחיד וסיים ברבים שוב מצאתי במורה"ם ז"ל בח"ג
שעמד ג"כ בזה ועפ"י הנ"ל יובן הכתוב דהנה תרז"ל
כתם"ל מ"מ לא נאמר בהודאה זו כי טוב שאין הקב"ה שמח כו'
ולדברי הזוה"ק היינו דווקא כשנענשים בשביל ישראל וכמ"ש
ותוביך שנאהון דישראל בימי יהושפט כו' אבל כשנענשין בשביל
עצמן והיינו בודאי כשנתמלאה סאתן דהא בהא תליא
דכשנענשין בשביל עצמן ודאי נתמלאה סאתן דבלא"ה לא עדיד
בהו דינא כדברי זוה"ק הנ"ל מ"כ חדוה קמי קב"ה הוא ומומרין
כי טוב · והנה תרז"ל בפסיק כי השתות יהרסון כו' נדיקו של
עולם מה פעל ע"ז ואף כאן יאמרו תמרו נדיק ר"ל תמרו
בהודאתכם לנדיקו של עולם כי טוב בעת יפיל שונאיכם לפניכ'
והטעם כי פרי מעלליהם יאכלו ובודאי הוא במלאות ספקס
וזהו מפרי מעלליהם הוא ולא מסבת הצדיק · או נדיק כפשטיה
לנדיק לאתתא והוא עפ"י תמרס ז"ל בתם' שבת כל שחבירו
נענש ע"י אין מכניסין אותו במחיצתו כו' אלא מהכא גם ענוש
לנדיק לא טוב ומדלא טוב ש"מ כו' וכתיב לא יגור כו' ע"ש
וזהו תמרו לנדיק כי טוב שהוא בחזקתו כי טוב הענוש של
רשעים מפרי מעלליהם ולא מסבת הצדיק כנ"ל לפרש בשני
תופנים וסניהם כאחד טובים . המורם מכל הנ"ל דמפלתן של
רשעים הרי גלוי לית בהו קב"ה כשנתמלאה
סאתן ומילי דאז יפי ישראל לה' וזמנין דלא אתי כשלא נתמלא'

פאתם

פת' ונעצים בשביל ישראל ואין לומרי' שירה והנה מלומפים לידע לידקות הדב' וכמתמרינו בכ' יסמ' לו כו' כך כתר ארז"ל לדוד מזמו ומזמו לדו' לפעמי' ארת' השכינ' עליו ואח"כ אמר שירה ולפעמים להיפך וכשאמר שירה ע"פ השראת השכינה ורוח ה' דבר בו אז ממילא פיו ידבר כמ"ש נכה"ג שם המפורש יוצא מפי כה"ג ומזכיר את שמי כידוע וזהו תהלת ה' ידבר פי מעצמו ובודאי זהו מחמת שנתמלא שמחה כי על מפלת רשעים ידבר ונמשך ואת כל הרשעים ישמיד ואח"ז ויברך כל בשר ולא מקודם כ"ל. והכתובים הללו מבוארים לקמן היטב יותר גם פסוק שומר ה' כו' ופסוק תהלת כו' ע"ש ויעירו עיניך לשכנו תדרשו . והנה רז"ל רמו קראי מהדדי דכתיב חצות לילה כו' וכתיב קדמתי בנשף וקדמו עיני משמורות למ"ד תלתא משמורו' הוי הלילה ע"ש . והנראה דבחמת עיקר קיומה שלו הוי מחצות דע"ר הוא כידוע אך שהשתדל לפעמים מקודם לומר שירות ותשבחות בעבור שתשרה עליו השכינה עי"ז כאומרם לדוד מזמור אמר שירה ואח"כ כו' והיה צריך לכך ידע בחצות גם יאמר שירה על ניגוח אויביו או לא ובאמת עיקר השירה מחצות הוי וזהו מומרו קדמתי בנשף ומשועה אף שהעיקר זמן השירה הוא מחצות שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים בג"ע אך עשיתי כן כי לדברך יחלתי שהייתי מייחל לדבריך לרוח ה' שתדבר בי . קדמו עיני כו' לשיח שתשיח ותדבר באמרתך שתדבר בפי ואמר קולי שמעה ה' כחסדך חה שאני מקדים קודם חצות תשמע וכמשפטיך בעת שעשית משפט בחויבי חייבי ברוה"ק כנ"ל . אי' קולי שמעה נראה עפ"י שפירשנו הכ' דמיגו אלהים חסדך כו' וחנון ה' בנך עצמו כביכול וצדיק פועל שגם אלהינו הדין מרחם ויעתר ליחק . וזהו קולי שמעה כחסדך ה' זהו בל"ז ועי' תפלתי גם כמשפטיך חייני שהדין נעשה רחמים .

או בין שתתנהג כחסדך בין כמשפטיך חייני ע"י התפלה שיעשה הכל רחמים :

וי קרבו רודפי זמה כו' יתכן עם אמרם ז"ל יותר ממה שהעכו"ז שונאין אותנו הם שונאין אותנו ואמרו עוד שנה ופירש קשה מכולן וזהו קרבו רודפי זמה העכו"ז שהם אוהבי ורודפי זמה קרבו יותר ליסראל מאותן שתתורתך רחקו דהיינו שנה ופירש מ"ו . אי' קרבו רודפי זמה כו' ע"ד קנאת סופרים תרבה חכמה וארז"ל הבועל תרמית קנאין פוגעין בו והנה כבר עבר העבירה וגם שתר הרוגי ב"ד חיינו כתשב למלה חלה רשות דמהתי טעמא נתפך כו' חיינו נהרג עליו חלה דהתועלת היה להגעל מעונש וכרת כו' ער בחכמים וכמ"ש הרמב"ט ז"ל דעונש יכרת חיינו חלה בלה פגעו בו כו' ע"ש וזה הכונה קנאת סופרים תרבה חכמה מתוך שפוגעין קנאים בבועל תרמית עי"ז תרבה חכמה להגעל מעונש יכרת כו' ער ועונה וזהו צורבא מרבנן דרתה היינו לשבת תורייתא שוה דקא מרתחא לי' לשרשות התורה וזהו קרבו רודפי זמה

להעכו"ז בשבת זה עונשו של דבר מתורתך רחקו יכרת כו' ער ועונה . או יאמר קרבו רודפי כו' ע"ד ריקה יש לך מ"ם סתה שתתה טובל בהן ופירש מחמת זה וזהו קרבו רודפי זמה שכבר קרבו לעשות העבירה לך מתורתך רחקו שבע"ק לאסור בד"ת מסבת דבר זה רחקו . והבן היטב : אי' קרבו רודפי כו' קנא קרוב כו' קנה קרם כו' והוא עפ"י שאמרם ז"ל על פסוק מעות כו' זה הבית על מ"מ כו' ואמרו עוד רשב"י אומר מעות כו' זה ת"ח הפורש מן התורה ולכאורה אמאי לא יוכל לתקן ויסוד לעסוק בתורה ואם היאים הרשעונים יפלו אבל עדיין עליו לא יפול לומר מעות דהדר לתקנתי . ונראה עם דברי רבינו הרמ"א ז"ל בפסוק אשר פריו יתן בעתו כי ארז"ל הראה הקב"ה לאדה"ר דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו ומהו דורשיו וחכמיו ולא דורש וחכם אך האמת כי כל דור צריך דורש לעמן אחר כי יש דור שנזהרין למצל בשמירת שבת ואין נזהרין במצוה אחרת תפילין כראוי ודומיהן . והנה כל ישראל עמדו על הר סיני וקיבל כל אחד חלק מהתורה כפי מחצב נשמתו זה במצוה זו וזה במצוה זו וה' אחם ויבן אלה ומוטל בשמת החכם שלמד תורתו בשמירת שבת ושולחו לדור שצריך אזהרה ע"ז ואם החכם עוסק בתורה ומזהיר לעם אזי עשה שליחותו ומה טוב משכ"כ אם הינו עוסק בתורה וצריך לבא בגלגול לתקן זה ללמוד תורה ולהביא אור תורתו לעולם אך עדיין אין זה כתקנו כי בדור הזה כבר אין צריכין לאזהרת אלה זו וזהו שאמר הכתוב על החכם העוסק בתורה אשר פריו יתן בעתו עכ"ד פה קדוש בקיאור יעו"ש ויובעם לך . ומעתה קרוב להבין דברי רז"ל דהפורש מן התורה הוי מעוות כו' דאין תיקון לזה שכבר עבר זמנו שהי' צריך לתורת אלה זו והבן זה כי נכון הוא מאוד וזהו כוונת הכ' כי אניגו שאמרו על הבית כו' דהוי מצוות כו' וכ"כ אמרו על ת"ח הפורש מן התורה כו' שקרובים הם בגדר רודפי זמה ואותן שאתורתך רחקו ועל שניהם אני קורא מעוות כו' ואמר בשמת קרוב אתה ה' כו' גם הם קרובים ויוכל המרוחק מן התורה להתקרב אלי' ולשוב ללומדה לך עכ"ז לאו בזמנו הוא וזה אמרו לך כי קרוב כו' עם כל זאת הייתי נזהר קדם ידעתי מעדותיך ולא להשליט אחר כך כי לעולם יסדתם דברי עדותיך יסדתם לפי העולם דור דור ודורשיו לזה דווקא אשר יתן בעתו דבר בעתו מה טוב כ"ל נכון מאוד . אי' לפרוז שלשה כתובים הללו עם מ"ש האר"י ז"ל כי שכחת התורה הוא בא מחמת מטא אשר יחטא האדם ויפגום בנפשו ובזה כוונת אמרם ז"ל כל השוכח כו' ה"ז מתחייב בנפשו יעו"ש וזהו לעניותינו מרומז בתורה לא עברתי ממצותיך ועי"ז לא שכחתי דבר מד"ת וזהו כוונת הכתוב בלבי צפנתי כו' ומובן מאליו למשכילים ובזה פירשנו הכתוב ירחו את ה' קדושיו כי אין מחסור כו' שאינו נחסר מתורתו כלום כבור סוד כו' ואמר לירחו היינו הזהירים שלא

ועבור על ל"ת כי זהירות בל"ת בא מצד הירחה כמ"ש הרע"ב ז"ל ואין הירא בועט וזהו כי אין מחסור לירא"ו וזהו כ' הכ' ואמר קרבו רודפי זמה כשהדם מ"ו מקרב עצמו לרדוף עצת חטאין אזי תיכף מתירתך רחקו כי ג"כ לדברי תורה לעמוד במקו' הטיהרה ותורתו משתכח' אבל אם קרוב אתה ה' המקרב עצמו לך ה' אזי וכל מצותיך אמת תורתו משתמרת וזהו אמת קושטא קאי ואמת ירמז על נקחית הדבר · והנה זה שכתבנו כי שכחת וזכרון התורה תלוי בנקיון החטא זהו עצמו טעמו של דבר הנמצא בדברי רז"ל דגירסת דיקוקית עדיפא ומשובחת מחוד וכדאמר מי זכיתא כו' ג"מ לגירסת דיקוקית כו' היינו גמי משום דאז הוא מנוקה מעון ונקבעת התורה בלב טהור ולזכר עולם תהיה וזה שאמר אחר תומרו כי בקרבת ה' תלוי זכירת התורה ובטהרת הלב לזה אמר שמטעם זה הייתי זריז ועומד כל מה דאיפסר לתקדומי בלימוד התורה מקדמינא וזהו קדם ידעתי כו' כי התורה זו גירסת דיקוקית לעולם יסדתם לזכר עולם תהיה · א"י קרוב אתה ה' כו' ע"ד לאוהביו מצגר ממה שלפניו אני אל אלהים אקרא כי לתפלה צריך דקילו ורחימו והתחלה רק בדחילו ואהבה יהן ה' ע"ד דרכו של איש כו' כמ"ש מוהב"ב ודחילו ורחימו הם הוי' אלהים וזהו אני אל כו' כי התחלה בירחה ואח"ז וה' יושיעני להאהבה וזהו וה' יושיעני ה' כל"ל. א"י קרוב אתה כו' · בהקדם עניין אמרם ז"ל דבר שלא כו' זה ג"ה · והנה מה מידת הענוה יותר מהמפורש בתורה ע"כ לא יאכלו כו' כי נגע בו' ואי אוריית מהדר ה"ל למיהדר כל התורה כמ"ש רז"ל ביחזקאל ע"ש · אך העניין כי התורה היתה יכולה להנתן לכל עם ולשון זולת אחר מעשה דג"ה נתייחד הלשון זה רק ליסראל וע"כ ליסראל לבדו תנתן התורה והעניין דבמצוה אחת אמי יכול להדבק לבורא ב"ה וזהו קרוב אתה כו' וכל רק מקצת כמו כל דהו מצותיך רק אמת בלי פניה מ"מ רק באמת :

א"י קרבו רודפי כו' קרוב אתה כו' יתכן לרמז על עובדא דבני לפריקי ותשובת נביאה בפרק חלק בדרז"ל וקראם רודפי זמה ע"ד שלשה דברים הוא חס על את בניו מהבו כו' וזהו קרבו רודפי זמה לטעון עם ישראל · או קרבו מל' קרב ומלחמ' ומתורתך רחקו כמ"ש גב"פ מהיכן בחתם מתורת מצרע"ה אף אני כו' מה שקנה כו' וזהו ומתורתך רחקו ומתוך זה דמה שקנה קרוב אתה ה' אלהינו ובטלה טענת הריחוק דעבד שמכרו רבו לילמיה ע"ז כלוסדע"כ עבדי ות"ם כו'ועי"ז קרוב כו' וגם עי"ז כל מצותיך כי שכח שקול נגד כל המצות וכלל התורה כמ"ש בזוהר וכמה דוכתי ועל שכח עדות קשה לאנחנו נוגעי' בעדות שניתן לן דלא ניקריין גזלנין ליסטים אתם שכשתם כו' וע"י עדותינו אנחנו בתומינו כלך כמ"ש רש"י פ' ברחשית אבל להכ"ל בלא"ה לא קשה ליסטים אתם כמה שקנה עבד כו' והעבדות כשר וישר וזהו וכל מצותיך שכח שהוא כשכל מצותיך אמת · והנה תשובת גב"פ כי זהו גם בניתוסיהן וכמ"ש מסוף דברך והוא מהשמעותיו זה כוונת הכתוב אין אמן ותבין תירתו ועי"ז עדות שכח קיימת וזהו ותת שבחתיני כו' והמעיד על אלני ה' אלהיכם ולא תהיו ניגעים כי בלא"ה הארץ שלכם בשערות בהיותכם מחזיקי אין אמן ותבין תירתו ואיזהו מורח לא יסתור דבריו · ועד"ז ז"ל גם הכתוב קראתיך כו' הושיעני אף מהגלו' כי מעבד שמכרו רבו לא נגזרנו לנו והרחי' ואשמרה עדותיך והיינו ע"כ מה שקנה עבד כו' ג"ל :

או יתכן לפרש שני כתובים הללו קרוב אתה כו' קדם ידעתי כו' כי ידוע דאורייתא וקב"ה בולא חד והתירה היא ג"כ נאמי' בלי הפסק ואיך יתכן להיות כעת בגלותינו כל ספר תורת כהניס וכהנה רבות אין נהוגות אך הענין הוא עם הידוע כי הגלות שבתורה נקראים הם לבושין דאורייתא וכליין של הפנימיות הם כמ"ש בתרוכא בזה בפסוק קדם ידעתי כו' כי התורה לגודל בהירתה ג"כ לעולם הזה לסובלה בלתי הלבושין אבל בעולמות העליונים נתגלה תורה בכל העולם לפי ערכו וכ"כ בשהדם מפסי' עצמו מגשמיות ומתקרב לה ומשוטט ומתדבק במחשבתו למעלה לפי מחשבתו והתדבקותו ועלייתו לאיזה עול' כן יסוג אור תורה אשר עם אך כבר אמרו"ל כי בתחלה קודם שיכנס אדם לפרדס לטייל בחכמות עליונות צריך לידע מק' נגלות התורה להיות בקי בהן ובחדריהן ובטירותם למלאות כרסו בש"ס ופוסקים ולהם משפט הכבורה טרם יבא לגבי אל הקודש פנימה וזהו כוונת הכתוב קרוב אתה ה' כשאתה ה' הקודש לאדם שהאדם מפשיט עצמו מגשמיות ומקרב עצמו קרוב לאדם שהאדם ומחשבתו לה' אזי זוכה לפנימיות התורה חכמת אמת כי כן נקראת בשם חכמה זו ושעם הדבר הוא ממש כמ"ש הוא הדבר אשר דברתי כי הלבושין הינן נוהגין תמיד רק הפנימיות זכר' לנצח לזה תקרא אמת שהוא נצחי ואותנו של הקב"ה אמת משו' נצחי לעד קושטא קאי וזהו כשקרוב אתה כו' אזי וכל מצותיך אמת לאדם זה אך בהגלי המאור שבתחלה יהיו הגלות כולן על לוח לבו וזהו קדם שכבשתי פנימה ידעתי מעדותיך הגלות כי לעולם הזה יסדת' ג"ל נכון מאוד בפירוש הכתובים ופנימיות התורה היא נהוגה לעד לזה ספיר תמרו תוריי' וקב"ה כולא חד והתורה ג"כ נאמית לעד וזהו כוונת הכתוב לעולם ה' דברך נצב בשמים ומובן למשכילים. א"י קדם ידעתי כו' נראה לפרש הכתוב עם תמרם ז"ל אותי עזבו כו' המאור שבה היה מחזירם למוטב והנה רחוי לשום לב על תימרם המאור שבה ולא שתם התורה היה מחזירת למוטב וגם התורה בעצמ' נקראת אור כתמור כי גר כו' ותורה אור ומאי המאור שבה. תמנם נראה עם תמרינו ביאור נחמד על הכתוב ויעש כו' את המאור כו' ועמדו רז"ל דבתחלה קרא לשניהם גדולים ותח"כ קר' לא' קטן וג' עפ"י תמר' ז"ל תמרו עליו על ריב"ז שלא הניח דבר כו' דבר גדול מעשי מרכב דבר קטן הוי' דחביי' ורבא כו' והכ' יפלא בעיני כל שיקרא לחויי' דחביי ורבא דבר קטן ושיניהו הרואות כי רבו וגדלו עד מאד ומילו אלף שניס יחי' האדם ויעסוק בהלכ' אחת ימצא בה בכל פעם חדשים לבקרים חידושי תורה ואין סוף להלכה אחת כ"ש לכולהו מסכתי וסידרי ·

ושמעתו

ושמעינו בזה בפס גאון קדמון שעיקר הדבר הוא עפ"י למ"ל בסנהדרין ולא אתי כ"ג אלא ע"פ ב"ד של ע"ג דכתיב כל הדבר הגדול יביאון אליך דבריו של גדול כו' ואף כאן נאמר דבאתי גם קוויות דאבני ורבא גדלו מאוד אך דהכוונה הוא במאמר דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הוויות דאבני ורבא אף כי גדולים המה אבל עיקר סיפורם הוא מהקטן מהאדם כמו שניס מוחזן כו' ודומיהן משא"כ מעשה מרכבה שמדבר מלאכיהו הגדול והמולל מאוד והרי הם דבריו של גדול ויה נכון מאוד כן שמעינו.והנה הרב רמ"ן ז"ל כתב לפ' נימול על עבדך כ'כי בהיות האדם בחיים חיותו בעה"ז טוב הדבר לפניו מאוד כי יכין לעצמו תורה ומע"ט ורק כאן מקומו וזמנו כי בעה"ב לחפצי יגע כידוע אך הדבר כאלו' וקוץ בה כי בעה"ז אין אדם יכול להסיג סודות התורה כמו בעה"ב מחמת עבות הגוף וזהו שבקש דהמע"ה שיהי' בו תרתי לטיבותא'שחי' ותאמרה דבריך בעה"ז היוס לעשותם ועכ"ז מזכה להבין הסודות ותעלומות התורה וזהו שאומרו גל עיני כו' עכ"ד הרמ"ן ז"ל . והנה מצינו בדרז"ל בפסוק ואומר אך חשך כו' העה"ז שדומה ללילה אור בעדני הרי בעה"ז נקרא לילה ועה"ב יום וכ"כ אמרו עוד כל העוסק בתורה בעה"ז הקב"ה מושך עליו חוט של חסד בעה"ב שנאמר יומם כו' ע"ש ותמצא כדברינו ומעתה יבואר הפתוב ואחר ועתה כו' כי ידוע התורה אור הקרוי וכפלים לתושי' הנסתרות והנגלות וזהו ועתה מלהיס את שני המאורות הגדולי' הכוונה על שתי תורות הנ"ל פנימיות ולבושין נגלות דתורתך ובאמת בעצם שניהם גדולים אך מצד העסק שעסוקין בה נחלקים ומעשה המרכבה יקרא גדול והוויות דאבני ורבא יקרא קטן כנ"ל ועיקר זכי' למעשה מרכבה ופנימיות הוא לעה"ב וזהו את המאור הגדול לממשלת היום לעה"ב הנקרא יום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה הייגו הוויות דתור"ר גם בעה"ז הנקרא לילה.כנ"ל נחמד ונעים מאוד לרמז הדבר בכתוב.והנה מלבד מאמר הנ"ל המאור שבה כו' מצינו כמה פעמים במקראי קודש ובדברי רז"ל שלימות התורה היא המקרבת את האדם לעבודת הבורא ב"ה וב"ש ומביאה לאהבתו ויראתו בלבם של העוסקי' בה וכמאמר ירחה בעיניו ובאזניו ישמע כו'.ושב ורפא לו וכמאמר הפתוב לעשות רצונך כו' ותורתך בתוך מעי ופהנה רבות וכדברז"ל תורה תבלין כו'.ובאמת הנגלות מהתורה ניתן מקרבות לכתורה לעבודת הבורא אך מחמת שכל דבור ודבור מהתורה יש בו גם פנימיות אף שהאדם הלומד אינו יודע כלל מהפנימיות עכ"ז ממילא מתקרב עי"ז ומתלהב בלבו להבה וירחת הבורא ב"ה וב"ש כדמיון ברפואת הגוף חולה שצריך רפואה ומחמת שהרפואה בעצמה בלתי מתקבל ונעים לחיך ימצן החולה לקחתו ואזי לסין אותו דבר בתוך מאכלו ולחמו בלתי ידיעתו ונותן לו ואוכלו ומתרפא אף שהוא לא ידע שם אכל דבר הרפואה אין זה מוריד כיון שעכ"פ בא לתוך מעיו אזי מתרפא ואין מן הצורך ידיעתו מהדבר כ"כ ברפואת הנפש ע"י פס חיים תבלין דתורייתא אף שהפנימיות בלתי נודע לאדם טוב מפעולתו בדברי ד"ת הנגלות הלבושין ובתוכו רצוף אהבה רוין דאורייתא . וזהו כ' רז"ל המאור שבה שרצוף בתוכה והנה היא לוטה בלבושין שהם כליין של הפנימיות הן הן היו מחזירין אותן למוטב וזה נכון מאוד להבין ענין קירוב האדם להבורא יתברך ויתעלה ע"י עסק התורה ולפרש אמר' ז"ל המאור שבה כו' כ"כ והנה מרז"ל על פסוק ויהי בנסעם מקדם שנסעו מקד מוכו של עולם וכ"כ דרשו רז"ל על ויסע לוט מקדם כידוע וזהו כ' הכ'קדם ר"ל קדמוכו של עולם ידעתי ר"ל אהבתי כמו כי ידעתיו למען אשר יצוה כו' מעדותיך ע"י התורה אף כי לעולם יסדתם שהם מיוסדים על עסקי העולם על דברת בני אדם שניס אוחזין כו' הסותפין שרצו כו'.ודומיהן עכ"ז הניחוני לידי ידיעה וחבוב הבורא כמאמרינו לעיל כי תוכם רצוף אהבה כנ"ל לפרש הכתוב קדם ידעתי כו' ר"ל ע"ד טוב ילד מסכן כו' כי היצר הרע קדים ואתי וכמ"ש בזוהר וזהו קדם היצר הרע שבא מקדם ידעתי לשון ויודע שם כו'ע"י עדותיך התורה תבלין לזה ע"י התורה שברתיו אף שבא מקדם וזהו בדרך נחות אין מוקדם ומאוחר בתורה כי אצל הלומד תורה אין חסיבות למוקדם לאחרון ומאחר יותר שומעין ליצ"ר כי בודאי לכתורה יטעון האדם מה עול בכפי שאמע ליצ"ר שכבר נשרש בקרבו מקודם אך דעכ"ז דברי היצ"ר נשמעין כמוהו שמדבר לאדם לבחור בעולם עומד וכאשר לב משכיל יבין לזה בילות היצ"ר מקודם היה טענה ויחדיו יאמן אבל בשע"י התורה לוקל חסיבת המוקדם ממילא שומעין ליצ"ר

ילד מסכן וחכם והבן זה כנ"ל בדרך נחות :

או קדם ידעתי לשון חיבוב מעדותיך כי מתוך אלא לאמה בא לאמה וא"ל בא מצד היצה"ר וזהו כי לעולם נסביל העולם יסדתם זהו התחלת ויסוד הליעוד כמו לתיעוק שאומרים שיתן לו דבר הבל מהבלי עולם ועי"ז עוסק בתורה כמ"ש הרמב"ם בשמונה פרקים והרי היסוד מהלימוד בא ע"י עסק העולם והחמדה ועסקי עה"ז בא מיצה"ר לזה קדם ידעתי מעדותך .

או קדם ידעתי כו' יהכן עפ"י למרז"ל הוי קבל וקיים הרי הוא כי המוסך הוא קודם לזה רמוז לקרותו קדם וכן הוא מפורש בזוהר מהררי קדם דהייגו הרי חוסך מוסד המוסך קדם לחור ע"ש : וזהו קדם מדת עגוה קבל שהוא קדם ידעתי חבבתי מעדותיך ע"י התורה ברחוקי כי קיום התורה להשתמש אינו כי אם עי"ז כי לעולם יסדתם לד"ת אצל העגוים וזהו ויסע לוט מקדם או בנסעם מקדם.כי בהו לגדלות וממילא ורם לבבך כו' והיצה"ר שולט רק בנסים כמ"ש בזוהר יזכיר לו כו' או ע"י גחות נעשה כו' אבל עגוים מפרשים לעגוה נמלך בקטן כ"ל . **או** עגוים הם יסוד העולם ומתחת זרועות כו' כ"ל. **או** קדם קדמונו של עולם.ידעתי מעדותיך חבבתי וע"ד כל העוסק בתור' לשמה זוכה כי מוהב את המקום.וזהו קדם כו' אך דוקא לשמה כי לעולם כו' כי ס"ל כל תורה שאין עמה כו' כמ"ש המ"ם וזהו כי לעולם יסדתם לשמה דוקא .

א"י קדם ע"ד מרז"ל נדקה עשה הקב"ה שהקדים ב' שניס
הראת בשביל התורה שלא תשתכח והשנית בשביל קיום
ישראל שלא יתקיים ומאבדתם מ"ו וזהו קדם מה שהקדים לגלות'
טרם הזמן ידעתי מבבתי לשתי סבות אחת מעדותיך התורה
שלא תשתכח והשנית כי לעולם יסדתם לישראל לשום להם
סריות ולא יתקיים ומאבדתם ולהחיות להם לפליטה גדולה .
א"י קדם ידעתי כו' הענין עפ"י מרס ז"ל כל הסוכח דבר
אחד כו' עד שיסב ויסרס כו' שסוכח בחקדות הבורא ע"י
לימודו כו' כי הלדיקים מקשרים עלמס לבורא מחמת לימודם
וזוכרים ירחתו מדרכם מי נתן התורה הזאת . וזהו קדם
קדמוני של עולם ידעתי מעדותיך מחמת הלימוד . או ידעתי
לשון חיבוב . או קדם ר"ת *קדושת *דיבור *מחשבה ידעתי
מעדותיך מהשבת כי לעולם יסדתם גם בשביעית וע"כ בחרים
כו' מדיבור קלי כי זה ברת הקב"ה העולם וה"ה במחשבת
שבראתו בהם שמים וחרץ :

את ריש

קנ: רְאֵה עָנְיִי וְחַלְּצֵנִי כִּי תוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי קנ: רִיבָה
רִיבִי וּגְאָלֵנִי לְאִמְרָתְךָ חַיֵּנִי: קנח רָחוֹק מֵרְשָׁעִים יְשׁוּעָה
כִּי חֻקֶּיךָ לֹא דָרָשׁוּ: קנט רַחֲמֶיךָ רַבִּים יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ
חַיֵּנִי : קס רַבִּים רֹדְפַי וְצָרַי מֵעֵדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי :
קסא רָאִיתִי בֹגְדִים וְאֶתְקוֹטָטָה אֲשֶׁר אִמְרָתְךָ לֹא
שָׁמָרוּ : קסב רְאֵה כִּי פִקּוּדֶיךָ אָהָבְתִּי יְהוָה כְּחַסְדְּךָ
חַיֵּנִי : קסג רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת וּלְעוֹלָם כָּל מִשְׁפַּט צִדְקֶךָ:

קנג ראה עני וחלצני כו' הענין עס מרסינו בכוונת דברי
התוספת במסכת חגיגה תחת דף ,ל יהא עניותי
ליהודאי כו' וכתבו התום' במדרש יש יהא עניותך לברתך
דיעקב כו' נראה בכוונתס עס מ"ס בעל נזה"ק דהטעם דמדה
טובה היא לישראל להכניע עוותס כמאחז"ל מפני סרן עזין
ותחנונים ידבר רם ולך הלא בתורה יכנע לבבס לך בזמן שהן
עוסקין בתורה אזי נריכין להכנעה דעניות וזהו כתבו התום'
דקשיא להו מפני מה יהא עניותך הלא תורתנו הקדושה
מכנעת האדם יותר כתבו דמדרש יש ביאור הדבר יהא עניותך
כו' לברתך דיעקב וע"ד שחרז"ל הגד כו' ולבית יעקב אלו ע"ה
ע"ס ולהס נריך ויהא עניותך כנ"ל וזהו כ"ל בכוונת הכתוב
עניה סערה כו' וכל בניך כו' דמה ענין בני דבריס הללו הנה
תינכי כו' דהוא הספעת העושר וכל בניך כו' התורה התורה
ולדבריהן יתבדו יודבקו דאמר אומרו גודל העושר שיהיה לישראל
הוא תינכי מרבין כו' וכל גבולך כו' ושמע תאמר ס"ב ביפות
בית יכנע עדת ביטראלי לזה אחר וכל בניך למודי ה' וגדל
יכנע לבבס וזהו כוונת הכתוב ראה עניי כו' כי תורתך לא
שכחת וסגי בהכנעה דתורה ומדלות תבלעני . וזהו כוונת הזמר
דמ"ס אורח חיים תודיעני דהיינו התורה כי היא חייך כו' ועי"ז
מדלות תבלעני בהכנעה דתורה סגי :

ס"י רחה עניי כו' נרא'לפרס דכתיב יחל ישראל וכו' והנרא'עס
אמרינו במסכה כדי שיכוונו את לבס למקום דתי' למקום
לכתורה מיותר דבודאי למי יכוונו לבס ויתפללו אס לא למקום
אך דהענין הוא דבזוה"ק אמר נוחין כו' הב כו' והיינו דאין
כוונתס רק בשביל עשיר ובעמת רחוי לאדם שכל בקשותיו יהיו
עבור עבודת האס גם כשמבקשים על פרנסה כדי שיוכל
לעבוד ה' אז חייס בשביל קיום תורה ומצות כמאמר הכתוב
אחיה ואשמרה דברין וזהו שאומרס שיכוונו את לבס בבקשתס
רק למקום לשם ה' והבן זה כי נכון הוא מאוד וזהו יחל ישראל
כל מה שמבקשים ויהיה יחל מלשון ויחל משה אחילה כו' יהיו
הכל בכוונה אל ה' בשביל כי עס ה' בהתפללס ומכוונים עס
ה' אזי החסד והרחמים כו' וימלא משאלותיס . וזהו שביקש
דהמע"ה רחה עניי כו' ולא בשביל עשמי אני מבקש שתחלצני
מעשרי ועניי רק כי תורתך כו' והתורה צריכה הבקט כנ"ל .
או עניי עניות הכח כמ"ש משביל אל דל החולה כי תורתך
כו' וכתיב בה ולכל בשרו מרפא אחי"ר . א"י רחה עניי כו'
כי במדה שאדם מודד כו' הוא נפר בתח"ה כו' ולכיוך במדה
טובה המרובה בשיערא עוסקין בתורה ומצות בגלו' ולא בעבד
שאכרו כו' כן יתן ה' ידו לגאלס וזהו רחה כו' קנד ריבה כו'
לאמרתך חייני עפמ"ס הפ"ד בכוונ' מרז"ל כיון שגלו ישראל אין
לך ביטול תורה גדול מזה אשום אחזרה המודע למקומה דבא"י
אין זה טענה כמ"ש הרמב"ן דעל תנאי זה נתן להס הארץ
בעבור יאמרו חקיו כו' ע"ס וידוע מ"ס רז"ל גדול המצוה כו'
דיכרו תקפו טפי וידוע כי יסיבת ג"י נקרא חיים כמ"ש רז"ל
חיו מן המבשים להס שנטלו חלקס בארץ וזהו ריבה ריבי וגאלני
לאמרתך שתהיה אמירתך אמירה כי בהיות טענת המודעת
הוי כאילו מצוה בלא אמירה ולאמרתך חייני להשיבני לג"י וזהו
שביקש על הגאולה וגאלני ולהשיבני לג"י וזהו לאמרתך חייני
וגם לאמרתך תורה שבע"פ דזה הוי מודעת כאמרינו במדרש
על רוב ע"ד תורה רובה בכתב וזהו לאמרתך תורה שבע"פ
דזה הוי מודעת חייני לגאול הארץ ואז ליכא מודעת .

א"י ריבה ריבי וגאלני כי הענין הוא כל המוסר דין על חבירו
הוא נענש תחלה וזהו בקש דהמע"ה ריבה ריבי להנקש משונאי
וגאלני ר"ל שלא יענש הוא תחלה כלל. א"י ריבה ריבי וגאלני
כו' יובן עס אמרינו דרחוי לנדיק בהתפללו על חיי שעה נרכי
הגוף שיהיה כל מחשבתו לעבודת האס שלא יסרד
בעסקיו ולא כן הרשעים כי כל כוונתס למלאות
בטנס וע"ד אמרס דנוחין בכלבין וזהו כוונת הכתו' לאמרתך
חייני ר"ל כל כוונתי שבבקשתי שתגאלני ותצילני משונאי הוא
עבור שתחייני לאמרתך שאוכל לקיים אמרתך ולא כן הרשעי'
קנח כי כוונתס עבורס ובעבור זה יחשבו בכלבים :
רחוק מרשעים ישועה עבור כי לא דרשו חקיך רק למלאות
בפסס כנ"ל בעז"ה . א"י ע"ד נופה כו' תלמלא כו'
ועכ"ו ולא ירשיענו משום דשדי מיעוטא בתר רובא וכמ"ש על
פסוק יגמלנו כו' וזהו רחוק כו' היפוע' עוזרו כי חקיך לא דרשו
וק"ל

וק"ל מדוע יהיה הסכר מפלס: **או** ע"ד הבא לטהר וכמ"ש הרמ"ז בפ' התנור כו' והם לא דרשו כלל לזה אין מוסיף.

א"י רחוק מרשעים כו' ע"ד שכתב הפלגזי לק"מ לא פעלו כו' ע"ד ניזיל בתתחא כו' וכמ"ש כי אם בתורת ה' כו' אז התורה מגינה עליו ומותר לילך בדרך מטיים ויגנה ישרו ויקבל מגרת וזהו מאמר הכתוב רחוק כו' שהישועה לבני אדם הוא להיות רחוק מרשעים ואמר לימתי כי אקיך לא דרשו וליכא מאן דיגין עלייהו ואסמור עליהם. **א"י** רחוק מרשעים ישועה כו' הענין עם אמרינו בפ' הכתוב כירח יכון עולם ועד כו' והוא עם מ"ש מוהרש"ם ז"ל בכ' המאמר שלמלא גלגל חמה היה נשמע קול המונה של עיר מסוף עולם וכתב דהכוונה כי ברזות שלות הרשעי' ודרכ' נלחה העכומ"ז ירימו קרן אז ח"ו יסבור אדם כי לעולם חוסן ואבדה תקות ישראל לא גלגל חמה הוא סימן שהוא אור גדול ועכ"ז בלילה מחשיך אורו כן העכומ"ז לא כי לע"ע יאיר להם אבל לעתיד בחושך ידמו כמ"ש אקרא לך חושך כו' וכמו שמוכין לחמה כן לא יזרח אורם רק בעוה"ז אבל ישראל שמוכין ללבנה כן יזרח אורם בהתמדה לילה ויום כמו שהלבנה שולטת ביום ולילה עכ"ד הרב וכמ"ש הן עשלבדל יבכון שחוקליס עם כל קומה ולעתיד בדר יבכונו וזהו כוונת הכתוב להחזין תוחלת ישראל לא שהיו רואים הצלחת העכומ"ז כל יחתון לב איש שתתמיד הצלחתם לזה אמר על ישראל כירח יכון עולם והרמי' ועד בשחק נאמן סלה הוא הדמה לא כי יזריח ביום כנ"ל והנה שמש וירח נקראים חקים כמאמרינו חוק וזמן נתן להם ומקרא מלא דבר הכתוב נותן שמש לחקות ירח כו' אם ימושו החוקים כו' והנה מבואר שמשמש וירח מבואר הצלח ישראל לנצח ואיבוד העכומ"ז וזהו רחוק מרשעי' ישועה אצל הרשעים רחוק הישועה לישראל ברחותם גודל הממונה של עיר וסובריס כי לעולם חוסן וזה בא להם כי חקיך לא דרשו אבל חקות שמש וירח כי אלמל א דרשום אז לבבם יבין כי אור החמה מחשיך וכמו כן רשעים בחשך ידמו וישראל מוכין ללבנה כן יזרח בחושך אור ליישרים. **א"י** רחוק מרשעים כו' ע"ד לא זכו בעתה והישועה רחוקה מרשעים ולא מרשעים לחוד רק בזה לבד כי חקיך לא דרשו רחוקה הישועה כי בעון ביטול תורה גלו וכ"ש שלא יפדו עד יעסקו בתורה ועכ"ז ביקש רחמיך כו' ומדה טובה מרובה וזהו כמשפטיך שהקדימת לונוסתם כולהיני קודם בעתה. **או** רחוק מרשעים כו' רחמיך רבים. רחוק כו' לפי כי חקיך כו' כי בת"ח יותר מכולן אבל ברשעים כי חקיך אע"פ שחקיך לא דרשו ויגרם קטן ולא"ל ליישועה גדולה רחוק מהם הישועה אבל אני אבקש רחמיך כו' לפי כמשפטיך והגית בו יומם ולילה עכ"ז חייבי והושיעני מיניה"ר. **א"י** רחוק מרשעים ישועה כו' רחמיך רבים כו' נראה לפרש הכתוב כי ידוע מאמרז"ל יגרו של אדם כו' שכ' ליפה רשע כו' וכתב המגיד ז"ל שהכוונה ולא ירשיענו אע"ג שבדין הוא לחטא שכרו כפי הערך אשר אם' לך ה' ברוב חסדו לא ירשיענו בהשפטו וכתבו ז"ל שזהו כוונת המשנה ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה שמשלמין לאדם שכר על כל המצות הוחיל ורוב המעשה מאתו אזי שדי קב"ה מיעוטא בתר רובא. אמנם ידוע שאין העזר בא רק בחל' הבא ליטהר וכמ"ש הר"ם אלגזי ז"ל בפסוק האלגזי לק"מ אם מעוסהו כו' ע"ש ולזה אין טענה לרשע למה לא הושעתנו מצרינו הוחיל ולא התחיל כמאמר אמ"ו ז"ל. והנה האלגזי כתב כי חק ליישראל כו' שופר כדי לערבב השטן או לזכור זכות עקידה ושחר טעמי' אמנם בהלדק ישראל אין לנו צריכים ערבוב השטן כי מה יקטרג וגם זכירות הנ"ל למה אחר שמעשיהם טובים בעצמם וזהו על השופר כי חק הוא בגדר חק בלי טעם ליישראל אבל משפט מילתא בטעמא בעת שהוא אלהי יעקב דהיינו מדרגה קטנה עכ"ד הרב הנ"ל הרי כי חק נופל על הבלתי טעם ומשפט על דברי טעם ואחז"ל ת"ח לא נתגלו טעמי תורה כו' הרי כי חק יותר בקל לסמור מן המשפט דיש מקום לומר זיל בתר טעמא אני מרבה כו' וזהו רחוק מרשעים ישועה מה"ק כי חקיך לא דרשו לסמור טעמם וא"כ היו צריכין רק ישועה קטנה עכ"ז רחוק בטעם לעילא אבל אני מבקש גדולה מזו רחמיך רבים ה' מהיות רחמיך רבים אזי תושיעני לק"מ כמשפטי' שגם החקים אצלי כמשפטים עכ"ז חייבי להיות בצדקי להקריב מי. **א"י** רחוק ע"ד ירמיה לו הדרך ולא עם העכומ"ז לק"מ ע"ה מרז"ל אסור להתלוות עמו כו' על חיין כו' וגם אלין רחוק הישועה וזהו כי גם זה בלבד חקיך לא דרשו ג"כ רחוק הוא הישועה.

א"י רחוק מרשעים כו' כי חקיך לא דרשו ר"ל לק"מ שהם מתפללים רחוק מרשעים ישועה כי לא חשו ללמוד התורה אשר ע"י תלוה בזה וזהו כי חקיך לא דרשו. קנו **רחמיך** רבים כו' ע"ד שאמרנו בכתוב טוב חיים חונן כו' וזהו ג"כ רחמיך מרובים וכמשפטיך כו' ולא אם לינו כמוצי דמוצי רחמיך מרובים וכמשפטיך כו' ולא בגדר אסידות בתתי ליהנות מהנס:

א"י רחמיך כו' מורה על תח"ה ועי"ז כמשפטיך ולא שייך לומר עשה עמי כו' והוא בדרך דרוש קצת עם מאמר הכתוב ולך ה' החסד כו' ורבים עמדו בזה כמעשהו מאי חסד הוא לק"מ הענין הוא עם דברי מוהרש"ם ז"ל מה הנחת לכסרים כי עבד לינו בהנה מינינו ויכול הרב לומר לעבד עשה עמי כו' ע"ם וא"כ כמעשהו הוי נמי חסד ליכול לומר בדין עשה עמי כו' והנה נאמר מחיה מתים ברחמים רבים ומת"ה מוכח דבנים תלחנו כמ"ש הפ"ד ולא"כ פרנסתינו בדין וזהו רחמיך רבים כו' להחיות מתים וגם רחמי ה' על הויה רבים קודם שיחטא כו' ומוכח דיודע עתידות וממילא גם תח"ה כידוע עפי' דברי אמ"ו ז"ל נקוט מיהא כו' ומוכח מת"ה דבנים תלחנו וזהו כמשפטיך חייבי בדין ולא כעבד בנים תלחנו.

א"י רחמיך רבים כו' והנה כתיב בנפשינו נביא כו' ע"ד ויאמר מלך סדום כו' כי האדם צריך פרנסה ועי"ז רודף רקים גזל וגניבה אז מוטלת ושוב במדה ובזה מובן נפשו וזהו בנפשינו נביא כו' אבל פרנסה ע"פ משפטי תורה וזהו שביקש כמשפטיך

אמרות טהורות

כמשפטיך חייני ק"ל :

קנ רבים רודפי כו' קנח ראיתי בוגדים כו' קנט ראה כי פיקודיך כו' לבאר שלשה כתובים הללו הנאין כאחד היות מבואר בספרים בתרוכה לשמה קרוין בניס וזהו רציס כו' מחמת מעדותיך לץ נטיתי ובודאי אני עושה לשמה כמ"ש מהרש"ק סוף סוטה לץ תיתני י"ח כו' ע"ש רציתי כו' ואתקוטטה ומה כבוד לי בזה מדרכה לתוכיס היו לי :

ראה כי פקודיך אהבתי ע"ד אהוב את המלוכה כו' כמ"ש המ"ס לזה כחסדך חיני בתמ"ה כי בניס מנחנו וגם תורך ימיס בימינה· א"י רציתי בוגדים כו' ראה כי פקודיך כו' הענין כי שני דברים גורמים לכידת הצדיק בדור הרשע· אחת שלא הוכיחס והשנית בעידן ריתחא נעשה נעשה ואף כי לדיק גמור הוא על מניעת עשיית העשה עכוס יעכס בדור הרשע · והנה דהמע"ה ניצול משתי אלה והמלין על עצמו ואמר ראשונה רציתי בוגדים כו' ובשניה ראה כי פקודיך אהבתי כי אהבה מורה על קיום העשה כמ"ש הרע"ב אין האוהב שונא וכאמרינו בכ' שומר ה' כו' וזהו ראה כו' ולזה כחסדך חייני·

קס ראש דברך אמת : כי גם ההתחלה הוא שלא לשמה אזי ובעבור דאחר שבאתו התוס' בתגיגה מהירושלמי אבל אסרתם דברך אמת בלי פני' שאין פיו ולבו שוין ולעולם כל כו' מתקייס לעולם כ"ל · א"י ראש דברך אמת כי כל מה דעביד דאמנין לטב עביד ובתחלה נראה דין ואח"כ נראה ונעשה רחמיס גם הלדס מקבל בתחבה ע"ד בכל עת תהב הרע כו' וזהו ראש דברך אמת בתחלה נראה רק אמת דין כמ"ש גר כו' אבל לעולם בתמת לנאיות כל משפט הוא נדקדוק נדקה וחסד כ"ל· א"י ראש דברך אמת תחלה דיוקו שלא לחדש על ד"ת · או ראש דברך אמת בראשית ברא אלהיס בדין אבל אח"כ וזהו לץ הי' רק תחלת המחשבה אבל לעולם כל משפט נדקך בכל משפט יש נדקה ה' אלהיס רחמיס בדין או לנדק משפט לבסומי כידוע · או ראש דברך אלהיס הוא אמת נאמי כי אבל הצדיק נאחר המחשבה כמ"ש הת"ו כך עלה במחשבה וכאמרינו בכתוב אלהיס בקודם דרכך ולעולם לאחר עמת כל משפט כו' יש נדקה · א"י ראש דברך וחז"ל הקשו ראש דברך ולא סוף דברך ויתבן כי דרך התגריס מרחיס הפסולת תחלה כמ"ש מהרי"ק בפ' ולא יהי' עוד בנעני כו' וזהו ראש דברך תפילו ראש דברך אמת ומ"ש סוף דברך · ויש להמתיק עוד ע"פ חז"ל וכן לדבר הלכה כו' מילתא דבדיחותא פלפול שאינו תלוי בדמת כמ"ש המפרשים וכאמרינו בכתוב כי נגידים כו' וכפ' ואל תבל כו' אבל אבל הקב"ה תפילו ראש דברך אמת.

אות שין

קסא שָׂרִים רְדָפוּנִי חִנָּם וּמִדְבָּרֶיךָ פָּחַד לִבִּי: קסב שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב : קסג שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי וָאֲתַעֵבָה תּוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי · קסד שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ : קסה שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל · קסו שִׂבַּרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי · קסז שָׁמְרָה נַפְשִׁי עֵדֹתֶיךָ וָאֹהֲבֵם מְאֹד · קסח שָׁמַרְתִּי פִקּוּדֶיךָ וְעֵדֹתֶיךָ כִּי כָל דְּרָכַי נֶגְדֶּךָ :

קסא שרים רדפוני כו' · יתכן עם אמרם ז"ל בקום עליהו אדם ולא אלך זה אמן וה"ה כאן יאמר שרים על המן ויועציו ואמר שרדיפתם היו לחנם ולא יצא מחשבתו הרעה לפועל ח"ו והוא מהיות כל הגזרה היתה בשביל שהשתחוו לצלם והם לא עשו אלא לפניס ולבם היו נכון : וזהו אומרו הטעם אשר לחנם היתה רדיפתם מהיות כי מדברך פחד לבי אף שהעשו היתה שלא כהוגן אבל בלב פחדו מה' והנה ארז"ל הדור קבלו עליהו בימי אחשורוש והמרכבו במקום אחר מדוש דוקא אז היתה הקבלה ופירשנו ע"פ דברי הפרשת דרכיס כי עיקר טענת המודעה היתה אף שנדחק שיבטל בלבו כי ה' יראה ללבב והיו אנוסים גם על המחשבה · לזה עתה שנתבאר להם ע"י גאולה והצלה זו כי בוחן לבות ה' ועי"ז ניצולו לזה רצו שיהם ממש בטענת מודעה לזה חזרו ובטלוה וקבלו עליהם התורה והמצוה בשמחה ולא מירתת העוכס וכפירת הכר וזהו שסיפר שתצמח לנו ע"י גאולה זו כי שם מנכי על אמרתך כו' ז"ל . ובפופן אחר נבא לבאר הכתוב כי הקשו ז"ל על אמרם הדור קבלוהו כו' דאכתי קושם לזה למה נעשתו ישראל וגלו מארצם דהא אז היו להם טענת המודעה · אך להרב פ"ד ז"ל כתב טענת המודעה לכאורה נסתרת דהא קי"ל דינא דמלכותא דינא ואי משום שלא גזר על כל עמו ז"ש דהעכו"ז הם לצריס ולהקב"ה רק יעקב אבל נחלתו וחלק ה' עמו ע"ם בתורך וכאמרינו בכ' רק אתכם ידעתי כו' והוא פי' נכון מאוד וזהו כוונת הכ' צריס רדפוני חנם כיון לי טענת המודעה ומדברך שאמרת אם אתם מקבלים כו' פחד לבי גם הלב . אך לייסב זה למדתי כי רק מנחנו עמו וזהו חבה יתירה שמודעת לנו ע"י העוכס וזהו שם מנכי על אמרתך החיבוד שלך כמונח כו' ותהי זאת תנחומתי· א"י שרים רדפוני כו' · ואין מני דוחק על נער הגוף רק ומדברך פחד לבי בחיעוט תורה ותפלה ע"י היסורין והרדיפה וזהו מדברך דבר ה' תורה ותפלה וכמ"ש בחאמרם בדרן ממעט השם עבודת השי"ת אחנם כשזכיתי לעמוד על עמדי בתור' ותפל' מזה ניכר סיסורין של אהבה הקלהרבו שכרו בצדיק כשנודע לן שלא הסיר ה' תפלתו ותורתו ילמדנו הוא נמשל למה שארז"ל בנגעי בתיסבשביל תורות גויס ובתחלה לץ ידע האדם אולי בחטא נראת עין הוא ודוחק אך בחזקתו תוכר כל כלי חמדה אזי למפרע יתמה ויגל על בח הנגע על הבית כן ברחות הצדיק הסיתן סוד תתורה ותפלה יתמה על היסורין כי ימנק תוכר המלך ע"י

וזהו שם מנכי על מאמרך שמשמעו שתים הנה תורת מאמרת ה׳ וגם תפלה וצדקה כמו מאמרו למלהים וזהו על מאמרך כמונח כו׳ שמתח על הנגע כ״ל . ורז״ל דרשו על המילה ועברש״י ויתכן כי מסרו נפשם עליה ובודאי כל דהוי ליפסר למיעבד בגיעגע עבדו אך כי יודע למלך נתחייבו רפשם וזהו שם מנכי על מאמרך כמונח שלל רב דאי נודע למלכא קטל ליה כמ״ש על העובה מעין כו׳ ודיוקו שפיר במילה שמסרו נפשם לזה הוי כמונח שלל . אף דבע״ז נמי מסרו עצמם למנע בשעה שלא עבד הוי שמחה לגמרי כי ליכו מחויב לעבוד בכל עת ואם ליכו עובד בפני המלך הוי רעה מהמלך תיכף מבל במילה ניחא . ול״ק נמי הלא ד״ת נחומדים מפז ומיך דימה השמח׳ רק לשלל אך לדבריכו לא דימה רק לעניז השמח׳ דשם . או על המילה כי יזכה עי״ז לשלל תור׳ ע״ד מגיד דבריו ליעק׳. או על המילה אף שהעריות בקטטה אף״פ מביאה עליהם מצות מילה בשעתה וזהו שם מנכי כו׳ ושפיר דייקו חז״ל דהייכו מילה אך צריך לשמור אותות דמלכא וע״י לה״ר פוגם הברית נצור לשוך מרע וכל כלי פתוח כו׳ ושמירה לזה התורה ומרפא לשון עץ חיים . וזהו שם מנכי על מאמרך כו׳ . אי״ש שריס רדפוני כו׳ . מאמרו פחד לבי נרתה עם מ״ש רש״י ז״ל בפ׳ תצא שמך הכתוב מזהרות משקלות ומדות לזכירת עמלק אם שקרץ במדות הוי דומה מגירוי לויב שנאמר מאזני מרמה כו׳ וכתיב בא זדון ע״ם-ולדעתי נרתה לפרש הסמיכות עפ״י דדרי הפ״ד במדרש היש ה׳ בקרבנו אם יודע מחשבות הוא כו׳ מיד ויבא עמלק כי טי״ז נתבדר לאם כי ה׳ ירתה ללבב בזמן שהיו ישראל משעבדין לבם כו׳ היו מתגברין כו׳ ע״ם ומרז״ל יציאת מצרים דכתב רחמנא במשקלות כו׳ שהבחנתי כו׳ לטומן משקלותיו במלח כו׳ ע״ם וזהו שמך שלל משקלות דלא תיעמ מי רוחני והדבר מסור ללב טומן משקלותיו כו׳ לזה שמך זכירת עמלק כי יודע מחשבות ה׳ כ״ל ולאמת שניהם כאחד טובים ומתיקים בן פירש״י ז״ל לטעם הסמיכות וגם מאריכו שנאריך ליזהר גם בדבר המסור ללב ומז יבלל ממגור לויב וזהו דדרי דהמע״ה שאמר שריס רדפוני חנם כי לא נמנע בי עון שעונכו גירוי לויב דהייכו משקלות מהיות כי גם בלב בדבר המסור ללב ירתה ה׳ היו אלילי וזהו ומדברך פחד לבי וחף שנכי מעון משקלו ורדפוני חנם . אי״ש שריס רדפוני כו׳ שם שנכי כו׳ עפ״י שאמרם ז״ל שם רוע לחד שיסורין כו׳ פשפ׳ כו׳בידו׳ שיסורין של תהלוקופירש״י ז״ל שמייסרו כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכיותיו עיין שם והנה עיין הפשפוש וחיפוש הוא גודל העיון בדבריו ולא במעשיו לבד רק גם במחשבות והרהורים שבולם יהיו זכים אז נקרא פשפש ולא מנע בשאריכו בכתוב ויבוחוני מסדיך כו׳ כי העיון הוא שאמרו רז״ל בפ׳ ולך ה׳ החסד כו׳ שהחסד הוא שעשה רק כמעשהו ולא על מחשבת עבירה . והנה ידוע שבתחלה עלה במחשבה לברוא העולם בדין ברחמים ברא כו׳ רק תח״כ בשאריכ בשתף מדה״ר כי העצי׳ היינו שאריכ בדבר ה׳ שמים נעשו וזהו ביום עשות ה׳ כו׳ הרי כי לפי תחלת המחשבה לא היי׳ החסד רק לעצמו גם על המחשבה ולא היי׳ העולם מתקיים עד כו׳ וזהו ויבוחוני מסדיך כמעשהו כו׳ כשאריכדולא כמחשבה שעלה בתחלה יזהו עיין הלדיקי׳ שהקב״ה מדקדק בהם בחוט השערה שיכולין להתקיי׳ בפי המחשבה דשוגה כמ״ש הת״ח בתורך ובשאריכ בך עלה במחשבה לפני כו׳ והדקדוק הוא על המחשבה בלתי טובה ח״ו והבן זה ובשאריכו בל׳ מלהים בקדש דרכך ובפסוק רשם דשרך כו׳ ע״ש וזהו שאמר

שרים רדפוני חנם כי מנוקה מעון מנכי ובידך הנקיון בתיך הוא ואמר ומדברך פחד לבי וגם שם תבגה בי כמו עם הלדיקי׳לדקדק שאין דבר לא נמנע בי וא״כ ע״כ דיסורין של מהבה הן וזהו שם מנכי על מאריכך כי שאריכ היינו מהבה כידוע והשמחה היא בשונה שלל רב בלי שום הוללות מעות ויגיעה מקודם כן יהי׳ שכרי בלי זכיות יותר מזכיותי כפירש״י ז״ל וכהן הוא : אי״ש שם מנכי על כו׳ שקר שבתתי כו׳ יתכן כי רבא מקמי דפתח בשמעתתא הוי אמר מילת׳ דבדיחות׳ והייכו דבר חריף אף שהיכו לליבא לאחת לחדד התלמידים למען יהיה הלכה מתוך דבר שאחה כמ״ש בעל פני יהושע בהקדמתו ע״ש אמנם מדרגת דהמע״ה הי׳ גדול מאוד שבלתו הכי הי׳ אך שאח בתה שזוכה לעסוק בדברי אלהי חיים וכמ״ש בשם האר״י ז״ל תחת אשר לא עבדת כו׳ בשמחה ובטוב כו׳ וגם רבא יתכן שעשה כן רק עבור התלמידים שלא הגיעו למדרגה זו אבל לדידי׳ לא הוה צריך בדיחותא כמ״ש וזהו מאמר הכתובים שם מנכי על מאריכך כו׳ על התורה גופא כו׳ וא״כ ג״ל לומר מילתא דבדיחותא וזהו שקר שבתתי ואתעבה כי ליכו צריך למילתא דבדיחותא כפשטי׳ או לומר דבר שהיכו לאחתה של תורה כמ״ש בעל פ״י רק תורתך מחבתי ולא מילת׳ דבדיחות׳ ולפי פי׳ הפ״י במילי דבדיחותא יתכן לפ׳ סיפא דקרא ותורתך מחבתי ע״ד שכתבו דאיכא דאמרי מתיבתא דרקיע מתיבתא של פלפול אף שהיכו לליבא לאחת ומתיבתא דקב״ה הוא בדרך אחת וזהו ותורתך דייקא של הקב״ה דהייכו אחת זהו מחבתי :

קסר שבע ביום כו׳ ורז״ל על ברכות ק״ש אמנם מהו שלא משפטי לדקך ונרא׳ דזה עפ״י אמרם ז״ל ר״ג אומ׳ בכל יום כו׳ מעין שמונה עשרה ג׳ ראשונו׳ ג׳ אחרונות והביכנו בתמצע . והנה ארז״ל ל״ש אלא כנגד רשב״י ואביריו אבל כנגד כו׳ הרי שמי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה . וזהו לדעתיכו פי׳ הכתוב יבושו זדים כי שקר כו׳ ואלא עוסקי תורתיכו מוכן כלל ויתכן דהנה ארז״ל מעות לא יוכל כו׳ זה שביטל ק״ש כו׳ או תפלה כו׳ והנה דהמע״ה הי׳ תורתו אומנתו וגם מלחמתו היתה בתפלות כאמור ואמנם בשם כו׳ וכמוזכר בספרי החכמה על חמשה חלקי מבנים כו׳ הרי כי מלחמותיו הי׳ בקדושת התור׳ ומלחמות השם בלחש בפה והי׳ פטור מן התפלה אך מיהו אמרו שמבטל התפל׳ בפשט כי ליכו במדרג׳ זו דתורתו אומנתו וה״ז מעות כו׳ וזהו יבושו זדים כי שקר עוסקי תורתיכו ושווכי למעון׳ כי בחיית לחי תורתי אומנתי והנה מי שתורתו אומנתו

שמינו מבטל תורה לק"ש ולתפלה וכ"ש לשום שיחה כי בחמת שיחת חולין של ת"ח הס לימוד ועליהו כו' וזהו לחי לשון חפי' שיחה שלי הוא בפקודיך בחופן שלימי זו ומפסיק רגע מתורתך ולימני מעות כי תורתי חומנתי וזה פירוש נחמד להשכיל וזה נצח לבאר המקרא שלפנינו וימר שבע ביום הללתיך ויתכן כי דהמע"ה גם שבי תורתו חומנתו לא פטר עצמו מהתפלה לכל ירחה הדבר חוקה לחזוקי טיבותא לנפשי' שהוא תורתו חומנתו וכמדת הצדיקים בריב"ל בקשת ודומיהן ולהתפלל התפלה כול' ככל לחם וג"כ לא ניחא לי' להחבת תורה חיי עולם והחכם יודע פשר דבר והתפלל תפלת הבינו וה"ז שבע ברכות של רשעות ושל אחרונות והבינו כולל חמצעיות בחחת וזהו שבע ביום הללתיך והטעם בשביל להבת לימוד תורתך וזהו על משפטי צדקך כ"ל נכון מאוד · ואמר שלוש רב לאוהבי כו' כי אמרו בימות הגשמים היינו מתפללין בחתי לאיטרודי וזהו במקצר בתפלה בשביל חפציו ולא כן בשביל להבת התורה ה' ישתרש ממכשול וטעות וזהו שלוש רב לאוהבי כו' : גם פסוק הקודם שקר כו' יש לקשר לזה כי הא דאין מפסיקין לתפלה בתורתו חומנתו היינו בלומד לשמה וכרשב"י וחבריו ולא כן העוסק ב"ל אין תורתו נחשבת לכלום ונמי רק חיי שעה עד שמוי לזה הקדיסו ואמר שקר שלא לשמה דלא קאי כמ"ש במד"ס תורה שאין עמה מלאכה כו' רק תורתך להבתי ע"ד להוב את המלאכה לזה הוי שפיר תורתו חומנתו ורשאי שלא להפסיק לתפלה לזה אמר שבע ביום הללתיך כו' : א"י שבע ביום הללתיך כו' מצינו לרש"י ז"ל שפירש חיבת יום שמורה על בירור הדבר מבחר כיוס את בכוראך כו' ופירש ז"ל כמו שהיום ברור כו' וכן דרז"ל לאור יקום כו' שם ברור לך הדבר כיום ואור ע"ש והנה החוה"ל כתב דתפלה העיקר בכוונה תליא וכן לכל דבר הכל הולך אחר כוונת הלב והרחי ממשפטי ה' אמת שוגג גולה ומזיד כרגן אף שהנרצח מוחח ומוטל מת בין כך ובין כך ומה לנו לשגגתו ובפועל נעשה הרציחה מזה ומזה אך זה לא חשבה לרעה כהמזיד עכ"ל · וכזה פירשנו הכתוב לומד ביושר לבב שיהי' הלב ביושר ולא במחשבו' זרות בלמדי בשביל למדי משפטי צדקך משפט הל"ל משוגג ומזיד וממנו נקח כי בכוונת הלב תלי' מילתא · וזהו כ' הכ' שלפנינו שבע ר"ל שבע ברכות שאנו מתפללין בכל יום ומהללין לה' בחחר שתים כו' כמ"ש בירושלמי דע"ז קאי לותן השבע ביום ר"ל בבירור כיום בלי הערובות מחשבות זרות הללתיך ובא לי זה ע"י משפטי צדקך כדברי חיה"ל הל"ל וכהן הוא ואמר שלוש רב כו' כי יש עוד רחיה כי מצינו שתרז"ל בראתי תבלין ועיכנו ריחות גם לומדי תורה בחשבה יתהלכו ואין עיזר למו מהתורחם אך אין זה כ"א רוע לב שלומדי' שלא לשמה ולא כן לאוהבי התורה גופ' כמ"ש המד"ס אהוב את המלאכה ולא בשביל הפרס תורתן משמרתן והרי כי הכל בלב תלוי וזהו שהבינו עוד רחי' מוכחת דבלב תליא מילתא כי שלוש רב לאוהבי התורה כו' כי ה"א מרבים שלוש ודוקא לשמה האוהבי התורה עצמה כמ"ש היפ"ת ומזה"ק וגם ואין למו מכשול היינ"ר שנקרא בכלל שמותיו הקחד מהם מכשול אין למו וזהו בשביל שלבש לשמים הרי כי בלב תלוי הכל לזה שבע ביום כו' : א"י שבע כו' קפח שלום כו' כי הלחיך בשבע הילולים על משפטי לדקך היסורין שהיו בחין כי המה להחס פשע וחטח בחים ולא ע"י הסרת הסגחה ועונש זה נקרא מכשול שנכשל מעצמו כחדם הנכשל ונופל בלי דחיית מבירו וזה אינו מכפר כחמרינו שמק"ו דמן ועין קלתו ושם נכשל העבד ונפל אינו ונסחמ'עינו אינו יוצא לחרות וזהו שאמר דהמע"ה הסחרת פניך כו' לזה אמר כי אוהבי תורתך אין למו מכשול רק כי ידך זחת לזה שבע ביום הללתיך כו' כ"ל : א"י שלוש רב כו' בדרך זה בחקד'אמרינו פי'הכתוב תהלת ה'ידבר פי כו' ובבר פירשנו ע"ד שומע תפלה שבתב התריז"ל ויתכן כי דהמע"ה הי' תורתו חומנתו והי' פטור מהתפלה כרשב"י וחבריו ועכ"ז התפלל כדי שלא יבואו הטם לזלזל בתפלה וזהו תהלת ה' ידבר פי לא כי פטור ושומד אני בדבר לך כדי שיברך כל בשר שם קדשו לעולם גם פי ידבר תהלות ה' ועד"ז יבואר הכתוב שלוש רב מקושר עם מה דלעיל כי עי"ז שבע ביום הללתיך אזי שלוש רב לאוהבי תורתך ואין ב"מ מתקוטטים עמהם ומיצולים מלזות ספקים וגם ואין למו מכשול היינו שע"ה אין למדין הימנו וזהו מכשול שבהם הכל בסגנות בפרט שלומד מת"ח · תמנם אחר כי שבע כו' אזי שלוש כו' · א"י שלוש רב לאוהבי כו' קפו שברתי כו' ברחה לפרש כי ידוע גודל ההפסד שיש לנובחובנים קדשינו שבזמן שבה"מק קי"ו בחדם מוטח ומביח קרבן ומתכפר לו ולא כן עתה וכמאמ' הכתוב נפלה עטרת כו' דהיינו הבה"מק אזי אוי לנו כי חטאנו רק חטח כי בחותינו חטאו ואינם לא היו החטאים בעולם כלל כי נתכפרו למו בקרבניהם תמנם חרז"ל זאת תורת העולה כל העוסק בו' וזהו כוונת הכתוב מלבד המעל' שלוש רב לאוהבי כו' כי ת"ח מרבים שלוש אף גם זאת ואין למו מכשול כי אין לנלס שוגג דהיינו מכשול כי נתכפר להם בתורתם ואמר טעם עשקי כעת בתורת כהנים בקדשים הוא משני טעמים הא' כי שברתי לישועתך מהרה יבנה בה"מק ולא יהיה מי שידע דיני קרבנות לכך עשקתי בהם · והשנית כי מצותיך עשיתי כי בלימוד זה הריני כאילו עשיתי מצותי בפועל כאלו הקריב עולה וגם יתכן לפרש ריבח דקרא ע"ד שחרז"ל שלמים שחטילין שלוש כו' כ"כ ת"ח שנחשב לימודם כהקרבת שלמים לזה שלוש רב כו' וסיפא דקרא כמו שפירשנו לעיל כנ"ל ובזה חיפסר לפ' חרז"ל לפיח ליסועה פלפלת בחכמה דמה ענין זה אל זה וכן הקשה בשמ"י וגם חומרו בחכמה ולא בתור' והכונה דשניה'ענין אחד לפיח ליסועה והיינו שם פלפלת בחכמה זה סדר קדשים כמ"ש שם ע"ש וזהו לפיח ליסועה ושם ישיב שניפה מזי שואלין פלפלת בחכמה כי זולת זה ע"כ לא ניפה ליסועה דהא בהא תליא והמנפה ליסוע'מפלפל בחכמה · א"י שברתי ליסועתך כו'ולא כעבד שאכרו רבו שאבדה תקוחו כי מצותיך עשיתי כבן ובמד'ו תמדוד לי כמרינו בבתוב רחה עני' וחלבני כו' כ"ל ולא זו בלבד רק חפי' עדותיך שבח לכלוס יש בן כו' וע"כ בבחי' עבדיס אנו עבדי ה' עכ"ן :

קפי שמרה נפשי עדותיך כו' :

אי׳ שברתי ליסועתך כו׳ תרז״ל מתוך שחסידים הי׳ תורתן מסתמרת בלי חזרה כ״כ ומלאכתן מתברכת בלי עמיי׳ כ״כ וזהו מס״ד וזהו שברתי ליסועתך ה׳ שימור תורתי ביסועתך ולכך מצותיך עשיתי הפלה מ״ע וה״ה לכל המצות ותורתו מתי נעשית הלא מתסועת ה׳ היא :

קסח **שמרתי** פקודיך כו׳ לפ כי כל דרכי נגדך התנגדות כגון תפיתחא דבי זונות הפ״ה שמרתי ויתכן שמרתי דהיינו ל״ת הוי אלי כפקודיך ועדותיך דהיינו יסד והלא עבר כו׳ והיינו דוקא בבא לידו וזהו כי כל דרכי לכן הוי כמ״ע :

אי׳ שמרתי פקודיך עמוה ע״ד שכתב ברע״מ שכה וסניס ועדותיך לפ שקיימתי ולמדתי תורה הרבה כי כל דרכי הרגלי נגדי שויתי ה׳ לנגדי תמיד ושם הוי׳ מורה על עמוה כי מימיני כל מיזוג לב חכם לימינו וזהו כי כל דרכי הרגלי נגדך וגם כל דרכי כפסטי׳ הכל נגדך כי מינו דומה יסיבת האדם כו׳ וכל דרכי האדם יחשוב ה׳ לנגד עיניו וע״ז שמרתי פקודיך עמוה כל״ל · או פסיט שמרתי פקודיך כו׳ התורה והמצות ע״י מסבי והאמת הוא כי כל דרכי כו׳ שויתי כו׳ כדברי הרמב״ם והרמ״ח ז״ל · אי׳ שמרתי פקודיך כו׳ לפ כי כל דרכי הרגל שלי כמו דרך בנות יסרגל כו׳ ומה דרכ׳ של ב״ח להוני׳ נגדך עכ״ז נלחתי הרגל ושמרתי כו׳ וכשתרז״ל במקום שבעלי תשובה כו׳ מחמת שמורגל והוטבע ברע לזה שכרו גדול על אות תיו הנלמון :

קסט **תקרב** רנתי ידוה כדברך החביאני : קע **תבוא** תחנתי לפניך כאמרתך הצילני : קעא **תבענה** שפתי תהלה כי תלמדני חקיך : קעב **תען** לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק : קעג **תהי** ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי : קעד **תאבתי** לישועתך ידוה ותורתך שעשעי : קעה **תחי** נפשי ותהללך ומשפטיך יעזרני : קעו **תעיתי** כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי :

קעח **תקרב** רנתי כו׳ . קע **תבא** כו׳ כ״ל ע״ד תמרס ז״ל כולהו כי סלקי ונחתי סלקי ומחתי מלאכי הסרת בהדייהו לבר מגוסרקי דר״ח דנפסי׳ כו׳ הטעם הוא כי לפי מדרגת הצדיק כן היא עלייתו כי מצינו בנח שהי׳ צריך סוד לתומכו ולברהם מצינו לא הי׳ צריך כידוע וזהו לצדיקים שעשייתם המצות וטובם ע״י סיוע כלל יוכלו לעלות מעצמם רק ע״י מלאכי הסרת אבל ר״ח שהי׳ במדרגת ג״ח כמ״ש אלהו חיכה כוותייהו בהתי עלמא ג״ל אין ר״ח וכיוצא לכך לא הי׳ צריך לעלייתו סיוע מלאכי הסרת כפעלו הטוב במדרגת ג״ח כלי סעד לתומכו· וע״פ דברי רז״ל הנ״ל ביאורו פסוק אחד בתורה כמין חומר וגם משה לבדו אל ה׳ והם לא יגשו דחיכה למידק מדת הכפל ל״ל אחרי דכתיב לבדו כבר נתעטו הם ול״ל והם לא יגשו ואם כתב והם לא יגשו ל״ל תיבת לבדו ותו דכתיב יגשו בקמץ הגיעל לשון נפעל והל״ל למיכתב יגשו וכתרגום מתרגם כמי שתקרבון ולא יקרבון - והגרסה דבמתת תיבת לבדו לא קאי למעט אהרן וזקנים רק הכוונה לספר מדרגת משרע״ה שבודאי הי׳ במדרגה זו דר״ת דלא הי׳ צריך לסיוע מלאכי הסרת בקרבו אל ה׳ רק מעצמו נגש וזהו וגש משה לבדו אל ה׳ ר״ל בלי סיוע מה״ס. ולפ״ז מיניטריך שפיר למיכתב והם ל״ו· אך מי הוה כתב לא יגשו ה״ת דהכוונה דלא נגשו מעצמם כמשרע״ה אבל ע״י מלאכים נגשו לזה כתיב לא יגשו לשון נפעלו ר״ל גם ע״י מלאכי הסרת לא נתקרבו וזה מתוק מה׳ בפי׳הכ׳ כנ״ל לפענ״ד וזה י״ל המסור סיבת בבעה״ט תלת פעמים וגש · וגש משה כו׳ · וגש הכה ן וגש חורש בקוטר · בירש בעה״ט דהכוונה כמו שגש משה לבדו כן וגש הכהן לפני ולפנים היה לבדו והיה מתפלל על עמה ברוכה וגש חורש בקוטר : ע״כ דברי פה קדוש בעה״ט ז״ל ויש לעיין דמה מלמדנו בעל המסורה לפי דבריו דהכהן ביום הכפורים נכנס לבדו דהא מקרא מלא דבר הכ׳ וכל אדם לא יהיה כו׳ אך לדעתנו נראה להיפך דכוונת בעל המסורה הוא לדברינו הנ״ל דקשה תי׳ לבדו ל״ל דהא בהדיא כתיב והם לא יגשו אך דהכוונה הוא על מלאכי הסרת וזהו הכ׳ ולהיפך מורה בעל המסורה דהכוונה מלבדו הוא כמו וגש הכהן דשם אהרן וכל אדם לפי׳ אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם דהיינו מ״ה גם כאן קמ״ל לבדו דגם מל״ה לא הי׳ צריך רק נקרב לבדו אל ה׳ וזהו הכוונה וגש משה כמו וגש הכהן בעת שהיו מתפללו ברכת וגש חורש וכדברי בע״ה ט״ז ז״ל אך דהלימוד הוא להיפך דוגש הכהן מלמד על וגש משה וכמ״ש כנ״ל נכון · והנה כשם שחלוקין הצדיקים במדריגתן בעלייתן למתיבתא דרקיע כדברי רז״ל כמו כן בהפלת בני אדם נמצא בספרים שהתפלות הנרורות בכוונת הלב עולין מעצמן ואותן אשר בלתי כוונה המה יעלו ע״י מלאכי הסרת ונמצא כתוב בשם גדול אחד לפרש מאמר הכתוב יען כי נגש כו׳ דמה ענין עונש הזה לעון זה משום דהתפלה מתקבלת ע״י מלאך ודבר המתנגד לו אינו מעלהו והם רומים במיתת הצדיק ע״ד תרגלים ומנוקים כו׳ עכ״ד פמ״ח וכפסטי׳ דקרא חכמת חכמיו דמשמע תביבת החכמה כמי ניקח עפ״ז דגם בזה הם חפצים בסודות התורה שיתגלו להם אשר הנה הודך כמ״ש הרמ״ח ומהורש״ל ז״ל וידוע כי דברך מורה על סודות כאשר התרכנו בזה דבריו של גדול ותורת ה׳ ותורתו קאי על הנגלות והנסתרות ועפ״י הירושלמי הלוחות תרכן שהם טפחים וזהו כוונת הכתוב

תקרב רנתי כו׳ . ר״ל מעצמי ועי״ז כדברך דבריו של גדול הנסתרות הביננו משנ״ך ע״י מלאך וגם תבנ תחנתי מעצמה וע״י כתמרתך אשר לו חומה הילכי כתמריגו בתורך בפסוק חליתי פניך כו׳ :

קעא **תבענה** שפתי כו׳ . תרז״ל חייב אדם לברך כו׳ כשם שמברך כו׳ בשמחה כי הכל לעובדה כל מה דעבד רחמנא

רחמנא כו' וכשובדא דר"ע בנר וחמור ותרגולת ועובדא דר"ע הוה מופת חזק שהרעה היתה טובה ועפ"ז נתחזקו דברי חז"ל כי עיניכם רואות הדבר בחוש ובדרך רמז י"ל דברי חכמים ר"ל שאמרו חיי' כו' כל"ל בנחת עפ"י מופת של עובד' דר"ע בנחת ר"ת נר חמור תרנגול נשמעים דרך רמז כ"ל. ולה' הישועה כמ"ש לכך על עמך כו' כידוע. למנצח יש מופת חזק לאחר תורתו על זה שגם הרעה שבא מצד הדין יגמר ממנה רחמים וחסד כי ידוע כי ליסור והיתר כו' הס גבורה וחסד וכפר מסטרא דחסד ופסול להיפך והנה פרה מטמאה כל העוסקין בה הרי גבורה וממנה נגמר החסד לפרה מטהר טמאים הרי שבא החסד ע"י גבורה ולכך חייב לדם כו' ופרה לחודה נקרא חקה כידוע וזהו תבענה ר"ל כמבוע מים ללא פסיק לעלמין כן תבענה שפתי תהלה ולא על הטובה לבד רק גם על ההיפך כמארז"ל חייב לדם כו' כי גם מזה יגמר טובה והרחי' כי תלמדני חקיך פרה לחודה וממנה נקח כי מזה שנרחה דין בא חסד ורחמים. ומצינו ביוסף הצדיק שזכה למלוכה וכ"ז נגמר לו ע"י הגבורה והדין הקדוש שניתן בבית האסורים ופתר החלומות ויודע הדבר למלך ולולא זה הי' עבד עולם ולא נודע מזה שיגמע חלום לפתור לותו סרי דהכל לטובה וזהו כוונת הכתוב כי חק ליסראל הוא כמו חק פרה שהיא ליסראל שבא רחמים מהדין כן הוא המשפט לאלהי יעקב גם שנושה דין ומשפט הכל הכוונה לרחמים גדולים ואמר עדות ע"ז ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים כו' כלומר כי מבית האסורים יצא למלוך והבן וזהו רמוז מרשעים ישועה שהיום מאמינים שמרע יהי' ישועה וגם רחוק שהיום מאמינים בה' ולא בטחו בישועתו והטעם שרחוק כי חקיך כו' אבל לא כן הצדיקים להם תמצא היסועה במהרה וזהו טוב לי כי עותיך למען אלמד חקיך.

אי" תבענה שפתי תהלה כו' יש לעיין למאי דוקא על לימוד החקים יביע תהלה ולא על שאר מצות שבידינו ויתכן לפרש הכתוב כי ידוע מוסר האדם הוא הדיבור לך זהו דוקא בעסקו בתורה ובתהלת ה' אבל זולת זה כל עמל האדם לפיהו וטוב ממנו הבהמה אשר ניטל ממנה המדבר. וגם חז"ל כולן בחבק לה"ר. וגם אומרו מה תקנתיה שלא יספר יעסוק בתורה הרי דבזולת התורה אין מעלה לאדם אשר ידבר בפיו. וזהו מאמר הכתוב תבענה שפתי מה שפתי שיביעו אומר הוא לי לתהלה ומוסר האדם מן הבהמה לך לאחתי ומחמת מה הוא לי לתהלה כי תלמדני חקיך ואז נשמר מקלקול לה"ר ועושה כ"ר לקונו בתורת ה' ואז הוא לי לשם ולתהלה אשר תבענה שפתי כנ"ל פי' הכתוב. **אי"** תבענה שפתי תהלה כו' הענין עם חז"ל לעולם אל יספר אדם בשבחו כו' אמנם הת"ח עוסקי תורה חז"ל תורתן מסורתן מלה"ר ומאי תקנתיה שלא יבא לידי כך מרפא לשון כו' וזהו תבענה שפתי תהלה אלהי גדולתו שלא יספר בתהלת האדם ואיני חושש לבוש לבוא לידי גאותו כי תלמדני חקיך התורה מסורתי. **אי"** כי יסורין של אהבה הבאים לאדם שהקב"ה חפץ בו מדכאו למען הקטינו ויהי' משכנו בתוכנו בודאי עליהם ראוי להודות ולהלל כי חפץ בו המלך חוסבו והסיומן הוא כל שאין בהם ביטול תורה וזהו תבענה שפתי תהלה על היסורין כי תלמדני חקיך ואשרי הגבר כו' ומתורתך תלמדנו: **או** עם אמרינו בכ' תוהב ה' שערי ציון כו' ובפניו מותר להרבות בשבחים וחרז"ל מיום שחרב בהמ"ק כו' אלא ד"ת של הלכה ובפרט בשרותה לפעמים כי ה' בחתום חכמה יודיעהו וכתותה אחרז"ל בשלשה מקומות הופיעה רוה"ק בג' ד"ת ג"כ וגם בדורות האחרונים כמ"ש הרחב"ד ז"ל בהדם כמדומה בדבר זה הופיעה רוה"ק בבית מדרשינו יע"ס ובספר יורסין כתב שהיה להרחב"ד ז"ל גילוי אליהו ועזכר הדבר פעם אחת בחבור כמ"ש לעיל בדבר זה והופיעה רוה"ק כו' ג"כ בשרותה שה' עמו אז ימלא פיו תהלת ה' וזהו תבענה שפתי תהלה לשון מבוע ולא היסנות לבד הני דקאמר מסה ומנסי כגה"ג כמ"ש הרמ"ן ינא עתק כו' רק תבענה כו' ואחדו'מני מגיד כי תלמדני חקיך ורוחה מני כי ה' עמי. **או** ע"ד בלבי צפנתי כו' לענין ברכת התורה המהרהר ח"ל לברך וזהו ג"כ פי' הכתוב בעת תבענה שפתי שמדברים ד"ת אז צריך להקדים תהלה על כי תלמדני חקיך. **או** כי תלמדני חקיך חק הפסח ושמרת את החקה הזאת וכאמרינו בכ' אחלי כו' ומפרש מ"ש דווקא על חקה זו ואמר קמ"ב **תען** לשוני כו' כל מצותיך כו'. הנזהר ממשהו כו' מובטח שלא יחטא כו'. **או** תען לשוני כו' ע"ד שאחז"ל במעשה הצדקה כדי שנזכה בהן כו' משל לבן הרי כי ממצות הצדקה נודע חיבת העני כי בן הוא ומה שיגדל יותר שכר הצדקה יוודע טיפוח יותר חיבת העני כי בן הוא וה"ה לכל ישראל עני ורש יחדיו בניו המה רק שהמופת נודע מהעני והבן זה ואחז"ל גדולה צדקה שקולה כנגד המצות ועמדנו עליו מנה לא נאמר כו' ואחרי רחותינו גודל מעלת הצדקה נודע חיבתנו כי גדולה היא לפני המקום וזהו כוונת הכתוב תען לשוני תמרתך אהבתך והוא כל מצותיך צדק צדקה שקולה ככל המצות מזה נודע אהבתך ותמרתך. **אי"** תען כו' עפ"י הענין הגר שבא להילל למדני כו' וא"ל ואהבת כו' וע"ד ריעך כו' כפירש"י ור ע"ד אין לדם חוטא כידוע שמענו. וזהו תען לשוני תמרתך אהבתך ואהבת לרעך כו' כי זה נכלל הכל וזהו כי כל מצותיך צדק ע"י מצוה זו נכנו נצדקו כל מצותיך. **או** תמרתך ואהבת לרעך כו' כל"ל כי עי"ז יוכל לקיים כל התרי"ג מצות כמ"ש בל"ח וזהו כי כל מצותי צדק שנצדק הדבר לקיים כל מצותיך כי כולם כלים אחד וכמאמרינו בכ' המדרש חס יודע מפשוט.

אי" תען לשוני כו' כי חרז"ל גדולה תשובה שהושה כו' ועיין בת"ס דהיינו מירחה דמהבה חיכה מגורשת למפרע דהוי כחכם שהתיר הנדר ע"ש בחרוכה וכמ"ש בפסוק עת לעשות כו' וזהו תען לשוני תמרתך כי כל מצותיך צדק כולם מצודקים וא"ל עקירת הלמ"ד יה"ר שנזכה לתשובה מאהבה ולביאת משיח צדקנו בב"א אכי"ר. **או** לפרש כפשטיה תען כו' מאהבה ועשה הכל זכיו' וי"ל תי' צדק שהוא מצד הצדקה דהזכיו' הס מהמחבר' כמ"ש מהר"ם סוף ז"ל כמדומה וזהו ולך ה' החסד שמשלם על

המחבר לפי שמצל על העבירה רק כיוצא בזה מצד המסך
וכיוצא בזה יהיו זכיות שלה לתשוב מחשבת עבירה ולתשוב
מחשבת המצוה וזהו מסך כוונת תיבת נדק ר"ל כי מצד
הנדקה הוא שיהיו זכיות כנ"ל :

יח **תאבתי** ליהועתך ה' כו'. יתכן עם מ"ש ז"ל כל המתריך
בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כעס לב ור"ל
שמעיין בה ומצפה שתעשה בקשתו ע"י התרכתו וסוף היכה
נעשית ומצלת תוחל' ממושכה חנם והוא כעס שמצפ'
ואין תשבתו בחה שנע' תוחלת ממושכה מחלת לב מתי תקנתיה
יעסוק בתורה שנאמר ועץ חיים תהוה בחה ע"כ וזהו שאומרו
תאבתי ליהועתך ה' ר"ל שהי' מצפה שתבא יהועתו מה' ומתוך
הלב. לפי הלא כשמעיין בה מדרכה סוף בא לידי כעס לב שאין
תהותו בחה לזה אמר ותורתך שעשועי ועי"ז תהוה בחה
והכוונה הוא תאבתי ליהועתך ה' שתעשה תשועתי בעבור כי
תורתך שעשועי :

יט **תחי** נפשי ותהללך כו'. הענין יובן עם מ"ש מוהר"ן ז"ל
כי הצדיק היות חטאו חיכה בכוונה ואין להנפש חלק
בחטא רק הגוף חטאו יש הגוף ביסורין והנפש אין לה ביטול
תורה ותפלה והם יסורין של אהבה וזהו אומרו תחי נפשי שלא
ילבד הנפש בפח היסורין ותהללך ולא יהיה ביטול תפלה ולזה
משפטיך הם היסורין יעזרוני שהם יסורין של אהבה. הם יטע
בלבנו אהבתו וירחתו לשמה : קוי **תעיתי** כשה אובד. במדבר
וא"י מתי שבת עכ"ז בקש עבדך ולא זוה שכיחה מיצרלל אפי'
בשבת של חול וא"ת במה יודע לחפוש השבת אלל החיש הזה לזה
אמר ומצותיך לא שכחתי דלף שאינו שובת עכ"ז מיצרת
מילתא במצות קידושא ותבדלתא : סליק

בעזרת האל הרואה את עניי ויגיע כפי .
נשלם הפירוש על תמניא אפי :

קכ א שיר **המעלות** אל יהוה בצרתה לי קראתי
ויענני : ב יהוה הצילה נפשי משפת שקר
מלשון רמיה : ג מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון
רמיה : ד חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים : ה אויה
לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר : ו רבת
שכנה לה נפשי עם שונא שלום : ז אני שלום וכי
אדבר המה למלחמה :

א **אל** ה' בצרתה לי קראתי ויענני אל ה' בשביל ה' בצרתה לי
בעת בר לי לא קראתי בשבילי רק בשביל מניעה מעבודת
ה' מחמת כובד הגלות וכ"ז ומיון המבקש רחמים על חבירו
כו' וע"ד ואל תתני דמי לך ולכך קראתי ויענני .

ג **מה** יתן לך ומה יוסיף כו' דהיינו כי נגש בפיו ולבו רחוק
דהיינו ברמיה כי עי"ז חצי גבור שנויים ח"ו דהיינו
אלים לגבור בגבורה של תורה הח"ח והצדיק גבור הכובש יצר
כמ"ש על פי יען כי נגש כו' :

קבא שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין
יבוא עזרי : ב עזרי מעם יהוה עשה
שמים וארץ : ג אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך :
ד הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל : ה יהוה
שמרך יהוה צלך על יד ימינך : ו יומם השמש לא
יכנה וירח בלילה : ז יהוה ישמרך מכל רע ישמר
את נפשך : ח יהוה ישמר צאתך ובואך מעתה
ועד עולם :

א **שיר** למעלות אשא עיני כו'. יתכן ע"ד אמרם ז"ל כמה גדולים
נמוכי רוח לפני הקב"ה דהרי בזמן שבהמ"ק קיים כו'
ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת אצל' אלהים אלא תבוא הרי
שבח לענוה ומתוך זה בא גבוהו של המהגלה שתפלתו נמאסת
וגם המצפיל עצמו ה"ה כאלו הקריב כל הקרבנות כמו שדרשו
רז"ל מקרא דזבחי אלהים הרי עזרה והשועה גדולה להמצפיל
עצמו ואמרו ז"ל לעולם ילמוד אדם מדעת קונו שהרי הניח
הקב"ה כל ההרי' והגבעות והשרה שכינתו על הר סיני הרי
שהקב"ה חפץ בשפלים וזהו כ' הכתוב אשא עיני אל ההרי' ורוצה
שהקב"ה הניח הגבוה והשר' שכינתו על השפל הר סיני ומהיך
זה למי מבין כי מאין בא שאני חושב עצמי לאין ומאיך עצמי
מזה יבא עזרי שהקב"ה חפץ בשפל :

אי **אשא** עיני אל ההרים מאין יבא עזרי כמ"ש מוהר"ן כי
הכ' על הר גבוה עלי לך כו' וזהו היפה"ר הגבוה כהר מאין
יבוא עזרי להגיל ממנו והתקנה יקרא ק"ש וזהו עזרי מעם ה'
עושה שמים וארץ דהיינו קבלת עול מלכות שמים וזהו התקנה
להגיל מיפה"ר כנ"ל :

קכב א שיר **המעלות** לדוד שמחתי באמרים לי
בית יהוה נלך : ב עמדות היו רגלינו
בשעריך ירושלם : ג ירושלם הבנוה כעיר שחברה
לה יחדו : ד ששם עלו שבטים שבטי יה עדות
לישראל להודות לשם יהוה : ה כי שמה ישבו
כסאות למשפט כסאות לבית דוד : ו שאלו שלום
ירושלים ישליו אהביך : ז יהי שלום בחילך שלוה
בארמנותיך : ח למען אחי ורעי אדברה נא שלום
בך : ט למען בית יהוה אלהינו אבקשה טוב לך :

א **שמחתי** כשומרים לי בית ה' כלך עומדות היה רגלינו
כשעריך ירושלים. יובן מאמרו עפ"י מה דחיתא בש"ע
ח"ח סימן נ' ע"ש כל מי שיש לו קב"ב בעירו ואינו נכנס בה
להתפלל נקרא שכן רע וגור' גלות לו ולבניו וכתב מ"ח דכתיב
הנני נוטשם מעל אדמתם על כל שכני הרעים דלעיל מיניה
ומצינו בשאינו נכנס בה גורם חלילה גלות וכשנכנס בה אינו
גורם גלות וזהו כ' הכ' כשומרו שמחתי כשומרים לי בית ה'

אמרות

גלך ר"ל שמחה היה לי כשהיו אומרים לי בית ה' נלך לכי"ל ועי' עומדו' היו רגלינו בשעריך ירושלים כו' ר"ל נוכל לעמוד בשערי ירושלים ולא נתחייבנו גלות ח"ו ודו"ק.

ד **למען** אחי ורעי אדבירה נא שלום בך הענין הוא כי יסורי הצדיק מכפרין על הדור לכך זה הוא כששלום בעולם חזי כתשבון כולם כנפש ג' וכמו הקוף דש בתבר ג' נתרפא כל הגוף כך ביסורי הצדיק מתרפאין כל ישראל אבל כשאין שלום בעולם ביסוריס אלו אין היסורין מכפרין כלל רק על הצדיק-והנה מצינו בר"ח בר"ש שהי' אחי ורעי בהו עלי על היסוריווזה למען אחי ורעי שיכפרו עליה'אדבר' נא שלום בך שיהי' שלום ביניה':

קכג א **שִׁיר** הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיֹּשְׁבִי
בַּשָּׁמָיִם: ב הִנֵּה כְעֵינֵי עַבָדִים אֶל יַד
אֲדוֹנֵיהֶם כְּעֵינֵי שִׁפְחָה אֶל יַד גְּבִרְתָּהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֶל
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַד שֶׁיְּחָנֵנוּ: ג חָנֵנוּ יְהוָה חָנֵנוּ כִּי רַב
שָׂבַעְנוּ בוּז: ד רַבַּת שָׂבְעָה לָהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעג
הַשַּׁאֲנַנִּים הַבּוּז לִגְאֵי יוֹנִים:

קכד א **שִׁיר** הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל: ב לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה
לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם: ג אֲזַי חַיִּים בְּלָעוּנוּ בַּחֲרוֹת
אַפָּם בָּנוּ: ד אֲזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ נַחְלָה עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ:
ה אֲזַי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים: ו בָּרוּךְ יְהוָה
שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם: ז נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה
מִפַּח יוֹקְשִׁים הַפַּח נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ: ח עֶזְרֵנוּ
בְּשֵׁם יְהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

ז נפשנו כציפור נמלט' כו' הפח נשבר כו' ומ"כ אין זה גבורת הציפור כך גבורתינו על היצה"ר אינה בשלמנו כי הקב"ה עוזרו וזה עזרינו בשם ה' כנ"ל. א"י כי מסכתא רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה גם בחלום כו' וזהו הפח נשבר ר"ל העבירה נחלם ועי' מלטנו ועכ"ז אין הקב"ה מצרף למעשה ואמר עזרינו בשם ה' עושה כו' כי בעשיה נכתב ה' הרחמים הוא שלח לצרף מסכתא וזהו עושה שמים וארץ.

קכה א **שִׁיר** הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּיהוָה כְּהַר צִיּוֹן לֹא
יִמּוֹט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: ב יְרוּשָׁלַם הָרִים
סָבִיב לָהּ וַיהוָה סָבִיב לְעַמּוֹ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: ג כִּי
לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא
יִשְׁלְחוּ הַצַּדִּיקִים בְּעַוְלָתָה יְדֵיהֶם: ד הֵטִיבָה יְהוָה
לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים עֲקַלְקַלּוֹתָם
יוֹלִיכֵם יְהוָה אֶת פֹּעֲלֵי הָאָוֶן שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל:

טהורות

א **הבוטחים** בה' כו' כי התורה והתפלה ס"ל מיכס מיתקיימים וזהו הבוטחים בה' וכמ"ש מהר"י בכ' מהרר הגבר מאשר יבטח בחסד וזהו הבוטחי' בה' כו' לעולם יסד ר"ל שתורתו וירחתו מתקיימים וזה מהרר הגבר מאשר יבטח בחסד לעבוד ס"ל כו' ומן ה' יסור לבו כי לבו בל עמו: א"י שחיכס מכוונין לבם בתפל' ובוטחי' על הצדיק כתמרנו הצדיק מחד ואין חיים אם על לב שגס בשהצדי' מחד ואין להס על מי לסמוך ג"כ אין חיים על לב לו כעובדת דר"ז שהתפלל על בריוני ואמר בשר זרועו כתמרס אין תפלתו של חסד כשמעת תג"כ מיסיס עצמו כבשר

קכו א **שִׁיר** הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְהוָה אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן
הָיִינוּ כְּחֹלְמִים: ב אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ
וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת
עִם אֵלֶּה: ג הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים:
ד שׁוּבָה יְהוָה אֶת שבותינו כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב:
ה הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ: ו הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה
נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו:

ו הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע לכפר על העון מז"ל ח"ו כמ"ש שהתפלה בדמעה מכפרת ע"ז העון ממנס בזה יבוא ברינה נושא אלומותיו מי שמשיס עצמו כאלס מעבירין ממנו כל פשעיו בלי דמעה רק ברינה כנ"ל. א"י בא יבוא ברינה סיגא לאחוי ורינה מי שנושא אלומותיו שסובל עצמו הדבור ושוס עצמו אלס ע"ד ושמתו כי יסתוקו כו' כנ"ל.

קכז א **שִׁיר** הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם יְהוָה לֹא יִבְנֶה
בַיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם יְהוָה
לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר: ב שָׁוְא לָכֶם
מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן
יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: ג הִנֵּה נַחֲלַת יְהוָה בָּנִים שָׂכָר פְּרִי
הַבָּטֶן: ד כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים: ה אַשְׁרֵי
הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי
יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר:

קכח א **שִׁיר** הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְהוָה הַהֹלֵךְ
בִּדְרָכָיו: ב יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ
וְטוֹב לָךְ: ג אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה בִּירְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ
כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ: ד הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ
גֶּבֶר יְרֵא יְהוָה: ה יְבָרֶכְךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב
יְרוּשָׁלָם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: ו וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם
עַל יִשְׂרָאֵל:

א אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו ע"ז הדבק בדרכיו כנ"ל.

א"י ע"ד מה אני בחגם וכמו כן בכל שלש לשמה שייך לומר כן
מה אני בלבבי לא שייך שום דיבר: וזהו ב יגיע כפיך כי
תאכל ע"ד מ"ש מורפ"ן מה שהגמת לבשרי' וזו יגיע כפיך כי
תאכל שהם במדריגת בניס קטנים מה שפ"כ בשלש לשמה שהוא
כעבד שיכול הרבה לומר עשה עמי וגם זכך והבן

קכט א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְּעוּרַי יֹאמַר
נָא יִשְׂרָאֵל: ב רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְּעוּרָי גַּם
לֹא יָכְלוּ לִי: ג עַל גַּבִּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ
לְמַעֲנִיתָם: ד יְהוָה צַדִּיק קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים: ה יֵבשׁוּ
וְיִסֹּגוּ אָחוֹר כֹּל שֹׂנְאֵי צִיּוֹן: ו יִהְיוּ כַּחֲצִיר גַּגוֹת
שֶׁקָּדְמַת שָׁלַף יָבֵשׁ: ז שֶׁלֹּא מִלֵּא כַפּוֹ קוֹצֵר וְחִצְנוֹ
כֹּעֲמֵר: ח וְלֹא אָמְרוּ הָעֹבְרִים בִּרְכַּת יְהוָה אֲלֵיכֶם
בֵּרַכְנוּ אֶתְכֶם בְּשֵׁם יְהוָה:

קל א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יְהוָה:
ב אֲדֹנָי שִׁמְעָה בְקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנֶיךָ
קַשֻּׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי: ג אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי
מִי יַעֲמֹד: ד כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרֵא: ה קִוִּיתִי
יְהוָה קִוְּתָה נַפְשִׁי וְלִדְבָרוֹ הוֹחָלְתִּי: ו נַפְשִׁי לַאדֹנָי
מִשֹּׁמְרִים לַבֹּקֶר שֹׁמְרִים לַבֹּקֶר: ז יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל
יְהוָה כִּי עִם יְהוָה הַחֶסֶד וְהַרְבֵּה עִמּוֹ פְדוּת:
ח וְהוּא יִפְדֶּה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל עֲוֹנוֹתָיו:

קלא א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יְהוָה לֹא גָבַהּ לִבִּי
וְלֹא רָמוּ עֵינָי וְלֹא הִלַּכְתִּי בִגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי:
ב אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגָמֻל עֲלֵי אִמּוֹ
כַּגָּמֻל עָלַי נַפְשִׁי: ג יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם:

קלב א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת זְכוֹר יְהוָה לְדָוִד אֵת כָּל
עֻנּוֹתוֹ: ב אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַיהוָה נָדַר
לַאֲבִיר יַעֲקֹב: ג אִם אָבֹא בְּאֹהֶל בֵּיתִי אִם אֶעֱלֶה
עַל עֶרֶשׂ יְצוּעָי: ד אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי
תְּנוּמָה: ה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַיהוָה מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר
יַעֲקֹב: ו הִנֵּה שְׁמַעֲנוּהָ בְאֶפְרָתָה מְצָאנוּהָ בִּשְׂדֵי
יָעַר: ז נָבוֹאָה לְמִשְׁכְּנוֹתָיו נִשְׁתַּחֲוֶה לַהֲדֹם רַגְלָיו:
ח קוּמָה יְהוָה לְמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ: ט כֹּהֲנֶיךָ
יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ: י בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל

תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: יא נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד אֱמֶת לֹא
יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ: יב אִם
יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְעֵדֹתִי זוּ אֲלַמְּדֵם גַּם בְּנֵיהֶם
עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ: יג כִּי בָחַר יְהוָה בְּצִיּוֹן אִוָּה
לְמוֹשָׁב לוֹ: יד זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד פֹּה אֵשֵׁב כִּי
אִוִּיתִיהָ: טו צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ אֶבְיוֹנֶיהָ אַשְׂבִּיעַ לָחֶם:
טז וְכֹהֲנֶיהָ אַלְבִּישׁ יֶשַׁע וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ: יז שָׁם
אַצְמִיחַ קֶרֶן לְדָוִד עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי: יח אוֹיְבָיו
אַלְבִּישׁ בֹּשֶׁת וְעָלָיו יָצִיץ נִזְרוֹ:

קלג א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה
נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד: ב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב
עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי
מִדּוֹתָיו: ג כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיּוֹרֵד עַל הָרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם
צִוָּה יְהוָה אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם:

מה טוב ומה נעים כו' כ"ל עפ"י מ"מ ז"ל שקט לרשעים כו'
שקט לצדיקים טוב להם כו' פיזור כו' כינום לצדיקים טוב
להם כו' הרי כי בצדיקים טוב השקט והכינום וזהו כ' הכ' כי
ידוע שהצדיקים ות"ח נקראים חמים למען חמי כו' וזהו מה
טוב ומה נעים שבת לחמים ר"ל שיהיה להם מנוחה ושביתה ע"ד
שבתו יקן ובדברי רז"ל בה' דברים שבת ובונתה כך יאמר כאן
על השקט והמנוחה שבת לחמים הת"ח מה טוב להדבר ואמר
עוד גם יחד שיהיו בכינום גם זה טוב ונעים להם ולעולם כ"ל.

קלד א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָרְכוּ אֶת יְהוָה כָּל עַבְדֵי
יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה בַּלֵּילוֹת:
ב שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יְהוָה: ג יְבָרֶכְךָ יְהוָה
מִצִּיּוֹן עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

קלה א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה הַלְלוּ עַבְדֵי
יְהוָה: ב שֶׁעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה
בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ: ג הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב יְהוָה
זַמְּרוּ לְשִׁמוֹ כִּי נָעִים: ד כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל
לִסְגֻלָּתוֹ: ה כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְהוָה וַאדֹנֵינוּ מִכָּל
אֱלֹהִים: ו כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ יְהוָה עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ
בַּיַּמִּים וְכָל תְּהוֹמוֹת: ז מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ
בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו: ח שֶׁהִכָּה
בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה: ט שָׁלַח אוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו:

שֶׁהִכָּה גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים: יא לְסִיחוֹן
מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת
כְּנָעַן: יב וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:
יג יְהוָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְהוָה זִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: יד כִּי
יָדִין יְהוָה עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנָחָם: טו עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם
כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: טז פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ
עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: יז אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף
אֵין יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם: יח כָּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר
בֹּטֵחַ בָּהֶם: יט בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְהוָה בֵּית
אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת יְהוָה: כ בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְהוָה
יִרְאֵי יְהוָה בָּרְכוּ אֶת יְהוָה: כא בָּרוּךְ יְהוָה מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן
יְרוּשָׁלִַם הַלְלוּיָהּ:

כִּי יעקב בָּחַר לוֹ כו׳ ע״ד ולביה יעקב כו׳ עכ״ז בָּחַר לוֹ כו׳
וזה בעבור שמחזיקי ת״ח וזה ישראל לסגולתו ר״ל שיסרב
כוח סגולתו של יעקב כנ״ל. א״י כי יעקב בָּחַר לו יה ע״ד
מ״ם הר״ם מלגזי בפ׳ חלקי ד׳ כו׳ וזה זמרו לשמו כו׳ כי יעקב
בָּחַר כו׳ וזה חלקי ה׳ וכדרך שאנו אומרים בזכות שלשה אבות
אלו בחרתי כו׳ ואמר כי לכן ידעתי ע״ד מה ששמענו דזהו כבודו
דהוה מסגיא בכל דהא גם המלאכים כיון נגדו וזה כי גדול
כו׳ ס״ל הוה מסגיא בכל כנ״ל.

המעלה נסיתים הנה מרז״ל שירתו מלפניו אלו הברקים
והרעמים ומקרא מלא דבר הכ׳ האירו ברקיו תבל
רַאֲתָה ותחל הארץ והנה ע״פ הרוב הברקים והרעמים בשם
אחר אשר מתקשרו השמים בעבים והוא טרם שיבוא הטובה
לעולם אזי בחכמה עשה שיהיהרו בתחובה ועי״ז רצוים לקבל
רוב טובה ואח״ז גשמים יורדים וזהו מאמר הכ׳ מעלה נסיתים
תחלה מקצה הארץ מסבת קנה הארץ דהיינו מעכני הפחותים
שבהם ואינם רצוים לטובה וברקים למטר עשה ר״ל אף כי
יהיה נסיתים עדיין אינם רצוים לגשמים לזה למטר בעבור
המטר ברקים עשה שיהיהרו בתחובה כנ״ל מונח רוח כו׳
דהברקים מוציאים רוח החדש מאוצרותיו דהיינו ירחת ה׳ היא
תוכנו. א״י מעלה נסיתים כו׳ כי הגשמים בחיים ע״י תפלתו
של העכו״ם אתפלתו נשמעת וזה מקנה ע״י הצדיקים שמשימין
עצמן כארץ כנ״ל. א״י מעלה נסיתים כו׳ ע״ד מ״ם המגיד
מיסרים דכשמה שקונה ע״י המצוה מכשמת אחר אינה מעכבת
ומוציאת בקל וזה מעלה נסיתים, מקנה הארץ דהיינו פחותים והוא
ע״י מצוה שעושה שהיה הצדיקים רגילי׳ בה אבל הברקי׳ כדמיון
ברק מהיר לעשה קלה כנ״ל: יז אף אין יש רוח כו׳ שאינם
יודעים כלל שום רוח ומחשבה בע״ז והם עצמם אינם יודעים
כלל כמו שהרשעים שהיו בהם רוח הטומאה רק מעשה
אבותיהם בידיהם וזהו כמותם כן יהיו עושיהם דהיינו אבותיהם
ויקראו עושיהם כמשרז״ל מיזהו מעשי ידיו של אדם ומ״כ נקרא

הא עושה אבל הבן אבל אתם בית ישראל מחצב קדים וכמ״ש
רז״ל בעובדי׳ כו׳ אדר בין שני צדיקים ברכו את ה׳ ברוך ה׳
מציון שהוא גורם קדושה וכמ״ש ועל הארץ אזכור דמיירת דידיה
מחכים ומעלה קדושה. א״י הפ׳ על מעשה דפילגש בגבעה
ותרז״ל על כבודי לא אמיקם כו׳ וזהו כי ידין כו׳ ועל עבדיו ימין
עושין ר״ל בני בניתין ותנא׳ והטעם עבדי הגויים כו׳ ועכ״ז פה
להם ולא ידברו כו׳ ושתקו. א״י לא אין יש רוח בפיהם שהיה
להם לומר כמותם יהיה עושיהם כמו שמיחו על כבודם כן
עושיהם דהיינו על כבודו של הקב״ה והבן היטיב. א״י לא אין
יש רוח בפיהם תיבת ים לכאורה מיותר והוי סגי למימר לא
אין רוח בפיהם ויתכן ע״ד תמרינו בכ׳ מהר יקדימונו רחמיך
ע״ד הזוהר דברכה לא סריה בתר רקיי׳ וכמ״ש הכ׳ מה יש לכי
בבית וזה מהר כו׳ כי דלונו מאוד וח״ו לא יהיה שארית כל לשארו׳
הברכה ונקדיש עוד מ״ש בזוהר חדש להגחיל לוהבי ים כו׳ ע״ש
וזהו אף אין יש כו׳ לשרות עליו מלמעלה ר״ל גם שיאמרו
שעשיית עגליהם היתה בעבור שיסרה עליו האהרה מלמעלה הא
ליתא אחר שאין כאן יש כלל ועד״ז יש לומר כמותם יהיו עושיהם
ר״ל שסוברים שהשרים שלהם מכוונים עושיהם יהיו כמותם
מדת ד״ו כלי ריקן מחזיק כנ״ל:

קלו א **הודו** לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

א הודו׳לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו׳הנה כי כן דרכם של ב״ש
שם יבוא שים אחד אשר ערב לבו לגשת אל הקודש
להתקדש במעשיו ולעבוד עבודה תמה עבודה שבלב זהו תפלה
ואשר עבודת הקודש אז יחפוץ עליו לעירים וזהו יבוזו לו ושר
מרע משתולל אמנם הים השלם לא יסגיח בכל תלה ולבו כלב
האריה זולתי לה׳ לבדו בלי פניה וערבוב ויערב לו עבודת ה׳
עד אשר לא יסגיח במתלוננים עליו כמ״ש הרמ״ח ז״ל ולא
יתביים מפני ב״ח המלעיגים עליו.וזה כ׳ הכ׳ הודו לה׳ כי טיב
שטוב לעבוד לתת ה׳ אף כי לעולם לב״ח חסדו היא חרפה מלשון
חסד הוא והיינו כדברינו שדבר ה׳ הוא לחרפה בפני ב״ח
המלעיגים. עכ״ז לא יתביים ויודה לה׳. א״י עם הידוע כי
הצדיקים מתיישרים בעוה״ז על מעט עוגם וזכותם שמור
לעולם שכולו טוב וידוע כי הסבר נקרא בשם חסד כי מצד
החסד הוא כי מי הקדימני ואשלם׳ וזהו הודו לה׳ כי טוב הוא ומה
שהצדיקים מתיישרים בעוה״ז אף שהטיבו מעשיהם הוא משום
כי לעולם חסדו לעוה״ב והיה שכרם ובהחי עלמא ליכא
א״י ע״ד שכתוב ירחת ה׳ טהורה עומדת לעד כי העושה עבודה
ס״ל לא תכון עבודתו בעת ביטול הדבר אשר היה מחשבתו
אליו אזי בטל דבר בטל הירחה וזהו הודו לה׳ רק לה׳ בעצמו ולא
לפני אחר כי טוב כי כן טוב הוא לפני ה׳ ואמר כי לעולם חסדו
כי העובד לה׳ אזי לעולם חסדו משא״כ העובד ס״ל לצלם חפר
הירחה. א״י ע״ד אמרם אם הקב״ה אוהב את העניים כו׳ כדי
שנזכה בהם לחכתו וזה אמרו הודו לה׳ כי טוב ומה שאינו מטיב
עם עניי עמו הוא משום שעושה עמנו חסד שנזכה בהם לחכתו

וזה

וזה כי לעולם חסדו · א"י הודו לה' כי טוב כו' כי ידוע שים כמה ב"ק אחר בעת שייטב להם וידם על העליונה חזי מד' יסור לבם ויחשוב בלבו כי כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה ולא ישיב אל לבו לא דעת ותבונה בו כי ה' הוא נותן לו כח לעשות חיל רק כאשר יבואו עליו ימי הרעה ימי העוני חזי לבבו יבין בי הימים הרחשונים אשר היו טובים מהלה מאת ה' היתה זאת לו כן עבדי ה' הסליחים בחמונה תחו כי גם ברבות הטובה יביטו אל פעולות ה' כי ידו עשתה זאת כאמרינו בפ' ה' רועי לא אחסר ר"ל לבבי יבין כי ד' רועי גם בעת שלא אחסר מכל טוב ולא כהכסילים אשר לא יבינו כי מה' היעובה רק מפאת הפכו כי תהפוכות המה וזהו כי' הכ' הודו לה' כי טוב ברבות הטובה הודו לה' כי יש לך לידע ולהבין גם בימים האלו כי לעולם חסדו ולא כאי ועוצם ידי כנ"ל:

ב הודו לאלהי האלהים כי לעולם חסדו:

ב הודו לאלהי אלהים כל"ח הנה תומרו אלהים לשון שררה ואדנות כמו אלהים לא תקלל וכמ"ש המפרשים ז"ל כי הלא הוא מי אלהי מבלעדי ה'. והכוונה על כל נבא השמים וכסיליהם מלכותו ואלהותו בכל משלה ואמר כל"ח והוא ע"ד אמרם ז"ל בפס' ע"ז דף כ"ד ע"ב במשנה שאלו את הזקנים ברומי אם אין רצונו בע"ז למה אינו מבטלה כו' אלו לדבר שאין לעולם כו' הרי הן עובדין לחמה וכו"ו אין יאבד עולמו מפני הסוטים עכ"ל לדרכינו וזהו התכת הכ' אחרי תומרו הודו לאלהי אלהים על כל נבא השמים הוא אלהי ממשל וש"ת למה אינו מבטלם אחר כי לו הכח והממשלה בהם ואין רצונו בע"ז לזה אמר כל"ח וכתשובת חז"ל יאבד עולמו מפני הסוטים ואפץ חסד הוא כנ"ל:

ג הודו לאדני האדנים כי לעולם חסדו:

ג הודו לאדוני האדונים כל"ח · הנה ארז"ל הכל כי"ח חוץ מי"ם ועתה ישראל כו' הרי אף שבידו כח וממשלה לעשות כרצונו וכאפנו וכל יכול למנוע להרע ולהיטיב בהחירה בתוכה ביד האד' וה' נתן כח לב"ח לעשות כאפנו ורצונו להרע או להיטיב בכל מה דלפשר ובזה מתקו דברי הזוהר בבתוב בהלת רמזון שאמר אל תספרו סך כו' אין בו מים אבל נחשים ועקרבים יש בו דמה הלה היא זו אמר שנפל לבור נחשים ועקרבים קי"ל שמעידין עליו אף דהלה היא זו בלמון זה דסס היה אפשר לו להנצל ע"י נס כאשר עלתה לו בחמת משה"ב מס והיה בידו לחיות לעולם מידי מדם בעל בחירה אין עושין לו נס הוא מעשם שכתבנו כי ביום ברוח ה' מדם על הארץ חזי גזירה היא מלפניו שבחירה היא ביד מדם להרע או להיטיב וכשעושה נס נגד הבעל בחירה הרי זה בבוטל הבחירה מאתו ואין זה רצונו ית' והבן זה היטיב. אמנם מצינו לב שרים ומלכים ביד ה' ושמענו בסס גדול אחד בזה כי אחר שבידו שבט המושל יוכל לאבד העולם ומזי הקב"ה עושה בחסדו שלא כדרכו עם בריותיו ואינו מניח

לו מספט הבחירה רק לכל אחר יאמין ה' יטעו וזה אמרם ז"ל זיל אגרה בהו והוית ריעה כל המיצר ליעראל נעשה ראש כי הקב"ה עושהו לראש למען לא יהיה בעל בחירה לעשות כחפצו ולא יצר ליעראל כנ"ל ודפ"ח וזהו כ' הכ' הודו לאדוני האדוני ר"ל שים לאים היעראלי להודות לה' על הדבר הזה שהוא אדון האדונים ר"ל להני דהוי ריעה שריס ומלכים הקב"ה עליהם אדון על הבחירה ולא יניחנו לעשות כחפצו כמו בשאר עתת דאיעבד רק הוא אדון על האדונים והטעם כנ"ח כדבר החמור לעיל שהוא לטובת היעראל בל יעשה בהם כחפצו לזה יוצא הקב"ה מדרכו אשר נוהג בכל הברואים כי להם מספט הבחירה להרע או להיטיב ולא אדון הוא בדבר ואינו בי"ם אך כי גבר עלינו חסדו לזה הוא אדוני האדונים כנ"ל:

ד לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו:

ד לעושה נפלאות גדולות לבדו כל"ח. עפרש"י ז"ל שהוא ע"ד אין בעל הבס מכיר בניסו וטעם הדבר המשילו ז"ל לאים שבנו יוצא לחרבות רעה ומרדף ריקים ויהי היום ויסן עפ"י הסדה ותיות רעות באים עליו לטרפו ויקס אביו ויגרסם כי נכמרו רחמיו על בנו ולא ניערו כלל ולא הגיד לו מהטוב אשר עשה עמו לבל ידע דעדיין חביבותיה היא גבי' כך אנחנו בהיותינו סרים מדרכי הסס ועכ"ז הוא מניל אותנו מכל פגעים ומרעין ביתין אף שאין אנו ראוין להצלה רק מגודל רחמיו וחסדיו עלינו לזה בל יודעו אלינו הנסים כלל ואין בעל הנס מכיר בנסו וזה לעניותא כ' הב' אני שבבתי ואיסבה הקיצותי כו' כי בחמת בזמן שיעראל עושין רצ"מ לעובדו בלב שלם אמה ירחו מעשה ה' ובפלאותיו אחר שרחון לנס ובאשר נזבה לעתיד ב"ב כימי נאתך ממצרים ארחנו בפלאות ואמר ארחנו כי לא נעשה להם נס לבל ידעו רק למען ידעו הנס וגודל חביבותם נבאי חזי ארחנו בפלאות ונסים שנעשה עמם וכמו בדור המדבר בנחלי ארנון שהודיע הקב"ה ע"י הבאר את הנס לבניו וזה כימי נאתך כו' ארחנו בפלאות וזה כ' דהמע"ה אשר הוא זך ובקי ותמים במעשיו לזה אמר בעת שאני שבבתי ואיסבה ואירא לי נס והלה מאויבי וכדומה לא היה מניח לי הקב"ה ליזון בדרך הבן סורר הנ"ל שאמרנו למען לא ידע מהיסובה שנעשה לי רק הקיצותי בעת שה' יסמכני ויושיעני לעשות לי הנס הרי כי בעת שאין הדור ראוי לנס אף גם הס הפליג ה' חסדו עמס מצד החסד לבל הדבר מבוסה ומופלא מהס וזה המשך הכ' לעושה נפלאות גדלות לבדו וכפרש"י ז"ל ע"ד אין בעל הנס מכיר בנס ואמר הטעם שאין מודיעם את גבורתו כי לעולם חסדו שבאמת הנס אינו אל' מצד החסד ורחמיו המרובי'

לזה אינו רוצה להרחות לנו את טוב שעשה אתנו כנ"ל:

א"י לעושה נפלאות גדולות לבדו כו' הנה הרב הס' תב"ש הקשה על הלכה פסוקה שבידינו מי שבבח על הניסים בחנוכה ופורים יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו כו' דהא ק"ל היתה אחתו מעוברת

כו' ה"ז תפלת שוא דאין מתפללין על הנס והעלה הרב ז"ל לחלק דבנס שהוא חוץ לטבע לגמרי להפך מנקבה לזכר אין מתפללין וה"ז תפלת שוא משא"כ בנס שהוא בגדר הטבע וכהאי דחשמונאים לנצח הפוכים יוכל להתפלל והנה גם בדברים אשר הדת נתנה להתפלל עליהם וה' יעניגו ביום קרחינו אלי ג"כ הוא מלך חסדו הגדול מכל יותר יגדיל חסד ה' וחסדו גבר עלינו בעושה לנו נסים ונפלאות גדולות אשר לא נתן לנו רשות להתפלל עליהם והוא מעצמו יעשה ודאי חסד גדול וגורף הוא על כל סביביו וזה כ' הכ' לעושה נפלאות גדולות ר"ל בלמרו גדולות ע"ד הנ"ל דהיינו נסים שהם חוץ מגדר הטבע מכל וכל ולזה יקראו בשם גדולות מכלל דהיכא קטנות והיכא דחשמונאי וכמ"ש לנצח גדולות היינו חוץ שהם חוץ לטבע לגמרי ואמר לבדו ר"ל כי הוא לבדו יעשה בלתי מתערותא דלהתא כלל כי לא נתן להתפלל ע"ז וה"ז תפלת שוא רק ה' מעצמו יעשה ואין זה רק מחסד הגדול הגטוי עליהו וזהו כל"ח כנ"ל. והנה מאור עיניהו רש"י ז"ל מפרש להאי קרא דרחמון שבשרתו שמים וארץ עדיין לא נגרע מלאך וכשגב ה' לבדו כי הוא לבדו עשאן לנפלאות שמים וארץ וזהו לעושה כו' לבדו ע"ש ואנא מבתריה ומלתי את דבריו לפרושי סיפא דקרא לע"ד דלכאורה חסד מה בעי הכי דאין זה כי אם היות לדור ודור ממונתו כי הוא לבדו ברחם בהקדם מה שעניתי ואמרתי לפרש כ' אחד הוא אומר תהות לבו נתת לו וארחת שפתיו בל מנעת סלה כו' דהנה כדאיתן דברי מאור עיניהו רש"י ז"ל הנזכרים לעיל במדרש על קרא דם' יפעיה נוטה שמים לבדו רוקע הארץ מי אתי שלא נגרע מלאך ביום רחשון שלא יאמרו גבריאל מותח בדרוס מיכאל בצפון והמפרשים ז"ל התעוררו בזה מהא דאיתא בחגיגה פ' ג' ד"ה כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נגרע ממנו מלאך אב' וברוח פיו כל צבאם וארז"ל ברחשון נמי מאמר הוא וא"כ ברחשון נמי נגרע מלאך ותירצו ז"ל דברחשון נמי מאמר היינו מחשבה וממנו לא נגרע מלאך וגם הא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו היינו כבר נעשו עכ"ד ז"ל הביאם בעל שמ"ש ע"ש.

ולבאורה מתלמודא דידן לא משמע הכי מהא דאמרינן בשבת פ' כ"ב ז"ל אמר ר"ש מנין שהדיבור כמעשה אב' בדבר ה' שמים נעשו וכתבו ז"ל דהענין הוא להזהיר התלמיד לבל יחל דברו בשיחת הדברים התשורים והבטלים ובל יחשוב כי על זה לא יבא במשפט אלא על המעשה לז"א בא ורואה שהדיבור כמעשה וכמה גדול כח הדיבור שהוא ממש ובדבר ה' שמים נעשו וביותר יומתק הדבר לענין שבת דקי"ל דיבור אסור והוא כי שביתתו היא זכרון למעשה ברא"ש וביום השביעי שבת ואלא הקב"ה ברא הכל במאמר וא"כ השביתה ע"כ ממאמר ואתה בן תדע פקח עיניך ורואה ושמור פתחי פיך וכמ"ש בל"ח לא יחל דברו אלא יעשה דבורו חול ויהיה שומר פיו ולשונו מלה"ר ורכילות ולינולות ושיחה בטילה ודומיהן התלויים בדבור ומאמר אלא תחשוב דדיבורך בעלמא הוא ולא קעביד מעשה דז"א כי השכלת עשה וכלל היוצא מפיו תעשן טוב הן רע כן יעשה. משמע לכאורה דם"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ואם נפשך לומר דמפרש כדעת המדרש אלא דמפיק ליה לדבור מכ"ש דמחשבה הוי כמעשה דת"כ אכתי תקשה דת"כ ממקום שבאת נילוף גם מחשבה כמעשה דהרי לקושטא דמילתא במחשבתו שמים נעשו ואמאי נקט מנין שהדיבור כו' אמנם הענין הוא דידוע אמרם ז"ל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה וביושלמי דברכות אימתא ז"ל אבל בעכו"ם מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב מחמם אחיך יעקב כו' והנה בוודאי אם שורת הדין היתה דמחשבה אינו כמעשה ת"כ חלילה לה' מעול והשופט כל הארץ לא יעשה משפט ומדוע עכשו יענוש את העכו"ם על המחשבה מזה תראה כי הוא הדבר אשר דברנו שבאמת ממקום שבאנו דדיבור כמעשה ממנו ניקח נמי כמה גדול כחה של מחשבה דע"י היה בריאת שמים וארץ ובעבור זה הקב"ה יהין עמים בנדך על מחשבה כמעשה וכך היא המדה אך מצד חסדו הגדול וטובו על בית יעקב ורב טוב על בית ישראל מה שאינו מצרף מחשבה למעשה וכאותה שאמרו"ל אין לך לנצח פנים כו' וה"ה בגידין דינן וכזה ניחא דברי רז"ל מנין שדבור כמעשה שב' כו' וכדעת המדרש אלא דיליף כח הדבור מכ"ש דכח המחשבה ומע"ג דבמחשבה גלי לך קרא דאין מחשבה כמעשה כפ"ק דקידושין אין דבור אלא גלי לא גלי ואליס ממחשבה זה מה שנראה לפרש תלמודנו שיהיה שפה אחת ודברים אחדים עם המדרש הנ"ל וזה לדעתי כ' פ' ג' בתהלים הללו את ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו כו' והנה ודאי יש להעיר דמה מקום יש לתהלה זו שיהללו כל גוים על חסד ה' לעמו הלא מכול ומדי והם לה' יודו ועם אמרינו יפורש ויאמר הללו כו' אלא תאמרו ותהרהרו אחר משפט ה' שמעניש לתכם על המחשבה רק הללו וסבמוהו כל האומים כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול כמ"ש כי כן היא המדה דמחשבה כמעשה רק כי גבר עלינו חסדו דישראל עושה לפניו משורת הדין במה שאינו מצרף מחשבה למעשה אבל אנליכם ואמת ה' לעולם לעתר העולם נוהג בחמת דאמת מורה על משפט גמור ולא לפניו משורת הדין וכמ"ש בפ"ק דע"ז תורה דכתיב בה אמת כו' ע"ש בכ"לפע"ד וזהו כ' הכ' תאות לבו ר"ל מחשבותיו של אדם הרעות נתת לו ר"ל שויתרת על המחשבה רעה אבל ואמרת שפתיו דהיינו דבור בל מנעת סלה מלעשו על הדיבור רעה ואמר סלה ע"ד אמרם כל האומר הקב"ה ותרן הוא כו' עד עולם לותר מכל וכל אלא אף דמאריך אפיה גבה דיליה כנ"ל וזה כ"ל בפי' שני כתובים הבאים כאח. וזה תואם מאמרי ה' לעולם תשירה כו' כי אמרתי עולם חסד יבנה כו' והוא עם דברי רש"י ז"ל הנזכרים שבאמנו כי מהיותינו מתמיהים בה' כי הוא נוטה שמים לבדו כי לא היו המלאכים עד יום שני וע"כ אין זה כ"א בהיות בריאת שמים וארץ במחשבה וכ"כ גדול כח

המחשבה

המחשבה מזה מנחנו מכירים חסדי ה' עלינו מבלתי לעזוב על המחשבה רעה וזה התכת הכ' חסדי ה' עולם אשירה שתי אשירה על חסדי ה' לעולם והוא מה שהיו מעיין על המחשבה רעה ואמר שמכיר הני חסדו כי ממנת כי לדור ודור תודיע אמונתך בפי כדבריהו הנ"ל שהוא נוטה שמים לבדו וע"כ מה גדלה מחשבות הסם ופי' יותר דבריו הכ' שלאחריו ואמר כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכון ר"ל שהבנת שמים אמונתך בהם בבריאת שמים וארץ כיכרת אמונתך שלא היה כן מלאך וכהיות כן דגדול כ"כ כח המחשבה ג"כ חיפוש מה שהיו מעיין על המחשבה אין זה כ"ש מהיות עולם חסד יבנה כי לפע"ד וזה מבואר הכ' שלפנינו כפי פירש"י ז"ל לעושה כו' לבדו שלא היה אז מלאכים בעולם וע"כ שבמחשבה נברתו ושלא יגבר לזה מה שאומר בידינו מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודוקא הדיבור כמעשה תרצת שפתיו ולא תתות לבו שלא תרם לז"ש כל"ח שזהו בחשת מחשבו אשר גבר עליהו וכדבר התמור זה מה שכ"ל לפרש סיפא דקרא ע"פ דרכו

שלא רש"י ז"ל :

או יתכן לפרש הכ' עם מה שדרשו רז"ל שקולה מיתת צדיקים כפלייס כתורבן בהמ"ק דאלו התם כתיב ותרד פלאים ובאן כתיב הפלג ופלג הרי שתורבן בהמ"ק ומיתת צדיקים קרתם הכ' בשם פלג והנה ידוע כי מיתת צדיקים מלבד השרידים תשר ה' קורת דכתיב בהו ע"פ ה' להורות שמתו בנשיקה שלא דתק תותם שלא הגיעו לכלל זה עכ"פ אין מיתתן ע"י מלאך רק ע"י שהקב"ה מרחה להן מתן שכר חוי כלתה נפשם לחצרות ה' ולהפרד מהגוף כמ"ש רז"ל על פסוק ותשחק ליום תחרון ובכמה מקרתי קודם הרי שגם זה מיתתו הוא ע"י הקב"ה בעצמו בהרחותו את עושר כבודו ושכרו הגדול עין לא ראתה ובתורבן בהמ"ק מצינו במדרש גת דרך ה' לבחולת כו' שלולי יד ה' בעצמו היתה בם להומם לא היתה כל תומה ולשון יכולה לשלוט בהם וכמ"ש הגאון מהר"י ז"ל בפ' בפיתינו לפיכו שלא גוי לא יושיע כי רשעי ישראל שבחותו הדור חשבו שגם לולי ה' עזרה להם ינצחו את חויביהם בכח עמות הקדושים שהיו משתמשין בהם להשביע את השרים כידוע ולא כי לא נעלם מהם שהיכולת בידו לשדד המערכות ולהחליף השרים כמו שעלתה בהם בחמת וכמחמר הכ' ותחלל שרי קדש כו' אך הם שברו כי לא יעשה ה' ככה להושיע לגויים הגרים עליהם אבל גודל חטאם גרם שהקב"ה הושיע לגויים וזה כ' הכ' בפיתינו כו' שבטחונם היה שעכ"פ שלא גוי לא יושיע ר"ל שלא יושיע לגויים אך עונותיהם גרמו שהקב"ה שדד המערכות ונתן כח לעוברי רצונו להחריב היכלו עכ"ד הרי בעליל שלולי יד ה' היתה בהם היה יכולת בידם להכלל מחויביהם רק הקב"ה היה בעצמו עזרה בעת צרה ומידו היתה זאת לנו וכמרינו בתפלת נחם כי אתה ה' בחם הנתה כו' ממנם שני דברים הללו תורבן בהמ"ק ומיתת צדיקים מצינו בהם שהיו תועלת גדול לקיום ישראל כמרש"ל מזמור לאסף כו' שבפך הקב"ה חמתו על עניים ואבניים ובעבור זה היה שתרית לישראל וכ"כ במיתת צדיקים המכפרת על הדור כידוע

אמרז"ל רבה בר קוסי מכפר ובמקומות אין מספר וזהו כ' הכ' לעושה נפלאות גדולות היינו תורבן בהמ"ק דכתיב ביה ותרד פלאים וגם מיתת צדיקי' הפלא ופלא ואמר לבדו כמרינו כי הדברים נעשים ע"י הקב"ה בעצמו ומיחר שמו בדבר בעבור כיאלעולם חסדו שעשיית הדברים האלה הם בעבור לעולם חסדו במיתת הצדיקים מכפרת על הדור ותורבן בהמ"ק שסיכ' חמתו למען תקום שתרית פליטת ישראל בארץ כנ"ל :

ה לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :
ו לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

ה **לעושה** השמים בתבונה כו' לרוקע הארץ כו' . יתכן עם מדרז"ל כי השמים החדשים והארץ החדשה יעשה השם מסודות וגלות התורה אשר עבדיו עוסקים בה לשמה ומפנימיות ורזי התורה יעשה השמים ומהגלות ארץ תרצות החיים והנה שתי מלקי התורה המזכרי' יתכן שזה שתם אשר יקרתו להם כי הסודות יקרתו בשם תבונה שהוא להבין דבר המכוסה הבנת דבר מתוך דבר וגם כמרז"ל ולא במרכבה ביחיד מפ"ב היה תכם ומבין מדעתו ולזה נקרא בשם תבונה כי צריך להיות מבין מדעתו וגלות נקרתו בשם מים מלבד מדרז"ל שהתורה משולה למים ברדתם מהר גבוה לעמוק נוסף ע"ז מצינו טעם הגון בשם זה מיותר דוקא לגלות עם מרינו בכ' בית קדשינו ותפארתינו כו' וכל מחמדינו היו לחרבה והענין הוא כו' שהים הגה המוגעות מלימוד רזי התורה וליכנס בפרדם הפ' מה שכתוב ברעיא מהימנא וז"ל הפחור בכל יומא תשכח נטירא ותיונו נטירין תיונו כגון קונים לכרם ותית נטירין לחרנין כגון נחשים ועקרבים וסרפים ונטרין הני טוב דלא יעול תמן דלתו הוא רחוי למיעל ואם לאו כל חייבא עלמא הוין תעלין בהא דתורייתא ובגין דא תתן דחייבו חייבא ויעול למידע רזין דתורייתא כמה מלאכי חבלה דחיתקריבו חשך ואפילה נחשים ועקרבים חיות ברע חיתקריבו ומבלבלין מחשבתיה דלא יעול לאתר דלתו דיליה כו' ע"כ לשון העהור בסדר נשא הרי כי ממנים כמה חבילי חבילות מזיקין ומלאכי חבלה לכל יקרב תיש זר לגשת אל הקודש וזהו מניעה אחת מלימוד רזי תורה וכדבור התמור־האמי' מקרוב בתה בעו"ה אחר שכן תפיקורסית בזמנינו תוי גדרו גדר חז"ל לבל יעסקו ברזי תורה ואף התמים במעשיו ומחשבתו נקייה הנמועים מוסכים את ידיהם מפני החשד וזה כ' הכ' וכל מחמדינו היינו סתרי מצפוני התורה וכמרז"ל על פ' ידו פרם לר על כל מחמדיה על עמון ומואב שנפנו לם"ת וכן יאמר וכל מחמדינו רזי תורה היו לחרבה והוא הדבר אשר אמרנו כי מסכי טעמים אין נכנסין לרזי תורה מפני סתירת מלאכי חבלה ומזיקין כמ"ש בר"מ והסניה היא מפני החשד והנה תרז"ל מפני ג' דברים אין נכנסין לחורבה ובחדתה שניה הגה מפני החשד ומפני המזיקין ע"ש וז"כ אמרו היו לחורבה כדמיון התורבה שאין נכנסין בה מפני החשד ומפני המזיקין כן היו מחמדינו

בדמיון הזה ומשני טיעמים הללו אין אנו עוסקין ברזי תורה וזה פי' נאמר למשכיל הרי כי רזי תורה הם בחזקת שימור קיימת בשמירה מעולה לבל יקרב שמירו רצוי ליטול את הסם מבל הגלויות לאו בחזקת שימור קיימת והתורה מונחת בקרן זוית כל הרוצה יבוא וילמוד לאכול מפריה ולשבוע מטובה בלי מוחה ומעכב בעבור זה תקרית בסם מיס וזה סמא המיוחד לה לבדה כמים הללו שהן מסקה הפקר לכל צמא ילך למים כן הגלות התורה כמים יצאו גלויים ודרושים לכל הפליטים ומזה נבוא לפרש הכ' והוא עם תמרס ז"ל על פסוק כי הנה השמי' החדשי והארץ החדשה שהקב"ה עתיד לחדש עולמו שמים וארץ חדשה מעשה ישראל עמו ברזי התורה יעשה שמים חדשים ומעשה הגלגלות יעשו ארץ חדשה וזהו כ' הכ' לעושה השמים ר"ל על שמים וארץ חדשה ידבר ואמר לעושה השמים בתבונה היינו ע"י רזי התורה ולרוקע ארץ החדשה על המים היינו הגלגלות התורה בסם מיס יכונה וכדבר האמור בכ"ל:

ז לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

ז **לעושה** אורים גדולים כל"ח. הנה תרז"ל שלשה מכות תרחב"ע רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות ופי' הרע"ב ז"ל שהוא עם תמרס שם מקודש ומה שם סם כן, והוא כי יש בתורה כמה דברים כמו סם ושקיים שבלע מזהרה נפשו של אדם קצה בהם ולפי נכתבו בתורה שלא לזכות את ישראל ולהרבות שכרן ע"ם והנה שהלה הכ' התורה בתור כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור וכמ"ש ז"ל טעם הדבר בתורך בסוטה והנה ידוע כי כפליס לתוסי' תוסב"כ ותשבע"פ וזה המשך הכ' לעושה אורים שהקב"ה עשה את האורים היינו ב' תורות התמורים בכתב ובע"פ עשה אותם גדולים בכמה מזהרות שנפשו של אדם מתרחקת מהם בלי מזהרה וה' הגדיל תורה למען כל"ח וחסד עשה ה' עמנו לזכות אותנו ולהרבות שכרינו כמ"ש חז"ל. **או** יתכן בדרך דרוש עם תמרינו בכ' כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב והוא עד מה שרמיתי בספר שמ"י ענין נכבד במ"ש רז"ל במדרש דש"ל משה לשמש ליט שמשך מ"ט לא תחסכו בעדנה דעל שנאה לבני מקדשך כו' דמה תועלת היה בחסכת השמש ומה גרעון היה בהלו נרו ואמר דהעניין הוא עם תמרס שהשמש בעת הילוכה בשורר ותרונן לה' וע"ז אמר יהושע כשראה להעמיד השמש שמש בגבעון דוס ר"ל שיסתוק מלומר שירה וזה סיבה שתעמיד ממילא כי ג"ח לה להלוך זולת השירה והנה תרז"ל בשלשה מקומות בקשו מה"ס לומר שירה וג' מהם הוא שעת החורבן והקב"ה לא קבל ע"ס וזה תמרו לשמש ליט שמשך מ"ט לא תחסכו דהא המשכיל בעת ההיא ידום כי עת רעה היא מלומר שירה וג"כ גם אתה שתיקותיך יפה לך ולא תלך לבטח דרכך להאיר על הארץ כי מזה שיהל אורה ניכר מתוך מעשיה שהיתה נוטרת שירה ולזה אמר לה ליט כו' והשמש השיבו דמתו לה בשתיקופלסא דנורא שיכאור נהור' ונעשה הדבר נרע'

כי הקב"ה רמז בתור השמש ובשירה שבפיו כי טיבותה הוא לגבן מה דעלל שכלה לבית מקדשך כי שריפת עיריו ומורבן בית מקדשיכו היא מסגביו כי שפך הקב"ה חמתו על עציס ואבניס למען יתן שארית ופליטה לעמו וכאשר אמרו ז"ל מזמור לאסף ולזה מתו לה לשמש שיאור על הארץ בעבור ירע' פעלו כי טיבות' הוא לגבן כדבר האמור וזה כ' הכ' כי מציון לשון שיכוי גופל בגבע השמי' לשמש לו ירח כשתיכם עוסים מעשיכם כרחוי כדבר האמור שלא ישמו את תפקיד' וזה כ'הכ' לה' שניתי ר"ל בגבע השמים שמש ולו ירח לא אספו נגהם בעת החורבן כי לעת ערב הניתו בו את האור והיה דולק כל הלילה וכל היום ההוא ולזי ירח וכוכביס לא אספו נגהם בלילה ונותן שמש לאור יומם וכ"ז היה כולו לטובה יחשב חורבן בימה"ק ואתם בני יעקב לא כליתם שפך חמתו כו' והשתיר פליטה בישראל וזהו כ' הכ' לעושה אורים גדולים ר"ל עושה מלשון כפייה כמו ועשותם רעושים אף כאן לעושה ר"ל שכפה את האורים גדולים שיאירו וכהוות דמתו לה לשמש וטעם הדבר הוא שהחורבן הוא מסד לישראל כנ"ל ולזה אז נאה ויאה שלא ישמו את הפקידם אף כי אור ישורו בלבתם וזה תומרו כל"ח ופי' את הדבר

ח אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

ח **את** השמש לממשלת ביום. שנאמר ויהמ"ק:

ט אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

ט **והירח** והכוכבים לא אספו נגהם בלילה היא משוס דקידותא היא לגבי ישראל כל"ח כנ"ל. **או"א** לעושה אורים גדולים כו' כי טעם שלא נבראת העולם מקודם כי תמיד היה מאציל מעולם עד עתה שנשתלשל סיוכל לבא זה העולם וזהו לעושה אורים גדולים ובעבור זה אין לשאול טעם הקדם כי לעולם בחסדו חסדו והבן היטיב:

י לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

י **למכה** מצרים בבכוריהם כל"ח. יתכן עם מ"ם רש"י ז"ל והוא מדברי רז"ל למה נאמר י"ח בציית אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור כו' אני מבחין בין שתולה קלח אילן בבגדו כו' וכדומה ברייבית בתולה מעותיו בעכרי והנה ודאי כמו שיציאת מצרים והבחנתו במפת בכורות עדות היא להפרע מן הרשעים התולים קלח אילן כו' כ"כ במדה טובה עדות היא כי הוא מבחין לשלם שכר על עושה דברו ומהדרין על תכלת כמ"ש רש"י ז"ל אני ה' נאמן להפרע ועל שניהם הוא אומר והוגדתי כו' דיציאת מצרים עדות היא שיפרע מן הרשעים ולשלם שכר טוב לצדיקים עושי תכלת בגבדיהם וזהו כ' הכ' ונקע המדה טובה המרובה למכה מצרים כו' והבחין בין בכור כו' למען תדעו בזה שנאמן לשלם שכר ומבחין לב צדיק התולה ציצית בבגדו וזה כל"ח שהשכר הוא מלא החסד כמ"ש כמה פעמים ע"ד מי הקדמתי כו'. **או** יתכן עם מ"ם הפ"ד בתמרס

בפתרס ז"ל בסעה שתמר הקב"ה ליחזקאל לך והחזה את המתי׳ כו׳ כי תח"ה מורה שישראל נקראים בניס למקום וע"ד שכתבו התום׳ היתך טימא למשה דישראל נקראים בניס ועשה הקב"ה גם זה ליזראל לסבר מלתעות עול כ"ל הרשיע שרצה לכופס שיסתמו לגלס ובא עבד שסחררו רבו ועי"ז נודע לו כי ישראל נקראים בניס למקו׳ לכך תמר מלכותיה מלכו׳ עלס ושולטניה כו׳ כי לעולס עמו המה והוי סבה זה מעגינו של גם ע"ס בתריכו׳ ומי"ס בפסוקים הבאים בתריך ג"כ והנה מכות בכורות היה מדה כנגד מדה כמתמר הכ׳ וגס מתן תתה כו׳ הרי כי מכה זו יורה כי ישראל הס בניס למקום וכבר כתבנו שתמר שבניס הס חזי מלכותיה עליהס וידו נטויה עלינו ובטלה הטענה דעבד ששחררו רבו כו׳ וזה כ׳ הכתוב למכה מצרים בבכוריהס ונודע ה׳ כי משפט עשה שישראל הס בניו ומזה תדין כי לעולס חסדו ומלכותיה עלינו מלכות עלס וחסד אל כל היומס עלינו וגס כי יתנו בגויס עתה תקבצס :

יא וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

יא **ויוצא** ישראל מתוכס כל"ח . הנה ויוצא ה׳ במסורה ויוצא משה את העס ויוצא יוסף אותס ויוצא העבד ויוצא אותס החוצה דהנה שינוי מצרים בשביל שיקבלו התורה כי"ס בהוציאך את העס תעבדון את האלהיס על ההר הזה וזה ויוצא ישראל מתוכס משוס ויוצא משה את העס לקבל התורה ויוצא יוסף אותס ע"ד היס רמה ויוס רמה ארונו של יוסף והוא הדין ביציאת מצרים . ג"י ויוצא יוסף אותס כו׳ ושבט אפרים היה עמהס פסל מיכה אך עכ"ז הגין ויוצא יוסף אותס ע"י ויוצא משה ומעשה העגל אמר ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב דהיינו הערב רב וגס ע"ז אמר ויוצא יוסף אותס ע"י שמל אותס כידוע . ג"י ויוצא העבד כו׳ דהיינו ברכוס גדול וג"ת שלא נתקיים בהס ועוד אותס תרבע מאות שנה ע"ז אמר ויוצא אותס החוצה ממצרי׳ והטעם שס תוכל לספור אותס כה יהיה זרעך והשלים המנין השיעבוד כמ"ש הפרשת דרכים שריבוי העס השלים המנין שני השיעבוד ע"ס כנ"ל :

יב בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

יג לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

יד וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

טו וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְּיַם סוּף כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

טז לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ;

טז **למוליך** עמו במדבר כו׳ . הנה מבתן זכר בתוך חסדי ה׳ אשר הוליכם במדבר ובגבורת ירמיה מציני שהוא מחסדי ישראל ויאמינו בה׳ וילכו אחריו במדבר בארץ לית כמאתר הכי׳ זכרתי לך חסד כו׳ לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה וגם רמוי לסוס על לב בשבועה את טעמו כמן ואמר עתו בהודאה זו ולעיל אמר ויעבר ישראל וחזר

לדרכינו מצאתי ליסב דקדוק זה בדרך נחמד ונעים עם מה שמצאתי מרגניתא טבא בס׳ ק"ק בתם׳ ערובין טעם שהתירו ישראל מלומר שירת היס עד כי רמז את מצרים מת על ספת היס דלית׳ בס׳ מעשה ה׳ דמצרים אמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו שלא היו שלוחים מאתנו לא בסטר שחרור ולא בחיתת החדון ומלמד שרצו כ"ש לחזרו את ואת קנינו עמהס בחיתת החדון ולא אמרו שירה עד שרצו בשובתיה׳ שמתו וע"ד תמרס ז"ל להלילה דפורים תכתי עבדי מחשורוש תנן וגס כאן דוקא כשרצו את מצרים מת כו׳ אז קנינו עמהס בחיתת החדון ופתחו בשירה ע"כ דברי הרב בל"ק ע"ס ובזה יתכן לשון המקראות דבתחלה קראס לישראל בעת העבדה שעבדו בהס סוף כי עדיין היו המצרים חיים ע"פ החלמה תחכ׳ עתה אחר שתמר ובער פרעה וחילו אמר למוליך עמו במדבר כי לא עמו המה עבדי ה׳ ולא עבדי פרעה ובמדבר הרב הל"ל תחכם עס דרכינו יובן בדרך אחר והוא בהקדם מ"ש מהור עיניהו רס"י ז"ל בס׳ יהושע פי"ג פט"ו דברי מדרש אגדה המדם הגדול בענקים זה אברהם והארץ שקטה ממלחמה ז"ל המדם הגדול בענקים זה אברהם אבינו שגרס להס שהארץ שקטה ממלחמה מרבעים שנה שנתעכבו במדבר בשכר שכבדו את הזקן בקריעת מרבע שע"ל נסיון אלהיס אתה בחוכינו עכ"ל ועס המדרש אגדה הנ"ל תמרתי לפרש פרשה קטנה בתהלים שהוא הללו את ה׳ כו׳ עד סוף הסי׳ וכבר עיתדנו עניו בפסוק לעושה נפלאות כו׳ ופרשנו בדרך נחמד ועתה תוסיף שנית ידי לפרשו בדרך קרוב לאחת עס דברי המדרש הנ"ל תסר מ זנו נקח ונרחה ללמוד שתין הקב"ה מקפיד שכר כל ברית ותפילה שכר שיחה נאה ובעבור שכבדו בפיהס ותמרו להאברהם בשיח כו׳ נתעכבו ישראל מרבעים שנה תף כי ה׳ דבר טוב על ישראל וכל חפצו ותשוקתו ושמחתו להיטיב להס עכ"ז בעבור תשלוס שכר שיהה נתה של התומות תמרס מרבעים שנה במדבר וזהו כ׳ הכ׳ הללו את ה׳ כל גויס ותמר בת ורחה כי גבר עליגו חסדו תף שחסדו גבר להיטיב לנו עכ"ז ואחת ה׳ לעולם היינו לשתר העולם ובדבר התמור וזה כ׳ הכ׳ למוליך עמו במדבר מרבעים שנה למען כי לעולם היינו לשתר העולס הס התומות שכבדו להאברהס חסדו היינו תשלוס שכר וזה ניחא דנקט עמו להגדיל גודל חסדו לעולם שתפילו עמו וכניו עכב נחמת במדבר בעבור לא יקפח שכר יושבי הארץ שבבדו להאברהס והבן היטיב . אי עס מ"ס המדרש שמואל ושתר ספרי מום ז"ל נופה רשע לנדיק הי׳ ע"ד שדרשו רז"ל יפרו על תד כו׳ ותלמלת הקב"ה עוזרו כו׳ ת דלת יסל לתדס שכרו מסל ת זר כי לא בעלמו עשה את כל התנו ועכ"ז חסד ה׳ הוא שמסל לתיש כמעשהו כתלו עשתן כולו וזה כ׳ הכ׳ה׳ לת יעזבנו בידו ועכ ז לת ירשיעו בהספטו ע"ס והנה תף כי גס בכל הדברים ארוך עזר תלהיס ויסע תמנס ודתי בדברים הגדולים יותר בריך טיוע יותר והנה דרשו רז"ל ביותב דכתיב ויקבר בניתו בתבדר תטו ביהו מדבר הוה תה מדבר תנוקה תגזל וערויות תף בית

על יומא מיוקא מגזל ועריות הרי שפ' ז"ל היצה מדבר שמשמעו הוא בקיון מעון גזל ועריות וזה כ' הכ' למוליך עמו במדבר ע"ד הקב"ה עוזרם ומוליכם בדרך היסר ואמר במדבר ר"ל לא מיבעיא לאמר דברים דלא נפיש יצרייהו דמסייע להו אלא אפילו להיותן כמדבר להיות מיוקא מגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ג"כ הוא מוליכן ועכ"ז כי לעולם חסדו שמשלא שכרו משלא ירשיעונו בהשפטו וכמ"ש וזהו מחסדו הגדול וז"ל כל"ח כללפע"ד:

יז לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יח וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יט לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
כ וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
כא וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
כב נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

למכה מלכים גדולים כו' יח **ויהרג** מלכים אדירים כו' יט **לסיחון** כו' **ולעוג** כו' כא **ונתן** כו' כב **נחלה** כו' מה נאות לחיך מתרי יותר של מרגא ורבנא נזר ישראל בעל פ"ד כי מלבד דכפל הכ' ונתן ארצם לנחלה ואמר שנית נחלה לישראל דהיה היה לא גם אלא שהקדים עליונו את המאוחר ואחר את המוקדם דרשאית מלחמות ישראל היה בסיחון ועוג ואח"ז בשאר מלכי כנען ובפסוק הקדים למכה מלכים כו' ויהרוג כו' ואח"ז נקט לסיחון ולעוג אשר החרימו לאותם וכתב הרב ז"ל כי הוא ע"ד אמרם עמון ומואב טיהרו בסיחון וזהו כ' הכ' למכה מלכים כו' ויהרוג כו' לסיחון ולעוג ר"ל שהכה מלכים גדולים והרג מלכים אדירים לפני סיחון ועוג ונתן ארצם לנחלה לסיחון ולעוג ועי"ז ארץ לו מטוהרה לישראל ונעשית נחלה לישראל עבדו עכ"ד הרב הגדול ז"ל והואיל ואתא לידן לימא ביה מילתא מה שאמרתי בדבריו אלו לפרש מקראי קדם וזה תמרם אלהים בזוזינו שמעינו כו' ואור פניך כי רציתם והעניין יובן כי בעסק עמון ומואב שטיהרו בסיחון היה צריך שני פעולות אחד להפילם ביד סיחון והשנית להפיל סיחון ביד ישראל והנה כשהקב"ה עושה טובה לישראל אזי ימינו תסעדם וטובת התומות היא בשמאל והנה ידוע כי זרוע היא שמאל כמאמר הכ' נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו ודרשו רז"ל על תפילין דדרעא כידוע וזה מאמר הכ' פועל פעלת בימיהם ר"ל שהזכרת לעשות שני פעולות על דבר ז' שינחלו ישראל זשיפר היקף הם שני פעולות ואמר אתה יד גויש הורשת שהורשת והנחלת גויש והקטעם את הגויש והיינו שהורים לסיחון ארץ עמון ומואב ואח"ז תרע לאומים ולסיחון והשלחם ואמר כי לא בחרבם כו' ר"ל בחרבם בעלמם זולת המאוחע סיחון ועוג לא ירשו ארץ כי הלא נצטוו לבל יצירו ולבל יתגרו מלחמה בעו"מ כי ימינך וזרועך ר"ל לכך היה פעולותיו הטתים הכ"ל דהיינו בימין כשהורים לישראל הארץ מיד סיחון ועוג היה טובתן בימין וזרועך כי בתחלה בעת שהורים לסיחון דהוא טובת הגויש היה בזרוע שהיא שמאל ואמר כי כ"ז היה בעבור ואור פניך כי רציתם כי התורה נקראת אור פניו כדכר החמור כי באור פניך נתת לנו כו' ע"ז אמר שכל החרדה הזאת כי בחרבם לא יכלו להורים ארץ רק ע"י הממוצע בעבור שיהיה הדבר רצוי לפני ה' ע"פ אור פניך התורה אור שכ' בה אל תצר את מואב ואל תתגר בהם כי לא אתן מארצם לך שאת תשועתך ע"י ימינך וזרועך וכדבר החמור ומיושב בדבריהם גויש הורשת והטעם תרע כו' כי אחר שאמר שנטע לישראל בארצם למה חזר ואמר שם שאלה התומות והרע להם ממנם לדבריהם ניחא גויש הורשת שהורשת לגויש והטעם לגויש והוא לסיחון ולעוג ואח"ז תרע לאומים לסיחון כו' והכן כל"ל. ועד"ז פירשתי כ' ויתן להם ארצות גויש כו' ואמר ועמל לאומים היינו ארצות שכבשו לאומים ע"י עמל ויגיע הם במלחמה כמו סיחון ועוג בארץ עמון ומואב ואח"ז ירשו אותו ישראל ואמר כי הוצרך הדבר להיות ע"י הממוצע בעבור יאמרו חקיו ותורותיו יגעורו וכתיב בעמון ומואב לא תצר את מואב כו' וקרבת לא מול בני עמון לא תצורם כללפע"ד. נחלה לישראל עבדו כו' כאן הזכיר עבדו ולא מקודם והעביר ישראל סתמת וכמדומה שהר"ם אלשי"ך עמד ג"כ ע"ז ויתכן ע"ד שביעית למען תדעו כי לי הארץ והם לא עשו כן וזה נחלה לישראל עבדו שהיו אין עושין רש"מ ועבדים יקראו והיו להם מחזיקים בנחלה אף כל"ח ואמר

כג שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

שבשפלנו זכר לנו כי בעת שהאדם מצליח אז יחשוב בדעתו שהושיע לו זרועו וכחו ועושה ידו עשה לו כל החיל הזה ומהשיפוך יודע אמד' היתה זאת להצליח דרכו ע"ד תמרינו ה' רועי וקנין מזוכותיו כו' וזה שבשפלנו זוה זכר לנו הזכיר מותנו הנשכחות מלבבנו כי ל"ח ולא מידינו היתה זאת לנו והכן היטיב. ועד"ז יוקשר לכ' הקודם על הגלות מחמת זה תנו זוכרים כי לה' הארץ וזה מה שמבטח בגלות כי אתה בחנו אלא בחזקתם לקחו וזרועם לא הושיעה למו כי ימין וזרוע ה'. ועד"ז יתכן נותן לחם לכל בשר דהיינו עניים ירשו הארץ שנקראו בשם בשר כידוע משום שמכיר כל"ח בעת הטובה ג"כ יודע שהוא מחסד אל כל היום. **א"י** שבשפלנו זכר לנו כו' דהנה ארז"ל בברכות בפ"ק לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצ"ר שב' רגזו כו' ועסוק התורה כו' יקרא ק"ש כו' יזכיר לו יום המיתה שב' ודומו אלה הרי כי מכמינו המציאו לנו ארי וקרופה להכעיל מיצ"ר וזה יצא מחרונה בזכרו את יום המיתה והנה לכאורה יגבר בזה אומרם ז"ל בפסוק נופה רשע כו' אלמלא הקב"ה עוזרו כו' והרי יש בידו להכעיל עשה זאת תיפח בני להזכיר המות ולהכעיל אמנם העניין כי הזכרת יום המיתה גופא אלולי ה' שהיה לנו לא זכרנו כלל וכעניין אמרם ז"ל יודעים הם הרשעים כו' אלא שים להם חלב על לבם כו' וזה גופא עזרת ושפע אלהים כי ה' זכרנו ביום המיתה וכוה

מנחמנו

מחכמו נגלל מפח מוקש היצה"ר וזה ולא ירפיונו כו' וכפ' לך ה' חסד שאף שהוא עוזרו לאדם עכ"ז חסדו הוא לשלם לאדם כאלו היה תמיס במעשיו הוא לבדו בלי סיוע ועזר וזה התכת כ' שבספלנו זכר לנו ר"ל תדע כי לעולם חסדו הוסס עליכו וע"י מבין דהא שבספלינו היינו ביו' המית זכר לנו ולא מעצמינו הרי שהוא עזרנו להגלל מיצה"ר וזה תבין כל"ח שמשלם הסכר בתמימות וצלימות ולא ירפיונו בהספנו כנ"ל. או יתכן עם מה שכתב דודי זקני קדוש ישראל בעל של"ה ז"ל מה שכתב בחמצע התוכחה פסוק וזכרתי את בריתי יעקב לכאורה זה טובה ליעקב ואחומין הוא להם ואין כאן מקומו ואמר ז"ל כי זה היה קללה גדולה ח"ו כי אינו דומה למי שחבותיו הומזקו בדרכי רשע וגם הוא בחר בדרכיהם אינשונו גדול כ"כ כי מעט חבותיו בידו משל"כ ממי שבא ממחצב קדוש חבותיו קדושים אשר בארץ המה והוא עזד מעשיהם והולך בשרירות לבו הרע עונו גדול מאוד וזהו כ' הכ' לומר אף גם זאת לעשה להם לאזברת עון להתפש וזכרתי את בריתי יעקב ואתוך כך יגדל החימה ח"ו עליהם על אשר עזבו את ה' אלהי חבותם ומעשיה' הכשרים והחזיקו בתרמית ע"כ דפח"ח וש"י ויתכן שזה מאמר הכ' ואמר כי ברצות ה' להיטיב עם ישראל אז לא יזכור מעשה חבותיהם לבל יהיה להם למזכרת עון רק זוכר מעשה עצמם גרידא ולא לחבותיהם וזהו מחסדו הגדול וזהו כ' הכ' שבספלנו בעת שאנחנו שפלים ונבזים בעוניכו הרעים אזי זכר לנו ולא זכר את בריתי יעקב כו' וזה מהיות כי לעולם חסדו כו' כנ"ל.

אי שבספלנו זכר לנו זכר רק ולא הפגם של מעלה ע"ד שפמתני פי' על גומל לאיש חסד כמפעלו כי הצדיק בתפלתו ועבודתו פועל פעולות גדולות בגבהי מרומים והרשע במעשיו המתועבים פוגם בעולמות העליונים והנה אם יפקוד השל"ה על הרשע להעניבו לפי פגמו בעולמות העליונים היה עונשו גדול מנשוא וברוב רחמיו וחסדיו הגדולים אינו מעניבו רק לפי רשעתו לא כפי פגמו אבל לצדיק נותן הקב"ה שכרו כפול פ' בעבור מצותיו ומעשיו הטובים והקנית בעבור שעשה נחת רוח ליוצרו ופעל פעולות גדולות בשמי מרום וזה כ' המאמר גומל לאיש חסד הייטו להצדיק נותן לו שכר כמפעלו מה שפעל ועשה בגבהי מרומים והתחסד עם קונו אבן אינו מעניבו לפי מה שעשה פגם בעולמות העליונים רק יתן לרשע רע כרשעתו כפי הרשע בכל אשר עשה בארץ לא לפי הפגם אשר הביא לימעלה והבן היטיב. או ע"ד שמפני שהחזיק נחמיה טובה לנפשו לא יקרא ספרו על שמו להיות למזכרת וזהו הסיפוך שבספלנו אלא נחזיק לנו טובה מזי זכר לנו בחסד טוב.

או ע"ד ויזכור כי בשר המה כו' וזהו שבספלנו זכר לנו ובעבור זה היה לעולם חסדו אז ע"ד כל המספיל עצמו הקב"ה מגביהו וזהו שבספלנו בעבור זה זכר לנו לטובה להגביהנו כנ"ל והבן:

או יאמר שבספלנו זכר לנו ע"ד שהמלין משה רבינו עליו השלום שכתוב וזהב הרבה להם כו' וזה שבספלנו זכר לנו לטובה כי לעולם חסדו וטובו אשר גבר עלינו

הביאנו לידי זה ויפרקנו ע"ד הוא מפרק לה מצרינו טע"י הערב רב היתה זאת אי זכר לנו התורה כי ד"ת מתקיימים בנמוכים וטעם הדבר משום שמוחלין לו עוונותיו והוא שפגמו קטן כאשר מנמיך עצמו וזה גורם הזכירה ע"ד שאמרו במתחייב בנפשו והבן: אי שבספלנו שאם אנחנו בשפל המצב במחשבה רעה מעפ"כ זכר לנו כי הנה בכר אמרנו שאם שאין הקב"ה דן את ישראל בעל ומעניש אותם על המחשבה משום דאוקימית גברא על מזקתו וישראל קדושים בני קדושים אוקימת אחזקתייהו כי לא ירעו ולא יחשיבו בפיעל וזהו זכר לנו ומה הוא זכר כי לעולם חסדו של ישראל כי הם גומלי חסדים בני ג"ח ושארית ישראל לא יעשו עולה ואוקימוה אחזקתייהו והבן וזהו כוונת הכתוב במשלי תאות אדם חסדו דהנה המחשבה נקרא תאות אדם ואתם קרוים אדם ואין הקב"ה דן את ישראל במחשבה כמעשה וזהו חסדו הוא מצד החסד ע"ד ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו בפועל לא כפי המחשבה אשר יעלה על לב אדם וחסד גדול עשה עם עמנו שאין מעניש אותנו על המחשבה רעה אך זאת ג"כ עושה עמנו חסד שנותן לנו שכר על המחשבה כמעשה וזהו תאות אדם חסדו מה שהקב"ה חינו מעניש לישראל על המחשבה רעה רק משלם לו שכר על המחשבה טובה הוא מצד חסדו הגדול וע"ד שאמרינו והבן. אי שבספלנו היינו בעוניכם הגופניים שהם שפלות האדם זכר לנו כי האדם מצד עצמו ח"ו לבא לידי מדה זו לקדם עצמו בעוניכם הגופניים לעשותם לש"ש כמ"ש בשם האריז"ל בפסוק בכל דרכיך כו' וזהו זכר לנו לעשותם לש"ש כנ"ל:

או יתכן לפרש הכ' עם מ"ש מרן הרב בעל פ"ד בכתובים הקודמים שאמר למכה כו' ויהרוג כו' לסיחון ר"ל לפני סיחון ועוג ונתן ארצם של עמון ומואב להם לנחלה ועי"ז טיהרו לישראל וזהו שאומרו נחלה לישראל עבדו כמ"ש ז"ל בתרוכה וזה יומשך גם הכתוב הזה והוא אשר שמענו וכן רמינו משם גדול אחד בפסוק וירא בלק כו' את כל אשר עשה ישראל לאמורי כו' דמה שכתב גם זה דוקא ולא אחר נפיסכמו שאמר אשר הודיע את מי יש סוף מפניה' וכדומה מגודל הנסים שעשה ה' לישראל לעיני כל העמים ואמר דלכאורה מה כל החרדה הזאת אשר חרדו מואב ומלכם מישראל דהלא גלוי וידוע היה לכל שנלטוו ישראל שלא לגרות מלחמה במואב אך דאיתא במדרש טעם הדבר משום שנקבר משה בערבות מואב לכך נלטוו שלא ילחמו בם והנה רש"י ז"ל פי' ואתחנן כו' בעת ההיא דאיתי שאת הותר הגדר לזה גם בלק עלה במחשבתו כך כשראה שכבש משה רבינו ארץ סיחון ועוג אזי דימה בלבבו שהותר הגדר ולא יקבר משה בערבות מואב רק בא"י ולזה ממילא בטל הציווי ללא תתגר בם מלחמה לזה נכון הדבר דוקא קרא את כל אשר עשה לאמורי דעיקר ירידתו של בלק היתה מחמת הדבר הזה ודפח"ח ואתרו"ל מפני מה נקבר משה פעור כדי לכפר על מעשה פעור והתום' כתבו דמדרש

תיתא

ליתן שכל שנה בעת שחטא ישראל חזי פעור עולה למעלה להזכיר עון וכיון שרוחה קברו של מרע"ה חוזר ושוקע שמרע"ה שקעו בתרן חוטמו עכ"ד ובמדרש ליתן טעם אחר על קבורת משה רע"ה במדבר כדי שיחזיר עמו לעתיד לעולם התחיה כל דור המדבר · וזהו כוונת הכתוב שספלגו זכר לנו כלומר הספלות של ע"ז דפעור ע"ד וכשב בגיא כו' זכר לנו זכותא דמרע"ה לכפר על המעשה הזאת ולמר עוד כי לעולם מסדו כעטם המדרש כדי שיחזיר עם ישראל לעתיד לעולם התחיה כל דור המדבר כנ"ל :

כד וַיְפַרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :

כד **ויפרקנו** כו' · לבוש של הענין נקדים למרינו בפי' הכתוב כי יעקב בחר לו יה כו' כפל הלשון במלות שונות זו מזו מעיקרא יעקב ולבסוף ישראל והנה נראה לי לפרש הכ' הזה עם למרינו בכ' בם' מלאכי וזה תורתם תהבתי תתכם תמר ה' ותמרתם במה תהבתנו הלא תם עשו ליעקב ואוהב תת יעקב ואת עשו שנאתי ואשים תת הריו שממה וגו' והנה שם למרנו לכתוב כל הדקדוקים המפלים במקראי קודש הללו תקצר היריעה מהכיל למקם עפ"י ביאורינו יובן למשכיל הכ' מה שים להעיר בכתובים הללה וכל הדקדוקים תשר יעלה על לב האדם לדקדק במקראות הללה כולם יתישבו על נכון לתון שומעת · ותחלה נקדים הקדמה תחת תשר שמעתו בפי' הכ' תחד בתורה וזה תורתו רק בתבותיך פשק ה' לההבה אותם ובחר בזרעם תחריהם בכם מכל העמים עד כתן והענין הוא כי יש שני מיני אהבה באהבת ה' את בני ישראל האחד הוא בזמן שעושים רצונו של מקום בכל לב ובכל נפש ובכל מאודם והשני שם הינם עושים רצונו של מקום ואינם נדיקים גמורים לעבוד את ה' כראוי וכאן עכ"ז הקב"ה יאהב את עמו מהיות שמעשיהם נראים ישרים כנגד מעשה העכום"ז שמריעים מעשיהם מאוד ועי"ז נתשבים לנדיקים וכמ"ש במאמר הצרפית תל תלי' הגביה כאת תלי להזכיר את עוני עד השתת היה הקב"ה רואת מעשי ומעשי בני עירי והייתי נתשב לנדיקת ביניהם והפרש בין שני אהבות הללו הוא כי אהבה הראשונה היא באה מצד ישראל עצמן מצד מעשיהם הטובים והשני' אינו מצד עצמן אלא מרשעת הגוים עובדי אלילים אשר ה' בישראל וזהו כ' כי יעקב בחר בפתוחיך הם תברהם יצחק יעקב שהיו נדיקים גמורים אזי חשק ה' לההבה אותם שאהבתם היה מצד עצמם תבל ובחר בזרעם תחריהם בכם אלא מצד עצמיכסרק מכל העמיסובדשע' הגוים עובדי אלילים אזי אתם נדיקים מהם וזו שגורמה לכם האהבה ע"כ שמעתי ותפשר לכווין עד"ז את הכ' מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד כי ידוע מאמרם ז"ל על שלום לרחוק כו' הבע"ת נקרא רחוק על שהיה רחוק מעיקרא הרי שתיבת רחוק מורה על הרחוק במעשיו מה' וז"ל מרחוק גם שאנחנו רחוק במעשינו מד' ה' נראה לי והוא בעצור אהבת עולם אהבתיך וע"כ משכתיך חסד ר"ל שאהבה היתה בת מסבותינו רק מחמת שתר בתי עולם ע"כ משכתיך חסד ולא מצד עצמך וזהו כ' הכ' במלאכי ואמר אהבתי אתכם אמר ה' כי כן דרכו של הקב"ה לדבר על לב ישראל למען לא יחשבו כי אהבה תקותם ח"ו וכמ"ש בזוהר הקודש שנראתה המרכבה ליחזקאל בעבור לא יקיאנו ישראל מן הגלולה וידעו כי בגראתם לו בר בכיכול ועמם הוא בצרה וא"ת כאן יאמר לקרב את לב היש ישראל אהבתי אתכם ואמרתם במה אהבתנו וירוה ע"ד שפירשו ז"ל מאמר הכ' במה אדע כי תירשה בתיזה זכות אדע כו' כבר תקנתי להם סדר קרבנות וגם כאן יאמר במה עד"ז במה אהבתנו בשביל תיזה זכות אהבתנו כי הלא אנחנו שפלים וריקים ודלים מן המצות ואמר כי האהבה על דרך השני שאמרנו בראשת הגוים עובדי אלילים היא שגורת לכם אהבה ואיבה יתירה וזהו אומרו הלא אח עשו ליעקב כי בהיותם שניהם אחים בודאי יגדל יותר האהבה לזה שברבו להיטיב מראשת השני מאלו היו זרים ורחוקים זה מזה וזה אומרו הלא אח עשו ליעקב לזה ואוהב את יעקב בשבור שנאת עשו כי הם הרבו לפשוע ביותר והבן היטיב וזה התכת הכתוב כי ידוע כי שם יעקב מורה לשון עקיבה ורמי' על אשר בלתי הולך בדרך היסר וישראל מורה על גדולה וברכה המושל בישרו וזה אמר הכתוב כי יעקב בחר לו יה במה שהם בשם יעקב יכונה אזי בחר לו יה ר"ל האהבה אינה אלא מצד כי להם משפט הבכורה לבחור בהם יותר מהעכום"ז וכמו שבחר בין שני בניו את היפה ומניח את הרע כן הוא אהבתם מצד העכום"ז ובחר בהם וכאמתר הכתוב שם ויבחר בזרעם כו' והוא ע"ד שפירשנו לבל ישראל כשעושין רצונו של מקום אזי לסגולתו ר"ל שהם סגולה מצד עצמם וזהו לסגולתו דייקת . וזהו התכת הכתוב לאחר שאמר חסד ה' אשר שבספלנו לא זכר מעשה תבותינו נגד מעשינו רק זכר לנו כמ"ש אמר אחר זה כי לא זו אף זאת עשה עמנו אזכר מעשינו נגד הספל גם ממנו נגד העכום"ז הרי טובה כפולה ומכופלת עלינו וזהו אומרו ויפרקנו שפרק תותנו וגאלנו מתויבינו ומעומדי' עלינו לקטרגנו מצרינו מסיבת צרינו היינו רשעת הגוי' עובדי אלילים וזהו כי לעולם חסדו הטוב גבר עלינו והבן · א"י עם אשר שמענו וכן רמינו בספר אחד לפרש הכתוב זכור תזכור ותשוח עלי נפשי זאת תשיב אל לבי ע"כ תוחיל · והוא עם מה שים להפליא לבאורה על גודל תבלינו בגוש התמיני על תורבן בית תקדשינו לכל אשר נגע ירתת ה' בלבו תבל יחיד יעשה לו כי יבוא יום זה תסבד תמרורים כהמר על היחיד ולא יבכת תן הלב תבילות יבנה כזו אשר חללנו ונבזרו זמניה טובה ועוד זכור נזכרנו והמו מעינו עליו · ותף גם זאת תנהגן של ישראל לקרות שבת אחר ס"ב שבת נחמו ומה זאת תנחומתנו . והענין בזה כי מה שאינו נכבה תן הלב תבלינו הלא שיתן טוב תלינו שאנחנו כשבידה התתבקשת וע"ד אמרם תין תקבלין הנחומין על החי ובזה ניחא התבל

והתכחומין של מחריו נדקויחדיו כי הפעל גופא הוא שמחתינו
כי בזה ניכר שים תקוה לאחריתנו ושבו בנים לגבולם ועד"ז
יובנו הכתובים זכור תזכור כ' כל ימי תורך גלותינו תזי זכור
תזכור כו' ואמר הזכירה זו גופה כי בפלאות היא בעיניכו שיזכר
תמיהות יפגה כזו זאת תשיב אל לבי על כן תוחיל דמזה נראה
כי יסוד ה' וירחם עליכו ויסיר שבותינו כבתחילה ע"כ שמעכו
ורחיכו בספר אחד והדברים נוחים מתוך ללב מסכיל . וזהו
לעכיותי כוונת הכתוב שמחו את ירושלים כו' כל המתאבלים
עליה ור"ל שיהו אתה משוש מאמת הדבר הזה גופא שאתם
מתאבלים עליה וזה אות לטובה כדבר האמור וזהו כוונת הכ'
שבשבלכו זכר לכו ר"ל בזה שהוא בתורך ימי גלותיכו ושפלותיכו
זכר לכו ואין התמידות משכחת מן הלב ובזה נדע אות לטובה
כי לעולם חסדו ויסוד וירחמכו כנ"ל . א"י עם אמריכו בפי'
הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם כו' והיה ראוי
לאת לב על לומרו מכל חטאתיכם דהא יוה"כ מכפר גם על
הזדונות ולמה נקט הקל . ובאכן עזרת עמך חס ע"ם . ומן
מדרכיכו אמרתי בדרך מוסר ומיוסד נמי מה שכפל הכתוב
בטהור טהור בלומרו לטהר אתכם ושוב שנית סיים תטהרו
ובאחת הוי סגי לכאורה . אמנם הענין הוא כי האדם בחטאו
מלבד הפגם שפוגם למעלה לא גם זאת בנפשו יביא ונהמת
ופגם להיות נמשך ונגרר אחר העבירה והנה ח"ו וכאמרם
ז"ל עבירה גוררת עבירה וה' דרמיו ובדוב חסדיו לא יריחיו
מלבד החסד שהוא עושה לסלוח לעמוסיו נדין ולהסיר הפגם
שלמעלה לא גם זאת יגדל חסדיו עמנו לטהר נפשותיכו משורש
פורה רחש ולענה הנאדש בנו ע"י החטא והוא יטהרנו מזה
למען לא נמשך ח"ו לשוב לכסלה וזהו כוונת הכתוב כי ביום
הזה יכפר עליכם להסיר זוהמות העון מכם ואמר מכל חטאתיכם וכו'
כי ביום הדין הגדול והנורא אחר התשובה שלמה אשר יסוב
כל איש לפני קונו צריך לקבל עליו לבל יסוב עוד לכסלה ולא
יסה מני דרך הטוב ומודה ועוזב ירוחם וזהו כוונת הכתוב כי
ביום הזה יכפר עליכם להיות הפגם שלמעלה ולטהר
אתכם מזוהמת כמ"ש ואמר הא לכם זרע קודם להבא
להסמר מן החטא מכל חטאתיכם כו' והוא ע"ד אמרם ז"ל
הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה מאין כו'
ולפני מי כו' וזהו לומרו מכל חטאתיכם כו'
מסיבת שאתסתכלו בכל חטאתיכם (והוא לשון חסרון) כמו אני
ובני שלמה חטאים ר"ל שפלות וחסרון האדם מאין בא ולאן
הוא הולך . ולפני ה' ר"ל לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון
ואי"ז תטהרו ר"ל תוכלו לעמוד בטהרתכם להבא כנ"ל .
ולדרכיכו יתכן עם אמריכו בכוונת המסורה עשה ד' פעמים
הסכלת עשה למען עשה כיום הזה עשה פעים שלחתי כו' עשה
צדקה . והענין יובן עם מה שאמר הכתוב כי אדם אין צדיק
בארץ אשר יעשי טוב כו' ורחמי לסוסלב ונחקור' מדוע היו הבריות'
בתוכן זה שיוכרח להיות אמן ודופי אחת באדם ולא נברא

להיות בתוכן שיוכל להיות נקי מכל חטא ועון ואשמה . והענין
יובן עם מה שכתב בח"ס מחסיד אחד שאמר לתלמידיו תילו
לא היה בכח עין הייתי מתיירא שלא יהיה בכח מה שיותר גדול
מעוונותיו גלוה ע"כ כי בסיבת החטא גם כי יסוב בתשוב' שלמה
עכ"ז צריך שיהיה חטאתו נגדו תמיד וזה גורם הכנעה ושמיכו'
רוח בלב חיש . וזהו טעמו של דבר להברות בני אדם שיהיה
בו מעט מן החטא למען לא יכשל מעון הגלוה וכלותה שאר"ל
אין ממנין פרנס על הציבור אלא"כ קופה של שרצים כו' למען לא
יתגאה על הציבור בלומרם לו חזור לתורך . ואף אנו נאמר כן
בבריאת האדם כי הוא מוסל בכל הברואים כל אחד
תחת רגליו ולמען לא יתגאה אזי התלהים עשה שיהיה
בו מעט מהחטא ובזה נגרע מהבריות שהם נקיים
מחטא ולא יתגאה עליהם . וזהו לעכיותי כוונת הכתוב ואהי
תמיס עמו ומשתמרה מעוני ע"פ ארז"ל האי מאן דיהיר בע"מ
הוא כתיב הכא כו' ע"ש ואמרו עוד כל המתגאה אין מכניסין
אותו במחיצתו של הקב"ה שנאמר גבה עינים כו' ת"ת אותו
אלא אתו כו' וזהו כ' הכתוב ואהי תמיס ר"ל שאחזתי במדת
עניה ואין אהי תמיס אלא מוס היפך המתייהר כבעל מיס
הוא ואמר עמו ר"ל שע"י אוכל להיות אתו עמו במחיצתו
ואמר ומשתמרה מעון הגלוה מעוני מסיבת עוני מעט העון
שהי' בידי היא שעמדה לי להשמר מן הגלוה במאמר החסיד
לתלמידיו וזה פירשנו מאמר הכ' הצור תמים כו' שאת כו'
ואתר הקב"ה בשם צור על סיבת היצירה אשר יצר את האדם
לבלתי יהיה לדיק אשר יעשה טוב כו' והוא בעבור שרואה
שיהי' תמיס פעלו ר"ל האדם שהוא פועל ידיו יהי' תמיס
אלא מוס הגלות ואמר כי כל דרכיו ע"ד אמרם ז"ל
מעביר רתשון כו' ולכאורה הלא נדקו משפטי ה' ולמה יותר
עון רתשון אך לדברינו ניחא כי בהרתם הוא לחטוא חטא אחד
וזהו לומרו כי כל דרכיו משפט כו' ונדיק ויפר הוא ר"ל אחר
שאמר שהבריאה שאמר היה בתופן שיהי' תמיס פעלו ומוכרח
לחטא אחד אמר שבעבור זה אין עול במשפט ח"ו כמה שמוותר
חטא הרתשון ואתר דבריו כי אחת לו ר"ל הקב"ה הוי כאילו
השחיתו בידים בחטא הרתשון וטעם הדבר לא בניו מומם אלא
יהי' בבניו מומם דהיינו הגלוה דאמרן דיהיר בע"מ הוא כנ"ל .
וזה נבוה אל כוונת המסורה ונקדים עוד מאמרם ז"ל הנעלבין
ואינם עולבין עליהם הכ' אומר ואוהביו כנאת השמש
בגבורתו וכתב הרי"ף ז"ל שנדמו לשמש עבור כי השמש אורה
גדול בסיבת עניה שהיתה בה היפך היראת שאמרה ח"ת
לבני מלכים כו' והיתה רואה היראת שאתיר היא תמיד ויגרע
אור השמש ובסיבת שתיקת השמש מהיותה מהנעלבין וזהו
ארז"ל על הנעלבין ואוהביו כנאת השמש בגבורתו ע"כ עכ"ד
פח"ח . וזהו כוונת המסורה הסכלת עשה ר"ל אתה בן אדם
אל תתמה על החפץ ה' שיהי' מעט החטא בהאדם אין צדיק
בארץ כו' והסכלת עשה מעט החטא כי אין זה רק בעבור למען
עשה כיום הזה ר"ל שתחזיק במדת עניה ותעלה כיום הזה

כמו השמש יזרח חור בעבור שתתה מונח עצותנותו שם תתה
מונח גדולתו חוץ עבודתו מדה עצוה ואמר עשה סטיס שנח תי
ומה שברח לחדם סיהי' בו הטח טעם הדבר הוא כי זולת זה
לא ידבק בו וע"ד תרז"ל לעולם ילמוד חדם מדעת קונו כו'
שהניח כל הריס הרמיס וגבעות הגשמות ובחר בסיני ומשכון
את דכא הרי כי גלמדה מדת ענוה מאתו ית' כי יען חשר
נמצא בו מדת ענוה לא נתנאו נלבה בתורתו ולדבקה בו
וזהו תומרו לא כי עשה סטיס עכ"ז הוכרחה היצירה להיותה
בתופן שחדם אין לדיק בתרץ כי זולת זה לא ידבק בו ולאחוז
בענוה ועל תרבעה לו פשיבנה לפרש עשה הרביעי עשה לדקה
והוא עם מה שהוספתי נופך עוד בפסוק לתתן עשה כיוס הזה
דהייגו השמש הזה בגבורתו שהיתה בו מדת ענוה · ואמרנו
לפרש גם סיפי' דקרא להחיות עם רב והוא עפ"י תרז"ל כל
המתגאה אין עפרו נגער אבן לעפר בחייו ע"ש וזהו תומרו
להחיות עם רב ר"ל הבוחר במדת ענוה תזי יזכה לתחי' וזהו
להחיות עם רב ואמר רב דהתותז בענוה ותזעיר גרמיה בהאי
עלמא כתה תיהו רב ועילאה בהאי עלמא והכי פתח רב
אתיבתא תלן דתיהו זעיר תיהו רב כו' שבע דתיהו חשבון זעיר
אסגי ליה כו' ע"ש תריכות נפלא וזהו תומרו עם רב כי רב
הוא תלן דתיהו זעיר תיהו רב וידוע כי ת"ה תינה רק בהיות'
בני תמונה שתנאנו בניס למקום כמ"ש הפ"ד בתורך וגם מעשה
הצדקה לא תכון רק בהיותינו בניס כמו שהשיבו למין שאמר
אם תלהיכם כו' ע"ש וזהו תומרו אחר שסיפר בגמול הענוה
להחיות עם רב אמר הרחיה לדבר שיתכן שהקב"ה יחי' מתיס
הוא מעשה הצדקה והבן היטב · ובפרשה ה' תקרתני התרכנו
תתיר בזה בדרושים נחמדים לכל חפציהם שתה תרחה ותן
תשכיל בדרכינו תלה · ומעתה נתנה רחש ונשובה לפרש הכ'
כי ביום הזה והוא בהקדם תמרס ז"ל כל המעביר על מדותיו
מעבירין ממנו כל פשעיו כו' למי שעושה עצמו כשרייס
וע"ש בחילופי רבינו הרי"ף ז"ל דלפעמים יפתוק למחרפו מרוב
גובהו ויחשוב תין כבודי להשיב לבזוי כזה תו שיחשוב כי תיני
משגיח בחירופו כלל כי הכל לפי המביים והרי המחרף הזה
כתין כנדי לתיים תשר תלה לו תין מעבירין פשעיו כלל כי תועבת
ה' כל גבה לב ורחמנא לבא בעי לב נדכ' דווקא ולא כן תיש
הזה תשר לבו מחשבות עון הגלוה תורש רק תם יפתוק בסיבת
עשה ושהוא כשרייס ע"כ דברי פה קדוש הרי"ף ז"ל ותני תבא
תחריו ומלתי את דבריו דוודאי היא גופה טעמא בעי דהמעביר
על מדותיו מעבירין כו' והעניו עם מ"ש בתורך בפירוש הכתוב
ותומר לך תשך יפוקי כו' ע"ש לשכנו תדרשו וגם עתה תבוא
בקצרה והוא עם מ"ש הר"ש תלגזי ז"ל על פסוק כי לא יצא
מעפר תון כי החדם יחשוב על מי יפקוד מלך ישרשל תחר
פרעוש ויתוש כמוני ומקטין עצמו ומחשב בלבו כי בזה יבלל
מעונש ותן תמת כי בעצה חזקה ועצומה היא לך תם יחזיק
במעוזו להחזיק עצמו כלל וכעפר לכל הדברים לבל יתגאה וכל
יפיר למחרפו דבר תו הקב"ה יבלם לו כמעשהו ובבא יום
פקודת הדין ויזכור כי בשר הוא רמה ותולעה תון לתין ותל
יבוחהו במשפט תבל תם לא יחזיק במדת הנמיכות בדברים
שבין חדם לחבירו ויעיב חורפו דבר ובשנאה יהדפנו וכי בגאה
בגאה תז לא יצא מעפר תון ולא יועיל טענת עפר להבגל מעונש
ופועל חדם יפולם לו ע"ש בדברי הר"ם תלגזי ז"ל ובשמ"י
זהו תוכן הדברי' ובהסכמת ביתור קנת להמתיק הענין
וזהו טעם רז"ל כל המעביר על מדותיו והוא בסבת כיון
שמשים עצמו כשרייס תז גם ליוס פקודה מחזיקין תוהו
בגדר הזה ותוהו לא יביא במשפט ויצא מעפר תון וגם תחר
שמחזיק עצמו כתין תין חטאו נחשב לכלום ע"ד הכל לפי
המביים כו' משל"כ המתגאה תחר כי ירוס לבבו תזי כן יגדל
חטאו נגד הקב"ה בגודל המביים ולזה דוקא בעינן שבתיקתו
יהיה בסיבת שמשים עצמו כשרייס · וזהו נ"ל בדרך נחות
בפירוש תמרס ז"ל עיצומו של יום תכפר והוא ע"ד תיזהו גבור
הכובש את יצרו ור"ל כמשתרז"ל הן הן גבורותיו
שגומע עלבונו ושותק כ"כ בחדם נחשב לגבורה
לכבוש יצרו לבל יביא דבר למחרפו ואף
כי כפי המדומה תדרבה חלם הוא כי הכל יחרפוהו עכ"ז זהו
גבורתו שגם מחסוס לפיו וכובש יצרו וע"ד תמרינו בכתוב
ורחיתם את הארץ כו' כמ"ש התום' ז"ל בפירוש התפלה ונפשי
כעפר לכל תהיה כתבע העפר שנידוש לכל ולבסוף עלית על
כלנה כי הכל יבוא לעפר ועפר למעלה כן נהיה תנחנו לבסוף
ולהיות נידוש לכל ולבסוף לעלות עי"ז למעלה ע"ש וזהו תומרו
ורחיתם את הארץ מה היא ר"ל תופת גדול על מדת הענוה
ושתיקתה למחרפין מהארץ לעולם עומדת וזהו ורחיתם את
הארץ מה היא שהיא נידושת לכל ולבסוף עולה על כולם
למעלה ובגדר הזה הוא ותת העם היושב עליו החזק ר"ל מי
הוא נקרא חזק ותיזהו גבור הוא הרפה ר"ל הרפה ונעלב ושותק
הוא החזק והמה יתבדו והוא יעמוד ותוהביו בנאת השמש
בגבורתו וזהו כותב תרז"ל עיצומו של יום כשים בו בחדם
עיצומו של יום דהייגו של השמש כשעושה הזה היא תתו
לשתוק למחרפין הוא תכפר וכל המעביר על מדותיו כו'
וזהו כותב הכ' כי ביום הזה ר"ל כשיהיה בכס מדת היום הזה
לשתוק למחרפין ומשים עצמו כשרייס תז יכפר עליכם לעבר
תתכם להעביר כל פשעיכם ותמר הטעם כי כשמחזיק עצמו
כשרייס ובעבור זה הוא שותק תז גם למשפט ה' יבלם לו
כמעשהו ויחשיב קטנותו נגד גדולת הבורא ב"ה ותטאו כתין
כחשב ולמי יפשוט · וזהו מכל חטאתיכם ר"ל תסרוניכם שתתם
לתין וגם לפני ה' נגד גדולת הבורא והכל לפי המביים ולזה
יצא מעפר תון ותטהרו וזהו כותב הכתוב שבשפלותו זכר לנו
כיתו שתנו מחזיקים עצמנו כתין לבל נהגאה ולבל נחשיב מורפי
דבר בשפלות הזה גופיה זכר לנו ליוס הדין ובעבור זה נמצא
נקיים וטהורים בדין וזהו כי לעולם חסדו כשלפעב"ד ·
ותמר ויפרקנו מלשון פריקה בחנם כמו התפרקו נזמי כו' ור"ל
שפרק עול משל עונותינו ממנו מסיבת צרינו המחרפים
חוקנו ולזה העביר ממנו כל פשעינו כל"ח כשלפעב"ד :

א"י עם מ"ש הר"ם ז"ל נגזי טעם נחמד על ארז"ל מחשבה טובה
הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה רעה אינו מצרפה למעשה
כי במחשבה טובה יש לתלות מה שלא עשאה בשכחה ליבה
דאינשי אינשי וה"ז כנגדם ולא עשאה משל"כ במחשבה רעה
מה שלא עשאה היא ודאי מחמת חזרה אחזר בו דאין לתלות
בשכחה כי תדרבה פיקה"ר כל היום ירדפנו וזכור יזכירנו עוד
עכדפמ"ח · וידוע ארז"ל בפסוק ולך ה' החסד כו' שהחסד
הוא שמשלם כמעשה דוקא ולא כמחשבה רעה · וזהו כ'
הכתוב שבשפלינו זכר לנו מחמת שבשפלותינו דהיינו
העבירות שהם שפלות התדם ועניותו זכר לנו היצה"ר תמיד
ולא יפקוד רק זכור יזכירנו בעבור זה לעולם חסדו לבל
יענש על המחשבה רעה רק ישלם לאיש כמעשה כנלפע"ל ·

או יתכן עם מה שמעתי משמיה דהגאון מוהריז"ל במארז"ל
שעומד על פתח בית האסורים ואומר מי נתן למשיסה יעקב
כו' מובטח אני זה שיהיה מורה הוראה בישראל דמתי רבותא
איכא במה שידע להשיב סיפיה דקרא ואמר ז"ל דהוא שלנו
דבר גדול והשיבו דבר חכמה והוא ע"פ ארז"ל אין פודין את
השבויין יותר מכדי דמיהן שלא יתעצמו בדבר לשבות ממנו שבי
והקשו בתוס' ממה דאמר הכא היכי זז מכאן עד שתפדנו בכל
ממון שבעולם ותירצו דהכא לפניט משורת הדין והתם מדינא
וארז"ל לא תרבה ירושלים שלא על שהעמידו בדריסה על ד"ת
וזהו מה שאמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ר"ל מי
יוכל להתיר הדבר לפדות השבוי יותר מכדי דמיהן דהא זה
יתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים שיתעצמו לשבות שבי
כנ"ל והשיב התיוקף הלא ה' זו חטאנו לו ר"ל דבך דאין פודין
כו' הא לא נאמר שלא מדינא ולא לפניט משורת הדין ויש לך
לתפוס בלפניט משורת הדין ולא להעמיד דבריך על ד"ת כי
שלא ה' זו חטאנו לו בדבר זה שהעמידו דבריהן על ד"ת זה
הי' חטאתינו לגרום חרבן עירנו וממות מקדשינו עכ"ד פה
קדוש ז"ל וש"י ודפס"ח והנה ידוע כי כמה עונות גרמו חורבן
הבית ע"ז ג"ע וש"ד שלא תתוך הדברים הנזכרים היה גם זה
כאחד מהם שהעמידו על ד"ת · וזהו כונת הכתוב שבשפלינו ר"ל
בתוך הדברים שהם שפלותינו דהיינו העונות שגרמו שפלותינו
החורבן והגלות בתוך הדברים זכר לנו גם זאת כי לעולם חסדו
שבריך להיות חסדו של תדם לעולם דהיינו לפניט משורת
הדין ולא להעמיד על ד"ת וגם זה גרם החורבן והגלות ולזה
ממנו נקח לפדות השבוין יותר מכדי דמיהן וכמאמר התיוקף
וזהו ויפרקנו מצריינו ר"ל שמזה נלמד שהותרה פריקה בכל מה
דתפסר ואם נפשך לומר דאין פודין כו' התם דינא קאמר
אבל התדם שריך להיות מעשיו בחסד ולפניט משורת הדין וזהו
כי לעולם חסדו והבן היטיב כנלפע"ל :

ויחבן עוד בדרך המוסר עם מה שאמרנו לפרש מאמר ז"ל
המשתמש בריך שישתמש עד שירתה לישר כנגד לבנו
ועפירש"י ולדעתי הקלושה נראה שהעמידו מכמים בדבריהם
בלשון זה כי כוונתם עוד לדבר מוסרי אחר הסובל

בדבריהם אלו ויש דברים בנו וידוע ארז"ל אין עומדין להתפלל
אלא מתוך כובד ראש והכנעה וזהו כוונת רז"ל כי ידוע לכל בעלי
עולם כי השתחויה מורה על הקטנות והכנעת התדם לזה כיון
רז"ל השתחויה על הכנעה וזהו כוונתם המתפלל צריך שישתחוה
ר"ל שכ"כ תגדל הכנעתו קודם התפלה עד שירתה לישר כנגד
לבו כי בהיות התדם חומד גדול גדולת הבורא ותפלות התדם
ויחשוב ויתבונן בדבר אזי מתוך זה יהיה כמעט נגיע אחור ימינו
מלהתפלל כלל מגודל הירתה אחבת בלבו כי אין יכולה תפלה
ערך כמוני לדבר בדברים לפני המלך הגורא ממ"ה כאשר
נתיסד מאחד הקדושים בסידורי התפלה נוסח מי אנכי שאזכ'.
וזהו שאמרם שצריך שתגדל הכנעה עד שירתה לישר כנגד
לבו ר"ל שיהיה נגד לבו כשישור להתפלל כי מי הוא שיבא לפני
המלך הגדול הלוא להריס קולו · רק שכ"ז בשאת תפלתינו
הוא מצד חסדו הגדול ועי"ז יכון לבו לתפלה · וזהו כוונת הכתו'
בהקדם שאמרינו בכתוב ואנוכי את אשר אחון ר"ל כי התפלה
שאנו מתפללים ומכווינים לב אין זה כי אם בתשעת הבורא
וע"י תפלתינו הוא ממלא משאלותינו הרי טובה כפולה ומכופל
למקום עלינו שהוא המוסיע שבכוין לבנו בתפלה וגם ממלא
משאלותינו · וזה כוונת הכתוב ואנוכי ר"ל מה שאני שומע
תפלתם וממלא משאלותם היא תגינה את אשר אחון בשר דהיינו
שיכוין להתפלל הרי שכל כוונת לבנו בתפלה גם זה ה' אמר
ותהי וגם ההכנעה קודם התפלה והתשובה בחסדו הגדול לכל
יחוד מלהתפלל הכל עשה אלהים בתשובתו לבני לעשר וזהו
כ' הכתוב שבשפלינו ר"ל בעת שאנו זוכרים שפלותינו להביא
הכנעה בלבנו קודם התפלה ולמען לא נשוב לחזור אזי זכר לנו
בדבר זה כי לעולל חסדו ומצד חסדו ישמ' תפלתינו כנלפע"ד
ועד"ז פירשנו בדרך נחמד נוסח הפייט של הושענא רבה ז"ל
הושענא שלם שעות הושענא תחים לתשועות ועיין במפרש
שדעתו דקאי על שלש שיחוד הקב"ה ודן ע"ם ולעניותינו כר' עם
האמור כי טובה כפולה ומכופלת למקו' עלינו שממלא בקשתינו
בתפלתינו ובתפלה גופא הוא שעד לתומכנו לישר מחשבותינו
עלינו וידוע ארז"ל חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת
ומתפללים כו' וחוזרים ושוהים שעה אחת כו' הרי התפלה גופא
היתה שלש שעות ביום ערב ובוקר וצהריים וזהו הושענא שלם
שעות שכולל לכוין בתפלה או על כל השלש שעות עם
קשהי' לפניו ולאחריו קאי שיושיע לנו בשלש שעות של כל תפלה
ותפ"ו יוגדל חסדו עמנו והושע' תחים ישועו' למלא משאלותינו
וזה תחים ישועות כנ"ל נכון ונעים · וזהו כוונת הכתוב לה'
הישועה בדבר הזה שנוכל להללו ולפארכו כנ"ל :

כה **נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :**

כה **נותן** לחם כו' · דהיינו עניוים ירעו מרץ שנקראו בשם בשר
כידוע משום שמכיר כי לעולם חסדו בעת הטובה
ג"כ יודע שהוא מחסד אל כל היום :

ט **הודו לְאֵל הַשָּׁמָיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ :**

יי הודו לאל כו'. ע"ד מ"ש רס"י ו"ל שצה ועשרים כל"ח נגד
שצה ועשרים דורות שעמדו בלא תורה רק בחסדו
וגם התמונה לא נתחזקה עד מתן תורה ואמרו ויקרא בסם כו'
שלמד לבתי פולס התמונה שבתחילה היה אלהי השמים ולא
אלהי הארץ וזה ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ שעשו'
לאל עליון על כל שמים וארץ. א"י הודו לאל השמים הנשמה
ע"ד יקרא לשמים מעל בכל תיבה מסירת נפש. או הודו לאל
השמים לשמה כל"ח ע"ד השמים שמים לה' כו' והבן. או הודו
לאל השמים שברחם במחשבה ועכ"ז אין עונש על המחשבה רק
שכר על מחשבה טובה כל"ח והבן:

קלז א עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ
אֶת צִיּוֹן: ב עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת שִׁיר יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלִַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא
אֲזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלִַם עַל רֹאשׁ
שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלִַם
הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ: ח בַּת בָּבֶל
הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ אֶת גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ:
ט אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע:

א עַל נַהֲרוֹת בבל כו'. ידוע כי רוב קינות המקדש היש
ברעהו היה מפני בצע כסף כי כל אחד יחפוץ להיות
הגדול מחבין בעושר ומתוך כך יהיה מריבה ביניהם מריבוי
עושר ובעבור זה ביניהם נעשו ירודים מכל הבחינות כי אין ברכה
שורה במקום המריבה והמחלוקת כמאמרם ז"ל לא מצא הקב"ה
כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום ואמר כי יעשה ה' דין עני
על עניה לזו יבוז לחי ויחדיו ואיש את רעהו שלו' ידברו פיו ולבו
שוין לאמר שביטל דבר המביא מריבה ובמ"ש
הר"ם לתשיד ז"ל בפ' חכ' נמצרת כו' בעון שבעת חנם והתקע'
לזה ולא בכסף כמשרו"ל אין ב"ד בפ עד שתכל' פרוטה מן הכי'
לו שלום יהי' לכם וגבולו וכ"כ הר"ם הל"ל בפ' מה יפית כו' כי
מה טוב ומה נעי' הי' שם היתה תהבה של עכומין בתעוב' בהיות'
מתעבגים על רוב טוב שם הי' השלום ביניהם ע"ש וידוע בגלו'
בכל היה' בכם יד ה' עד מאוד בעוני ובחוש' כל עד שבעבו' זה
השיג דניאל עונה לב"ג על הנדק ולפמ"ש הדבר זה הוא מקר' את
הרחוקים ועושה שלום בין שלם להבדילו היפך העשירות שהביאה
הס"ח בזמן הבית וזה המשך הכתובים על נהרות בבל שם ישבנו
ע"ד שכ' רס"י ו"ל ויבך יעקב בקש ליבך בשלוה וגם יתכן לומר
על נהרות שהוא ג"כ מורה על שלות השקט שהי' ביניהם בבבל
וכמאמר הכ' ויהי כנהר שלומך כו' וזה הי' מרוב עוני שהי'

ביניהם וע"ז אמר גם בכינו שבכינו בזכרינו את ציון כי מה מיבד
היה לנו בהיותינו במדת השלום של עתה בציון ולזו לא הגלינו
מארצינו והבן היטיב:

ג על ערבים בתוכה. לפרש מקרא זה נקדים מה שעניתי
ואמרתי לפרש כ' אחד וזה תוארו היו בני שוממין כי
נבר לוייב ולא גם זאת שאמר הכ' מלך במשפט יעמיד ארץ
ואיש תרומות יהרסנה בהקדם מה שאמעתי מסמיה דמ"ו ז"ל
בעניו מ"ש דבעון ס"ח מרב ביהמ"ק ומציונו שאמרו בעון ע"ז
כו' ושתי פתילות כו' ואמר דדע ודע אחת היא כי מציונו נדיק
נתפס בעון הדור לכפר עליהם ובחבורתו נרפא ולזה גם בזמן
החורבן הי' ביכולת לרפאות שבר בת עמינו ע"י נקלה לא
שהרבו לפשוע ע"י מיתת נדיקים לך ענין ס"ח היא שגרמה
להם שלא תועיל מיתת הנדיקים וכפי מ"ש המפרשים ומבואר
זה דטעם כפרת מיתת הנדיק היא כבר גם דכל היכרוהי
בבי מרעי ותקין דמת מחד דרועא ואתרפי ושב ורפא לו כ"כ
מיתת הנדיקים כי כלם בגוף אחד ע"ש וכמו שרז"ל בהא
דאר"ל בהיות יומא כו' כרובדא דכוסילתא אבל בעון ס"ח הס
גופים נפרדים ומה יועיל מיתת נדיקים לגופים נפרדים ממנו
עכ"ד הרב מ"ו ז"ל ו"כ הכ' מלך במשפט הקב"ה ע"י משפט
שעושה בנדיק ע' עי"ז יעמיד ארץ כל העולם ובחבורתו נרפא
להם אבל זה בזמן שיש שלום בעולם אבל בזמן תרומות שבר
בין בחיים יפריח ואיש מעל בחיו יפרדו והיו לגופים נפרדים
ונחלקים מזי יהרסנה וזה כ' הכ' היו כו' וע"ד אמרם בזמן
שיש נדיקים כו' תשב"ר נתפסים ע"ש הלי בשעין נדיקים בדור
תשב"ר נתפסים וה"ה בתקוסס"ח שלא תועיל מיתת נדיקים מזי
תשב"ר נתפסין וזה היו בני שוממין תשב"ר והטעם שלא תועיל
מיתת נדיקים כי גבר לוייב שנתגבר בהם מדת לוייב
שיש לרעהו אר ולוייב ואין לך מכני אדרבה לתפוסי נדיקי והבן
היטיב. וזה יפורש מקרא שלפנינו וסובב על אמרינו בכתוב
הרשעון שבכינו בזכרינו את ציון ומי יתן והיתה שלוה של עכשיו
בהיותינו בציון שנשתרגו על תלמידינו ות"ת מה לך כי תבכה
על ס"ח הלא גם שאר עונות היו גורמים חורבן ביהמ"ק ע"ז
יקיה כמשיב על ערבים בתוכה ר"ל הנדיקים שהם ערבים
בעד הדור נתפסים עבורם על זה היא עיקר בכיותינו ובעבור
זה מלסנו בשיר עגבים ותלינו כנרותינו ווה העיקר ע"י ס"ח
שבל בשאר עבירות נרפא לנו ה' ירחם עלינו להשיב תורתנו
ברחמים. א"י על נהרות בבל ע"ד מ"ש המפרשים בכ'
זכור הזכור כו' ואת תשיב כו' ר"ל כי דבר הזה גופא מה שאנו
זוכרין חורבן הבית זה זמן ארוך מזה אנו מתנחמין כי נרפא זה
שלא תבדה תקוותינו מ"ו ע"ד אין מקבלין תנחומין על החי וזה
ואת תשיב ל לבי הזכירה שאנו זוכרין בעבור זה תוחיל לו וז"ש הכ'
על נהרות בבל שם ישבנו מלשון משיב נפש וגם כאן תמר ישבנו
שהי' לנו למשיב נפש גם בכינו גם שבכינו החורבן על ארי' החורבן
עכ"ז ישבנו ותנוח דעתינו בבכיה זו גופא ותהי זאת תנחומתינו
בזכרינו את ציון הזכירה שאנו זוכרין את ציון היש לנו למשיב

לנפש כי עוד יש לנו תקוה והבן היטיב :

ו **אם** לא כו׳. יתכן ע״ד מ״ש רז״ל מי דכוי קדים טובא תמר תפילין קמ״ל הרי שהיו שם זמן ושעת שחיטה לחים ועכ״ז גם מי שזכור נפשינו את ירושלים וזה שם לא תעלה כו׳ גם על ראש שחיטתי דהיינו התפילין או שהתפילין נקראים ראש שחיטתי שפתר התפילין הם נוקבין שחטה לחיים כנ״ל או בעת שעל הראש בעבור הראש התפילין היא שחיטתי עכ״ז ירושלים מזכור :

א׳׳י ע״פ תמרינו בפ׳ על נהרות בבל שמה שהיו מזכרין חבילות ירושלים היה לנו שמחה כי בזה יודע חיפוץ שים תקוה לשחרותינו הרי שלא זו שהיו מתבלין על ירושלים שלא שמחים שלי גיל על שהיו זוכרים להתחבל ולא כן דרכם של ב״ה כו׳ שם שכוח יבכח את התבילות שלו תהיו לו לשמחה וזה יאמר הכ׳ לא זו שאמר שם לא מזכרני כי אף זו שעשה את ירושלים מה שהיו מזכרין להתחבל עליה על ראש שחיטתי · ׳י שם תמרינו בכ׳ שיהו לחה משום כו׳ וע״פ דרך הנ״ל נמי יפורש על נכון כי זה היה גיפה משום לבנו התבל עליה שמראה מזה שים תקוה לנו ועוד נאמר כי העניין הוא דכתיב שהרז״ל אין מערבין שמחה בשמועה שיהי׳ לך שמח בשמחת המועד כמו כן נהפך לתבל הנכון להסיר מחשבו כל הוגה רק לבנו על חללי ירושלים ועל חורבנה לבד וזה לתה משום כו׳ שלא יהיה בלבם לשנה לחורבן והבן וזה כ׳ הכ׳ שם לא תעלה כו׳ על ראש שחיטתי בעת שתהי לך שמח ולבבי יגל בהיותי מסיר מעלי כל הוגה למען התבל על ירושלים לבד

בלי הערובות שבל לחר והבן היטיב :

ז **זכור** ה׳ כו׳ התומרים ערו ערו כו׳ הנה מרז״ל שראה בדוה״ק חורבן בית רשעון ושבי והנה הקדים את השבי לרשעון דלדידן השבי חמור מן הרשעון ולפ״ז גם זאת י״ל דחורבן שבי ידים ידעו הי׳ ע״ד שאמרו חין לך תלחמה שכוללת בו׳ חומם בשום לב על תומרו התומרים לשון הוה ולא שאמרו ביום ירושלים להא מלי דהוה הוה וגם תומרו ערו ערו כפל ויתכן עם תמרינו בכ׳ עליהו במחיר כו׳ לפ שבחרב הבית עכ״ז תחת המלך שבבה ולחורבן בית״ק ע״ד שבב׳ על שבי מקדש׳ ועכ״ז עליהו ר״ל הקדיקים ע״ד היום בה עץ במחיר יבואו ע״ד בחבורתו גיפה לנו וזה במחיר כי הוא חליפתינו ותמורתינו והבן · והנה תמרו רז״ל כי השתות כו׳ היינו קדיקים ויסת עליהם הבל ותמרו קשה מיתתן של קדיקים כפלים כחורבן בית״ק וזה כ׳ הכ׳ וזכור כו׳ לתיום כו׳ ר״ל עם יום ירושלים תזכור עוד התומרים בלשון הוה כי בכל דור כו׳ וזה ערו ערו כי זה ערו כפל כפלים יום ירושלים דהיינו חורבן בית״ק ותמר מה היא זה עד כו׳ מלשון עד דיבון שמסירין היסוד בה דהיינו השתות יהרסון והבן היטיב ה׳ ירפא שבריכו · וזהו פי׳ שוב כו׳ ר״ל שוב ורחם עליהו כי הוא למען עבדיך כי שבטי העובדים מלשון שניה לפי נחלתיך״ל חורבן בית א׳׳י עד היסוד בהכי בעוה״ר בהיותינו בגלות חזי לנו כבשים שגלו מעל שלחן חביהם וכל

שפע המשפעת ממדת היסוד חזי הולכת להם ומנו לישוים מהם וזה ערו ערו עד שיפיע היסוד בהם והבן · א׳׳י ע״ד מ״ש התלמי״ך מלא גויות שבדיק שבחרב ב״פ בגלגול ידעו לפי הנוף ע״ש וזה ויאמר מהם שיבין לך פרי לצדיק ר״ל להפרי דהיינו הנשמה ולא לפי הקליפה והסומר דהיינו הגוף לך יש שופטים בארץ דהיינו הגוף ע״ד ואל החרץ לדין עינו והבן · וזה ערו ערו כפול שבחרב ב״פ וידעו ע״פ הנוף וזה עד היסוד היינו העיקר הרשום בה מלמעלה והבן היטיב וזה היו בני שומעים כו׳ כי כשהצדיקים נתפסים ח״ו חזי תינוקות של בית רבן קיימים למטה ב״ח היא שגרמה שלא תועיל מיתת צדיקים כמ״ש מורי ז״ל וכמ״ש בפ׳ מלך במשפט כו׳ וזה היו בני שומעים כי גבר חויב כשהם״ח מתגברת ולא תועיל מיתת צדיקים חזי בני התשב״ר שומעים נתפסים בעון הדור ח״ו והבן :

קלח א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד אֽוֹדְךָ בְכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ׃
ב אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ וְאוֹדֶה
אֶת שִׁמְךָ עַל חַסְדְּךָ וְעַל אֲמִתֶּךָ כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל
שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ׃ ג בְּיוֹם קָרָאתִי וַתַּעֲנֵנִי תַּרְהִבֵנִי
בְנַפְשִׁי עֹז׃ ד יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל מַלְכֵי אֶרֶץ כִּי שָׁמְעוּ
אִמְרֵי פִיךָ׃ ה וְיָשִׁירוּ בִּדְרָכֵי יְהוָה כִּי גְדוֹל כְּבוֹד
יְהוָה׃ ו כִּי רָם יְהוָה וְשָׁפָל יִרְאֶה וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק
יְיָדָע׃ ז אִם אֵלֵךְ בְּקֶרֶב צָרָה תְחַיֵּנִי עַל אַף אֹיְבַי
תִּשְׁלַח יָדֶךָ וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינֶךָ׃ ח יְהוָה יִגְמֹר בַּעֲדִי
יְהוָה חַסְדְּךָ לְעוֹלָם מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל תֶּרֶף׃

ו **אם** אלך בקרב צרה כו׳ · יתכן עם תמרינו בכתוב כי לא שלוט ידברו כו׳ דהנה תמרנו לפרש הכ׳ כי הנה תויבך כו׳ יתפרדו כל פועלי און בהקדם מ״ש מ״ו ר״ל דבהית״ק נחרב בעון שתי פתילות בגר אחד וגם תמרו בעניו ס״ת דדלת ודלת אחת היא כי על עון ג״ע תרופה לכפר על הדור במיתת הצדיקים תמנם טעם כפרת פעירת הצדיק הוא משום דכל ישראל כגוף אחד יחשבו וכעין הקוץ דם בחבר מחיברי תדם המועלת בדפותת הגיף לכל המיברים בת״ש בזוהר ובמפרשים שזהו תמרם ז״ל בריבדא דכוסילתא תמנם בעון ח״ת שבידם דבעשו גופים מחולקים לזה לא שב אפי בויתת הצדיקים ע״כ דפח״ח וזהו כוונת הכתוב כי הנה תויבך ר״ל בעבירות שעשו נגד הקב״ה ג״ע וכדומה ואמר כי הנה תויבך יתפרדו שלא תמית הצדיקי׳ ולא יבוא שבט הרשע על גורל הצדיקים רק הם בעצמם יתפרדו ובשם הדבר כי לא תועיל להם מיתת הצדיקים כי הלא יתפרדו כל פועלי און דכוסף ע״ז שהם פועלי און גם זאת שיתפרדו היש מעל פני הא״ח וגופים מחולקים והבן היטיב · וזהו כ׳ הכ׳ דהנה דור הרשע וש״ח ג״כ בידם ברשותם מיתת הצדיק לא הועילה להם חזי יחשבו דבר רע על הצדיק וכפיהם ידברו בלועל

יצוק בו ואל למרחה עיני׳ היו נדקתו ותימתו ולא יקנו לב לתמו׳
שתיזה כ״ת רוע לב וט״ת כי לא שלוט ידברו ובעבו׳ זה לא תהכי
להו פטיר׳ הנדיק והם תומרי׳ שע״כ לא היה נדיק וזהו ועל רגעי
תרך תותם הנוחי נפש יקשבו עליהם דברי מרמות ועיין בתלמיך
שכ׳ לפרש תיבת רגעי תרך ג״כ כמ״ש לפי דרכו ולו דברי
מרמות קחי על הרשעים כי ידברו מרמה ושקר כי התמת נדיק
גמור הוא . וזהו כוונת הכתוב שם תלך בקרב נרה לא תמסף
בעונם ותחייני והטעם על תף כו׳ ר״ל כי מלבד שהם רשעים
תף גם זאת שהם תומכי וט״ת בידם לזה השלח ידך שהוא
שתחל בכ״מ שם תי׳ ימיך שמיך לייה ותשלח ידך שתחל
להענישם כי ע״י עונם ליסרחל בא משתחל והושיעני ימיך
כי הטובה בימין לנדיקי יסרחל כנ״ל . וזהו נלעג״ד לפרש הכ׳
וירפתו את שבר בת עמי כו׳ ר״ל וירפתו שהיו יכולין בתחת
לרפאות שבר בת עמי בתופן זה לתמור שלוט שלוט ותועיל תיתת
הנדיק תחנם תין שלוט גם בזה לא התזיקו והבן היטב .

א״י תם תלך בקרב נרה כו׳ ע״ד תמרינו בכ׳ והיה טרם יקראו
ואני תענה תל׳ תם ענה תעניה תותם ר״ל שתקדם הנרה
לתפלה טרם יקראו ואני תענה תותם ביסורים עכ״ז אני
תבטיח להם עוד הם תדברים ר״ל גם בעת נרה עדיין עוד ים
להם זמן ותם עוד הם תדברים שכבר נהויים בנרה ואני תשמע
תף שתרחוי הי׳ שתוקדם הפלתם וזהו כוונת הכתוב תם תלך
בקרב נרה כבר עכ״ז תחייני והבן היטב . א״י תם תלך בקרב
נרה כו׳ עם תמרינו בכתוב ע״א למה עזבתני כו׳ והתלמיך ז״ל
כתב לפרש ותתמר ציון עזבני ה׳ כו׳ כי היסורין המושלחים
תתנו יש״ת הם הממרקין עוונותיו של תדם ומביתין נותו לחיי
עה״ב תבל כל שהוא בהסתר פנים הינו תהם שחר שתין העונש
בא תהקב״ה הינו תכפר וזהו שציון ע תר׳ עזבני ה׳ ושכחני ת״ע
ודים רין בדרך זה הינו סוף הועלת כלל ע״ש בתורך . ועל״ז
יפורש הכ׳ תודך כי עניתני בעצמך ולא עזבתני ותהי לי ליסועה
למחילת חטא . וזהו הכוונה ע״ת למה עזבתני ותינני נועק על
היסורין הבתין תסיבת העזיבה רק רחוק תיסועתי דברי שגיתי
תבל יסורין תתלך שהם ליסועה לא תנעק בהם בלל וזהו הכוונה
תם תלך בקרב נרה יהיה בתופן זה התייני לעה״ב ע״י היסורין
והנרה . על תף תויבי העונש הבא ע״י תויבי יהיה בתופן זה
השלח ידך ולא שתעלים עיניך והוא יבא תמילת רק תשלח ידך
ולזה תושיעני ימיך ה׳ יגמור בעדי ביסורין ה׳ חסדך לעולם
היסורין הם לחסד ותמר כי נגמר עונותי עכ״ז ה׳ חסדך לעה״ב
דהיינו של תהבה תך בקשתי הוא תעשה ידיך תל תרף ר״ל
עזיבה רק שתה תשלח ותושיעני ולה׳ היסועה . א״י על תף
תויבי דהנה לא ביקש רק תחייני ולא נקמת תויבי ותתר הטעם
כי תין הקב״ה נפרע תתומה תרשע עד תלמת שפקו לתרך תפי׳
כתיב תרתי לרשעי ולנדיקי׳ וכתתריכו טוב עשית עם עבדיך
דעבדים היינו בזמן שתין תוסין רש״ת ותתר ה׳ כדבריך ולא כתו
שתחל תרש״ה בתחלה רשעים יתבדו וכתשתרז״ל על כתשר
דברה לתמור . וזהו כ׳ הכ׳ על תף תויבי בעבור שתדת תריבות

תף הוא גם לתויבי לזה בקשתי רק על תשועתך ותשלח ידך
ותושיעני ימיך כנ״ל . א״י עם תשתרז״ל כל תעניות שתין בו
תפושעי יסרחל תינו תעניות והטעם כי ע״י תתקבל נלותהן
ובעותהן דיסרחל תף שתיום רתויס תנד עתתן עכ״ז בערך
הרשעים הם נדיקים וכמ״ש להיפך בתת תלי להזכיר כו׳ כ״כ
תתפרשים והנה ידוע כי הרשעים תויבי נדיק הם גם תת זה
לעומת זה וכתשתרז״ל כמי התי׳ לורבת תרבנן דרחמי לי׳ כו׳
כי תסתם הנדיק תוכיח לרשע וכמ״ש בשם קדוש תחד תדבר
בפסוק עוד תעט וסקלוני כי בתשרע״ה כתיב והתסריהו תעט
תלהים וע״ז תמר תם היה עוד זה התעט היה השגחה שלהם
קשה ביותר וסקלוני ותקרוא תלת דיבר הכתוב תכלית שגחה
שגחתים לתויבים היו לי וזהו כוונת הכתוב ועתה ירוס רחצי
על תויבי סביבותי . וידבר על דברת צירוף הרשעים לעניותינו
ותמר כי תף שתנד עצמו תינו רחוי לקבל תפלתו עכ״ז ועתה
ירוס רחצי על סיבת תויבי סביבותי ר״ל הרשעים תשר הם
גרועים תתוד וזהו כ׳ הכ׳ תם תלך בקרב נרה ס״ה ר״ל על
הניבור תחייני והוא בדרך הזה על תף תויבי ר״ל תף הוא לשון
גם תויבי תנרף והתה פושעי יסרחל עי״ז תשלח ידך כו׳ .

א״י על תף דהנה ידו׳ תתרי קדושים ז״ל כי עיקר בקשת התפלה
צריך שתהיה על גלות השכינה ותנחנו בנרכינו כפליס
ועי״ז תנו נשמעים ע״ד התבקש רחמים על חביריו כמ״ש
הר״ם תלנזי ז״ל בכ׳ תשרי כל תוכי לו וזהו כ׳ הכ׳ על תף תויבי
שתני עושה תתויבים התניריס לי תף וטפל ועיקר כוונתי על
גלות השכינה עי״ז תשלח ידך והושיעני ימיך :

ח״ה׳ יגמור בעדי כו׳ . תרז״ל כל העוסק בתורה לשמה זוכה
לדברים הרבה ולא עוד כו׳ ופתבו התפרשים ז״ל דהענין זוכה
לדברים הרבה והוא דהנה כל תדם תיסרחל תינו נשלם לתור
בתור פני תמלך עד תשר יקיים תת כל דברי התורה רת״ת ת״ע
ושם״ה ל״ת ולכתורה זה בלתי תפשרי כי יש תנות שנוהגות
דוקא בכהנים שריבה בהן תנות יתירות ויש שדוקא ביסרחל
ולא יתכנו כלם בתים תחד וגם בלא״ה רחוקה היא תתנו גם
בתיפשריות שיקיים כלם תך הענין כל העוסק בתורה לשמה
דהיינו ע״ת לעשות ה״ז כתשב לעשות תנוה ונתנם ולא עשתה
דהרי תפצו ורצונו לקיימם שכל לימודו הוא בעבור זה והעד
הוא ע״ז שכל תה שים בכתו לעשות עושה לזה הוי כתילו קיים
כל התורה תשת״כ בעוסק ג״כ דהוא תורה שתין עתה תלתכה
תלתכת שמים ולשמה תין זה כלל תיבד לעשות תנוה דהא תינו
לומד ע״ת לעשות כלל וגם תתי שתבת לידו לא יקיימנה לזה
לא הוי כלל לימוד כיעשה וזהו כוונת תמרס זוכה לדברים
הרבה לתנות הרבה שלא עשתן זוכה להן ותעלה עליו כתילו
עשתן תחר שעיסק לשמה עכ״ד תכמים ז״ל וזהו כוונת הכתוב
ה׳ יגמור בעדי ר״ל כי תני בחמת תין ביכלתי לגמור כל התנות
ולקיימם תך ע״י תחבתיך הטובה בעסקי לשמה תעלה עלי
הקב״ה כתילו עשתן הרי שהוא גומר בעדי כתילו קיימתי כולם
ותמר כי זהו תנד ה׳ תסדך לעולם תשרז״ל על הכתוב

ולך ה' החסד כו' שהחסד הוא שמשלם על המחשבה טובה כמעשה וזהו כמעשהו על המחשבה כמעשה וזהו לומרו שמה שה' יגמור בעדי שהוא גומר מאר המצות שלא קיימתי ע"י מחשבה טובה זהו מחמת ה' חסדך לעולם. ואמר מעשי ידיך כו' כמיסב פניו של החלם ואמר שכ"ז הוא בחופן שחתה בן חלם מעשה ידיך אל הרף מללמוד עבור מעשה ידיך דהייגו לעשות וזו כידון על הספר שלא קיים כנחמם ולא עשתה כנ"ל:

קלט א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר יהוה חָקַרְתַּנִי וַתֵּדָע:
ב אַתָּה יָדַעְתָּ שִׁבְתִּי וְקוּמִי בַּנְתָּה
לְרֵעִי מֵרָחוֹק: ג אָרְחִי וְרִבְעִי זֵרִיתָ וְכָל דְּרָכַי
הסכנתה: ד כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי הֵן יהוה יָדַעְתָּ
כֻלָּהּ: ה אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה:
ו פְּלִיאָה דַעַת מִמֶּנִּי נִשְׂגְּבָה לֹא אוּכַל לָהּ: ז אָנָה
אֵלֵךְ מֵרוּחֶךָ וְאָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָח: ח אִם אֶסַּק שָׁמַיִם
שָׁם אָתָּה וַאֲצִיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ: ט אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר
אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם: י גַּם שָׁם יָדְךָ תַּנְחֵנִי וְתאחֲזֵנִי
יְמִינֶךָ: יא וָאֹמַר אַךְ חֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדֵנִי:
יב גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר
כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָהּ: יג כִּי אַתָּה קָנִיתָ כִלְיֹתָי תְּסַכֵּנִי
בְּבֶטֶן אִמִּי: יד אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים
מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד: טו לֹא נִכְחַד עָצְמִי מִמֶּךָּ
אֲשֶׁר עֻשֵּׂיתִי בַסֵּתֶר רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ: טז גָּלְמִי
רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ וְלוֹ
אֶחָד בָּהֶם: יז וְלִי מַה יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל מַה עָצְמוּ
רָאשֵׁיהֶם: יח אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן הֱקִיצוֹתִי וְעוֹדִי
עִמָּךְ: יט אִם תִּקְטֹל אֱלוֹהַּ רָשָׁע וַאֲנְשֵׁי דָמִים
כוּרוּ מֶנִּי: כ אֲשֶׁר יֹמְרוּךָ לְמִזְמָה נָשׂוּא לַשָּׁוְא
עָרֶיךָ: כא הֲלֹא מְשַׂנְאֶיךָ יהוה אֶשְׂנָא וּבְתַקּוֹמְמֶיךָ
אֶתְקוֹטָט: כב תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים לְאוֹיְבִים הָיוּ
לִי: כג חָקְרֵנִי אֵל וְדַע לְבָבִי בְּחָנֵנִי וְדַע שַׂרְעַפָּי:
כד וּרְאֵה אִם דֶּרֶךְ עֹצֶב בִּי וְנַחֵנִי בְּדֶרֶךְ עוֹלָם:

א יי חקרתני והדע. ידוע כי בהיות החלם שקט ושליו בהיכלו ולא תגיע בו יד ה' ביסורין חזי בל יתן לב לחקור דרכיו ולפשפש במעשיו ואולי חס יסורין בחי' חזי יפשפש במעשיו ויסיר כל סיגיו ובדיליו כמשחז"ל חס רוחה חלם סיסורין בחין עליו יפשפש כו' וזהו כ' המקרא ה' חקרתני ר"ל הבחתני בידי חלה זו שתחקור במעשי ותפשפש. וזה לומרו ותדע ר"ל ע"י שתדע חותי יולטון ויודע בהם חנשי סכות עי"ז הבחתני לידי חקירה ופשפוש ונסובה חל ה' ע"י הידיעה הס היסורין:

ב אתה ידעתי שבתי וקומי וגו'. ידוע חמרס ז"ל רחשונים שנתגלו עונש נתגלה קיצס חחרונים כו' וכתב מוהרש"ח ז"ל דהבית נחרב ע"י ג' עונות שהיו בידם ע"ז וג"ע וס"ד ע"ם וזהו רחשונים שנתגלה עונש דע"ז נתגלה קיצס חבל בבית שני היה עון ס"ם חשר בפיו שלוס חת רעהו ידבר ובקרבו ישים חרבו כחמרס חוכלים וע"ז ודוקריס כו' זהו לח נתגלה עונש לזה לח נתגלה קצס וכמ"ש יוס נקס בלבי ואין לתגו יודע עד מתי קץ הפלחות בלתי לה' לבדו הכל נפוי וגלוי לפניו וזה נפרס הכ' ואמר חתה ידעת שבתי כו' מלשון חמרינו רב לך שבת בעמק הבכח וזהו שבתי עד חנה חגו נשב בעמק הבכח גלות המר הזה וקומי מתי סיהיה הקומה לנו להתנשר מעפר קומי שבי ירושלים ורק חתה ידעת הדבר ולח נתגלה קציגו וטעם הדבר בחת לרעי הבחת העון שלנו שהיה בחופן זה שלח נתגלה רק לרע לחיס חשר כחת כרע חשבתיו בגלוי ואני שליס חתו חלבר ועכ"ז לבי היה רחוק ממנו וזהו לרעי מרחוק וה"ז כחמרס ז"ל לח נתגלה עונש לכך רק חתה ידעת ואין חתנו יודע מתי נגיע משבי הגלות ה' יקבץ נדחינו במהרה ב"ס. א"י חתה ידעת כו' עם מ"ש המפרשים ז"ל לפרש חמרס דהתי גיורת חמר ע"מ שתלמדני כל התורה על רגל חחד ג"ל ותהבת לרעך כמוך. דשחלתו היה סיוכל לתקן ולהשלים נפשו על רגל חחד הייגו בפעם חחת ולח יסוב שנית לזה העולם הגלגול וסשוב לו ותהבת לרעך כמוך כי מן הסמנע הוח שחלס חחד יקיים חת כל ד"ת בגלגול חחד וכמ"ש לעיל בפרשה הקודמת בפסוק ה' יגמור בעדי לך חס ישרחל הס בחבור חחד ותגודה חחת לחחד יחסבו כלס כגוף חחד ותס בין כולס נתקייס התורה חזי מה שחיסר זה קייס זה ויוחסב לכל חחד כחלו קייס כל התרי"ג מנות וזהו מה דת"ל ותהבת לרעך כמוך חז תלך לבטח דרכך ולח הצטרך לגלגול עכ"ל מפרשים ז"ל. ומנס חס יפרדו חיס מעל מחיו חזי יפעל חל פעמיים ושלח עס גבר ויצטרך לבח בגלגול לסוב לשבת בחרץ עד חשר יקייס כל התורה כלה כחמור וזה המשך הכתוב חתה ידעת שבתי מלשון ושבת עד כו' וקומי להקיס חותי שנית לעה"ב. חו שבתי מלשון שבתי יען דהייגו עכוב בעה"ז ע"י גלגול ולפעמים וקומי לשוב ולקוס שנית מן החרץ. והטעם משוס בנת לרעי הויתי מרחיק ולח קיימתי מ"ע ותהבת לרעך כמוך בעבור זה הוצרך לגלגול חבל המקיים ותהבת לרעך כמוך כחילו קייס בעצמו כל התורה כנ"ל:

ג ארחי ורבעי זריתי. כי בימה ליקרי דרך ורבעי נמי בימה ליקרי זריה מלשון רפוחה לח זורו וכ"ז היה בעבור וכל דרכי הסכנת להורות תסובה: ד כי חין מלה בלשוני הן ה' כו' ע"ד חמרינו ודובר חמת כו' ר"ל בחמת שהיה מדבר דברי חמת התורה והתפלה היה גס בלבבי יבין ופיו ולשונו סיין לח רגל על לשונו כחותם שיהגיס ומפפיפים ולבס בל יעיס רק בהרגל

בהרגל הפה לדבר ומדבר מעצמו כהאי דאמרו בחזק טיבותא לריפתא וכמ"ש בדרך הלבב כי כל פה לך יודה שהפה מעצמו הוא מודה גם אם לב המדם מוסב מחשבות זרות מ"מ אם לא כן עם המים הנדיק שתין דבורו מחמת הרגל בלב ולב ידברו וזה בלבבו לא מצד רגל התפלה על לשונו כי הקב"ה בוחן לבות וירואה ללבב וזהו שאומרו כי אין מלה שתין דבורי בתלת התפלה בלשוני משבת לשוני לחוד שרגיל על לשוני ומעצמו ידבר אין הדבר כן הן ה' ידעת כלה מהשבה שבלב :

ח אחור וקדם כו'. ידוע אמרם ז"ל דאמר האי מיגא עתא דתדריגהו מרא לתפיה מיגייהו כו' ידו נטויה עליהן ורחיתי פי' אחד נאחד בם' אחד ע"ז המאמר דהנה ידוע בעת יסראל במעמדם בהר הקדושה היה ניזונין מאור פני מלך חכל מחמים שנאמרו עתה בגלותינו אנו ניזונין מאחוריים וזה אומר ימין על שפלתינו כעת עתה דתדריגהו מרא לתפיה מיגיה ואנו ניזונין מאחוריים נזונו מאחור והסיב התנת כי זה לטובתינו ידו נטויה עלינו ע"ז הסיב מאחור ימינו עד קץ הימין הרי שע"י שאנו ניזונין מאחור ימינו מתעדנו שהסיבה מאחור והבן · וזהו מאמר הכתוב מאחור וקדם צרתני כי אנו נוצרתי ליזון מהמלך לפעמים מקדם בהאור פני המלך בהיותינו על מרגינו הקדושה ולפעמים מאחור מאחוריים בגלות החל הזה ואמר ותשת עלי כפכה ר"ל כדבר האמור לעיל כי מביבותיה היא לגבן ליזון מאחוריים למען ישית יד ימינו עליהן וזה ותשת עלי כפכה היינו ידו הימנית נטויה עליהן : **א"י** אחור וקדם צרתני כו' דהעניז הוא ידוע אמרם ז"ל הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת כו' ולפני מי כו' ועל שלשה דברים העולם עומד וכל יסודו אחד נצרף הוא על יסוד שלשה דברים הללו כי המה לו למחשבה ולמסחור מיגא"ר כדבר האמור ובזולתו היתה היצירה לבטלה כי במה יגלל חיפוי מעבירה וזהו כ' אחור וקדם צרתני שכל עיקר יצירתו הי' בעבור שים לי תבלין התורה להנגל מיגא"ר ע"י אחור וקדם דהיינו לקדמותו מאין בא וזהו קדם ואחן אתה הולך הוא אחור דהיינו אחריתו ובזולת זה מה תגוע כי תזכרנו כנ' ואמר עוד ותשת עלי כפכה דהיינו ועוד זה שלישית והוא לזכור לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון · **א"י** אחור וקדם צרתני כו' ויפורש גם בזה פסוק שלאחריו פליאה כו' בהקדם מ"ש רבינו הגדול רמב"ם ז"ל בחי התעודה בהלכות תשובה פ"ה הל"ה ו"ל הט ו' שמא תאמר הלא הקב"ה יודע כל מה שעתיד להיות ואם זה יהיה צדיק או רשע ואם יודע שיהיה צדיק אי אפשר שלא יהי' צדיק ובטלה הבחירה מן האדם וממילא בטל שכר ועונש הרי שידע שיהי' צדיק ואיפשר שיהי' רשע או להיפך הרי לא ידע הדבר על בוריו תשובת שאלה זו תרוצה מארז מדה כו' וסוף דבר כשם שאין בנו כח לידע להשיג אמיתת הבורא ית' שכן כתוב כי לא ירחני האדם וחי כך אין כח בהאדם להשיג ולחשוג דעת הבורא ב"ה הוא שהביא לחומר כי לא מחשבותיכם כו' אבל נדע בלי ספק שיעשה האדם בידי האדם ואין הקב"ה מושכו

ולא יגזור עליו שיעשה כך וכך כו' ומפני זה נאמר בגבוהה שדנין את האדם כפי מעשיו אם טוב ואם רע וזה עיקר שכל דברי הנביאים תולין בו ע"כ דברי פה קדוש ובזה מצאתי תני בעניני לפרש מאמר הכתוב בפי' שופטים וזה תזכרו לא תעשה משפט ולא תכיר פנים כי היות מה שאנו מתחייבים במשפטי ה' אמת לפי רוב מעשה האדם אם טוב ואם רע כאשר דבר ה' ביד עבדיו הנביאים ומצות אתן לנו השגה לעמוד על ידיעתו כמו שמ"ש לעמוד על אמיתתו כדבר האמור כי לא ירחני האדם וחי וכ"מ דברי הרמב"ם סומי לנו גדול ממשה אשר תמול ה' יביט כתיב כאן ורחית את אחורי ופני לא יראו לזה ידיעתו ובחירת האדם ומשפטי ה' נדקו יחדיו וזהו כ' הכ' לא תעשה משפט שתרצ' להטות משפט גבר נגד פני עליון כי לא נכון המשפט מצית הידיעה ואמר שז"א שת"ל לעמוד על ידיעתו כמו על אמיתתו וזהו אומרו לא תכיר פנים אפילו לי להוי כמ"ש הרי לא תכיר פנים ופניו לא יראו וחי האדם וזה מופת גם על הידיעה ובאמת כי לך משפט הבחירה ואתה תבחר ולזה ה' במשפט יבוא וזהו כי פליאה דעת ר"ל באומרו דעת דהיינו ידיעת הבורא פליאה ממני כשגבה ממני לא אוכל לה וכדברי הרמב"ם וכשם שת"ל לעמוד על אמיתתו כך כו' **א"י** אנה אלך מרוחך וכו' ל' מפשר לפ' גם הכ' הזה ויאמר ע"ד דברי הרמב"ם כשם שת"ל להשיג אמיתתו ולא ירחני וכמאמרינו בכ' ולא תכיר פנים ע"ד ופני לא יראו כן היא ידיעתו וזה אומרו אנה אלך מרוחך אם אתבחר לי לומר אנה אלך בכ"מ שאלך הכל הוא מרוחך אם טוב ואם רע הכל הוא מסיבת רוחך דהיינו מחשבתו וידיעתו וכמו עקב היתה רוח אחרת עמו כי אפי עליון ודאי לא הנית הרעות והטוב שיעשה האדם רק בידיעתו ומחשבתו אז אני אומר שבזה אני אלך כאשר הוא ידע כן אני מוכרח ויאמר מרוחך ואנה ר"ל להיכן אשר יהי' הרוח קדמך עלי ללכת כן אלך אך מפניך אברח ר"ל שאברח מדיעה המשובחת הזו מסיבת פניך ר"ל כשם שת"ל להשיג אמיתתו ופניו לא יראו כן היא ידיעתו והבן היטיב כי מתת אלהים היא זה אשר הורוני לי הקטן דרך נפלא ומכוסה גליא לי בהורות בפי' הכתובים הללו אך ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה יורני להבין ולהשכיל בתורתו וירחתו ועבודתו עד עולם · **א"י** אנה אלך מרוחך כי ארז"ל בשמתו של אדם היא מעידה בו שנאמר משוכבת חיקך כו' וגם ארז"ל הוא העד הוא הדיין הרי ע"פ שניים האדם יקום למשפט וזהו אומרו אנה אלך להחבא מרוחך מסיבת רוחך ונשמה שנפחת בחפי המעידה עלי ואנה מפניך אברח שלא תשורני עין רואה ואמר אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך עם מה ששמעתי בשם הגאון ח"ל ז"ל בפסוק הוי אומרים לעז הקיצה ע"ד ארז"ל קורות ביתו מעידין עליו ואם בית חבנים ביתיה זו אבני ביתיה מעידין עליו שכ' כי אבן מקיר תזעק וכפיס כו' וכבר הבאתי דבריו פעמים רבות והדורש ידרש במקומו · **א"י** אנה אלך מפניך כו' כי ארז"ל בשמתו של אדם מעידה בו ואמר הקב"ה הוא העד כו' ו"א שאין לו מקום

מחבות כלל כי תנה לנך מרוחק שהיה הנשמה ותנה מפניך תברח ואמר שם מסק שמים שם כו' ע"ד מה שמעטנו בשם ח"ל על פ' הוי המומרים לעץ כו' דע"י העון מסתלק הנשמה ועניו ותבניו מעידין וזה כ' הכ' גם שם מסק שתעלה שם תתה שתעלה הנשמה ותניעה כו' והוא יעשה עזות עד שתול עכ"ז הנך ותתה העד והבן :

ו אשא כנפי שחר על הניתי ולדעת הפוסקים דבכסות תליה מילתא וכסות יום גם בלילה חייב ולזה קרתם כנפי שחר דהיינו בכסות יום :

ז אורך כו' לא נכחד עלמי כו' בתחתיות ארץ. ידוע ארז"ל על הפ' לעושה נפלאות לבדו שפילו בעל הנס לוינו מכיר בנסו והעניין הדבר הוא מהיות שיין לנו רשות לנס ולא בלבקתינו ויוכר לבבינו עושה לנו הנס לזה יין ארשה לנו הנסי' להרשות חביבתו ואיבה יתירה דשית לן גביה ודיינו בהלה ועשיית הנס גופיה כשאר הדברים מבוארים שלגינו בתריכות בהלל הגדול בפ' לעושה נפלאות גדולות לבדו ע"ם ותמצא נחת וזהו כ' הכ' מודך על כי נורשות נפלאתי ר"ל על נסיך הנורשות והנפלאות שעשית עמדי ואמר נפלאים מעשיך ר"ל כי לפעמים נפלאים ר"ל מכוסים כמו במופלא ממך בל תדרש כן לפעמים מכוסים ונפלאים מעשיך מבני האדם כשאר האמור כי אפילו בעל הנס כו' אבל אני לינני בשאר הזה רק ונפשי יודעת מאוד כמ"ש בפסוק כימי צאתך ממצרים ארשנו נפלאות כי בגלולה העתידה שיהיו כולם צדיקים וכל העדה כלם קדושים אזי הכ' מבשרם ארשנו נפלאות ועין בעין יראה ביטע אלהים בנסים שיעשה להם מהיות כי יהיו רשויים לנס וגם כאן אמר דמע"ה על עלמו שהוא בשאר הזה שנפשו יודעת מאוד מניסים ונפלאות שנעשים לו ואמר לא נכחד עלמי ממך כ"ל כי בזאת גם בשפלותינו עכ"ו לא נכחד עלמי ממך כמאמרינו בנקון לחם על נסיך ועל נפלאותיך כו' הטוב כי לא כלו רחמיך וגם כעת רבו מספר גודל נסים ונפלאות שעמנו בכל עת ועונה אך אשר עושיתי בשתר שמה שעושיתי בנסים ונפלאות שנעשו המה בשתר ממני הוא בעבור שהיום רשויים לרשות ולידע ולהודע ממנו בעבור כי רקמתי בתחתיות הארץ כמ"ש בעניין שם עם הארץ ע"ש שהוא עושה הגוף עיקר שנקרית ארץ ע"ד אמרס ז"ל ואל הארץ לדין עמו על הגוף ועל הנשמה ע"ש וזה אומרו כי רקמתי בתחתיות ארץ ואת פועל ה' לא יביטו רק עושין תשות הארץ עיקר לזה לא זכו לרשות בנסיו. **א"י** עם אשר שמעטנו בפי' הכ' ה' עזי ומעוזי כו' ביום צרה ר"ל ע"י היום צרה והם היסורין בזה הוא ה' עזי לשרק עזותי ולהרבות שכרי בעוה"ב ולהורני לפשפש במעשי למען נתנה רשם ונחקורה ונשובה אל ה' לזה היסורין עזו הם ליסראל והנה ארז"ל בנגעים ובניס היום יסורין של אהבה ופריך עלה מהא דתניא כל מי שיש בו אחד מארבע מרשות בנגעים הללו אינן אלא מזבח כפרה ומשני הא בניעה הא בפרהסיא ואב"א אן לן הא להו ופריך תו הקם ובניס כו' והא תניא כל העוסק כו' וקובר את בניו מוחלין לו כל עוונותיו ואר"י

דין גרמא דעשרשה בין הא דהוי ליה ומתו הא אלא הוי ליה כלל ע"כ וזה כ' הכ' ואמר טו **לא** נכחד עלמי ממך גם היסורין הם עלמו ממך כי עין ותעלומות הם לעם ואשר יאהב ה' יוכיח להרבות שכרן והעד שם הם בתופן זה דהיינו אשר עושתי בשתר דהיינו בניעה בנגעים ובעניין בניס רמז ואמר רקמתי דקתי על יצירת הולד כפי' רש"י והיינו דהוה ליה רק שמתו וקובר את בניו כמו שעמו חכמים בברייתא וזה בתחתיות הארץ ר"ל שקובר כו' אז בזה יודע תיפו כי לא נכחד עלמי כו' והסלחב' ה' את בני ישראל אז ורמז בתחתיות הארץ על התירוץ השני בש"ם הא לן הא להו ורמז בתחתיות ארץ ע"ד ארץ ישראל גבוה מכל הארצות והבן היטיב . **או** יתכן עם אמרס ז"ל מ"ד שלש הנה לא תשבענה שתול ועוצר רחם מה ענין שתול אצל רחם אלא לומר לדמה רחם מכניס ומוניא כו' ומה רחם שמכניסין בו בחשאי כו' שתול שמכניסין בו בקולי קילות כו' מכאן רמז לתח"ה ע"כ . וז"ל לא נכחד עלמי ממך דהיינו שיקיים תמונתו לישיבי עפר ורבה תמונתנו בתח"ה ואמר ממך ע"ד ארז"ל מפתח של תח"ה לא נמסר בלתי לה' לבדו חיים וגם לשון עלמי יתכן שירמוז על הידוע כי התחיה בזה מעשה לוז שבשדרה וע"ד ועמותיך יחליץ כמ"ש בזוהר כידוע ואמר העד על תמונתנו בתח"ה אשר עושיתי בשתר דהיינו ברחם והקב"ה בשתר פני' ישים שמכניסין בו בחשאי זה לות רקמתי שתרקם בתחתיות ארץ דהיינו בקבר וכדברי רז"ל דמילתא דתיתי בק"ו הוא תו יתכן לפרש עם מ"ש ברחם דבריהו בפרשה זו דברת הרב בפ"ד כמארז"ל בשעה שהשליך כ"ג את חמו"ע לכבשן האש ג"ל הקב"ה ליחזקאל לך והמיה את המתים בבקעת דורא כו' שבחר דוקא בשם זה לתח"ה להוציא מלבו של הרשע הזה דבין בשעה דעבד שמכרו רבו כו' על ישראל לכופם לע"ז ועשה הקב"ה עם לתח"ה למען הרשותו את כבוד מלכותו מלכות עולם על ישראל כי בניס הם לזה הוסדה התחיה ע"י וגם עד"ז השיח דניאל עשה לכ"ג על מעשה הצדקה כי גם היא יורה ע"ז כמאמרם שהשיב ר"ע למין ע"ם בחורך הרי כי הצדקה ות"ח עדות הם ליסראל כי לא השליכם ה' מעל פניו ח"ו ושוב ורחמנו כי בניו המה וזה כ' הכ' לא נכחד עלמי ממך גם בעת שגלינו מארצינו עכ"ז בטלה דעת המשובש הכ"ל כי לא יזנח לעולם ה' ח"ו כעבד שמכרו רבו והעד ע"ז אשר עושיתי בשתר כי ידוע כי מלות הצדקה ונתיקתה היא בשתר כמבואר ברמב"ם וש"ע כמה מעלות הם זו למעלה מזו וזהו מאמר הכ' אשר עושיתי שעשיתי היא בפקודתו לזה אמר עשיתי בשתר היא מעשה הצדקה ורוחה יורה כי בניס שנחנו והשניית אשר רקמתי כו' דהיינו אשר נרקמו העלמות וגידין ועור בתחי יחזקאל ואמר בתחתיות ארץ כי הכי והכי הוה מעשה בבקעת דורא וזה אומרו בתחתיות והבן :

ח גלמי רואו עיניך כו' ידוע אמרס ז"ל הם לא עשו אלא לפניס מזורת הדין אלא הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפניס וארז"ל גלימתא ע"ש שנעשה הם כגולם ע"ש ואמר עוד המן מה"ת מנין כו' אסתר כו' מרדכי מה"ת מנין הרי כי נרמז דבר זה

בתורה תמת המציק ותשוע׳ ה׳ ע״י הצדיקים הברוכים הנ״ל וזה כ׳ הכ׳ גלמי כו׳ ר״ל מה שעשיתי בהשתחוה לפניו ולזה נקרא בשם גלמי הלבוש עליון וגם שם עשייתן בעבירה הי׳ בלבוש הגוף ולבו לד׳ רצו עיניך ובעבור זה תירע להם וכגזר עליהם הגזירה בימי מחשורוש ואמר ועל ספרך כו׳ כיבר האמור דרמיזי כולהו בתורייתא וכדברי חז״ל . א״י ועל ספרך כו׳ בתכפה מחריגא קלא ויודרם זוזא גם מקרא שלאחריו והוא עם מצרי״ם והתמכרתם שם לאויביכם לעבדים כו׳ שזה נתקיים בימי מחשורוש ואמן ושמעתי ורחיתי בשם הגאון אב״ד מצעלזא ז״ל שמה שמסיים ואין קונה והלא כך היה דרכו של תורה לסיים בטוב רק שירמז על האמן שאמר ועשרת מלפים ככר כסף לקנות בדמים כל ישראל ולבסוף אבד זכרו וזה ואין קונה ר״ל שלא יהי׳ הקונה בעולם ע״כ וס״ו.וזה נכון הדבר שאמר קונה בלשון יחיד ולא קונים בלשון רבים דהא פתח ברבים תויביכם רק דנקט את הכלר העורר העיקרי שנכנס בעובי הכורה גומץ בו בפל וזה כ׳ הכ׳ ימים יוצרו הימים שייצר בהם לישראל והגאולה כולם על ספרך יכתבו כולם נרמז בתורה בפ׳ והתמכרתם ולא אחד בהם ע״כ כמעט שכב אחד העם ר״ל שלא יהיה בעולם האחד מהם הכלר העורר העיקרי ע״ד שכתבו על ואין קונה.או יתכן לפרש הכתובים הללו עם מ״ם לפרש הכ׳ ישמח צדיק כי הזה נקם כו׳ ויאמר אדם אך כו׳ והוא עם מ״ם הרב אלשי״ך ז״ל בפסוק ידין בגויים מלא גויות כו׳ כי לפעמי׳ נשמה אחת אשר הוצרכה להתגלגל פעם אחת או שתים ובכל פעם נהרג על ק״ה וזה לע״ל כשינקום הקב״ה נקמת דם עבדיו השפוך לא ידין אותם כפי הנשמה דאחת היא רק לפי הגופים שם מעט ושם רב על פיהם ינקום נקם כי מכל צדיק הדם וכל הריגה נרשם בפורפירא דיליה ע״ש וזה כ׳ הכ׳ ידין בגויים מלא גויות לפי הגויות דהיינו הגופים ע״ש בתורך . והנה ידוע כי הגוף הוא הטומר וקליפה לפרי שהיא הנשמה וזה כ׳ הכ׳ ויאמר אדם ר״ל שהאדם ירצה לחשוב בלבו שהנקם לא יהיה רק כפי הנשמה וזה אך פרי לצדיק ע״ז יבוא במשפט ולא על הגוף הטומר פרי אך ישמח לצדיק כי חזה נקם כי עין בעין יראה נקמתו בהויבו שפפך דמו אך ים שלהים שופטים בארץ ר״ל שאלהים יפטוט לפי הגופים וע״ד שדרשו רז״ל ואל הארץ לדין עמו על הרכבת גוף ונפש וכיון הגוף בשם הארץ וזהו אומרו שם שופטים בארץ ר״ל בעבור הגופים יפטוט אותם ואז כבד משפטם כמובאר וזהו כ׳ הכ׳ ויאמר גלמי ראו עיניך ר״ל גופי שהוא גלמי בעלמא ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו כל הגופים אשר הערו נפשם למות על קדושת השם ואמר ימים יוצרו ר״ל שבעת שיבואו לנקום נקם ויי לער לעכומ״ז הטופכים דם צדיקים או יוצרו לשון בריאה כדאיתא בשלשי״ך וכמדרשים שיברא כל רשע הטופך דם צדיקים להעלות חימה ולנקום נקם ואמר אז ולא אחד בהם ר״ל שלא יתווך את כל הנהרגים כלם בגוף אחד רק כפי הגופים ככה ידונו . ועוד נראה עם אמרינו בכתובים הקודמים על ענין התחייבות ישראל שבחותו

הדור כלי׳ ואחר שסיפר מה שעלת׳ בהם ספר בשבחשל חמו״ע את אשר הקדישו את קדוש שלהי יעקב ואת קדוש ישראל יעריצו וזה לשונו . יי ולי מה יקרו רעיך הם חמו״ע וט״ד שדרשו ז״ל על ר״ע ואבירין לפי דרכם ויתכן עוד עם מצרי״ם על דיין שדן דין אחת לאחיתו כאלו נעשה שותף להקב״ה במעשה ברשית ובתב הרב״י ז״ל הטעם כי הקב״ה ברא העולם והוא מקיימו כאומרם על שלשה דברים העולם קיים וזה״ל רחשונה על הדין ע״ש והנה מרז״ל בפ׳ חלק אר״י מ״ד רחיתי שים רוכב על סום כו׳ דיקק הקב״ה להפוך את כל העולם כולו לדם כיון שנשתכל בחמו״ע נתקרה דעתו כו׳ הרי כי היו סיבת קיום העולם ולזה שם נאה להם רעיך ועד״ז נעשה שותף להקב״ה כדיין הדן דין אחת שכתבנו והבן זה . ולו מה עשמו ר״ל שהוא עדיין רשסיהם ולא כעבד שאמרו רק הם נתנו עוז לאלהים כי הוא רשזיה׳ ומלכותו מלכות עולם והבן היטיב כשלפע״ד פירוש נעים ומתקבל בכתובים האלו למשכילים . ימים יוצרו ולא אחד בהם כו׳ יתכן עפ״י מרז״ל גוף ונשמה יכולים לפטור עצמן מן הדין כו׳ מה עושה הקב״ה מרכיב חגר על הסוסה ודן את שניהם והנה אם הנשמה אחת תתגלגל בגופים רבים מרכיב הקב״ה את הנשמה בגופים רבים ומעמידם כלם בדין ודן את הנשמה עם כל הגופים שקלקלו וזה ימים בהגיע ימי המשפט אזי יוצרו בריאה חדשה ולא אחד בהם ר״ל שלא תחשוב את כולם כגוף אחד רק כל גוף בפני עצמו עם הנשמה . ויתכן לפרש ע״פ המסורת ומשך על אמרו ועל ספרך כולם יכתבו והוא ע״ד וכל מעשיך בספר נכתבים למען הביאו במשפט על כל נעלם ושמץ תאמר הלא גוף ונשמה יכולין לפטור ע״ז לזה אמר ימים יוצרו כי בהגיע קור ימי המשפט אזי יוצרו מחדש ויחדיו למשפט נקרבו וזה ולו אחד בהם ר״ל כי יהיה כאיש אחד ואז יבואם במשפט ואפשר לומר ולו קאי על כבוד ה׳ בעצמו כאשר הזכרנו לעיל באומרם הקב״ה נוטל נשמה כי מפתח זה לא נמסר לשליח שהוא דוגמת תחיית המתים כנ״ל :

א״י ולי מה כו׳ . בתופן אחר ידוע מאמר הכתוב ריעך וריע אביך יתכן כי קדוש ישראל כאח כריע לנו נקרא וענין הדבר יתכן ע״ד מרז״ל מני יחיד בעליונים ואתם יחידים בתחתונים וכמ״ש בנוסח אתה אחד במנחת שבת והוא ע״ד הכ׳ את ה׳ האמרת היום וה׳ האמירך היום וכאומרם בפ״ק דברכות תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהן ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ כו׳ ע״ש הרי בשם שאנו מקיימים מצות תפילין שכתוב בהן יחודו ואחדותו ית״ש כן יעשה הלא וכאומרינו דתפילין דמ״ע מורים על יחוד ואחדות ישראל וזה כ׳ הכ׳ ולי מה יקרו רעיך שהי מעיד על אחדותך בתפילין דידן וזה אנו כריעים זה לזה כדבור האמור כי הקב״ה מניח תפילין ואמר מה עשמו רשזיהם והוא ע״ד אמרם ז״ל שהתפילין הם עוז לישראל שנאמר ורואו כל עמי הארץ כו׳ אלו תפילין של ראש וזה מה עשמו כי עוז הוא להם ברשזיהם דהיינו תפילין של ראש

והבן

והבן היטיב. **א"י** ולי מה יקרו ריעך כו' יתכן עם מאמרינו בכ' הכ' במה מקדם כו' אלא לאלתי מרוס והוא עם מרז"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד הראש והכנעה וטעם הדבר ע"ד שתיקנו פסוקי דזמרה קודם התפלה להכרית הקליפות זמיר עריצים ע"ד תהני ג"כ כובד ראש והכנעה וכמאמרז"ל בת ורמה כמה גדולים נמוכי רוח הם כלומר הקריב כל הקרבנות ומוחלין כל עוונותיו ע"י רוח נשברה וכדי שלא יעכבו מטת ועון את תפלתינו ח"ו וכמאמרז"ל בסדר הקרבנות מטת קודמת לעולה דחטאת מכפרת ורילה הפרקליט נכנס הדורון הוי' וגם תפלתינו היא לעשות עטרה לממ"ה לזה הוא בדין שתקדים לה הכנעה פרקליט המרפא על עונות וזהו כ' הכ' במה מקדם את ה' ר"ל בחיזה דבר מקדם ה'קודם התפלה ואמר אלא לאלתי מרוס דהיינו כבוד ראש והכנעה ויתכן לומרו במה כי רמז ירמז על העבוה המכוונה בשם מה כמאמרז"ל גדול הנאמר במשה ונאנו מה הוי' ופירש דבריו וכאמרו אלא"כמ"ל ואמר רבי' לסדר הזה התקדמנו בעולות חילים ר"ל דהא חזינן דלא תקדים עולה לחטאת רק חטאת קודמת להיות רצויה הפרקליט טרם יבוא הדורון לזה גם אלא"כמו עושין כן להקדים ה' במה ואלא והבן היטיב. וזה כ' רז"ל במדת העבוה ולא עוד אלא שאין תפלתו נמשכת כו' והיינו כדבריו דאחר שיש לו פרקלי' המרפ' אז נכנס הדורון בלי מעכב ומוחה בידו וזה כ' הכ' ולי מה יקרו ריעך כי נאמרו נעשה אדם והוסיף כבוד עבד הוי' והוא בעבור להורות מדת העבוה שגדול ימליך בקטן וזה אמרו ולי מה יקרו דבר יקר וטוב למדתי מאמרי פיך ריעך אל והיינו נעשה אדם כי טי' במה שהוא במדת עבוה עצמה דרמשיהם רק בהתחלתם להתפלל וע"ד במה אקדם שכתבנו והבן היטיב:

א"י מה במדת עבוה עצמו כתשיהם דהיינו גדוליהם שילמדו להקטין עצמם להיות הראש והגדול כמלך בקטן כנ"ל. **א"י** עם אמרם ז"ל הבא לטהר מסייעין לו וע"ד שאמרינו בכ' טוב עשית עם עבדך ר"ל הטוב עשית והקב"ה מסייעו ועוזרו וזה עשית אתה עם עבדך הרי שבעשיית הטוב הקב"ה כריע כאלו לבני אדם לסייעו אך בתחלה כ"ל מן האדם כאמרז"ל הבא לטהר מסייעין לו פתחו לו פתח כמחט וזה ולי מה יקרו ריעך אל דהיינו מה שסייעתנו בעשיית המצוה אך מה עצמו מהקב"ה רמשיהם ע"י התחלתם. **א"י** ולי מה יקרו כו' ע"ד שאמרינו בכ' ועבדתם עבודת מקנה תתן את כהונתכ' והוא ע"ד שאמר' בכ' כי העוסק יהולל חכ' כו'ר"ל העוסק לגר שהורתו ולידתו אלא בקדוש' שיורש את מדות ד"ת אזי העוסק יהולל חכ' ע"ד אין רוח חכמים נוחה היינו שדעתם מעורבבת ואינה נוחה כשרוצה עשיית דבר שהיינו הגון וזהו יהולל חכם והטעם ויתכד לב מקנה ר"ל שיחזור לסורו וזה לב מקנה כי לב הגר נקרא לב מקנה ע"ד שדרשו את נפשו בהו של ג"ם וע"ד המבואר בפ"ד של הכ' יאלם כו' ע"ד מי הקדימני ואלא שאלתנו מסועדים ובמה אקדם ה' מש"כ הגר נקרא לב מקנה והבן

זה והנה מחסד ה' שיאלם שכר ולא יאלם דינא הוא אחר שהקדימני ועכ"ז נוהג עמנו כאלו הקדמנו אותו בלב מקנה וזהו ועבדת עבודת מקנה ר"ל שתעבדו עבודתכם לא שתהא מסועבדים אלינו כי הקב"ה הקדים עכ"ז עבודת מקנה תתן את כהונתכם דכהונה היינו שירות המסועבד ועכ"ז כאלו מקנה היא אתנהו לאלם שכר לכם ועד"ז פירשנו הכ' כי תקדמנו ברכות טוב אף ה"ה תשית לראשו עטרת פז דהשכר מכוונה בשם פז כמ"ש דיהיב אתרתקי דפיזא ועפ"ד הנ"ל בפסוק במה אקדם יתכן ג"כ לפ' פ' כי תקדמנו ברכות טוב כי העניין הוא כי הקב"ה עזר למתפללים לפניו שיכוונו לבם לתפלה ע"ד אשר שמעתנו בפ' לך אמר לבי בקשו פני על דבר זה גופא שנזכה את פניך ה' אבקש שנוכל להתפלל בכוונה וכאמרינו בכ' וחנותי את אשר אחון למי שאחון שיוכל להתפלל אזי חנותי אותו עוד למלא משאלותיו וכן ורחמתי כו' וכעין זה כ' הבל"ה לפי דרכו וזה כי תקדמנו ברכות טוב ר"ל הכוונה המוקדמת קודם התפלה אתה תקדמנו ותושיב לו בדבר וזהו ברכות טוב דהיינו מאמרע"ה כעין מאמרז"ל במאמרם ולמוכיחים ינעם כו' ועכ"ז תשית לראשו כאלו הוא מראשו עטרת פז ע"ד ותעשה כתר שאנו אומרים על התפלה שאנו אומרים בכלע"ד. **נחזור** לעינינו וזה כ' הכ' ולי נפלא אצלי מה יקרו ריעך בשלום שכר אף כי מה בחיזה דבר עצמו שיהי' רמשיהם ר"ל התחלתם ומי הקדמני

ועכ"ז עבודת מתנה תתן את כהונתכם כנ"ל:

א"י ולי מה יקרו ריעך להיות ריעך בדרכיו לידבק בו ע"ד אל הוריתה וגם מה עצמו רמשיהם קודם שיחטא זה ליתא בחדם והבן:

א"י ולי מה יקרו ריעך כו' ע"ד מ"ש בפסוק מי מי ע"ד הזוהר שהם יקדימו הבם מהיותם חיים וקיימים ונקראים של הקב"ה מסיבת דמיונם לעליון מה הוא לעולם קיים וזהו כ' הכ' ע"ד שאמרו בכ' ימים יוצרו על ת"ה ולי מה יקרו ריעך ר"ל שהם יקריס ריעך שהם ריעיו הקדוש ב"ה ואמר שיקר הוא אל מה עצמו ר"ל שעצמו לאל רמשיהם בהתחלתם שמתחילין בשם ואמר ולי כי דוד בימות החול ג"כ הותר בדבר והבן. **א"י** ולי מה יקרו ריעך כו' ולי מה עצמו כו' וטרם נבחר אלו המקראי קודם נקדים לפרש מאמר מדרז"ל וז"ל אמרו עליו על ר' פב"י שמיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודתו של אביו וכפוס פסטיה דאמאר לא יוגדל השכח לאותו צדיק כי הרבה ב"ג יש אשר ישנו אתם מדה זו מיום עמדם על דעתם ליהנות מיניע כשם האומר לאביו ולאמו לא רציתיו ויתכן עם אמרינו בכ' אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו יגיע כפיך כי תאכל בהקדם מ"ש בראע"מ פ' בהר וז"ל מרי תורה ליח בהון עבדין ע"מ לקבל פרס ואיתקרו עבדי כו' אבל בנוי דמלכא קדישא ואפי אתכס על כנפי נשריס הרי כי הלומדים שלא לשמה יקראו בשם עבדים ולא כן הצדיקים העוסקים לשמה בניס הם לה' אלהינו. ובזה אמרתי לפרש מאמרז"ל במסכת ברכות ע"פ שמעו אלי אבירי לב הרחוקים

מצדקה כו' כל העולם ניזון בצדקה והס ניזונין בזרוע כו' והענין הוא עם מה שהקדמנו כי העוסקין לשמה נקרא בשם בנים והעוסקים שלא לשמה נקראים בשם עבדים והנה מוהרש"ם ז"ל כ' על המרס ז"ל בהספדת דעבדת אם תדם כשר הוא והנה מיגיע כפו ע"כ מה הנחת לבניך והכוונה דבעבד לא שייך לומר והנה מיגיעו דקי"ל יכול הרב לומר לעבד עשה עמיו וליגיע זך ע"כ לזיכו והנה מסיבת יגיעתו דגם דהוא עיף ויגע במלאכת רבו עכ"ז יכול לומר ליגיע זך ואין רצוי קושר זה רק לבני חורין וכשריס עכ"ד פה קדוש מוהרש"ם ז"ל ומעתה שפיר נלכה בתורחויתו ונאמר כי העוסקים ס"ל אחר שהם בגדר עבד אזי שכרם לזיכם מלך מעשיהם ויגיע כפם רק מלך צדקות ה' עמהם ולא כן העוסק לשמה שזיכו בגדר עבד רק בגדר בן והאב חייב לשלם לבן חוב המגיע לו בזרוע והנה ההפרש בין העוסק בתורה לשמה ואשר לא עבדו לשמה הוא רק אשר מלהים ירחה לבב האדם כי בפיהם ובמרחות עיניו האדם הן שניהן שוין לטובה וזה מרז"ל על הצדיקים שמעו אלי מבירי לב ר"ל שהם מבירים חזקים בעבודת ה' גם בלב ועוסקים לשמה לזה הרחוקים מצדקה ואמר שכל העולם כולן כו' ר"ל גם אם עוסקים בתורה ובמצות אבל עקב היתה רוח אחרת עמו ס"ל ניזונין בצדקה כדין הרב שיכול לומר עשה עמי ולזיכי זך אבל הם ניזונין בזרוע עבדם ה' בלבבם לשמה ולזיכם בגדר עבד עבד כנ"ל פירוש דברי רז"ל ובזה נבוא לפ' הכ' ואמר מבני ים ירח את ה' ההולך בדרכיו ור"ל בהומרו בדרכיו להורות כתן בלבו לשמים קמיירי לזיכי לב דהייגו העוסקים בתורה לשמה ומיעט העוסק ס"ל בהומרו בדרכיו להוציא מלב העוסק שלא לשמה כי זה לא יצויר על הקב"ה כי לא מחשבותיו מחשבותיכם לזה הורה לנו בהומרו בדרכיו על הענין לשמה ואמר אם ככה את עושה לזי יגיע כפך כי תאכל דהייגו לזיכו במדריגת עבד שלי אתה קורא בן ובהנה מיגיעו רק יגיע כפיך כי תאכל דניזונין בזרוע והבן היטיב. ובזה יובן דבריהם ז"ל על רפב"י מיום שעמד על דעתו שהגיע לימי בינה להסיג שלימות לימוד לשמה (וכדין שכ' הרמב"ם ז"ל בענין הילדים ממה שמחנכין את הנער ע"פ דרכו וכבה יאמר ג"כ מיום שעמד על דעתו לאפוקי מימי הקטנות והילדות והשחרות) גו אחז צדיק דרכי ה' וכמאמרינו בכ' ההולך בדרכיו לעשות כל מעשיו לשמה וניזון עי"ז בזרוע ולא כעיני עבדים אל יד אלוניהם לזון בצדקה וזה לא נהנה מסעודת חבירו ר"ל מהקב"ה מלך הרחמים ועל הרחמים יכונה בשם אב כרח' אב על בני' לזה אחר סעודת חבירו הבאים ברחמים ובצדקה רק ניזון בזרוע עדיין בא והבן היטיב.

ובזה נבאר מרז"ל רב כי הוה נפיק למידן דינא ר"ל אחר שיצא מגדר העוסקים שלא לשמה והגיע למדריגת לימוד לשמה ועי"ז ניזון בזרוע ובדינא דמלכותא וא"ל לרחמים אז הבין דרכו ואמר הכי וסיפר בגנות השלא לשמה להרחיק ב"ח ממכשול זה ואמר דרעות נפשיה כו' ר"ל אם האדם עוסק בתורה וכדומה בעבור רעות נפשיה כמארז"ל שהעובד בעבור עושר וכבוד יקרא עובד את עצמו וכ"כ רז"ל אחר שזיכו עשה הדברים לשם פעלם רק בעבור תועלתו וזהו ברעות נפשי' לקטלא מזיל כדבר האמור לעיל שתורתו נעשי' לו לסם המות לתגרוי יצה"ר בנפשי' וכמ"ש הר"ם מלונזי ז"ל ואמר ונכו ביתי' כו' כמ"ש לעיל בתופן הקדוש שעולם הבא מכוזה גשם בית כמאמר הכתוב הולך אדם אל בית עולמו ע"ש ור"ל שזיכו עשה לשמה לתיקון נפשו וביתו העליון ואמר הטעם כי ריקן לביתו עייל והוא ע"י המרס ז"ל רבא רמי כתיב כי גדול על שמים וכתיב כו' כאן בעוסק לשמה על שמים שכרן והעוסק שלא לשמה עד שמים דהייגו בעוה"ז יפלס לשוגיון על פניו לא כן העוסק לשמה שכרן בעוה"ב על השמים וכמאמרינו בכ' מאמרס ז"ל רשיתי בני עליה והס מועטין ר"ל העוסקין לשמה שכרן מעל השמים לזה קראן בני עליה והס מועטין וזה אומרו וריקן לביתו עייל כדבר האמור כי כבר אכל עולמו בעוה"ז ואמר הלואי שתהא יציאה כביאה ר"ל ביאתו לעסוק בתורה הלואי שתהא גדול כ"ש ולא יוגרע מהיוצא מן התורה כלל וכלל ואיזו מחובבי בהמ"ד דאין יצרן גדול כ"ש וכמאמרס ובא"ח יותר מכולן כנ"ל בכ' המאמר בדרך נחמד ונעים. ומעתה נתנה רשם לפרש המקראות אחת לל אחת וביארו ואמר ולי מה יקרו רעיך מאוד יקריס ונכבדים אצלי רעיך אל ר"ל לאותם הנקראים רעיך למודי ה' לעסו' בתורה לשמ' כי כן דרכו של הקב"ה וכמאמרינו בכ' ההולך בדרכיו ואמר מה עצמו כו' ר"ל אף היך הס עצומים להתגבר על יצה"ר אף שהס רשעיהם דהייגו גדולים מחבריהס וכמ"ש כל הגדול מחבירו כו' עכ"ז עצומים הס בתורה לשמה ותבלין הוא להם להגיל מרשת היצה"ר ותורתו נעשית להם סם חיים וכדבר האמור ואמר מספרה מחול ירבון והוא ע"ד שארז"ל אהאי קרא לדיקי מיעוטי ניגהו דהא אמר רשב"י לחיתי בני עליה והן מועטין אלא מעשיהן של צדיקים מחול ירבון עכ"ד ואפשר נאמר כו' לדרכיהן ועס מ"ש שספר והולך שבח העוסקיןלשמה שהס ריעים הדבקי' בדרכיו לזה אמר מספר' כו' כענין מ"ש דודי זקני קדוש ישראל בעל של"ה בכ' האומרס כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה והביאותי דבריו בתורך בפ' יגמור בעדי ע"ש ור"ל כל העוסק לשמה דהייגו ע"מ לעשות וכל אשר בכחו לעשות עושה אזי גם המצות אלא עשאן תחשב לו כאלו עשאן ע"ד חשב לעשות מצוה ונאמם כו' ע"ש וזה לדברים הרבה שיש עיניך עליו ויאירו עיניך וזהו כ' הכ' מספרם מעשה ידיהם של הצדיקים מחול ירבון כי זוכה לדברים הרבה והס עוסק בתורת המצוה כאלו עשאה וזהו יחדל לספור מעשיו כי אין מספר ואמר עוד הקיצותי ושובי עמך והוא עס המרינו בפ' שבשפלינו זכר לנו ע"ד המרס בחלק מכדי כל מלי' דעזרא נחמיה בן חכליה המריגהו מ"ט לא תהקרו ספרא על שמי' כו' מפני שהחזיק טובה לעצמו כו' ע"ש הרי לך כי הצדיק הזה כל מעשיו ופעולתיו היו לש"ש בודאי בשביל הדבור שאמר זכרה לי טובה אזי אין זכר למו על ספרו כמו שזכה לניחל ואמר הכתיבים כמ"ש והס עולם אתן למו זה ספר

דכיולל ע"כ"ו העושה שלש לשמה שכל עשייתו בשביל טובתו שיזכר למו כלל לילית תמרו שמעתתא מפומיה והכן היטיב :
וזה כ' הכ' הקיצותי ר"ל בקבר שפתותיו דובבות ועודי עתה לפי שבשמתי עתך בעוה"ב ע"ד תגורה בחליך עולמים והוא ע"י עסקו בתורה לשמה.ע"כ יספ' בשבח רעי"ה כי בניו המה עוסקי' בתורה לשמה ועתה הלוך ילך ומספר בנגות ההולכים בדרך עקלתון המשמשלי' בה ואמר לפי תקטול כו' והוא ע"ד מפשרז"ל מנשבי דמיס ומרמה לפי יהגו על דוגמ ותחיתופל כל שנותיו של דוגמ כו' הרי שנקראו בשם מנשבי דמיס ומרז"ל כל הורתו של דוגמ היה מן הספה לחוץ שנאמר ותשא בריתי עלי פיך ופרש"י עלי פיך ולא בלב והוא כשתמרינו לעיל כל העוסק בתורה ס"ל חזי לבו כל עמו ואין פיו ולבו שוין כמפרז"ל כשתתה מגיע לפ' רוצחין מה תתה דורש בה הרי שכל למודו היה רק בדבר שפתיים שלא לשמה וגם לפי היה לו ליזה שכר חזי בדין הוא שיסולם שכרו בעוה"ז ולהיות נקבר ערום בלא מצוה וכשמרז"ל לשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ל"ל שעדיין תלמודו בידו ולא שכל שכרו בעוה"ז ואין זה כ"פ טוב לב שלמד לשמה ולא כן הרשעים דוגמ ואחיתופל שכל תורתם היתה רק עלי פיהם כשתמר לעיל וזהו כ' הכ' לפי תקטול כו' ואמר ומנשבי דמיס ר"ל דוגמ ואחיתופל שרשעים היו לפי שהיו גדולים בתורה תורתן לא הי' ע"מ לקיים לזה הן יקטלם חזי סורו ממנו ר"ל שלא יזכו להיות במחיצותו וסורו טמא קראן למו לעולם הבא ולפי לעיל התחי' מרז"ל שהם מהדיוטות לשר אין להם חלק לעוה"ב וזה סורו מני וכדבר התמר ואמר לשר יומרוך למזימה ר"ל מלשון לא ימיר שהחליפו תוקף ר"ל לזמה שהוא בלתי לה' לבדו והם חלפו חוק למזימה ר"ל למחשבה לחרמת מחשבת פיגול כמ"ש רש"י ז"ל כי מזימה היא עצת חטאים וגם כאן יאמר כן ומזימ' דהיינו לעצת חטאין וביותר יומתק עפ"י מפרז"ל הני דכתיב בהו היה שוקל כו' כי טיגא היתה בלבו והיינו שחק מיגות וזהו יומרוך למזימה למיגות ואמר נשוא לשוא ערוך ר"ל בכשיות והרמת רשם לשר גדלו מחבריהם בתורה זה פי' להם לשוא להוליכם יותר בדרך השוא והתהו להגרוי יצה"ר לנפשייהו כמתמרינו בכ' אמרס על דלטפת כו' והכן :

נא הלא מסנהלין כו' . תכלית שנאה שנאתים כו' יתכן עם תמרינו בכ' הכ' תלהים מסמים השקיף כו' היה דורש כל לתון שבתורה כיון שהגיע לאת ה' תלהיך תירא פירש עד שבא ר"ע ודרש את ה' תלהיך תירא לרבות ת"ח הרי דמ"ש העמסוני פירש מלדרוש את ה' דלון עוד מלבדו כתיב ור"ע דרש את"ח שהם רעי הקב"ה והשוה הקב"ה כבוד לכבודו וממנו נקח כי הסוגת ת"ח הוא לא ירא ויחת ממנו ה"ז ככופ' בעיקר כי לדעתו את ח"ו לשתי רשויות ולא ולמד היחד שנאתו של ת"ח מקלקלת את התורה ומביאה לידי כפירה וכעין זה כתב הרב בפ"ד על מפרז"ל כל המתגאה כאלו עובד ע"ז ע"ל תמרס נשאה לשם להורות שהגדול יתלין בקטן וללמד עצוים

דרכו ע"ם והוא ממש שפה אחת ודברים אחדים בסגנון אחד עם דבריהו אלה וזהו כ' הכ' אלהים מסמים השקיף על ב"ח הים משכיל דורש את תלהים ר"ל שם דורשנות ה' תלהיך תירא לרבות ת"ח להזהר בכבודו ולכבדו בכל מאודו ואמר כאן סג מזיגת לין עושה טוב עם הת"ח ואדרבה זה דרכם בכל למו דלא מרמימיה ליה בני מתא וטרף לין לו ואין היס עם על לב ואמר לין גם אחד ר"ל בת ורבה רשעת התכסיס הלזה בשנאת' את הת"ח כי לפי עשייתם לין גם אחד ת"ו ויאמר שתי רשויות הן אחר דלא דרשו את לרבות ת"ח ע"כ רוח אחרת אתם וכאלו כפרו בעיקר וכמש"ל . וזה יבואר קצת פסוקים שלפנינו כי ידוע כי עיקר לימוד שלא לשמה הוא לקנטר את חבירו ובשנאה יהדפנו כאשר עשו דוגמ ואחיתופל מויבי דוד ומבקשים רעתו וכל היום יגורו מלחמות וע"כ אחר שהרחיקו והתעיבו לת"ח לאדוניהו דוד המלך ע"ה ולא דרשו את לרבות ת"ח והוסוה כבודו לכבוד המקום ב"ה הרי זה כאלו כפרו בעיקר וכדבר התמור לזה אמר דהמע"ה הלא משנאיך ה' אשנא ר"ל מה שאני שונא אותם הוא בשבת שהם שוכחים ומתקוממיך ר"ל כי ע"י שעונאים אותי הרי זה כאלו הרימוני ד' במלך מלכו של עולם לומר כ' רשויות הם לזה הם משנאיך ומתקוממיך :

ונמר נב תבלית כו' . ר"ל שאין אני שונא להם בשבת שנאת' אותי גרידא רק עבור תכלית המגיע מהשנאה ומאסר לאויבים היו לי דהיינו על כבודך הגדול שכופרים בו בדרשם את כפי מחשבתם הרעה לשתי רשויות ולא כן אוהבי תורה ות"ח אין בלבם אלא אחד וכדבר התמור והכן היטיב :

נג חקרני אל כו' ורואה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם יתכן ע"פ תמרינו בכ' קומי תורי כי בת תורך וכבוד ה' עליך זרח והנה חוץ לדרכינו יתכן כי יידוע תרז"ל תסכון את דכא הני את דכא תו לתי דכא וטעם הדבר שבכינה שורה על דכאירוח ועצוי תרץ נרואה שהוא ע"ד תמרס ז"ל כל המתגא כאלו עובד ע"ז וכתבנו לעיל דבריו דפ"ד שלפי דעת המתגאה ע"כ נעשה תדס תתי ח"ו לבית רשויות לזה ידון כעש"ז והענין היסיף מראה על כבוד ה' כי נשגב הוא לבדו הרי כי בחמת בחדת עמוה שממעט כבודו ומרבה כבוד שמים כי אין עוד מלבדו וזה טעם הדבר שנתן משכנו אתו ע"ד כי מכבדי אכבד והכן זה . וזה כ"ל כ' הכ' קומי תורי ר"ל שיהיה תורך לעתיד בעבור כי בת תורך ע"ד כי בת השמש ור"ל שהחזיק בחדת העונה שמכונה בשם חושך ואופל כתרז"ל לעולם הוי קבל וקיים ואמר כי הדבר הזה תדה כנגד תדה ובחדה שחדד כו' וכבוד ה' ר"ל שהרבית בעונה שלך כבוד ה' כי הוא לבדו לזה לבדו עליך זרח ושם שכנו אתך כשלפע"ד . ולדרכינו יתכן עם מה שדקדקנו בחמור ז"ל המובא בדבריו לעולם הוי קבל וקיים ופירש"י ז"ל שתהיה קבל אז אתי' ויהיה לך קיום בעולם עכ"ל ועם שים להתעיק דבריו ע"ד כל המתגאה אין עפרו נגער כו' לזה אמר התיפוך בעזוים וקיים לעת"ל לעולם התחי' אמנם כ"ז אין שזה לי ועדיין לא הוגח לנו זה ליישב

דהוי קבל וקיים דמשמע דהוי קאי גם אקיים ולפרש"י אין זה תלוי בבחירתו של האדם רק שכך הוא לו אלף עבודתו שמחזיק עצמו כאין וכל קבל דאית ביה והל"ל ותהי' קיים אמנם לעניותי נראה כי יכונו דברז"ל על נכון והוא עם מ"ש הר"ם אלגזי ז"ל בפסוק אלקי ה' אמרה נפשי לשמור כדבריך והוא עם מרז"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש והכנעה והוא בשום האדם על לבו מה הוא ומה חייו הבל וריק אחריתו רמה ותולעה ועל ימיו על הארץ מכל זה תבוא הכנעה בלבו אמנם לפעמים מחמת זה יפול עצבות גדול בלב איש ויוסג אחור מעבודת השם בחשבו כי עירום אנכי מכל וכל ואין נחשב ואיך אשא פני להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לזה צריך לחשוב כי אלק אלהי מתעל הוא למען תכון עליו העבודה וזה אלקי ה' אמרתי דהיינו נשמתי היא אלק אלהי ממעל למעלה משמור כדבריך והבן זה דברי הר"ם אלגזי ז"ל בהרחבת הדברים קצת להמתיק הענין • וזהו כ' הכ' עבדו את ה' ביראה דהיינו מצד גודל שפלותינו ורוב רוממותו יתעלה אך וגילו ברעדה אלא יוסב אחור ויורתע לאחוריו מרוב שפלתו צריך קצת גילה עם הרעדה וכאמרם במקום גילה כו' ר"ל אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך וזה נרמז לדעת בלשון קרבן עולה ויורד המעלי בדרז"ל כי יעלו כי התפלה במקום קרבן וגם כי קרבת ה' יחפצון ע"י התפלה וצריך להיות בה עולה ויורד שיחשוב שהוא עולה אלק אלהי ממעל נפש האדם היא העולה למעלה ויורד מצד הגוף והבן • ומעתה יאורו דרז"ל הוי קבל וקיים ר"ל שיהיה כמ' טוביים קבל מצד הגוף שבחוסך בא ובחוסך ילך וחשוב עד שדי ואל תתרחק מצד לקיים דהיינו הנשמה אלק אלהי ממעל שהיא קיימת לעד וז"ש הכ' קומי אורי ר"ל אף שאתה צריך להיות קבל כי בא אורך דהיינו מלשון כי בא השמש כמש"ל עכ"ז קומי אורי מצד וכבוד ה' עליך זרח דהיינו הנשמה אלק אלהי וידוע כי לכל דבר מצוה ובפרט לתפלה ה' עוזרו להאדם לייסר מחשבותיו וסרעפותיו וזהו כ' הכ' אקרבי אל ודע שרעפי אם דרך עוצב בי ר"ל אחר שאני מחשבתי בגודל שפלותי עבור כובד רחש והכנעה לתפלה אלא אסוג אחור מהעבודה לזה אמר שתושיעני לשוב לשמחני ואחני בדרך עולם מצד הנשמה שהיא עולמות קיימת ונצחית כנלפע"ד בדרך נחמד ונעים בפי' מקראות הללו ועוד ידי נטויה בביאור מקראות הללו המובן בדרכינו בפרשה זו מדברי רז"ל מפני מה נתחייבו ישראל שבימי מחשורוש כלי' מ"ו מפני שהשתחוו לצלם כו' אם לא עשו אלא לפניו כו' ונקדיש עוד מה שעניתי ואמרתי בפי' הכ' בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירוממו והנה עם המבואר בראש דבירנו בפרשה זו דברי הפ"ל כי אם ה' ונדקה הם עדות ליסרז"ל שיחוד ה' וירחם עליהם ולא כעבד שאמרו רבו כו' ואם"ה נלמד מקרא ונאתם ממנו תרומת ה' כו' לך אלהי בנוי על יסוד שהקב"ה יודע עתידות נלמד מה' ה' הכתוב בי"ג מדות כמבואר לעיל בתרוכה דברי פה קדוש אמ"ו ז"ל ודבר זה שיודע עתידות נלמד מה' ה' כאן קודם שיחטא כו' ע"ש וז"כ הכ' בשמך ר"ל שמו הקדוש אשר שתים

זו שמעון ה' דמוכח דיודע עתידות ומוכח ת"ה מוכתם וע"כ כי בניס הם ולזה יגילון כל היום דהגלות מכוסה בשם יום כמ"ש רש"י ז"ל בפסוק מוסך קויתי כל היום ר"ל כי גם כי ייתנו בעכומ"ז בגלות המר יקוו לתשועת ה' כי בניו המה ואמר עוד ובצדקתך ירוממו ע"י מצות הצדקה ג"כ תוכ היא כי ירוממו לעתיד לבוא והבן היטיב . וכ"ז להוציא מדעת המשובש רשע הפושט ידו לכוף את ישראל להשתחוות לצלם בטענת עבד שמכרו רבו וישראל שבחותו הדור אף שהשתחוו לצלם אבל לא מחשבותיו מחשבותם ולא מעשו כמעשיהם ולא עשו אלא לפניו וזהו כ' הכ' ויתלין בעד ישראל והוא בהיות אם ח"ו כוונת ישראל היתה גם בלב לרעה וכטענת המשובש ח"ו אזי דינם הוי שישלם ה' ופעליס ויזנח לעולם ה' ח"ו בגלות כי ישלם לאיש כמעשהו ועד"ז מרז"ל בדרים אנשי הגוף הוא כפר בת"ה לפיכך כו' כי במדה שאדם מודד כו' ולזה יתגלגל יסר אל כי לא עלתה על לבם מחשבות פיגול של הרשע הזה ולא עשו אלא לפניו לזה דינם הוא עד' מלכם הוא לעולם מלכותיה מלכות עלם ואל ישליכם מעל פניו ויחוד לרחמם וזה כ' הכ' ואמר אקרני כו' ר"ל אף כי בפועל השתחוו לצלם אמנם אקרני ודע לבבי כו' ודע שרעפי המחשבה ורחה אם בלב וסרעף הי' כי דרך עוצב ר"ל מהע"ז שנקרא עצבים כידוע שמעצבין עובדיהן יקראו ולא יענוס וזה אומרו כי אלהים ירחה ללבב אם ח"ו דרך עוצב עבודה זרה בהן ואמר שאתה בוחן לבות ויודע שלבם היה לשמים לזה בקש ואמר ונחני ר"ל אל תעזבני בדרך העבד שמכרו רבו שאין לזה על זה כלום רק ינחני בדרך הטוב ועולם כי מלכותיה מלכות עלם עלינו ובדרך הזה ינחנו אחר שלבם היה אף בלי פעם ולבם אלהי לה' לבדו כנלפע"ד • או נאמר עם אמרינו בכ' הכ' הרופא לשבורי לב ומחבש כו' והוא בהקדם אמרינו רמז נאמר ונעשה באמור הכ' בתורתינו הקדושה מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו דהנה כבר האריכנו לעיל בענין הלומד שלא לשמה דתורתו היא מגינה ומצלי ליה מיצה"ר ואת הרע יקבל דהיינו גרעון הת"ח משאר ניסני כאמרז"ל כי הגדיל לעשות את"ח כו' ואת הטוב ההגנה ותבלין נגד היצה"ר הנמשך מעסק התורה לא יקבל ואחר שאים הזה נשאר מכל מגן וניצה של עסק התורה ערום מכל אין לו מחסה ומסתור מיצה"ר כי אם בהזכרת יום המיתה כמ"ש לעולם ירגיז אדם כו' ע"ש וכבר כתבנו לפ' הכ' שמעו אלי אבירי לב ע"פ דרשת רז"ל דקאי על העוסקין לשמה כי עיקר ההפרש בין לשמה ושלא לשמה הוא רק בלב ולב והעוסקים לשמה אומן אבירי לב מזקיס גם בלב ולא כן בעוסק ש"ל כי גם שבפיו רוממות התורה אבל תחת לשונו עמל ואון וניטל הלב וזהו כ' הכ' מי האיש הירא ר"ל ירא מעבירות שבידו שלא יכשל בעבירה והוא מפיות שאין לו תבלין נגד היצה"ר מסיבת שהוא רך לבב ואינו מאבירי לב לזה תורתו אינו מצלה אותו מיצה"ר ואין לו תקנה רק במחשבו כי ילך ויסוב לביתו ע"ד כי הולך אדם אל בית עולמו דהיינו שיזכור יום המיתה

וזהו ילך ויסיב לכיתו ר"ל ע"ד שאמרנו שיזכיר לו יום המיתה
וזה יפורש הכ' הרופא לעבורי לב והוא ע"ד תמרינו כ' בכל
עצב יהי' מותר כו' ואון מדרכינו תמרנו עם מאמר הכ'
טוב ללכת אבית אבל כו' והחי יתן אל לבו ופעטי' דקרא הוא
כי נתן טעם לטיבותא דבית האבל מבית המשתה אף כי
שניהם יש בעשייתן מצוה עכ"ז מצוה יתירתא היכא בבית האבל
כי יעורר לב האדם ולעניותי נראה עוד כי יהוא כי כל עמל
אדם לפיהו בשביל פגם הדיבור ואומר פיו ולשונו כו' וגם
לדבר מצוה מיעוט הדיבור מה טוב והנה תרז"ל אגרת דבי
טמיא שתיקותא אגרת דבי הלולא מילי ולזה האכם עיניו בראשו
לאחור דרכו לבית האבל כי שם לו דומי' תהלה משה"כ בבי
הלולא כי שם דוקא בדיבורא עבוד מעשה המצוה וזה כ' הכ'
והחי יתן אל לבו דבבית האבל דברים שבלב קוין דברים ולא
כן בבית המשתה לזה טוב ללכת כו' וזהו ענין הכ' בכל עצב ר"ל
בבית האבל אשר כל היום דבריו בעצבון יהי' מותר ר"ל יתרון
מבית המשתה ומפרש ואזיל היתרון ואמר כי הוא זה ודבר
שפתים אך למחסור כי אתקיימי מצותי גם בחוסר דבר
שפתים בשתיקותא משה"כ בבי הלולא וזה פ' נחמד לדעתינו
אמנם לדרכינו יתכן עם אמרינו בפי' הכ' שמחה לאיש במענה
פיו והוא כי שלם הנה מרחיקות האדם מעבירה ומגילין מיני ר'
ק"ש ור"ת ויום המיתה כידוע דברי חז"ל בפ' רבנו כו' והנה
האוחז בשתים הרחשונות ק"ש ור"ת ה"ז עובד את ה' בשמחה
אפורק עול יצה"ר מעליו בלי עצב לא כן האוחז בשלישי כל היום
דבריו יעצבו וזהו כ' הכ' שמחה לאיש ר"ל שאין צריך להזכרת
יום המיתה שהוא גורם העצבון בלב איש והוא ע"י מענה פיו
ר"ל ק"ש ור"ת. וזה יפורש ג"כ בתוב שלפנינו ואמר בכל עצב
יהי' מותר ע"י עצב יהיה מותר להאדם דהיינו מעלה ורוממות
למתגבר על יצרו אמנם ודבר שפתים אך למחסור ר"ל בשאוחז
בשתי הרכיס הראשונים ק"ש ור"ת וזהו דבר שפתים אזי אך
למחסור אזי נפטר מהעצב והבן היטיב. וזהו כ' הכ' הרופא כו'
ר"ל כי הקב"ה רופא לב לזה קרא לעוסקי ס"ל שבורי לב ואמר
ומחבש ר"ל כי הוא יחבוש להם מיצה"ר לעצבותם ר"ל בסיבת
עצבותם דהיינו הזכרת יום המיתה והבן היטיב. ומעתה נבוא
לבאר כתובים שלפנינו ואמר מקרני כו' ואמר שתחקור לבבי
וסרעפי והנך רואה כי אני עדיין בגדר ס"ל ודרך עובד בי
להסיר ממני היצה"ר אזי תושיעני ותנחני בדרך עולם דהיינו
לשמה וע"ד שכתב המדרש שמואל בארז"ל כל תורה שאין עמה
מלחמה דהיינו מלאכת עשיית המצוה ואינו ע"מ לעשות כי ס"ל
פוסה בטילה וכמו שהביה שתלויה בדבר כו' וכמ"ש בפסוק
ירחץ ה' טהורה ר"ל טהורה ונקיה מסיג ס"ל אזי עומדת לעד
ולא כן העוסים ס"ל בהוסר הדבר הסר מחשבתו אלין תתבטל
עבודתו וזהו קומרו מס דרך עובד בי כי התורה ס"ל היכא
מגינה מיצר הרע ומוכרח לילך בדרך עצב אזי
תושיעני ותנחני בדרך עולם דהיינו לשמה וע"ד שכתב
שמתוך ס"ל בא לשמה ואז יוסר ממנו דרך עצב כי שמחה
לאיש במענה פיו וכדבור התמור. או יתכן לפ' דרך עובד על

לימוד התורה ס"ל בתופן אחר והוא עם אמרינו כ' ברכת
ה' היא תעשיר ולא יוסיף כו' עם מ"ש בשם הגאון המובהק
מוה"ו העציל ז"ל מרגניתא טבא טעם לשבח על אמרם ז"ל
כל המעניג את השבת נותנין לו נחלה בלי מנרים כו' והוא
שמוכרח שכר זה מהיות שאמרו רז"ל המעניג את השבת נותנין
לו משלות לבו כו' ואמרו"ל אין לאדם את אחי תלותו בידו יש לו
מנה כו' וכמ"ש מרבה נכסים מרבה דאגה כי כל עוד שירבה
נכסים תגדל הדאגה שיגיע אל הכפל ולפ"ז לא משכחת לה
כלל שיהיה לאדם משלות לבו כי כל מה שים לו יותר יאבל
לבבו יותר ונפשו לא תשבע רק בתופן זה שנותנין לו נחלה בלי
מנרים והבן היטיב ע"כ דפח"ם. וזהו כ' הכ' ברכת ה' לשמר
שבת היא תעשיר ואמר שהעשירות היא בתופן זה ולא יוסיף
עצב עמו כי בנוהג שבעולם הוא שע"י העושר מרבה ומוסיף
עוצב יותר מאלו לא היה לו העושר וכמ"ש בפירוש אמרם
מרבה נכסים כו' אמנם לא כן בשכר שבת שהיא בלי סוף לא
יוסיף עצב והבן היטיב. והנה העוסק ס"ל שפ"י רוב היא בשביל
תלות עסקיו בעוה"ז ואיי שעה לזה קראו דרך עובד שכל מה
שים לו יותר יוגדל עצבו יותר ואמר ואחי בדרך עולם דהיינו
לשמה העומדת לעד כמ"ש והבן היטיב כנלפע"ד. ויומתק עוד
עם מ"ש התו' לחלק דתרי ס"ל הוי לקנטר נוח לו שלא נדרש
ובשביל עושר וכבוד מתוך שלא לשמה בא לשמה וזהו מקרני
כו' ואמר שדרך עובד בי דהיינו עושר כאמור לעיל ולא ס"ל
הגרוע לקנטר לזה נאחי בדרך עולם כאמרם ז"ל שמתוך ס"ל
בא לשמה והבן:

קמ א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב חַלְּצֵנִי יְהוָה מֵאָדָם
רָע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְּרֵנִי: ג אֲשֶׁר
חָשְׁבוּ רָעוֹת בְּלֵב כָּל יוֹם יָגוּרוּ מִלְחָמוֹת: ד שָׁנְנוּ
לְשׁוֹנָם כְּמוֹ נָחָשׁ חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שִׂפְתֵימוֹ סֶלָה:
ה שָׁמְרֵנִי יְהוָה מִיְּדֵי רָשָׁע מֵאִישׁ חֲמָסִים תִּנְצְּרֵנִי
אֲשֶׁר חָשְׁבוּ לִדְחוֹת פְּעָמָי: ו טָמְנוּ גֵאִים פַּח לִי
וַחֲבָלִים פָּרְשׂוּ רֶשֶׁת לְיַד מַעְגָּל מֹקְשִׁים שָׁתוּ לִי
סֶלָה: ז אָמַרְתִּי לַיְיָ אֵלִי אָתָּה הַאֲזִינָה יְיָ קוֹל תַּחֲנוּנָי:
ח יְהוָה אֲדֹנָי עֹז יְשׁוּעָתִי סַכּוֹתָה לְרֹאשִׁי בְּיוֹם נָשֶׁק:
ט אַל תִּתֵּן יְהוָה מַאֲוֵי רָשָׁע זְמָמוֹ אַל תָּפֵק יָרוּמוּ
סֶלָה: י רֹאשׁ מְסִבָּי עֲמַל שְׂפָתֵימוֹ יְכַסֵּימוֹ:
יא יִמּוֹטוּ עֲלֵיהֶם גֶּחָלִים בָּאֵשׁ יַפְּלֵם בְּמַהֲמֹרוֹת בַּל
יָקוּמוּ: יב אִישׁ לָשׁוֹן בַּל יִכּוֹן בָּאָרֶץ אִישׁ חָמָס רָעָה
יְצוּדֶנּוּ לְמַדְחֵפוֹת: יג יָדַעְתִּי כִּי יַעֲשֶׂה יְהוָה דִּין עָנִי
מִשְׁפַּט אֶבְיוֹנִים: יד אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ
יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ:

ב **חלצני** כו' מלמד רע הלומד ס"ל ולקנטר ומדרכו לבל ילמוד למחרים שיהיה רק לו לבדו ואיש מחסים תנערני כחלו גוזלו מנחלת אבותיו ומאר מאבו רעות בלב אלף מן הספה ולחוץ ומחסבות פיגול בלבו ומאר כל היום כו' ע"ד מאמרינו טעם על דרז"ל לחלם דבר בתפלתו כי זקני ת"ח כו' וכל הגדול מחבירו וע"ד ברוך ה' יום יום ופריך סיוע יותר והבן היטיב: וזהו הכוונה. ג כל יום יגורו מלחמות דמגרי יצה"ר בנפשיה כדברי הר"ם מלגזי ז"ל מבל הלומד תורה לשמה תורתו מסמרקו וזהו העניו מי מחיים ירית ורך הלבב כו' מאמרו רז"ל תורתו נעשית לו סם המות יש להמתיק דברי הר"ם מלגזי ז"ל תורתו נעשית לו דהייגו בשביל עצמו אבל סם לו להגלל מיצה"ר המות שיזכיר לו יום המיתה וידוע מאמרינו מבירי לב הלומדים לשמה והז"ל מסר לב ומאמרה לו וזה מי מחיים ירית מיצה"ר מסיבת רך לבם שהיגו מבירי לב הלומדים לשמה אבל אחי תקנתו שילך וישוב לביתו יזכיר ע"ד כי הולך אדם אל בית עולמו ויתכן מאר מאבו רעות בלב בעניו ירית והרך הלבב מעבירות שבידו ובעבור זה כל יום יגורו ממחירין ממלחמות ומאר שהגו לשומם כי מה תקניתיה של בעל לה"ר אלא יבוא לידי כדיעסוק בתורה ודוקא לשמה כמ"ל אמנם לא כן מאר מאבו רעות בלב שהגו לשומם כמו אחם דדיבר לה"ר ובעבור זה יגורו מלחמות ע"ד מי גרם לרגליס כו' וה' ילמ' לכם והעוסק לשמה תורתו מגינה עליו והבן היטיב:

ה **שמרני** כו' מידי רשע לבל יכשל בצדקה בז"ל שהיגם מהוגנים וזה מידי הפוסע יד לקבל ומאיש חמסים הרחמים שהין לריך ליטול ומוטל וה"ז גוזל בעה"ב וגם העניס לזה קרחו איש חמסים שהני פעמים חמם בכפו לבעה"ב ולעניים. מאר מאבו לדחות פעמי ע"ד לדק לפניו יהלוך ויסס לדרך פעמיו וזה ב"ח שהיגם מהוגנים ורחמים מאבו לדחות פעמי והבן היטיב. א"י שמרני כו' מאיש חמסים תנערני ידבר על ירבעם והיא איש חמסים ע"ד גוזל מבית כו' מבר הוא לאיש מחסית והגוזל בדמה לו והוא לגוזל לזה קרחו איש חמסים וזה מאר מאבו לדחות פעמי ע"ד מה יפו פעמיך על עוליס לרגל וירבעם מנעס מלעלות לרגל כידוע ומחטה שטיס העמיקו וזה לדחות פעמי לי מלעלות לרגל וחבלים פרסו רשת ליד מעגל לעלות לרגל ומוקשים שתו לי והבן היטיב:

ו **ראש** מחסבי עמל כו' ע"ד שחרז"ל אדם לעמל יולד לעמל של תורה ותחילת דינו של אדם על ד"ת וזה רחם מחסבי הרחם מכל הסיבות למחפט היא על עמל שפתיהו יכחמו שהעלימו עיניהם מד"ת אלו כטעם מעכיר על מדותיו מעבירין ממנו כל פחעין כפי מעשיהם אמנם עמו כחירים כן תחלומיו ואין חטח נאחב לכלוס ע"ד והכל לפי המביים וכמ"ם הסמ"י בפסוק זורו רשעים מרחם וכמאמרינו בב' ואומר אך מוסך כו' לזה המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כו' כנ"ל והבן: א"י רחם מחסבי עמל כו' ע"ד שאמרו שלשה שיחבו על שלחן אחד ר"ל אפילו על שלחן אחד דמסיבה אלך אחר כו' והוא הפך כבוד החכם כשאמרו ד"ת עכ"ז יניח כבודו וזהו רחם מחסבי בעבור רחם התסיבה עמל שפתיהו על תורה יכחמו ר"ל מחכחים תוחו וכאמרים למכחה עתיק והבן היטיב.

או ע"ד בשעה שקיבל דוד לה"ר כו' יחלקו המלוכה כו' וזה רחם מחסבי שסובב מהם המלוכה בעבור עמל שפתיהו לה"ר או ירחז על דברים הנזכרים ולא עשה אח שפתו והבן היטיב: יג **ידעתי** כי יעשה ה' דין עני לע"ל כשחכלה פרוטה מן הכיס ויהה עניותה והוא בעבור עונו. וזהו אך ר"ל מיעוט לדיקים יודו לשמך כי בעונה תפלתו נשמעת ויבאו כו' ומש"כ נבה עיניס תוהו לא תוכל. א"י כי יעשה ה' דין עני שהוא עושה בו דין ועכ"ז תותנו ניה על הלדקה וע"כ שתנו במדרגת בניש וזהו אך לדיקים יודו לשמך לעולם התחיה יבאו כו' והבן היטיב. א"י חיס לשון היינו בעבור הלשון שהי' לו להוכיחו ידעתי כו' אך לדיקים שים לו שכר בעוה"ב בעבור סלוקו קודם זמנו. א"י אך לדיקים יודו כו' ויבאו כו' דמתן דלא נטר כו' לא זכי למימרי אפי כו' וזהו אך לדיקים כו':

קמא א מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה קָרָאתִיךָ חוּשָׁה לִי הַאֲזִינָה
קוֹלִי בְּקָרְאִי לָךְ: ב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי
קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב: ג שִׁיתָה
יְהוָה שְׁמָרָה לְפִי נְצֹרָה עַל דַּל שְׂפָתָי: ד אַל תַּט
לִבִּי לְדָבָר רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִילוֹת בְּרֶשַׁע אֶת אִישִׁים
פֹּעֲלֵי אָוֶן וּבַל אֶלְחַם בְּמַנְעַמֵּיהֶם: ה יַהֲלְמֵנִי צַדִּיק
חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל יָנִי רֹאשִׁי כִּי עוֹד
וּתְפִלָּתִי בְּרָעוֹתֵיהֶם: ו נִשְׁמְטוּ בִידֵי סֶלַע שֹׁפְטֵיהֶם
וְשָׁמְעוּ אֲמָרַי כִּי נָעֲמוּ: ז כְּמוֹ פֹלֵחַ וּבֹקֵעַ בָּאָרֶץ
נְפֻזְּרוּ עַצְמֵינוּ לְפִי שְׁאוֹל: ח כִּי אֵלֶיךָ יְהוִה אֲדֹנָי
עֵינָי בְּכָה חָסִיתִי אַל תֶּעֱר נַפְשִׁי: ט שָׁמְרֵנִי מִידֵי פַּח
יָקְשׁוּ לִי וּמוֹקְשׁוֹת פֹּעֲלֵי אָוֶן: י יִפְּלוּ בְמַכְמֹרָיו רְשָׁעִים
יַחַד אָנֹכִי עַד אֶעֱבוֹר:

ד **אל** תט לבי לדבר רע. הענין הוא כי דברים היוצאים מן הלב מזי מיכח נשמעים ומדרבח בורח עון לשומעים מוטב שיהי' שוגגים ואח"ל כהגה ממנו כו' כי מהוך זה מינו נאחב בעיניהם גם מינו יכול להוכיחם על פניהם וזהו אל תט לבי כו' ח"ו שיהי' דברים בלא לב ולב ומחוך זה בורח להתעולל עלילות בראש זדון את אישים כו' ועוד תנאי אחר ואל אלחם במנעמיהם שלא אהנה מהם. א"י עם הידוע כי השומעין תולין החסרון במוכיח וזהו אל תט לבי כו' ר"ל שלא יכשלו הדברים בלב וזה בורח להתעולל עלילות תלשון עלילות דברים בראש ר"ל כי מוסיף עוד רשע להוציא לעז על הצדיק המוכיחו ולומר

ולומר את מיסים את"ח כידוע הם פועלי און ובעבור זה כל
תלחם במצעמיהם · א"י כי סקר הדבר רק כי ממני הגרס
שתני לא תוכל ללחום במצעמיהם כמ"ש כי מריס הם וכחיך
תוכל יטעם שמסתנה מחמת חליו כן תוון מילין תבחן כאשר
שמעתו וזה וכל תלחם במצעמיהם שהדברים בחמת נעימים
רק כי אני לחולשתי לא תוכל ללחום במצעמיהם · א"י אל תט
לבי כו' ע"ד הכ' פן יהיה עם לבבך דבר בליעל כו' וזה אל תט
לבי לדבר רע כי זה גורם להתעולל עלילות ברשע להיותו כי
יבוזו זרים חילו עניים מרודים וגבו מיניה ממלכא כידוע ·
א"י אל תט לבי לדבר רע ע"ד אשר נשיא יחטא וזהו
להתעולל כו' בעבור מיסים פועלי און · א"י אל תט לבי
כו' עם מ"ם הרמב"ם דבמצות שכליות רציחה וניאוף טוב
לפני תלהים יאמר לי תפשר מצ"ב בשמעיות תכילת תזיר
ודם וכמ"ש הר"ם תלגזי ז"ל בפסוק אם יפתוח הטתיש תל תבא
ע"ם וזהו אל תט לבי לדבר רע אלא יאמר תפני בדברים
תאר הם להתעולל עלילות ברשע תאר הם את מיסים ר"ל רק
לבבי תדם פועלי און שהדעת מצוה עליהם תזי אל תט לבי
תכל בל תלחם בתכילות תזיר וכדומה במצעמיהם ולא מחמת
מיהום הדברים וטענת מתום עלי רק גם במצעמיהם שנעימים
הדברים עכ"ז בל תלחם כנ"ל :

ה **יהלמני** צדיק כו'. ע"ד אמרינו רבים מכתובים כו' וע"ד
ולך ה' תסד וזה יהלמני צדיק דהיינו היסורין
תבל בתסד דהיינו מעט מעט :

ו **נשמטו** בידי סלע היצה"ר שופטיהם ע"ד היצה"ר שופטן
והתורה לא נעשית תבלין להם כי שמעו אמרי רק
בסיבת כי נעמו דהיינו ע"ד אמרינו פיה פתחה בחכמה כו'
כנ"ל והבן היטיב :

ז **כמו** פולח כו'. מלשון ערבים בוקעים בו והילוך התדם
נקרא בלשון בקיעה וזהו כמו ימי התדם שהוא פולח
עובד אדמה ובוקע הולך בארץ שהם שבעים שנה כן נפזרו כו'
לפי שאול בבל שהיא עמוק בשאול כמשארז"ל וגלות בבל ע' שנ'.
א"י כמו פולח ובוקע בארץ עובד אדמה ולא יועיל הון ביום
עברה יום המות כן נפזרו עצמינו התורה ומצו' כמשארז"ל
ואת מצומיס כו' לפי שאול מחמת שלא לשמה עד שניס כנ"ל
ומשך תלעיל ושמעו מרי כו' כנ"ל · א"י כמו פולח ובוקע
שבקיעת עץ לא יתכן רק שמחריבו ממנו יצא כאשר יאמרו
המוסלים כן נפזרו עצמינו לפי שאול כי החטאים שלב"ה
עצמם הם החריבו והגדילו מדורת הגהינם כמו יתן לרשע
רע כרשעתו כנ"ל ומצינו לדולקים יפעל · א"י עם היודע כי
העץ בחם לא יתבקע לא תסלוט בו החם בהיותו לאחדים רק
בהתפרדו אזי נדלקים וכן בישראל הנפרדות פועל
כל הרעות בעוה"ר וחבור עצבים כו' וגם מיתת הצדיק לא
תועיל וזה כמו פולח ובוקע בארץ בעבור תסלוט החם עי"ז
כן נפזרו עצמינו גורם הרעה לפי שאול כנ"ל · א"י על דרך
עניס קטן מדליק את הגדול כן כי תצא אש כו' ונאכל הגדיש

הגדול הצדיק וזהו כמו פולח ובוקע בארץ כן נפזרו עצמינו
כמו ואת עצומיס לפי שאול · א"י כמו פולח ובוקע בארץ יפתח
ויצדד תדמתו ירתה כמקלקל בקרקע וכ"כ בוקע עניס יסכן
בהם להבעיר עי"ז וה"ז מקלקל ע"מ לתקן כ"כ נפזרו עצמינו
פזור הגלות הוא לתקון בעבור שבאר תברהם תבינו לזה להנצל
מן שאול וטובה היא ליסראל כנ"ל · א"י כמו פולח כו' ע"ד
אל תעשם עטרה וקרדום לחתוך בו אלא לשהוב המלאכה
התורה גופא וזה גורם הפירוד בין התכמים וזה נפזרו עצמינו
שיש פיצור ביניהם וגם אחד גולה ולפי שאול אחד מת או תורתו
נעצית שם המות או שעי"ז יש קנאה ביניהם ועצמותיו
מרקיבין וזה נפזרו עצמינו כנ"ל וע"ז כמו פולח ר"ל שנדמו
לפולח ובוקע בארץ בעשותם קרדום לחתוך בהם ועי"ז נפזרו
שגורם הפירוד ביניהם כמ"ש המפרשים וכמאמר וכל כניך
למודי ה' וזה נפזרו ואמר עצמינו ר"ל עושם ידינו נגד היצה"ר
מינו אלא לפי שאול בהזכרת יום המיתה כנ"ל :

קמב א מַשְׂכִּיל לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בַּמְּעָרָה תְּפִלָּה: ב קוֹלִי
אֶל יְיָ אֶזְעָק קוֹלִי אֶל יהוה אֶתְחַנָּן: ג אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו
שִׂיחִי צָרָתִי לְפָנָיו אַגִּיד: ד בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי
וְאַתָּה יָדַעְתָּ נְתִיבָתִי בְּאֹרַח זוּ אַהֲלֵךְ טָמְנוּ פַח לִי:
ה הַבֵּט יָמִין וּרְאֵה וְאֵין לִי מַכִּיר אָבַד מָנוֹס מִמֶּנִּי
אֵין דוֹרֵשׁ לְנַפְשִׁי: ו זָעַקְתִּי אֵלֶיךָ יהוה אָמַרְתִּי
אַתָּה מַחְסִי חֶלְקִי בְּאֶרֶץ הַחַיִּים: ז הַקְשִׁיבָה אֶל
רִנָּתִי כִּי דַלֹּתִי מְאֹד הַצִּילֵנִי מֵרֹדְפַי כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי:
ח הוֹצִיאָה מִמַּסְגֵּר נַפְשִׁי לְהוֹדוֹת אֶת שְׁמֶךָ בִּי
יַכְתִּירוּ צַדִּיקִים כִּי תִגְמֹל עָלָי:

ב **קולי** אל כו'. בשביל ה' ואל ה' אתחנן על הנוגע לה' עמו
תנכי בצרה ואח"כ צרכי לפניו אשפוך כנ"ל :

ז **הקשיבה** אל כו'. ע"ד שאמרו רז"ל במעלת העכוה ולא
עוד אלא שתפלתן נשמעת ולב נשבר כו' ואמרו
עוד מדיך כל בשר יבואו מי שמיס עצמו כשבר והנה כתיב
תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות הרי שהעניות גורם
הכניעה וזה הקשיבה אל רנתי והטעם כי דלותי מאוד וזה גורם
הכניעה ודינה הוא שתפלת הנכנע תתקבל ולב נשבר כו'
אלהים לא תבזה :

קמג א מִזְמוֹר לְדָוִד יהוה שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה
אֶל תַּחֲנוּנַי בֶּאֱמֻנָתְךָ עֲנֵנִי בְצִדְקָתֶךָ:
ב וְאַל תָּבוֹא בְמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ כִּי לֹא יִצְדַּק לְפָנֶיךָ
כָּל חָי: ג כִּי רָדַף אוֹיֵב נַפְשִׁי דִּכָּא לָאָרֶץ חַיָּתִי
הוֹשִׁיבַנִי בְמַחֲשַׁכִּים כְּמֵתֵי עוֹלָם: ד וַתִּתְעַטֵּף עָלַי

אמרות טהורות

רוּחִי בְּתוֹכִי יִשְׁתּוֹמֵם לִבִּי : ה זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם
הָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ אֲשׂוֹחֵחַ : ו פָּרַשְׂתִּי
יָדַי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי כְּאֶרֶץ עִיפָה לְךָ סֶלָה : ז מַהֵר עֲנֵנִי
יְהוָה כָּלְתָה רוּחִי אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי
עִם יֹרְדֵי בוֹר : ח הַשְׁמִיעֵנִי בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי בְךָ
בָטָחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דֶרֶךְ זוּ אֵלֵךְ כִּי אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי נַפְשִׁי :
ט הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי יְהוָה אֵלֶיךָ כִּסִּיתִי : י לַמְּדֵנִי לַעֲשׂוֹת
רְצוֹנֶךָ כִּי אַתָּה אֱלוֹהַי רוּחֲךָ טוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ
מִישׁוֹר : יא לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה תְּחַיֵּנִי בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא
מִצָּרָה נַפְשִׁי : יב וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית אוֹיְבָי וְהַאֲבַדְתָּ כָּל
צֹרְרֵי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ :

א **שמע** תפלתי ותחנוני . ר״ל שתפלתם תחנונים בתמונתך
הנוגע לתמונה בנדקתך ירומו שלח לנרף מחשבה
שבקש לעבוד ע״ז :

ג **ואל** תבוז במשפט כו׳ . שעשה זה בעבור שבל״ז לא יצדק
לפניך כתורת מלך שכמותך יהרגנו כנו או לא יצדק
ע״ד להורות תשובה כנ״ל . א״י ואל תבוז במשפט את עבדך
ר״ל שלא קבוץ במשפט דהיינו בעת התגברות המשפט דהיינו
בעידנא דנפיש חרון קף והטעם כי לא יצדק לפניך כל חי
והיינו דלעיל מקיומים כל המ״ע כמו שמעמנו להרץ הפ׳ כי
מדם וון נדיק בארץ כו׳ ובעידן ריתחא עשו מעשה לזה אל
תבוזאני לפניך בעת המשפט רק מקיומי דליפוק חרון קף כנ״ל.
א״י ואל תבוז במשפט את עבדיך כי לא יצדק לפניך כו׳ ר״ל
טרם קובלך יקדמו להם ולפניך מלמון לפניהם ביסרמל
כנ״ל **כל** חי יהיה עם מ״ם דבשבוה מקדים דבשביל שמשים
עלמו כאין וזה כל חי שמשים עלמו כאין כ״ל :

ג **כי** רדף אויב הילה״ר נפשי ועשיתי פעול׳ לזה להזכיר הביטול
יום המיתה וזה שכח לארץ להגוף חייתי הנשמה שהיה חיות
הגוף תמכם עי״ז נופל לעצבות וזה הוסיבני במחשבים כמתי
עולם ולא להזכיר כי הנשמה נצחית וקייס
כתמרינו בדברי רז״ל הוי קבל וקייס . א״י כי רדף אויב
נפשי ע״י ס״ל והוא בעבור דבא לארץ ע״ם ס״ל ועתידין כל
בעלי תומניות כו׳ וזהו דבא לארץ חייתי הקורה כי היה חייך
ואמר כי כ״ז בא ע״י שהושיבני במחשבים ע״ד המנפה לבלתן
שלא מחריס עולם חשך בעבור״ז בא למחשבת ס״ל קדוש
לחתוך בה מ״ו וע״ד שבתב הזוהר כי נגע בכף ירך כו׳ נ״ל:
ח **זכרתי** ימיט מקדם הגיתי ע״מ לעשות וזהו בכל פעליך·
ט **הודיעני** דרך זו ילך בבל וקייס ואין עון גלוה בדבר ע״ד
מלבי ה׳ אמרתי וזה כי מליך ר״ל לאמור כדבריך
בעבור זה נשבתי והגבתני נפשי :

י **כי** אתה אלהי· ר״ל רוחך טובה מחשבתך טובה ולא׳ היסוע׳
כי הוא בעבור תנחני בארץ מישור לדרך היסרה :

קמד א **לְדָוִד** בָּרוּךְ יְהוָה צוּרִי הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב
אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה : ב חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי
מִשְׂגַּבִּי וּמְפַלְטִי לִי מָגִנִּי וּבוֹ חָסִיתִי הָרוֹדֵד עַמִּי
תַּחְתִּי : ג יְהוָה מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ בֶּן אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ :
ד אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר : ה יְהוָה הַט
שָׁמֶךָ וְתֵרֵד גַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ : ו בְּרוֹק בָּרָק
וּתְפִיצֵם שְׁלַח חִצֶּיךָ וּתְהֻמֵּם : ז שְׁלַח יָדֶךָ מִמָּרוֹם
פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים מִיַּד בְּנֵי נֵכָר : ח אֲשֶׁר
פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר : ט אֱלֹהִים שִׁיר
חָדָשׁ אָשִׁירָה לָךְ בְּנֵבֶל עָשׂוֹר אֲזַמְּרָה לָךְ : י הַנּוֹתֵן
תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים הַפּוֹצֶה אֶת דָּוִד עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה:
יא פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי נֵכָר אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא
וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר : יב אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים
בְּנְעוּרֵיהֶם בְּנוֹתֵינוּ כְּזָוִיֹת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל :
יג מְזָוֵינוּ מְלֵאִים מְפִיקִים מִזַּן אֶל זַן צֹאנֵנוּ מַאֲלִיפוֹת
מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ : יד אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים אֵין פֶּרֶץ
וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ : טו אַשְׁרֵי הָעָם
שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּהוָה אֱלֹהָיו :

א **לדוד** ברוך ה׳ צורי המלמד ידי לקרב כו׳ נקדים ממרינו
בב׳ שויתי ה׳ לנגדי תמיד כו׳ והוא עם מתמר הכ׳
גם במעלליו יתבבר נער והוא עפ״י מרז״ל יגר תינוק ואפה
שמאל דוחה ויומין מקרבת כו׳ הרי כי כאשר ייסר אים את בנו
בשמאל דוחהו ויומין תקרבהו כן יתנהג האדם בכל מפעליו
לרחק היצ״ר בשמאל ולקרבהו בימין וזהו גם במעלליו ר״ל
שלא זו הדרך בלבד בהדריך האדם את בניו נוהג בשמאל
דוחה כו׳ אלא גם במעלליו יתנהג כן כאשר יתבבר נער מלמון
ויתבבר אליהם כמ״ש הרמב״ם כן לפי דרכו ע״ם דהיינו רק
שמאל דוחה כן יתנהג בכל דרכיו כתמור · וזהו לדעתי רמוז
בכתוב רפה חייס כו׳ ר״ל חייס הנלחייס תרפה ותבין שנקיים
לאדם בדרך שנוהג אתה עם האשה אשר אהבת שמאל דוחה
כו׳ וזהו כ׳ הכתוב כי זה אלהים אלהינו כו׳ כי ידוע כי הקב״ה
עוזרו בסיוע לרחק ולקרב היצ״ר וזהו כי זה אלהים כו׳ כי
בזולתי בהתרחק האדם מיצ״ר בתבלית הריחוק ומאור סחור
כו׳ אזי נקל בעיניו לבתו בדרבי ה׳ לך ע׳ שבריך להשתחוה
כו׳ ולקרבו בימין אז בבד ממנו הדבר לרחק ולקרב רק ה׳ הוא
בעזרו ואמר רבנו מלבד וזהו כי זה אלהים כו׳ הוא יהגבנו
עלמות אלמון בן מי זה העלם ור״ל שהוא יהגבנו בדרך העלם
כמו שאמרו שמאל דוחה כו׳ וזהו שויתי ה׳ לנגדי תמיד גם בתאוות
הגופניות אז בבל לבבי מעבדנו וע״ד מרז״ל בבל לבבך בשני

יצריך כו' דהיינו תכילה וסתי' כו' וכדומה הבא מצד היצה"ר גם בזה כוונתו לד"ם וע"ד בכל דרכיך דעהו וכמ"ש בכתי' חלקי ה' כו' ר"ל גם חלקי תשוקת הנפשיות תמרתי לשמור כדבריך התורה ומצות שבודאי דברים האלה שאין הגוף נהנה מהם עושה מותם בלתי לה' לבדו כן תעשה גם בחלקי וזהו לנגדי תמיד ופירש דבריו ואמר כי מימיני בל אמוט במה שאני מקרב היצ"הר מסיבת דבר זה בל אמוט מ"ו רק גם זה יבוא מצל המלך הקב"ה כנ"ל· וזהו כ' הכ' דרוך ה' צורי המלמד ידי לקרב ר"ל שהו"מלמד ידי לקרב היצ"הר וגם מצבעותי למלחמ' לדחותו ואמר כאן יד וכאן מצבע ע"ד שכינו חז"ל בשמאל ויימן לרחקו ביד כהה ולקרבו בימין לכן רמז כאן הדחוי' במיעו' והקירוב בכל היד כנ"ל והבן:

ג ה' מה אדם ותדעהו ע"ד תשכון את דכא ומושם בגבוהים

ובאמר בעצמי ארץ וגדולים נמוכי רוח כו' ואח"ל גדול הגעת במשה כו' ואנחנו מה וזה ה' מה אדם כשהאל מחזיק עצמו כמה ותדעהו ל' אהב' כמו כי ידעתיהו למען כו' בקנאתו בשמחזיק עצמו כאנוש ומשפיל עצמו חזי ותחשבהו הקב"ה מגדיהו כנ"ל וכאמרם ז"ל מוסבני בכם שאפי' בשעה שאומן לכם גדולה כו' וזהו ותדעהו בן אנוש שאומר עצמו כאנוש אף בשע' שמחשבהו כנ"ל והבן:

הנה מצינו לרבותינו זכרונם לברכה שהרבו לספר בשבחה של פרשה זו כאשר חכמים הגידו כל האומר תהלה לדוד ג"פ בכל יום כו' לזה עשיתי לה' מדור בפ"ע לפרשה כיד ה' הטובה עלי ואשר הסיגה ידי בפי' הכתובים בפרשה זו ושמתי את שמו **מעטה תהלה** ע"ש שהוא לבוש ומעט לתהל' זו של מלכנו המלך דוד ע"ה· ואף גם זאת כי לא זכיתי ליכנס לפני ולפנים בסודות נפלאים ונוראים אשר בודאי הם חתומים ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני אל הקודש פנימה· רק מה שהורשתי התבוננתי בהגלות לנו אשר יקראו בשם לבושין דלעוריית לזה שמו נאה לו **מעטה תהלה** כי היא כסותה לבדה· ומעתה יהיו לרצון אמרי פי כו' ונחל לפ' הכתובי'· בעזרת אלהי הכרובים·

קמה א **תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:**

א **תהלה** לדוד מרוממך כו' ואברכה כו' הנה אמרו רז"ל כ"מ שאתה מונה גדולתו של הקב"ה אם אתה מונה עצמותו וטעות דמילתא מה זו סמיכה עצה לגדולה ויתכן כי מצד הגדול בלה עצמותו והוא עם הידוע אשר כתבו הקדמונים ז"ל הלא בספרתם כי יש בת כופרים שמאמיני בהקב"ה שחידש עולם ומלואה רק שאומרים שמרוב גדולתו עזב הלהיס את הארץ כי אין זה כבודו להשגיח בשפלים וזהו מאמר הכתוב ברוב עוון יכחשו לך תוידיך והוא כדבר האמור כי הכפירה והכחשה שלהם הוא כי מרוב עוון העלים עינו מספלים· אמנם אנחנו מאמינים בה' ובהשגחתו על כל דבר בקטן כגדול כי בודאי במלך ב"ו אתי יתכנו הדברים כי כבודו בגדולים בשרי המלוכה אשר לפניו הקרובים אליו בדמיון וערך ועליהם ישית עינו ולא בעבדיו הקטנים· אבל מלך עליון שהכל נכחין נגדו אפי' מלאכי השרת הגבוהים מעל גבוהים ולזה לא שייך לומר שעזב התחתונים ובחר בעליונים כי גם העליונים לפי רוממות גדולתו כאין והשגחתו הוא כ"מ מרוב עצמותו ולזה אנחנו מאמינים בה' ובהשגחתו בתחתונים וכאשר שמענו בפרש עפ"י הדברים האלה מאמר הכתוב כי רם ה' ושפל יראה כו' והוא אשר יאמר הכתוב כי רם ה' אף שהוא רם ונשא עכ"ז ושפל יראה יוסב בעליונים ומשגיח בתחתונים להוציא מלבן של נדוקי' הנ"ל וא' מגבוה כו' ר"ל כי הלא גבוה מעל גבוהי' במלאכי מעלה ג"כ רק ממרחק יודע שאין להם קרבות ודמיון אלו כי מכח גדולתו אשר גדול מדוענו על כל אשר בשמים ממעל ואין לך דבר קרוב לעורכו יאמן עצמותו שמביט בשפלים כנ"ל· והנה כל מיש אשר יעור משינת האולת העה"ז בהגיע תור וזמן התפלה לפני בוראו חזי יחרד מיש ויולפת מפחד ה' ומהדר גאונו איך יפנה פיו בו אשר במה נחשב הוא להיות תהלות ה' הגדול ידבר פיהו ובבודו בעליונים שרפי מעלה וכרובים ואופנים אך בשומו על לבו כי גם המה כאין נגד רוב גדולתו וכדבר אשר אמרנו בעניין ההשגחה ואשר יסתו קולם בגאון ה'· אין זה כ"א ברוב רחמיו עי"ז יחזק לבבו כי רוב רחמיו וחסדיו ועצותו תרבנו להיותינו נרשים בספר גדולתו ורוממותו· הרי כי האדם לא יתלתו לבו לספר תהלות ה' ולא"ת בשמו כ"א מרוב גדולתו מזה ניכר רחמיו על כל בריותיו הגדולים לזה ויש גם לנו חסד· וזהו כ' הכ' תהלה לדוד כלל עת אשר בקש לומר תהלה לה' ולא יסוג אחור מגודל שפלות האדם וזה לבדו יחסוב ואומר מרוממך אלהי המלך שאני מרומם אותך על כל שרפי מעלה ולזה ניכרין רחמיו מדברי שירות ותשבחות אשר יגידו מלאכי מעלה ולזה ואברכה שמך לעולם ועד גם אני:

א"י מרוממך כו' יתכן עם מ"ש השבט מיהודה בשם גדול אחד אף שאנחנו מרבים בספר בשבחו של הקב"ה בר"ה ויו"כ בפיוטים ומצינו שחז"ל אסרו בדבר וכדאמרן סיימתיהו לכלהו שבחא דמרך כו' ואמר כי זה אינו אלא בשם עפ"י הנביא משא"כ בפיוטים אלא מקצת שבחו לזה הוקר הדבר להרבות בשבחו כי הן אלה קצות דרכיו ובר"ה ויו"כ שיהודה שבים בכל לב ונפש לזה מיחשב מקום הסדרת כבודו ונעשה לנו היתר בעבור זה לטפויי שבח' עכ"ל ע"ש· וידוע כי בכל ימות השנה אנו מומרים רק קורא אחד ובר"ה ויוה"כ מוסיפים המלך וזהו כונת המקרא מרוממך ר"ל שאספר רוממותיך ושבחיך הרבים בעת אלהי המלך בר"ה ויוה"כ אבל ואברכה שמך בלא ריבוי רוממות לעולם ועד· **או** יתכן עם הידוע כי ירצת ה' טהורה עומדת לעד ר"ל כשהיא טהורה בלי סיג ג"ל מ"ו אז היא כהשבה שהיא תלויה בדבר ועומדת לעד

ועיקר הירח לשמה היא בנין דתיהו רב וסליט כידוע כמאמריהו בכתוב למדני לעשות רצונך כו' ר"ל שתזכה לעשות רצונך בעבור כי אתה אלהי והוא תרוממך בעבור שאתה אלהי המלך רב וסליט וה"ז להבא שתהיה תלויה בדבר לזה ותברכה שמך לעולם ועד עומדת לעד: א"י תרוממך עם אמרם ז"ל דאמר ר"ל מ"ד כ"ב עבדי דוד עבדי כו' אלא גלוי וידוע כו' עבד שקנה נכסים כו' וכמאמריהו בכ' והייתם לי סגולה כו' זהו תהלה לדוד שצפה דוד המע"ה ברוה"ק שיקרא לכ"ע עבדי וכדי להוציא מלב השומר דתזדה לה תהלה לדוד שקראו עבדי דהרי תהלתו בקהל רשעים וכ"ש נמי יכוונה בשם עבדי לזה אמר אתה נן אלהי דע לך כי תהלה לדוד בקוראי שמו עבדי ומה שקרא לרשע הלזה כן בעבור תרוממך תרוס תוכך על הרשע הזה ואלהי המלך גם עליו ועבד שקנה נכסים כו' כנ"ל ותברכה כו' שם תמריהו בכוונת הברכת התורה אשר בחר בנו מכל העמים כו' דהנה בפרשת דרכים כתב לבטל טענה זו דעבד שמכרו רבו דיעזרעל נקראו בניו וע"ז לעייר בזן שיסולק מעליו חזקה דאבהתא ע"ש וזה גם שם יתנו בגויים תעפ"כ נקוה לה' שיסוב וירחמנו כי בניו אנחנו וזהו טעם על הגאולה ועל פדות נפשנו מן הגלות. והנה בטעם הדבר שיעזרעל בניו שמענו ע"ד אמרם ז"ל כל המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו ושם בחלם המלמד להועיל עתכו"כ בהקב"ה שהוא הגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו ליזרעל שרשוי שיקראו בניו ע"כ שמענו וכבר כתבנו כי זה שאנחנו נקראים בניו גורם גאולתינו ופדות נפשנו לבטל טענת עבד שמכרו רבו כו' וזהו כוונת נוסח הברכה אשר בחר בנו ורומם אותנו מכל העמים אשר הפילנו שמה וטעם הדבר ללא ניתק עבד שמכרו רבו לזה אמר ונתן לנו את תורתו ועי"ז בניו שאנחנו לה' אלהינו לזה שב והשיב את שבותינו כ"ב תמן. וזה בבאר הכתוב והוא עם מ"ש הפרשת דרכים כי תח"ה היא עד מיוהר על הגאולה לבטל טענת עבד כו' כי תח"ה מוכח דבניו אנחנו. וגם ידוע כי ע"י שהקב"ה יודע עתידות מוכח ת"ה כמ"ש אתמ"ו וז"ל בתמר נקוט מיהת פלגא כו' וידוע כי ה' קודם שיחטא מוכח עתידות מוכח כמי ממילא ת"ה והוא עד על הגאולה וזהו תומרו אחר שתמר תרוממך כו' לבטל טענת דעבד כו' תמר עוד ותברכך שמך עם ה' קודם שיחטא וזה תורה לעולם ועד דהיינו עולם התחי' שהוא ועד בלי הפסק נדיקים שעתיד להחיותן כו' וזהו ג"כ ביטול טענה דעבד שמכרו כו' ותמר בכל יום הגלות מכוונה יוסלעכומ"ז כו' תברכך בעבור ואהללה שמך שמורה לעולם ועד

א"י תרוממך כו' ותברכה כ"ל עפ"י ביאור המדרש מה רחל קרית לחלוק על מדרש"ה פרשת פרה תדומה רחל והוא תמוה וכבר תמרנו דבר במדרש הזה ע"ש תבת פרה לכפר על מעשה עגל. ובהיות כן י"ל דאנכי לכל נצטו' וזהו רב לכם כי כל העדה וגו' לטענת משה לי נייח מבואר בתורך במ"ש: אף בדרך קרוב לאמת כ"ל עפ"י תמריהו בכ' תבענה שפתי כו' וכתוב בכפת ליום תגינו כי חק כו' עדות ביהוסף. ובפסוק רחוק מרשעים. ויתכן הדברים כי מחק הפרה דמטמאה כל העוסקים בה וזהו מסטרא דגבורה כידוע דטמא ופסול ואסור מסטרא דגבורה. ומטהר תפרה כל הטמאים וזהו חסד כי כסר ומותר וטהור מחסד מוכח דגם מדינין וגבורות ימיח ה' חסדו לזה חייב תדם כו' כשם שתברך כו' וזה הומרו כל הכתובים. כמ"ש במ"א בתורך ואיתא בזוהר תהרן ימינא ליותה שמאלא קרח בעא לאחלפא ימינא בשמאלא כו' וע"ל מיתענא. וזהו דברי המדרש מה רחל לחלוק על משה רבינו כי עיקר הי' דבעי למיהוי כהנא רבא. ומה רחה לבעות זה לאחלפא ימינא בשמאלא חסד בגבורה. לז"ש פ' פרה תדום' רחה כי מהגבור' ימח החסד לזה סבר לא ודע מחת היא והי' הלוי לכהן ג"כ וזה נבא לבאר הכתוב עם מאמר הזוה"ק וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל כו' ותוכן הדבר כי ירידה יתקרי כביכול כד נחית מרחמי לדינא ע"ש והנה ידוע מאמר' ז"ל לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעבד רחמנא לטב עביד וכתב מוה"ר ז"ל כי בחמת בכל דבר של דין יש בתוכו רחמים ובקבל האדם בהנאה ומברך לה' בשמחה אזי משבר הדין ויונא הרחמים לפועל ע"ש וזהו תרוממך אלהי שהוא רוממות ולא ירידה כדין כביכול רק רוממות וזהו ותברכה שמך לעולם ועד ן לחסד תשירה הן למשפט תשירה ותברכה ועי"ז נתגלו הרחמים שבדין ולכך תרוממך. א"י תרוממך כי יש שני מיני תשובה הא' שבהגיע ימי חלול ור"ה ויוה"כ וכמו שכתוב בספרי' על פסוק אני לדודי כו' ר"ת חלול "וכמאמריהו דרך רמז את ה' אלהיך תירת את ד"ת חלול תשרי את ה' כו' עכ"פ בימים האלו ירח ה'. ויש בני אדם שבהגיע זמן הזה עושים תשובה ומתחילי' לעבוד ה' בתפלה ומצות ומחשבתם זכה אלף לשוב עוד לכסלה וזהו דרך טוב לף שאחר ר"ה ויוה"כ חיכה במדרגה זו עכ"פ בשעת התשובה היה לבם זך לשוב בהחלט. ויש שאין דעתם בתחלה רק לעבוד ה' בימים האלו וכמאמריהו בכתוב כמו הרה כו' בתורך ובפ' גרסה נפשי לתתבה בתורך מזה וזה הדרך הב' חינו טוב כראוי ואפשר תאמר אשל לשורר גדול בחנו דרכו לשכור פועלים ומשרתים שיעמדנו בכל צרכיו ויש אחד מקמץ ואומר אתעסק בעצמי בלי משרת רק בנוח ימי הקוץ שהוא משך תרבעה שבועות אז מהכרח הוא לשכור משרת על משך זה והנהנל שנין שכירות משרת של הראשון להשני הוא כי הראשון לפעמים יקח משרת אף שחינו יודע כ"כ בטוב מו"מ בשחורות אלו כי אומר בלבו גם שעתה חינו יודע בהיותו בחנות אזיה זמן תרבעה שבועות וכדומה אזי ילמוד ויבחין יפה בכל השחורות משא"כ השני שחינו לוקח רק על תרבעה שבועות ע"כ לוקח משרת מומחה ובקי בטוב השחורו' כי מה נענע לו שידע אא"כ כי כל צרכו חינו רק על תרבעה שבועות והבן המשל היטיב ואמנו נקח לעבודת ה' כי בודאי בתחלת התשובה אזי תפלת האדם חינה זכה וגם שאר מצות חינם בכונה כראוי אף עכ"ז יקבל ה' מהיות כי עי"ז יתרגל ויזכה להתפלל כראוי משא"כ מי שחינו בא לשוב רק על תרבעה שבועות

שבועות ג"כ צריך להיות בר מחוד בזה הזמן כי אח"ז לא יעבוד כלל כדמיון משל הנ"ל וזהו מאמר הכ' דרך בקשה מרוממך רבש"ע אזכה שתרוממך תלכי כו' בזה הזמן אף שאינו בעת כרצוי בתחלת העבודה אך ואברכה שמך לעולם ועד כדמיון המשרת הרשאון ואזכה לעבדך בלבב שלם אכי"ר :

ג בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד :

בכל יום כו' . כתוב בתרוכא ע"ד הכ"ה ה' כו' ע"ש .

והפשוט נראה בכל יום גם בגלות כמ"ש רש"י ז"ל כי אליך תקרון כל היום וזהו גם בגלות אברכך כי לא אבדה תקותינו כעבד שאכרו רבו כו' ואהללה מהיות שמך לעולם ועד ונשבעת לנו בשמך הקייס כמ"ש בפסוק ומה תעש לשמך כו' ואשר נשבעת להם בך וזהו השם שלם כו' כמשל המפתח והשלשלת כידוע . וזהו ואהללה גם בכל יום בכל גלות מהיות שמך לעולם ועד . עוד נראה לפרש פ' תרוממך שהוא רק אלהי המלך ורק עליונו נקרא שמו ואיכא מודעת בתורתנו בכתוב רק אתכם ידעתי כו' כי גזר על כל עבדיו ואיכא דמלכותא דיקא ולכן אברכה שמך לעולם ועד גם בכל יום בגלות דליכא מודעת כי בארץ בלא"ה ליכא מודעת כדכר הרמב"ן ז"ל כ"ל נכון :

ד גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר :

ה דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ :

גדול ה' ומהולל מאוד כו' יתכן עם תמרינו בכוונת הכתוב כי עם ה' תקרון הבו כו' וחוץ מדרכינו תמרנו כי ידוע מה שכתבנו כמה פעמים בשם ספר דרך חיים דבמקום הצרות שכינה מזי מותר להרבות בשבחים לעיל שייך לומר סיימתיכהו דבפיו תומרים מקלת שבחו ע"ש ותמרו רז"ל במקדש היו מזכירין הש"י ככתבו ובמדינה בכינוי וזהו כי עם ה' תקרון והיינו במקדש שהיו קורין השם היו' ככתבו מזי הבו גודל לאלהינו דהיינו ריבוי שבחיו ורוב גדלו אמ' לדרכינו יתכן עם מ"ש בתפוקאחר בכתוב תרוממך אלהי המלך כי בעת התפלה מזי יתשוב האיש מי שנכי לעמוד ולהתפלל לפני מלך מ"מ תקב"ה וכבודו בעליונים מעלה כרוזים יפקדו ולא יכוש רמה כך בחשוב האדם רוב גדלו אשר גם במלאכיו יסיים ההלה וגם השם כיון שגדו ורוב גדולתו לזה הותרה הרצועה בשלנו ליגע בתפלה לפניו וזהו כי עם' תקרון אלהי האדם במה נחשב הוא ולכבודו בגדולים והתשובה לזה לייחב לב האדם שיערב לבו לגשת אל הקודש הוא הבו גודל לאלהינו כי גדול הוא גם על מלאכי מעלה ועכ"ז נראים לעיר ולהלל לפניו מרוב חסדו. לזה גם אנו נקרא בשמו . וזהו גדול ה' ועכ"ז הוא מהולל מאוד מפי עולליים ויונקים אנוש רמה והטעם משום ולגדולתו אין חקר . וגם שירת המלאכים שיגה אלא מחסדיו ומהולל מאוד משירת המלאכים ועי"ז גם אנחנו נהללו ונברכו משום ולגדולתו אין חקר כדבר האמור : **או** גדול ה' כו' **דור** לדור כו' ע"ד הפיוט תלמידא דקוב נחית כו' סיימתיכהו לכולהו

שבחא כו' וגם תרו"ל דאנשי כנה"ג אתו ותקיניהו הגבור והנורא אמנם לא הוצרכה לנו להוסיף משבח קדה וע"ד שפירשנו על תרנו תדברו גבורה ר"ל לשבח ולרומם ולהגדיה את הקב"ה בשבח הרבה יגיע עתק מפיכם ר"ל רק הדברים עתיקים דאמרן משה וזהו התכת הכתובים גדול ה' ומהולל מאוד כהפיוט תלמידא אמנם מהיות ולגדולתו אין חקר לזה אנחנו לא נדע מה לעשות . וזהו דור לדור ר"ל דור ילמוד מדור חיך ישבח מעשיך כולם שוין ואין להוסיף כו' . **או** דור לדור ר"ל דור הקדוש ואנשי כנה"ג לדור ר"ל לדור האחרון ישבח מעשיך שהם שבחו משעיך הגבור כו' כך יאמרו הדור האחרון והגבורותיך יגידו : ותתר

ו הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאֹתֶיךָ אָשִׂיחָה :

הדר כבוד הודך כו' . שם נזכה להדר מל' דירה שידור עימנו כבוד הודו בבהמ"ק ודירתו בתחתונים ואז כבפיו דמי ומותר להרבות בשבחו כי מקלתו תומרים בפיו ובלי תרינו בכתוב תשרי יושבי ביתך עוד לשון ריבוי יהללוך סלה ולא בר"ה ויוה"כ דוקא כידוע וזהו הדר במקום דירת כבוד הודך

אז דברי נפלאותיך אשיחה להרבות בשבחו :

ז וֶעֱזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדֻלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה :

ועזוז נוראותיך כו' . ידוע כי יש שני מיני יראה . האחת קטנה מתוך יראת העונש על שנקראת יראה רעה בספרי הקבלה והאחת יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט והיא יראת העונש אף שיש לכנותה בשם כללי יראת העונש אבל באמת יש בה פרטים רבים עונש ממון ועונש הגוף ודומיהן הרבה מש"כ יראת הרוממות בגין דאיהי רב ושליט אחת היא ואין שני לה והוא בכנן למבין . וזהו לדעתינו כתוב ויאמר לאדם הן יראת השם חכמה ותרו"ל שכן בלשון יוני קורין לאחת הן והכוונה שם היראה הוא הן אחת יחידאה זהו חכמה מש"כ יראת העונש גם בחיק כסילים ינוח . וזהו כ' הכתוב אמר על רוב בני העולם שאינם רק בגדר יראת העונש ולא אחת הוא רק בגדר רבים . וזהו ועזוז נוראותיך יאמרו נוראותיך לשון רבים . אבל אני וגדולתך אספרנה הגדולה והרוממות של הקב"ה זהו יראה אחת היא בגדר יחידות כנ"ל :

ח זֵכֶר רַב טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ :

זכר כו' עם תמרינו בכתוב שבפליטיו כי הזכרת יום המיתה להנגל מיכ"ר מת ה' היתה זאת וה' זכרנו כמאמרם שהקב"ה עיזרו וזהו עזרתו להזכיר יום המיתה וזהו כי לעולם חסדו ע"ד ולא ירפיענו בהספטו לשלם כמעשיהו וזהו זכר ר"ל זכרון המיתה להנגל מיכ"ר רב טובך יביעו הם יביעו בפיהם שהוא מרב טובך ובעבור זה הזכר הוא לצדקה וזהו וצדקתך ירננו כנ"ל : **או** זכר רב טובך יביעו כלל דהוי שני רב טובך יביעו וגרסה עם הידוע הין טוב אלא תורה ותרו"ל תורה רובה ע"פ ומיעוט בכתב . וידוע תרו"ל

צדקה גדולה כו' שהגלה גלות צדקי' כו' ולא נשתכחה תורה מישראל והנה עיקר שכחת התורה חילולי זאת שהגלה אינה רק בתורה שבע"פ ומש"כ בתורה שבכתב וכדמיונו בתמרס ז"ל התורה מוגחת בקרן זוית כו' ואמרו דנזרקה כו בפיקורסות דתינח תורה שבכתב כו' הרי כדברינו וכמ"ש שזהו הכונה תשר לא כתובה זה מיתת כו' דהמוכה בתורה שבע"פ תשר לא כתובה וכתוב במ"ת בתורך לייסד קוסית המהרש"ל. וזהו זכר לזכור רב טובך היינו תורה שבע"פ ולצדקתך ירננו היינו לצדקה שעשה הקב"ה שלא תשתכח ותורה שבע"פ כנ"ל:

ח חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל חָסֶד: ט טוֹב יְהוָה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו:

טוב ה' לכל כו' הרב בעל עוללות תפריס ז"ל כתב בדרך נחות בפסוק תדם ובהמה תושיע ה' כו' עפ"י המדרש שאלו להורה תוטח מה יעשה יציץ קרנן שאלו להקב"ה תוטח כו' תמר יעשה תשובה ושב ורפא לו הרי שלא יחפוץ ה' בזה ועולה רק בשובו מדרכיו ומי' ואין צריך לשחוט בהמה וזהו תדם ובהמה תושיע ה' תשועת שניהם הוא מה' ע"י התשובה ולא כמו שתמרה התורה יציץ קרנן והנה עוד מצינו תסדי ה' כי רבו עד מאוד יותר ממה שהשיבה התורה כי קרבנות אינם מכפרין רק על השוגג כ"ש תרבעה מציאין על הזדון כשגגה תגל תשובה מכפרת גם על העושה במזיד וזה כונת הכתוב טוב ה' לכל. כי התשובה תשר יען ה' הוא לכל גם למזיד ולפ"ז גם זאת ורחמיו על כל מעשיו גם בהמות שדי יחי' ברחמיו כי תינו צריך לקרבן כנ"ל. א"י טוב ה' כו'. ע"ד תמרס ז"ל בכל לבבך בכני יצריך ביצ"ט וביצ"ר וזהו עיקר עבודת התדם לשעבד כל מעשיו תלקי הגוף תכילה ושהיה וכדומה שיעשו הכל זולת לה' לבדו ולא למלאות תאותו ובכל דרכיך דעהו וזהו טוב ר"ל הדבר הזה הוא טוב ה' לכל שיחשוב ה' לכל דבריו גם לדברים הגופנים ופירש ואמר ורחמיו ר"ל שהבת הקב"ה ובמו דרחים רבנן יהיו על כל מעשיו והיינו ואהבת תת ה' בכל לבבך גם ביצה"ר כנ"ל. א"י טוב ה' כו' לכל הפרוחים הוא טוב לסייע לבתים לטהר ועכ"ז ורחמיו ר"ל ורחמי הקב"ה בפוח לשלם שכר הוא כעל כל מעשיו ר"ל כאלו היו הכל תכח ועונש יד התדם לבדו. וע"ד שכתבו ז"ל ובטוב העולם כיוון ובפסוק ולא ירשיענו כהשפטו נ"ל. א"י טוב כו' עם מה שאמרו ז"ל על מאמר רז"ל שהוב המלאכה כי העובד ס"ל מזי זה לא יתהוב רק תת הפרס שתגפה ולא עשיית התנוה גופא ולא כן עושה לשמה שתוכב התנוה גופ'. וזהו תהוב תת המלאכה התנוה גופא מלאכת שתים שאתה עושק בה לותה עצמה תתהוב ולא תת הפרס ע"ם. ובאמת ולפי גם העושה לשמה מאמין בתמונה שלמה בשכר ועונש רק שעכ"ז עיקר מחשבתו כן הוא רק לשמים. וכאשר אמרנו בפסוק טפלו עלי שקר זדים כו' רמז נפלא על ענין צדוקים וביתוסים וכאשר שמעו דברי תצטיינים היש סוכו תל תהיו כעבדים כו' שתוכם למדו לשקר בשכר ועונש. תפשר פופל טורח כל היום כו' ובאמת התנת הזה

תכונתו היה דכוונתו יעלם ה' לשים חסד כמפעלו תך תחלת עשיית התדם צריך להיות בלתי לה' לבדו ולא לשום שכר בעולם. וזהו העובד בלב. לא כן העושה ע"מ לקבל פרס שמחשבתו אינה לשמים וזה מרומז בדברי הכתוב טפלו עלי שקר זדים תשר תשבו רעות בדברי תצטיגנום תים סוכו שקר היא דהכוונה תל התנת הזה היה תני בכל לב תצור פיקודיך. כי תחלת עשייה תהיה שלא על מנת לקבל פרס. ובאמת שסופו לבא לפרס. וזהו כוונת הכתוב טוב ה' לכל ר"ל לשלם שכר לעושי רצונו תמשם עכ"ז ורחמיו רחמי ואהבת תדם צריך להיות על כל מעשיו היינו מעשה המצוה גופה ואהוב תפ המלאכה כדבר התמור כנ"ל: אי' בדרך תמר קנית שהוא עם תמרס ז"ל עושים לשמה מעל שמים שלא לשמה עד שמים ואסד תל הוא שהקב"ה משלם שכר למשמילים תע"פי שכל כוונתם הוא רק בעבור הבני עולם ומעשה פיגולים עושר וכבוד וכדומה עכ"ז רחמי הקב"ה לשלם שכרם ועד"ז פירשנו הכ' ולך ה' החסד שהחסד הוא שמשלם לתדם כמעשהו ולא כפי מחשבתם כתמור. וזהו כונת הכתוב טוב ה' לכל למיימינים ולמשמילים והטעם ורחמיו על כל מעשיו לפי המעשה כדבר התמור: א"י עם מאמרם ז"ל תס הקב"ה תוהב תת העניים למה תינו מפרנסן ז"ל כדי שנזכה בהם תנחנו להנגל מדינה של גיהנם. וכאמר בהלל הגדול בכתוב הודו לה' כי טוב ר"ל שטוב לכל ומה שתינו זן ברוחיו העניים הוא כי לעולם חסדו הוא תנ שרוצה לנהוג עמנו חסד ע"י מעשה הצדקה. או כי לעולם לבתי עולם רוצה שיהי' חסדו חסד שלו שהוא נוהג רוצה לנהג גם בני עולם כן. ועד"ז יפורש ג"כ הכתוב שלפנינו טוב ה' לכל גם לעבדיו העניים התומלי' רוחו טובה ומה שתינו מפרנסתן הוא בעבור ורחמיו רוצה שיהיו על כל מעשיו שיתנהגו גם הם ברחמים. או ורחמיו כו' להנגל מדינה של גיהנם וכאמר:

י יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה: יא כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ: יב לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ: יג מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר:

כבוד מלכותך יאמרו כו' להודיע לבני האדם כו' יתבן לפרש הכתובים הללו. כי ידוע אמרם ז"ל בפסוק בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד. כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתעלה ומתכבד ומתויים הוא ע"ד תס בתרזים כו' וזהו וע"פ כל העם אכבד וידוע מאמר הזוה"ק כי לצדיק ביום מיתתו מראין לו הני עלמין דכסופין דגניזין ליה ועי"ז נפשו חיותה לנוח בעולם העליון וכמאמרינו בכתוב מעלה נשיתים כו' ר"ל הצדיקים נקראים נשיתים כמאמרם ז"ל ע"כ יאמרו המושלים תלו צדיקים המושלים בירנו ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה

בתורה ולזה זה שם אשר יקרא להם נסיונים ואמר מעלה נסיונים הרצון שמעלה אותם לעולם העליון מקנה הארץ ר"ל מוסבת קנה הארץ ר"ל הפחותים כמ"ש בכתוב ותבער האש בקנה המחנה בפחותים שבמחנה ולפ כאן יאמר ככה מקנה הארץ מסיבת הפחותים והוא כדי שיזכו בתשובה בחשבם שם בתרזיס נפלא כו' או כהוה דר"ז מתן ליבעי עלן רחמין וזהו שומרו ברקים למטר עשה כי מיתתם הוא כדמיון הברקים אשר למטר עשה כמאמרם ז"ל לא נבראו הרעמים אלא כדי שיראו מלפניו ומיתת צדיקי הוא ג"כ עד"ז. ואמ' מוסף רוח מתוגרותיו ר"ל שהצדיק מוציא נפשו מעצמו וממציא נפשו מסיבת תוגרותיו ברוחותם את כבוד עשרו ורוב מלכותו בעלמא דאתי וזה נאה להמתיק בפי' הכתובים ובזה יבואר הכתוב' אמר כבוד מלכותך יאמרו כי ע"פ כל העם יתכבד מלכותו ע"י אשר גבורתך ידברו היינו גבורה ודין שעושה בצדיקי' ואמר להודיע ר"ל סיבת מיתת הצדיק הוא בעבור להודיע לבני האדם גבורותיו כמ"ש לעיל דמיון הברקים וכבוד ר"ל להודיע מוסב ג"כ על וכבוד מלכותו אמר ולהודיע כבוד הדר מלכותו והרצון כי לצדיק מודיע כבוד ה"מ בעלמא דאתי בעבו' שיצליח נפשו למוח בעולם העליון

כ"ל בפירוש הכתובים:

א"י להודיע לבני האדם כו' מה שייך הכי תרתי בהדדי גבורה והדר מלכותו. והוא ע"ד שאמרינן ברוב גדלו של תאמר בגבורותיו הכי יש שומע ושותק לזה אמר ברוב גדלו וזהו גם כן להודיע גבורותיו והחידוש הוא מחמת הדר כבוד מלכותו:

א"י להודיע לבני האדם יכו' ידיעה מל' חיבוב כידוע בכמה מקומו'וזהו להודיע לבני האדם כו'שמחבב להם גבורותיו והוא מסבת ברחותו לו יקר גדולתו בעה"ב וזהו וכבוד הדר מלכותו: א"י כבוד מלכותך יאמרו כו' להודיע לבני האדם כו' מלכותך כו'שלשה מקראות הללו יובנו עם דברי פה קדוש הרב בעל פ"ד שהקדמנו בפסוק במאמרם ז"ל בפע' שהצליך כ"ב כו' לך ואחי' מתים כו' כי תה"ב ירה יורה על פרות נפשינו ועל גאולת הנפש מעוניהם אחר שהם בניס למקום מזי בטלה טענת עבד שאמרו רבו ולפ גם זאת אשר אמרו רז"ל בביטול טענה זו דעבד שקנה נכסים כו' ואחר שהקב"ה הוא אדוני האדונים מזי מנחנו עמו ונתן מרעיתו ויעוד ירחמנו ושני הדברים הללה ירומזו בכתובים הללו. אמר רשמונה כבוד מלכותך יאמרו שמלכותו בכל משלה גם על המוצלים בישראל הרי עד אחד על התשועה. והשני וגבורתך ידברו דהייגו תה"ב כי היא נקרא גבורה כלשון בנקון לחשיבו אתה גבור כו' מסיה מתים ושיבה בדבר בכתוב שלאחריו להודיע לבני האדם גבורותיו דהייגו ת"ה כבר היתה ידו להודיע לבני האדם במתים שהחי' יחזקאל. וגם כבוד כו' ולהודיע מוסב ג"כ על כבוד הדר כו' וכלילו אמר ולהודיע כבוד הדר מלכותו והוא כמה שקראו לברסא הצור כ"ב עבדו כאמור בתורך ברשם הפרשה הללו ואמר מלכותך ר"ל כי שני הדברים הללו יעידון ויגידון כאחד כי מלכותך מלכות כו' והם ממש שפה אחת ודברי אחדי עם מ"ש הפ"ד בכי מלכותך מלכות עלם כי לעולם ישראל עמו המה ולה' המלוכה עליהם כנלפע"ד נפלא ונאמר בפי' הכתובים הללו:

יי סוֹמֵךְ יהוה לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים:

סומך ה' לכל הנופלים כו' להבין מקרא זה נקדים אמרינו בפי' הכתוב כמה מקדש ה' אלף לאלפי מרום כו' והדברים עתיקין אשר שמענו זה משמי' דרבן של ישראל הגאון מוהר"י ז"ל וכשם שמענו כן קיבלנו גם שהבית יהוסתקוחות כי ב' טעמי' נ"ל בדבר בנוסח תפלתינו שאנו אומרי' ברוך אתה ה' ובודאי יגדל כבוד ה' לפתוח בו תחלה כאשר מצינו בניך שהי' כתוב בו קודם למטה וה' למעלה בעבור כבוד ה' להקדימו וכדאשכחן שהיו להלמי המלך ה' ברוך ברוחשית. אך הטעם הוא משו' דחייסינן למיתה וכדאשכחן בכה"ג שהי' אומר מטתת לה' ולא לה' חטאת מה"ט והשני מפני שצריך לכרוע קודם הזכרת השם כאמו' ומפני שמי ניחת הוא ובחיבת ה"ף לכרוע כי ה' זוקף כפופים לזה מקדימין ברוך אתה לה' וכורע בברוך וזוקף בשם. והדברים הללו מבוארים בכתוב ואמר בדרך שלשה דמה מקדש ה' ר"ל בעבור מה מקדש תיבת ברוך אתה לה' והטעם אלף לאלפי מרום ר"ל שצריך לכרוע מקודם. והשניה התקדמנו בעולות שלים מטעם שמא יאמרו עכ"ד פת"ח. ואני בעניי זכיתי לפרש הפסוק הזה קצת בהפסק אמרינן בהקדש מה דתיתא בד"ה הק פ' ותתחנן וזה לשונו הטהור ר' פתח כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך כו' האי קרא דוד אמרה ברוחה דקודשא כל עצמותי תאמרנה וכי אית גרמין דאמרין שירתא אלא האי קרא בזמנא דקב"ה זמין לאחיית מתיא וזמין קב"ה לאתקנא גרמי' ולאקרבא כל חד וחד לאתרי' כמה דכתיב ועצמותיך יחלין כדין זמינין חיזון למימר שירתא מאי שירתא אמרי ה' מי כמוך מקדמי שירתא מעליא אמה דאמרי ישראל על ימא דפה חיזון לא אדכרי שמא קדישא אלא בתר תלת מילין דכתיב מי כמוך באלים ה' והכא חיזון מקדמי לשמא קדישא דכתי' ה' מי כמוך כו' עי"ש עכ"ל לדרכינו. והנה טעם הדבר דמקדמי שמא קדישא ברים אמור אמרתי דהנה בחמת כבוד ה' הוא לפתוח ברחמים בשמו בכל הטעם הוא משום דחייסינן למיתה אמנם ביסיני אדמות עפר אשר יקיצו אלה לחיי עולם יעמדו כאשר אמרו רז"ל נדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן חיזון מוזרים לעפרם. לזה יגדלו כבוד ה' לפתוח דחשון הוחיל ולעולם יחיו כנ"ל. שוב שמעתי שקדמני בטעם זה הגאון מהר"ם מ"ם בעל פ"מ והוחיל ואתה האי קרא לידן אמר תי מחזתיו ולא מרפנו לפרושי סיפא דקרא מגיל עני כו' תוכה"ר ותיעט"י גם אני טעית תעטה תבחרי כפי אשר פורני ה' וד"ת כפתים יפוקן שלא דומתי טעמת בעי דמאי סייטי' דמגיל עני כו' להני גרמי' דאתי' אמנם העניין הוא עם מה שהקדמנו דברי הרב הגדול בעל פ"ד ברשם אמרינו בפרשה זו דת"ה עדות הוא ליש"ת שבניס הם למקום אחר כי הוא לבדו יע"ש הדבר ולא נמסר המפתח זה לשליח וקב"ה כהן הוא וע"כ אין זה כ"א מהיות' בניס וגם מעם' הצדק'

הצדקה לית תכון רק בהיותינו בנים דאל"כ הרי זה דומה לעבד שכעס עליו רבו כו' ולדרבה רשותי מרשת מלכה על כל המאכילו ומשקו ממנו בהיותם בנים לדרבה טוב וכשר הדבר לפני האב שיקרבהו אליו וזכות הוא לו וכדרך שאין"ל יותר מה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב כי בגלל הדבר הזה יברכהו ה' ויריק לו ברכה עד בלי די והפיפך המעלים עינו מן הצדקה אזי נהפך עליו הגלגל וכמאמרם ז"ל עשיר ורש נפגשו עושה שניהם ה' מי שעשה עשיר לזה עשה אותו עני כו' ע"ש. וזהו התכת סיר אחד אשר ירוחו שוכני עפר אשר יקיאו לחיי עולם ויפתחו פה' ה' מי כמוך ור"ל מי פמוך בדבר הזה של התחיה שה' לבדו יעשהו הוא ולא אחר הוא ולא שליח ובהיות כן דור נפלא של התחיה אזי מגיל העני מתלוצצת האדם וכהוגן מיקא דאמר מס שלהיכם מוהב עניים כו' וכדי שנזכה כו' ונשלחנו הוא משל לעבד המלך כו' והלך אחד והאכילו כו' המלך הוא כועס עליו אבל ע"י ת"ח הוברר הדבר שבנים מאחנו ואזי מגיל העני מתלוצצת המין כי התשובה היא כדי שנזכה בהם מאחנו לטוב הדבר לפני המלך שיחמול העם על בנו האהוב וזהו מחזק ממנו ר"ל הבעה"ב נעשה חזק ומוסיף אומץ ממנו וכאמרם יותר ממה שהעני כו' ואמר ועני ואביון ר"ל כי יקפון ידו מאחיו האביון ועני אזי נעשה הוא עני וגם אביון שהוא מופל על עשיר שירד מנכסיו שתאב לכל דבר כידוע וזהו הכל מגוזלו מסיבת גזילת העני בביתו הרי כי יפה לקח נעים שירה זו ודבר בעתו ליסיני עפר אשר יקיאו שיהללו ה' בשירה זו וכדבר האמור. המורם מזה כי יסיני עפר אשר יקיאו אזי המה ירוחו בגלוי ה' ולדרך בשמו רשאון לכל שבח ותהלה והוא מסבת שיהיו חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים עוד אחת נקדים את אשר מכוונים הגידו בפ"ק דב"ק שדרשו שבדרו של אדם לאחר שבא בנים נעשה נחש והוא אלא כרע כמודים והתום' ז"ל כתבו דהעובא הוא משום דאמרינן במדרש שים עשם אחד בשדרה שממנו נוצר לע"ל כו' והשתא בשלותו בעשם נעשה נחש היינו חי לע"ל כו' ע"ש עד אשר נפלאות הוא בעיני רז"ל בעלי התום' שיהיה העוגם חזק כ"כ על הדבר אשר לא יכרע ולא יפתחוהו ומה עמקו מחשבות ה' ומפעליו תהום רבה הרי כי השתחוי' כמודים היא סיבה המביאה לידי התיה וזה פירשנו כתוב אחד בספר תהלים כמין חומר והוא השתחוו לה' בהדרת קודש והוא מה שאמרו ז"ל לדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן מיגן חוזרין לעפרן ילפינן מקרא דכתיב והי' הנשאר בציון כו' קדוש יאמר לו מה קדוש לעולם קייס כו' הרי כי תואר קדוש מורה על קיום נצחי וזהו פי' הכתוב השתחוו לה' ר"ל ליכרע כמודים בהדרת קודש בעבורה תזכו להדרת קודש דהיינו לתחיה וקדוש יאמר לו לעולם קיים כנ"ל. וכזה יבואר הכתוב כמה מקדש ה' ר"ל בעבור מה תזכה מקדש ה' שאני מקדש ה' וע"ד שאמרו כמה אדע ביזה וכות אדע כו' אף כאן יאמר ע"י מה תזכה מקדש ה' שיהי' הרשות נתונה לנו להקדיש ה' ברים כל מילין ואמר אף לשלחי מרום דהיינו לליכרע כמודים וזהו סיבה המביאה ליד ת"ה ומן מקדש ה' כדברי הזוה"ק אחר שיהי' בהדרת קודש אזי נאה לקדוש פשר מקדושים שיפתחו פה' וזהו נאחד כמחד ונעים בפי' הכתובים. **ובזה** נבוא על ביאור הכתוב שלפנינו והוא עם אשר הקדמנו ברוח אמור כי מכפל שמות הקדושים בי"ג מדות אזי ממנו נקח כי הקב"ה יודע עתידות וממילא משתמע ת"ה מקרא דונתתם תרומת ה' לההרן עי"ש. ומת"ה נשתלשל כי בנים מנחנו ועי"ז תחזקנה ידי עושי מעשה הצדקה וזהו אומרו סומך ה' שמו של הקב"ה שם ה' הוא סומך לכל הנופלים המה הני עניי ישראל וכפירש"י ז"ל בפסוק ומטה ידו והחזקת בו שלא יתמין עד כי יפול הנופל הרי כי יקראו בשם נופלים וה' סומכם ואמר במה כי הלא זוקף ה' ר"ל שם ה' הוא מורה כי זוקף הוא לכל הכפופים הני דכרעי במודים ה' זוקפם לע"ל ויעמדו שוכני עפר ואין זה כ"ש מהיותם בנים וזה הדבר עצמו הוא סמיכת הנופלים כי טוב הדבר לפני המלך שיתמכם האדם בימין צדקו אמר כי בנינו המה כנ"ל. ובדרך היותר פשוט אשר יאמר סומך ה' כו' במה שסומך לכל הנופלים במה שקדשנו במצותיו ונזונו על מעשה הצדקה בזה יודע תפוח כי נעשה הדבר בהיותר להיות זוקף ה' לכל הכפופים להני דכרעי במודים אזי ה' יזקפם לעתיד ויקומו מעפר וכדבר האמור.

יז עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ: יח פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן:

עיני כל כו' בעתו יתכן ע"ד משפר דתתילדת בשעתה דמזוני וזהו בעתו לפי עת לידתו כנ"ל והמתת

פותח את ידך שביד הצדיק הדבר להיות פותח את ידך עפ"י הנס כעובדא דר"ח ב"ד מי שאמר כו' והצדיק נקרא כל כמו שפירשנו בפסוק טוב ה' לכל ע"ד תשכלות היש שהכל בו.

א"י עיני כל כו' פותח כו' נדיק כו' שלשה כתובין הבאין כאחד ע"ד אמרם ז"ל כל העולם ניזון בשביל כו' והכוונה עד"ז כי תחלת הפתיחה משערי שפע ופרנסה קשה מאוד ואינו נפתח רק בעבור הצדיק וכשהוא כבר פתוח אזי משדי ה' על כל מעשיו וזהו טוב ה' לכל. ועי"ז ורחמיו כו' וכעובדת דרפב"י כמה נפיש כו' ומשם יתלה אומרים כו' וזהו כל העולם ניזון בשביל מניגת בני שבשביל קב חרובין שלו יפתחו שערי שפע וזה עיני כל כו' ואתה נותן לכלם משום שהוא גורם הפתיחה וזה פי"ו ומשביע כו' רצון הוא"ל וכבר הוא ברצון. וניחא דפתח בלשון רבים עיני כל ומסיים בל' יחיד אך בעתו קאי על הצדיק. וגם פי' פותח לפי פשוטו הי' ליכתוב פתח כי ידיך נוכח ופותח נסתר אך דקאי על הצדיק כנ"ל: וזהו נדיק כו' בתחלת הפתיחה ואח"כ וחסיד בכל מעשיו בשביל העולם כנ"ל. **וזהו** התכת הכתובים עיני כל ר"ל עיני הצדיק המכונה כל שהכל בו אליך ישברו וזכותו אזי ואתה נותן להם לכל בני דורו את אכלם בעתו כנ"ל בעתו בימי הצדיק אשר עודנו חי ע"פ התמה ביניהם. ואמר פותח ר"ל הצדיק שבדור הוא פותח את ידיך ידי הקב"ה להריק

להריק טובה הרי כי הוא המשביע לכל חי רצון, כנ"ל בפי' הכתובים. **או** פותח כו' בדרך הנזכר מקודם כמשל מלך העושה ידו ופתחו כן כשאין לצדיק מזונות בדרך הטבע וידו בעליונה כביכול עשומה בידו לפתחה לך כי הוא נגד הרצון הביכול רק עפ"י הנס ומשביע לכל חי רצון והיינו עפ"י רצון העליון כדרך הטבע הקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטלה ה"ז נגד הרצון כביכול והצדיק צריך להתפרנס ברצון. וע"ד לוו עלי כו' וטוב לום כו'. **או"י** פותח את ידיכו' עם תמריגו בכתוב שבתורה פתוח תפתח את ידך וחז"ל התעוררו על הפסוק הזה פעמים פתוח תפתח וזרעו בפ"ק דב"מ פתוח אין לי לעניי עירך כו' ת"ל פתוח תפתח מ"מ ע"ס וד"ת ניתנו לידרש כפתים יפותן סלע מקרע אחד לכמה טעמים והנה מלבד כי דעת לנבון נקל לפרש עם הקדמתנו לעיל דברי המדרש כאשר שתתי מהנה עמי כו' אם פותח את ידו לעני אף גם הקב"ה יפתח את ידו ואוצרו הטוב והוא פתוח ר"ל ידי הקב"ה אתה תהי' פותח אם תפתח את ידך מקודם. **אמנם** לדרכינו יתכן עם תמרס ז"ל בפ"ק דב"ק וז"ל דרש ריב"ש כאשר מזונותיו של אדם קבועים לו מר"ה כך חסרונותיו של אדם קבועים לו מר"ה זכה הלא פרוס לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו ל"ש וכדאמר להו רבא לבני מחוזא עושו בדידי דהיכי דתיהוי לכו שלמא במלכותא וכאחר עניתי ואמרתי לפרש זה בתוך בתורתינו הקדושה וזהו תוארו כי תשא את ראש בני ישראל כו' ונתנו כו' בפקוד אותם כו' כי תניעו שארז"ל עוד שם מר"ם בזמן שבה"מק קיים כו' ואם לאו בימים עכשו"ז ונוטלין בזרוע כו' ואעפ"י כן נאמר בצדקה לאשר שנאמר ונוגשיך צדקה וארז"ל עוד שם אמר ר' אבהו אמר משה לפני הקב"ה במה תרוס קרן של ישראל ל"ל בכי תשא ופיר"ש ז"ל וז"ל אם בחת לשאת את ראשם בהגיעה קץ מהם כופר לצדקה ע"ש ונאמרם שוב שאלו את שלמה ב"ד עד היכן כחה של צדקה כו' כבר העיד הבא פור כתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד כו' ע"ש הרי כי הצדקה היא סיבה לרומם קרן ישראל בכבוד ולפ"ז אחר שארז"ל דנגיעת עכו"ז ג"כ נאמר בצדקה בדין הוא שירום קרנם גם עי"ז והוא כוונת המקרא דהנה רבינו מוהרש"ג ז"ל בח"א יהיב טעמא על הא דנוגשיך צדקה משום שלוקחין מהעשירים גם חלק העניים המגיע עליהם ע"ש. והוא כוונת שכתוב כי תשא את ראש כו' הרמת ראש שלהם יהי' לפקודיהם. כמו ולא נפקד ממנו איש מל' אסרון ור"ל לא בלבד במעשה הצדקה לעני ירום קרנם גם בכל פקודיהם ר"ל אסרוניהם גם מנוגשיהם ירום קרנם ואמר ונתנו איש כו' בפקוד אותם שהם מאסרים אותם ג"כ נותנים כופר נפשם לה' שנותנים בעד העניים כמ"ש מוהרש"ג ז"ל. וזהו כוונת הכתוב פתוח תפתח והוא ע"ד שדרשו רז"ל בתפלת חנה אם רואה תראה בעני עמך אם ראה מוטב ואם לאו תראה שתהי' בציבור כמוכרח בדבר לרואת אלך ואסתתר בפני כו' ע"ש וגם כאן יאמר כן פתוח ר"ל לעני ואם לאו תפתח ר"ל

בע"כ כי לא זכה באין עכו"ם ונוטלין בזרוע אסרונותיו הקבועים מר"ה כנ"ל. והנה גם כי מכמים הגידו שתעפ"כ נאחז להם לצדקה עכ"ז בודאי אינו נאחז כצדקה מעולה אשר יתן האדם ברעות נפשו לעני בלא מנים וזהו כוונת הכתוב פותח כו' ואימתי כשמשביע לכל חי רצונו לעניי ישראל עם ה' הצדיקים שנקראים חי וגם ברצון ולא לצדקה הכרחיית כנ"ל.

או"י פותח כו' עם מה שמעינו בשם חכם אחד בפירוש הכתוב שבתורה ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך כו' כי הענין הוא כי במעשה הצדקה דגם העושה ע"מ לקבל פרס בעבור עושר וכדומה ה"ז צדיק גמור ודעת התום' בפ"ק דר"ה ובפ"ק דפסחי' דה"ה לכל המצות ותירצו להיות דשנו חכמים במס' תענית אל תהיו כעבדים כו' ע"ש ודעת מהרש"ט ז"ל הובא בפ"ד דרך החתרים ד"ג דדוקא במעשה הצדקה הדברים תמורים ע"ש. ואיך שיהי' במצות הצדקה עכ"פ הותרה הרצועה לעשות ע"מ לקבל פרס ואפי' לנשוי שרי כמ"ש חז"ל בפ"ק דתענית ע"ש דף ט'. ומנם אין החס עם ה' אלהינו מקדם עצמו במותר לו ולפ"ז במעשה הצדקה לא יעשה בעבור ברכת ה' עליו תבא זולתי לה' לבדו ובמצותיו חפץ מאוד ולא בשכר מצותיו וזהו מאמר הכתוב ללמד דעת האיש לקדש עצמו במותר לו ולהיות מחשבתו לה' וזהו ולא ירע לבבך בתתך לו וזהו הרוע לב שתחשוב בעשייתך כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' רק כונת האדם יהי' לה' לבדו ע"כ שמעתי ודברי פח"ם וש"י. ובזה יישבתי קושיית התום' בפ"ב פ"ק דף ח' ע"ב ד"ה מכפי' לר"ל דאשכחן לכופין על הצדקה מהא דקי"ל לכל מצוה שמתן שכרה כתוב בצדה אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה וגבי צדקה כתיב כי בגלל הדבר הזה יברכך כו' ע"ש. ולפמ"ש לק"מ דלא קאמר קרא דכי בגלל הדבר הזה למתן שכר רק בדרך מזהרה לבל יעשה עבור שבגלל הדבר הזה יברכנהו ה'. ואין זה כשאר מצות עשה שמתן שכרה כתוב בצדה ודוק היטב זוזה ברור לפענ"ד. והנה מצינו מעלת הצדקה כי רבה היא וגדול כחה שמהפכת מדה"ד לרחמים כמשמז"ל במדרש הביאו בעל פ"ד דרך צדקה דרוש י"ח וז"ל הסקיפה ממעון קדשך כו' בזוז ורמה כתה גדול כחה של צדקה שמהפכת מדה"ד לרחמים שהרי הסקפה בכ"מ לרעה חוץ מזו שהיא לטובה הסקיפה ממעון קדשך מן השמים ללמדך שגדול כח מתנו' עניים שמהפכת מדה"ד לרחמים ע"ש וזה מרומז במאמר הכתוב כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך כי ידוע כי אלהים הוא מדה"ד כמ"ש רש"י ז"ל בראשית ברא אלהים בתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד כו' לזה אמר ע"י מעשה הצדקה יברכך ה' הרחמים וגם אלהיך הדין יברכך כי מתהפך לרחמים ועד"ז פירשנו הכתוב ואני תפלתי לך ה' עת רצון כו' והוא עם תמרס פ"ק דב"ב ר"ח יהיב פרוטה לעניא והדר מצלי אמר דכתיב ואני בצדק אחזה פניך ופירש"י ז"ל וז"ל אני בצדק בתחלה ואח"כ אחזה פניך בתפלה עיי"ש. והנראה דיוכן זה עם תמרס ז"ל בסנהדרין פרק כה"ג דף כ"ב ת"ר ת"ר

המתפלל צריך שירגיש עצמו כאלו שכינה שרויה כנגדו · שכן שויתי ה׳ לנגדי תמיד ע״ש ויתכן דמפרש תמיד מתפלה · ע״ד תפלות כנגד תמידין תקנוס כנ״ל · וזהו מה דדרש כאן מחזה פניך מתפלה כדברי המאמר הנ״ל דבתפלה צריך שירגיש עצמו כאלו פני ה׳ נגדו כנ״ל ועכ״פ נלמד כי מה טוב ומה נעים מעשה הצדקה קודם התפלה · ועשה הדבר שע״י הצדקה ממתק הגבורות ומסך על כל היום שמהפכת מדה״ד לרחמים · וזהו התכת הכתוב ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון תפלתי הוא בעת רצון דהיינו ע״י הצדקה שקדמה לתפלה אזי נעשה בעת עת רצון ואמר אלהים ברב חסדך ר״ל כי אלהים שהוא דין ע״י הצדקה הוא ברב חסדך כנ״ל · ואמרו במדרש אהי׳ אשר אהיה כאלו אתה הוא עמי כו׳ אם פותחין את ידיהם ועושין צדקה אף אני אפתח את ידי כו׳ הרי כי בפתוח המדם ידו לצדקה הוא פותח ידו של מעלה להוריק ברכה ומה נעמו דברי הרב בעל עוללות אפריס ז״ל בדרך נחות ה׳ כלך על יד ימיך ר״ל כי יתנהג הקב״ה עם המדם כדמיון כל ידו שהוא מתהוה כפי הוויות היד אם יפתח ידו אזי גם הכל יהי׳ יד פתוחה ולהיפך אם יעצים כן הקב״ה מתנהג עם ברואיו בפתחם את ידם אזי גם הוא יפתח ע״כ ודברי פ״ת · ממנם ידוע כי ימין הוא רחמים ושמאל הוא דין וע״י מעשה הצדקה אזי הדין נהפך לרחמים וגם השמאל פתוחה להטיב וזהו שאומרו פותח את ידיך כדבר האמור שע״י שפתח המדם את ידו אזי גם הקב״ה פתוחות גם השמאל · וזהו ידיך לעזן רכיס ימין ושמאל שניהם יפפיעו ברכה · ואמר ומשביע ר״ל אף שבאמת כן הוא הדבר שגורם פתיחת יד שלמעלה ושפע ברכה ע״י מעשה צדקה ע״כ בתחלת המעשה לא יחשוב שלא לשמה רק ומשביע לכל אזי רצון שהרצון יהי׳ אצל הנותן להשביע לכל אי נפש העני ולא עבור תשלומי השכר · וכמ״ש בס׳ כי ולא ירע לבבך כנ״ל ·

או יתכן עוד מה שראיתי להרב הגדול הר״ם אלגזי ז״ל שכתב ומשמי׳ דקדושת יקירת שים אלהים קדוש יאמר לו האר״י ז״ל בפסוק פזר נתן לאביונים כו׳ עם מה שנאמרת בתוך בתורך עובדת בחר גברת רשעת שהי׳ זוכה להקבר בכבוד עיין ברש״י בסנהדרין דף מ״ד ע״ב שהי׳ זה מהיותו פעם אחת עשה סעודה לכל העיר ולא נמצא ואחלקה לעניים לכך זה הי׳ שכרו ע״ש הרי שגם שלא היתה כוונתו בתחלה למצוה רק לפיזור בעלמא אפ״ה אחר״ז נתן לעניים לא יהפוך שכרו וזהו פזר נתן לאביונים עכ״ז נדקתו כו׳ ע״כ דברי פה קדוש ז״ל ·

והנה ידוע מאמרם ז״ל שהעני אסור בשת כי אתו כל המעשים המבקשים את נפשך שירדו מנכסיהם ולזה העשיר שמו נקה לו להיותו קרוי מי היפך העני דהו שם מיתה וזהו התכת הכתוב ומדבר בשבח הצדיק ואמר פותח את ידיך כמ״ש לעיל כי ע״י הצדקה יפתחו ידי מעלה כו׳ כנ״ל אף ומשביע שהמשביע הנותן לכל אי רצון שרצונו תהלה לי׳ בעשיית הטובה לכל אי דהיינו פזור לעשירי׳ עכ״ז הוסיף ואסף המעם׳ הוא שנותן לעני אף שהרצון היה לכל אי עכ״ז נדקתו עומדת לעד ופותח שפע ברכה כנ״ל · א״י נם הכתוב עם אמרם ז״ל האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ה״ז צדיק גמור והוא דוקא ביסרשל אשר מברכים ה׳ בכל מלודם בכל מדה ומדה שהוא מודד להם כו׳ וזהו התכת הכתוב ויפורש גם כן פסוק שלאחריו :

יז צַדִּיק יְהוָה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו :

צדיק ה׳ בכל דרכיו כו׳ · והוא כי יאמר פותח כו׳ כדרך שכתבנו לעיל דקאי על עושה מעשה צדקה שהוא פותח את ידי הקב״ה ואמר ומשביע כו׳ ר״ל אף כי ומשביע לעני לכל אי רצון שרצונו וכוונתו הוא בעבור כל אי בעבור שיחיו בניו ע״ד מצלת מן המות עכ״ז פותח את ידיך ואמר הטעם בדבר זה כי אצל המים היסרשלי צדיק ה׳ בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו וכל אשר תבוקשו ה׳ הוא הצדיק ומצדיק דינו עליו ולא כעכומ״ז שמהרהרי אחר מדותיו ולזה ה״ז צדיק גמור ופותח ידיו של מעלה גם אם המשביע לכל אי רצון וכמו שאמרנו כנ״ל בפי׳ הכתובים :

יח קָרוֹב יְהוָה לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת :

קרוב ה׳ לכל קורחיו כו׳ · והענין הוא עם אמרינו בכוונת הכתוב כי אלהים בשמים ואתה על הארץ ע״כ יהיו דבריך מעטים והוא עם אמרם ז״ל כאשר הובא בדבריהו לעיל המתפלל צריך שירגיש כאלו שכינה כנגדו שנאמר שויתי כו׳ וטעם הדבר הוא כי ידוע אמרי קדוש בזוהר ז״ל כל אורייתא ולותא בלא דחילו ורחימו לית סלקת לעילא וכמאמרם ז״ל בתלמוד אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ירא והכנעה וכמאמר הכתוב עבדו את ה׳ ביראה ותפלה היא עבודה שבלב ולזה טוב הדבר להביא היראה לאדם לראות כאלו השכינה כנגדו וזה המביא יראה ואהבה בלב האדם כאשר כ׳ רבינו חור ישראל וקדושו הרמ״ח ז״ל בס״ח סימן ח׳ משמיה דרבן ס״י הרמב״ם ז״ל בהמורה וז״ל שויתי ה׳ כו׳ הוא כלל גדול בתורה ויראה כי אין יסיבת האדם ותכונותיו ועסקיו כו׳ כ״ם כשיסים אל לבו שהמלך הגדול ממ״ה הקב״ה עומד כנגדו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד הש״י ובושתו ממנו תמיד ע״כ מה טוב בעת התפלה למען תהיה בדחילו להרחות כאלו שכינה כנגדו למען תהיה יראת ה׳ על פניו · וזהו מאמר הכתוב דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב שהדמה בעיניך כי הוא קרוב לך מאוד וה׳ לכך שהמשוב כאלו הקב״ה עומד על גבך וזהו כוונת הכתוב כי אלהים בשמים ואתה על הארץ ור״ל שאינו חוסב כי שכינה כנגדו ואתה עמו ואז התפלה בלא דחילו ורחימו וזהו ע״כ יהיו דבריך מעטים ר״ל מיעוטי הערך ולא יפנה ה׳ אל תפלתו ולא סלקת לעילא · או עפ״י הפשוט כשמעו יהיו דבריך מעטים ר״ל שתיקתו יפה לו מדבורו וטוב שיקצר ויעלה אחר שאינו לרצון לפני ה׳ · וזהו כוונת הכתוב קרוב ה׳ לכל קורחיו ר״ל כל קורת בתפל׳ לה׳ צריך שיהיה ה׳ קרוב לו וכאלו שכינה כנגדו וטעם הדבר

לכל

לכל אשר יקראהו באמת בערעותא דליבא ודמילו וזהו נכון מאוד בפי' הכתוב בדרך המוסר:

יט רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם:

רצון ירמז יעשה כו'. יתכן עם אמרינו בכתוב קולי אל ה' מזעק קולי אל ה' אתפלל וכפל הדבר בהסמות הלשון אך הענין הוא עם אמרינו בכתוב וחנותי את אשר אחון כי המתפלל צריך שיכוין את לבו וכמאמרם ז"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים נפשו בכפו והוא דבר קשה לאדם כי רבות מחשבות בלב איש המונעות כוונת התפלה ולה' יהושע שיוכל לכוין את לבו הרי מכינה אחת ואת"ז שיכוין את לבו מזי יתכן ה' וישמע קולו למלא בקשתו. וזהו וחנותי את אשר אחון למי שהיה חנון כבר מאתי שיוכל לכוין בתפלה מזי יוסיף שנית ידו לחון אותו למלא משאלות לבו וזהו כוונת הכ' קולי אל ה' מזעק על הדבר הזה שיהיה ביכולתי להיות קולי אל ה' מתחנן. וזהו כוונת הכתוב רצון יראיו יעשה ר"ל רצון ומחשבה שלהם הוא בעצמו יעשה שיהיו מחשבתם ורצונם זך בתפלה ואת"ז יוסיף לחון ואת שועתם ישמע ויושיעם כנ"ל:

כ שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת כָּל אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד:

שומר ה' את כל אוהביו כו' הנה אמרו רז"ל הקב"ה אינו מיחד שמו שקדוש על הרע' ואינך יאמר ואת כל הרשעי' ישמיד. והקרוב בזה עם אשר אמרותינו ספרו לנו חז"ל בפס' ב"מ בעובדא דרחב"ם אשר נגזר עליו היה מלכה שיחזור אחר גבים לתופסם בסימנים דהוי ליה בגווייהו כל דניימו בחנותא ע"ם בתורך יומא חד פגע ביה הלי כותם ז"ל מותן ב"י כו' תפסוהו לבתר דנח דעתיה אזל בתריה לפרוקיה ולא מצי כו' ז"ל רבי אל ירע בעיניך שהוא ובנו כו' אמר שיהו מעי שיהו אם ספיקות שלכם כך ודאות שלכם עכ"ו ופירש"י ז"ל ודאות כהני דניימו בחנותא ע"ם הרי כי הנדיק הזה כל דרכיו הי' במשפט בסימנין מילתא כדקרי להו ודאות אך בהווה כותם עשה הדבר בתומדן הדעת מדחניף כולי האי כו' עד דאתר הכי איתחרט על הדבר אמנם ה' לא אנה לידו כל אות כאשר ההוא כותם בעצמו פיו ענה בו וזה יבואר הכתוב ואמר שומר ה' את כל אוהביו ור"ל שמירת הנפשיית דהייגו מן החטא וכמאמרם ז"ל אין הקב"ה מביא תקל' על ידן של צדיקים. וזהו שומר ה' כו' אוהביו וכהניח דר"ל דאף שנגזר עליו למיתפס גבדי' עכ"ו שמר ה' את רגליו מלכד ורק את כל הרשעים ישמיד ולא פגע בנפש צדיק כו' גם בדבר שעשה עפ"י תומד דעתו: או יתכן עם אמרם ז"ל במסכת מכות אין בעידן ריתחא עונשין מעשה והנה יהוע כי ירחה ואהבה הם נגד שני חלקי תורתינו מצות עשה ולא תעשה דהייגו ירחה נגד ל"ת ואהבה למ"ע והדברים עתיקין בכתה ספרי מוסר וביחוד רבינו הגדול הרע"ב ז"ל בפירושו דאבות באמרם אל תהיו כעבדים כו' ויהי מורא שמים עליכם ע"כ נתורך קצת וזהו התכת הכתוב שומר ה' את כל אוהביו. והס

הוא שומרי מ"ע שהוא מצד אהבה לזה ה', יאמרם גם בעת אשר כל הרשעים ישמיד ואמרה בהם אף ה' בעידן ריתחא אמנם השומרים מ"ע יגאלו גם אז ובחזקת שימור קיימי משומר ישראל:

כא תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

תהלת ה' ידבר פי כו' אמרו"ל רבה ברת גברת שדרי לקמי' דר"ז מיסתעי בהדיה ולא אהדר ליה (כי אין בו רוח הדבור) ג"ל חד מן חבריה את תוך לעפרך. וזהו רמוז בכ' מי ימלל גבורות ה' ר"ל מי שהוא ממלל תדע בו שהוא מגבורו' ה' ולא מעשה ידי אדם ע"י ספר יצירה. וזהו כוונת הכ' גדולי' מעשה ה' כו' כי הנואר ע"י ס"י אזי אם יבא לפני אדם לא ידע מבוקשו ומפני אחר שהדיבו' אין בהם כהוגן דר"ז מיסתעי בהדי' ולא אהדר ליה ולא כן מעשה אלהינו אם דרוש ידרשנו האדם אזי ידע מפנו ומבוקשו וזהו גדולים מעשה ה' ממעשה אדם ע"י ס"י כי המה דרושים לבני אדם לכל חפציהם מה חפצם. והנה בזוה"ק אמר על הפסוק מי ילך יירחך מלך הגוי' כו' דבישראל יש כי הם דרכה ברת גברת כו' ע"ם אמנם לפי דבריהו עדיין יש הבדל בין קודם חמור לקודם קל בכח הדבור' וזהו מאמר הכתוב תהלת ה' ר"ל תהלות הוא נופף על מעשה ידי אדם ידבר פי מה שמדבר פי לא כן מעשה ידי אדם כאמור וזהו הבדל חומי ואמר עוד כי גם מעשה ידי הצדיקים אינו אלא ע"י ידיעתם צרופי אמותיו הקדושים וזהו אומרו מלכד הנוסף חומי במעשה ידי הקב"ה על מעשה ידיהם של צדיקים אלא דלף גם זאת דשבחם של צדיקים בברתם גברת וזהו ויברך כל בשר בשם קדשו לעולם ועד שיודעים צירופי אמות הקדושי' הרי כי לה' יאתה תהלה לו לבדו כנ"ל:

קמו א הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה: ב אֲהַלְלָה יְהוָה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי:
ג אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְשׁוּעָה:
ד תֵּצֵא רוּחוֹ יָשֹׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עָשְׁתֹנֹתָיו: ה אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְהוָה אֱלֹהָיו: ו עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם: ז עֹשֶׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים יְהוָה מַתִּיר אֲסוּרִים:
ח יְהוָה פֹּקֵחַ עִוְרִים יְהוָה זֹקֵף כְּפוּפִים יְהוָה אֹהֵב צַדִּיקִים: ט יְהוָה שֹׁמֵר אֶת גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת: י יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

הללי

א **הללי** נפשי כו' אהללה ד' בחיי ר"ל בסיבת חיי לבדים עלי להודות לד' כמאמרינו בכ' לפעולות אדם ובפ' קטורתי כו'. ואומרה לאלהי ריבוי זמירות בעודי ר"ל בעוד לשון ריבוי טובות שעשה עמדו כנ"ל והבן.

ג **אל** תבטחו בנדיבים ר"ל ללמוד שלא לשמה שיעשירהו מפל אחיו שיקרע רב או שיתנו לו מתנות בשדם כי עי"ז תורתו חינו מצליחו מיכה"ר כמ"ש הר"ם אלגזי ז"ל כידוע וזה בבן אדם שיהי' בבן אדם בדוגמת ב"ן שאין לו תשועה מיכה"ר כאמרינו בכ' הירח והרך לבב יסוב כו' ביום ההוא מחמת היום ההוא שיזכור לו אז מבלי עשותינו: **א"י** אל תבטחו בנדיבים בצדיקים ע"ד שכ' מהר"י ז"ל בפסוק ואני כשמוע כו' ע"ד ואין יוה"כ מכפר ע"ם וזה בבן אדם שאין לו תשועה מפטירת הצדיק. **א"י** על המשפט לעיל הנח רוחו גם שיצא רוחו עכ"ז ישובו עוד לאדמתו שמוטל עשות ושורקה לתוך הגוף וזה מבלי עשותותיו ע"ד ואל יבטיחך יצרך והבן. **א"י** אל תבטחו בנדיבים על מלאכי דין שיתנהגו בדיבו' עמכם בסיבות בן אדם ע"ד חזי מזי דאת אמרת כו' שאין לו תשועה להגלל מיכה"ר דאורח לזה אמר הנח רוחו כו' ביום ההוא שיזכור לו מבלי מחשבות רעות מן אדם או תחבולות ועשתונות היצה"ר:

קמז א הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים
נָאוָה תְהִלָּה: ב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְהוָה
נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס: ג הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ
לְעַצְּבוֹתָם: ד מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת
יִקְרָא: ה גָּדוֹל אֲדֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר:
ו מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ: ז עֱנוּ
לַיהוָה בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְּכִנּוֹר: ח הַמְכַסֶּה
שָׁמַיִם בָּעָבִים הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים
חָצִיר: ט נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ:
י לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה:
יא רוֹצֶה יְהוָה אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ:
יב שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלַם אֶת יְהוָה הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן: יג כִּי
חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ: הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ
שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ: טו הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ
עַד מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ: טז הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר כְּפוֹר
כָּאֵפֶר יְפַזֵּר: יז מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְפִתִּים לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי
יַעֲמֹד: יח יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מָיִם:
יט מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: כ לֹא
לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ:

כי טוב זמרה אלהינו ר"ל בעת שהאדם מיב וחמפעט אז זמרה אלהינו כמאמרינו בכ' אשרי איש ירא את ה'. כי בעוים בעת שבעוים לאדם שהוא שרוי בשמחה אז נאוה תהלה וכאמרם אלא מתוך דבר שמחה של מצוה ואמר במה ישמח בהזכרו בונה ירושלים ה' כו'.

ה **גדול** אדונינו כו' והוא בעצמו ולתבונתו בשעת נתינת התורה אין מספר לגדוליו והבן.

ו **מעודד** ענוים ה' מי שבעשה שכן לעפר ומשפיל רשעים נשמה לתוך הגוף עדי ארץ והבן.

יג **כי** חזק בריחי שעריך לשלא המעורע על הצרות עין ברך בניך בקרבך טוב עין הוא יברך בניך בקרבך. **א"י** כי חזק בריחי שעריך ולתותי' בעולות בלילה ולזה ברך בניך בקרבך תרגלם קשם על זרועותם בשבת לליכת חיסור העברה והוצאה בחינו כוטל חמת ומניח אחת. **א"י** כי חזק בריחי שעריך הת"ח חזקו השערים התורה תרעה לדרתה וגם בניך שניהם לל נתפסין: או כי חזק בל יפתחו לשילוח מצורע וגם ברך בניך כי הני תרתי חיסם יסורין של אהבה או כי חזק כו' לבל יתרשלו למעוע מפי התלמוד בהיות ברך בניך בקרבך ממש בשרש יגלו לאויר העולם מלמדין תוחו ו"ל בריחי לשון ויברח כו' והבן. **או** כי חזק לבל יתנתו הבתים ברעת הבית ובניך תרעה לדרתה מהיות ברך בניך טוב עין כידוע.

קמח א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ
בַּמְּרוֹמִים: ב הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו
הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו: ג הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ
כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר: ד הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר
מֵעַל הַשָּׁמָיִם: ה יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא צִוָּה
וְנִבְרָאוּ: ו וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם חָק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר:
ז הַלְלוּ אֶת יְהוָה מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת:
ח אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עוֹשָׂה דְבָרוֹ:
ט הֶהָרִים וְכָל גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים: י הַחַיָּה
וְכָל בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף: יא מַלְכֵי אֶרֶץ וְכָל
לְאֻמִּים שָׂרִים וְכֹל שֹׁפְטֵי אָרֶץ: יב בַּחוּרִים וְגַם
בְּתוּלוֹת זְקֵנִים עִם נְעָרִים: יג יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה
כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם: יד וַיָּרֶם
קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם
קְרוֹבוֹ הַלְלוּיָהּ:

הללוהו שמש וירח כו' ע"ד שמרינו קבל וקיים שניהם כאחד טוביס וזהו הללוהו כשתרנה להלל תקטו מדת שמש ענוה וגם ירח וקיים כנ"ל והבן. הללויה

קמט א הַלְלוּיָהּ שִׁירוּ לַיי שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל
חֲסִידִים: ב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו
בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ בְמַלְכָּם: ג יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְמָחוֹל בְּתֹף
וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ לוֹ: ד כִּי רוֹצֶה יהוה בְּעַמּוֹ יְפָאֵר עֲנָוִים
בִּישׁוּעָה: ה יַעֲלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל
מִשְׁכְּבוֹתָם: ו רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת
בְּיָדָם: ז לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים:
ח לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל:
ט לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל חֲסִידָיו
הַלְלוּיָהּ:

א **שִׁירוּ** לה׳ כו׳. והטיר מדם הוא שתהלתו בקהל חסידים ושיקהלו יחדיו החסידים ויהללו כמו ר״ח ובניו והמכות וכמתמר׳ יחדיו הריס ירננו והבן:

ב **יִשְׂמַח** יִשְׂרָאֵל בעושיו ויעקב יגיל סבת בעושיו ע״ד מיזהו מעשי ידיו כו׳ ובני ציון כו׳ ע״ד כי תתה מביאו כו׳ יהללו שמו במחול שמוקל עוכותיהם למען שמו וכמ״ש מברה׳ תמר ימחו כו׳ ותמר כי רוכה כו׳ כי תמרו ולא בסבת טעמת פלף שמרובים רחמיו עכ״ו רוכה טעם לדבר ועכה. וזהו ג כי רוכה כו׳ לפי יפאר ענווים בישועה ביסועה שיהיה היסועה בתפארת וטעם. או בקהל חסידים בלא פוסעי ישראל הרועים בשוסנים: ה **יַעֲלְזוּ** חסידים בכבוד ר״ל גם בת יכות מיזה פניה לתדס עבור שיכבדוהו וגם עתיית לשמה ועכ״ו נהנה גם ירחה תמר ממילא גם על זה בלילה יעשה תשובה וזה ירננו על כו׳:

קנ א הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ:
ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב
גֻּדְלוֹ: ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

ו **כל** הנשמה תהלל יה. ר״ל בהתפשטות הנשמות וע״ד בגמרא ובבקרינו כו׳. **א״י** בפ׳ כל הנשמה תהלל יה הללויה בשנקדים תחלה ברכות ה׳ דרכי חיש גם חויבו יסלים תתו דבעגין שביע״ט מסיח את התדס רק למצות עבודת הבורח יתב״ש ויתעלה ויע״ר מיגו מסיח את התדס רק לתתות הגופניות לתתות תכילה ושתיה והדרך ממוצע היא לתדס שיעשה כל עסייתיו לש״ש לפילו תתות תכילה ושתיה שהיכר מסיתו דהיינו שיתכל כדי שיהיה לו כח ללמוד ולעבודת ה׳ וזהו כ׳ הכ׳ ברכות ה׳ דרכי חיש לפילו תתות תכילה ושתיה עוסה ג״כ לעבודת הבורח גם חויבו זה היע״ר מסלים עמו ויקדיש עוד דקדוק אחד למה כתיב כל הנשמה בחולם דהא התיבה דבוק לאחריו כידוע לבעלי חכמת הדקדוק וזהו הפי׳ כל הדברים תעשה שהנשמה כדי שהנשמה תהלל יה לפילו תתות תכילה ושתיה ועי״ז הללויה לפי׳ היכר הרע גם כן יוכרח לך כנ״ל והבן:

תם ונשלם ספר אמרות טהורות · בעזרת האל יוצר המאורות · וזכות המחבר יגן עלינו ולזרעי דורות

ואני אשתחוה ואברעה בכל קומתי וחילי, לפני צורי וגואלי, ואברכהו בכל עת על מפעלי · אשר עזרני בכל יגיעותי ועמלי
להוציא לאורה בתבי יד קודש אשר היו לי, ליחן מים חיים אל כלי:

השמטות

(שייך לקפיטל ג') ✻ **מזמור** לדוד בפרשו מפני מבשלום בנו ·
והנה רז"ל אמרו מזמור לדוד
קינה לדוד מבע"ל ולעניותי יובן עם דרז"ל בפ' עגלה ערופה
שני ת"ח הדרים כו' אחד מת ואחד גולה · והנה ודאי דבר זה
צריך שיהיה מהקב"ה מיזו מהן שיומת ואיזה מהן שיגלה והנה
ידוע כי דוגמ' ומשיעור פל היו מויכיו וסוגיהו של דוד מלך עדוד הי'
נקי מבלי פשע ועכ"ז היה דהמע"ה מצטער כי אמת המה
מצודקים בפשיטות מותו וא"כ הוי שני ת"ח הדרים בעיר אחת
ואין נוטין זה לזה מלך עתה שרוה שברית מפני מבשלום אחת
שנגזר עליו הגלות והמה יומתו כמו שמירש לדוג ומחיתופל
אחר בריחת מבשלום שרוה שלח בעצתה עצתו ויצו כו' ויחנק
לזה ניתן מזמור לדוד שכיון מהמיתה בבריחה זו ·

✻ **אני** שכבתי ותישנה הקיצותי כו' · יתכן
עם מה שאומרים המוסלים דשני
מיני דגים יש המין האחד אשר על ידו יתגרו ב"ל בסיבה
והוא דגים בלב ים אשר מוחלטת אנלו כי אין לו רפואת
תעלה ועי"ז הוא יסן והשני אשר אינו מניח לו ליסון מהיותו
מוסב שיעשה איזה תחבולה להנזל ממנה לזה לבו ער ומשיס
לילות כימים · והנה דהמע"ה הי' נתון בצרות גדולות אשר
מדרך הטבע אשר בלבו שאין רפואה למכתו מ"ו ובהיות כן היה
מהרהור שיתגבר בסיבה אך מגודל הבטחון וכאמרם אפי' חרב
חדה כו' וחזקיה המלך אמר דבר זה כך מקובלני מבית אבי
אבא והיינו מדהמע"ה ולזה הי' לבו ער בכל נרותיו מחמת
הבטחון שלו לא הי' במציאות אנלו דאגה מהסוג השני שזכרנו
וזהו מאמר הכתוב אני שכבתי ותישנה מהרהורי היה להיות
מרוב שיחי ובעסי ויגוני הגדולים להיות נשכב ואין כי דאגותי
הוא מהסיג השני כאשר הלב ידמה ואמר עכ"ז הקיצותי ואינו
מניח לי ליסון בעבור כי אין אנלי דאגה המתיאשת כי כו'
בעבור הבטחון כמ"ש ובזה מיושב נמי מה שדקדקו המחברים
דשכבתי הוא עבר ותישנה הוא עתיד ולפ"ד ניחא דאמר דכל
זימת שאני שכבתי ר"ל הי' רחוי שאישן כמש"ל ועכ"ז הקיצותי והוא
אמר ותישנה ר"ל הי' רחוי שאישן כמש"ל ועכ"ז הקיצותי והוא
נמי עבר שכן הי' כפר והטעם כי כו' כמש"ל והבן היטב:

(שייך לקפיטל ה') ✻ **למנצח** על הנחילות כו' אמרי האזינה
כו' בינה הגיגי · יתכן המשך
הכתובים עם מה שאמרו רז"ל על הנחילות שנאמר שני עולמות
עה"ז ועה"ב והנה הטעם על שני הנחילות הללו יתכן עם
אמרינו בגירסת אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן כו' דהיינו
דבאמת בכל המצות שאדם עושה אינה פירות כדאמרינן בפ"ק
דקידושין הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנא' אמרו לצדיק
כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו הרי שמשכה של כל מצוה
היא הנקראת בשכר שלה והיא משתלם בעה"ז אך עשיית
המצוה אינו נפרע בהאי עלמא רק בעלמא דאתי וזהו כוונת
המשנה דבאמת בכל המצות אינה פירות וכמו שפתחו רז"ל
אותות יש לה קרן ויש לה פירות וא"כ היינו קאמר אלו דברים
שאוכל פירותיהן אך דבהני מצות גם בעשייתן דידהו אינה
פירות לזה אמר אלו דברים שאדם אוכל ר"ל שגם מהעשיה
אוכל פירותיהן בעה"ז אבל בשאר מצות ליכא פירות מהעשיה
רק מהמשכה וזהו כ' המשך הפסוקים למעלה אל הנחילות
וכפי דרשת חז"ל שהוא שני עולמות והיינו בעבור שאוכל
פירות בעה"ז ואמרו בכתוב שלאחריו הטעם משום כי אמרי
האזינה ה' והיינו העשיות במצות האמירה בק"ש ותפלה וברכו'
הסמוך זה נאמר לעילא דאתי אך מה שאוכל גם עה"ז הוא
בינה הגיגי דהיינו המשכה וע"י הסכר הזה נוחל עה"ז וזה
נכון לפענ"ד בכוונת המדרש: חז"ל ובמנפש מחריבין יתכן
לפרש אל הנחילות על שני נחילות דהיינו עפ"י אמרם ז"ל
זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע והנה רבינו מאור עיניני
מוהרש"ק בח"ק כתב במאמר רז"ל במטותא מיניכו לא תירתו
תרתי גיהינם והיינו שלא ילמדו שלא לשמה כי עי"ז נקרע
רשע ורשע נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהינם ע"ש והמובן מזה
דהלמיד הלומד לשמה נוטל חלק חבירו בג"ע וחילוק בין
הלומד לשמה ובין הלומד ש"ל אינו רק המשכה וזהו כוונת
הכתוב אל הנחילות על שני נחילות דהיינו שלמד לשמה
ונוטל גם חלק חבירו בג"ע ואמר הטעם משום כי אמרי
האזינה ה' והיינו האמירה בעלמא של ד"ת וא"ת הגיגי
דהיינו המשכה לשמה לכך נוחל שני עולמות ודוק היטיב ·

או יתכן לפרש הכתוב עם אמרם ז"ל כל המעביר על מדותיו
מעבירין ממנו כל פשעיו והיינו מעבירין ממנו ועל רמס
מחרפו יחול והיינו שם משבתו אינו לגאות וכמ"ש הרי"ף בכ'
אמרם שמשיס עצמו כשירים וזהו כ' אל הנחילות שנוחל
חלק חבירו בג"ע והיינו שפתק למחרפו לזה כל המצות שעשה
יחשבו להנעלב ושותק וע"ז אמר בינה הגיגי דהיינו משכתו
שלא היתה רק לשם הענוה והבן:

(שייך לקפיטל י"ב) ✻ **בי** נדיק ה' נדקות אחב · ר"ל שאוהב
נדקות ומע"ט של בני אדם ואף
דהעיקר הוא רחמנא לבא בעי ע"ז נפנים נמי צריך להיות
יפר ולא כאוזן שהשתמו לצאת ועי"ז נגזר עליהם בימי המן
כמ"ש וזהו יפר יחזו פניהם אף לפנים יתחזו יפר כ"ל:

(שייך לקפיטל י"ט) ✻ **תורת** ה' כו' · הנדקה נקראת מסיבת
נפש שהעני יקרץ נפש וגם
כפשטיה שמסיב נפש אדם ונדקה שקולה ככל התורה וזהו
תורת ה' תמימה מסיבת נפש גם השבת יתכן כן:

(שייך לקפיטל כ"ב) ✻ **בי** לה' המלוכה · והיינו על ישראל
כדברי הספרי ואין ממש בטענת
עבד שמכרו כי מושל בגויים כמיבינו מלך מלכים ע"ב ועי"ז
יפד על כסא קדשו מלוכה על ישראל עם קדשו וזהו כסא
קדשו כ"ל נכון:

(שייך לקפיטל כ"ה) ✻ **וסלחת** לעוני כי רב הוא ע"ד מוסב
פשעיך למעני וימחו העונות
על קדושת שמך כמ"ש הע"ח וזהו וסלחת לעוני בעבור כי

דב הוא שירבה ויגדל הסם וכסף בתורתיו הזה ה״ו לסם י״ם ומ׳
לכסף כ״ל :

(שייך לקפיטל לב) א **אשרי** נשוי פשע כו׳ מאשרי מדם לא
יחשוב כו׳ כפל הדבר נרמה
לפרש העניין על הימים הקדושים ימי הסליחה והכפרה ר״ה
ויוה״כ שהם זכו ישראל לעשות תשובה שלמה מזי כי ביום הזה
יכפר כו׳ וזהו אשרי נשוי פשע כו׳ ואמר עוד אשרי מדם לא
יחשוב כו׳ עפ״י המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון לחשבון
עונות כי בד׳ ימים שבין יה״כ לסכות הין חושבין עון ישראל
מהיות דמרידי ישראל במצות ד׳ מינים וסוכה אמנם זהו
כשעושין המצות בזכות הלב ולשמה לקנות אתרוג מהודר משוש
זה אלי ואנוהו אתנהו לפניו במצות ולא לכבוד וליופרא שלי
יפה משלך ודומיהן שהר פניות להרגיל רגל גאוה מי ברא
ע״י שיש לו אתרוג כמ״ש אתרג ר״ת אל תבזחני רגל גאוה ע״ש
כי מצוה כי אלי היא מגיעה ומצלת מלחשוב עון ופשע רק
כשהיא במחשבה זכה כולה כליל לה׳ וזהו כ׳ הכי אמרי נועמו
אשרי נשוי פשע ביוה״כ אמר עוד אשרי מדם לא יחשוב כו׳
דהיינו בימים שאחר יוה״כ הין חושבין לו עון והוא מהיות הין
ברוחו רמיה בעשיית המצות כנ״ל :

(שייך לקפיטל ל׳׳ו) י **כי** עמך מקור חיים כו׳ כי הצדיק כ״ז
שנותנ ומחדש חידושי תורה הזי
סימן חיים הוא לו כי מציאו במערה״ש שאמר לנשת ולבוש
שנשתמו כו׳ אבל כשמחדש חידושי תורה הרי חיים ניתן לו
וזהו כי עמך מקור חיים כאשר בתורתך בתורתך תורה תור
נרמה תור לחדש חידושים הן חיים טובים יהי׳ לנו אכי״ר וגם
ע״ד החכמה תחיה בעליה וזהו כי עמך מקור חיים ע״י בתורך
כו׳ כ״ל :

(שייך לקפיטל ל״ט) י **חם** לבי בקרבי נהגיבי כו׳ יתכן לפרש
חם לבי בקרבי ר״ל בעת יחם לבבי
להסיב למחרפי חיזה עלבון שלו הן עלה בהגיגי דהיינו המחשבה
תבער אש מוטב שיפיל עצמו לתוך כבשן האש מאשר אדבר
בלשוני לביישו וכמ״ש רז״ל כוח לו להדם שיפיל עצמו לתוך
כבשן האש כו׳ :

(שייך לקפיטל מ׳) י **הנה** שפתי לא אכלא ה׳ אתה ידעת .
יובן עם מ״ש בעל תורת חיים לה׳
היטועה כו׳ ע״ד אין בעל הגם מכיר בגיסו והקב״ה עושה
נסים לברואיו והם חיכם יודעים כלל לכך בכל עת רצוי
להודות לה׳ כי טולי בזה הטעה נעשה לו גם זה לה׳ היטועה
ר״ל היטועה חיכה גלויה רק לפני ה׳ ובעבור זה על עמך
ברכתך סלה ר״ל שרצוי להודות תמיד כי טולי נעשה גם בחותו
עת וזהו כ׳ הכי הנה שפתי לא אכלא ר״ל מלהודות לך והטעם
אתה ה׳ ידעת מהניסים ולא אני וזה בכל עת אני מוסד טולי
נעשה לי גם ומודה אתך ה׳ כנ״ל בעזה״י כוונת הכ תוב .

(שייך לקפיטל מ״א) ה **אני** אמרתי ה׳ חנני כו׳ תיכף שאמרתי
תי׳ אני אז צריך אני לבקש ה׳
חנני כו׳ וכמ״ש התסיד מוהש״ז ז״ל ונאמו מה כידוע נ״ל
ובכן י״ל אני אמרתי בחפזי במרוצה אמרתי תי׳ אני ולא מחמת
יסוד כי כל האדם כוזב דבר בטל וכזוב :

(שייך לקפיטל מ״ה) ו **בסאך** אלהים עולם ועד על ישראל
כי אשור שבט אפי וזהו שבט
מישור גם על השבט מלכותך כ״ל :

(שייך לקפיטל מ״ו) ז **אלהים** מלך על גויש רק בשביל זה
אלהים יסד על כסא קדשו
מלוכה של ישראל כי עבד למי כ״ל :

(שייך לקיפיטל מ״ח) ח **דמינו** אלהים חסדך ר״ל נפשינו אלהים
חסדך בגאולת מצריש בזכות
קבלת התורה וזה היה בקרב היכלך בהמ״ק כמ״ש בתריכות
בפ׳ טוב לי כי עניתי ובוב לי תורת פיך כ״ל וזהו כי הכתוב
ר״פ יקרו ויסמע יקרו שמע הדבר שעשהו אלהים למשה לבדו
דהיינו תכבי כו׳ לי נוית לכפר על עגל וגם עשהו לישראל עמו
והרמיה שעשהו לישראל כי הוציא ה׳ את ישראל ממצריש
בזכות קבלת התורה לזה לא כתיב כאן רק ישראל וגם בתהלה
נקט משה לבדו ופרש״י שקול היה כו׳ ולדבריו ניחא :

(שייך לקפיטל נ׳) יא **ושם** דרך שסם לפניו דרך כל הארץ
יוסי המיתה וזה גורם שיתן
לדקה שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו כו׳ ע״ד אם כסף
והון ועושר בציתו וכתמריטו בכתוב כי לא יקחל מציון מקרב
הארץ ר״ל בקרב הארץ בקבר אז ודאי כל האדם מציון ע״כ
תכבי מנוך כו׳ שזה יהיה לך תועלת לעניך לעשות שלך בארצך
ומיושב בארצך דהא לדקה אינה תלויה בארץ וסם דרך תמיד
לנגד עיניו נותן לדקה שילך עמו ולדקה מספכת דין לרחמים
וזהו ארחתנו ביסע אלהים כ״ל נכון מאוד :

(שייך לקפיטל ס״ג) יב **כי** היית עזרתה לי לשעבר וגם עתה
בגלות ידו נטוי׳ עליו ובצל כנפיך ארנן כ״ל :

(שייך לקפיטל ע״ו) יג **אלהים** בקדש דרכך ואין עשה דומה
ל״ת בקדשים כו׳ ונריך מהבה
והוא בגדר בן ואסור הסיתוף וזהו מי כ״ל :

(שייך לקפיטל ע״ח) יד **ויקם** עדות ביעקב ק״ם בע״ה לקיים
והגיד אבל הת״ח צריך
לעסוק בתורה כשמעו יום ולילה וזהו ותורה שם בישראל :

(שייך לקפיטל פ״ד) טו **אשרי** אדם עוז תוקף בך שלח חטת
ע״י שמזכה רבים ומביא מסילו׳
עבודתך בלב ישראל עמך וע״כ ניחא דפתח ביחיד וסיים ברבי׳.
או עוז לו בך בביכול לבטל גזירתך והוא ע״י מסילות כו׳ ואמר
עובדי אותן שעברו על התורה הם ע״י הצדיק המוכיחן בעמק

אמרות טהורות

הבכח שבוכים מעומק דלבא כמשנ"ל ממעמקים שע"ז שמזכה חותן הוא בא למדרגה גדולה ולדביקות גדול ומתחרט יותר על מעשיו בלתי טובים וכוכה יותר מכם וזהו מעין שיתוהו ע"ד ועיני מקור דמעה גם ברכות כו' דבריך קב"ה לאברהם מתברך וכם ילכו מעסקם מחיל אל חיל רק יבכו שיזכו ירושה אל אלהים בציון שיבנה בהמ"ק ב"ב ג"ם :

(שייך לקפיטל פ"ו) ב **אוהב** ה' שערי ציון ע"פ דרשת חז"ל ברוה לפרש בג"ת קנת כי התורה אחר התפלה היא טובה מאוד שכבר נדבק בה' ולומד לשמה וע"ד תרז"ל יקבל עליו עמ"ש ותח"כ כו' וגם תרו"ל למה נסמכו אהלים לנחלים כי בתפלה עשה תשובה ולא כן התורה כשלומד קודם התשובה וכתמרינו שאו ידיכם קודש וזהו אוהב ה' שערי ציון מסבת כל משכנות יעקב הבתי כנסיות :

(שייך לקפיטל צ"ב) ג **להגיד** בבוקר חסדך למשוך בבוקר חוט של חסד כמ"ש בזוהר על השכינה ובני היכלא דידה הוא ע"י ותמונתך בלילות תורה דכתיב בה תמת :

(שייך לקפיטל צ"ג) א **אף** תכון תבל כו' . ע"ד שדרשו רז"ל במיסרים בלילה שאין עוסקין בעבירות . והנה הלשון כתב מפסם ותהו נחשבו לו ע"ד שלא ילדה העולם מהם והוא כמאמר הכ' מעט מעט מגרשנו כו' וזהו אף תכון תבל כו' שלא ילדה העול' לזה ידין עמים במיסרי' בלילה כנ"ל :

(שייך לקפיטל קי"ט אות ר') ל **דרך** תמונה בתחילה בחרתי ע"י מספטיך לפני מי אתה עתיד כו' כי ביום המיתה לחוד לא סגי מדרכה הרוג בקר כו' והשתול בית מנוס כו' ע"כ אתה נוכר כו' וגם זה מביא היגון וזהו בחלת רק בתחלה אבל אח"כ דבקתי בעדותיך ק"ם יתורה ואמר דרך מצותיך כו' כמ"ש ויבוזו שלשה כתובים הללו כאחד **על** נכון : לא **דבקתי** בעדותיך שבת נעשה שותף ונדקה שלו ואין לו בושת הפנים וגם כי הצדקה מחירה ע"פ וזהו **אל** תביאני נ"ל . אי דבקתי בעדותיך הכנעה ע"י התורה **אל** תביאני מי אתה להכנע עי"ז והטעם לב **דרך** מצותיך תרוץ מהיות כי תרחיב לבי כי בהזכרת יום המיתה יבא לעצבות אבל ע"י דרך מצותיך תרחיב לבי הרחבת הלב יש לי עי"ז נ"ל :

(שייך לקפיטל קל"ר) א **הנה** ברכו כו' . יתכן עפ"י הזוהר מזמור לדוד בברכו דמזי דהוי

עיקר ריבוי דעתא ולא כיעקב ומשה וכן הענין בגלות ישראל שהמלאכים ירדו לבבל ועבור זה אמר יחזקאל הכל כדאיתא בזוהר פ' שמות וידוע דהמלאכים נקראים עומדים ונתתי כו' והגלות יכונה לילה וזהו הנה ברכו כו' ולא תחושו על הגלות כי הלא העומדים בבית ה' ג"כ בלילות הגלות עמכם וזהו תגחומיכם ואמר שאו כי הענין בזמן הגלות תפלה במקוסקרבן מדהקרבן צריך להיות ע"י כהנים ולזה צריך עתה שמירת הברית וכולם כהנים . וזהו שאו ידיכם קודש כל מה שנפל קדושה בם"ג שאו ותקנו כל הפגמים ותהיו ככהנים וברכו את ה' :

ג **יברכך** ה' מציון . ע"י שערים כו' ול"ל ליסורין רק תוריתך מודעת ליה וזה עושה שמים וארץ שטוב לנפש וגוף שג"ל ליסורי ומודע לבינה תקרת בלילה צריך ללמוד תורה אלא דמוסב על העומדים כו' כ"ל . או יברכך ה' מציון שמירת הבריות ועי"ז עושה שמים כו' ע"ד לאמור לציון כו' אוהב ה' שערי ציון . ענין המצויינים ע"ד תרו"ל הכל שתין בו כו' והיינו שמירת הבריות וזהו המצויינים היא להם ציון הבריות את זה אוהב ה' כ"ל :

טעם אהבה משום דתין עשה דוחה ל"ת . ויש לפרש ג' כתובים הבתין כאחד שמוכים לעד כו' ועי"ז לכאורה פלות כו' אף לזה כו' בריתו שהוא מקיים התורה בעצמו אלא דעשה דוחה הל"ת אך הקושיא ק"ו ותין עשה דוחה ל"ת בקדשים לזה אמר כי בחמת רק רחמית החכמה דהיינו תשובה השכל כו' היא ירחת ה' אבל שכל טוב לכל עושיהם שיהיה תהלתו עומדת לעד שיעשו זכיות ולעד היינו ע"ד שדרשו עד ה' אלהיך ועד"ז ל"ל ויחד לבבינו להאהב בו' מהיות כי בשם קדשך ובקדשים אין עשה דוחה ל"ת לזה מהכרח שנגילה ונשמחה והיינו מאהבה בעת ישועתך הגאולה ב"ב ג"ם :

מוהרשא ז"ל כתב דהמביא עצמו לידי חיוב מוסר לעשות ע"מ לקבל פרס וה"ה דיתן השכר ע"ז תפשר כמו תוספת מצוה ונדר הוי כ"כ וזהו כי אתה אלהים שמעת לנדרי נתת ירושת שירשו בעה"ז ירחי שמך . או תם תהיה בכל המעלות את ה' כו' ובשמו תשבע וכ"כ נדר וזהו נתת הנדר ירושה לירחי שמך דווקא :

או בעת צרה מוסר לידור לתמור לדורות וזהו נתת דבר זה שנידר בעת צרה ירושה היא לנו מאבותינו יעקב מביונו ע"ה וזהו ירושת ירחי שמך וגם במנות מציונו כן וזהו לשון רבים כ"ל :

אשרי העם יודעי תרועה כו׳ . שנו מכמים במס׳ ר״ה סופר בתמנע וס״ח מן הנדדין סופר מתריך כו׳ ופריך הש״ס ותרי קלי מי משתמעי כו׳ ומסיק לייד דמביכי יכבי דעתייהו ומתרו עוד שזהו דוקא במקדש אבל במדינה במקום סופר אין מנערות כו׳ וזהו יש לרמוז בכתוב מה יידות מסכנותיך כו׳ ר״ל בוא וראה מה יידות וחיבוב שמחבבין ישראל את המצות אז מה יידות היה צריך להמצות במסכנותיך כו׳ וזהו תשרי העם יודעי תרועה לשון חיבוב כמו כי ידעתיו והוסיל ומחבבין המצות אזי רמזיין הללו שתשרה עליהם השכינה בשמ״ק וזהו בתור פניך יהלכון ע״ד והתר כו׳ על מקדשך כו׳ כן כ״ל . ועל״ז יש לפרש המדרש בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו׳ מיד אמר כו׳ ויקחו לי תרומה כו׳ ותמהו המפרשים מה ענין המקדש לקדימה זו ועפ״י הנ״ל יבא על נכון כי בשמ״ק צריך תנופות ונוקו סופר וזהו דווקא למחבבים המצות לכך בשעה שהקדימו נעשה לנשמע בגדר המלאכי׳ עושי והדר לשמוע מגודל החיבוב לכך אמר ויקחו לי תרומה ומה גם גוף הענין אמרס נעשה קודם לנשמע יתכן על״ז שאמרו נעשה ר״ל שנעשה בתופן שנוכל לשמוע דהיינו ע״י החיבוב כשפסר לשמוע תרי קלי מף דמחד לא משתמע עכ״ז שוב לא היו מניעה מהם עכ״פ :

או יתכן ע״ד שכתב העולות תפריס בפסוק ללמד את בני יהודה קשת ע״ש עפ״י משל נכבד ונפלא שיתעוררו על פעדר הנדיק שהכוונה היה לזרוס שילמדו בעצמם ללחוס מלחמת תנופה ע״ש וזהו תשרי העם יודעי תרועה שמביניס טעם ועוכס תרועה על הנדיק למען יאוזו בתשובה ובתור פניך כו׳ ואל יפיזו בשר זרועם והכה כגון אנו אשר בכל שנה הולכים ודלים פסו תמוכים וגמר חסיד שילחוס מלחמתינו כמאמרינו בתפלת בעתתי ופעלם תכלתי אל מי אנוס לעזרה על מי בטחתי כי מרדתי אזי אנו זוחלים ורועדים כו׳ תלים כמביכי׳ כו׳ ומה טוב היה עליונו אס גס לנו היה חרדת הדין כרחוי כשאר הלב יחיל בזכרינו מאמרם ז״ל בחרדת שמועל הרועה דילמא לדינא מתבעינא ע״ם אך העונות הס מסך מבדיל כאמור אך עונותיכס היו מבדילים ואמרנו כוונת הנוסח ובכן תן פחדך ע״ד כי עמך הסליחה למען תורת שיופסק המסך המבדיל ויגדל הירחה כן שמענו וזהו הבקשה למחול עונותינו וזאז יהיו פחדו וירחתו על פניכו . ועד״ז אמרנו לפרס נוסח הבקשה שבגיבו טהרנו כו׳ דמה ענין שני דבריס הללו סיגוב וטהר ה להדדי וגס דבקשו תוהר ושבח זה דווקא והענין עס אמרי נו בנוסף הפייט הנזו בעוכינו עד דכא ותקצר נפש כו׳ והוא ע״ס מאמרם ז״ל לעולס הוי קבל וקייס . ודקדקנו דהל״ל ותהיו קי״ס וזהו שכר עבוה והקיבול אבל זה אין בבחירת האדם להיות קייס . ואמרנו ע״ד שכתבנו ז״ל בפסוק תלקי כו׳ דהענין הוא בקרוב האדם ובגשתו אל הקודש פנימה תפלה ועבודה אזי עכירת חומרו ושפלותו נוס ורוממה יסיבהו אחור מלהיות נגד לפרת בקודש בכוסף שיסדו מי מנכי שמוכה ונריך לחשוב שהגס שהוא מנד הגוף אינו רחוי עכ״ז מנד הנשמה שהוא חלק כו׳ יבוא להתפלל וזהו תלקי כו׳ ואמרתי כן בעבור לשמור כו׳ כי זולת זה בשער לא יפתח פיו מגודל החרדה וזהו כוונת מאמרס הוי קבל וקייס ר״ל שתאחוז בשניהם כי בתחלה צריך להשפיל ולהכניע ע״ש מתוך כובד רגש אך שלא יובש אחור צריך לחשוב במעלות הנשמה כי נלחית היא ויתפלל וזהו הוי קבל מנד הגוף וגס וקייס מנד הנשמה כנ״ל . והנה בחנ״ל לתב מחסיד אחד שאמר לתמידינו אלו לא היו בכס עון הייתי מתירא שלא יהיה בכס גדול מעון והוא הגאות ע״ש וזהו הכנו בעוכינו עד דכא כדברי חנ״ל אך ותקצר נפש כו׳ כי צריך לאחוז במעלת הנשמה כדי שיוכל להתפלל אך פגמנו בנפש מאוד וזהו ותקצר נפש לזה אנו חוזרין לאחורינו מלהתפלל וזהו בקשתינו ה׳ שפתי תפתח סיס לתמוה בסיפור האדם כל היום דברים בטלי׳ אזי לשונו יגביר ושפתו אתו ובגשתו להתפלל צריך לבקש שפתי תפתח כאילו אינתקיל מילולא דידיה אך הוא הדבר אשר דברנו כי מחמת ריבוי העונות אזי לנו בושת הפניס ואי אפשר להתחזק במעוז הנשמה שנפגמה בעוכינו לזה אנו מבקשים שפתי תפתח ואזי פיו יוכל להגיד כו׳ וזה הבקשה שגבנו ור״ל אתך לבבנו שלא נשוב לאחור מלהתפלל והסיגוב יהיה ע״י שטהרנו מחטאתינו כאמור אטהר אתכס מכל אטאתיכס ועי״ז נורח ר״ל אז תהיה ירחתך עלינו בעת יסור מסוה מסך המבדיל בין קדשי גבוה מעל גבוהה והיינו ועונותינו הן מבדילים אבל ע״י הטהרה אז יהיה נורח אלהינו ויתחזק ירחתו :

דיזוּת שהוּנְאוֹת בדפוס מרוּבּה לפ הלגתי כאן שמות הספרי:מאטערנאטטן · רק לכבוד שענה בקיר ומומר

שיר ושבח והלולה · ימיהם יבלו בשמחה וגילה .

חן חמה הגבירים ונדיבים פה ווארשוא זקני העם וחכמי המדינה
אשר המכו בידי להוציא לאור עולם דברי יקרים האלו ואמרי בינה
וגם כל אנשי הארץ נדיבים היקרים אשר הזילו זהב מביסם וגמלו חסד
של אמת עם נשמת ד"ו זלה"ה להוציא דברין לאור כל איש לפי מעשהו
זכות המחבר יתעורר עליו אשר פעל ועשה למענהו
הבורא ית' ימלא כל משאלותיהם , ויצליחו בדרכם כל ימיהם
גם להאנשים אשר מעתה יחזיקו בספר הטהור הזה ויקנו
לזכות נפשם ונפש בניהם , גם המה ישכילו במעשיהם , וברכות השם תחול עליהם
בלי מעכבומונע , ונזכה כלנו במהרה להושע · אמן

לוח הטעות

קפיטל ג	פסוק ח	הוֹשִׁיעֵנוּ	הוֹשִׁיעֵנִי	קפיטל לו	פסוק ג	בָּעֵינָיו	אֵלָיו בְּעֵינָיו
קפיטל ו	פסוק ב	הוֹשִׁיעֵנוּ	הוֹשִׁיעֵנִי	קפיטל לו	פסוק מ	קַוֹּה	קַוֵּה
קפיטל ז	פסוק ו	יְרַדּוּף	יִרְדּוֹף	קפיטל סט	פסוק טז	וְמִמַּעֲמַקֵּי	וּמִמַּעֲמַקֵּי
קפיטל ז	פסוק יד	לַדּוֹלְקִים	לָדוֹלְקִים	קפיטל עג	פסוק ב	שֶׁפְּכוּ ׳	שֶׁפְּכָה
קפיטל ט	פסוק ו	נָתַשְׁתָּ	נָחַשְׁתָּ	קפיטל עד	פסוק כא	דָּךְ	דַּךְ
קפיטל ט	פסוק ו	עָבַר	אָבַר	קפיטל עו	פסוק ז	וָסוּס	וָסוּם
קפיטלי	פסוק יח	עֲנוּם	עֲנִיִּים ׳	קפיטל עז	פסוק כ	דרכיך	דרכך
קפיטל יח	פסוק טו	וַיִּרְעֵם	יתיר	לפיטל פד	פסוק ד	מָצָא	מָצְאָה
קפיטל כה	פסוק טו	פָּנַי	פָּנֶה	קפיטל צח	פסוק ד	יִמְחָאוּ	יִמְחָאוּ

MGB 277